ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

La Directrice : *Arpik MISSAKIAN*

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 2 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7797 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3608

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իսկական ազգային յուղարկաւորութիւն մը կատարուեցաւ հինգշաբթի կէսօրէ ետք, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

«Յառաջ»ի խմբագրապետին դագաղը ծածկուած էր եռագոյնով եւ ծաղկեպսակներով: Աւելի քան 2 հազար հոգի, ժողովուրդը լեցուցած էր եկեղեցին, ներսը եւ դուրսը, ժամանակէն առաջ:

Ներկայացուցիչներ եկած էին գաւառներէն եւ արտասահմանէն:

Դասին մէջ կեցած էին Հայ Կաթողիկէ Համայնքին առաջնորդ Գերապայծառ Ամատունի, ժողովրդապետ Հայր Գաֆթանճեան, Հայ Կաթողիկէ հոգաբարձութիւնը, Մուրատեան վարժարանը գլխաւորութեամբ տեսուչ Հ. Սերովբէ Ազըլեանի, աշակերտները համազգեստով, Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւնը եւ հոգաբարձութիւնը գլխաւորութեամբ Ս. Քարեանի եւ Վ. Թոսունեանի, բոլոր հայ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները ԱՆԽՏԻՐ, ֆրանսական մամուլի ընկերակցութեան ներկայացուցիչը, օտար մամուլի ընկերակցութեան ներկայացուցիչը, Մառքի Փօլ տը Վէու, Հայր Մերսիէ, ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչները, Միլանոյէն Տոքթ. Երուանդ Արզումանեան եւ Հայ Տան փոխ նախագահ Պ. Գէորգ Հանկելեան, բազմաթիւ ընկերներ եւ անձնաւորութիւններ Ֆրանսայի բոլոր գաւառներէն՝ Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, Տեսին, Կրընոպլը, Պոտօ, Քանէն եւ Լոնտոնէն, գլխաւորութեամբ ընկերներ Յ. Պալիկեանի եւ Ս. Սիսլեանի: –

Բողոքական համայնքին հովիւ Վեր. Սիսլեան հեռագրով կը հաղորդէր իր ներկայութեան անկարելիութիւնը:

Եկեղեցին ամբողջովին լուսազարդուած էր եւ բեմը ծածկուած էր զրկուած բազմաթիւ ծաղկեպսակներով:

Արարողութեանց կը նախագահէր Կաթող. Պատուիրակ եւ Առաջնորդ Տ. Սերովբէ եպս. Մանուկեան, շրջապատուած քահանայից ամբողջական դասէն: Իսկ դպրաց դասը վերնատունէն կը կատարէր երգեցողութիւնները: Հայկանուշ Թորոսեան երգեց յուզիչ «Տէր Ողորմեա»ն:

Արարողութեանց աւարտումէն ետքը Տ. Սերովբէ եպս. խօսեցաւ դամբանական մը ուր շեշտեց թէ ամէն անգամ որ մտաւորական մը, կամ գրական մշակ մը կը մեռնի, «Յառաջ»ի մէջ Շաւարշ Միսաքեան կը գրէր թէ ահա մէկն ալ մեռաւ եւ անոնց տեղերը լեցնող չկայ: Այսօր հաւաքուած իր դագաղին շուրջ, կը մտածենք թէ ինքն ալ կ'երթայ եւ մեծ պարապ մը կը ձգէ իր ետին, մասնաւորաբար ազգային ասպարէզին մէջ: Դիւրին չէր երեսուն տարի շարունակ թերթ խմբագրել աննկուն կամքով եւ ազգային ոգի ներշնչել, մանաւանդ այն սերունդին որ տառապանքը ցմրուր պարպեց: «Յառաջ» եղաւ հայ ժողովուրդի հոգիին պահապանը: Շ. Միսաքեան կը զուրգուրար որեւէ արժէքի վրայ, կը խանդավառուէր երբ գաղութները համերաշխութեան նշաններ ցոյց կուտային: Ինք կատարեց իր պարտականութիւնը, եւ եթէ ամէն անհատ լիովին կարենայ կատարել իր պարտականութիւնը, մօտեցած կ'ըլլայ Աստուծոյ կատարելութեան: Հանգուցեալ խմբագրապետը իր հոգիին մէջ ամէն բանէ աւելի Հայուն հոգին է որ կ'արտայայտէ: Գուրգուրացէք նոր սերունդին վրայ, ազգային մխութեան ձեռք երկարեցէք անոնց, որովհետեւ անոնք պիտի կերտեն մեր ապագան: Այս եղաւ իր դիտակցութիւնը եւ գոհունակութիւնը եւ այդ գիտակցութեամբ ալ կը մտնէ յաւիտենականութեան մէջ: Թող իր հոգին երկնքի մէջ հանգիստ ըլլայ, տեսնելով իր երազը իրականացած:

Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի եւ ընկ. Հրանդ-Սամուէլի դամբանականներէն ետք, որոնք առանձին պիտի հրատարակուին, Շաւարշ Միսաքեանի դագաղը ընկերներու կողմէ ձեռամբարձ տարուեցաւ մեռելակառք:

Բազմաթիւ կառքեր ծաղկեպսակներով կը հետեւէին մեռելակառքին, որ իր ճամբուն վրայ դէպի Փէռ Լաշէզ կանգ առաւ «Յառաջ»ի խմբագրատան առջեւ, ուրկէ պաշտօնէութեան ծաղկեպսակը դրուեցաւ կառքին վրայ:

Բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր երկինքէն, տխուր՝ ինչպէս բոլոր յուղարկաւորները, երբ կառքերը հասան Փէռ Լաշէզ, ուր դարձեալ մեծ բազմութիւն մը կը սպասէր: Գերեզմանին առջեւ, կրօնական արարողութենէն ետք, խօսեցաւ ընկ. Յովիկ Եղիազարեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի, բոլոր կոմիտէներուն եւ ազնիւ Հայերուն, զոր նոյնպէս պիտի հրատարակենք առանձին:

Ապա ամբողջ ժողովուրդը երգեց «Մշակ բանուոր»ը եւ յուզումնահար յուղարկաւորները արցունքոտ աչքերով, գլխիկոր մեկնեցան, ձգելով Շաւարշ Միսաքեանը իր յաւիտենական հանգիստին մէջ:

×

ԾԱՂԿԵՊՍԱԿՆԵՐ ղրկած էին ընտանիքէն եւ եղբօրմէն զատ, Հ. Յ. Դ. Բիւրօ, Հ. Հ. Պատուիրակութիւն, «Արմենիա» օրաթերթ Պուէնոս-Այրէս, «Արեւելք» օրաթերթ Հալէպ, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղ, Սուրիոյ Կ. Կոմիտէ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, «Յառաջ»ի պաշտօնէութիւն, Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէ, ՀՕՄի կեդր. վարչութիւն Պոսթըն, Ֆրանսական Մամուլի ընկերակցութիւն, Աղքատախնամ ընկերակցութիւն, Իսիի եւ Ալֆորվիլի գաղութները, Տոքթ. Լեւոն Համբարձումեան, Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեան, Կուէն ընտանիք, Քէօսէեան ընտանիք, Վահանեան եղբայրներ, Օր. Իչգալեան, Սէրէնկիւլեան ընտանիք եւ ուրիշներ:

Ամբողջ արարողութիւնը եւ թափօրը մինչեւ դամբարան ժապաւէնի վրայ առնուեցան բեմադիր Պ. Աշոտ Մալաքեանի տնօրէնութեան տակ: Իսկ անհամար լուսանկարներ առին բազմաթիւ անձեր:

Թափօրին կը հետեւէին հինգ օթօքար եւ անհամար կառքեր: Դագաղակիր կառքը անբաւական գալով ծաղկեպսակներուն, միւս կառքերուն վրայ բաժնուեցան:

×

Չորեքշաբթի իրիկուն ֆրանսական հեռատեսիլը մահուան լուրը զուժելով տուաւ նաեւ կենսագրական տեղեկութիւններ: Հինգշաբթի ցերեկ ձայնասփիւռով հաղորդուեցաւ նոյն տեղեկութիւնը:

×

Հարիւրաւոր հեռագիրներ ամէն կողմէ միշտ կը տեղան, զորս պիտի հրատարակենք յաջորդաբար:

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԱԼԷՊ.— Խորապէս կը սգանք Հայ Դատի անընկճելի պահակին դառնագէտ կորուստը: –

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

●

ԹԵՀՐԱՆ.— Խորապէս կը զգանք վեթերան գործիչին համբաւաւոր խմբագրապետ Շ. Միսաքեանի մահը: Մեր ցաւակցութիւնները ընտանիքին եւ ընկերներուն:

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ եւ «ԱԼԻՔ»

●

ԱԹԷՆՔ.— Խորապէս կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեր շատ սիրելի Շաւարշին, մեծ հայրենասէր, անբաղդատելի լրագրող, յառաջապահ ազգային ցանկութեանց:

«ԱԶԱՏ ՕՐ», Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ

●

ՀԱԼԷՊ.— Կ'ողբանք մեր մամուլի անվեհեր առաջնորդին կորուստը:

«ԱՐԵՒԵԼՔ» ՕՐԱԹԵՐԹ

●

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Անկեղծօրէն եւ խորապէս կ'ողբանք սիրելի Շաւարշին կորուստը: Կը խոնարհինք վեթերան ընկերոջ յիշատակին առջեւ:

– «ԱՐՄԵՆԻԱ»

●

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Անակնկալ մահը ձեր սիրելի ամուսնին, որ մեր ալ սիրելին էր, մեզ ծայր աստիճան յուզեց: Հաճեցէք ընդունիլ մեր ամենաջերմ համակրանքին արտայայտութիւնը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԱՀԱԿԵԱՆ
(Հայ Դատի Կոմիտէ)

●

ԱԹԷՆՔ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ հայ մշակոյթի անխոնջ պահակ՝ Շաւարշի կորուստին առթիւ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

●

ՊՈՍԹՈՆ.— Կը սգանք մեծ գաղափարապաշտին անժամանակ մահը: Իր կորուստը մեր ալ կորուստն է:

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

●

ՖՐԵԶՆՕ.— Կը սգանք մեր սիրելի ընկեր, յայտնի օրագրող եւ մեր Դատի արթուն պահակ Շաւարշ Միսաքեանի կորուստը: Մեր խորին ցաւակցութիւնները Տիրուհիին, Արփիկին եւ բոլոր ընկերներուն:

«ԱՍՊԱՐԷԶ» ԵՒ «ԱՍՊԱՐԷԶ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

●

ՊԱՂՏԱՏ.— Կ'ողբանք կորուստը մեր անփոխարինելի ընկերոջ եւ խմբագրին՝ Շաւարշ Միսաքեանի:

ՏԻԽՉԵԱՆ – ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ

●

ԹԵՀՐԱՆ.— Խորապէս կը զգանք մահը մեր միշտ սիրելի Շ. Միսաքեանին:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

●

ԳԱՀԻՐԷ.— Ձեր մխիթարութիւնը պիտի գտնէք Շաւարշի գործին մէջ որ անմահ ըլլալով զինքը պիտի անմահացնէ:

ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ

●

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Խորապէս կը զգանք ձեր վիշտը: Ձեր մեծ կորուստը մերն ալ է: Մեր խոր համակրանքով:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ եւ ՍՐԲՈՒՀԻ

Je voue adresse mes plus sincères condoléances à l'occasion du deuil qui vous a frappé.

GÉRARD JACQUET
Secrétaire d'Etat à la Présidence du Conseil chargé de l'Information.

●

ASSEMBLEE NATIONALE

Famille Missakian, rédaction, collaborateurs et personnel du journal « Haratch ».

Toute ma sympathie émue, à la suite du grand deuil qui vient de vous frapper et dont j'imagine aisément la cruauté.

EDOUARD DEPREUX
Député — Ancien Ministre

●

Chère Madame, Chère Mademoiselle,

Veuillez me croire douloureusement surpris par la triste nouvelle. Rien, dans vos derniers propos ne me la faisait redouter. Je vous devine bien malheureuses et j'en ressens une émotion profonde.

Veuillez agréer mes sincères condoléances et me permettre de vous exhorter à un courage que votre cher disparu vous demanderait aussi.

Songez à votre admirable mission, à la douceur dont vous l'avez entouré, à sa supplication de ne pas vous laisser abattre.

Veuillez aussi agréer Chère Madame, Chère Mademoiselle, mes respectueux et affectueux messages et vœux de sérénité prouvée.

Professeur HENRI MONDOR
(de l'Académie Française, Membre de l'Académie de Médecine, Membre de l'Académie de Chirurgie)

— Pardon de ne pas être libre le 31, mais ma pensée vous accompagnera.

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Իտալիոյ Մշակութային Միութիւնը խորապէս զգածուած համբաւաւոր եւ հայրենասէր գրագէտին կորուստէն, կը ներկայացնէ իր ամենախոր ցաւակցութիւնները:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԵՏՐ. 4ԻՆ

Երուսաղէմէն հասած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Երուսաղէմի Ս. Աթոռին Պատրիարքական ընտրութիւնները, որոնք յետաձգուած էին Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի դիմումներուն հետեւանքով, տեղի պիտի ունենան Երկուշաբթի, 4 Փետրուարին: –

Երուսաղէմի Աթոռին Տեղապահ՝ Տ. Տիրան Արք. Ներսոյեան անհրաժեշտ ձեռնարկութիւնները լրացուցած է որպէսզի ընտրութիւնները կատարուին կատարեալ կանոնաւորութեամբ եւ Միաբանութեան փափաքին համաձայն:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արդիական զէնքեր պիտի ծախեն Անգլիոյ, ըստ Անգլիոյ արտաքին նախարարին եւ ամերիկեան զինուորական մարմիններու միջեւ գոյացած համաձայնութեան: –

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

Երեւամեակը չարունակում է : Չկայ այլեւս մեր սիրելի Շաւարշը : Հինգշաբթի օր ցուրտ հողին յանձնեցինք իր մարմինը, որ աւելի քան յիսուն տարի, ազնուագոյն անձնազոհութեամբ իր հոգու եւ մտքի անսպառ ջերմութեամբ՝ խօսքով, գրչով եւ գործով, անդուլ սերմնացանը եղաւ մեր գաղափարների եւ աննկուն պահակը մեր աւանդների, մեր լեզուի եւ ազգային գիտակցութեան :

Իր կեանքը իմաստաւորեց հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարով եւ իր բովանդակ կեանքը եղաւ՝ պայքար բոլոր ներքին թէ արտաքին թշնամիների դէմ, որոնք խօսքով թէ գործով փորձեցին կասեցնել մեր ազգային վերածնութեան վերելքը :

Իր բեղուն գրչի ամբողջ հմայքը ի սպաս դրաւ ցրելու յուսալքութիւնը մեր զանգուածների միջից եւ պատնէշ կանգնելու ամէն տեսակի հակազգային տարրերին, որոնք փորձեցին օգտագործել այդ յուսալքութիւնը, շեղելու համար հայ ժողովուրդը իր ազատագրական պայքարի շիտակ ճանապարհից, պառակտելու եւ անդամալուծելու նրա ազգային միացեալ կամքը :

Բացառիկ հմուտներից էր հայ լեզուի ու ոճի եւ ուխտաւորի պաշտամունքով սիրում էր մեր լեզուն, գրականութիւնն ու պատմութիւնը եւ անդուլ ու անխնայ պայքարում էր մեր լեզուի անաղարտութեան համար : Յամառօրէն ձգտում էր ներարկել այդ աւիշը նոր սերունդին, հասցնելու համար նոր դէմքեր, որոնք կարողանան արժանաբար գրաւել նախորդ սերունդների տեղը :

Ինքը յամառ աշխատող, նոյնքան յամառութեամբ քարոզում եւ թելադրում էր բոլորին, քայլել ժամանակի հետ, հետեւիլ օրուան յառաջդիմութեան եւ շարժումին, այլապէս կուլ կ'երթանք, կը ճզմուենք, կը տրորուենք «մեր երեսուն տարի առաջ գիտցածով» :

Իր հրապարակախօսութեան հիմնաքարըն էր՝ առանց Հայրենիքի, անհնար է դիմանալ այս վերիվայրումներին եւ փոթորկին : Անհրաժեշտ է նոր աւիշ, նոր թափ, գերմարդկային ճիգ, յարատեւելու համար : Միշտ մէկ քայլ յառաջ, առանց խզելու կապը մեր անցեալի փառքերի, մեր ոսկեղնիկ լեզուի եւ դարաւոր մշակոյթի հետ :

Գեղեցիկ բառերը չեն, որ պիտի պանծացնեն իր մեծութիւնն ու արժէքը, այլ՝ արդիւնքը :

Սիրելի Շաւարշի աճիւնները կարող են հանգչիլ խաղաղութեամբ, քանի որ նա իր յարատեւ եւ յարաճուն աշխատանքով, երկրում թէ արտասահմանում, հասցրել է սերունդներ որոնք տարտղնուած աշխարհի բոլոր անկիւնները, դարձել են իր փայփայած գաղափարների դրօշակիրները :

Անցորդ, եթէ մի օր անցնես Փէր Լաշէզի մռայլ պարիսպների մօտով, յիշիր, որ այնտեղ ներսը մէկ դամբարան կայ, որի մէջ ամփոփուած են Շաւարշ Միսաքեանի աճիւնները, մէկը հայութեան լաւագոյն զաւակներից, որի սիրտը իր ամբողջ կեանքում բաբախեց հայ ժողովրդի համար, ներս մտիր, մէկ վայրկեան վերցրու գլխարկդ, խոնարհուիր մեծ հայրենասէրի շիրիմի առջեւ, որի կեանքը եղաւ յարատեւ նահատակութիւն, հայ ժողովրդի յարատեւութեան համար :

Յարգանք իր յիշատակին :

Յ. ԱՃԻՃԵԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ
ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

●

Ամէն անգամ, որ Միջին Արեւելքի կացութիւնը բարդացած է, Թուրքիա, ինքզինքը ուղղակի վտանգի տակ զգալով, հրապարակ իջած ու հեւ ի հեւ դիմումներ կատարած է իր Արեւմտեան հզօր դաշնակիցներուն՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մօտ.

Ճիշդ տասը տարիներ առաջ, 1946ի ամառը, Խ. Միութիւնը հողային պահանջներ կը ներկայացնէր Թուրքիոյ, ծանրանալով մասնաւորաբար Նեղուցներու դաշնագրին վերաքննութեան վրայ : Կը պնդէր մանաւանդ, Տարտանէլի հասարակաց պաշտպանութեան ծրագրին շուրջ : Այլ խօսքով, Ռուսիա կը պահանջէր զինուորական խարիսխներ հաստատել Նեղուցներուն, այսինքն թրքական հողերու վրայ :

Թուրքիոյ բացարձակ մերժումով, ստեղծուած էր ծանր կացութիւն մը եւ կը վախցուէր Խ. Միութեան զինեալ միջամտութենէ մը :

Ահա ճիշդ այս պահուն, 1947 Մարտին, նախագահ Թրումըն հրապարակ կ'իջնէր մասնաւոր ծրագիրով մը, որ կոչուեցաւ «Թրումընի վարդապետութիւն» : Այս վարդապետութեան հիմնական նպատակը, ինչպէս գիտենք արդէն, կը կայանար թումբ կանգնել ռուս գաղափարական եւ հողային ծաւալումներու դէմ :

Զինուորական կորովի միջոցներու հետ, Ամերիկա այդ վարդապետութեան սկզբունքներու համաձայն, կը ձեռնարկէր տնտեսական վիթխարի օգնութեան, եւ ամէն տարի, միլիոնաւոր տոլարներ, անհաշիւ կը հոսէին դէպի Թուրքիա : Իսկ ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղը յաճախակի «այցելութիւններ» կը կատարէր դէպի Նեղուցները եւ թրքական նաւահանգիստները : Թրքական բանակը կը զօրանար ամերիկեան զէնքերով :

Մէկ խօսքով, Ամերիկա կ'երաշխաւորէր Թուրքիոյ սահմանները, արտաքին որեւէ յարձակումի մը դէմ :

Միացեալ Նահանգներու այս կորովի դիրքին պատճառաւ Ռուսիա տեղի կուտայ, եւ այլեւս չի պնդեր իր պահանջներուն վրայ :

Տասը տարի վերջ սակայն, Միջին Արեւելեան կարգ մը երկիրներու անկախութեան տիրացումով, եւ արաբ ազգայնական շարժման ծաւալումով, արեւմտեան ազդեցութիւնը զգալապէս կը տկարանայ :

Արաբ երկիրները, գլխաւորութեամբ Եգիպտոսի, բացի Իրաքէն, կ'ընդգրկեն չէզոք քաղաքականութիւն մը :

Խ. Միութիւնը անտարբեր չի մնար այս նոր կացութեան առջեւ, եւ օգտուելով դաշնակիցներու կրած դժուարութիւններէն, կը ձեռնարկէ քաղաքական եւ տնտեսական խոր թափանցումներու :

Նախկին զոյավիճակը կը խանգարուի եւ ուժերու հաւասարակշռութիւնը կը խախտի այն օրէն մանաւանդ, երբ անգլեւֆրանսական ուժերը կը պարպեն Սուէզի ջրանցքը :

Իսկ դէպի Սուրիա ուղղուած ռուսական մեծաքանակ զէնքերու առաքումը եւ արաբ համայնավարներու գործունէութիւնը կը ստեղծեն կացութիւն մը, որ դարձեալ ահուդողի կը մատնէ Թուրքիան :

Այս վերջինը, զօրաշարժի կ'ենթարկէ իր քաղաքական եւ զինուորական բոլոր միջոցները : Սուրիոյ սահմանին ամբողջ երկայնքին, կեդրոնացումներ եւ ռազմափորձեր կը կատարուին : Եւ Թուրքիոյ արտաքին նախարար՝ Էհրէմ Մենտերէս, հեւ ի հեւ իր շունչը կ'առնէ Լոնտոն, ուր կարեւոր խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ փոխ վարչապետ Պաթլէրի հետ, անցեալ Դեկտեմբերին :

Թուրք նախարարը կ'առաջարկէ Անգլիոյ, հովանաւորել թուրքեւիրաք զինեալ միջամտութիւն մը Սուրիոյ մէջ, այս երկիրը «փրկելու համար խորհրդայնացումէն» : Կը յիշէ Պաղտատի դաշինքին տրամադրութիւնները ու կը պահանջէ անոր գործադրութիւնը, նկատելով որ Ռուսիա կռնակէն կը հարուածէ Պաղտատի դաշինքը :

Բայց յոգնած եւ ընկճուած Անգլիան, ի վիճակի չէր նոր եւ վտանգաւոր յանձնառութիւններ ստանձնելու, եւ խորհուրդ կուտայ Մենտերէսի, դիմել Մ. Նահանգներուն :

Այս անգամ Թուրքիոյ վարչապետը ինքը անձամբ ձեռք կ'առնէ խնդիրը, եւ ընդարձակ տեղեկագիր մը կը յղէ Նախագահ Այզընհաուըրի, «ծայրագոյն աստիճան վտանգաւոր» ցոյց տալով Սուրիոյ կացութիւնը :

Կ'արժէ արձանագրել այդ տեղեկագրին հիմնական եւ շահագրգռական մասերը, որոնք մասամբ մը լոյս տեսած են արդէն միջազգային մամուլի մէջ :

Ըստ այդ տեղեկագրին, Ռուսերը շատ աւելի յառաջ գացած են իրենց զինուորական ծրագիրներու մէջ, կարծուածէն աւելի :

Ռուս ռազմագէտներ եւ գաղտնի գործակալներ արդէն իսկ գործի ձեռնարկած են, ամբողջացնելու համար զինուորական օդակայաններու շինութիւնը Ճէզիրէի մէջ եւ Իրաքի սահմաններէն ոչ հեռու : Այդ օդակայանները, օժտուած ռատարով, ի վիճակի են ընդունելու փոխադրական մեծ օդանաւեր եւ ռմբաձիգներ : Նոյնպէս, միշտ նոյն տեղեկագրին համաձայն, Սուրիոյ մէջ կուտակուած զինամթերքով կարելի է զինել 5 – 7 զօրաբաժին, ամբողջովին մեքենայէն : Իսկ Ռուսիայէն եւ Եգիպտոսէն փոխադրուած մասնագէտներ, տենդագին կը մարզեն սուրիական բանակը, ճիշդ ռուսական օրինակին վրայ :

Անշուշտ, մեզի համար դժուար է ճշդել, թէ ո՞ր աստիճան համապատասխան է իրականութեան այս տեղեկագիրը, որ մռայլ պատկերներով կը ներկայացնէ Սուրիոյ կացութիւնը :

Բայց այլ աղբիւրներէ բխած տեղեկութիւններու համաձայն, Թուրքիա մասնաւորաբար մտահոգուած է այն վտանգը, որ կը ներկայացնեն իր հարաւային սահմաններուն վրայ տեղաւորուած տարրերը, բաղկացած ջախջախիչ մեծամասնութեամբ Հայերէ եւ Քիւրտերէ :

Թուրքիա հիմնաւորած է մանաւանդ իր մտահոգութիւնները ծանրանալով այն կապին շուրջ, որ հաստատուած է Հայաստանի օդային կայաններու եւ հիւսիսային Սուրիոյ զինուորական խարիսխներու միջեւ : Շեշտած է նաեւ այն պարագան թէ համայնավարներու գործունէութեան բանակատեղին հաստատուած է հիւսիսային Սուրիոյ Հայերէ եւ Քրտերէ բնակուած Ճամըշլիի շրջանը :

Պիտի չփորձենք մեկնել այս խիստ աննպաստ եւ անիրաւ վերագրումները որ Թուրքիա կատարած է Միջին Արեւելքի հայութեան շուրջ : Եզրակացութիւնը ընթերցողին կը ձգենք :

Բայց այս խնդիրներու կապակցութեամբ, կ'արժէ արձանագրել ֆրանսական լուրջ ամսաթերթի մը Րէալիթէի հետեւեալ գրութիւնը :

— «Ուաշինկթըն սկսած է յայտնապէս հետաքրքրուիլ սուրիական հարցով այն պահէն ի վեր, երբ Թուրք կառավարութեան պետը Զէնտերէս ճշդեց պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը թէ՝ Մոսկուա ընտրած է Դամասկոսը իբրեւ գործնաւոր նշանակէտ, ոչ միայն սպառնալու համար Իրաքի քարիւղի հորերուն (որոնց գլխաւոր մեծ կեդրոնները առաւելագոյն երկու հարիւր քիլոմեթր միայն հեռու են սուրիական սահմանէն), այլեւ ամէնէն առաջ Թուրքիան առնելու աքցանի մը երկու թեւերուն միջեւ» :

Այլեւս կասկած չկայ թէ «Թուրք կառավարութեան պաշտօնական հաղորդագրութիւնը» Սուրիոյ մասին, լուրջ քննութեան առարկայ դարձած է Ուաշինկթընի մէջ : Ամերիկա վերաքննած է իր նախկին կրաւորական դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ եւ ձեռնարկած՝ աւելի գործօն եւ տիրական քաղաքականութեան մը :

Դարձեալ նոյն ֆրանսական ամսագրի

ՀԱՅ ԱԶԱՏԱՏԵՆՉ ՈԳԻՆ

●

Յաւիտենական բաժանման մը դիմաց, դժնդակ բան է վերակոչել յիշատակը սիրուած դէմքի մը, որ իր գրիչով, գաղափարական պայքարներով եւ հանրային գործունէութեամբ, աւելի քան քառասուն տարիներ զսպանակը դարձած էր մեր ազգային կեանքին :

«Ազատամարտ»ի հնոցին մէջ թրծուած՝ Շաւարշը կանուխէն նետուած էր պայքարի կրկէսին մէջ, երիտասարդական իր ամբողջ խանդավառութեամբ, Պոլիսէն Բարձր Հայք, յետոյ դարձեալ Պոլիս ու վերջապէս Սէնի ափերը : Արհաւիրքներու երկրին մէջ, ժողովուրդին տառապանքը պիտի դառնար իրը եւ պիտի արծարծէր ընդվզումի անշիջելի բոցը, իր մէջ, որ պիտի փոթորկէր ամբողջ Հայաշխարհը :

Ընդհ. պատերազմի զինադադարի օրերուն, երբ առաջին անգամ կը տեսնէի զինքը մայր եկեղեցիի շրջափակին մէջ, հազիւ երեսունհինգամեայ երիտասարդ մըն էր : Յարակից մատուռին մէջ, — հանդիսասրահի վերածուած այդ փոխանցման շրջանին, — ան եկած էր մեզի խօսելու Հայաստանի մասին : Ահաւոր դէպքերու ծուխէն, Հայրենիք մը ստեղծուած էր այդ երջանիկ օրերուն, ազատ եւ անկախ : Ու մինչ, կուռ եւ իրեն յատուկ այնքան պատկերալից ոճով կը պանծացնէր հերոսութիւնը Սարտարապատի եւ Ղարա Քիլիսէի քաջերուն, մերթ ընդ մերթ ակնոցներուն ետեւէն ակնարկ մը նետելով ժամացոյցին վրայ, ես կը հիանայի ստոյիկութեանը վրայ այդ վառվռուն Հայորդիին, որ հակառակ իր կրած ահեղի տանջանքներուն, դեռ կը պահէր իր կամքն ու կորովը եւ հաւատքը Հայրենիքի ապագային մասին :

Երկար ժամանակ չէր անցած իրօք այն օրէն, երբ ան ազատ արձակուած էր թրքական զնդանէն, ինչպէս ծանուցած էր Պոլսոյ պահպանողական օրաթերթը : Երուանդ Օտեան մէկ ծալք միայն կը բանար տրամին, ազգային կեանքէն առնուած իր մէկ վէպին մէջ, զոր այդ օրերուն հրատարակած էր «Վերջին Լուր»ը : Վերջին պատերազմի նախօրեակին, ինքն էր սակայն որ պիտի պատկերացնէր իր մարտիրոսութեան ահաւոր դրուագները, շատ մեծ դժկամակութեամբ, որովհետեւ Շաւարշը չէր սիրեր իր վրայ խօսիլ :

Ժամանակ մը պահուըտած էր աղբին անդին, յետոյ փորձած էր անցնիլ Պուլկարիա, բայց պուլկար ծախուած մարդ մը մատնած էր զինքը ու այսպէս ճանկն ինկած էր Իթթիհատական ոստիկանութեան : Պահ մը յուսացին թէ Արթին Մկրտիչեան կուսակցական տեղեկութիւններուն վտանգաւոր մասերը պիտի չթարգմանէր, եկու տես որ ստորին լրտեսը եղածներուն վրայ յաւելումներ կատարած էր :

Մի՞թէ կարելի էր խիղճ սպասել «Քէօռ Սիմօն»ի այդ սեւ ասպետէն, որ հարիւրաւոր մտաւորականներու գլուխը կերած էր : Մէհմէտ Սիրէյա պէյ, հայերէնը սորված Կարապետեան վարժարանին մէջ, շատ աւելի վեհանձն եղած եւ զանց ըրած էր կարգ մը մասեր : Շատեր կը ճանչնան թրքական մեթոտները, հետեւաբար կրնան երեւակայել խոշտանգումները, եղունգներու աքցանահանումը, անութներուն տակ դրուած եռացած հաւկիթները, քաղցը եւ անքնութիւնը : Զինացի դահիճի մը նրբամտութեամբ, այս բոլոր տանջանքները փորձած էին Շաւարշին վրայ, բայց երբեք չէին յաջողած գաղտնիք մը կորզել իր բերնէն : Մեռնիլ, մեռնիլ, պատուով եւ Հայու արժանաւորութեամբ, այլեւս չտեսնել իր ցեղին դահիճները գլխին վրայ : Եւ ճգնած էր ամէն օր, ամէն տեսակ միջոցներով վերջ տալ իր կեանքին, մինչեւ որ օր մը ինքզինքը վար նետած էր «Մէտիւրիէթ»ի երրորդ յարկէն : Հրաշքով ազատած էր մահէն, որովհետեւ Նախախնամութիւնը իրեն սահմանած էր ճակատագրական դեր մը գաղութներուն մէջ :

Ցմրուր քամած տառապանքի բաժակը, Շաւարշը դարձած էր ուղղափառ գաղափարախօսը, աննկուն շեփորահարը Հայկական Դատին : Տոկալ, տոկալ, տոկալ, աշխարհի եօթը ցամաքներուն վրայ եւ խփել վասն ճշմարտութեան, արդարութեան եւ ազատութեան :

Ահաւոր անիրաւութիւն մը գործուած էր մարտիրոս ժողովուրդի մը հանդէպ, ամէն տեսակ միջոցներով պէտք էր պայքարիլ, մեր արդար իրաւունքները արժեցնելու համար : Ի՞նչ էր մեր ուզածը, քիչ մը օդ, խաղաղ իրաւակարգի մը տակ աւելի ազատ շնչելու ազգային եւ մշակութային մարզերուն մէջ, ու վերադարձը մեր պատմական հողամասերուն : Ատոր համար, անհրաժեշտ էր հաւատքը, որ լեռները կը շարժէ եւ անկարելին կը դարձնէ կարելի :

Տարակոյս չկայ թէ անողոք էր ծախուածներուն, խռովարարներուն եւ ազատ երկինքներու տակ մեր ժողովուրդը սորկացնելու հետամուտ սեւ ասպետներուն հանդէպ : Ամբողջ երեսուն տարի, աննկուն պայքար մը եղաւ իր կեանքը այդ ազգադաւ թշուառականներուն, կուռ եւ հատու գրիչով մը, որ ունէր թոյնը, վճռականութիւն եւ յեղափոխականութիւն : Երուանդ Թոլեան փաստօրէն ըմբռնած էր այդ ճշմարտութիւնը. անգամ մը Շաւարշին ծաղրանկարը հրատարակած էր «Կավռոշ»ին մէջ, դէմ յանդիման իր մէկ հակառակորդին, որ ի զուր կը պաղատէր — Ի սէր Աստուծոյ, սա գրիչդ մէկդի դիր, ապա հետս վէճի նստէ ...» :

Հռետորական մարզին մէջ եւս, Շաւարշ

ԽԼՐՏՈՒՄ ԵՐ
ԽՈՐՀՐԴ. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Ամերիկացի երիտասարդ ուսագէտ մը, Տիք Սթարքի, որ վերջերս Մոսկուա այցելեց եւ շփումներ ունեցաւ խորհրդային ուսանողութեան հետ, հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կը հաղորդէ երիտասարդական շարժումներուն մասին.—

Խորհրդային երիտասարդութիւնը յուզող հարցերը, տակաւին մինչեւ անցեալ ամառ բացորոշապէս չէին արտայայտուեր: Բայց այժմ, այդ թաքուն շարժումները սկսած են իրենց արտայայտութիւնը գտնել ուսանողական շրջանակներու մէջ:

Դէպի Մոսկուա կատարած մեր ճամբորդութեան ընթացքին, տեսակցութիւններ եւ արտաքոյ խօսակցութիւններ ունեցանք բաւական մեծ թիւով ուսանողներու եւ ուսանողուհիներու հետ. Կարմիր ուսանողները չէին վարաներ բացէ ի բաց քննադատելու տիրող վարչաձեւը: Երիտասարդ մտաւորականութեան այս դժգոհութիւնները նախատեսել կուտային այն մերկացումները, որոնք վերջերս լոյս տեսան «Խորհրդային Ուսանողութիւն» հանդէսին մէջ, յօդուածագիրը խստօրէն կը ճաղկէ ուսանողներու «ամբոխավարական ճառերն ու յայտարարութիւնները»:

Յատկանշական է որ ուսանողներու դժգոհութիւնը ուղղուած չէր Համայնավար գաղափարաբանութեան դէմ. Ուսանողները, ընդհակառակն, կը պաշտպանէին Համայնավարութեան տեսութիւններն ու նպատակները: Զանազան նիւթերու մասին վիճեցանք անոնց հետ: Աստուածոյ գոյութեան հարցը ժխտեցին, զայն յորջորջելով՝ «անտրամաբանական քարոզչութեան արդիւնք — քանի որ գոյութիւն ունեցող ամէն բան իր գիտական բացատրութիւնն ունի»: Երիտասարդները համոզուած են, թէ Համայնավարութիւնը ի վերջոյ պիտի յանգի խաղաղ մարդկային ընկերութեան մը կազմութեան, թէ անոր տնտեսութեան մէջ դրամի գոյութիւնը պիտի վերնայ, թէ կարելի պիտի ըլլայ ամէն բան ունենալ՝ ըստ պահանջի:

Երիտասարդներու դժգոհութեան պատճառներէն մեծագոյնը այն գաղտնապահութիւնն է, որ կը տիրէ ոչ-Համայնավար աշխարհի մասին. դժգոհ են նաեւ անոր համար որ արգիլուած է ճամբորդել դէպի արեւմտեան երկիրներ:

Ուսանողները կը գդուշանային սրահներու կամ միջանցքներու մէջ մեզի հետ խօսակցութիւններ ունենալէ. բայց մեզ կը հրաւիրէին իրենց սենեակները, ուր կրնային ազատօրէն գոհացում տալ իրենց բնական հետաքրքրութեան: Հարցումներու տարափը կը սկսէր սենեակին չորս պատերուն ապահովութեան մէջ.— Ի՞նչ են բանուորական պայմանները արեւմտեան երկիրներու մէջ. վճարումնե՞րը: Ի՞նչ աստիճանի կը հասնի -անհատին, մամուլի, նամակագրութեան ազատութիւնը, եւն. եւն.:

Մասնաւորապէս մտերմացած էի ուսանողներէն մէկուն հետ: Երբ մեկնումի պահս մօտեցաւ, առաջարկեցի որ թղթակցինք իրարու հետ եւ այդ միջոցով շարունակենք գաղափարներու փոխանակութիւնը: Տխրօրէն ժպտեցաւ, եւ յիշեցուց թէ անկարելի էր այդ՝ խորհրդային գրաքննութեան պատճառով: Իսկ մեր բաժանման պահուն աւելցուց.— «Կը տեսնեմ թէ տակաւին շատ սորվելիք ունինք ձեր կենցաղի լաւ կողմերուն մասին»:

Ուրիշներ աւելի առաջ գացին իրենց խօսքերուն մէջ. վաղվաղուն հայ ուսանող մը, օրինակ, հառաչելով ըսաւ.

— «Որքա՜ն պիտի ուզէի տեսնել Փարիզը, Հռոմը, Նիւ Եորքը, եւ ապա մեռնիլ: Մենք այստեղ չորս պատի մէջ փակուած կ'ապրինք: Գոնէ ուսանողներուն պէտք է արտօնութիւն եւ առիթ տրուի աշխարհ տեսնելու: Օր մը, թերեւս, կարենանք համոզել մեր ղեկավարները՝ այդ անհրաժեշտութեան մասին»:

Դպրոցներու մէջ բաւական ուժ կը ներկայացնեն Ստալինի համակիրները: Այս վերջիններն ալ դժգոհ են ներկայ վարչաձեւէն եւ առանց քաշուելու կը յայտնեն իրենց դժգոհութիւնները: Երեք Վրացի ուսանողներ ճանչցայ, որոնք ամենախիստ բառերով կը յարձակէին «ռուսական» տիրապետութեան դէմ:

— «Մենք ալ մասնակցած էինք ապա-Ստալինացումէն ետքը Թիֆլիսի մէջ կատարուած ցոյցերուն. Մեր լաւագոյն ընկերներէն շատերը ինկան ռուս զինուորներու գնդակներէն: Արեւմտեան թերթերը ի՞նչ թիւեր տուին այս դէպքերուն առթիւ. աւելի քան երկու հարիւր անձեր մեռան: Վրացիները բնաւ պիտի չմոռնան ասիկա: Ստալինի օրով շա՜տ աւելի ազատ էինք, քան այսօր»:

Բացատրեցին, թէ Ստալին որոշ ազատութիւններ շնորհած էր իր հայրենակիցներուն. այդ իսկ պատճառով, հակառակ Համայնավարութեան հանդէպ ունեցած իրենց հաւատարմութեան, դժգոհ են ներկայ կարգուսարքէն եւ ղեկավարներէն:

Բայց դժգոհութեան պատճառներէն մեծագոյնը ուսանողներու միջեւ տիրող նիւթական անհաւասարութիւնն է: Ըստ օրինի, իւրաքանչիւր ուսանող թոշակ ստանալու իրաւունք ունի, առաջին տարուան համար՝ ամիսը 250 – 350 րուբլի, իսկ յաջորդ տարիներուն համար՝ 450 – 650 րուբլի: Բայց համալսարաններուն մէջ քով քովի կ'ուսանին պետական բարձրաստիճան պաշտօնեաններու զաւակներ եւ բանուորի ու գիւղացիի զաւակներ: Առաջինները յաւելեալ գումարներ կը ստանան իրենց ծնողքէն եւ անմիջապէս ծայր կուտայ անհաւասարութիւնը: Նիւթապէս անհոգ ուսանողները հետզհետէ «քաղքենի» կը դառնան, հաճոյքով կը լսեն դուրսէն եկած ոչ-Համայնավար ուսանողներու նկարագրութիւնները՝ արեւմտեան աշխարհի կեանքին մասին, կը լսեն ամերիկեան եւ անգլիական ռատիոները:

Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ Խ. Միութեան մէջ տիրող վարչակարգը խորթ աչքով կը դիտէ նորահաս մտաւորականութեան այս «շեղումներ»ը եւ խստօրէն կարգի կը հրաւիրէ «մոլորեալ» ուսանողները:

համաձայն.—

«Այն վայրկեանէն ի վեր, երբ Թուրքիա, (որուն սահմանները պատսպարուած են Ատլանտեան Ուխտին անդամակից բոլոր երկիրներու ընծայուած միեւնոյն երաշխաւորութեամբ), ուղղակի սպառնալիքի տակ է, Ամերիկա անհրաժեշտաբար մղուած է դէպի հարաւ սահեցնել իր հռչակաւոր «վտանգի գիծը», որ կ'երկարի Գերմանիոյ Էլպա գետէն մինչեւ Քորէա եւ կը սահմանափակէ Խ. Միութեան շարժումները»:

Յատակ է այլեւս, թէ Մ. Նահանգներուն համար Թուրքիոյ ապահովութիւնը շատ կենսական խնդիր է:

Ամերիկա, լրջօրէն մտահոգ այս երկրին հարաւային սահմաններուն վրայ բացուած ճեղքէն, իր «վտանգի գիծը» դէպի հարաւ կը շեղէ, որ այս անգամ կը սկսի Լիբիայէն, կ'անցնի Մ. Արեւելքէն մինչեւ Փաքիստան, հասնելու համար Քորէա:

Եւ դարձեալ, ինչպէս տասը տարի առաջ, պաշտպանելու համար Թրքական ամբողջը, Ամերիկա հրապարակ կ'իջնէ, այս անգամ Այզընհաուըրի վարդապետութեամբ:

Այլ պատճառներու եւ հողերու կարգին, կայ նաեւ արաբ համայնավար կուսակցութեանց գործունէութիւնը, որ շատ մեծ համեմատութիւններ առած է:

Մանաւանդ, որ կարմիր վարդապետութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, բոլորովին տարբեր գործելակերպ մը ընդգրկած է դառնալով խիստ վտանգաւոր:

Պիտի անդրադառնանք ուրիշ առթիւ:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԸ

Հայաստանի Պետական Պատկերասրահը վերջերս հարստացաւ նոր գործերով: Այս առթիւ կ'արժէ յիշել այնտեղ կեդրոնացած արժէքաւոր գործերէն կարեւորագոյնները:

Ա. Եւրոպական վարպետներու բաժին (*մօտաւորապէս 300 իւղաներկ նկարներ*).

Ռուպէնսի «Սիլենի Երթը», Վան Տիքի «Խաչէն վար առնելը», Ռեմբրանդի «Դան եւ Սիրելալը», Թինթորեթթոյի [illegible] «Հովիւներու երկրպագութիւնը», [illegible] «Ռենալտոն եւ [illegible]», [illegible] «Գլուխ»ը, եւայլն:

Բ. Ռուս նկարիչներու բաժին.—

Տրոպինինի, Ռոկոտովի, Բորովիկովսկիի, Արգունովի (18րդ դարու նկարիչներ) ստեղծած դիմանկարները: Բրիւլովի, Ռեպինի, Սուրիկովի, Սերովի (19րդ դարու նկարիչներ) եւ այլոց ստեղծագործութիւնները:

Գ. Այվազովսկիի սրահ.— *Ուր ցուցադրուած են հայ մեծանուն նկարիչ Այվազովսկիի գործերը:*

Դ. Հայկական բաժին.—

Փ. Թերլեմեզեանի եւ Ե. Թադեւոսեանի երկու դիմանկարները, որոնք կը ներկայացնեն Կոմիտասը: Մ. Ներսիսեանի «Խնձոյք Քուռի ափին», Գ. Բաշինջաղեանի, Վ. Սուրէնեանի, Մ. Աղաջանեանի, Ե. Թադեւոսեանի, Էտկար Շահէնի եւ այլոց գործերը:

Նորերէն՝ Մ. Սարեանի, Գ. Գիւրջեանի, Հ. Կոջոյեանի, Է. Իսաբէկեանի, Հ. Զարդարեանի, Ա. Սարգսեանի, Ս. Ստեփանեանի, եւ շատ մը ուրիշներու լաւագոյն ստեղծագործութիւնները:

Հայաստանի պետական պատկերասրահը կը հաշուէ 13.000ի չափ իւղաներկ նկարներ:

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԸ

●

«Ժուռնալ Օֆիսիէլ»ի մէջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը տրուին 944–45 տարիներուն թշնամիին հետ գործակցող մահապարտներու թիւին մասին:

1. *Ազատագրութենէն առաջ մահապատիժի արժանացած են 5143 հոգի, յաճախ առանց պաշտօնական դատավարութեան:*

2) *Ազատագրութենէն ետքը 3724 հոգի, երբեմն առանց դատավարութեան:*

3) *Ազատագրութենէն առաջ, 1532 հոգի, որոնց մահուան պարագաներն ու դրդապատճառները ճշդուած չեն, սպաննուած են:*

4) *Ազատագրութենէն ետքը՝ 423 հոգի սպաննուած են նոյն անորոշ պարագաներուն մէջ:*

5) *Դատարաններու արձակած վճիռներով գործադրուած են 768 մահապատիժներ:*

6) *Դատական Բարձրագոյն Ատեանին վճիռով մահուան դատապարտուած են երեք հոգի:*

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ *մեծ արկած մը պատահեցաւ Օրլիի մէջ: Թունուզ–Փարիզ օդանաւը ջախջախուեցաւ Օրլիի օդակայանը վար իջած պահուն: Թունուզի զօրավար մը, Հայտիր Ճելլուլի, սպաննուեցաւ. բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Քննութիւն մը բացուած է ճշդելու համար արկածին պատճառներն ու պատասխանատուները:*

հաւատարիմ էր ինքն իրեն, կուռ, պատկերալից եւ լի ցնցող ուժականութեամբ: Անդրանիկի դերեզմանին վրայ խօսած իր դամբանականը գոհար մըն էր ճարտասանական.— Անդրանիկ, դուն անսասան էիր Գարահիսարի ժայռերուն պէս, քաղաքը սպանեց քեզ, քաղաքը կաթիլ առ կաթիլ քամեց աւիշը քու խռովայոյզ հոգիիդ»:

Ֆենոմէն մըն էր, բառին բովանդակ առումով, իր ուշիմութեամբ, արդարութեամբ եւ անդուլ աշխատանքով: Հինգամեայ գործակցութեանս շրջանին, բախտն ունեցած եմ մօտէն ճանչնալու զինքը, ու զարմացած իր արտասովոր կարողութեան վրայ: Շաւարշը ընդունակ էր լրացնել երեք ժամէն խմբագրականը, առօրեայ տեսականը եւ քաղաքական լուրերը, զորս արդէն քաղած կ'ըլլար շոգեկառքին մէջ, անգլիական եւ ֆրանսական թերթերէն:

Մտքի այդ պրկումը, չափ ու սահման չճանչցող աշխատանքին խոնջէնքը, ճակատագրական դեր մը կատարեց իր կեանքին վրայ: Զարդուէր օր մը, մեր սիրելի Շաւարշը այսպէս բաժնուեցաւ մեզմէ յաւերժօրէն, գրիչը ձեռքին, պատնէշին վրայ, ինչպէս զինքը նախորդող շատ մը վաստակաւորներ:

Ահաւոր է Պարապը, անփոխարինելի, ներկայ ծանր պայմաններուն մէջ, բայց իր անձնուէր խոյանքը վասն մեր լեզուին, ազգային Դատին եւ հանրային իրաւունքներու պաշտպանութեան, դարբնած է Շաւարշեան Ոգին, որ նախասահմանուած է վերապրելու դերեզմանէն ալ անդին:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (254)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ. 364 – 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Դրօշակի եղերքը զրած էին սեւ շրջանակի մէջ, իսկ մէջտեղի նշանը նա իսկոյն ճանաչեց եւ ամբողջ մարմնով ցնցուեցաւ: Կայծակի հարուածը չէր կարող այնքան ազդել նրան, որքան այդ զուեւտուր կտաւի կտորը, որ սարսափելի կերպով շանթեց նրա անվեհեր սիրտը:

«Անգութ պատաւը տակաւին չէ դադարել ինձ հալածելուց»... մտածեց նա, եւ նրա գունաթափ դէմքի վրայ երեւաց նոյն դառն ծիծաղը, որ սովորաբար յայտնւում էր տագնապի բոպէներում: Նրա համար արդէն ամէն ինչ պարզ էր:

Նրա բոլոր տարակուսանքները փարատուեցան, մանաւանդ երբ սենեկապետներից մէկը ներս մտաւ, յայտնեց, թէ պատգամաւորութիւն է եկել, խնդրում են ներկայանալ:

— Թող գան, — ասաց հիւանդը:

Հայր – Մարդպետը այլ եւս չկարողացաւ համբերել, երբ տեսաւ հիւանդի անխռհեմութիւնը, որ առանց հարցնելու, թէ ի՛նչ պատգամաւորութիւն է, եւ առանց կանխապէս տեղեկանալու, թէ ի՛նչ նպատակով են եկել, թոյլ է տալիս իր մօտ մտնել:

— Դու միշտ այդպէս անզգոյշ ես եղել, Մերուժան, — ասաց նա խրատական եղանակով: Քո մեծամտութիւնը ոչ սակաւ անգամ քեզ վտանգի մէջ է ձգել: Ի՞նչպէս կարելի է ընդունել մի պատգամաւորութիւն, առանց նախապէս իմանալու, թէ ովքեր են, կամ ինչ գործի համար են եկած: Միթէ չէ՞ կարող պատահել, որ նրանցից մէկը իր դաշոյնի հարուածով քեզ մի նոր վէրք կը պատճառէ, բայց մահացու վէրք, եւ իր գլուխը փախչելու միջոցին՝ կը թողնէ քո վրանի դռանը: Միթէ սակա՞ւ են պատահել այսպիսի դէպքեր:

— Շատ են պատահել, ասաց հիւանդը հանդարտ կերպով: Բայց ես արդէն գիտեմ, թէ ինչ պատգամաւորութիւն է:

— Ո՞րտեղից գիտես:

— Ահա այն տեղից: Նայեցէք դէպի այն բարձրաւանդակը: Նա ձեռքը մեկնեց դէպի ծածանուող դրօշակը:

— Դրօշակ է, ասացին միաձայն:

— Գիտէ՞ք, ինչ դրօշակ է:

— Պարզ չէ երեւում, բաւական հեռու է:

— Սրտատեսութեան մէջ ոչ ոք ինձ հետ կարողացել է մրցել: Ես բոլորովին պարզ տեսնում եմ: Նոյնպիսի մի դրօշակ, արծուաթեւ վիշապի նշանով, այժմ ծածանւում է իմ վրանի գլխին: Դա Արծրունիների տոհմային դրօշակն է: Ինձանից յետոյ, բացի իմ մօրից, ոչ ոք իրաւունք չունի պարզել այդ դրօշակը: Ցանկարծ նա յայտնւում է մեր հանդէպ՝ ահա այն բարձրաւանդակի վրայ: Անշուշտ նրա մօտ՝ իր զօրքերի բազմութեամբ՝ կանգնած է իմ մայրը: Եւ պատգամաւորները, անտարակոյս, նրա կողմից են գալիս: Ես պէտք է ընդունեմ նրանց:

Ամէնքի վրայ տիրեց խորին ապշութիւն, խորին շփոթութեան հետ:

Հիւանդը սաստիկ բարկութիւնից, կարծես նոր ուժ ստացաւ: Մի նոր անսպասելի ցաւ վանեց նրա վէրքի անտանելի ցաւը, ինչպէս մի թոյն հալածում է մի այլ թոյնին: Նա գլուխը բարձրացրեց բարձից, նստեց անկողնի մէջ: Սպասաւորներից մէկը նրա ուսերի վրայ ձգեց մետաքսեայ թեթեւ վերարկուն: Ցետոյ դարձաւ դէպի իր շրջապատողները այս խօսքերով:

ՐԱՖՖԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

●

Ինչպէս արդէն գրած էինք, Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատը ընդհ. գործադուլի կոչ մը յղած էր այս շաբթուան սկիզբը: Առաջին օրերը խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին, որպէսզի շարժումը նուազագոյն չափով ծաւալի: Արդէն հինգ օր անցաւ. շարժումը հետզհետէ կը տկարանայ. բայց մահմեդական գործաւորներուն քսան առ հարիւրը տակաւին չեն վերադարձած իրենց գործերուն. միւս կողմէ, մեծ է թիւը անոնց, որոնք գործատեղիներուն մէջ անգործ կը կենան: Կայարաններուն մէջ մասնաւորաբար, մեծ է բացակայ պաշտօնեաներուն թիւը: Զինուորական կառքերը բանուորներն ու պաշտօնեաները տեղ կը հասցնեն. բայց անգամ մը որ զինուորները հեռանան, մահմետական բանուորները աշխատանքը կը դադրեցնեն. կը վախնան, որ ահաբեկիչները վրէժ կը լուծեն իրենցմէ:

Ընդհանուր առմամբ, սակայն, միջադէպեր չպատահեցան:

Ժողովուրդը կը զարմանայ թէ Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատը աւելի վճռական դիրք բռնած չէ: Որոշ շրջանակներու մէջ արդէն սկսած են գոյացնել այն համոզումը թէ ապստամբները ցարդ ժողովուրդը կը խաբէին՝ չափազանցեալ քարոզութիւններով եւ մեծխօսիկութիւններով:

Կը կարծուի սակայն, թէ Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատը նոր հրահանգներ պիտի արձակէ եւ աւելի վճռականօրէն պիտի ձեռնարկէ ընդհ. գործադուլի եւ անապահովութեան կազմակերպումին:

× Ֆրանսայի մէջ աշխատող Հիւս. Ափրիկեցիներու գործադուլը կը շարունակուի: Մէկ կողմէ՝ զօրաւոր քարոզչութիւն մը կը կատարուի, իսկ միւս կողմէ՝ կը սպառնան, յարձակումներ կը գործեն: Բանուորները կը վախնան տրուած հրահանգներուն հակառակ աշխատելէ, որովհետեւ ահաբեկիչները առանց այլեւայլի մահափորձ կը կատարեն այն բոլոր մահմետականներուն վրայ, որոնք կ'անտեսեն հրահանգները:

Ծայրայեղներու հրամաններուն չենթարկուողները սպառնական անստորագիր նամակներ կը ստանան:

Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ այս կարգի խռովարարները. առջի օր ձերբակալուեցան 24 անձեր, որոնք աշխատանքը վերսկսողները կ'ուզէին գործէն ետ դարձնել:

× Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատի ահաբեկիչները բազմաթիւ յարձակումներ գործեցին Փարիզի եւ փարիզեան շրջանին մէջ բնակող իրենց հայրենակիցներուն վրայ: Յարձակումները առաւելաբար կը կատարուին «քոքթէյլ-Մոլոթով»-ներով՝ (շիշերու մէջ լեցուած պայթուցիկ) Հիւսիսային Ափրիկեցիներու կողմէ յաճախուած կամ Հիւս. Ափրիկեցիներու պատկանող սրճարաններու եւ խանութներու վրայ: Այս կարգի 15–20 դէպքեր պատահեցան վերջին քանի մը օրերու ընթացքին:

ԶՕՐ. ՍԱԼԱՆԻ ՍՊԱՆՆԱՑՈՅՑԻՆ ՎՐԱՅ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս յայտարարուած էր, ծայրայեղ խմբակցութեանց պատկանող եւրոպացի երիտասարդներ էին զօր. Սալանի սպայակոյտին վրայ յարձակում կատարողները: Առնուազն մէկը, ոստիկանատան մէջ, հարցաքննութեան տարուած պահուն, առաջին յարկի պատուհանէն վար նետեց ինքզինքը. բաւական ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ ոտնքէն եւ ողնասիւնէն. փոխադրուեցաւ զինուորական հիւանդանոց:

Հարցաքննութիւնները սկսան թէեւ, բայց խնդրին ծալքերը տակաւին մութ կը մնան: Մէկ բան յայտնի է սակայն. յարձակման հեղինակներն ու կազմակերպիչները համայնավարները չեն, ինչպէս կը կարծուէր առաջին օրերը:

ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ռէժանի նահանգապետը պաշտօնապէս յայտարարեց առջի օր, թէ ոչ մէկ կերպով կ'օժանդակէ դէպի Ալժերիա զէնք փոխադրող մաքսանենգներուն. բայց, որ նոյնիսկ արգելքի տակ առած է պայթուցիկներով եւ զինամթերքով լեցուած բեռնակառք մը, որ կը փորձէր սահմանը անցնիլ գաղտնաբար:

× Թունուզի մէջ աւելի վերապահ են. ժողովուրդին համակրութիւնը ապստամբներուն հետ է, բայց կառավարութիւնը կը զգուշանայ պաշտօնական յայտարարութիւններ ընելէ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՔՈՒԼԻՍՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մինչեւ որ հասնի Ալժերիոյ եւ Կազայի հարցերուն քննութեան օրը, հակառակորդ խմբակները քարոզչական գործունէութեան մը լծուած են Ազգաժողովին քուլիսներուն մէջ:

Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Փերուի, Լիբանանի, Քանատայի, Մ. Նահանգներու եւ այլ պատուիրակութեանց ներկայացուցիչներուն հետ:

Ալժերիոյ հարցին առնչութեամբ, միաձայնութիւն չի տիրեր արաբական եւ ասիական երկիրներու ներկայացուցիչներուն մօտ: Ոմանք կ'ուզեն պաշտպանել «Անկախ Ալժերիոյ» տեսակէտը: Բայց որպէսզի այս որոշումը ընդունուի, պէտք է որ չահի երկու երրորդի մեծամասնութեան ձայները, ինչ որ անհաւանական է: Այդ իսկ պատճառով, չափաւորներու խմբակն ալ կ'ուզէ աւելի մեղմ բանաձեւ մը քուէարկել տալ, որպէսզի մեծամասնութեան կողմէ ընդունուի:

× Գալով Կազայի եւ Աքապայի հարցին, Քանատայի, Մ. Նահանգներու, Ճափոնի եւ բազմաթիւ ուրիշ երկիրներու ներկայացուցիչները կ'ուզեն հետեւեալ բանաձեւը ներկայացնել.—

1) Իսրայէլեան ուժերու անմիջական հեռացումը՝ եգիպտական հողամասերէն: 2) Այդ հողերու գրաւումը՝ ՄԱԿի ուժերու կողմէ: 3) Եգիպտոս պէտք է ՄԱԿի ուժերուն արտօնութիւն տայ, որպէսզի գրաւեն Կազայի եւ Աքապայի շրջանը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուտափեշթի ձայնասփիւռը հաղորդեց Քատարի մէկ ճառը, որուն մէջ Հունգար կառավարութեան վարչապետը յայտարարեց. «Պայքարը տակաւին վերջացած չէ: Համայնավար կուսակցութիւնը չկրցաւ իր դերը լիովին կատարել, որովհետեւ իր շարքերուն մէջ դաւաճաններ կային: Ռաքոսիի կառավարութիւնը ճիշդ է որ բազմաթիւ սխալներ գործեց անցեալին մէջ, բայց մեր թշնամին այդ սխալները կ'ուզէ ներկայացնել շա՛տ աւելի ծանրակշիռ պատկերի մը տակ՝ քան ինչ որ էին իրականութեան մէջ: Բանուորական խորհուրդները ծախուած էին հակայեղափոխականներուն: Մենք, լայնախոհութեամբ, ընդունեցինք բանուորական խորհուրդներու գոյութիւնը. բայց անհրաժեշտ է որ ասկէ ետք անոնք ղեկավարուին վստահելի համայնավարներու կողմէ:»

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն Շրջանի բոլոր ընկերներուն կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Արամ Հիւսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն՝ իրենց որդւոյն ու ազգականին դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

× ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Երուանդ Համալեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Վահրիճ Թաշճեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն՝ իրենց մօր, Այրի Տիկ. Իփէք Թաշճեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԻՈՅ վեհապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրի խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին: Առջի օր մէկուկէս ժամ տեւող գլուխ-գլխի տեսակցութիւն մը ունեցան: Իսկ Սէուտ այցելեց նաեւ Արլինկթընի (Ուաշինկթընի մօտ) ազգային գերեզմանատունը, ուր ծաղկեպսակ մը զետեղեց Անծանօթ Զինուորին յուշարձանին վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովին մէջ կը շարունակուին Հասարակածային եւ Արեւմտեան Ափրիկէի ֆրանսական հողամասերուն նոր Սահմանադրութիւն մը տալու հարցին վիճաբանութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ խաղաղութիւնը կ'ապահովուի միայն այն պարագային, երբ Մ. Նահանգները վերադառնան «Ուղղվելթի գծած ուղին»:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

●

Լաւ քուփէօզ մը՝ կանանց քոնֆէքսիոնի համար (մօտէլէ հասկցող): Տեւական գործ:

Նոյնպէս՝ լաւ գործաւորուհիներ՝ շը-միզիէի համար:

Դիմել՝ Մէզոն Միշէլ, 165 րիւ տը Թավէլ: Մէթրօ Ֆէյիքս Ֆոր:

Ներկայանալ՝ առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 5:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր, շաբաթ, ժամը 21ին՝ սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի վարչութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արմենուհի ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ, իր զաւակը՝ Զաւէն եւ կինը՝ Ժագլին, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները, կը ծանուցանեն որ յառաջիկայ կիրակի, 3 Փետրուար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մուշեղ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ – ՔԻՊՐԻԹԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 30ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ, եւ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի:

Վարչութիւն

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

La Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաւ: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
3
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
3 FÉVRIER
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7798 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3609

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

(Խօսուած 31 Յունուար 1957, Փարիզի եկեղեցիին մէջ, Շ. Միսաքեանի դագաղին առջեւ)

●

Դժնդակ է խօսիլ դագաղի մը հետ։

Եւ երկու դժնդակ՝ երբ դէմ յանդիման ես տարիներ տեւող կապի մը օղակին որ յանկարծ կը խորտակուի, եւ որուն միւս ծայրը ոգի մըն է մնացած միայն։

Կը խօսիմ իմ բարեկամ եւ գրիչի հինաւուրց ընկեր։ Որովհետեւ հայրենի դպրոցը թողած, նորախանդ երիտասարդներ, նոյն ասպարէզն էինք ընդգրկած, եւ երբ նոյն մայթին վրայ բացուող տարբեր դուռներէ դուրս կ'ելլէինք գրական աշխատանքէ, կը միանայինք բաժակ մը թէյ առնելու համար։ Նոյն ճամբուն ուղեւորներն էինք հանրային գործունէութեան կոչումով, փոյթ չէ, այդ ճամբուն մէկ մայթէն ան կը քալէր, միւսէն ես, առանց զիրար արհամարհելու կամ քննադատելու իրարու հետ։

Ան այդ ճամբուն հաւատարիմ մնաց անընդհատ ու անսայթաք. իսկ զիս, իր բառով, Փարիզի «լպրծուն պողոտաները» ուրիշ գիծի մը վրայ սահեցուցին։

Իր այս հաստատամտութեան եւ նուիրումին համար է որ իրեն հանդէպ կը պահեմ ընկերական անայլայլ սէր մը որ աւելի ամրապնդուեցաւ երբ քանի տարի տպարանիս մէջ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ը. քանի տարի կողք կողքի, շունչ շունչի ապրեցանք իր եւ իրեններուն հետ։

Այսպէսով, իբր կենդանի վկայ, պարտականութիւն ունիմ խոստովանիլ եւ յայտարարել թէ Շաւարշ Միսաքեան իր անխոնջ եւ ուղղամիտ աշխատանքով կատարեց հսկայական գործ մը Սփիւռքի մէջ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի համար ուր իր թերթը եղաւ ազգային ամբարտակ մը։ Ուղեկորոյս եւ շփոթահար այս գաղութին մէջ ան վառեց ջահ մը, որուն շուրջ խմբուեցան ափ մը երիտասարդներ, ամբարտակ՝ ուծացումի եւ կորուստի հեղեղը ոչ թէ արգիլելու, այլ գէթ սանձելու, մեղմելու համար զայն։ Անոր շնորհիւ հայերէն գիտցողները չմոռցան իրենց մայրենիքը. անգէտները սորվեցան, սորվողները պահեցին, այնպէս որ ան ոչ միայն եղածը պահպանեց, չեղածներն ալ ստեղծեց։ Առանց անոր՝ մեր մեծաքանչ բարբառը Ֆրանսայի մէջ այսօր մարմրուն ճրագ մը պիտի ըլլար։ Բայց Շաւարշ մինչեւ իր վերջին շունչը անխախտ մնաց այդ պատնէշին վրայ, վառ պահեց ջահը զոր այսօր կը փոխանցէ իր սիրասուն միակ զաւկին։

Այդ ջահին սնուցման համար իր տաժանքն ու տառապանքը գերմարդկային էր։ Միս մինակ, օրն ի բուն ոչ միայն լուրերու ընտրեալ խմբագրութիւնը այլեւ իր «Խօսք»ն ու «օրը-օրինները» կը գրէր նիւթական ժամանակախնդրականութեան հակառակ։ Գիշերներն ալ հետեւիլ բոլոր հայ մամուլին, որուն մէջ, կարդալ Հայաստանի մանրատառ եւ բազմասիւն գրութիւնները անոնցմէ կաթիլ մը լուր քաղելու իր ընթերցողներուն համար եւ մանաւանդ հետեւելու հայրենիքի կացութեան։

Քաղաքական – վարդապետական տարակարծութիւններէ դուրս, իր մաքուր հայրենասիրութեան փաստն այն է որ «Յառաջ» ուրիշ որեւէ թերթէ աւելի արձագանգ տուաւ հայրենիքի մշակոյթային եւ շինարարական աշխատանքին, արտատպելով միշտ քերթուածներ, արձակ կամ քննադատական։ Ինք մարտնչեցաւ այդ մշակոյթին եւ Մայրենիքին անաղարտ պահպանման համար։

Իր թերթին երեսուն տարուան հաւաքածոն երբ հոս բերենք, երեք անգամ աւելի բարձր պիտի կանգնի քան այս մահարձանը։ Եւ երբ երեւակայենք որ անոր պարունակած միլիոնաւոր տողերուն իւրաքանչիւրին վրայ ոչ թէ մէկ այլ երկու երեք անգամ իր միտքը, աչքն ու ձեռքերը վաստակած են, գլխու պտոյտ կ'ունենանք եւ կ'ըմբռնենք իր դրամը։

«Ուղեղս օր մը պիտի պայթի յոգնած ու թղթակցութիւն սրբագրելէն» կ'ըսէր յաճախ, եւ դժնէ նախատեսութիւնը եկաւ դահիճի պէս։

Իր մասին կարելի է շատ երկար խօսիլ ու գրել։

Կը վերջացնեմ յարգանքով եւ յուզումով խոնարհելու համար պատուին եւ մահուան յեղափոխականին հզօր անհատականութեան, աշխատանքի հերոսին, նուիրեալ վաստակաւորին, մեծ օրագրողին, անշահախնդիր սպասարկուին եւ անբասիր մարդուն դագաղին առջեւ։

Այս դագաղը մեզմէ կը յափշտակէ Արժէք մը որ ներկայ մեր պայմաններուն մէջ հարուածի մը ծանրութիւնն ունի, եւ իր բացած փոսը դժուար թէ լեցուի։

Հայ մամուլի Պանթէոնին մէջ մարմարեայ կոթող մըն է իր իրաւունքը։

×

Յիսունէ աւելի տարիներու իմ յարաբերութեանս ընթացքին՝ չեմ հետաքրքրուած եւ զգացած թէ կրօնապէս հաւատացեա՞լ մըն էր թէ ոչ։

Բայց այնքան անյեղլի հաւատք ունէր իր ազգին ճակատագրին, նաեւ իր կոչումին եւ առաքելութեան վրայ եւ զայն անբիծ պահելու իր խնամքը գրեթէ կրօնական բան մը ունէր իր մէջ։ Հաւատքը դուռն է անմահութեան, հոգիի յաւիտենականութեան։

Այս իսկ պատճառով, հիմա զինքը հոս ներկայ կը համարիմ. կը զգամ իր ցնծութիւնը սիրած ժողովուրդին այս համայնական համակրանքին առջեւ, եւ որպէսզի չընդհատեմ իր գերերկրային հրճուանքին թրթռումը, կը դադրիմ խոնարհութեամբ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ՍՈՒԳԻ ՇՐՋԱՆ կը յայտարարէ մինչեւ փետրուար 15, իր անզուգական ընկերոջ՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

անդարմանելի կորուստին առթիւ։

×

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին նաեւ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, Պ. Ժիրայր Փալամուտեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Սադըղ, եւայլն։

×

Ըստ հայկական հնաւանդ սովորութեան եւ որպէս յարգանքի ու սուգի հաւատիք, Թրէվիզ փողոցի բոլոր հայ վաճառատուները փակուած էին հինգշաբթի, յուղարկաւորութեան օրը։

ՍԱՆ-ՖՐԱՆՉԻՍՔՕ.— Ամենախոր ցաւով լսեցինք մեր աննման Շաւարշին մահը։ Հարուածը ծանր է։ Չենք կրնար արտայայտել մեր կսկիծը։ Հայ ազգը կորսնցուց իր ամէնէն արժանաւոր զաւակներէն մին, հայ մամուլը իր ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչը։ Ընդունեցէք մեր սրտագին ցաւակցութիւնները։

ՃՈՐՃ ԵՒ ՆԱԶԵՆԻ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

●

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէ	50.000
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէ իր բոլոր մարմիններով	40.000
Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէ	20.000
Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի ընկերներ (ցանկը առանձին)	20.000
Հ. Յ. Դ. Տեսինի Կոմիտէ	10.000
Ֆր. Կապ. Խաչի Կրընոպլի Մ. ճղ	10.000
Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէ, Սէն Շամօն	10.000
Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբ, Փարիզ	5.000
Րիւ տը Թրէվիզի առեւտրականներ (ցանկը առանձին)	15.000
Պանչօ Քաչանի Արծիւ ենթկ.	5.000
Տէր եւ Տիկին Հրանտ Սամուէլեան	10.000
Յակոբ Ազիզեան	10.000
Տորք Տէր Յակոբեան	10.000
Խաչիկ Մկրտիչեան	5.000
Տիկին Հրանուշ Ազատեան	2.000
Յովսէփ Օհանեան (Մարսէյլ)	5.000
Տէր եւ Տիկին Խոսրով Վշտունի եւ զաւակներ	5.000
Կէնճեան եղբարք (Լիոն)	5.000

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

●

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Տիրուհի եւ Արփիկ Միսաքեան	50.000

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՖՈՆՏԻՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութիւն	20.000
Տէր եւ Տիկ. Յ. Տէր-Յակոբեան	10.000
Նուրհան Ֆրէնկեան	10.000
Տէր եւ Տիկին Ա. Շահինեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Քէօսէեան (Մարսէյլ)	2.000
Քղիի Հայր. Մ.թն (Մարսէյլ)	2.000
Տէր եւ Տիկ. Ս. Փաշաեան (Լոնտոն)	2.000
Տիկին Փէշտիմալճեան	1.000

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Շահինեան («Յառաջ»էն)	5.000

ՈՐԲԱԽՆԱՄ

Վարոս Շահպազեան (Լոնտոն) («Յառաջ»էն)	2.000

Տէր եւ Տիկ. Աստուր Քէօսէեան	2.000
(Մարսէյլ)	2.000
Գրիգոր Ճոչոլեան (Ֆօթօ «Արաքս»)	5.000
Ֆր. Կապ. Խաչի Առնուվիլի Մ. ճղ	5.000
Տէր եւ Տիկ. Հ. Պայրամեան	2.500

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ եւ արագ մահը այնպիսի շփոթ կացութիւն մը ստեղծած է «Յառաջ»էն ներս եւ դուրսը, որ առջի օր թերթին սպասուոր խմբագրութիւնը ի վիճակի չէր եղած առաջին իսկ առթիւ տալ ազգային յուղարկաւորութեան լրիւ պատկերը։

Չորեքշաբթի առտու, ժամը 8,15ին, ամերիկեան հիւանդանոցի մատրան մէջ տեղի ունեցաւ հանգուցեալի մարմնոյն դագաղի մէջ զետեղումը։ Ներկայ էին Տէր Յարութիւն քհյ., ընկերներ Հրանտ Սամուէլ, Յակոբ Ազիզեան, Սահակ Տէր Թովմասեան, Ներսէս Տակառեան, հանգուցեալ ընկերոջ դուստրը եւ քանի մը մտերիմ բարեկամներ։

Ժամը 8,45ին դագաղը հասաւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին ուր կը սպասէին այրի Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի հետ բազմաթիւ ընկերներ եւ բարեկամներ։

Դագաղը զետեղուեցաւ նախապէս պատրաստուած մահարձանի մը վրայ, ուր չորեքշաբթի առտուան ժամը 10էն մինչեւ հինգշաբթի ցերեկ անընդհատ հսկում կատարուեցաւ։ Մասնաւոր յուզում մը կը պատճառէր այս երեւոյթը։ Ամէն մէկ ընկեր, բոլոր շրջաններէն, ժամերով անշարժ կեցած էին դագաղին առջեւ։ Պահը աւելի քան յուզիչ էր գիշերուան ժամը 12ին երբ երիտասարդութիւնը մտաւ եկեղեցիէն ներս, ստանձնելու համար գիշերային հսկումը։ Կարելի չէ ենթադրել որ մեր պաշտելի ընկեր Շաւարշը չզգաց եւ չտեսաւ ներկայութիւնը իր որբ ձգած երիտասարդութեան, այն նոր սերունդը որ իր ամէնէն մեծ հոգը եղած էր վերջին տարիներուն, այն նոր սերունդը որ հասկցած էր թէ իր Հայրը կորսնցուց, այն նոր սերունդը որ եկած էր ամբողջ գիշեր մը ըսելու. «Տե՛ս մեծ Ընկեր, մինակ չես, հետդ է, կողքիդ է Հայ երիտասարդութիւնը»։

Հինգշաբթի ցերեկ արդէն եկեղեցին սկսած էր լեցուիլ, կարելի չէր Ժան-Կուժոնի փողոցէն անցնիլ։ Աննախընթաց բազմութիւն մը, ամբողջ ժողովուրդ մը եկած էր հոն, ոչ թէ մեծ անհետացողի մը յիշատակին գերագոյն պարտք մը կատարած ըլլալու համար, այլ նաեւ իր ամբողջ սրտով ու հոգիով ըսելու, պոռալու իր անհուն սէրը այն Մեծ Հայուն, որ քանի մը ժամուան մէջ որբ կը ձգէր ֆրանսահայ գաղութը։

Արարողութիւնը՝ պատշաճ եւ յուզիչ, տեւեց մօտ մէկ ժամ։ Դագաղը եւ խորանը ողողուած էին անհամար ծաղկեպսակներով։ Այստեղ ալ անգամ մը եւս կ'ուզենք յիշատակել Նոր Սերունդի ծաղկեպսակը՝ կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն, որ ուրբաթ օրուընէ ի վեր կը մնայ խմբագրատան մէջ, ընկեր Միսաքեանի սեղանին վրայ։

Յուղարկաւորութեան թափօրը, —հարիւրաւոր կառքեր, բազմաթիւ օթօքարներ չէին կրցած մինչեւ Փէռ-Լաշէզ բերել ամբողջ ժողովուրդը։ Երբ թափօրը գերեզմանատուն մտաւ անձրեւ մը սկսած էր մաղուիլ։ Հազարաւոր Հայեր խռնուած կը սպասէին, երբ երիտասարդները մօտենալով դագաղին, առին զայն իրենց ուսերուն վրայ եւ փոխադրեցին առժամեայ դամբարանը (քանի մը շաբաթէն տեղի կ'ունենայ վերջնական թաղումը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ)։

Ընկ. Յովիկ Եղիազարեանի դամբանականէն ետք, ժողովուրդը երգեց «Մըշակ բանուոր»ը, յետոյ ամէն մէկ Հայ ծունկի գալով դագաղին առջեւ, երկիւղածութեամբ համբուրեց եռագոյնը։

Անկարելի է սակայն բառերով եւ ածականներով տալ հարազատ պատկերը այն մեծ ու սրտաբուխ ցոյցին զոր համայն հայ ժողովուրդը կատարեց հինգշաբթի օր Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին։

Թող ներուի մեզի եթէ ի վիճակի չենք լրիւ պատկեր մը տալու։

Թող ներուի մեզի եթէ մոռցանք յիշատակել ծաղկեպսակներ, ներկաներու անուններ, հեռագիրներ ու նամակներ։

Թող ներուի մեզի այս ակամայ թերացումները։

Թող ներուի մեզի։

Մե՜ծ է մեր ցաւը։

ՈՒԺԵՂ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

●

Երբ հայ պատմագիր մը մեր մշակոյթի պատմութիւնը ուսումնասիրել փորձէ եւ ուզէ գլուխ մը նուիրել արտասահմանի հայ մամուլին ու գրականութեան, ստիպուած է մանրամասնօրէն պրպտել «Յառաջ»ի երեսուն տարիներու հաւաքածոները մանաւորաբար:

Ոչ միայն գրական ու գեղարուեստական, պատմական եւ գիտական վաստակի մը պիտի հանդիպի հոն, այլ եւ պիտի գտնէ մեր ցեղին ստեղծագործ ոգիին կենդանի վկայութիւնը, եւ օտար հորիզոններու տակ մեզի պարտադրուած անբնական վիճակին դէմ պայքարելու գիտակցութիւնը:

«Յառաջ» օրաթերթը իր երեսնամեայ գոյութեան ընթացքին, մրրկավար եւ հալածական երիտասարդութեան մը կենդանի մէկ ձայնը ներկայացուց, երիտասարդութիւն, որուն ձգտումներուն եւ իտէալներուն, բողոքներուն ու դժգոհութիւններուն հաւատարիմ թարգմանը դարձաւ: Այս գրական գիծը, գաղափարական այս երեւոյթը պիտի բաւէր, որ հայ երիտասարդութեան ստուար մէկ մասը իր հոգեկան պահանջներուն արտայայտիչը դաւանէր զայն:

Երբ այս գեղեցիկ ու գրական գիծերը կը նկատեմ «Յառաջ»ի գոյութեան հիմնաքարերը, չեմ կրնար անտեսել մանաւորաբար Գործողը, որ իր հոգիէն շատ բան դրած է հոն եւ տառապած անոր վերելքին ու յաջողութեան համար:

Իր «Զանգակին Երգը» շա՛տ ծանօթ բանաստեղծութեան մէջ, ազատութեան երգիչը, Վիլհելմ Թելի հեղինակը, Շիլլէր ըսած է. «Գործը փառաբանութիւնն է գործողին» (*): Այս պարագան պատշաճեցնելով «Յառաջ»ին, պիտի ըսենք, թէ իբրեւ կենդանի օրկան եւ երիտասարդ օրաթերթ, իմաստ մը կը ստանայ ու իր մէջ կը խտացնէ խմբագրին աշխարհահայեացքը, իբրեւ նկարագիր, եւ անոր անձին ուժեղ անհատականութիւնը:

«Յառաջ»ը ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի անհատականութեան դրոշմը կը ներկայացնէ, անոր նկարագրին, աշխարհահայեացքին, ըմբռնումներուն կենդանի արտայայտիչն է: Այս երեւոյթը բացատրելու համար պէտք է ակնարկ մը նետել մօտաւոր անցեալին վրայ, երբ «Յառաջ»ի խմբագիրը ողբացեալ Գեղամ Բարսեղեանի հետ 1908ին կը հիմնէր «Ազդակ» երիտասարդ շաբաթաթերթը: Խումբ մը երիտասարդներով, գիտակցութեան, ինքնամփոփման, վերանորոգման եւ իտէալի ճամբաներուն ուխտաւորը կը դառնային: Կը փորձէին գծել նոր կեանքի մը սկզբունքները, ցայլք յեղափոխութեան, աշխատանքին, բարոյականին ու միտքին ներբողը կը հիւսէին: «Ազդակ»ը կը դառնար հանրային դաստիարակութեան, ժողովրդական իրաւունքներու պաշտպանութեան, միտքերու վրայ թանձրացող ագիտութիւնը փարատելու հայրենաշէն իտէալին նուիրուած օրկանը, մի՛շտ երիտասարդ, յանդուգն, քննադատող եւ միշտ ճշմարտութեան ի խնդիր:

Կարինոյ «Յառաջ»ը իր խմբագրութեամբ, եւ մեծ պատերազմին զինադադարէն ետք Պոլսոյ մէջ լոյս տեսնող «Ճակատամարտ»ը, նոյն նկարագրով կը յայտնուին, հասնելու համար Փարիզի «Յառաջ»ին, որուն շնորհիւ աւելի շեշտուած ձեւով, եւ փորձառու դիմագծով, ժողովրդապաշտ ձգտումներ հետապնդողի արդար կոչումին կը տիրանայ: Ներքին այդ բնագծին եւ համոզումներուն շնորհիւ է որ Գործողը դարձած է յաճախ մոլեռանդ մը, անտեղիտալի պայքարող մը:

Շա՛տ դժուար է, եթէ ոչ անկարելի, երիտասարդական հաւատաւորի խանդավառութիւնը պահել առաջին օրէն մինչեւ վերջը, հակառակ յիսնամեակի մը փորձառութիւններուն եւ յուսախաբութիւններուն, որոնք անխուսափելի կերպով կապուած կը մնան հանրային ամէն մէկ գործիչի կեանքին:

Երիտասարդական նոյն հաւատքն ու խանդավառութիւնը կը գտնենք նաեւ «Յառաջ»ի աշխատակիցներուն մէջ, որոնցմէ շատերուն համար օրաթերթը դարձաւ դպրոց մը, ուր անոնք սորվեցին մեր մայրենի լեզուն, աւանդութիւնները, գրականութիւնն ու հայ արուեստը: «Յառաջ»ի խմբագրականները վերջին ժամանակներու, նոր ժամանակներու դրոշմը կը կրեն: Մեր լրագրութեան պատմութեան մէջ, ամէն մէկ խմբագիր-հրապարակագիր իր պատմութիւնն ու առանձնայատուկ նկարագիրն ունի: Բիւզանդ Քէչեանի հրապարակագրութիւնը, քաղաքական, կամ առանձին տնտեսութեան, աշխարհագրութեան կամ պատմութեան դասի մը տպաւորութիւնը կը թողուր, թուականներով, պատմական փաստերով ծանրաբեռնուած, դանդաղ ու ծոյլ ընթերցումի, ժամանցի համար գրուած: Գրիգոր Զօհրապինը ուրիշ էր, փաստաբանական, յարձակողական կամ պաշտպանողական, ըմբոստ եւ հատու: Ռուբէն Զարդարեանինը գրականութեան ու գեղեցկագիտութեան կենդանի նմոյշ էր, ծանրախոհ, մտածուած, տեսակ մը գրական էջեր:

Ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի ոճն ու արուեստը իր ժամանակը կը յատկանշեն: Արագութեան դարաշրջանի, հեւ ի հեւ, ստոստուն կեանքի ոճն է: Կարճ, կըտրուկ, չափուած ու ձեւուած, ուր յաճախ բառերն ու նախադասութիւնները ամբողջութիւն մը կ'արժեն, եւ որոնց համար կը տառապէր ան, փափաքելով, որ իր աշխատակիցները նոյն հարազատութեան պատկերը ներկայացնեն: Այս ոճը, տառանակի ու ձայնասփիւռ գործիքի ոճն է, նաեւ տողաշար մեքենային, երբ գրաշարը սեղանին առջեւ կեցած, ձեռագիր էջերը կը խլէ, կը տանի, յանձնելու համար ամենակուլ մեքենային:

Ժողովուրդին համար եւ ժողովուրդով նշանաբանը նուիրականութիւն մը դարձաւ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի համար, որով արդարացուց ան իր թերթին գոյութիւնը, երեսունէ աւելի տարիներու ընթացքին եւ որուն շնորհիւ հայ լրագրութեան պատմութեան մէջ վաստակաւորի իր արդար տիտղոսն ու տեղը ունի:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Այլ վկայութեամբ մը. «Վաստակք պատրաստեն զպսակս (Սեբ. Ժ.):

«ՎԱՍՏԱԿԵՑԱՒ ԵՒ ԱՐԴ ՀԱՆԳՉԻ»

●

Չենք ուզեր հաւատալ դոյժին, սակայն, մեր տարակուսանքը ոչինչ կրնայ փոխել անողոք իրականութենէն:

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան ոչ եւս է:

Չենք ուզեր հաւատալ թէ իրապէս չկայ այժմ ընկ. Շ. Միսաքեանը: Չենք ուզեր հաւատալ՝ որովհետեւ բազմահազար սիրտերու անկեղծ ցանկութեան համար՝ պէտք է որ ապրէր տակաւին: Ու մենք ալ, մեր հոգիին ամբողջ էութիւնովը կ'ուզէինք որ ապրէր շատ երկար: Կ'ուզէինք որ կեանքը վախճան չունենար բացառիկ արժէքներով օժտուած մարդոց համար: Ապրէ՛ր, ոչ թէ գռեհիկ իմաստով կեանք մը քարշ տալու համար, այլ ապրէր, աւելի երկար սպասարկելու համար գաղափարական այն վսեմ տաճարին որ Դաշնակցութիւն կը կոչուի, որ Ազգը եւ Հայրենիքը բոլոր նուիրականութիւններէն գերիվեր դաւանեցաւ եւ որուն հաւատաւոր ու անկաշառ խնկարկուներէն մէկը եղաւ Շ. Միսաքեան ամբողջ կէս դարէ աւելի, թէ գրչով եւ թէ խօսքով:

Ո՛չ եւս է մեր սիրելի ընկ. Շաւարշը: Շշմեցուցիչ է հարուածը ոչ միայն Դաշնակցութեան գաղափարական ընտանիքի հազարաւոր անդամներուն համար, այլ եւ նոյնքան անողոք է համայն Հայութեան համար, որու սէրը, պաշտամունքի աստիճանին հասնող անխարդախ գուրգուրանքը, միշտ վառ մնացին անոր հոգիին մէջ, մղելով զինքը անշահախնդիր կերպով, հաւատքով եւ խանդավառութեամբ ծառայելու Հայութեան եւ անոր արդար դատին, կրելով ֆիզիքական ամէն տեսակի չարչարանքներ եւ մարդկօրէն երեւակայելի բոլոր զրկանքները:

Ուրեմն, ափսոսալի տարագիր բազմութիւնները այլեւս պիտի չլսեն Շաւարշին խօսքը, այնքան հարազատ, այնքան ինքնայատուկ, այնքան անկեղծ եւ հատու միանգամայն, թէ հարազատին եւ թէ գաղափարական հակառակորդին համար: Ուրեմն ընդմիշտ պիտի լռէ Հայկական արտասահմանի մշակութային արժէքներու նախանձախնդիր եւ մտքի անկախութեան ջատագով անկաշառ գրիչը: Տարագիր բազմութիւնները, ուրեմն, ընդմիշտ զրկուած պիտի մնան իր կուռ եւ փաստացի խմբագրականներէն, գըրուած այնքան իւրայատուկ ոճով, որոնց կախարդական գաղտնիքը ինքը միայն գիտէր: Այսօր, տակաւին վաղաժամ է խօսիլ Շ. Միսաքեանի գործին մասին: Սակայն, այժմէն կրնանք ըսել թէ «Վաստակեցաւ եւ արդ հանգչի», կամ՝ «Մահկանացու ծնեալ, անմահ զիւրն եթող յիշատակ»:

Հարուածը անշուշտ չափազանց ծանր է

ՍՈԼԿԱՐԵՆՑ ԱՐՏԸ

●

Գիւղին մէջ, իւրաքանչիւր ընտանիքը ունէր իր արտն ու խոտնոցը: Հարուստները արտերէ զատ՝ ունէին այգի ու պարտէզ, արօտավայր ու հօտ: Ամէնէն խեղճը Սոլկարենց ընտանիքն էր, մէկ հատիկ արտ ունէր, այս պատճառով ալ անոնց տունը գիւղացիներու կողմէ շատ անգամներ Մէկարտենց տուն կը կոչուէր:

Այս արտը կ'իյնար գերեզմանատունէն անդին, հսկայ դահավէժի մը կածուկին տակ, անոր պատճառած սարսափին եւ շուրջը տիրող առանձնութեան մէջ: Արտը կը նմանէր պառաւի մը թնդրկած դէմքին: Քարքարուտ մըն էր, հեղեղատի մը տխուր յատակ, հոս ու հոն փուշ եւ մացառ: Մէկարտենց Գեւոն այս կալուածը ժառանգեր էր հօրմէն, իսկ հայրը՝ իր հօրմէն, եւ յաջորդաբար:

Եկող-դացող բոլոր սերունդները աշխատած էին այս քարքարուտը արտի վերածել, ցանել ու բերք ստանալ, անով ապրիլ եւ կարօտ չմնալ: Ճիշդ է, որ այս խոպան քարքարուտը տարուէ տարի փոփոխութիւն կը կրէր, կ'ընտելանար խոփին ու սերմին, բայց իրական արտ մը ըլլալէ դեռ շատ հեռու էր. տուած բերքը ճղած, սմքած կ'ըլլար, անհոգի եւ չոր:

Այս արտին մէջ ցանուած ցորենը, հագի՛ւ թէ ցորենի կը նմանէր: Գարին՝ դեռ նոր մածնած, կը կոնծէր: Հողիթը՝ չէր կրնար մեծ գլուխ կապել, ու լոլիկը՝ հազիւ երեսը կարմիր քսած, գետին կ'իյնար: Վերջապէս արտը կ'ընդդիմանար, չէր ուզեր մայրանալ, բեղնաւորուիլ եւ օգտակար դառնալ. բայց Սոլկարենց տան թէ՛ նախորդները եւ թէ՛ յետնորդները չյուսահատեցան երբե՛ք. անոնց աշխատանքին յամառութիւնը չարունակեց հոսիլ իրենց արտին մէջ ու վրայէն՝ իբրեւ օրհնութեան մրմունջ եւ փաղաքշական կանչ, եւ դեռ՝ անոնց աղօթքին ու մաղթանքներուն կաթիլները խառնուեցան արտին, անոր մէջ լեցուցին կենդանութեան խաւոլք եւ ջերմութեան հաճոյք:

Ամէն անգամ որ Գեւոն իր արտին մէջ փոփոխութիւն մը կը տեսնէր, օրինակ տեղ մը ցորենի քանի մը ծիլեր քիչ մը աւելի հասակ նետէին, երկար ու լեցունկեկ հասկեր կապէին, կամ թէ արտին մէջէն հովը կ'անցնէր, ցանքը կը սւսար, ուրախութենէն վեր վեր կը ցատկէր, նոյնիսկ կուլար: Չէ՞ որ իր քրտինքն էր ծաղկողը, չէ՞ որ իր հեւքն ու տքոցն էին որ հողի կուսային արտին, Գեւոն այսպիսի երեւոյթի մը առջեւ, դէմքը դէպի արեւելք կ'ուղղէր եւ փառք կուտար Աստուծոյ...: Իրիկունները արտէն տուն կը դառնար յուսալից, դէմքը ծփած ժպիտով, վստահ՝ որ իրենց արտը դէպի լաւը կ'երթար, քանի մը տարի ետք՝ պիտի կարենար տալ այնքան ցորեն, բանջարեղէն, ընդեղէն, որքան պէտք էր Սոլկարենց տան համար:

Գարնանավերջի օրերն էին:

Գիւղին բոլոր արտերը հարսերու պէս հագուեր ու զարդարուեր էին: Անոնց մէջ՝ արեւը իր տաքուկ, ոսկեղօծ սաւանը փռեր եւ մօր մը գուրգուրանքով կը պահպանէր զանոնք: Ամէնքը ուրախ էին, բոլոր տուները զուարթ: Իսկ Սոլկարենց քարքարո՞ւտը, ա՛ն ինչպէ՞ս էր արդեօք. միթէ՞ նորէն նոյն դժկամ արտն էր, անժպիտ եւ անհոգի, որ չէր ուզեր մայրանալ, երկունքի ցաւով ու իր արգասաբերութեան սրբազան երգը խառնել միւս արտերու երգին հետ՝ կազմելու համար դաշտի արուեստաւոր համերգը:

Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք:

Գերեզմանատունէն անդին, ուր դահավէժ մը կայ, անոր սարսափի կածուկին տակ պառկեր է Մէկարտենց քարքարուտը:

Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք:

Չէ՞ք տեսներ, դահավէժին տակ՝ ծաղկազարդ հրաշք մը կայ...: Հաւաքուեցան գիւղացիները, մեծ ու պզտիկ, սկըսան նայիլ ու զարմանալ, Սոլկարենց չբեր արտը կանաչեր էր բոլոր միւս արտերուն նման:

— Է՛, ի՞նչ կայ որ էդ կողմը կ'իրշկէք (կը նայիք):

Իր ձեռնափայտին կըթնած, ոտքերը գետնին քսկրտելով՝ կը մօտենայ Սանահենց մամիկը:

— Մաքրուկ մամա՛, Սոլկարենց արտը կանաչե՛ր, հոգի առեր է, ինոր կ'իրէշկենք, պատասխանեց Անթառամ:

— Ի՞նչ սուրբ հրաշք, Աստուածը գըթաց Սոլկարենց տան չարչարալից աշխատանքին եւ հոգիի պարտութեան, քարքարուտը ծաղկեցուց, ըսաւ Մարտիկը:

— Այո՛, չբե՛ր, մեռա՛ծ արտը, ծլե՛ր, կանաչե՛ր, Յիսուսի պէս յարութիւն առեր է:

— Օրհնեալ է յարութիւն Քրիստոսի, մրմնջեց ժամկոչը:

— Օրհնեալ է նաեւ յարութիւնը հայրենի հողին, Հայաշխարհի ամէն կողմը, յարութեան հրաշք մը պահուած է մեր հողին մէջ, բաւական է որ սիրես այդ հողը, գուրգուրաս անոր վրայ, չյուսահատիս, այլ՝ յամառօրէն աշխատիս, այսպէս ըրին Մէկարտենք. հողը տեղի տըւաւ, կանաչեցա՛ւ, քարքարուտ արտը հարսնացաւ, խօսեցաւ գիւղապետը:

×

Գեւոյի հայրը քահանայ էր, աւանդապահ ու հայրենասէր, ամէն առտու, իր էշը նստած՝ արտը կ'երթար, կը փորէր, կը փորփրէր, խիճերն ու քարերը կը մաքրէր, սէզերը կը քաղէր, կը տնկէր, կը ցանէր, կ'աղբէր. ոչ միայն ցերեկը, այլեւ լուսնկայ գիշերները կ'աշխատէր, շատ անգամներ ալ արտին մէջ կը քնանար, իր շունչը հողին հետ կը խառնէր:

Գեւոն հետեւեցաւ հօրը. սիրեց հողը, տքնեցաւ անոր վրայ, իր յոյսերու եւ երազներու ծորակը բացաւ, զանոնք թափեց արտին մէջ՝ իբրեւ պարարտացուցիչ: Գեւոն եւ իր հայրը աշխատեցան յամառօրէն, մաքրեցին քարքարուտը, սահմանները ընդարձակեցին, առու մըն ալ փորեցին եւ անոր միջոցով՝ գետէն ջուր բերին արտը:

Տէր հայրը երբ շատ ծերացաւ՝ հրաժարեցաւ քահանայութենէ, քաշուեցաւ հօրենական արտը, հոն հիւղակ մը շինեց, անոր մէջ բնակեցաւ: Մարմինը խարխլած էր, աչքերը հազիւ կը տեսնէին, բայց սիրտը աշխոյժ էր եւ հողասիրութեան խարոյկը բոցավառ: Գաւազանին յենած եւ զգուշութեամբ քալելով կ'երթար այն կողմը՝ ուրկէ կը լսուէր իր տղուն փայտառաւին կամ բահին ձայնը, կը հետեւէր աշխատանքին, փորձառական խրատներ կուտար:

Իսկ երբ Տէր Սահակը մինակ էր, կը խօսէր արտին հետ, ձեռքը կը դնէր անոր վրայ, կը շոյէր, կը համբուրէր, երեսը անոր կը քսէր, փառք կուտար Աստուծոյ՝ որ արտ մը ունի գիւղին մէջ, կտոր մը հող՝ մեր արդար հայրենիքէն ներս:

— Իմ եւ պապերուս, մեր նախորդներու եւ յետնորդներու սնուցիչ հող, փա՛ռք քեզ, մենք ապրեցանք եւ պիտի ապրինք քեզմով եւ քեզի հետ, մենք՝ քեզի տուինք մեր հեւքն ու տքոցը, ու դեռ՝ պիտի տանք, որպէս զի պտղաբերիս, ծառայես մեր սերունդին: Ես յուսահատած չեմ, որովհետեւ կը լսեմ խոստումիդ ձայնը, դուն՝ կը յուսադրես զիս, ո՛վ հրաշափառ արտս, իմ Երէկուան առնական երիտասարդութիւնս եւ այսօրուան ծերութիւնս, իմ ճռճռուն օրօրոցս եւ գալիք գերեզմանս:

Առտու մը, երբ ծառերէն՝ երգ, եւ թուփերէն՝ բզզոց կը կաթէր, Տէր Սահակը մեռաւ եւ թաղուեցաւ իր արտին մէջ, հիւղակին պատին տակ:

Տէր Սահակի մահուան երկրորդ տարին էր որ՝ Սոլկարենց արտը գեղեցկօրէն ծլեցաւ, հասակ նետեց, դարձաւ արգասաբերութեան աղբիւր...: Այն օրէն ի վեր, գիւղին մէջ անգիր օրէնք մը կայ, որ աստուածային պատգամի մը պէս կը հնչէ ամէն գիւղացիի ականջին.

— Մի՛ լքեր արտդ, հոգ չէ թէ՝ քարքարուտ ու չբեր ըլլայ. հայրենի հողը լքող մը դաւաճան մըն է, իսկ զայն ծախողը՝ սրիկայ մը...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԴԱԳԱՂԸ ՈՒՍԱՄԲԱՐՁ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ՀԱՆԵՆ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ ԸՆԿ. ԵՂԻԱԶԱՐ ԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆԻՆ ՊԱՀՈՒՆ

ՄԵԾ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

●

Ամէն անգամ երբ «Յառաջ»ի խմբագրատունը կը մտնէի, անմիջապէս աչքիս կը պատկերանար թերթերով, գիրքերով եւ պարբերականներով ծանրաբեռնուած սեղան մը, որուն վրայ հակած՝ լռիկ մընջիկ կը գրէր։ Երբեմն այնքան տարուած կ'ըլլար աշխատանքովը, որ նոյնիսկ չէր տեսներ եկողն ու գացողը։ Այդպէս պիտի անցնէին քանի մը վայրկեաններ, մինչեւ որ ձեռքի գործը լմնցնէր։ Այն ատեն գլուխը վեր կ'առնէր եւ, աչքերը կը պտտցնէր գրասենեակին մէջ՝ գիտնալու համար թէ ո՛վ կար, ո՛վ չկար։ Յետոյ թերթ ու կարմիր մատիտը ձեռքը, «Յառաջ»ի տան այս մեծ Վարպետը կը մօտենար աշխատակիցներուն եւ կը գծէր այն բոլոր սխալները, որոնք գրուած էին խմբագիրներու ձեռքով։

Իրեն համար ոճրագործներ էին անոնք, որ գրողի կամ խմբագրի չապիկ հագած՝ կամայ թէ ակամայ, կ'աշխատէին մեռցնել մեր ոսկեհիւս լեզուն, որ դարեր շարունակ եղած է Հայուն ապրելուն եւ յարատեւելուն լաւագոյն ազդակներէն մէկը։ Զհանդուրժելով այս գործուած անարդարութիւններուն՝ յաճախ գիտել կուտար.

— Եղբա՛յր, չեմ գիտեր ինչո՞ւ այս անհոգութիւնը։ Ինչո՞ւ չեն ուզեր աշխատիլ, քրտնիլ եւ, փոխանակ այսպէս աղճատելու, աւ աւելի զարգացնել մեր մայրենի լեզուն՝ որ Հայը առաջնորդած է յաւիտենականութեան ծոցը։

Կարծէք չգոհացած այս գիտողութիւններէն, դարձեալ կը վերադառնար իր սեղանը, կը վերցնէր գրիչը ու կը գրէր։

Յաջորդ օրը մենք կը կարդայինք խմբբագրական մը, գրուած այդ մասին։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐԸ.— Այս մեծ հրապարակագիրը ունէր աշխատելու յատուկ ձեւ մը։ Տեղն է ըսելու, որ Շաւարշ Միսաքեան եղած է մէկը այն լաւագոյններէն, որ ամբողջ 33 տարի իբրեւ խմբագրապետ «Յառաջ» օրաթերթի, կրցած է մնալ պատնէշին վրայ, գրիչը ձեռքը։

Այդ արդիւնքն է սիրոյ, գուրգուրանքի եւ հմտութեան, որ զայն կապած էր իր պաշտած ասպարէզին ու հայրենիքի շահերուն։

Առէք «Յառաջ»ի որեւէ մէկ թիւը, դուք պիտի տեսնէք նախ անոր լեզուն բիւրեղի պէս յստակ, շաքարի պէս քաղցր։ Նիւթերը, խմբագրականները իր տեղը, ընտրուած սաթի պէս։ Լուրերը, քաղուած օրը օրին, եւ չէին մնար եւրոպական թերթերէն։

Այսպէս, տարիներ շարունակ, լարուած ժամացոյցի պէս պահեց «Յառաջ»ը։ Իր բերած բերքը հայ մամուլին ճոխ է, հարուստ եւ այլազան։ Երբեք կանգ չառաւ դժուարութիւններու առջեւ։ Սիրեց Հայն ու Հայրենիքը։ Անոր գիրն ու գրականութիւնը։ Հէքեաթն ու սրբութիւնները։ Ու այն բոլորը, որոնք կը նպաստէին Հայոց Աշխարհի վերելքին։

Տասը օր առաջ, երկուշաբթի մը։ Նորէն գացեր էի խմբագրատուն։ Տրամադրութիւնը բարձր եւ, չափազանց ուրախ գտայ զինքը։ Ըրաւ քանի մը հարցումներ գրական աշխարհէն։

Վերջին պահուն, երբ պիտի մեկնէի, մօտեցայ «գիշեր բարի» մը ըրթներուս։ Կրկնեց ու ժպտեցաւ։ Այն ատեն, իր աչքերուն մէջ տեսայ տխրանոյշ բոց մը արտակարգ ջերմութեամբ։ Յետոյ դարձեալ գլուխը կախեց սրբագրուելիք ձեռագրին վրայ, գրիչը ձեռքը․․․։

Եւ հիմա, տարիներու մեր ծանօթութենէն՝ աւա՜ղ, միայն ստուեր մը կը տեսնեմ հեռուն, որ լոյսի մը պէս անընդհատ կը վառի ու կը փայլի իբրեւ խորհրդանշան այ․թնութեան։

Շաւարշ Միսաքեանն է այդ, որուն մահով հայ մամուլը կը կորսնցնէ իր ամէնէն ինքնատիպ, ամէնէն արժէքաւոր հրապարակագիրներէն մէկը։ Իսկ Հայոց լեզուն, ուխտեալ պաշտպան մը, որուն համար յոգնիլ չգիտցաւ։

– ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

մասնաւորաբար Դաշնակցութեան համար։ Սակայն, լացն ու ողբը բան չեն փոխեր դառն իրականութենէն։ Դաշնակցութեան համակիրները, բարեկամները եւ վերջապէս ազատութեան եւ ազգային արժէքներու նախանձախնդիր բոլոր Հայերը պէտք է արթննան իրենց քունէն եւ բաց աչքերով տեսնեն մերկ իրականութիւնը։ Միսաքեաններու կորուստով մեր ազգային շէնքին հիմերն են որ կը սարսին։ Լաւագոյն յարգանքը այն կ'ըլլայ Շ. Միսաքեանի համար՝ որ բոլորը մտնեն Դաշնակցութեան շարքերը, շարունակելու համար անոր կէս ձգած ազգանուէր գործը։

Այս քանի մը տողերը, սիրելի ընկ. Շաւարշ, թող ըլլան թարմ ծաղկեպսակ մը նորաբաց հողակոյտիդ վրայ՝ բերուած Հայրենի լեռներէն ու դաշտերէն։

Հողը թեթեւ գայ վրադ։

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ խոր յուզումով լսեց այն մեծ կորուստը զոր հայ մամուլը կը կրէ մահովը Շաւարշ Միսաքեանի։ Անխոնջ ծառայ հայ մշակոյթին որուն նուիրուեցաւ աւելիքան յիսուն տարիներ, եւ սփիւռքի մէջ իր թերթը եղաւ լուսատու եւ յուսատու հանգրուան մը։ Մեզ պարտականութիւն կը մնայ խոնարհիլ այս թանկագին ընկերոջ եւ բարեկամին անմոռաց յիշատակին առջեւ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ մեր նախաձեռնութիւններուն անունով՝ կը մասնակցինք ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան ձեր սուգին եւ կը յայտնենք մեր եւս կսկիծը այն մեծ կորուստին համար որ, իր կարգին, Հայ Թատրոնն ալ կը զրկէ թանկագին մտաւորականի մը եւ արժանաւոր անձնաւորութեան մը բարեկամութենէն։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ, ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

●

ՀԱՅ Երիտասարդաց Մտաւորականներու եւ Մասնագէտներու Միութիւնը խորին յարգանքով կը սգայ Հայ մեծ մտաւորական մշակին անդարմանելի կորուստը եւ իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Միսաքեան ընտանիքին։

Ն. ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

Յուղարկաւորութեան լուսանկարները մեզ տրամադրած է փօթօ ՛ԱՐԱՔՍ, 31 Պուլվար Բասփայլ, Փարիզ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (255)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

— Տեսնո՞ւմ էք, յարգելի տեարք, մի օր բացակայ գտնուեցայ բանակից, մի գիշեր գլուխս բարձի վրայ դրի, եւ դուք չկարողացաք նկատել, թէ ինչ է կատարւում ձեր բանակի շուրջը։ Մենք պաշարուած ենք թշնամիներով։ Իմ ամենամեծ թշնամին իմ մայրն է։

Ներկայ եղողները ամօթից գլուխները ցած խոնարհեցրին, խօսք չէին գտնում պատասխանելու։ Նա դարձաւ դէպի սենեկապետը, կրկնելով.

— Ասա, թող գան պատգամաւորները։

— Վրանի մուտքի առջեւ յայտնուեցան երեք պատկառելի ծերունիներ, յաղթանդամ, թաւամազ մօրուքներով, եւ ոտքից ցգլուխ զինուած։ Նրանք խորին կերպով գլուխ տուին, մնացին ոտքի վրայ։ Մերուժանը ճանաչեց երեքին եւս։ Դրանք Արծրունեաց տան հին զօրապետներից էին։

Տեսնելով նրանց, սրտմտութիւնը սկըսեց խեղդել մեծամիտ, անձնուէր իշխանին, որ իր մօտ պատգամաւորները գտնում էին նրան վիրաւոր, եւ անկողնի մէջ դրած։ Բայց, միեւնոյն ժամանակ, նրա կոշտացած, օտարացած սիրտը զգաց մի ներքին բաբախում, երբ երեւան եկան ծանօթ դէմքեր, ծանօթ մարդիկ, որ յարուցին նրա մէջ վաղեմի մոռացուած յիշողութիւններ ...

— Ներս համեցէք, ասաց նրանց սիրելի ձայնով։ Նստեցէք։

Ներս մտան, չոքեցին վրանի մուտքի կողմում, հիւանդի անկողնի ստորեւ։

Հիւանդը ձեռքը տարաւ դէպի իր մօտ դրած սառն օշարակը, լցրեց արծաթեայ թասի մէջ, մօտեցրեց դողդոջուն շըրթունքներին, եւ ցամաքած կոկորդը զովացնելուց յետոյ, դարձաւ դէպի եկուորները այս խօսքերով.

— Բարով էք եկել։ Յոյս ունեմ, որ ձեր գալուստը բարի նպատակի համար կը լինի։

— Եւ բարի եւ անբարի, ով քաջդ Մերուժան, խօսեց պատգամաւորներից մէկը։ Դու, անտարակոյս, ճանաչում ես մեզ։ Սկսեալ քո մանկութիւնից՝ ծառայել ենք այն հոյակապ տանը, որի դաւակը լինելու պարծանքն ես վայելում դու։ Մեր խրաքանչիւրի մարմնի վրայ հարիւրաւոր վէրքի նշաններ կան, որ ստացել ենք բազմաթիւ կռիւներում, որ մեր կեանքի ընթացքում՝ մղել ենք այդ տան փառքն ու պատիւը միշտ անարատ պահպանելու համար։ Վերջին ժամանակներում մէջ մտաւ չար ոգին, խառնեց մեր սիրելի աշխարհի գործերը։ Մեր դաշտերը ողողուեցան արիւնով, մեր քաղաքները ծածկուեցան մոխրով։ Ներքին կռիւը, ներքին պատերազմը, ընդհանրականից դարձաւ մասնաւոր, ընտանեկան։ Որդին ապստամբուեցաւ հօր դէմ, հայրը սկսեց խողխողել իր զաւակներին։ Մայրը մերժեց որդուն իր ծուծն ու սէրը, իսկ որդին այլեւս պատիւ չդրեց մօր երախտիքներին։ Լացն ու կոծը, արտասուքն ու անլսելի հառաչանքը եղաւ միճակը այն թշուառ գերդաստանների, ուր թագաւորում էր միշտակ սէր եւ երջանկութիւն ...

Հիւանդը դարձեալ ձեռքը տարաւ դէպի սառն օշարակը, զովացրեց բորբոքուող կոկորդը։ Ծերունի զինուորը շարունակեց.

— Այսպիսի մի երկպառակութիւն ընկաւ եւ Արծրունեաց խաղաղ գերդաստանի մէջ, ով քաջդ Մերուժան։ Դու, ի հարկէ, չես մոռացել այն աղէտալի ընդունելութիւնը, որ ցոյց տուին քեզ քո քաղաքացիները, երբ մտար Հադամակերտ եւ մօտեցար քո նախահարց տան պատկառելի շէմքերին։ Քո մայրը քո հօր դռները փակեց քո առջեւ։ Քո կինը երեսը շուռ տուեց քեզանից։ Քո զաւակները առաջին քեզ՝ դու մեր հայրը չես։ Եւ դու կորագլուխ յետ դարձար այն հինաւուրց տան շէմքերից, որի տէրն էիր եւ իշխանը։ Քո ընտանիքը նայեց քո ետեւից, եւ արտասուեց․․․ Նա նայեց քո ետեւից, որպէս սգաւոր բարեկամներն ու տոհմայինները նայում են գերեզմանը դրուող դագաղի ետեւից. Ածւում է հողը եւ մըթին գուբը յաւիտեան ծածկում է հանգուցեալին իր սիրելիների աչքերից․․․ Քեզ նոյնպէս մեռած եւ թաղուած համարեց քո ընտանիքը, ով քաջդ Մերուժան։ Մեռած բարոյապէս, մեռած հոգեպէս․․․ Եւ այդ էր այն սգաւորութեան պատճառը, որով ծածկուած էր ամբողջ Հադամակերտը։ Դռները պատած էին սեւ պաստառներով. պատերից քարշ էին ընկած սեւ դրօշակներ։ Դու մեռած էիր եւ քո քաղաքացիների համար։ Դու ուրացել էիր այն սուրբ կրօնը, որ պաշտում էին քո հայրերը։ Դու թշնամացել էիր այն եկեղեցու հետ, որի փրկարար աւազանից ծնունդ էիր առել։ Դու դաւաճանել էիր այն հայրենիքին որի հաստատութեան համար քո հայրերը արիւն էին թափել։ Այո, դու կորած էիր քո ընտանիքի եւ քո քաղաքացիների համար։ Բայց քեզ չծածկեց նրանց աչքերից ոչ հողը եւ ոչ գերեզմանի մթութիւնը, այլ այն ամօթը, այն նախատինքը, եւ այն անջնջելի արատը, որով ծածկուած էիր դու, եւ որով ծածկեցիր Արծրունիների պայծառ անունը ...

ՐԱՖՖԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Դ. ՑԱՆԿ)

●

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Մխիթարեան Միաբանութիւնը խորապէս կը մասնակցի ձեր դառն վիշտին մահուանը առթիւ մեր սիրելի բարեկամ Շաւարշի: Աղգը կ'ողբայ կորուստը մեծ հայրենասէրին եւ անբաղդատելի հրապարակագիրին:

ԱԹՈՌԱԿԱԼ Հ. ՔԵՐՈՎԲԷ ՉՐԱՔԵԱՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Մեր խոր ցաւը կը յայտնենք մեր հիմնադրին մահուան առթիւ:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ մեր մեծ բարերարին կորուստին առթիւ:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Այնճարի բնակիչները կը մասնակցին ձեր ցաւին, շատ սիրելի Միսաքեանի կորուստին պատճառով:

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Մեր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ձեր խմբագրապետին կորուստին առթիւ:

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

●

ՎԻԷՆՆԱ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ:

ԵՂԻՇԷ ՎՐԴ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Կ'ողբանք անմահ խմբագրին եւ գործիչին կորուստը:

ՉԱԽԱՐԵԱՆ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

●

Կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեծ վարպետին եւ ջերմ հայրենասէրին: Կը բաժնենք ձեր վիշտը. անկեղծ ցաւակցութիւններ:

ՏՈՔԹ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ (Խրան)

●

ՔՈՎԷՅԹ.— Անկեղծ վշտակցութիւն մէկ հատիկ Շաւարշ Միսաքեանի կորուստին առթիւ:

ԱԲԳԱՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Խորապէս յուզուած կ'ուղարկենք մեր ցաւակցութիւնները:

ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խոր վիշտով լսեցինք անդարմանելի կորուստը Պ. Շաւարշի: Կը յայտնենք մեր ցաւը: Կը հայցենք Աստուծմէ մխիթարութիւն: Հայ ազգին այս ներհուն զաւկին յիշատակը, կ'արժէ մշտապէս յարգել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՅՈՑ ՀՈՎԻՒ ՁՈՒՀԱՃԵԱՆ

●

ԳԱՀԻՐԷ.— Կ'ողբանք հայ մշակոյթին կրած մեծ կորուստը:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ» ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

●

ԳԱՀԻՐԷ.— Կը բաժնենք ձեր ցաւը: Կարմիր Խաչը կը կորսնցնէ մեծ բարեկամ մը:

ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

●

ՐԷՄԼԷ (Աղեքսանդրիա).— Դառն կորուստին առթիւ կը ներկայացնենք մեր խոր ցաւակցութիւնները ձեզ եւ ընտանիքին:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Պելճիքայի հայ ուսանողները կրկնապէս որբացած կը զգան իրենք զիրենք իրենց հոգեւոր հօր անակնկալ կորուստին պատճառով: Շատ անկեղծ ցաւակցութիւններ:

ԻՍԿԷՆՏԷՐԵԱՆ

●

ՀԱԼԷՊ.— Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կոմիտէն իր յուզեալ ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ հանգուցեալի այրիին եւ զաւկին, այս անդարմանելի կորուստին առթիւ:

ՋՕՔԿԱՐԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խորին ցաւակցութիւններ ձեզի. Ս. Հոգւոյն մխիթարութիւնը եւ «Յառաջ»ի համար արժանաւոր յաջորդ մը կը հայցեմ Աստուծմէ:

ՓՐՈՖ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ

●

ԱԹԷՆՔ.— Կը մասնակցինք մեծ հայրենասէր Շ. Միսաքեան սուգին:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ, ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ, ՔՂԻԻ, ՀԱՄԱՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՒ ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՂՔԻՆ

«ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ»

Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ յայտարարեցին թէ «Ալժերիոյ մասին վիճաբանութեանց ընթացքին, Մ. Նահանգները Ֆրանսայի տեսակէտները պիտի պաշտպանեն՝ կարելիութեան սահմաններուն մէջ»: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարն ալ, երեքշաբթի օր նոյնիմաստ արտայայտութիւն մը ունեցած էր. «Ամերիկացիները մեզի վնաս բերող որոշում մը պիտի չքուէարկեն»:

«Կարելիութեան սահման» ըսելով ի՞նչ կը հասկնան: Առաջին հերթին, Մ. Նահանգները պիտի զգուշանան Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութիւնը դատապարտելէ կամ քննադատելէ: Պիտի զգուշանան նոյնպէս՝ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը փոթորկող առաջարկութիւններ քուէարկելէ — այսինքն՝ Ալժերիոյ մէջ ՄԱԿի միջամտութիւնը պահանջող առաջարկները նկատի պիտի չունենան:

Կը կարծուի թէ Մ. Նահանգները պիտի պնդեն հետեւեալ կէտերուն վրայ. 1) Անմիջապէս դադրեցնել կռիւները: 2) Ազատ ընտրութիւններ կազմակերպել: 3) Երեք երկիրներու ներկայացուցիչներէ բաղկացած յանձնախումբ մը կազմել, որ աչխատի կողմերը համաձայնեցնել:

Ալժերիոյ մասին վիճաբանութիւնները պիտի սկսէին վաղը, երկուշաբթի: Բայց կրնայ պատահիլ, որ 24 կամ նոյնիսկ 48 ժամով յետաձգուին. նախ, որովհետեւ Եգիպտեւսրայէլեան հարցը տակաւին սպառած չէ. երկրորդ, որովհետեւ արաբեւասիական պետութիւնները համաձայն չեն իրենց բռնելիք դիրքին մասին:

Միւս կողմէ, Փինօ անվերջ կը յիշեցնէ թէ ՄԱԿը որեւէ իրաւասութիւն չունի Ալժերիոյ խնդրին միջամտելու ըլլալու:

× Ալժերիոյ մէջ ահաբեկչական արարքները կը շարունակուին թէեւ, բայց Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատին հրահանգած ընդհ. գործադուլը կորսնցուց իր թափը: Մահմետական բանուորները, մեծ համեմատութիւններով վերադարձան իրենց աշխատավայրերը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կաթ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Տիգրանուհի Ալթունեանին եւ իր զաւակներուն՝ իրենց մօր եւ մեծ մօր, Այրի Տիկին Հայկուհի Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ:

×

Լիոնի Ֆր. Կաթ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեանի եւ բոլոր պարագաներուն՝ իրենց մօր, կեսրոջ եւ ազգականին՝ Այրի Տիկին Աննա Փափազեանի (ծնեալ Սարգիսեան) մահուան առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Տոքթ. Լ. Համբարձումեան: Նիւթ՝ «Փարիզի հայկական միութիւնները»: Մուտքը ազատ է:

Պէլվիլի կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փաչայեանէ 1000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Շահպառէ Ուզունեանի մահուան առթիւ:

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

«Յառաջ»ի չէք-փոսթալը վերապահուած է միայն թերթին պատկանող գումարներու. — բաժնեգին, ծանուցում, գործակալութիւն:

«Մանտա-քարտ»ով ղրկել բոլոր միւս առաքումները՝ բարենպատակ կազմակերպութիւններու նուէրները, ուրիշ թերթերու բաժնեգիններ, գիրքի դրամներ եւն.:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ-ԻՊՆ ՍԷՈՒՏ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

Ուրբաթ օր վերջ գտան Այզընհաուըր-Իպն Սէուտ պաշտօնական բանակցութիւնները: Եկող շաբթուան մէջ վերջին տեսակցութիւն մըն ալ պիտի ունենան, որմէ վերջ պիտի հրատարակուի միացեալ հաղորդագրութիւն մը:

Միջազգային քաղաքականութեան բեմին վրայ, շատ մեծ կարեւորութիւն ունէր Արաբիոյ վեհապետին այս այցելութիւնը, մասնաւորապէս այն պատճառով, որ Իպն Սէուտ կ'ուզէ ինքը դառնալ արաբական խմբակին առաջնորդը: Եթէ Մ. Նահանգները թիկունք կանգնին իրեն, համայնավարութեան վտանգը կը հեռանայ Միջին Արեւելքէն:

× Իպն Սէուտ Այզընհաուըրէն պահանջեց 250 միլիոն տոլարի անմիջական օգնութիւն մը:

× Մ. Նահանգներէն վերադարձին, Իպն Սէուտ նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ գնդ. Նասրի, Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահին եւ Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորին հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգային Ժողովին մէջ կը շարունակուին Հասարակածային եւ Արեւմտեան Ափրիկէի Ֆրանսական հողամասերուն քաղաքական կազմակերպութեան վիճաբանութիւնները:

Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Իսկ հարցին վերջնական քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի կէսօրէն վերջ:

× Վարչապետ Կի Մոլէ ձեռքին տակ ունի Ֆրանսայի բոլոր կուսակցութիւններուն յղած իր նամակին պատասխանները: Որոշ հարցերու շուրջ կարծիքները կը տարբերին թէեւ, բայց բոլորն ալ համաձայն են թէ Ալժերիան անքակտելիօրէն կապուած է Ֆրանսայի, հետեւաբար կարելի չէ ո՛րեւէ բաժանման մասին մտածել:

× Ֆրանսայի ուսանողները մանիֆեստ մը հրատարակեցին, որուն մէջ կը յիշեցնեն թէ Ֆրանսան ո՛չ մէկ պարագայի մէջ ձեռք պէտք է քաշէ Ալժերիայէն, ուր կը կատարէ այնքան բարերար դեր մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքը Մարտ 1էն սկսեալ պիտի բացուի մինչեւ 10,000 թոն տարողութիւն ունեցող նաւերուն համար:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը Իտալիոյ մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Կրոնքիի հետ: Յայտարարեց թէ «Միջերկրականեան Ուխտ» մը պէտք է կազմուի, որուն գլխաւոր անդամները պիտի ըլլան Ֆրանսան, Իտալիան, Մարոքն ու Սպանիան:

ՄԱՌՇԱԼ ԹԻԹՕ առայժմ յետաձգեց դէպի Մ. Նահանգներ կատարելիք իր ճամբորդութիւնը՝ «այնտեղ տիրող մթնոլորտին պատճառով»: Միւս կողմէ, որոշուած է որ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան 7րդ համագումարը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Նոյեմբերին:

ՇԱՌԼԸՌՈՒԱՅԻ (Պելժիա) ածխահանքերէն մէկուն մէջ փլուզում մը տեղի ունեցաւ. 7 հանքագործներ մնացին 1180 մեթր գետնին տակը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հիւլէական մղիչ ուժով բանող օդանաւեր պիտի տրամադրեն ո՛չ միայն Անգլիոյ, այլ նաեւ Ատլանտեան Ուխտի բոլոր եւրոպացի դաշնակիցներուն:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ երկու մեծ արկածներ պատահեցան Մ. Նահանգներու մէջ. առաջինը պատահեցաւ Նիւ Եորքի մօտերը. ճամբորդատար օդանաւ մըն էր, որ 87 հոգի կը փոխադրէր. զոհերուն թիւը 40 կը հաշուէին: Երկրորդը՝ զինուորական օդանաւ մըն էր, որ Քալիֆորնիոյ Մաունթըն Վիու քաղաքին վրայ ինկաւ. բազմաթիւ տուներ հրկիզուեցան. զոհերուն թիւը ճշդուած չէ տակաւին:

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը խնդրեց Անգլիայէն, որ Խաղաղականի մէջ հիւլէական փորձեր չկատարէ, ինչպէս նախատեսուած էր:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի: 437 աթոռի համար ներկայացած են ճիշդ 437 թեկնածուներ:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ չորս ուսանողները, որոնք «լրտեսութեան համար» ձերբակալուած էին Հունգարիոյ մէջ, «խոստովանած են իրենց յանցանքը» եւ երկրէն վտարուած:

ԻՐԱՔԻ Ապտիւլ Իլլահ իշխանը Մ. Նահանգներ հասաւ. երեք օր Նիւ Եորք պիտի մնայ իսկ չորս օր՝ Ուաշինկթըն:

ՆԻՍԻ անգլիական դեսպանատունը գոցուեցաւ՝ «խնայողական նպատակներով»:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկչական դէպքերը նոր ծաւալ ստացան:

ՕԴԸ ՇԱՏ ՄԵՂՄԱՑԱՒ Ֆրանսայի մէջ: Մօտաւորապէս մէկ դարէ ի վեր այսքան մեղմ օդ ըրած չէր Փետրուար 1ին՝ Փարիզի մէջ (13 աստիճան):

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 30ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ, եւ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի:

Վարչութիւն

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ:

Կէօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակազդէ (Քիրիշեան).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Բարախանեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւանքաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի զոհերուն (Տոքթ. Քորոն).— Պատմութիւնակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աչճեան).— Կանկար (Բժշկական համայնագիտարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Օրօրոցը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ազատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը (Տոքթ. Տէքսթրէ):

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

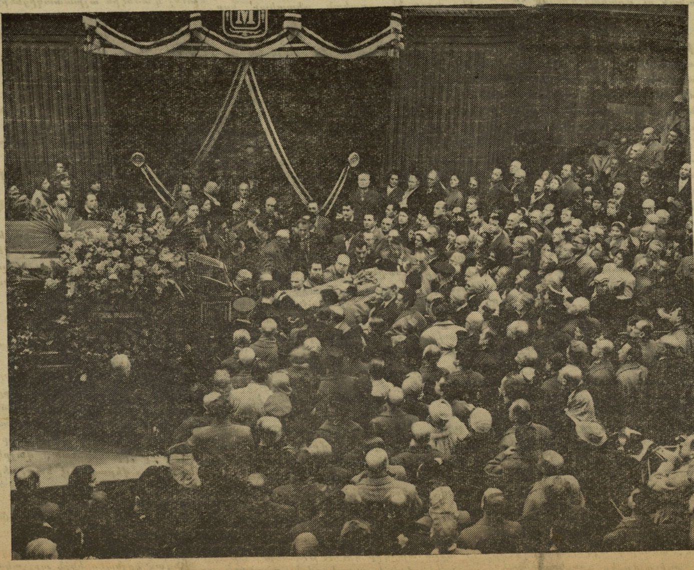
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH

La Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
5 FÉVRIER
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7799 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3610

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ԴԱԳԱՂԸ ՈՒՍԱՄԲԱՐՁ ԿԸ ՀԱՆՈՒԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

Յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմնին, Արեւմտեան Եւրոպայի, Ամերիկայի, Մերձարեւելեան երկիրներու կեդրոնական կոմիտէութեանց, յանուն ի սփիւռս աշխարհի ցրուած գաղափարի բազմահազար ընկերներուն եւ յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան՝ տխուր պարտականութիւնն ունիմ յարգանքի հուսկ խօսքն արտասանելու այս դագաղին առջեւ, որուն մէջ կը հանգչի մեր յաւէտ ողբացեալ վեթերան ընկեր, վաստակաւոր հրապարակագիր եւ բազմարդիւն հանրային գործիչ Շաւարշ Միսաքեանի յոգնաբեկ մարմինը։

Իր անակնկալ հիւանդութեան լուրը եւ անմիջապէս անոր յաջորդող մահուան սահմռկեցուցիչ գոյժը կայծակի արագութեամբ տարածուեցան Ֆրանսայէն մինչեւ Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Պարսկաստան, Յունաստան, մինչեւ հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկաները, ցնցելով բոլոր հայրենասէր հայերու հոգիները՝ խոր յուզումով։

Երկու օրուան ընթացքին աւելի քան 200 հեռագիրներ տեղացին սփիւռքի բոլոր երկիրներէն, մօտաւոր թէ հեռաւոր, ողբալու համար հայութեան այս մեծ զաւկին անդարմանելի կորուստը։

24 ժամէ ի վեր հարիւրաւոր հայորդիներ, արցունքը աչքերուն, ուխտի եկան այս եկեղեցին՝ խոնարհելու համար իր դագաղին առջեւ՝ իբրեւ գերագոյն արտայայտութիւն մեծարանքի։ Հազարներ այցի գացին «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

Համազգային, ժողովրդական այս ինքնաբուխ եւ յուզիչ ցոյցը ամէնէն ստոյգ եւ փաստական արտայայտութիւնն է այն անկեղծ յարգանքին եւ անվերապահ համակրանքին, որ մեր ողբացեալ ընկերը կը վայելէր բովանդակ հայութեան մէջ։

Բացառիկ ճակատագիր մը վերապահուած էր Շաւարշ Միսաքեանին։ Դահիճը ծրագրած էր Ապրիլեան Եղեռնին զոհերէն մէկը դարձնելու զինքն ալ։ Սակայն բախտն ունեցաւ վերապրելու՝ դիւցազնօրէն դիմակալելով բանտի զարհուրելի տանջանքներուն։ Ազատուելէն վերջ, տակաւին ամբողջ 40 տարի, իբրեւ արտակարգ տաղանդով օժտուած հրապարակագիր, իբրեւ իրատես, ուղղամիտ եւ թունդ հայրենասէր հանրային գործիչ պիտի ծառայէր այն ազգին, զոր հոգւոյն կը պաշտէր, որուն սրբութեանց, մշակութային ու քաղաքակրթական արժէքներուն եւ նուիրական աւանդութեանց անխոնջ եւ աննկուն ախոյեանը պիտի հանդիսանար, որուն ազգային, քաղաքական արդար Դատը պիտի հետապնդէր քաջաբար, յարատեւ հաստատամտութեամբ, որուն երիտասարդութեան եւ նորածիլ սերունդին քաջալեր եւ առաջնորդ պիտի դառնար։

Կը զգար թէ դժնդակ բայց սրբազան պարտականութիւն մը կը ծանրանար իր ուսերուն վրայ։ Իր նահատակ ընկերներուն թողած պարապը պէտք էր լեցնել։ Ազատամարտի սերունդին սակաւաթիւ եւ կրտսեր մնացորդներէն էր։ Զգաց պատասխանատուութեան ահաւորութիւնը եւ գերմարդկային ճիգերով յաջողեցաւ արժանաւոր մէկ ժառանգորդն ըլլալ մեզմէ անդարձ բաժնուող մտքի տիտաններուն։

Սեւրի աննախընթաց խանդավառութեան յաջորդած էր Լօզանի դառն յուսախաբութիւնը։ Հայաստան վարչաձեւ էր փոխած։ Հայութիւնը կրկին տարագիր դարձած։ Ասպնջական Ֆրանսան լայն էր բացած իր դուռները բռնագուրկ հայութեան առջեւ։

Շաւարշ Միսաքեան՝ ապաւինած իր աշխատելու անհուն եռանդին, անխախտ հաւատքին ու անսասան կամքին, հոգեբանական պատեհ վայրկեանի մը՝ հիմը դրաւ իր սիրելի Յառաջին, որ պայմաններու բերումով՝ Կարինէն ու Երեւանէն վերջ լոյս պիտի տեսնէր այս «Լոյս Քաղաք»ին մէջ։ Իր կողքին էին իր գաղափարական ընկերները, որոնք բերին իրենց զոհողութեան բաժինը։ Իր կողքին կանգնած էր նաեւ այն մեծ կազմակերպութիւնը՝ որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, եւ որուն Գերագոյն Մարմնին անդամ էր ինքն ալ։

1925 Օգոստոսէն մինչեւ իր յանկարծական մահը, Շաւարշ իր խօսքը ըսաւ հայութեան՝ այնպիսի հայրենասիրութեամբ եւ անկեղծութեամբ, որ Յառաջ դարձաւ ֆրանսահայութեան սիրելի եւ փնտռուած թերթը, անոր առօրեայ կեանքին անբաժան մէկ մասնիկը։ Յառաջ հոգեկան սնունդ մատակարարեց պատատենչ ու հայրենակարօտ հայութեան։ Ամէն առաւօտ հայ տուներէն ներս մտնելով, անիկա ոգեւորեց եւ խանդավառեց տարագիրներու սփոփանքի, մխիթարութեան եւ քաջալերութեան կարօտ հոգիները։ Ինկաւ պատնէշի վրայ, գրիչը ձեռքին։

Սիրելի Շաւա՛րշ, պահ մը վեր առ գլուխդ եւ տես թէ՝ ի՛նչպէս ամբողջ հայ ժողովուրդը, առանց դաւանանքի, դասակարգի եւ յարանուանութեան խտրութեան, կ՚ողբայ քու մահդ։

Քիչ վերջ պիտի առաջնորդենք քեզ յաւիտենական հանգստավայրդ։

Հանգչէ՛ խաղաղ եւ անվրդով։ Ընկերներդ հաւատարմօրէն պիտի շարունակեն այն գործը, որուն նուիրեցիր ամբողջ կեանքդ։ Թեւ ու թիկունք պիտի դառնան սգաւոր կնոջդ՝ Տիրուհիին եւ անմխիթար աղջկանդ՝ Արփիկին, որոնք տարիներէ ի վեր քեզի հետ զոհուեցան, միասին տառապեցան, որպէսզի ապրի հոգեզաւակդ՝ Յառաջը, որուն վերջին թիւը կուրծքիդ դրած իբրեւ պատուանշան՝ քեզի հետ կը տանիս դէպի անդենական։

Յառաջ պիտի շարունակէ քալել այն ճամբայէն, զոր դուն գծեցիր, պիտի լուսաւորէ եւ սրտապնդէ տարագիր հայութիւնը մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ բախտը պիտի ունենանք քու աճիւններուդ հետ մէկտեղ Յառաջդ ալ փոխադրել հոն՝ ուսկից եկած էր, — Արարատի ստորոտը, մեր հայրենի ազատ երկիրը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիրուհի Շ. Միսաքեան, Օրիորդ Արփիկ Միսաքեան եւ Միսաքեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կաթող. Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի, Եկեղեցւոյ Վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան, քահանայից եւ դպրաց դասուն, որոնք իրենց մասնակցութեամբ արժանաւոր փայլ ու պատիւը ընծայեցին Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ազգային Յուղարկաւորութեան։

×

Շնորհակալութիւն նաեւ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ Գերապայծառ Ամատունիի, Մխիթարեան Հայրերուն, Գաֆթանճեան Վարդապետին, Վերապատուելի Սիւլեանի, Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէին եւ բոլոր մարմիններուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ իր խումբերուն, ինչպէս եւ հայ կազմակերպութիւններուն եւ անհատներուն, որոնք իրենց մասնակցութեամբ, ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, նամակներով եւ նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին։

Նաեւ այն անհամար ժողովուրդին որ թէ եկեղեցին եւ թէ գերեզմանատունը այնքան խոր համակրութեամբ իր վշտակցութիւնը արտայայտեց՝

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

անդարմանելի կորուստին առթիւ։

●

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ խոր յուզումով կ՚արձանագրէ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերուն դանդաւածային մասնակցութիւնը իր ողբացեալ վեթերան ընկերոջ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ազգային յուղարկաւորութեան եւ իր սրտագին շնորհակալիքը կը յայտնէ բոլորին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Երկուշաբթի առաւօտ սկսաւ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը։ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը, որ գրեթէ չի զանազանուիր լիակատար նիստէն, պիտի ուսումնասիրէ ներկայացուած տուեալներն ու առաջարկները։ Քաղաքական յանձնաժողովին մէջ ներկայացուցիչներ ունին 80 ազգեր. լիակատար նիստէն ունեցած տարբերութիւնն այն է, որ յանձնաժողովին մէջ կատարուած քուէարկութիւնները վերջնական հանգամանք չունին։ Այս յանձնաժողովին նախագահը Փերուի ներկայացուցիչն է։

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը, Փինօ, խօսք պիտի առնէ այնտեղ. նախատեսուած է, որ 3,30 ժամ տեւող ճառ մը պիտի խօսի. պիտի յայտնէ թէ Ֆրանսան Ալժերիոյ հարցը կը նկատէ ներքին խնդիր մը. հետեւաբար Ազգաժողովը իրաւասութիւն չունի միջամտելու ըլլալու. յամենայն դէպս, ի՛նչ ալ ըլլայ վերջնական քուէարկութեան արդիւնքը, Ֆրանսա ինքզինքը ազատ կը զգայ Ազգաժողովին հրահանգներուն չենթարկուելու։ Բայց քանի որ կ՚ուզեն անպայման խօսիլ Ալժերիոյ մասին, պատրաստ են. Ֆրանսա յօժարակամ նկատի պիտի առնէ ո՛րեւէ շինիչ առաջարկ։

Փինոյի ճառը բաժնուած է 14 գլուխներու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կը քննէ հարցին մէկ երեսը։

Արաբեւասիական պետութեանց ներ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԱՆՆԿՈՒՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐԸ

●

Շաւարշ Միսաքեան, որ այնպէս անակնկալօրէն բաժնուեցաւ մեզմէ, կը պատկանէր «Անձինք նուիրեալք»ի հոյլին։ Իր գիտակցական ամբողջ կեանքը եղաւ նուիրում ու ծառայութիւն հայ ժողովուրդին։ Այդ ծառայութիւնը մատոյց վանականի մը ջերմեռանդութեամբ։ Եւ արդէն վանականի կեանք կը վարէր, մանաւանդ վերջին տասնամեակներուն։ Իր թերթի՝ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը այն մատուռն էր, ուր առաւօտէ մինչեւ իրիկուն պաշտամունք կը կատարէր։ Բայց անոր կատարած պաշտամունքը ի՛ր հոգիի փրկութեան համար չէր, այլ փրկութեանը համար այն ժողովուրդի, որուն ուխտեր էր նուիրել իր կեանքը։

Իր այդ ուխտը ան ըրաւ վաղ երիտասարդութեանը եւ իբրեւ գործունէութեան ասպարէզ ընտրեց հրապարակագրութիւնը։ Լրագրողի սքանչելի անցնելէ յետոյ, դարձաւ թերթերու աշխատակից ու խմբագիր եւ ապա՝ խմբագրապետ ու տնօրէն իր թերթի՝ «Յառաջ»ի։

Իբրեւ հրապարակագիր ան աւելի շատ գաղափարներու քարոզիչ էր, քան գանոնք կենսագործող։ Բայց իբրեւ քարոզիչ այն սակաւաթիւ երջանիկներէն էր, որ կրօնաւորի մը մոլեռանդութեամբ կը հաւատար ճշմարտութեանը այն գաղափարներուն, զորս կը քարոզէր։ Իր գրիչը շարժողը միայն անոր միտքը չէր, այլ նաեւ սիրտը։ Երախայի մը նման կուրախանար, երբ կը տեսնէր իր այս կամ այն գաղափարի ծլարձակումը ափ մը հողին վրայ այն տարածքին, ուր ծուարեր էին հայ խլեակները։ Եւ կը տառապէր, անհունօրէն կը տառապէր, երբ իր քարոզած ճշմարտութիւնները չէին իւրացուէր ուրիշներու կողմէ։ Օրինակ մը։ Ես տեսած եմ մինը իր կարդացած խորհրդահայ գիրքերէն։ Կարմիր մատիտով ան ընդգծեր էր հոն գտնուած բոլոր օտար բառերը՝ նշեր էր այն նետերը որ խոցեր էին իր սիրտը ընթերցման ժամանակ։

Ի՞նչ բանի կը հաւատար եւ ի՞նչ կը քարոզէր Շաւարշ Միսաքեանը։

Եղաւ ատեն մը, երբ հայ ժողովուրդը հիմնեց շինարան մը (շանթիէ), բանուորական աւան մը, ուրտեղ սկսաւ աշխատիլ կառուցանելու տուն մը իր համար։ Ոմանք կը կարծէին, որ այդ տունը պիտի ըլլար հոյակապ պալատ մը, անկախ իշխանաւորի փառահեղ դղեակ մը։ Ուրիշները, որ լծուած էին նոյն աշխատանքին, կը խորհէին որ հայու այդ տունը կրնայ միայն շինականի կոկիկ խրճիթ մը ըլլալ։ Մէկ բանի մէջ սակայն համաձայն էին բոլորը՝ տունը որ կը կառուցուէր, պիտի ըլլար օթեւան բոլոր հայերուն համար, առանց որեւէ խտրութեան։

Աշխատանքը հազիւ միայն սկսած, նոր տակնուվրայութիւն մը առաջ եկաւ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ, որու հետեւանքով ան մնաց բաժանուած երկու հատուածներու, որոնց համար ստեղծուեցան կեանքի տարբեր պայմաններ ու նպատակադրումներ։

Ի՞նչ պիտի ըլլար դիրքը հայ հանրային գործիչին հանդէպ այդ իրականութեան։

Շաւարշ Միսաքեան Դաշնակցական մըն էր եւ այդ հիմնական հարցի լուծումը պիտի ըլլար այն, ինչ որ տուած էր իր կուսակցութիւնը։ Ան պիտի մնար ու գործէր գաղթաշխարհի մէջ, առաջնորդուելով այն ընդհանուր սկզբունքներով, զորս որդեգրած էր իր կուսակցութիւնը։ Բայց ժողովրդավարական եւ ոչ ամբողջատիրական կուսակցութիւնները որոշ ազատութիւններ կուտան իրենց անդամներուն՝ պաշտպանելու համար եթէ ոչ գունաւորումով հիմնովին հակառակ, բայց երփներանգումներով քիչ մը տարբեր տեսակէտներ։ Շաւարշ Միսաքեան օգտուեցաւ այս ազատութենէն եւ դրաւ անձնական դրոշմ մը, սեփական շեշտ մը այն գաղափարներոն վրայ, զորս քարոզեց իր թերթի միջոցով։

Մնալով հաւատարիմ պաշտպան հայ ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքին, նա այն կարծիքն ունեցաւ, որ ատոր գործնական կիրառումը կրնայ տեղի ունենալ ոչ այսօր եւ ոչ իսկ վաղը, այլ ապագային։ Հայ հանրային գործիչը այսօր պիտի ստեղծէ միայն ատաղձ ու պահէ եղած շինանիւթը ապագայ Տունի կառուցման համար։ Գաղթաշխարհի հայ «խլեակները» հայրենիքի «կորիզի» հետ միասին կը հանդիսանան ատաղձը, որով հայ հանրային գործիչը իր ամբողջ ուժերով պիտի պահէ ու պաշտպանէ սպառնացող վտանգներէ թէ «կորիզը» եւ թէ «խլեակները»։

Ըլլալով իրատես միտք մը, Շաւարշ Միսաքեան այն տեսակէտը պաշտպանեց, որ գաղթաշխարհի հանրային գործիչի համար գործունէութեան ասպարէզ պիտի ըլլայ գաղթաշխարհը։ Հոս է, որ ան կրնայ ազդել գործերու ընթացքին վրայ, ուղղութիւն տալ անոնց եւ որ գլխաւորն է անմիջական ու դրական միջոցի հասնիլ։

Ի՞նչ է ըլլալու հայ հանրային գործիչի «անելիքը» գաղթաշխարհի մէջ։ Վերը արդէն ըսինք՝ պահել ու պաշտպանել կորստէ ատաղձը՝ հայ խլեակները։ Պահել ուրեմն «համբանքը»։ Բայց քանակը պիտի ունենայ նաեւ որակ։ Ուրեմն պիտի պահել ու զարգացնել նաեւ հայ մշակոյթը։ Համրանքի պահպանութեան ու մշակոյթի հետագայ զարգացման համար պէտք է ստեղծել համագաղութային կազմակերպութիւն մը, համադրելու ու գործի լծելու բոլոր ուժերը։ Ասիկա եղաւ այն միւս գաղափարը, զոր զարմանալի յամառութեամբ քարոզեց Շաւարշ Միսաքեան տարիներ շարունակ։ Եւ երբ տեսաւ որ դժուարութեան կը հանդիպի այս ծրագրի իրագործումը, չափաւորեց իր պահանջները։ Թող գոնէ իւրաքանչիւր գաղութ, իւրաքանչիւր բջիջ կազմակերպուի, միացնէ իր ուժերը պայքարելու համար իրեն անմիջապէս սպառնացող վտանգին դէմ։ Եւ կ'ուրախանար, անսահմանօրէն կ'ուրախանար, երբ այդ ուղղութեամբ կատարուած ամենահամեստ ճիգի լուրը կը հասնէր «Յառաջ»ին։ Ծաղկոց մը բացեր են Բուպայի հայերը, Վասպուրականի հերոսամարտը տօներ են կարգ մը Վասպուրականցիներ Լիոնի թէ Վալանսի մէջ եւ, վերջապէս, Թադն ու պսակը այդ ամէնուն՝ ապրիլեան սգահանդէսը յաջողուեր է կատարել միացեալ ուժերով եւ բոլոր հոսանքներու մասնակցութեամբ։ Կը ցնծար Շաւարշ Միսաքեան, առնելով այդ լուրերը, որովհետեւ աղիւս մը կը դրուէր, ինչպէս կ'ըսէր, հիմին վրայ այն ժամանակաւոր օթեւանին, որու ծածկին տակ պիտի ապահովուէր գոյատեւութիւնը գաղութի հայութեան, որ, ինչպէս ըսինք, պիտի դառնար ատաղձ մը հայրենի ապագայ տունի կառուցման համար։

Իր տասներէն մէկուն մէջ, հեգնելով հայ բոլշեւիկներու լեզուն, կը գրէր որ «դիպլոմատիկական պրոբլէմներով» չի զբաղիր։ Եւ ատիկա ճիշդ հաստատում մըն էր։ Հայ դատի լուծման համար վերոյիշեալ ուղղութեամբ կատարուող աշխատանքներու նկատմամբ չէր բաժներ շատերու լաւատեսութիւնը եւ այսխնդրին մասին ունէր իր անձնական տեսակէտները, զորս քանի մը անգամ յայտնած է «Յառաջ»ի մէջ։ Ինչպէս վերը ըսինք, իր ուշադրութեան կեդրոն դարձուցած էր գերազանցապէս գաղթաշխարհի խնդիրները։ Ով հետեւած է «Յառաջ»ի «Մեր խօսքը»ին, նկատած կ'ըլլայ, որ ոչ յօրինակ մեր միւս խմբագիրներուն, «Յառաջ»ի «Մեր խօսքը» խիստ հազուադէպ պարագաներու կը նուիրուէր միջազգ. քաղաքականութեան խնդիրներուն, հազիւ հարիւրէն մինը, մնացածը ամբողջապէս յատկացուած էր հայգաղթաշխարհի հարցերուն։ Այո՛, «դիպլոմատիկական պրոբլէմներով» զբաղիլ չէր սիրեր Շաւարշ Միսաքեան եւ ոչ ալ հայ դատը ու անոր լուծումը կը կապէր այդ «պրոբլէմներու» հետ։

Իսկ Հայաստա՞նը։

Վերը արդէն ըսինք, որ ան սով. Հայաստանը՝ այդ «մեր մնուածքը» կը համարէր «կորիզ» մը ապագայ Հայաստանի։ Այս խօսքերը, որ իրենն են, լիուլի կ'արտայայտեն էութիւնը այն տեսակէտին, որ ունէր ներկայ Հայաստանի մասին ու միանգամայն կը ճշդորոշեն իր վերաբերումը «մնուածքի» ու «կորիզի» հանդէպ։

Շաւարշ Միսաքեան այն կարծիքը կը պաշտպանէր, որ պատմական դէպքերու բերումով Հայաստանի հայերու բախտի տնօրինութիւնը կը գտնուէր հայ բոլշեւիկներու ձեռքը։ Գաղթահայ հանրային գործիչը, սակայն, չի կրնար չհետաքրքրուիլ Հայաստանով։ Եթէ «մեր մնուածքի» քաղաքական բախտի տնօրինութեան մէջ հայ արտասահմանը չի կրնար վճռական դեր խաղալ, սակայն օգտակար կրնայ ըլլալ այնտեղի ժողովուրդին սով. վարչաձեւի յոռի կողմերու քննադատութիւնով։ Եւ այդ քննադատութիւնները ան կ'ընէր յաճախ ցասումով ու մոլեգնութեամբ, մանաւանդ երբ խնդրոյ առարկան մշակոյթի եւ մասնաւորապէս լեզուի հարցն էր։

Շաւարշ Միսաքեան հայ բոլշեւիկներու գործունէութեան գէշ կողմերու քննադատութեան հետ միասին կ'արձանագրէր նաեւ լաւ կողմերը եւ, այդպէսով, անոր քննադատութիւնները կը դառնային անաչառ ու համոզիչ։ «Յառաջ»ը ունէր մշտական բաժիններ՝ «Հայաստան», «Հայաստանի գրականութիւն», «Հայաստանի բանաստեղծութիւն» խորագիրներով, ուրտեղ կ'արտատպուէին լուրեր Հայաստանի մէջ կատարուող շինարարութեանց մասին եւ կը զետեղուէին սովետահայ գրականութեան հատընտիր նմոյշներ։ —

Սով. Հայաստանը Շաւարշ Միսաքեանի համար օտար երկիր մը չէր, որու «ներքին գործերու» մէջ հայ արտասահմանը պիտի չխառնուէր, ինչպէս կը պատգամեն մեր չակերտաւոր հայրենասէրները։ Ան հայրենասէր Հայ մըն էր, որու կեանքը եղաւ ծառայութիւն համայն հայութեան եւ որու մահով հայ ժողովուրդը կորսնցուց եւս մէկը իր «Անձինք նուիրեալք»ի հոյլէն։

Ա. ԽՈՒՆԴԿԱՐԵԱՆ

Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ...

●

Ո՞վ կարող է հաւատալ թէ դադրած է ընդմիշտ խորհելէ այն ուղեղը, սեղմ տողերով, յեղափոխական շունչով խմբագրականներուն հեղինակը։ Խմբագրականներ, որոնց մէջ կը ճաճկէր ազգային նահանջական ոգին եւ մեր մեծաքանչը խաթարողները։ Խմբագրականներ, որոնց մէջ նոյնքան խանդավառութեամբ իր ուրախութիւնն ու գնահատանքը կը յայտնէր ազգային, գրական, գիտական նոր երեւոյթի մը, նոր շարժումի մը հանդէպ։

Շաւարշ Միսաքեան ո՛չ միայն խմբագիր էր, այլ եւ գրագէտ եւ միանգամայն ուսուցանող մը։ Փաստ այն խմբագրականները, որոնցմով տարին տասներկու ամիս ազգապահպանման հրաւէր եւ յորդոր կը կարդար գրական շատ գեղեցիկ ոճով մը։ Ապահովաբար եթէ խմբագիր չըլլար, «Շաւերէն Մէկը» ստորագրողը գրագէտ պիտի մնար։ Եթէ գրագէտ չըլլար, անտարակոյս առաջին կարգի հայ լեզուի ուսուցիչ պիտի ըլլար։ Փաստ իր այնքա՛ն բծախնդիր պրպտումներն ու լեզուական դասերը, կամ քննադատութիւնները, ուղղուած համբակ եւ անափառ գրչի սոփեստներուն, արդար ցասումով։

Իր կիրակնօրեայ «Յառաջ»ները գեղեցիկ գրութեանց, ընտրեալ եւ իրա՛ւ արժէքով գոհարներու հաւաքածոյ մը կը կազմեն թէ՛ արտասահմանեան եւ թէ՛ մանաւանդ Հայաստանեան արժէքներու։

«Յառաջ»ը կը մնայ յիշատակի իր անմահ կոթողը։

Այլեւս ի զուր պիտի փնտռենք իր առաջնորդող եւ ցնցող խմբագրականները։

Ի զուր պիտի փնտռենք այնքան մաքուր նայուածքով, բարի եւ խոհուն աչքերով, ալիտակահեր գլուխը հակած իր թուղթերուն վրայ, «Յառաջ»ի խմբագրատան իր գրասեղանին առջեւ գաղափարապաշտ անխոնջ խմբագիրը, անկաշառ եւ անշահախնդիր մարդը, որ մեր օրերուն Դիոգինէսի լապտերով կը փնտռուի, որ սիրուեցաւ բոլորէն, թէ՛ ծերէն, թէ՛ երիտասարդէն, որուն կուռքը եղած էր, եւ նոյնիսկ իր գաղափարի գիտակից հակառակորդներէն, որովհետեւ իր քննադատութիւնները սրտի խորքէն բխած անկեղծ, սրտցաւ Հայու մը դառնութիւններն էին ե ո՛չ թէ անպայման հակաճառելու մոլուցքէն տարուած։

Իր խօսքը, իր գրիչին պէս կրակոտ ու երիտասարդական աւիւնով լի, կը յուզէր ու կ'ելեկտրականացնէր, բաւական էր որ բեմին վրայ երեւէր, այնքան սիրուած էր իբրեւ բանախօս։ Տարիներու ծանրութիւնը իր համոզումներէն նշանախեց մը անգամ չէր փոխած։ Ան մնաց միշտ նոյն անսասան հաւատքի մարդը, յոյսով լի՝ հայ ժողովուրդի ապագային համար։ Եւ այդ մասին կասկածամիտները կը քննադատէր բուռն ոճով մը, կտրուկ, լակոնական, միշտ ցոյց տալով հայ մշակոյթի գեղեցկագոյն արժէքները։ Խոր պաշտամունք ունէր հայ երգին հանդէպ։ Ի՛նչ սիրով եւ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէր հայ երգը, մանաւանդ Կոմիտասեանները։

Ի՛նչ եռանդ, ի՛նչ կորով, ի՛նչ սէր եւ յուզում կը դնէր իր գրչին եւ խօսքին մէջ հայ մշակոյթը փառաբանած ատեն։

Ու այսօր կարելի՞ է հաւատալ որ, այսքան յանկարծական ըլլար իր մեկնումը հայութեան ծոցէն, ուր կ'ապրէր անոր ծառայելու երդումով։ Այսքան հապճեպ, այսքան անակնկալ, առանց մնաք բարովի...։

Այսօր խոր է մեր յուզումը։ Հ. Յ. Դ. կորսնցուց իր հաւատաւոր ընկերներէն թանկագին արժէք մը, Հայութիւնը՝ ազնիւ եւ պարկեշտ հայ միտք մը։ Իսկ հայ երիտասարդութիւնը՝ իր քայլերը առաջնորդող մտքի փարոս մը։

Հայրենիքի սիրով եւ կարօտով հրատոչոր իր միտքը այսօր կը հանգչի օտար հողի տակ։ Բայց իր հոգին գնաց միանալու մեզմէ առ յաւէտ բաժնուող գաղափարի այն ընկերներու փաղանգին, որ այսօր լուսաւոր համաստեղութեան մը վերածուած, մեզ պիտի առաջնորդէ հայրենի աշխարհը, որուն ամբողջական ազատութեան համար պայքարողներէն եղաւ ինքն ալ, եւ որ իր ներշնչումներուն գլխաւոր աղբիւրն հանդիսացաւ։

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ-ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԻՐ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ

●

Ծննդեան տօնէն մէկ շաբաթ առաջ, գացած էի «Յառաջ»ի խմբագրատունը։ Ներսը՝ տասնեակ մը «Յառաջունիք», խումբ առ խումբ կը խօսակցէին իրարու հետ։

Անդին՝ դրան կից, խմբագրապետը իր սովորական սեղանին առջեւ նստած, լռելեայն ընթերցանութեամբ էր զբաղած։

Այս այն պահն էր՝ երբ լրագրական շնչասպառ աշխատանքը դադրած, քիչ մը շունչ կ'առնէին աշխատակիցները։

Նոյն րոպէին ներս մտաւ ընկ. Ժ. Փալամուտեան, նկարչական գործիքը ուսէն կախ։

— Այս ի՞նչ է, ըսի մտովի։

Քիչ ետք միայն հասկցայ թէ «բանը ինչումն էր»։

Ընկերը աջ ու ձախ կը դառնար որպէսզի յարմար դիրքի մը մէջ կարենար լուսանկարել «Յառաջ»ի ալեզարդ եւ անխոնջ խմբագրապետը։

Ներկաները սկսան հետաքրքրութեամբ հետեւիլ գործողութեան։

Կարծես թէ ժապաւէնի կ'առնուէր շարժանկարի տեսարան մը։

Խմբագրապետը, դեռ անտեղեակ անցուդարձէն, յանկարծ գլուխը վեր առաւ թերթին վրայէն եւ սկսաւ ապշած ինքն ալ դիտել մեզ։ Կարծէք ըսել ուզէր.

— «Ի՞նչ կ'ըլլանք կոր...»։

Ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, ժպիտը դէմքին, յարեց.

— Կարգա՛, Շաւարշ, շարունակէ կարդալ սովորականին պէս։

Մինչ իր դիմացը, ընկ. Փալամուտեան միշտ ծնրադիր ու գործիքը լարած, լաւագոյն առիթի մը կը սպասէր, որպէսզի բնական լուսանկար մը առնուէր։

Ընկեր Միսաքեան, կարծէք իր համեստութիւնը վիրաւորուած, վայրկեան մը մեզ բոլորս վերադիտելէ ետք, բերնէն հազիւ մէկ բառ միայն ելաւ.

— «Փայլանջօ... »։

Այսինքն, ըսել կ'ուզէր թէ փայլանջօ՞ կը խաղցնէք...։

Ամէնքս ալ սկսանք խնդալ։

Խնդաց նոյնպէս ինքն ալ, ակամայ։

Իր վերջին ժպիտն էր այդ՝ գոնէ ինծի համար։

Եւ կրկին խորասուզուեցաւ իր ընթերցանութեան ու խոկումներուն մէջ։

Արդեօք նախազգացո՞ւմն էր որ մղած էր մեր ընկերները, որպէսզի մտածէին այդ լուսանկարին մասին։

Միթէ ինքն ալ կը զգա՞ր թէ մօտալուտ էր մահուան հրեշտակին այցելութեան ժամը։

Այսօր, անսպասելի ու չարաշուք լուրը տունէ տուն, թաղէ թաղ եւ արուարձանէ արուարձան կայծակի արագութեամբ ամէն դուռ զարնելէ ետք, երբ մրրիկի մը նման եկաւ իմ ալ դուռս թակել, շատերու կարգին ես ալ մնացի շանթահար։

Ի՞նչպէս չվերյիշել «փայլանջօ»ները։ փայլանջօ — իր խորագիրներուն պէս

ՄԵԾ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Այն տարին, Եղենը, երբ ամէն բան խլեց մեզմէ ու, մնացորդներս ալ չորցած տաշեղի մը պէս նետեց երկրէ երկիր, ամէն բանէ առաջ ուղեցինք ապահովել փոր մը հաց, յետոյ, եթէ հնարաւոր ըլլար պատրաստուիլ, գործելու համար մեր ողբացեալ հայրերուն ձգած բացը:

Մէկ մասը այդ Ապրիլեան Սերունդին, ապաստան գտաւ Ֆրանսայի հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Այդ օրերուն, Փարիզի մէջ կը հրատարակուէր «Յառաջ»ը, խմբագրապետութեամբ Շաւարշ Միսաքեանի: Արդէն ան իր շուրջը հաւաքած էր ընտրուած աշխատակիցներու հոյլ մը, որոնք իրենց սուր գրիչներով՝ արթնութեան կը հրաւիրէին բոլոր քնացողները: Նոյնիսկ կը պատահէր, որ չարամիտներ հեգնէին այս կամ այն որբը, խաչին Ճամբուն *արիւնը դեռ վրան: Այն ատեն «Յառաջ» իր խմբագրականներով, աշխատակիցները իրենց յօդուածներով՝ գրիչ իբրեւ սուր, կը սկսէին իջեցնել այդ ապիրատներուն գլխուն:*

Այս թերթը, իր հայրենասիրութեամբ, չուտով դարձաւ ժողովրդական: Իր ձայնը հասցուց ծովերէն ու ովկիանոսներէն անդին: Առաջադրութիւններ, շաղուած հայրենասիրական ոգիով մը, քաշեց քանի մը տասնեակ տղաքներ իրեն: Նախ սերտեցինք եւ զօրացանք: Մեր գրա՞ծը, դեղարուեստական բան մի փնտռէք: Տուինք ինչ որ տեսեր ու զգացեր էինք մեր մորթին վրայ: Մեր մեծ ուսուցիչը, որուն կուրծքին տակ կը բաբախէր հայրենատենչ սիրտ մը, լայն բացաւ «Յառաջ»ի դուռը մեր առջեւ: Ու մենք դարձանք անոր աշակերտները:

Դասարանէ դասարան, կը հասնէինք հանգրուան մը: 1939 Օգոստոսին, առ ի երախտագիտութիւն, խումբ մը շրջանաւարտներ միացած՝ որոնց կարգին Տիգրանուհի, Ծատուր Պէրպէրեան, Նազենի, Ա. Մեսումենց, Հերմինէ, Ներսէս Շընակեան, Կարօ Մխիթար, Սարգիս Ընտրիկեան, Լեւոն Գեղունի, Մամբրէ Տէր Պետրոսեան եւ Միսաք Միրզէ, «Յառաջի Սաները» խորագրով՝ իբրեւ ծաղկեփունջ, հատոր մը կը նուիրենք մեր ուսուցչին՝ Շաւարշ Միսաքեանի, կնքահայրութեամբը գրագէտ Շաւարշ Նարդունիի:

«Յառաջ»ի դպրոցին կանոնները թէեւ դժուար, բայց մեզի համար սիրելի էին: Կը պահանջուէր աշխատիլ: Գրել, սրբագրել: Ի հարկին նորէն սկսիլ, նորէն սրբագրել: Մինչեւ որ գրուածքը դառնար հարազատ:

Ապրելով Փարիզ, յաճախ կ'այցելէի խմբագրատուն: Խմբագրապետին սեղանին վրայ դէզ դէզ ձեռագիրներ: Կը վերցնէր առաջինը ու կը սկսէր կարդալ եւ սրբագրել: Ձեզ կը վստահեցնեմ, որ տասը տողերէն հազիւ հինգ տողերը փրկուած կ'ըլլային մկրատէն: Ան ալ արխնաթաթախ վիճակի մէջ:

— Լաւ է կարճ եւ հարազատ, քան թէ երկար եւ աղճատուած:

Ու կը գրէր յօդուածագրին, որ չատ աշխատի, եթէ կ'ուզէր յաջողիլ: — —

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

դուսպ ու ցայտուն: Իր խօսքերուն նման պարզ ու պատկերաւոր: Եւ իր արտայայտութեան հանգոյն՝ միշտ անդին ու տրամաբանական:

Եւ ի՞նչպէս կրնանք չտալ մեր ընկերներուն հեռատեսութեան:

Որովհետեւ, գոնէ իր վերջին լուսանըկարը պիտի մնայ կենդանի յիշատակ մը, յարգանքի եւ երախտագիտութեան արժանի յուշարձանի մը հանդունակ:

Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՊԵՏՈՒՖԻ

●

Ամբողջ աշխարհը զարմացաւ եւ յուզուեցաւ Հունգար ժողովուրդին մղած անհաւասար պայքարին ի լուր: Բայց ազատութեան պաշտամունքը Հունգարացիին համար որդւոց որդի ժառանգ անցած սրբազան աւանդ մըն է, որ իր արտայայտութիւնը գտած է նաեւ հունգարական գրականութեան մէջ: Իսկ այդ ազատատենչ գրողներուն ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչներէն մէկն է՝ Ալեքսանդր Պետոէֆի (ծնած 1823ին):

Պետոէֆի մսագործի մը զաւակն էր, որ կ'ուզէր իր տղան ալ իրեն նման մսագործ ընել: Բայց Ալեքսանդր, իր մանուկ հասակէն ցոյց տուաւ բացառիկ ուշիմութիւն եւ տարիքին անհամապատասխան հասունութիւն, որ կը զարմացնէր բոլորը, բայց դժգոհութիւն կը պատճառէր իր ուսուցիչներուն: Դպրոցներէն կը վտարուէին զինքը. այն աստիճան, որ 16 տարեկանին հայրը գրեթէ տունէն դուրս դրաւ տղան, որ իր գիւղէն ոտքով ճամբայ ելաւ դէպի Փեշթ: Այնտեղ միացաւ դերասաններու շրջիկ խումբի մը: Անոնց հետ ալ երկար չի մնար. ի վերջոյ իբրեւ զինուոր կ'արձանագրուի աւստրիական բանակին մէջ, յուսալով որ զինքը կ'ուղարկեն գուիցերիական սահմանին մօտ տեղ մը, ուրկէ կարենար փախչիլ եւ սահմանէն անդին անցնիլ: Բայց իր չար բախտէն, կը ղրկեն Խրուաթիա, ուր զինուորական անտանելի պայմաններուն չի դիմանար եւ բժիշկի մը բարեկամակամութեան շնորհիւ, իբրեւ հիւանդ բանակէն կ'արձակուի:

Յաջորդ տարիներուն, քանի մը ամիսը անգամ մը գրաղում կը փոխէ. ատեն մը համալսարան կը մտնէ, ատեն մը դարձեալ կը միանայ դերասաններու շրջիկ խումբի մը, խումբ կը փոխէ, յաճախ անօթի կը մնայ, բայց իր յուսահատութեան պահերուն մխիթարութիւն մը ունի. բանաստեղծութիւններ կը գրէ:

1884ին, բանաստեղծութիւններու տետրակը թեւին տակ, անօթի փորով ու գրեթէ մերկ, կը վերադառնայ Փեշթա եւ կը ներկայանայ երիտասարդ հեղինակներու հրատարակչի մը: Այս վերջինը ուղղակի կ'ոգեւորուի Պետոէֆիի ոգեշունչ բանաստեղծութիւններով: Քանի մը շաբաթ ետքը երիտասարդ բանաստեղծը արդէն իսկ հռչակ կը հանէ եւ գոնէ նիւթապէս ապահով վիճակ մը կ'ունենայ:

Այդ շրջանին (1848) Հունգարիա կը գտնուէր աւստրիական լուծի տակ, մինչ Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ կը փըչէր յեղափոխութեան շունչը: Պետոէֆի այդ օրերուն է որ կը գրէ իր հռչակաւոր «Ազգային Երգ»ը, որ ներշնչումի եւ ոգեւորութեան աղբիւր կը հանդիսանայ Հունգար հայրենասէր յեղափոխականներուն համար:

Պետոէֆի ինքն ալ մաս կը կազմէր յեղափոխականներու խումբին եւ կռուի մէջ ալ զոհ գնաց 26 տարեկան հասակին, 31 Յուլիս 1849ին՝ Սեկեսվարի մօտերը: —

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթը, «Կուսակցական Կեանք», բուռն յօդուածներ սկսած է հրատարակել Խ. Միութեան ներքին թշնամիներու դէմ, միշտ յիշեցնելով թէ այս դաւադիր մութ ուժերը փոքր թիւ մը կը կազմեն եւ թէ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կուսակցութեան հետ է:

Թերթը կ'ամբաստանէ օտար գաղտնի սպասարկութիւնները, պնդելով թէ չոգեպինդ կ'աշխատին, հակախորհրդային տարրերէն գործակալներ ճարելու համար եւ այսպէս կը խաթարեն ժողովուրդին բարոյականը: Կարգ մը մարդիկ, որոնք անձնապէս շահ ունին ընկերվարութեան ձախողելուն մէջ, թիկունք կը կանգնին արտաքին մութ ուժերուն եւ գրգռիչ ու սխալ լուրեր կը տարածեն համայնավար կարգուսարքին դէմ: «Կը շահագործեն կուսակցական ղեկավարներու եւ անդամներու սխալներն ու անկարողութիւնները»:

–«Կուսակցական Կեանք»ը օրինակներ ալ կուտայ.— «Ռոստովի շրջանին մէջ ձերբակալուած են շարք մը մարդիկ, որոնք հակախորհրդային թռուցիկներ կը ցրուէին»: Զարքով անուն մէկը նոյնիսկ յաջողեր է կուսակցութենէն ներս ճողոպրել, պատասխանատու պաշտօններու տիրանալ եւ իր շրջապատին կուսակցականները մոլորեցնել: Թերթը կը ձաղկէ նաեւ այն կուսակցական վարիչները, որոնք «այնպիսի ընթացք մը բռնած են որ կարծէք երկրին մէջ բնա՛ւ թշնամի չունենային. ամէն մարդու առջեւ անզգուշաբար կը խօսին պետական գաղտնիքներու մասին»:

Այստեղ ալ օրինակ մը տալով կը յիշէ Սիրոտին անուն մէկը, որ Մինսքի դպրոցներէն մէկուն մէջ կուսակցութեան քարտուղարի պաշտօնի կոչուած էր: Իրեն ուղարկուած գաղտնի թուղթերը ուրիշներու ներկայութեան կը կարդար. այսպէս, կուսակցական կարեւոր գաղտնիք մը անպատասխանատու մարդոց ձեռքն անցաւ:

Թերթը կը կրկնէ թէ կուսակցական շրջաբերականներն ու հրահանգները պէտք է գաղտնի պահուին ընկերներու մէջ, որովհետեւ թշնամին միշտ արթուն կը սպասէ. «Ներքին հակառակորդներու թիւը ինչքան ալ աննշան ըլլայ, պէտք է միշտ արթուն կենալ եւ անխնայ հարուածել հակախորհրդային տարրերը»:

Թերթը կը յիշեցնէ նաեւ թէ աշալըրջութիւն բառը հոմանիշ չէ Պերիայի ոճով մաքրագործումներու եւ սարսափի քաղաքականութեան, բայց ամէն մարդ պարտաւոր է իր աջակցութիւնը բերել խորհրդային մարմիններուն՝ ժողովուրդին թշնամիները ջախջախելու գործին մէջ: —

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսաումնասիրաց Միութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շաւարշ Միսաքեանի կսկծալի կորուստին առթիւ:

●

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կ'ողբայ իր անմոռանալի պաշտպանին եւ մեծ հրապարակագրին՝ Շ. Միսաքեանի անդարմանելի կորուստը եւ խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վաստակաւոր ընկերուհի Տիրուհի Միսաքեանի, Արփիկ Միսաքեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

●

Ն. Պ. Հայ Սպայից Միութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւններն է յայտնում «Յառաջ»ի տաղանդաւոր խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ եւ իր անկեղծ համակրանքն է ուղղում վշտահար Տիկին Տիրուհի եւ Օրիորդ Արփիկ Միսաքեաններին:

●

Ֆրանսական Օֆիսի Հայկ. Գրասենեակը իր ամբողջ կազմով խորապէս կ'ողբայ անզուգական, մեծանուն եւ անփոխարինելի հրապարակագիր Շաւարշ Միսաքեանի դառն կորուստը եւ կը բաժնէ իր ընտանիքին եւ համայն Հայ Ազգին խոր վիշտը:

Ժ. ԱՐԹԻՆԵԱՆ, Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ,
– Ա. ԱՃԷՄԵԱՆ, Մ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (256)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Նա ձեռքը տարաւ դէպի կնճիռներով պատած ճակատը, չփեց թաւամազ յօնքերը, որ, կարծես թէ, խանգարում էին նրա բոցավառ աչքերի կրակը, եւ ապա շարունակեց.

— Քո ընտանիքի արդար վրդովմունքին, քո քաղաքացիների իրաւացի բարկութեանը՝ դու պատասխանեցիր վրէժխնդրութեան կատաղի անգթութիւններով, ով քաջդ Մերուժան: Փոխանակ գգուելու, փոխանակ դարձի գալու, փոխանակ բարութեամբ կրկին գրաւելու նրանց սէրն ու յարգանքը, դու սկսեցիր բռնութիւն գործ դնել: Անխնայ կերպով այրեցիր Վան քաղաքը, որ քեզ եւ քո հայրերին էր պատկանում: Եւ անողորմ ձեռքով դէպի գերութիւն վարեցիր քո սեփական հպատակներին: Ի՞նչ էր նրանց յանցանքը, ի՞նչով էին մեղաւոր քո քաղաքացիները. Նրանո՞վ, որ չհնազանդուեցան քեզ, նրանո՞վ, որ չկամեցան ուրացող տէր եւ իշխան ունենալ:

Նա ձեռքը մեկնեց դէպի բարձրաւանդակի գագաթին պարզած դրօշակը, ասելով.

— Նայիր, ով քաջդ Մերուժան, ահա այնտեղ ծածանւում է քո նախահարց դրօշակը: Նրա մօտ կանգնած է քո մայրը — ամբողջ Վասպուրականի Տիկինը: Նա պնում է քո առջեւ երկու բան՝ իւր մայրական սէրը եւ իւր հաւատարիմ հպատակների զէնքը: Որը կամենում ես, ընտրիր: Նա, յանուն քրիստոնէութեան, յանուն ծնողական գթութեան, պատրաստ է ներել քեզ, պատրաստ է մոռանալ բոլոր աղէտալի անցքերը, եթէ դու կը ցրուես Պարսից բանակը, կը վերադարձնես Հայոց գերիներին, եւ հաշտութեամբ վերջ կը տաս ներքին պատերազմին: Եթէ այս բոլորը կը կատարես դու, այն ժամանակ նա իւր մայրական ձեռքը կը մեկնէ քեզ համբուրելու, դու դարձեալ կը լինես Վասպուրականի տէրն ու իշխանը, եւ քո ժողովուրդը ամենայն հնազանդութեամբ կը խոնարհուի քեզ: Իսկ եթէ ոչ, թո՛ղ կռիւը, թո՛ղ դարձեալ արիւնը վճռէ Աստուծոյ կամքը:

Բոլոր ներկայ գտնուողները բարկութիւնից իրանց ատամները կրճտացնում էին եւ զարմանում Մերուժանի համբերութեան վրայ: Հայր-Մարդպետը մի առանձին արհամարհանքով հարցրեց.

— Շա՞տ զօրք է բերել իւր հետ Վասպուրականի Տիկինը:

Պատգամաւորը խէթ կերպով նայեց նրա երեսին, պատասխանելով.

— Նա բերել է իւր հետ Վասպուրականի ամենալաւ տղամարդերին, ով Հայր-Մարդպետ: Նրա հետ են ե՛ւ արագոտն մոկացիք, նրա հետ են ե՛ւ երկայնաձեռ սասունցիք, նրա հետ են ե՛ւ սարսափելի ուշտունցիք: Նրա հետ է ե՛ւ մեր պաշտելի սուրբ Խաչի զօրութիւնը:

Հայր-Մարդպետը խնդաց, նկատելով.

— Վասպուրականի Տիկինը իւր շուրջն է հաւաքել իւր դրացի բոլոր լեռնական խառնիճաղանճներին:

Մերուժանին սաստիկ տհաճութիւն պատճառեց Հայր-Մարդպետի միջամտութիւնը եւ մանաւանդ նրա արհամարհանքը դէպի իւր մայրը: Մերուժան մեծ յարգանք ունէր դէպի իւր մայրը, որպէս մի թշնամի, որի հետ կարելի է մաքառել, բայց անները լի էր տանել: Բացի դըրանից, Մերուժանը՝ իւր խստասրտութեամբ հանդերձ՝ գիտէր գնահատել բարձրը, վսեմը եւ ազնիւը: Այդ էր պատճառը, որ մի առանձին քաղցրութեամբ պատասխանեց.

— Գովում եմ մօրս նախանձախնդրութիւնը, որ այսպէս անձնուիրաբար պաշտպանում է իւր աշխարհի շահերը: Գովում եմ քո համարձակութիւնը, ո՛վ քաջդ Գուրգէն, որ այդքան անկեղծաբար հաղորդեցիր ինձ մօրս պատգամները: Յոյս ունեմ, որ իմ պատասխանն եւս նոյն անկեղծութեամբ կը հաղորդես մօրս: Գնա, ասա՛, եթէ նա իմ յամառ մայրն է, ես էլ նրա յամառ որդին եմ: Առիւծի կաթը ծծողը՝ պէտք է փոքր ի շատէ առիւծի յատկութիւններ ունենայ: Թող նա չխլէ ինձանից տոհմային յատկութիւնները: Ես չեմ կամենում պախարակել, թէ ո՛րքան նրա վարմունքը ինձ հետ անները լի էր, երբ ես մուտք գործեցի Հաղամակերտ, եւ ոչ պիտի աշխատեմ ջատագովել, թէ ո՛րքան իմ բռնած ընթացքը ուղիղ է: Այդ բացատրութիւնների ժամանակը անցել է արդէն: Միայն այսքանը կ'ասեմ, եթէ Արծրունիները մի գովելի կողմ ունեն, — դա է նրանց հաստատամտութիւնը: Թող նա չաշխատէ խախտել իմ կամքը, չաշխատէ ինձ թուլամտութեան մէջ նետել: Ինչ որ սկսել եմ, պէտք է անպատճառ ի կատար ածեմ: Ոչինչ չէ կարող փոխել իմ միտքը: Թո՛ղ, որպէս ցանկանում է նա, կռիւը որոշէ մեր մէջ, թէ ո՛րն է Աստուծոյ անօրէնութիւնը:

— Բայց դու հիւանդ ես, ո՛վ քաջդ Մերուժան:

— Իսկ իմ զինուորները բաւական առողջ են, ո՛վ քաջդ Գուրգէն:

ՐԱՖՖԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Ե. ՑԱՆԿ)

●

ԼԻՈՆ.— Լիոնի Հայաստանեայց Եկեղեցիի եւ Ազգային Տունի շինութեան ընկերութիւնը կը յայտնէ իր ամենախոր ցաւը եւ կը մասնակցի ձեր մեծ վիշտին։
ՃԸՆԿԸՏԸՐԵԱՆ

●

ԼԻՈՆ.— Լիոնի եւ շրջակայքի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը խոնարհի մեր սիրելի Շաւարշին գերեզմանին առջեւ։ Ամենախոր ցաւակցութիւն իր մօտաւորներուն։

●

Մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները Միսաքեան ընտանիքին եւ Կեդրոնական Կոմիտէին՝ մեր պաշտելի առաջնորդին եւ երիտասարդութեան Մեծ Բարեկամին կորուստին առթիւ։
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

●

ՏԵՍԻՆ.— Տեսինի Սեբաստացի Մուրատ Ուսումնասիրացը կը մասնակցի խմբագրութեան եւ Միսաքեան ընտանիքին մեծ ցաւին, շատ սիրելի Շաւարշ Միսաքեանի ցաւալի կորուստին առթիւ։
ՍԵԲ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

●

ՊՈՍԹԸՆ.— Կը սգանք Մեծ Հայուն կորուստը։ Ընդունեցէք մեր խորին ցաւակցութիւնները։
ՊՈՍԹԸՆԻ ՀԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

●

ՊՈՍԹԸՆ.— Խորին ցաւակցութիւններ։ Աստուած օգնական ձեզի։
ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ՏԱՂԼԵԱՆ

●

ԹԵՀՐԱՆ.— Խորին կսկիծով սգում ենք անմոռանալի ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի ցաւալի մահը։ Վշտակցութիւն Տիկին Միսաքեանին, Արփիկին եւ բոլոր ընկերներուն։
ՏԱՃԱՏ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

●

ԱՏԻՍ-ԱՊԷՊԱ.— Խորապէս զգածուած մեր անմահ ղեկավարին եւ ընկերոջ Շաւարշի կորուստէն, ընդունեցէք իմ ընտանիքին եւ Ատիս-Ապէպայի բոլոր ընկերներուն սրտագին ցաւակցութիւնները։
ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ

●

ԱԹԷՆՔ.— Անկեղծ ցաւակցութիւն մեր սիրելի Շաւարշին անդարմանելի կորուստին առթիւ։
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

●

ԼԱԹԱՔԻԱ.— Խորապէս յուզուած սիրելի Շաւարշի կորուստէն, կը բաժնենք ձեր մեծ ցաւը։ ՏՈՔԹ. Ս. ՄԱԹՈՍԵԱՆ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Կը մասնակցինք ձեր անոյք սուգին՝ յանձին մեր ականաւոր ընկերոջ։ Կը խնդրենք ընդունիլ մեր յուզեալ ցաւն ու ցաւակցութիւնները։
ԳԷՈՐԳ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինը կ'ողբայ անդարմանելի կորուստը Մեծ Հայուն։ Խոր ցաւակցութիւններ։
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

●

Մեր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք Միսաքեան ընտանիքին, մեր մեծ ընկերոջ՝ Շաւարշ Միսաքեանի կորուստին առթիւ։
Հ. Յ. Դ. ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷ (Մարսէյլ)

●

ՏԻԹՐՈՅԻԹ.— Չեմ կրնար արտայայտել ձեր մեծ կորուստին առթիւ զգացած յուզումս։ Աստուած օրհնէ եւ մխիթարէ ձեզ։ ՍՈՒՐԷՆ ՔՀՆՅ. ԲԱԲԱԽԵԱՆ

●

ՏԻՍԵԼՏՈՐՖ.— Խորապէս զգացուած իմ պաշտելի հօրս պատկանած սերունդին հասած այս նոր հարուածէն։ Երիտասարդները բնաւ պիտի չմոռնան յամառ քաջութեան, անսահման անձնազոհութեան անոնց մեզի ժառանգութիւն ձգած դասը, որ մեր ազգային հպարտութիւններէն մէկն է։ Անկեղծ ցաւակցութիւններ։
ԱՐՄԻԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Խոր ցաւակցութիւններ՝ իր շատ յուզուած ընկերոջմէն։
ՀՐԱՆԴ ԱՂԱՍԵԱՆ – ԵԶԻՏ

(Լուրերու շարունակութիւն)

կայացուցիչները կրնան, ի հարկէ, ընդմիջել Փինոյի ճառը. բայց բուն վիճաբանութիւնները պիտի սկսին ճառին աւարտելէն ետքը։

Առայժմ Ազգաժողովէն ներս չորս կարեւոր խմբակներ կան, որոնց կազմութիւնը հետեւեալն է.

1) Արաբեւասիական խմբակը (25 ձայն). այս խմբակցութեան մէջ Քամպոճ, Եթովպիա, Իրան, Ճափոն, Լաօս, Լիբանան, Փաքիստան եւ Թուրքիա պիտի աշխատին զսպել ծայրայեղներու պահանջները եւ չափաւոր բանաձեւ մը անցնել տալ։

2) Հարաւային Ամերիկայի խմբակը (20 ձայն). բոլորն ալ սկզբունքով դէմ են գաղթատիրութեան, բայց առանց բացառութեան բարեկամական սերտ կապեր ունին Ֆրանսայի հետ։ Ընդհանուր առմամբ կը հետեւին Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան։

3) Խորհրդային խմբակը (9 ձայն). բոլորն ալ Ֆրանսայի դէմ պիտի քուէարկեն անկասկած։

4) Զանազան՝ (26 ձայն). ասոնցմէ 13ը Ֆրանսայի ի նպաստ պիտի քուէարկեն, բայց կրնան ընդունիլ որ ՄԱԿը որոշ հսկողութիւն բանեցնէ Ալժերիոյ մէջ։ 8ը՝ առանց վերապահութեան Ֆրանսայի կողքին են. իսկ 5ը՝ (Ազգայնական Չինաստան, Սպանիա, Ֆինլանտիա, Իսլանտա եւ Նուկոսլաւիա), տակաւին ճշդած չեն իրենց վերջնական դիրքը։

× Մ. Նահանգները մեծ ճիգ կը թափեն, որպէսզի Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը տակաւին չսկսած իսկ խեղդուի իր սաղմին մէջ։ Նախապատրաստական եւ քուլիսային այս աշխատանքը արդէն իսկ սկսած է արդիւնք տալ։ Ֆրանսայի հակառակորդ պետութիւնները նոյնիսկ եթէ յաջողին պարզ մեծամասնութիւն ունենալ, դժբախտ հաւանաբար ձեռք պիտի չձգեն երկու երրորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը։

Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Խօքսիւզեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Խօքսիւզեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վարդէն Խօքսիւզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակները, Պ. Յովսէփ Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Արզումանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գասպարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գեղանուշ Շահպազեան եւ զաւակները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱՄԱՄ ԽՕՔՍԻՒԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ փետր. 2ին, Վալանսի Ժեներալ հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, փետր. 5, ժամը 16ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Վալանսի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Շաւարշի մահուան առթիւ։

●

Նիս.— Խոր ցաւով լսեցինք մեր յարգելի ընկեր Շ. Միսաքեանի մահը։ Ցաւակցութիւն Դաշնակցութեան եւ ընտանիքին։ Հ. Յ. Դ. ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ ԽՈՒՄԲ

●

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻ.— Ընդունեցէք մեր խորին ցաւակցութիւնները՝ մեր սիրելի եւ զոհաբերող հայրենակցին դառնագէտ կորուստին առթիւ։ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

●

ՓԱՐԻԶ.— Խորապէս ազդուած Շաւարշ Միսաքեանի յանկարծական մահէն. ան խորհրդանիշն էր ամբողջ ազգի մը, որ երախտագիտութեամբ պիտի պահէ իր անմոռանալի յիշատակը։
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՊԱԼԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կը խոնարհիմ դագաղին առջեւ եւ կ'ողբամ մահը վեթերան խմբագրին Շ. Միսաքեանի։
«Յառաջ»ի գործակալ ԾԵՐԻԿԵԱՆՑ

●

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ (Մարսէյլ).— Հայ մամուլին ամենասիրելի մեծ խմբագրին անոյք կորուստին առթիւ մեր խոր ցաւակցութիւնները։
ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄԻ ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՃԱՅԻ ՀԱՐՑԸ

Ազգաժողովին մէջ վերջ գտան Կազայի հարցին վիճաբանութիւնները։ 74ի դէմ 2 ձայնով (Իսրայէլ եւ Ֆրանսա) եւ 2 ձեռնպահութեամբ (Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ), ընդհ. ժողովը որոշեց որ Իսրայէլ անմիջապէս պարպէ Կազայի եւ Շերմ-էլ-Շէյխի շրջանները։ Ապա, 46ի դէմ 22 ձեռնպահութեամբ (Ֆրանսա, Իսրայէլ, Արաբական եւ Խորհրդային երկիրները) որոշուեցաւ որ ՄԱԿի ապահովութեան ուժերը դիրք գրաւեն Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին երկայնքին։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի գիշեր, Օրանի ոստիկանապետին պահակախումբը ծուղակի մէջ ինկաւ Սիտի-պել-Ապէսի մօտերը։ Եօթը զինուորներ եւ խումբին հրամանատարը, հերոսական դիմադրութենէ մը վերջ, սպաննուեցան։ Ոստիկանապետը հրաշքով մը ազատեցաւ, որովհետեւ իր կառքը յարձակումէն քանի մը վայրկեան առաջ միայն անցած էր։

× Կոստանդինի եւ Օրանի շրջաններուն մէջ 116 ապստամբներ սպաննուեցան եւ բազմաթիւ ուրիշներ ալ ձերբակալուեցան վերջին 24 ժամերու ընթացքին։

× Փարիզեան շրջանին մէջ ձերբակալուեցան վեց Ալժերիացիներ, որոնք իրենց ազգակիցները ընդհ. գործադուլի կը մղէին։

× Լուր կը շրջի թէ Թունուզի վարչապետը, Հապիպ Պուրկիպա, Փետրուար 20ին Մարոք պիտի երթայ՝ երկու երկիրներուն միջեւ ստորագրուելիք դաշինքի մը նախապատրաստական աշխատանքները կատարելու համար։

× Ժորժ Կորս, Թունուզի ֆրանսական նոր դեսպանը երկուշաբթի օր անցաւ իր պաշտօնին գլուխը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾԱՅԻՆ եւ Արեւմտեան Ափրիկէի ֆրանսական հողամասերուն օրէնսդրութեան ծրագիրը 386ի դէմ 193 ձայնով ընդունուեցաւ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովէն։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր։ 11 միլիոն Ռումանացիներ (ընտրողներու 98 առ հարիւրը), մասնակցեցան քուէարկութեանց։ Վերջնական արդիւնքը տակաւին ճշդուած չէ թէեւ, բայց տրուած ըլլալով ընտրական միայն մէկ ցանկի մը գոյութիւնը, կը կարծուի թէ բոլոր թեկնածուներն ալ ընտրուած են։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ղեկավարներէն մէկը, որուն անունը գաղտնի կը պահուի, ծանր հիւանդ է։ Սկիզբը կը կարծուէր թէ խնդրոյ առարկայ անձը Շեփիլովն է. բայց հերքուեցաւ։ Արեան հիւանդութեանց գերմանացի մասնագէտ մը ստիպողաբար Մոսկուա կանչուեցաւ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ՖՕՆ ՓՕԼՈՒՍ, Սթալինկրատի պարտեալը, Արեւելեան Գերմանիոյ Տրէզտէն քաղաքին մէջ մահկանացուն կնքեց 66 տարեկան հասակին՝ երկարատեւ հիւանդութենէն մը վերջ։ Մաւեչալ Ժուկով, որ Հնդկաստան կը գտնուի, ցաւ յայտնեց այս «մեծ զինուորին» մահուան առթիւ։

ՆԷՀՐՈՒ յայտարարեց թէ Հնդկաստան պիտի չհանդուրժէ որ ՄԱԿի ուժերը միջամտեն Քաշմիրի մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ. Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Էթիէն Ռապէլ եւ զաւակները, երեսփոխան Տոքթ. Լեւոն Յովնանեան, Տիկինը եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Յովնանեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նամակով կամ հեռագրով վշտակից եղան իրենց սուգին՝ Պր. ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

× «Յառաջ»ի Յունուար 30ի մահազդին մէջ Տէր եւ Տիկին Արշակ Մեսրոպեանը կարդալ Տէր եւ Տիկին Արշակ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Էթիէն եւ Ռապէլը կարդալ՝ Տէր եւ Տիկին Էթիէն Ռապէլ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ
ՄԱՐՍԷՅԼ, այս կիրակի ժամը 10ին
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
88 ռիւ տ'Օպայն

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան։ Մայրավանքի կողմէ ներկայ կ'ըլլայ Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ազգային կազմակերպութիւնները, Միութիւնները եւ հանգուցեալ Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Անհատական հրաւէր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական ասուլիսը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին՝ Ազգ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ Ուիլեըմ Սարոեանի «Ռոք Վակրամ»ը։ Զեկուցանող՝ ընկ. Ալէքս Գույումճեան։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Քաշանի պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 10ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ մահուան առթիւ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 30ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ, եւ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի։
Վարչութիւն

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Տոքթ. Լ. Համբարձումեան։ Նիւթ՝ «Փարիզի հայկական միութիւնները»։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Ափրիկեանին կամ խումբին վարչութեան, ամէն չորեքշաբթի։

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

«Յառաջ»ի չէք-փոսթալը վերապահուած է միայն թերթին պատկանող գումարներու. — բաժնեգին, ծանուցում, գործակալութիւն։

«Մանտա-քարտ»ով ղրկել բոլոր միւս առաքումները՝ բարենպատակ կազմակերպութիւններու նուէրները, ուրիշ թերթերու բաժնեգիններ, գիրքի դրամներ եւն.։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

La Directrice : Arpik MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MERCREDI 6 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7800 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3611

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

Կան մահեր, որոնց առթած կսկիծը կը կարկամեցնէ ամէնէն ճարտասան լեզուները եւ կը սառեցնէ ամէնէն սահուն գրիչներն անգամ:

Բանականութիւնը պահ մը կանգ կ'առնէ, զգացումները կ'ընդարմանան եւ մարդկային ամէնէն նրբազգած հոգին կը համակուի անզգայութեան մշուշով մը:

Գուժաբեր հեռագրին առթած առաջին ազդեցութեանը տակ, այս կացութեան մէջ կը գտնուինք նաեւ մենք, երբ կը փորձենք այս պահուս քանի մը տողեր մրոտել մէկու մը մասին, որ յիսուն տարիներ շարունակ գրիչ շարժեց եւ միտք ու հոգի սպառեց մեր ժողովուրդին համար:

Ի՞նչ գրել, ինչպէ՞ս գրել: Ուրկէ՞ սկսիլ եւ ուր վերջացնել:

Արժանի՞ ենք գրելու իր մասին...

Մեր աչքերը գամուած կը մնան տակաւին հեռագրի թուղթին վրայ: Չենք կրնար, աւելի ճիշդ՝ չենք ուզեր հաւատալ դոյժին:

Շաւարշ Միսաքեանը կը մեռնի՞: Իրաւունք ունի՞ մեռնելու...

Բայց եւ այնպէս...:

Չկայ այլեւս ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ:

Չկայ Ապրիլեան Եղեռնին սրածուած հայ մտաւորականութեան մնացորդացին ամէնէն կարկառուն դէմքը:

Չկայ Վարուժաններու, Գեղամ Բարսեղեաններու գրչեղբայրը:

Չկայ հայ լեզուի երկնառաք մողը:

Չկայ այն զալար գրիչը, հայ գիրին միւռոնով օրհնուած գրիչը, որ կէս դար շարունակ հաւատք եւ յոյս ներմուծեց «անճար» (իր իսկ բառով) բազմութիւններու հոգիներէն ներս:

Չկայ այն բանաստեղծի նրբազգած սիրտը, որ ամէն օր կերոնի նման հալեցաւ, ի տես մեր ժողովուրդի զղջումթային:

Կը զարմանանք թէ ինչպէս այսքան տարի տոկաց այդ անզուգական Հայու սիրտը...

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԻՆ մահով կ'որբանայ հայ հրապարակագրութիւնը: Կը ստեղծուի ահաւոր բաց մը, զոր, եթէ ոչ անկարելի, գէթ շատ դժուար պիտի ըլլայ լեցնել:

Թրքահայ մտաւորականութեան ամէնէն աչքառու եւ ամէնէն նշխուն ծաղիկն է որ կը թոռմի: Հայաշխարհէն եկած ծաղիկ մը, որ խաւարի անդունդը կը մտնէ, Լոյս Քաղաքին մէջ...:

Վստահ ենք՝ որ շարաթ կէսօրին, երբ յաւիտենական քունին կը յանձնուէր, անոր աչքերուն առջեւ պատկերացաւ տեսիլքը մեր բնապատերին, իր վառման գոյներով, մաճով ու մաճկալով, պարման-պարմանուհիներով եւ աշխատաւոր ժողովուրդով: Աշխարհի մը՝ որ ամէն վայրկեան տրոփեց ու ապրեցաւ հեռաւոր Փարիզի իր խցիկ-խմբագրատան մէջ:

Այս անկապ եւ զգայականութենէ բըխած ու հապճեպով գրուած նախադասութիւնները ոչ իսկ կրնան տալ - աղօտ գիծագիծը այն ՄԵԾ ՀԱՅՈՒՆ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ-ԽՄԲԱԳՐԻՆ, ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՍԻ ԱԽՈՅԵԱՆԻՆ, որ եղաւ Շաւարշ Միսաքեանը:

Կսկիծը կը սեղմէ մեր կոկորդը, բայց չարգիլեր «բողոքի» ճիչ մը արձակելու իրեն դէմ —

— Վարպե՛տ, ինչո՞ւ մեռար: Որո՞ւն թողուցիր քու սիրելի «Յառաջ»դ: Մտածեցի՞ր արդեօք թէ՝ հայ մամուլը ի՛նչ պիտի ընէ առանց ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԻ...:

(Խմբագրական «Ազատ Օր»ի)
(Աթէնք, 28 Յունուար)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՆՕՅԻ ՃԱՌԸ

«ԱԼԺԵՐԻԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ ԲԱԺՆԵԼ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ՝ ԻՄ ԵՐԿՐԻՍ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՓՈԽԵԼ»

Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը պաշտօնապէս բացուած յայտարարուեցաւ երէկ՝ Ազգաժողովին մէջ: Առաջին խօսք առնողը եղաւ Ֆրանսայի Արտ. նախարարը, Փինօ, որ մօտ երեք ու կէս ժամ տեւող ճառով մը բացատրեց հարցին բոլոր ծալքերը:

Յայտարարելով հանդերձ, որ Ֆրանսան չի ճանչնար եւ պիտի չճանչնայ ՄԱԿի իրաւասութիւնը՝ Ալժերիոյ խնդրին վերաբերմամբ, բացատրեց թէ իր երկիրը ինչո՞ւ համաձայնեցաւ Ալժերիան Ազգաժողովին օրակարգին վրայ անցնելու. երեք գլխաւոր պատճառներ յիշեց: Առաջին՝ քանի մը տարիներէ ի վեր Ֆրանսայի դէմ պայքար մղող պետութեանց արժանի պատասխանը տալու համար. այնպիսի պետութիւններ, որոնք Ֆրանսայի դաս տալու ի վիճակի չեն եւ իրաւասութիւն ալ չունին: Երկրորդ՝ փաստերով ցոյց տալ թէ Ալժերիոյ հարցը շատոնց կարգադրուած կ'ըլլար, եթէ կարգ մը պետութիւններ, իրենց միջամտութիւններով, մթնոլորտը թունաւորած չըլլային: Երրորդ՝ փաստերու լոյսին տակ ցոյց տալ թէ Ֆրանսա ժողովրդավար պետութեան մը արժանի քաղաքականութիւն մը վարած է Ալժերիոյ մէջ, միշտ յարգած է ՄԱԿի համաձայնագիրը, եւ հրաւիրել բոլոր պետութիւնները որ նոյն վերաբերմունքը ցոյց տան այդ համաձայնագրին հանդէպ: «Ալժերիոյ հարցը կը նկատենք ֆրանսական զուտ ներքին խնդիր մը, հետեւաբար Ազգաժողովը, ըստ վերոյիշեալ համաձայնագրին, իրաւասութիւն չունի միջամուխ ըլլալու. ոչ մէկ ատեն ընդունած ենք եւ երբեք ալ պիտի չընդունինք ՄԱԿի միջամտութիւնը՝ այս հարցին մէջ»: Եւ որպէս փաստ, յիշեցուց համաձայնագրին 7րդ գլխուն երկրորդ յօդուածը, զոր քաղաքական եւ այլ նկատումներով, կարգ մը պետութիւններ կ'ուզեն մոռացութեան մատնել:

Ալժերիան, ըստ Արտ.-նախարարը, Ֆրանսայի անբաժանելի մէկ մասն է. բոլոր պետութիւններն ալ ընդունած են զայն՝ որպէս այդպիսին. Ատլանտեան Ուխտին մէջ ալ յիշուած է, որ Ալժերիան ֆրանսական նահանգ մըն է: Բնակիչները կը վայելեն Ֆրանսացիներուն շնորհուած բոլո՛ր իրաւունքները. մահմետականները կը վայելեն խղճի, կրօնքի եւ ամէն տեսակի ազատութիւն:

«Ո՛րեւէ մէկ պետութիւն իրաւունք չունի պարտադրելու ուրիշ պետութիւն մը, որ զանց առնէ իր ներքին Սահմանադրութեան ամէնէն հիմնական կէտերը: ՄԱԿի բոլոր անդամներն ալ իրենց ներքին Սահմանադրութիւնը ունին, որ յաճախ մեծերին նման ժողովրդավար չէ. բայց այդ՝ ներքին խնդիր մըն է, որուն միջամուխ ըլլալու իրաւունք չունինք: Շատ դէշ ծառայութիւն մը մատուցանած պիտի ըլլայինք Ազգաժողովին, եթէ թոյլ տայինք որ ՄԱԿի համաձայնագրին ամէնէն հիմնական օրէնքներէն մէկը գետնակոխ ըլլար»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՐԵՐԱՐ ԴԵՐԸ

Ապա, Արտաքին նախարարը, փաստերու եւ օրինակներու լոյսին տակ, պատկերացուց այն բարերար դերը որ Ֆրանսա տարիներու ընթացքին խաղացած է Ալժերիոյ մէջ: 1830ին՝ բնակչութեան թիւը երկու միլիոն էր. նորածիններու 50 առ հարիւրը կը մահանար. հողամշակութիւն գրեթէ գոյութիւն չունէր. հողերը անջրդի էին. հիւանդութիւններն ու համաճարակները ժողովուրդը կը հնձէին անխնայ: Մինչդեռ այսօր, բնակչութիւնը 9 միլիոն 700,000ի կը հասնի, մանուկներու եւ ժողովուրդին առողջապահութեան վրայ 2000է աւելի բժիշկներ կը հսկեն (այս համեմատութիւնը աննախընթաց է Մ. Արեւելքի եւ Ափրիկէի ո'րեւէ մէկ երկրին հետ բաղդատուած) բազմաթիւ ջրակայաններ եւ ջրանցքներ շինուած են, որոնք կ'ոռոգեն 100,000 հէքթարէ աւելի տարածութիւն մը: Դաստիարակչական մարզին մէջ նոյն յառաջդիմութիւնները արձանագրուած են. միայն 1956 տարեշրջանին 1500 նոր դասարաններ բացուեցան. 1957ի համար կը նախատեսուի 1700 յաւելեալ դասարաններու բացումը: Ամէն կողմ հիւանդանոցներ բացուած են. մահերու թիւը անհամեմատ չափերով նուազած է:

Ապա նախարարը այս թիւերը համեմատեց Ֆրանսան քննադատող պետութեանց պաշտօնական թիւերուն հետ եւ այն եզրակացութեան հասաւ, որ Ալժերիան ընկերային, առողջապահական, դաստիարակչական եւ բազմաթիւ այլ մարզերու մէջ շատ աւելի բարձր է շնորհիւ Ֆրանսայի բարերար օգնութեան, քան քննադատող պետութեանց ժողովուրդները:

ԱՊԱԳԱՅԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Բայց, հակառակ այս իրողութեան, Ֆրանսա տակաւին անբաւարար կը նկատէ կատարուած աշխատանքները. շա՛տ աւելի մեծ ծրագիրներ ունի Ալժերիոյ բարելաւման համար: Կ'ուզէ որ Եւրոպացիներու եւ մահմետականներու հաւասարութիւնը բացարձակ ըլլայ այդ պատճառով ալ մեծ թափով առաջ կը տանի մահմետական ընտրանիի մը պատրաստութեան գործը. այս ընտրանին հետզհետէ պիտի կոչուի երկրին պատասխանատուութիւնը ստանձնելու: Շուտով պիտի կազմակերպուին նաեւ ընդհանուր ընտրութիւններ:

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Այս տեղեկութիւններէն վերջ, Արտ. նախարարը բացատրեց ապստամբութեան պատճառները: Նախ յայտնեց թէ ապստամբները մէկ ղեկավարութիւն չունին, բաժան-բաժան են եւ յաճախ իրարու հակառակորդ: Դրդիչ մեծագոյն ուժը Համայնավարութիւնն է. իսկ կեդրոնը՝ Գահիրէ:

Միասլի Հաճի կուսակցութիւնը աւելի ազգայնական է եւ չուզեր Գահիրէի խըմբակին ենթարկուիլ: Գալով Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատին, բռնապետական սկզբունքներու վրայ հիմնուած կուսակցութիւն մըն է, որ ժողովուրդին մէկ փոքրիկ մասը միայն կը ներկայացնէ: Իրենց մեթոտները փոխ առած են Համայնավարներէն: Այդ փոքրամասնութիւնը կ'ուզէ իշխել մեծամասնութեան վրայ: Կայ նաեւ օրէնքէ դուրս հռչակուած Համայնավար կուսակցութիւնը, որ 1956էն ի վեր քաղաքներու մէջ ահաբեկչութիւններ կը կազմակերպէ: Առայժմ Համայնավարները կը գործակցին միւս երկու կարեւոր կուսակցութեանց հետ, բայց իրենց նպատակն այն է, որ յաջողութեան պարագային իրե՛նք ձեռք առնեն կացութիւնը եւ Ալժերիան յայտարարեն խորհրդային վարչաձեւով երկիր:

Ֆրանսայի կառավարութիւնը բազմաթիւ անգամներ առաջարկեց վերջ տալ կռիւներուն եւ համաձայնութեան մը գալ. այս ուղղութեամբ տեսակցութիւններ ալ ունեցաւ. բայց ապստամբները այնպիսի անընդունելի պայմաններ առաջարկեցին, որ ոչ միայն անկարելի դարձուցին համաձայնութիւնը, այլ նաեւ աւելի մեծ թափ մը տուին իրենց ահաբեկչական արարքներուն եւ անմեղներու սպանդին: Անհրաժեշտ էր որ պաշտպանէինք բնակչութիւնն ու անոնց ինչքերը:

Յաճախ կ'ըսեն մեզի թէ 400,000նոց բանակով մը չի կրցանք գլուխ ելլել քանի մը հազար ապստամբներու հետ: Եթէ ուզէինք զէնքի ուժով կարգադրել հարցը, մեզի համար շատ դիւրին էր ամբողջ Ալժերիացիները բնաջինջ ընել. բայց ա՛յդ չէր մեր ուզածը, մանաւանդ որ մեր մահմետական հայրենակիցներէն շատերը մեզի հետ են ամբողջ սրտով: Մենք նախընտրեցինք հաւատարիմ մնալ Ֆրանսայի դարաւոր աւանդութեան եւ քաղաքական ու դիւանագիտական ճամբով լուծել թնճուկը:

Ապա, Փինօ բացատրեց թէ ինչո՞ւ ձերբակալուեցան ապստամբութեան հինգ պարագլուխները. քաջի անոնց կատարած վնասակար դերէն, ձերբակալուածներէն չորսը արդէն իսկ ծանր ամբաստանութիւններու տակ էին՝ որպէս անլուր խժդժութեանց անմիջական պատասխանատուները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԻՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ոմանք կ'առաջարկեն անկախութիւն շնորհել Ալժերիոյ: Այդ՝ անկարելի է, որովհետեւ մէկ կողմէ, եւրոպական ծագում ունեցող զօրաւոր փոքրամասնութիւն մը կայ այնտեղ, որուն շահերը եւ ապրելու իրաւունքը պէտք չէ անտեսուին: Իսկ միւս կողմէ՝ մահմետականներու մեծամասնութիւնն ալ կ'ուզէ որ Ֆրանսան շարունակէ մնալ Ալժերիոյ մէջ:

× ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակը Քապոթ Լոճ, ընդմիջումի մը ընթացքին յայտնեց թէ Մ. Նահանգները բաւարարուած կը զգան Ֆրանսայի ծրագիրներով.- կռիւներու դադարում եւ ազատ ընտրութիւններ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Բ. ՑԱՆԿ

Ալֆորվիլի Հայ Գաղութ	75.600
Ֆր. Կապ. Խաչի Վրէժն.	20.000
Նուպար Նիկողոսեան	10.000
Ֆր. Կապ. Խաչի Փարիզի Մճղ.	5.000
Տէր եւ Տիկ. Տոլպաշեան (Մարսէյլ)	5.000
Յակոբ Թորոսեան ընտանիք	5.000
Նախորդ գումար՝	251.500
Ընդհ. գումար՝	372.100

×

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՋԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Պայրամեան	2.500
Տիկ. Էլիզ Մ. Ասլանեան (Պէյրութ)	2.000
Տէր եւ Տիկ. Ա. Պասմաճեան	2.000
Յովհ. Հաբելեան (Լիոն)	1.000
Միքայէլ Եաւեր (Մարսէյլ)	1.000
Տէր եւ Տիկ. Գալէնտէր	1.000
Հրանդ Բամպաքեան (Ճենովա)	5.000
Տէր եւ Տիկ. Ն. Ալալէմճեան	10.000
Սրապեան եղբարք (Միլանօ)	10.000

PRÉSIDENCE DU CONSEIL
SECRÉTARIAT D'ÉTAT
INFORMATION

Chère Madame,

Nous avons appris avec une douloureuse surprise la disparition de votre mari, dont nous avons pu, au cours de ces dernières années, apprécier tout à la fois le dévouement et les qualités humaines.

Je tiens à vous exprimer au nom du Parti Socialiste Français, au nom du Président du Conseil, en celui de M. Gérard JAQUET, Ministre de l'Information, et en mon nom personnel, nos sincères condoléances.

Je regrette qu'il ne m'ait pas été possible d'assister hier aux obsèques.

Je vous prie de bien vouloir m'en excuser, et d'agréer, Chère Madame, l'expression de mes respectueux hommages.

R. PONTILLON

ԱՀԱՐՈՆԻՆ «ԽՕՍՔԸ»

Մեր Պոլսոյ պատանեկան երազին հրավառ կաւքին վերջին կառավարներէն մէկը մեռաւ ;

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԻՄ ՃԱՆՉՑԱԾ ԴԷՄՔԵՐԸ

●

Այսչափ շուտ եւ անսպասելի․․․։

Տարիքով աւելի փոքր էր Շաւարշ՝ այս շարքը մտնելէն առաջ։ Կա՛մ այն է որ ես տարիքի այդ քալուածքով աւելի կանուխ պիտի անցնէի էնդի դէմը, կամ ինքը տակաւին երկար պիտի կարենար շարժել իր բեղուն գրիչը։ Մէկ կամ միւս ձակատագրովը Շաւարշ Միսաքեան շատ հեռու էր «Իմ ճանչցած դէմքեր»ու շարքէն։

Ճակատագիրը այսպէս է տնօրիներ։ Ի՞նչ կրնանք ընել։ Գրուած է եղեր որ կրտսեր գրչի եղբօրս դամբանականը պիտի տողէի, այնքան կանխահասօրէն։

Ցիսնեակ մը տարի առաջուընէ ծանօթ էինք իրարու։ Ան՝ Պոլիս, ես՝ Վան։ Օսմանեան չիք Սահմանադրութեան առաջին օրերն էին։ Նամակ մը կը ստանամ, «Արծիւ Գրավաճառանոց» մակագրով։ Անուն մը՝ Շաւարշ Միսաքեան եւ ուրիշ անուն մը՝ Լեւոն Ղարիպեան կը ստորագրէին նամակը։ Երկուքն ալ՝ մինչ այդ ինծ ծանօթ անուններ։ Հրաւէր մը եւ առաջարկ մը ունէին իրենց ձեռագիր նամակին կռուցը․— Աշխատակցիլ իրենց սկսած «Ազդակ» գրական շաբաթաթերթին։ Ապա խմբագրել երեք հարիւր էջնոց աշխատանք մը՝ Վասպուրականի պատմագրութենէն։

Գեղեցիկ ծրագիրներ, որոնք, աւա՜ղ, մնացին ծրագիր։ Ատոնայի արհաւիրքը տակնուվրայ կ'ընէր ամէն բան։

Այն օրերուն, Շաւարշ Միսաքեան ստորագրող նործիլ գրիչը դեռ չէի ճանչնար անձամբ։ Բայց իր նոյնքան անծանօթ ու դեռատի ընկերին հետ դրօշած «Արծիւ» մակագրութիւնը ինքնին շատ պերճախօս էր ձեռնարկողներուն նկարագրին ի նպաստ։ Կարծէք անոնք խմած էին ուրիշ «Արծիւ»ի մը կաթնադրիւրէն․— «Վասպուրականի Արծուի»ն, մեծ Վանեցիին Թեւերովը Թռած, Արծրունեաց հայրենական բարձունքներէն։

Շաւարշ Միսաքեան, այն օրերուն, ըսի, ծանօթ մը, մանաւանդ ԴԷՄՔ մը չէր։ Բայց ահա յիսնեակ մը տարիներ եաքը՝ երբ հանուր հա՜յ աշխարհին ցոյց տուաւ իր մեծ դէմք մը ըլլալը, չէ՞ք մղուիր անդրադարձ ճչղում մը ընելու, կոթնելով իր ծննդավայրին։ Չէ՞ որ ան ծնած է Սեբաստիոյ Զմառա գիւղը։ Սեբաստիա․— Վասպուրական Աշխարհին արեւմտեան Թեւը, Սենեքերիմ Արծրունի Թագաւորին արտագաղթովը երկարած։ Առհաւական մեծութիւնը, ժառանգական օրէնքով, խօսած է ահա մեր յաւէտ ողբացեալ Շաւարշի անձին ու կատարած իրապէս մեծ գործին մէջ, մէկ ծայրէն միւսը, ամբողջ յիսուն տարի։

Զինքը անձամբ ճանչցայ Պոլիս, ի դրլուխ միշտ պատասխանատու, պզգօղուտ եւ յանդուգն ձեռնարկներու։ Թելադիրն էր ամէն նորութեան։ Միտք էր ու դաղափար։ Ղեկ ու առագաստ։ Առաջնորդող ու ժմնեցնող։ Օսմանեան Սահմանադրութենէն եաքը հասած նոր սերունդին առջեւն ինկած, Շաւարշ լո՛կ-մնջիկ առաջ կը տանէր այն տեսակ առողջ հիմերու վրայ կեցած Թարմ ուժեր, որ իր կատրած անյայտ ճիգերուն յայտնի աշխատակալիցները հանդիսացան անոնք, եւ իրենց կարգին զօրացուցին շարքը։

1914ի մեծ սպանդին, Պոլսոյ մտաւորականներուն ցանկէն հաղուադէպօրէն ճողոպրած եւ պահուըտած, ան ուրիշ անմաբեւ նկուղի մը մէջ, ես ուրիշ, ցանցառարար լուր կ'ունենայինք իրարմէ։

Մինչեւ որ՝ այդ բռնի պահուըտուքին վտանգալից խաղերը յանդեցան ուրիշ աւելի վտանգաւոր ձեռնարկի մը։— Գերման զինուորականի ծպտումով ապաստանիլ Պուլկարիա, կեանքն ազատելու համար։

Ինծմէ, Յակոբ Օշականէ, Կարօ Ուչաղեանէ, Արամ Զարըքէ ու տասնեակ մը ուրիշ Հայերէ եաքը Շաւարշն ալ այդ ծպտումի ճամբան բռնած էր։ Ես Ֆիլիպէի մէջ ձերբակալուած էի՝ երբ իմացանք Շաւարշի մտնուիլն ու բռնուիլը Պոլսոյ մէջ։ Իմացանք որ անլուր տանջանքներու մատնած էին զինքը Թուրք մարդախոշոշ բորենիները, բայց ոչ մէկ գաղտնիք կրցած էին կորզել իր բերանէն։

Հիմա որ ինքը ոչ եւս է, կայ միայն իր լուսածիր նկարը, Թառած իր ծնած ու սնուցած զաւկին «Յառաջ»ի առաջին էջին վրայ, լա՛ւ նայեցէք այդ կենդանագրին, անոր լայն ճակատին, խորունկ աչքերուն, զիմադրաւ անվեհեր զիծերուն։ Նայեցէք հարց տուէք ձեզի․— «Այս դիմագծերուն տէրը երբեք կրնա՞ր գլուխ ծռել անարդ ցեղասպանին։ Կարելի՞ էր երբ եւէ սպասել որ այդ անվեհեր տիպարը բերնէն Թոյլ - տար ամենապզտիկ գաղտնիք մը, նոյնիսկ եթէ իր միսերը բզիկ-բզիկ ընէին։

Յօրովայնէ ընտրեալ մեծ դէմքերը մեծ ալ գիծեր ունին։ Նայեցէք Շաւարշի զօրծունէութեան ու դէմքի գիծերուն․ անոնցմէ՛ էր ան։

Քէմալական Թուրքիա ամայացուց Պոլիսն ալ հայ ստեղծագործ տարրէն։ Հետատես ամէն Հայ դուրս նետուեցաւ այդ դժոխքէն։ Շաւարշ չէր կրնար յամենալ այդ ճամբուն վրայ, ուր այլեւս «Ջուր կրել, չէնք շինել» չկար։ Թողուց Պոլսոյ խօլանացած դաշտը, ընտանիքով եկաւ ասպնջական Ֆրանսայի մայրաքաղաքը։ Ձեռքը ծալլած նստողներէն չէր։ Միակ առաքելութեան մը համար ծնած էր։ Այդ առաքելութեանը լծուեցաւ նորէն։

Փարիզի ոչ այնչափ ձեռնտու միջավայրին մէջ, անարեւ անկիւն մը, ափյափոյ յարմարցուած մէկ-երկու սենեակներու մէջ, չուտով արփիացուց իր սիրական «Յառաջ»ը։ Այն որ աշխարհ բերած էր մեր հայրենիքին բարձունքներէն Բարձր-Հայքի, Կարինի մէջ։

Աչքիս առջեւ է այն սիրալի պատկերը, — Թող ըլլայ սեղմ, փոքրիկ, անհրապոյր, — երբ մէյմէկ փոքրիկ գրասեղաններու առջեւ նստած էին Շաւարշ Միսաքեան ինքը, — հոգին ու ղեկավարը, — Հրանտ Սամուէլ, Շաւարշ Նարդունի ու Լեւոն Գեւոնեան։ Կը գրէին կը մրէին, արագ-արագ, հեւ ի հեւ՝ ձեռագիր կը հասցնէին տպարանին։ Այդ սեւ աշխատանքէն կը ծաղկէին ամէն օր, ճիշդ ժամին, լուսաւոր էջեր, ամէնուն միտքին լոյս տանելու նուիրական պաշտօնով։

Փեթակ մը, լոյսի հաց ու մեղր արտադրող։

Եկաւ երկրորդ մեծ պատերազմը։ Եկան տիրապետող բիրտ ուժեր։ Քանդեցին այդ փեթակը։ Խլեցին լոյսի այդ փարոսին Թոքերը։ «Յառաջ»ը դադրեցաւ շնչելէ։

Եթէ Թերթը կեցաւ, գրիչը միշտ կանգուն մնաց սակայն։ «Յառաջ»ի տեղ լոյս աշխարհ եկան «Հայկաշէն»ները, «Արածանի»ները։

Բայց առաջին առիթով որ ազատութեան շունչը սկսաւ վերստին Թռիչք տալ Թեւածողներու, անպարտելին Շաւարշ Միսաքեան նորէն վառեց «Յառաջ»ի իր հնոցը, նոր ու շքեղ Թռիչքով սաւառնեցաւ այս անգամ աւելի ընդարձակ հորիզոններու վրայ։ Դարձաւ ոչ միայն Ֆրանսահայ գաղութին ամէնօրեայ մտաւոր հացը, այլ եւ հեռաւոր ցանուցիր ամէն հայ գաղութի մանանան որ կ'իջնէր բարձունքէ մը։

Այդ բարձունքը, անկասկած, Շաւարշ Միսաքեանն էր։

Ան աւելի՛ մեծ բարձունքի մը վրայ կը կոթողանայ դեռեւս, զի իր սկսած գործը չի փլիր իր մահովը։

Այդպէս է որ, ահա, Շաւարշ իր աչքերը հապիւ փակած, իր հարազատները Թերթին գլուխն են կանգնած ու «Յառաջ»ը լոյս կը տեսնէ ամէն օրուան պէս, անսայթաք։

Երբ ա՛յս է խրախուսիչ իրականութիւնը, իրաւունք ունինք ըսելու․

— Շաւարշ մեռաւ․․․, կեցցե՛ն Շաւարշեանները։

Սուգը սուգ է եւ անդարմանելի, իրեններուն համար։ Թռիչքը Թռիչք է եւ շարունակելի՝ դէպ յառաջ, ամէնուն օգտին։

ՉԻԹՈՒՆԻ

Սրտի խոր կսկիծով իմացանք բոլորէն սիրուած «Յառաջ» Թերթի խմբագիր՝ Շաւարշ Միսաքեանի մահը։ Ուսանողական Ռոստոմի «Հայկական Տուն» վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

ՌՈՍ ․ ՌՈՍՏՈՄԻ ՀԱՅԿ․ ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

●

«ՀԱՅԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ԻՐԵՆՑ ԼԵԶՈՒՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ ԴԱՐՁՆԵԼ ԵՒ ԴԱՒԵՐ ԿԸ ԼԱՐԵՆ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Պոլսոյ «Զագմագ» թերթը կը շարունակէ հրատարակել Սուլթան Համիտի յուշերը։ Վերջին թիւերէն մէկուն մէջ ահա թէ ինչ կը գրուի Սահմանադրութեան եւ փոքրամասնութեանց մասին։

․․․«Մեր երկիրը տակաւին շատ հեռու է սահմանադրական վարչաձեւով մը կառավարուելու ի վիճակի ըլլալէ։ Սահմանադրութիւնը կրնայ ահաւոր աղէտ մը դառնալ մեզի համար։ Այսպիսի վարչաձեւ մը հաւասար իրաւունքներ կը ճանչնայ երկրին բոլոր հպատակներուն համար։ Ի՞նչպէս կարելի է այդ՝ այս երկրին մէջ։ Եթէ սահմանադրական վարչաձեւ մը հաստատուի, փոքրամասնութիւններէն իւրաքանչիւրը պէտք է հրաժարի իր ազգային եւ կրօնական իրաւունքներէն ու ինքնավարութենէն։

Ասկէ զատ, հասարակաց լեզու մը չունինք․ իսկ երկրին բնակչութեան ոչ մէկ տարրը պիտի ուզէր հրաժարիլ իր մայրենի լեզուէն։ Արաբները, Հայերն ու Յոյները, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն բազմաթիւ շրջաններու մէջ, երբեք պիտի չուզեն Թրքերէնը ճանչնալ իբրեւ պաշտօնական լեզու։ (Այստեղ «Զագմագ» իր կողմէ բացատրութիւն մը տալով կ'ըսէ թէ Սահմանադրական Երեսփոխանական Ա․ Նիստին, Հայ եւ Յոյն ներկայացուցիչները պնդեցին, որ իրենց լեզուներն ալ պաշտօնական լեզու նկատուին․ սակայն այս առաջարկը մերժուեցաւ)։

Այդ պարագային, ո՞ւր կը մնայ Օսմանցիութեան ազգային իմացականութիւնը։ Պէտք չէ մոռնալ, որ մեր քրիստոնեայ հպատակները ամէն տեղ եւ ամէն վայրկեան ծուղակներ կը լարեն մեզի դէմ, կը քաջալերուին Եւրոպայի Քրիստոնեայ երկիրներէն, ինչպէս Սլաւները Ռուսիայէն, Հայերը՝ Անգլիայէն իսկ Յոյները՝ մերթ առաջինէն մերթ երկրորդէն․․․»։

Սփիւռք-Կոմիտաս երգչախումբը խոր ցաւով եւ յուզումով իմացաւ մահը խմբագիր, ազգային անբասիր գործիչ եւ հայ մշակոյթի ծառայող՝ Շաւարշ Միսաքեանի, որ մինչեւ իր վերջին օրերը գրիչը ձեռքին պայքարեցաւ հայ մշակոյթի պղտման դէմ։ Այս առթիւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր այրիին, զաւկին եւ բոլոր սիրելիներուն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԱՅ ԿԱՄՈՒՐՋ

●

Ա․

Բա՛րձր-բա՛րձր քարափի գլխին, հնամենի բերդ-ապարանքում ապրում էր Վասակ Պահլաւունի իշխանը։ Քաջառողջ էր նա, յաղթարագուկ․ անսպառ էին ամբարները, եւ ինչպէս շինական ժողովուրդն էր ասում, Վասակ իշխանի ապարանքում պակասում էր միայն Թռչունի կաթը։ Իշխանի միակ վիշտն այն էր, որ արու զաւակ չունէր՝ ծերութեան օրերին իրեն զօրավիգ կանգնելու եւ իր տոհմը շարունակելու համար։

Վասակ իշխանի տոհմական հողերն ու այգիները սարալանջով տարածւում էին մինչեւ ձորամէջ, որտեղից ահեղ շառաչով փախչում էր Հուրաստան գետը՝ զովութիւն ու կանաչութիւն սփռելով անցած ճանապարհին։

Արծուային բարձունքից դիտում էր իշխանն իր արտերն ու այգիները մշակող շինականներին, հանդիպակաց լեռնալանջին արածող իր հօտն ու դոհունակութեամբ ոլորում առնական դէմքը զարդարող պեխերը։ Յետոյ նախաճաշում էր խորոված կաքաւ, անուշահամ խորտիկ, խմում կարմիր գինի եւ, նետն ու աղեղը վերցնելով՝ որսի գնում։ Նրա ամենասիրած ու միակ զբաղմունքն էր որսը, միակ արդար վաստակը։

Գեղեցի՛կ էր իշխանի դուստր Սահականուշը։ Եղնիկի Թախծոտ աչքեր ունէր նա, նուրբ, սեւ յօնքեր․ իսկ Թարթիչների շուաքը մինչեւ այտերն էր երկարում․․․։

Կաքաւաբերդը շառագունելուց առաջ վեր էր կենում նա, մազերի զոյգ հիւսքերը մինչեւ գօտկատեղին գցած, ցօղաթաթախ խոտերի միջով մօտենում Արծուաքարին եւ այնտեղից երկա՛ր-երկա՛ր դիտում այն շինական տղային, որ լուսաբացին եզներով ու արօրով գալիս էր իրենց կալուածքը, վար ու ցանք անելու։ Սիրտը բաբախում էր երջանկութիւնից, եւ բվալորդեան խաղաղութեան մէջ արձագանգում էր շինական տղայի ձայնը․

— Հօ՛, հօ՛, հօ՛, Մարալ, հօ՛օ՛․․․հօ՛, Ջէյրան, հօ՛օ՛․․․

Կարծես իրեն ուղղուած աղջկան քնքոյշ խօսքեր էին այդ բացագանչութիւնները, որ բխում էին շինականի անբասիր սրտից․․․ Այդ կանչերից յետոյ շառագունում էր Կաքաւաբերդի գլուխը եւ լուրթ մշուշով պատած ցելերի վրայ ծաղում էր արդար արեգակը․․․։

Ու մօտակայ մատուռից լսւում էր երիտասարդ վանականի կերկերուն ձայնը․

Առաւօ՛տ լուսոյ,
Արեգակն արդար,
Առ իս լոյս ծագեա՛․

Բայց աղջկայ ականջին ոչ մի երգ այնքա՛ն քաղցր, այնքա՛ն հմայիչ չէր հընչում, ինչքան մաճկալ տղայի բեկբեկուն հօ՛, հօ՛, հօ՛, Մարալ հօ՛ն․․․։

Ջլապինդ բազուկներ ունէր մաճկալը, լայնալանջ կուրծք, լեռնային ակնաղբիւրի նման ջի՛նջ աչքեր․․․

Սահականուշը առաջին անգամ հերու աշնանն էր տեսել նրան մօտիկից, երբ նա կալսած հացահատիկը փոխադրում էր իշխանի շտեմարանը։

Արծուաքարի վրայից աղջիկը խռովքով էր հետեւել նրա աշխատանքին, տեսել, Թէ ինչպիսի՛ չարչարանքով է սայլը անցկացնում ջրի միջով՝ դէպի այս ափը։

Սահականուշը խռովքով էր հետեւել գետանցումին․ չէ՞ որ մի անգամ վարարած գետը քշել-տարել էր սայլորին ու եզներին, եւ չէին կարողացել փրկել նրանց։ Այդ օրը նա շատ էր լաց եղել եւ ի զուր խնդրել հօրը՝ կամուրջ կապել գետի վրայ։

Հերու աշնանն էր, որ Սահականուշը առաջին անգամ մօտիկից տեսել էր, Թէ ինչպէս քրտինքը առուակ առ առուակ հոսում էր երիտասարդ շինականի արեւախանձ դէմքով եւ իջնում դէպի առնացեղ կուրծքը։ Նրանց հայեացքներն առաջին անգամ հանդիպել էին իրար, անտեսանելի կամուրջ կապել, դրոշմուել զոյգ սրտերում․․․

Եւ այդ օրուանից Սահականուշի սրտի տէրն էր դարձել մաճկալ ու սերմնացան տղան՝ այրաքաջ ու յաղթարազուկ Վահրիճը։

Արծուաքարի վրայից Սահականուշը դիտում էր վար անող Վահրիճին եւ սրտատրոփ երազում ոսկի աշունը, բերքի աշունը, երբ նորից մօտիկից կը տեսնէր շինական տղային եւ եղնիկային հայեացքը կը սուզէր նրա հայեացքի մէջ․․․

Մի երեկոյ, երբ Արծուաքարի վրայ տխուր նստած միտք էր անում Սահականուշը՝ երազուն հայեացքը ձորահովտին, Սմբատուհի տիկինը համրաքայլ մօտենալով՝ հարց տուեց․

— Ինչո՞ւ են Թաց աչիկներդ, դո՛ւստր իմ սիրելի․․․։

Ազատ յորդեցին արցունքները աղջկայ աչքերից, եւ նա փաթաթուելով մօրը՝ խոստովանեց իր սէրը, մի բոց սէր, որ քուն Թէ արթուն լափում էր սիրտը․․․։

Լսելով աղջկան՝ Սմբատուհի տիկինը ի խորոց սրտի հառաչեց․

— Օգնութի՛ւն ինձ ի տեառնէ եկեսցէ․․․

Խստաբարոյ տիկնոջ հոգին փոթորկուել էր։ Աստուած իմ, ինչպէ՜ս էր իր դուստրը ենթարկուել սատանային եւ մեղքի մէջ ընկել․․․։

Ու նա ձեռքերը երկինք պարզելով՝ մրմնջաց․

(Շար․ 1)

ԱՏ․ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Սով․ Գրակ․)

Վիեննա, 1-2-57

Սիրելի «Յառաջ»,

Սահմռկեցուցիչ բօթ մը հասաւ հոս թէ սիրելի, ամէնուս սիրելի Շաւարշը ոչ եւս է: Ծի՞շդ է: Այն աՆեն որբացանք եր - կուքս ալ: Դուն պիտի չունենաս այլեւս այնքա՜ն փնտռուած խմբագրականը «Շ.»ին, անո՛ր, որ արդի հայերէնի մե - ծագոյն վարպետը եղաւ. անո՛ր, որ ա - մէն բանով հետաքրքրուեցաւ, ինչ որ հայկական էր, ինչ որ հեռուէն մօտէն կապ ունէր հայութեան հետ: Իսկ ես պի - տի չլսեմ այն մտերմիկ ձայնը, որ մերթ ընդ մերթ կը շշնջէր. «Մեր բանիրուն աշխատակիցը»:

Կը սգանք Մեծ Հայրենասէրը եւ հայ - րենի երկրին մեծ կարօտը իր սրտին մէջ վախճանողը: Զհանգի՜ստ յաւիտենական:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Անզուգական վարպետին

Մեր ջրտուքը եղար դուն՝ հովիներուս
ծարաւի,
Այնքան ակունքդ էր վճիտ, որ ուզեցինք
արբենալ
Բայց մնացինք միշտ անյագ..
Ցնցլեցան հիմնովին մեր հովիները
միշտ բորբ,
Գրիչդ դեռ թաց ուր սիրտդ դրիր,
Կեանքդ քամեցիր,
Կանդ առիր յանկարծ
Ու մենք եղկելի, դարձանք շմօրուն,
Մենք որ դեռ պէտք ունէինք, քու
աւիւնիդ սրբազան,
Խանդավառող, կեանք տուող,
Մենք որ դեռ պէտք ունէինք առաջնոր -
դող քու կամքիդ,
Ճաճանչափայլ քու ջահիդ, դեռ որքան
պէտք ունէինք,
Հուր առնելու քու տենդէդ, լոյս առնե -
լու քու լոյսէդ
Եւ հաւատքէդ մոլեռանդ, հզօր,
կենսատու,
Դեռ որքա՜ն պէտք ունէինք,
Որ տողորուած, անվրդով, անցնինք
ճամբէն այս,
Հասնելու հովիւդ հետ, յաղթանակի
գագաթին
Գաղափարիդ գեղեցիկ:
Հողը ծրծեց ջուրերուն տարփանքն որ
դեռ կը հնչէ,
Եւ հիմակ բաց կը խօկայ իր երկունքին
ապագայ:
(Միսաք Մեծարենց)
Այդ հողը, այդ հողը, Վարպե՛տ,
Մեր հովիներն են բոլոր,
Որ նուիրումով մ'ամբողջ
Ահա դարձաւ, պատիւ քեզ,
Հող Շաւարշանայ:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

●

Արբանեակ ժողովրդական հանրապե - տութեանց անհամերաշխ ընտանիքին մէջ, Ռումանիան կը հանդիսանայ իբրեւ ամէ - նէն դաղտնապահ, ամէնէն զգուշաւոր, մարքս-լենինեան սկզբունքներուն ամէ - նէն հաւատարիմ եւ ամբողջովին խոր - հրդային կառքին լծուած պետութիւն մը: Բայց Ռումանացիները, իրենց բնա - ւորութեամբ, աշխարհի ամէնէն չատա - խօս, ամէնէն զուարթ, արեւմտեան մշա - կոյթով սնած ժողովուրդն են եւ ամէնէն աւելի նախանձախնդիր՝ ազատութեան արտաքին նշանները զոնէ պահելու:

Տակաւին յայտնի չէ թէ Հունգարիոյ դէպքերը ի՞նչ անդրադարձում պիտի ու - նենան Ռումանիոյ մէջ, ուր, ինչպէս յայտնի է, բաւական կարեւոր հունգար փոքրամասնութիւն մը կ'ապրի: Լեհաս - տանի եւ Հունգարիոյ շարժումներուն շնորհիւ՝ Ռուսերը այժմ շատ մեծ ճկու - նութիւն եւ խոհեմութիւն ցոյց կուտան Պուքրէշի կառավարութեան հետ ունեցած իրենց յարաբերութեանց մէջ: -Բայց բազմաթիւ հարցեր կան, որոնց լուծումը անպատասխանի կը մնայ. Խ. Միութի - նը պիտի թուլցնէ՞ Ռումանիոյ սանձերը, հաւանական տագնապի մը առաջքն առ - նելու համար: Երկաթէ վարագոյրէն անդին գտնուող բոլոր երկիրներուն պէս, Ռումանիոյ մէջ ալ, դժգոհութեան ամե - նակարեւոր պատճառը կեանքի պայման - ներուն դժուարութիւնն է: Արդ, ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ այսօր Ռումա - նիոյ տնտեսութիւնը. համայնավար տըն - տեսական պլաններ կազմողները ի՞նչ ձե - ւով կը նախատեսեն երկրին ապագան. կեանքի պայմանները ի՞նչ են այսօր Ռու - մանիոյ մէջ

Աշխատանքի նախարարութեան բարձ - րագոյն պաշտօնեաները յաճախ կը յայ - տարարեն թէ բանուորները գոհ են իրենց վիճակէն, ութ ժամ կ'աշխատին եւ օր - ուան մնացեալ մասը ազատ են:

Թերեւս... Բայց միւս կողմէ բանուոր - ներ ալ կան, որոնք առտուան ժամը 7,30էն մինչեւ կէսօրէն վերջ ժամը 3,30 իրենց բնականոն աշխատանքէն ետք, ժա - մը 5էն մինչեւ կէս գիշեր ալ ուրիշ տեղ մը կ'աշխատին՝ «երկու ծայրերը իրա - րու բերելու համար»:

Ճիշդ է որ Ռումանացի ժողովուրդը սկիզբէն ի վեր այնքան ալ հարուստ եղած չէ. տակաւին միայն եօթանասուն տարի առաջ Մոլդավիան ու Վալախիան միջ - նադարեան տնտեսութիւն մը ունէին: Գալով առաջին եւ երկրորդ աշխարհա - մարտերուն միջեւ, քարիւղի հանքերուն յառաջ բերած դրամատիրութեան, աւելի շահաբեր եղաւ օտար շահագործողներուն քան բուն իսկ Ռումէն ժողովուրդին: Արդարեւ, Ռումանիոյ մէջ շահա - բերութեան դրուած դրամագլուխները մեծ մասով օտար էին. քարիւղի արդիւ - նաբերութիւնը կը բանէր անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական դրամագը - լուխներով, մետաղագործականը՝ անգ - լիականով, հեռաձայնային սպասարկու - թիւնները՝ ամերիկեանով, շաքարի ար - դիւնաբերութիւնը՝ պելժիականով, ան - տառայինը՝ իտալականով, դրամատուն - ներն ու ապահովագրական ընկերութիւն - ներն ալ մեծ մասամբ օտար էին:

Պատերազմէն վերջը, հասարակ ժողո - վուրդը շատ աւելի աղքատացաւ. այր մարդու հագուստ մը կ'արժէ 1000 լէյ, որ միջակ ճարտարապետի մը ամսակա - նին կը համապատասխանէ. երկու զոյգ կօշիկը կ'արժէ 600 լէյ: Սննդանիւթերն ալ շատ սուղ են: Ալ չխօսինք ներածուած ապրանքներու մասին: Բնակարանի վարձքերը միակ դիւրամատչելի բաներն են՝ համայնավար դրականութեան հա - մաձայն:

Խանութներու ցուցափեղկերը բաւա - կան ճոխ են, բայց տանտիկինները ի - րենց գնումները կը կատարեն 1938էն մը - նացած հագուստներով:

Խեղճուկրակներուն կողքին կան նաեւ «ճարպիկ» անձեր, որոնք այս կամ այն ձեւով «եօլա» կ'երթան: Այս վերջիննե - րուն թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ. կարելի ալ չէ ամբաստանել. ի վերջոյ ձեւ մը պէտք է գտնեն ապրելու համար...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵՏՐՈՍ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ անուն թրքա - հպատակ մը Սթոքհոլմի մէջ ձերբակալ - ուած է՝ օտար պետութեան մը հաշուին լրտեսութիւն կատարած ըլլալուն հա - մար: Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնն է այդ պետութիւնը:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ այցելած է Պէյրութի Յոյն-Օրթոտոքս Մետրոպոլիտ Գեր. Սալիպիի, որ բացառիկ ընդունե - լութիւն մը վերապահած է Վեհափառին: Երկու կրօնական պետերը ունեցած են սիրալիր եւ երկար խօսակցութիւն մը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ Խորէն արք. Բարոյեան անցեալ կիրակի Ռըմէյլի (Պէյրութի արուարձան) Ս. Յարութիւն եկեղեցիին Նորաշէն խորանին օծումը կատարեց: Խորանը շինուած էր այրի Տի - կին Մարի Զթիկեանի կողմէ՝ ի յիշատակ իր ամուսնոյն:

ՊՈԼՍՈՅ Կրօն. Ժողովի Ատենապետը, Գրիգոր եպիսկ. Կարապետեան (Գուսան) մասնակի կաթուած ունեցած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵ - ՐՈՒ ՀԱՐՑՈՒՄԻՆ

●

«ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐՈՎ ՍԱՀ - ՄԱՆՈՒԱԾ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԷՆ ԴՈՒՐՍ ՈՐԵՒԷ ՀԱՄԱՅՆՔ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ»

Պէյրութի «Ազդակ»էն (Յունուար 31), կը քաղենք հետեւեալ գրութիւնը.—

Գրած էինք թէ Յունուար 4ին պետա - կան երկու հայ երեսփոխանները՝ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թոսպաթ գրաւոր հարցում մը ուղղած էին Վարչապետութեան՝ վարչապետին Պէյթ-Մէրի (Խաչ Ս.ի կեդրոնատեղին) այցելութեան առթիւ:

Ահաւասիկ կառավարութեան պատաս - խանը.

«Ինչ կը վերաբերի հարցումին առաջին մասին, Վարչապետին Պէյթ-Մէրի այցե - լութիւնը զուտ անձնական բնոյթ կը կը - րէր, եւ որեւէ պաշտօնական կամ նոյն - իսկ կիսապաշտօնական հանգամանք չու - նէր:

Ինչ կը վերաբերի հարցումին երկրորդ մասին, Լիբանանի մէջ համայնքները սահմանափակուած են հետեւեալ երկու օրէնքներով. Թիւ 60 հրամանագիրը եւ Ապրիլ 2ի օրէնքը: Եւ այդ երկու օրէնք - ներով յիշատակուած եւ սահմանափակ - ուած համայնքներէն դուրս, ուրիշ հա - մայնք գոյութիւն չունի, եթէ չէ սահղ - ծուած եւ ճանչցուած վերոյիշեալ երկու օրէնքներով»:

Արդարութեան նախարար
Ստորագրութիւն՝ ԷՄԻԼ ԹԻԱՆ

Պէյրութ, 22 Յուն. 1957

ՀԱՅ ՀԻՒՂԱՒԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՑՄԱՆ «ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ»

●

Պէյրութի «Այգ»էն կը տեղեկանանք թէ Ազգային Վարչութեան Քաղաքական ժո - ղովը որոշած է կազմել «Հայ հիւղաւան - ներու վերացման կեդրոնական յանձնա - խումբ» մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլ - լայ արժեցնել Պէյրութի հիւղաւաններու բնակիչ հայ բանուորներուն իրաւունքնե - րը: Յանձնախումբին անդամներն են՝ Պ. Պ. Տօքթ. Յովսէփ Ենիգոմշեան, Տօքթ. Խօսրով Գրիգորեան, Գառնիկ Մինաս - եան, Խօսրով Երամեան, Վահէ Սէթ - եան, Նուպար Դուլիթեան, Մեթր. Խաչիկ Պապիկեան, Խօսրով Շամլեան, Յակոբ Թէրճանեան, Սուրէն Խանամիրեան եւ Անդրէ Թապուրեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (257)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Պատգամաւորները ոտքի ելան, աս - լով.

— Քեզ նոյնպէս ցանկանում ենք կա - տարեալ առողջութիւն:

Նրանք գլուխ տուին եւ հեռացան:

Զարագուշակ դրօշակը, որ այնքան սարսափ ձգեց Պարսից բանակի վրայ, պարզած էր այն բլրաձեւ բարձրաւան - դակներից մէկի գագաթին, ուր գտնւում էին Մերուժանի ձեռքով հրդեհուած Նախճաւանի աւերակները: Դժբախտ քա - ղաքը դեռ եւս ծխում էր կրակի ու մոխ - րի մէջ: Իսկ դրօշակը նրա հանդէպ ծա - ծանւում էր, որպէս մի արդահաս մխի - թարութիւն: Նա իւր բարձր դիրքից իշ - խում էր Պարսից բանակի վրայ: Իսկ ա - հարկու բանակը բռնել էր տափարակի ամբողջ տարածութիւնը, որ գտնւում էր բարձրաւանդակի ստորոտում:

Դրօշակի մօտ կանգնած էր Վասպու - րականի Տիկինը եւ մեծ անհամբերու - թեամբ սպասում էր իւր պատգամաւոր - ների պատասխանին: Նա ոտքից գլուխ հագած ունէր սգաւորի սեւ զգեստ: Այս հագուստը կրում էր նա, սկսեալ այն օ - րից, երբ իւր որդու, Մերուժանի ուրա - ցութեան ողբալի բօթը լսեց: «Նա մե - ռա՜ւ ինձ համար...» ասաց առաքինի Տիկինը խորին հառաչանքով, եւ այն օրից ուխտեց՝ չմերկանալ այս հագուստը, մինչեւ որդու կատարելիք չարագործու - թիւնները իւր բարութեամբ չդարմանէ:

Նրան շրջապատել էին իւր հետ եկած լեռնականների նահապետները, որոնց թը - ւումն էին՝ Սամուէլը եւ ծերունի Արբա - կը: Պատանի Արտաւազդը -անհանգիստ կերպով այս կողմ ու այն կողմ էր ըն - կած, եւ իւր անելիքը ինքն էլ չգիտէր: Տիկնոջ մի կողմում կանգնած էր Ռըշ - տունեաց Գարեգին նահապետը, իսկ միւս կողմում՝ Մոկաց Վահրամ եւ Սասնոյ Ներսեհ իշխանները:

Զօրքը բռնել էր զանազան դիրքեր: Վասպուրականցիք տեղաւորուած -էին այն բարձրութիւնների վրայ, ուր գըտ - նւում էր իրանց Տիկինը: Ռշտունիցիք թաղնուել էին քաղաքի այգիների մէջ, կտրելով միակ ճանապարհը, որ տանում էր դէպի Երնջակ եւ Ջուղայի կամուրջը: Սասունցիք փակել էին այն ճանապարհը, որ տանում էր դէպի Արտաշատ: Մոկա - ցիք բարձրացել էին Արաքսի կողմի բըլ - րակների վրայ: Եւ այսպէս, Պարսից բանակը չորեքկողմից պաշարուած էր թշնամիներով:

Վերադարձան պատգամաւորները, յայտնեցին Վասպուրականի Տիկնոջը որ - դու պատասխանը: Տխրութեան մթին ամ - պը անցաւ պատկառելի դէմքի վրայ, եւ նրա հեզ աչքերը լցուեցան արտասուքով:

— Ես ուրիշ պատասխան չէի սպա - սում, ասաց տառապեալ մայրը ցաւալի ձայնով: Հրա՜շք կը լինէր, եթէ նա դար - ձի գար: Բայց նա հիւա՜նդ է.. նա վի - րաւո՛ր է...:

Վերջին խօսքերի մէջ լսուեցաւ մայ - րական սրտի դառն կսկիծը՝ իւր բոլոր հրաբորբոք վշտերով: Նա դեռ սիրում էր որդուն, նա դեռ գնայում էր որդուն: Նա պատրաստ էր ամէն ինչ տալ, միայն թէ առանց կռուի, առանց արեան՝ կարողա - նար հաշտուել իւր խղճի եւ իւր զգաց - մունքների հետ: Նա պատրաստ էր՝ մին - չեւ անգամ թողնել որդուն իւր կամքին, իւր մոլորութիւնների մէջ, եթէ նրա վարմունքը ուրիշ շատ հազարաւորների կորստեան պատճառը չդառնար: Բայց նա տանում էր իւր հետ մի ահագին գերու - թիւն, տանում էր անհետացնելու նրանց Պարսկաստանի խորքերում: Այդ գերինե - րից շատերը Տիկնոջ հպատակներն էին, որոնք ծառայել էին նրան ամենայն հա - ւատարմութեամբ, որոնց սիրում էր նա իւր հարազատ զաւակների նման: Ի՞նչ - պէս կարելի էր զրկուել նրանցից: Այս դառն մտածութիւնների մէջ տարուբեր - ւում էր վշտալի կինը, երբ Ռշտունեաց Գարեգին նահապետը դարձաւ դէպի նա, ասելով.

— Մենք չպիտի խնայենք նրան, որ չխնայեց իւր հարազատին, իմ կնոջը, եւ նրան կախ տուեց Վանայ միջնաբերդի աշտարակից:

Նա յիշեցրեց դժբախտ Համազասպու - հու ցաւալի վախճանը:

— Մենք չպիտի խնայենք նրան, աւե - լացրեց Մոկաց Վահրամ իշխանը, որ այն - քան քաղաքներ մոխիր դարձրեց, որ այն - քան վանքեր ու եկեղեցիներ կործանեց, որ մեր սիրելի թագաւորին եւ մեր պաշ - տելի թագուհուն աքսորել տուեց, եւ Հայոց աշխարհը ծածկեց կրակով ու արիւնով...:

— Արիւնը պէտք է արիւնով լուանալ, ընդհատեց Սասնոյ Ներսեհ իշխանը:

— Եւ չարութիւնը՝ չարութեամբ, մէջ մտաւ պատանի Արտաւազդը:

Սամուէլը լուռ լսում էր:

ՐԱՖՖԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Զ. ՑԱՆԿ)

ՖՐԵԶՆՕ.— Մեծապէս զգացուած ենք ձեր տխուր կորուստին առթիւ։ Թող Աստուած ձեզի մխիթարութիւն շնորհէ։ Մեր Միութեան և ազգային իրաւունքներու անխոնջ պահակ Սիրելի Շաւարշը յաւէտ մեզի հետ պիտի մնայ։

Ալէք Փիլիպոս, Քարեան, Սողոմոն, Տէր Օհաննէսեան, Ամուրեան, Տրդատ

●

ՊԷԼԺԻՔԱԿԱՆ ՔՈՆԿՕ.— Կ'ողբանք Պ. Միսաքեանի անդարմանելի կորուստը։ Ձեր խոր վիշտը կը բաժնենք։ Մեր յուզեալ մտածումները առ ձեզ։ Տրէօսթէր

●

Կ'ողբանք մեծ կորուստը ընկեր Միսաքեանի. ցաւակցութիւններ ընկերուհիներ Տիրուհիի եւ Արփիկի, Կեդր. Կոմիտէին եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

Հ. Յ. Դ. Ակնունի Ենթակոմիտէ (Մարսէյլ)

●

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբը իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ իր մեծ ընկերոջ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբ

●

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Ընդունեցէք անկեղծ ցաւակցութիւններս պանծալի Շաւարշին մահուան համար։ Հայ ազգը կորսնցուց թանկագին վեթերանը։

Նուպար Մաէխուտեան

●

Անկեղծ ցաւակցութիւններ Միսաքեան ընտանիքին՝ մեր պաշտելի Շաւարշ Միսաքեանի կորուստին առիթով։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբ (Մարսէյլ)

ԿՐԸՆՕՊԼԸ.— Մեր խոր ցաւակցութիւններս ձեր մեծ կորուստին առթիւ։

Հայ Ազգ. Միութիւն

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ։

Հայ Ռազմիկներու Միութիւն

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կը խոնարհինք հայրենասէր մեծ գրագէտ եւ «Յառաջ»ի խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանի դագաղին առջեւ։ Կը խոստանանք հետեւիլ իր լուսաւոր շաւիղին։ Հ. Մ. Ը. Մ.

●

ԱԼԺԷ.— Անչէն Կարօտունի եւ իր ընկերները մեծ ցաւով լսեցին կորուստը իրենց սիրելի «Յառաջ»ի խմբագիր տէր-նօրէնին։ Ցաւակցութիւններ։

Պօղոս Արզումանեան

●

ԼՈՆՏՈՆ.— Հաճեցէք ընդունիլ մեր խոր ցաւակցութիւնները ձեր մեծ կորուստին առթիւ։ Եսէֆեան եղբայրներ

●

Կ'ողբամ մեր մեծ ղեկավարին, եւ մեր մշակոյթի աննկուն պահակին ու ծառային կորուստը։ Զարեհ Զարդուն (Պոսթոն)

●

ՓԱՐԻԶ.— Ձեր ընտանիքին անդարձ կորուստէն խորապէս յուզուած, անկեղծ ցաւակցութիւններ հայրենիքի եւ կուսակցութեան համար։ Եչիպէկօֆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Իմ խոր ցաւս կը յայտնեմ «Յառաջ»ի մեծ ընտանիքին։ Մեծ անհետացողին անհատականութիւնն ու նուիրումը մեզ պիտի ծառայէ իբր օրինակ։ Փօլատեան

●

ԼՈԶԱՆ.— Խորապէս զգացուած ձեր սուգէն՝ կը յայտնեմ անկեղծ ցաւս ու համակրանքս։ Ճէվահիր

●

ԼՈՆՏՈՆ.— Ամենաջերմ համակրանքս եւ անկեղծ ցաւակցութիւններս։ Տատուրեան

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Մեր սիրելի Շաւարշին անակնկալ մահէն խորապէս յուզուած մեր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ընտանիքին, թերթին եւ Դաշնակցութեան։ Հրանդ Բամպակեան

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Սիրելի Շաւարշին ցաւալին կորուստէն խորապէս յուզուած, անկեղծ ցաւակցութիւններ։ — Վազգէն Բամպակեան ընտանիք

●

ԳԱՀԻՐԷ.— Կ'ողբանք կորուստը մեծ Հայրենասէրին։ Իրեն հետ մեռաւ վերջին ներկայացուցիչը դարաշրջանի մը զոր կը խորհրդանշէր։ Մինասեան ընտանիք

●

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷ.— Խորապէս կ'ողբանք դառն կորուստը անմոռանալի մեծ Հայրենասէրին, անզուգական քերթող-խմբագրին։ Արտասուքով պիտի պահենք յիշատակը սիրելի Շաւարշին։

Աբրահամ եւ Արամ Աբրահամեան

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ։ Մանուկ Տէտէեան ընտանիք

●

ԼԻՈՆ.— Կ'ողբանք կորուստը անզուգական խմբագրին ընկեր Շ. Միսաքեանի եւ կը խոնարհինք անոր դագաղին առջեւ։

Ֆր. կապ. խաչի վարչութիւն

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընդունեցէք մեր խոր ցաւին արտայայտութիւններն։ Վասպուրականի բոլոր սիրտերը երախտապարտ են Մեծ Հայուն։ —

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայր. Մբն.

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ ձեր դառն կորուստին առթիւ։

— Էմիրզեան ընտանիք

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Ձեզ հետ կ'ողբանք ազգային մեծ կորուստը։ Սրտակցօրէն

Լեւոն եւ Ժիլիէթ Պապայեանց

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ղեկավարները երէկ ժողով գումարեցին Կրեմլինի պալատին մէջ։ Օրակարգի նիւթն էին՝ 1957ի պիւտճէին վաւերացումն ու հնգամեայ ծրագրին մէջ Կեդր. Կոմիտէին կողմէ առաջարկուած փոփոխութիւններու քննութիւնը։

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ կրակմարի դրութիւնը պիտի շարունակուի գնոր տնօրինութեան։ Վերջերս անհարեկչական դէպքերը նոր թափ առացան։

ԳԱՀԻՐԷԻ օրաթերթերէն «Էլ Ահրամ» կը գրէ թէ գնդ. Նասր Մ. Նահանգներ հրաւիրուած է։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ատընաուէր Մարտ 18ին Պաքիստան հրաւիրուած է։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ «Խաղաղութեան Համաշխարհային Խորհուրդը» լուծուեցաւ։

ՍՈՒՐԻՈՅ Հանր. նախագահը, Քուաթլի յայտարարեց թէ «ոչ մէկ պարապայի թոյլ պիտի տրուի որ Սուրիա որպէս զինուորական խարիսխ ծառայէ Խ. Միութեան կամ որեւէ այլ պետութեան համար»։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ «1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ։

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ։

Գին՝ 1200 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը Բարեկենդանի առթիւ կը պատրաստէ ընտանեկան խնջոյք-պարահանդէս մը, թատերական ներկայացումով, կիրակի 10 փետրուար։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն Պ. Սարգիս Մարգարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Պր. Դաւիթ Մարգարեանի։

ԿՈՉ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր։ Հայրենագիտութիւնը կ'աւանդէ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան։

Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ։

Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն։

Շաւիլի Եկեղեցւոյ Շինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Սեւրանէն. Տիկիններ Տատուրեան, Գէորգեան, Փափազեան՝ հազարական ֆր., իրենց ննջեցեալներուն յիշատակին։

Շաւիլէն. Տիկին Փայլուն Պէրպէրեան՝ 1000 ֆր. իր ննջեցեալներուն յիշատակին։ Տէր եւ Տիկին Կղեմէս Օհանեան՝ 2000 ֆր. Պ. Յարութիւն Մկրտիչեանի նշանտուքին առթիւ։

Քլամառէն Տիկին Զափճեան 1000 ֆր. իր երկրորդ թոռնիկին ծննդեան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՆԻՍ.— Այրի Տիկին Եսթեր Խշըրեան, Տիկին Սրբուհի Սիյահի, Տէր եւ Տիկին Քամճեան եւ զաւակը Ժագլին, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ԴԱՒԻԹ ԽՇԸՐԵԱՆԻ — կսկծալի մահուան առթիւ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ փետրուար 1ին, Նիսի Հայոց եկեղեցին։

ԽՄԲ.— Մահազդը ուշ հասած ըլլալով, կարելի չեղաւ հրատարակել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Վ. Հիւսեան եւ զաւակները իրենց հօրեղբօր թոռան, Նուպար Արամ Հիւսեանի եղերական մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ 1957 Յուն. 22ին եւ թաղումը Յուն. 24ին, փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

Փարիզ հաստատուած Պէրպէրեան վարժարանի նախկին սաները, 14 Յունուար, 1957ին հաւաքուելով, վերակազմեցին «Պէրպէրեան Սանուց Միութիւն»ը։

Միութեան նպատակն է տարարախտ ուսուցչապետ Շահան Պէրպէրեանի ձեռագիրները հրատարակել եւ հատորի մը մէջ հաւաքել արդէն լոյս տեսած լաւագոյն գործերը։

— Դպրոցաշխարհի մէջ ցրուած Պէրպէրեան նախկին սաներու հետ յարաբերութիւն մշակելու եւ տպագրական ծախքերու մասին դիմումներ ու կարգադրութիւններ ընելու համար Յանձնախումբ մը ընտրուած է, որուն անդամներն են՝ Պ.Պ. Վրոյր Հալէպլեան, Վաղարշակ Մելիքեան, Հրանդ Բալուեան, Գուրգէն Ակոնայեան եւ Յարութիւն Արսէնեան։

Յանձնախումբի հասցէ.— Վրոյր Հալէպլեան, 2 ռիւ Վիլըրիան, Փարիզ 13րդ։

Ս. Խաչ ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը կիրակի 10 փետրուարին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ, այս կիրակի ժամը 10ին

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

88 ռիւ տ'Օպայն

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան։ Մայրավանքի կողմէ ներկայ կ'ըլլայ Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ազգային կազմակերպութիւնները, Միութիւնները եւ հանգուցեալ Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Անհատական հրաւէր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական առուլիսը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին՝ Ազգ. Տան մէջ։ Նիւթ՝ Ուիլեամ Սարոյեանի «Ռոք Վակրամ»ը։ Զեկուցանող՝ ընկ. Ալէքս Գույումճեան։

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցաշէն ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 79 Կրանն Ռիւ։

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեօ-Քաշանի պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Փետրուար 10ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ մահուան առթիւ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 30ին, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ, եւ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի։ Վարչութիւն

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաւէ արձարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Տոքթ. Լ. Համբարձումեան։ Նիւթ՝ «Փարիզի հայկական միութիւնները»։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Աֆրիկեանին կամ խումբին վարչութեան, ամէն չորեքշաբթի։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • JEUDI 7 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7801 33ème ANNEE | Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3612

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

•

Անողոք ճակատագիրը անգամ մը եւս մայլեցաւ:

Մեր վիշտը անգամ մը եւս կը վերանորոգուի:

Մահուան մանգաղը անգամ մը եւս կը գործէ, հնձելու համար հայ ժողովուրդի ազնուագոյն զաւակներէն մէկը. հայ մտքի հազուագիւտ դէմքերէն մէկ ուրիշը — «Յառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Միսաքեանը:

Դրօ, Նաւասարդեան եւ Շաւարշ, ի՜նչ եղերական շռայլութիւն, տարին չլրացած. երեք մեծ դէմքեր, տարբեր խառնուածքով, բայց զինուորեալները նոյն գաղափարներուն, դրօշակիրները նոյն բարձրաթռիչ նպատակներուն:

Հաւատաւոր, անձնուէր, ինքնամոռաց եւ քաջարի. անվախ կեանքին հանդէպ, անխնայ իրենց անձին հանդէպ եւ նաեւ անսասան մահուան առջեւ, արհամարհանքով հզօր:

Գաղափարապաշտ, պայքարող պանծալի սերունդի մը վերջին, կամ գրեթէ վերջին ներկայացուցիչն էր Շաւարշը, մէկը ամէնէն արժանաւորներէն:

Հաւատքի անօրինակ ուժով, այլ սակայն իրականութեան խորունկ զգացումով անձ մըն էր Շաւարշը, որ աւելի քան կէս դար նուիրած էր հայ ժողովուրդին, հայկական յեղափոխութեան, անոր արու զաւկին՝ Դաշնակցութեան նպատակներուն ու հայ գրին ու մշակոյթին:

Ամբողջ կէս դար եւ աւելի, ամէն օր խօսք մը, բառ մը ունէր ան իր ժողովուրդին համար, մտածում մը՝ լուսաւորելու համար մեր մթին ճամբաները, մարտահրաւէր մը՝ հայութեան թշնամիներուն:

Ամէն օր, ունէր մտանանչում մը, յաճախ քննադատութիւն մը, դարմանումի միջոցն ալ միասին, իր ժողովուրդը ազատ եւ անաղարտ տեսնելու, հայ կեանքը բարձր ու բարգաւաճ դարձնելու համար:

Եւ այս բոլորին հետ, անխոնջ աշխատող, ինքզինքը մոռնալու, ուրանալու, սպաննելու աստիճան:

Քիչ խմբագիրներ ունեցած ենք իրեն չափ ընդունակ եւ հաւատաւոր, հաւատացեալ իր գրածներուն, որոնք, յաճախ, պատգամի մը շեշտը կ'առնէին ոչ միայն իրեն համար, այլեւ շատ մը ուրիշներու, իր ընթերցողներէն շատերուն համար:

Իր թերթը, միշտ երիտասարդ ու աշխոյժ «Յառաջ»ը, կը հրատարակուէր Փարիզի մէջ, ծաւալով փոքր ու խիտ, բայց արձագանգով լայն ու հեռահաս: Ամէն տեղ էր Շաւարշը, գլխագիր «Շ.»ն, որ շատ մը հարցերու մէջ, առաջնորդող աստղի մը դերը կը կատարէր:

Կուսակցական էր Շաւարշը, համոզուած ու յամառ Դաշնակցական՝ շատ կանուխէն. բայց աւելին էր ան քան այդ տիտղոսով հասկցուած անձը. յեղափոխական էր խառնուածքով, անվախ ու անվեհեր, որ Թրքական դժոխքին մէջ, գիտցած էր մնալ արի, վտանգին դէմ անդահանջ, յանդուգն ու ինքնամոռաց:

Իր դաստակին վրայ կը կրէր հետքերը Թուրք ոստիկանութեան ձեռնակապերուն, հետքեր՝ զորս կը գտնէր իր հոգիին մէջ իսկ, մանաւանդ իր ժողովուրդին սրտին ու ճակատին վրայ: Պայքարած էր հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամիին դէմ, անիրաւութեան դէմ, գրչով ու գրականութեամբ ճաշակած էր Թրքական բանտն ու չարչարանքը. մնացած էր լուռ ու հաստատ, անձնասպանութեան փորձով, նախընտրելով մահը, մահուան չափ լուռ ու անլուծելի մնալու համար: Սուր չէր գործածած Շաւարշը, ոչ ալ գնդակ արձակած. ոչ ալ լեռները բարձրացած. սակայն տոգորուած հայրենի լեռներու կարօտով, յափշտակուած վրիժառու գնդակներու եւ արդարադատ սուրերու կայծկլտումներէն, հերոսներու պաշտամունքը տարածած էր իր բոցեղէն ոճով եւ հրապարակագրութեամբ: Հրապարակագրութիւն՝ զոր գիտցած էր, յաճախ, գրականութեան բարձրացնել:

— Կը հաւատար հայութեան, իբրեւ բազմաչարչար ժողովուրդ. կը հաւատար անոր ստեղծագործ ուժին, պատմութեան՝ մտքին ու մշակոյթին:

Կը հաւատար Դաշնակցութեան ու անոր յեղափոխական գործին ու առաքելութեան, լռութեան մէջ. առանց պոռոտ յայտարարութիւններու: Խօսքի ու գրչի մարդ էր, սակայն գործին կարօտով միշտ:

Այս ըմբռնումով ծառայած էր իր ժողովուրդին երկար տասնամեակներ եւ մինչեւ իր վերջին շունչը, ապահովաբար կէս ձգած մէկը իր խմբագրականներէն, որոնք խօսքին ու գործին միաձոյլ արտայայտութիւնն էին յաճախ:

Բացառիկներէն էր իբրեւ մտաւորական, հրապարակագիր, բայց նաեւ իբրեւ մարդ ու ընկեր, ուղղամիտ, վստահելի, գաղափարական, այլ սակայն խիստ ու բծախնդիր, ծայրայեղօրէն:

Եւ այսօր չկայ այլեւս ան, Շաւարշը, որ Դաշնակցութեան, անոր ազգային նպատակներուն պանծալի դրօշակիրը դարձած էր Եւրոպայի մէջ, մանաւորաբար:

Քաջարի, առանց շատախօսութեան, համեստ առանց կեղծիքի եւ անվեհեր ու յամառ, առանց յաւակնութեան. ողջմտութեան ձայնին ունկնդիր միայն:

Իր տեղը բաց պիտի մնայ հայ գրականութեան ու հրապարակագրութեան մարզերէն ներս. եւ բոլորովին թափուր, եղերականօրէն թափուր ու անփոխարինելի՝ հայ լեզուի ու ոգիի պաշտպանութեան պատնէշներուն վրայ:

Չյուսահատինք սակայն, որովհետեւ իր յիշատակը վառ պիտի մնայ, բոցաշունչ եւ ներշնչող:

Ի՜նչ անհրաժեշտ ու արժանավայել ձեռնարկ մը պիտի ըլլար, եթէ իր գրականութենէն, հրապարակագրութենէն, քերթուածներէն ու արձակ էջերէն՝ փառաւոր հատոր մը լոյս ընծայուէր, իր խօսքը կենդանի եւ իր յիշատակը մշտավառ պահելու համար:

Որպէսզի շարունակուի իր «բաշխումը» անընդհատ, սերունդէ սերունդ, հայ լեզուի հանդէպ պաշտամունքի իր զգացումով եւ հայ ժողովուրդին հանդէպ իր խորունկ սիրով:

Եւ որպէսզի հայ ժողովուրդը իր սեղանին վրայ ունենայ միշտ՝ արեւմտահայ հրապարակագրութեան լաւագոյն արտայայտութիւններէն մէկը, իր լեզուին պայծառութեան, ոճին գեղեցկութեան ու մտածման ողջմտութեան մէջ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

(«Հայրենիք»)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ֆրանսայի Արտ. նախարար Փինոյի ճառէն վերջ, սկսան Ալժերիոյ հարցին շուրջ վիճաբանութիւնները: Առաջին առթիւ խօսք առաւ Սուրիոյ պատուիրակը, որ ինքզինք ներկայացնելով իբրեւ արաբեւասիական խմբակին ներկայացուցիչը, բուռն յարձակում գործեց Ֆրանսայի դէմ: Ապա հետեւեալ առաջարկութիւնները ըրաւ. 1) Ֆրանսա պէտք է ճանչնայ Ալժերիոյ անկախութիւնը: 2) Պէտք է ստեղծուի առժամեայ կառավարութիւն մը, որ 3) պիտի կազմակերպէ երեսփոխանական ընտրութիւններ: 4) Առժամեայ կառավարութեան ստեղծման հետ պէտք է դադրին կռիւները:

Փինօ առայժմ նպատակ չունի բոլոր հակառակորդներուն անհատապէս պատասխանելու. պիտի սպասէ որ վերջացնեն իրենց յարձակողականները, ապա միայն ընդհանուր պատասխան մը տալու համար:

× Ինչպէս գրած էինք, արաբեւասիական խմբակէն ներս ալ ընդհանուր միաձայնութիւն չկայ: Երէկ գիշեր 27 պատուիրակութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկացած այդ խմբակը ժողով գումարեց, որոշելու համար թէ ինչ բանաձեւ պիտի ներկայացնեն: Կը կարծուի թէ, շնորհիւ չափաւորներու միջամտութեան, բանաձեւը համեմատաբար մեղմ պիտի ըլլայ: Հաւանական էր որ պահանջեն ՄԱԿի ուժերուն միջամտութիւնը:

× Կ'ըսուի թէ Հարաւային Ամերիկայի ներկայացուցիչները, որոնց միացած են նաեւ Քանատան, Իտալիան եւ քանի մը ուրիշ երկիրներ, պատրաստելու վրայ են ուրիշ բանաձեւ մը: Պիտի առաջարկեն որ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը մէկ տարիով յետաձգուի եւ առիթ տրուի Ֆրանսայի, որ մինչ այդ յարմարագոյն կերպով լուծէ թնճուկը: Այս բանաձեւին կողմնակից են նուազագոյնը 20 պետութեանց ներկայացուցիչները:

× Տըլըս, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնեց թէ «Ալժերիոյ հարցը շատ բարդ է, հետեւաբար նախընտրելի պիտի ըլլար, որ ընդհ. ժողովին մէջ քուէարկութիւն չկատարուի այդ մասին: Այս յայտարարութիւնը կը համապատասխանէ ամերիկեան պատուիրակ Քապոթ Լոճի առջի օր ըսածներուն: Այս ձեւով կը ճշդուի Մ. Նահանգներու դիրքը, որ առանց վշտացնելու արաբեւասիական պետութիւնները, կը պաշտպանէ նաեւ Ֆրանսայի շահերը:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ Ֆրանսացիները մեծ գոհունակութեամբ լսեցին Փինոյի ճառին մանրամասնութիւնները. «Ըստ այն ինչ որ մեզմէ իւրաքանչիւրը պիտի ուզէր ըսել Ազգաժողովին»: Մահմետականները, սակայն կը զգուշանան կարծիք յայտնելէ:

× Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատի հրահանգած ութօրեայ գործադուլը վերջ գտաւ երէկ: Պաշտօնեաները, բանուորներն ու խանութպանները առանց միջադէպի վերսկսան իրենց աշխատանքները: Պետական պաշտօնեաներէն անոնք, որոնք մասնակցած էին գործադուլին, իրենց գործէն հանուեցան:

— × Անցնող շաբթուան ընթացքին ապստամբները նիւթական եւ մարդկային ծանր կորուստներ ունեցան: Աւելի քան 500 զէնքեր, գնդացիրներ եւայլն, գրաւուեցան: Զանազան կռիւներու ընթացքին 700ի չափ ապստամբներ սպաննուեցան եւ բազմաթիւ ուրիշներ ալ ձերբակալուեցան: Ֆրանսայի զոհերուն թիւը կը բարձրանայ 44ի:

× Փարիզի եւ փարիզեան շրջանին մէջ ալ վերջ գտաւ Հիւս. Ափրիկեցիներու գործադուլը:

× Ալժերիոյ նախարարը, Ռոպէր Լաքոստ առջի օր Փարիզ հասաւ: Ներկայ գտնուեցաւ նախարարներու ժողովին. առանձին տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ վարչապետին հետ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Ընկերվարական կուսակցութեան 32րդ համագումարին բացումը կատարուեցաւ այսօր Վենետիկի մէջ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն, որեւէ գումար չղրկել «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւին վրայ, ցնոր տնօրինութիւն:

Բաժնեգինի, ծանուցումի եւ զանազան վճարումները ընել միայն մանդա-քարտով:

Շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկ. Զարեհ Մութաֆեան	10.000
Պ. Արմենակ Փափազեան	5.000
Զալլաքեան ընտանիք (Միշիկան)	3.500
Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Տամլամեան	1.000

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան	1.000

×

Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան հայաբական ֆրանք ալ կը նուիրեն եկեղեցւոյ Կրթական Մարմնոյն, Հայ Կարմիր Խաչին, Ց. Կապոյտ Խաչին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՎԵԹԵՐԱՆՆԵՐՈՒ ՖՈՆՏԻՆ

Յար. Յարութիւնեան (Ալֆորվիլ)	2.000

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES

Le Service du Presse de Ministère des Affaires Étangères exprime ses plus sincères condoléances à Madame Schavarch MISSAKIAN en même temps que sa vive sympathie.

•

GEORGES DUMÉZNIL, Professeur au Collège de France, adresse à Madame Schavarch MISSAKIAN et à sa famille ses sincères condoléances.

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐ. ԽՈՐՀ.Ի ՆԻՍՏԸ

ԾԱՆՐ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Երեքշաբթի առաւօտ բացուեցաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին 6րդ նստաշրջանը, որ քաղաքական կացութեան հետեւանքով քանի մը անգամ յետաձգուած էր:

Նախ քննութեան ենթարկուեցաւ առաջին փոխ-վարչապետ եւ հնգամեայ ծրագիրներու մասնագէտ Պերվուխինի ներկայացուցած տեղեկագիրը, որ կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան տնտեսութիւնը պէտք է հիմնուած ըլլայ ծանր արդիւնաբերութեան վրայ: 1957ի ընթացքին արտադրութիւնները պիտի հասնին հետեւեալ չափերուն. ածուխ՝ 446.2 միլիոն թոն. քարիւղ՝ 97 միլիոն թոն. պողպատ՝ 51.5 միլիոն թոն. ելեկտրական ուժ՝ 211.2 միլիառ քիլովաթ, եւայլն:

Ապա, ելմտական նախարարը Զվերեվ ներկայացուց 1957ի պիւտճէն, որ կը նախատեսէ 614 միլիառ րուբլի մուտք եւ 604 միլիառ ելք:

Ռազմական ծախսերու համար նախատեսուած է 96 միլիառ 700 միլիոն րուբլի (ընդհ. պիւտճէին 16 առ հարիւրը):

Տնտեսական հարցերու քննութենէն վերջ Շեպիլով արտաքին քաղաքականութեան մասին տեղեկագիր մը պիտի կարդայ:

× Հաղորդուած էինք թէ Խ. Միութեան բարձրաստիճան ղեկավարներէն մէկը ծանր հիւանդ է: Վերջապէս կարելի եղաւ ճշդել անոր ինքնութիւնը — Վեաչեսլաւ Մալիշեւ, որ հնգամեայ ծրագիրներու յանձնաժողովին առաջին փոխ-նախագահն է: Իր այս պաշտօնին շնորհիւ, Մալիշեւ խորհրդային տնտեսութեան թիւ 2 կարեւոր անձն էր: Կը կարծուի թէ հիւանդութիւնը -արեան քաղցկեղ է (լէօսէմի):

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՅՆՊԷՍ ԻՆՉՊԷՍ ՃԱՆՉՑԱՅ ԶԻՆՔ

●

Ամէ նանգամ որ այցելած եմ Փարիզ, ֆրանսական մայրաքաղաքին մէջ ինծի տրուած վայելքներէն ամէնէն հաճելին եղած է օրուան մէկ մասը անցընել Շաւարշ Միսաքեանի կողքին ու զրոյցի եւ վէճի նստիլ իր հետ:

«Յառաջ»ի գրաւիչ մթնոլորտին մէջ, երբ թերթին փոքր ընտանիքը, նոյն սենեակին մէջ համախումբ, կը մասնակցէր վիճաբանութեանց, սրճարանէն կամ ճաշարանէն ներս, երբ Վարպետին շունչին ներքեւ հրաշալիօրէն կազմաւորուած նրբամիտ Արփիկ Միսաքեան կը կարողանար աննշմարօրէն եւ քչիկ մը հեղինակութեամբ միջնորդ ու կապ հանդիսանալ, միշտ ու մերթ զսպողական դառնալ, արուարձանի իր փոքր բնակարանին մէջ, ուր վերջին խօսքը Տիրուհիինն էր միշտ, առիթ կ'ունենայի չփուելու միաժամանակ

ՄԱՐԴուն, բացառիկ արժանիքներով, անտեղիտալի՝ հիմնական սկզբունքներու մէջ, բայց չափազանց լայնախոհ, կարծր՝ Արարատի ժայռերուն նման, այլ բարի՝ հացի մը պէս, մտահոգ՝ Ազգին, Համայնքին ու այլոց ցաւերով, միշտ անտեսող՝ ինքզինք եւ իրենները, էութեամբ նուիրուելով այն ամէն ինչի՝ որ մօտէն ու հեռուէն կը վերաբերէր Հայրուն, որ հայ անունն ունէր՝ կազմակերպութիւն ըլլայ այդ թէ ընկերակցութիւն, ուսանող թէ արուեստագէտ, մտաւորական թէ խլեակ, անպատսպար թէ հիւանդ:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆԻն, կուսակցապետին, որ առաջնակարգ դեր խաղցած Դաշնակցութեան՝ իր գոյութեան իմաստը եղող կուսակցութեան պատմութեան մէջ, այն կուսակցութեան՝ որուն շարքերուն մէջ մարտնչած է վաղ երիտասարդական տարիներէն, միշտ ամէնէն վտանգաւոր դիրքերու վրայ, միշտ ամէնէն սպառող գործերու մէջ... բայց Շաւարշ ազատախօս էր ու լայնահայեաց: Մէկն էր, որ յարգելով հանդերձ կարգապահութիւնը, պարտադրելով մէկտեղ փարչամեքենային անթերութիւնը, կը ճաղկէր ձախաւերութիւնները՝ ո՛վ ալ ըլլար գանոնք գործողը, կը մատնանշէր թիւրն ու թերին, կը պարզէր սխալները եւ կը փորձէր ուղղամտօրէն դարմանել զանոնք: Միսաքեան չէր հաշտուեր անարդարութեան հետ ու կ'ընդվզէր ամէն տեսակի չարաշահութեան դէմ: Եւ այս ուղղութեամբ անտեղիտալի էր:

Անկախաբար Մարդէն եւ Կուսակցականէն, կար Լրագրողն ու Գեղագէտը:

Որպէս լրագրող, Շաւարշ լրագրողին տիպարն իսկ էր՝ բառին եւրոպական առումով: Ամուր կազմութեամբ, երիտասարդութեան օրերուն գործի ձեռնարկած, ան ծանօթ էր գրաւիչ այլ սպառիչ արհեստին բոլոր գաղտնիքներուն, գործին հանդէպ սէրը հասցնելով մինչեւ կիրքի ու ցանկալով «Յառաջ»ը պահել բարձրութեան մը վրայ, որ կարող է նախանձը գրգռել բոլո՛ր հայ թերթերուն: Իր դատումներուն մէջ արդար, ընթերցողի տեսակէտին հետ յաճախ հակասական իր տեսակէտը կը ներկայացնէր այնպիսի տրամաբանութեամբ մը եւ յստակութեամբ, որ կը յաջողէր իր հակառակորդները առնուազն չէզոքացնել, եթէ ոչ՝ համոզել:

Վաղ առաւօտուն արթննալով, նախորդ գիշեր իր խմբագրականն ու «Օրը-Օրին»ը գրած, կը պատրաստէր իր մամլոյ տեսութիւնը, ժամը 8ին Փարիզի գնացքը առնելու համար: Ոչինչ կը վրիպէր իր աչքերէն: Արագ ակնարկ մը «Մոնտ»ին, «Ֆիկարօ»ին եւ «Փարիզիէն Լիպերէ»ին ու առաւօտեան միւս թերթերուն վրայ, եւ հայ ընթերցողները չահագրգռող ու անոնց կազմութեան նպաստող լուրերը պատրաստ էին արդէն: Որովհետեւ Միսաքեան չէր գոհանար գրելով եւ լրատուութեամբ. հպարտ էր հանրային կարծիք պատրաստելու, անոր ձեւ տալու եւ զայն գո՛յ պահելու իր աշխատանքով:

Ուիւ տը Թրէվիզ երբ հասնէր խղճամիտ ու բծախնդիր լրագրողի տաժանելի կեանքը կը սկսէր: Պարտականութիւն կը նկատէր ամէն ինչ աչքէ անցընել, մինչեւ վերջին յայտարարութիւնը: Կը վերնայէր սրբագրութեանց: Ուշի ուշով կը կարդար աշխատակիցներու գրութիւնները եւ չէր վարաներ վերստին գրելու զանոնք՝ նոյնիսկ գրիչ չարժելը գրելու հետ չփոթող-ներու հիւանդկախ դիւրագգածութիւնը գրգռելու գինով: Ապա մաղող կը բանէր տպարանին ու թերթին միջեւ: Իրապէս կը հանգստանար այն ատեն միայն՝ երբ իր իսկ ձեռքով կը կատարէր վերջին ուղղումները, երբ կը փայփայէր դեռ տա՛ք ու թանաքաբոյր առաջին օրինակը, կը ծալլէր զայն ու կը գրպանէր՝ ճաշէն անմիջապէս ետք զայն վերստին ծայրէ ի ծայր կարդալու եւ անոր քննադատականը ընելու համար:

Եւ որովհետեւ գնայուն գործ էր իրը, եւ որովհետեւ տաժանակիր իր աշխատանքին արդիւնքները աւուրային էին՝ աւա՛ղ, կը ցանկար նոյնիսկ եւ մանաւանդ գնայուն իր գործը հասցնել կատարելութեան: Եւ՝ պէտք է խոստովանիլ՝ յաջողած է այս ուղղութեամբ:

Գեղագէտը, գրագէտը, բանաստեղծն ու արուեստագէտը կը խլրտէին Շաւարշին ներսիդին՝ իր կեանքին ամէն րոպէին, իր օրուան բոլոր պահերուն: Գիտէր գեղեցիկը տեսնել ու յայտնաբերել: Միշտ ինքնավստահ իր դատումներուն մէջ շատ հազուադէպօրէն կը սխալէր. նոյնիսկ արդիապաշտ շարժումը չնորհ գտեր էր իր մօտ, հակառակ որ աւանդութիւնը, աւանդութիւններն ու դասականը սրբազան էին իրեն համար:

Այսպէս էր Ա՛Ն, որ անհետացաւ անաղմուկ՝ ինչպէս ուզած էր ապրիլ: Մեռաւ՝ առանց երկարօրէն տառապեցնելու իր սիրելիները, իր բազում բարեկամներն ու անհամար հիացողները:

Ի՞նչ կը թողու իր ետին. ԱՆՈՒՆ ՄԸ, զոր գալիք սերունդները յարգանքով պիտի յիշատակեն:

Եւ այդ՝ մեծ բան է արդէն:

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

(«Ազգ» 29 Յունուար, Պէյրութ)

«ԵՍ ԳՏԱՅ ՆՈՅԵԱՆ ՏԱՊԱՆԸ»

●

«Մարդ մը եւ իր որդին, կը բարձրանան Արարատի գագաթը եւ կը գտնեն Նոյեան Տապանի մնացորդները, ինչ որ, հարիւրաւոր երկրախոյզներ եւ գիտուններ ի զուր փնտռած էին դարերէ ի վեր...»:

Այս բախտաւոր մարդը, Ֆէրնան Նավարան է, որ սակէ դեռ քանի մը տարի առաջ, դարձաւ հետաքրքրական դէմք մը՝ իբրեւ վարժ «գրօսաշրջիկ»:

1952–53ին, քանի մը լրագրողներու եւ նկարիչներու հետ շրջագայելով Թուրքիոյ ներսերը, մասնաւորապէս Արեւելեան Նահանգները, յաջողած էր բարձրանալ մինչեւ Արարատի բարձունքները:

1953ին, Շայեոյի մեծ սրահին մէջ իր դեկոյցը՝ այս քիչ մը խորհրդաւոր ճամբորդութեան շուրջ, եւ տեղին վրայ, Թրքական հսկող աչքերէն գաղտնի քաշուած հայկական կիսաւեր մէկ քանի վանքերու նկարներու ցուցադրութիւնը տեղի տուաւ զանազան մեկնութիւններու:

Ֆ. Նավարայի շուրջ ստեղծուած այս հետաքրքրութիւնը՝ օրուան բոլոր նորութիւններու նման, երկար չտեւեց: Անկէ ետք ան ալ մոռցուած անուններու շարքն անցաւ:

Այս մոռցուած մարդը, որ ի դէպ «արկածախնդիր» ալ նկատուեցաւ, վերստին հրապարակի վրայ է, այս անգամ սակայն, խիստ ինքնավստահ, յանդուգն յայտնութեամբ — «Ես գտայ Նոյեան Տապանը»:

Այս անունին տակ 238 էջնոց պատկերազարդ հատոր մըն ալ՝ փաստելու համար իր գիւտին վաւերականութիւնը:

Ֆ. Նավարան, որ իր այս արտակարգ գիւտով ձգտումն ունի հերոսանալու, համեստութեամբ եւ պարզօրէն կը խոստովանի թէ, «աւետարանական խնդիրներու մասնագէտ մը չէ, ոչ ալ՝ «հնախոյզ» մը:

Գիտական որեւէ մասնագիտութիւն չունենալով հանդերձ, ան՝ բացառիկ մղումով մը, 18 տարիներ շարունակ քննած եւ ուսումնասիրած է Ջրհեղեղի, Նոյեան Տապանի եւ Արարատի շուրջ գոյութիւն ունեցող բոլոր հին եւ նոր աղբիւրները:

Իբրեւ արդիւնք իր պրպտումներուն, Ֆ. Նավարան եկած է այն հաստատ համոզման թէ՝ «Ջրհեղեղը իրականութիւն մըն է»:

Եւ հետեւաբար իրականութիւն է նաեւ որ Ջրհեղեղէն ազատուած են այն սակաւաթիւ մարդկային էակները միայն, որ ապաստան էին գտած «Նոյի շինած տապան»ին մէջ:

Այս եզրակացութիւններէն ետք, Ֆ. Նավարայի համար այլեւս անվիճելի իրողութիւն մը կը դառնայ այն վարկածը, թէ մեր փառաւոր եւ աննման Արարատը վերջնական կայանն է եղած ընկղմած Նոյեան Տապանին:

Բայց ինչպէ՞ս գտնել «Նոյեան Տապանի մնացորդները»:

Անհրաժեշտ էր բարձրանալ Արարատի գագաթը: Գտնելմ մեծ եւ փոքր խորխորատներու եւ անդունդներու մուտքերը: Մտնել՝ ապառաժներու եւ սառցակոյտերու վրայ բացուած խոռոչները, դէմ դնել ցուրտին, ձիւնին, փոթորիկներուն եւ մէկ խօսքով այն բոլոր դժուարութիւններուն, որոնք յատուկ են Արարատին:

Անհրաժեշտ էր մանաւանդ յաղթահարել Թրքական իշխանութիւններու կողմէ յարուցուած դժուարութիւնները:

1952ին, այս վերջին դժուարութեան յաղթահարելով, Ֆ. Նավարայի խումբը կը յաջողի Արարատի բարձունքներուն մօտենալ: Նոյեան Տապանի վայրը սակայն անմատչելի կը դառնայ:

Երկրորդ անյաջող փորձ մը նաեւ 1953ին:

Նոյն թուականին, Շայեոյի սրահին մէջ Ֆ. Նավարայի դեկոյցը, որու մասին յիշեցինք քիչ վերը, դինք «կասկածելի» դարձուցած ըլլալով Թուրք իշխանութեան, ետ կ'առնուի Արարատը բարձրանալու արտօնագիրը:

1955ին, յամառ եւ անվհատ Նավարան, կ'որոշէ առանց պաշտօնական արտօնութեան, «ապօրինի» միջոցներով գլուխ հանել իր կիսաւարտ ծրագիրը — Արարատի յաւիտենական սառցակոյտերուն մէջէն գտնել «Նոյեան Տապանի մնացորդները»:

Այս անգամ ան՝ Թուրքիա կ'երթայ իր կնոջ եւ երկու զաւակներուն հետ իբրեւ «զբօսաշրջիկ»:

1955 Յուլիս 2ին, իր կինը եւ փոքր զաւակը Բայազետի մօտերը պանդոկ մը ձգելով, մեծ զաւկին (16 տարեկան) Ռաֆայէլի հետ կը բռնէ Արարատի ճամբան:

1955 Յուլիս 5ին, «Նոյեան Տապանի մնացորդները» կը ժպտին ուժասպառ հայր եւ որդուն: Սառցակոյտերու եւ լավայի փոշիներու մէջ թաղուած գերան մը կը կտրեն մէկուկէս մեթր երկարութեամբ կտոր մը: Այս թանկագին «գանձը» դիւրութեամբ եւ ապահով տեղափոխելու համար երեք մասի վերածե-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԱՅ ԿԱՄՈՒՐՋ

●

Առաւել լուա՛ զիս
Ի տղմոյ յանցանաց,
Աղբիւր բժշկութեան
Եւ ողորմեա՛...

Յետոյ, դառնալով աղջկան, խստիւ պահանջեց.

— Կրկնի՛ր:

Աղջիկը հլու-հնազանդ մրմնջաց.

Առաւել լուա՛ զիս
Ի տղմոյ յանցանաց...

Տիկինը մռայլուել էր սաստիկ:

— Իշխանի մօտ չտա՛ս այդ շինականի անունը. նա չէ՛ արժանի մեր իշխանական տունը մտնելու, — վճռաբար զգուշացրեց նա աղջկան:

Ապա յայտնեց, որ Վասակ իշխանը տրսի ժամանակ Հասան Գնդունի իշխանին խօսք է տուել Սահականուշին կնութեան տալ նրա որդուն՝ Գնէլին:

Սահականուշն անօդ հեկեկաց:

Ծնգաց եկեղեցու երեկոյեան զանգը...

— Ջհակառակուես հօրդ, զի նրա որոշումը անդարձ է, — տխրաբար խօսեց Սմբատուհի տիկինը եւ նորից ձեռքերը երկինք պարզելով՝ մրմնջաց.

Յոյս իմ ես դու, տէ՛ր,
Քաւիչ յանցանաց իմոց,
Մի՛ անտես առներ
Զքրխումն արտասուաց իմոց,
Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ...

Մինչ Սահականուշը անէացած, թաց աչքերով դիտում էր հեռաստանը, ուր մի երիտասարդ շինական եզներն էր քշում սեւ ցելերով:

Բ.

Երբ Հասան Գնդունու իշխանական տնից եկան Սահականուշի ձեռքը խնդրելու, Վասակ իշխանը մեծ գոհունակութեամբ դիմաւորեց նրանց, հիւրասիրութիւն կազմակերպեց եւ գուսան Խօսրեին կարգադրեց ուրախ երգով ու նուագով ծաղկեցնել սեղանը:

... Մինչեւ ուշ գիշեր ընդում էր փանդիռը, խրախճանքից թնդում էր իշխանական ապարանքը, որի սենեակներից մէկում, գլուխը մխրճած բարձին, հեծկլտում էր մի եղնի՛կ աղջիկ...

Կէս գիշերն անց, երբ արդէն խաղաղուել էր ապարանքը եւ գինուց հարբած խոր քուն էին մտել բոլորը, Սահականուշին մօտեցաւ ծերունի այգեպանը եւ փշշտակցելով՝ խորհուրդ տուեց

— Աղջի՛կս, սէրը կը փափկացնի քարը, բայց ոչ՝ քո հօր սիրտը...: Վասակ իշխանը դաժան է ու անողոք: Սէրդ փրկելու մի միջոց կայ. յայտնիր հօրդ, որ գիշերը մի սուրբ երեւալով, քեզ ասաց. «Վասակի հողու փրկութեան եւ իշխանական տան երջանկութեան համար դու Գնէլին կնութեան կը գնաս միայն այն ժամանակ, երբ նա երկու տարում կամարակապ մի կամուրջ կը կառուցի Հուրաստանի վրայ՝ առանց փայտ ու մեխ օգտագործելու: Եթէ երկու տարուց ուշացնի՝ հարսանիքն Աստուծոյ կամաց հակառակ կը լինի»:

Լուսաբացին Սահականուշը այդպէս էլ պատմեց իր ծնողներին:

Վասակը աստուածային տեսիլքը հաղորդեց Գնդունի իշխանին:

— Ողորմեա՛ ինձ, տէ՛ր Աստուած, եւ եղիցի կամք քո, երկիւղած շշնջաց Գընդունի իշխանը:

Յետոյ Հասանը ահ ու դողը սրտում՝ խորհրդի նստեց որդու հետ: Խորհրդակցեցին երկար, թէ ինչպէս կատարեն Ամենակարողի կամքը:

Գնէլը, որ յայտնի էր որպէս ծոյլ ու անբան, կաղացող ոտքով քառասուն օր ման եկաւ լեռնաշխարհում, գնաց հրաւիրակուած ոստաններ, գտաւ մի անուանի վարպետ:

Երբ վարպետն իմացաւ ամբողջ պատմութիւնը, մեծապէս խանդավառուեց եւ ասաց.

— Այնպիսի քարակոփ կամուրջ եմ կապելու, որ դարերին դիմանայ:

Սահականուշի տեսիլքից քառասունմէկ օր յետոյ սկսուեց լայնակամար կամուրջի շինարարութիւնը:

Գ.

Ամէն առաւօտ Արծուաքարի վրայից Սահականուշը դիտում էր կամուրջի շինարարութիւնը եւ երկիւղով էր լցւում սիրտը: Կամուրջը կառուցւում էր արագ: Քար-քարի վրայ բարձրանում էր լայնացող կամարը:

Մի գիշեր, անքնութեան տանջանքներից յետոյ, հագիւ էին փակուել Սահականուշի կոպերը, երբ որոտից ու կայծակից զարթնեց սարսափած: Սկսուել էր տեղատարափը, եւ լեռնալանջից հեղեղները թափւում էին գետը՝ ահեղ դղրդիւնով քարաժայռեր քշելով:

«Նորից ջրհեղեղ է լինելու» — սոսկումով մտածեց Սահականուշը՝ ունկնդրելով սանձազերծ տարերքի շառաչին:

Երբ արշալոյսին Սահականուշը Արծուաքարի վրայից դիտեց ձորահովիտը, ե՛ւ տխրեց, ե՛ւ արեւածագի ուրախութեամբ լցուեց սիրտը: Չէր ուզում հաւատալ աչքերին՝ կամուրջի կիսաւարտ կամարը փուլ էր եկել. հեղեղը քշել-տարել էր կամարի տաշած քարերը: Գետափին վարպետը, շինարարները, Հասան Գնդունի իշխանն ու Գնէլը տխուր կանգնած՝ միտք էին անում: Հայրն էլ շտապում էր նրանց մօտ՝ երեւի ցաւակցելու:

(Շար. – 2)

ՍՍ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՌԱՋԻՆ ԲՐԻՉԸ ԶԱՐՆՈՒԵՑԱՒ...

●

Տարիներէ ի վեր անյետաձգելի պահանջ մը կը զգացուէր Փարիզի մէջ ունենալու Մշակոյթի Տուն մը, կեդրոնավայր մը, ուր հաւաքուէին ֆրանսահայ կազմակերպութիւնները: Որպէսզի երիտասարդները ազատուէին սրճարաններու անկիւններէն եւ հնարաւորութիւն ստեղծուէր որ անոնք կարենային հաւաքականօրէն գոհացում տալ իրենց մշակութային եւ մտաւորական պահանջներուն:

Ինչո՞ւ եա պիտի մնար ֆրանսահայութիւնը գաղթաշխարհի միւս գաղութներէն, ուր նման հաստատութիւններ շատոնց արդէն գոյութիւն ունին:

Հայ մամուլը արդէն արձագանգ տուաւ եւ աւետեց թէ փարիզահայութեան փափաքը արդէն իրականացած է: Հայ Մշակոյթի Տունը այլեւս ծրագիր մը ըլլալէ բոլորովին դադրած՝ դարձած է իրականութիւն:

Արդարեւ, Լաֆայէթի մեծ պողոտային կողքին (Մէթրօ Քատէ մօտիկ) Պլէօ փողոցի 17 թիւը հայութեան ժամադրավայրն է այլեւս:

Շէնքը ունի քսան մեթր երկայնք եւ տասը մեթր լայնք: Ունի բազմաթիւ սենեակներ, ներքնայարկ, գետնայարկ եւ չորս յարկ: Պիտի ունենայ «Շաւարշ Միսաքեան Սրահ»ը, կազմակերպութեանց գրասենեակներ, ժողովասրահներ, թանգարան-մատենադարան եւ դրօսարան:

Մշակոյթի Տան կեդրոնական յանձնախումբը կազմուած է ծանօթ ազգայիններէ եւ ունի գործադիր մարմին մը 9 անդամներէ բաղկացած, որ ստանձնած է գործերու պատասխանատուութիւնը:

Շէնքին ճարտարապետական տնօրէնութիւնը ստանձնած է անձնուիրաբար ծանօթ ճարտարագէտ Պ. Արամ Թէրզեան, որուն կ'աջակցին նաեւ ուրիշ մասնագէտներ, կազմելով վերանորոգման յանձնախումբը:

Նպատակս չէ այսօր ներկայացնել Մշակոյթի Տան կատարելիք դերը եւ անոր անվիճելի օգտակարութիւնները, քանի որ մասնաւոր յանձնախումբ մը պատրաստելու վրայ է գրքոյկ մը եւ ժողովուրդը առիթը պիտի ունենայ ծանօթանալու շէնքին մանրամասնութեանց:

Կ'ուզեմ միայն մատնանշել այն սքանչելի նուիրումը, որ ցոյց կուտայ ֆրանսահայութիւնը այս ձեռնարկին հանդէպ: Ամէն քաղաքի մէջ կը կազմուին ենթայանձնախումբեր, օժանդակ մարմիններ, որոնք մեղուաջան աշխատանքի լծուած՝ նիւթական միջոցներու մասին կը մտածեն անվերջ եւ արձանագրուողներու ցանկերը կը տեսնենք յաճախ մամուլի մէջ:

Սոյն երեւոյթը գոհունակութիւն կը պատճառէ բոլորին եւ կարելի է արձանագրել ի պատիւ ֆրանսահայութեան:

Գնուած շէնքը կարիք ունի մեծածախս նորոգութեանց եւ ձեւափոխութեանց, վերածուելու համար բաղձացուած վիճակին:

Ուրախութեամբ կարելի է արձանագրել նաեւ բացառիկ երեւոյթ մը, — բացի նիւթական օժանդակութիւններէ, ամէնօրեայ խնդրանքներ կը ստացուին եւ փափաք կը յայտնուի անձնուիրաբար կատարելու ձեռական աշխատանքներ, որոնց դասաւորումը պիտի ընէ շինութեան ենթայանձնախումբը, — բոլորը կարգի կը սպասեն խանդավառութեամբ:

Արդարեւ, Փետր. 2ի շաբաթ առաւօտ, կամաւոր աշխատողներու առաջին խումբը, որ կը բաղկանար Իթալիի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան եւ Աղբիւր Սերոբ խումբի անդամներէն, զարկաւ առաջին բրիչը: Ամբողջ օրը փոշիներու մէջ թաթխուած՝ արիւն [illegible] թափելով անոնք իրենց բազուկին ուժը ի սպաս դրին, անձնուիրաբար ցոյց տալով Հայուն շինարարական ոգին:

Ապրի՛ք տղաք, ձեր այդ բրիչի հարուածներով առաջին ակօսները բացիք ֆրանսահայ Մշակոյթի պարտէզին: Ուրիշներ ձեզի պիտի յաջորդեն նոր ակօսներ եւս բանալու, ու քիչ ատենէն հայ ժողովուրդը պիտի ունենայ Փարիզի մէջ իր արդասաբեր մշակոյթի ծաղկաստանը:

Պ. ԶՊՐՈՒՔՃԵԱՆ

լով կը տեղաւորեն իրենց ճամբորդական պայուսակներուն մէջ:

Ֆ. Նավարան իր նպատակին հասած է այլեւս: Իր եւ Ռաֆայէլի պայուսակներուն մէջ էր «Նոյեան Տապանի մնացորդ»ներէն կտոր մը:

«Միշտ այդ մասին մտածելով» ան՝ կը յաջողէր հոն, ուր պարտուած էին «հաբիւրաւոր երկրախոյզներ եւ գիտուններ»...:

Իր այս յաղթանակին համար ան ունի իր գանձի մասնագիտական քննութիւններու արդիւնքը:

4–5000 տարուան կեանք ունեցող փայտի կտորը «Նոյեան Տապանի մնացորդներէն» տարբեր բան մը կրնա՞յ ըլլալ:

Ֆ. Նավարա պատրաստ է համոզելու բոլոր տարակուսողները...:

Այսօր, ան, աւելի քան բարձրաձայն կը կանչէ. «Ես գտայ Նոյեան Տապանը»:

Համաձայն ըլլանք կամ ոչ, այս գրքի ընթերցումը հաճելի կրնայ ըլլալ բոլորին: Հայ ընթերցողին մանաւանդ, որ պիտի ուզէր հաստատուած իրականութիւն մը նկատել Ֆ. Նավարայի յայտնութիւնը...:

(*) Հրատ. Ֆրանս-Ամփիր:

ԱՅՍՕՐ, հինգշաբթի կէսօրին, Սէնի նահանգին մէջ ահազանգի փորձ պիտի կատարուի: Այսուհետեւ ամէն ամսուան առաջին հինգշաբթին, ժամը 12ին, պիտի կրկնուին այդ փորձերը:

ՅԱՐԳԱՆՔ ԵՒ ՊԱՐՏՔ

●

Հայկական իրականութեան ամէնէն մեծ կորուստներէն մէկն է, որ Շաւարշ Միսաքեանի մահով կ'արձանագրուի մեր նորագոյն տարեգրութեան մէջ:

Ան, որ համակ երիտասարդութիւն եւ քաջութիւն կը սփռէր գրչով եւ խօսքով, անդարձ կը հեռանայ մեզմէ, բայց իր հոգին կը թեւածի հիմա մեր շուրջը, պարտադրելով մեզի յարգանք եւ պարտք:

Ընդհանուր հայկական եղեռնի հերոսական տուայտանքէն ազատած քիչերէն մէկն էր եւ սակայն գաղափարի համար զոհուողներէն՝ «Շատերէն Մէկը» իսկապէս, որ բախտին բացառիկ մէկ ժպիտովը ողջ մնացած էր, եւ 1919էն ասդին, իր փորձ եւ տաղանդաւոր հրապարակագրական արժանիքին հաւասարող քիչեր կը գտնուին ապահովաբար մեր մէջ:

Մխիթարի «Երիտասարդաց»էն մինչեւ «Ազատամարտ», «Արդարամարտ», «Ճակատամարտ», «Յառաջ» Կարինի ու մինչեւ երեսնամեայ «Յառաջ» կը ներկայանայ ան մեզի յիսնամեայ ազգային աշխատանքով եւ գրական վաստակով: Ամէն օր, եւ յաճախ կէս ժամուան մէջ, կուռ, կրակոտ, հիմնաւոր եւ ցնցող յօդուած-խմբագրական տալ տպագրական մեքենային, կը հասկնան ամէն անոնք միայն որոնք մակերեսային ընթերցողներ չեն...:

Շաւարշ Միսաքեանի համար Ազգ, Հայրենիք եւ Մայրենիք առօրեայ աղօթք կը կազմէին եւ այս էր պատճառը, որ ամբողջ երիտասարդական սերունդ մը բոլորուած մնաց իր շուրջը:

Կը յիշեմ դեռ Պոլսէն իր մէկ յօդուածաշարքը, երբ, Երեւան այցելութենէն վերադարձին ճառեր կը խօսէր Փըթի-Շանի բեմէն եւ այլուր. ի՛նչպէս կը հրահրուէինք, երբ կը կարդայինք՝ «Դէպի Աշխարհն իմ երազին...»ը եւ ամէնօրեայ խմբագրականները:

Չենք գիտեր թէ ի՛նչքան աւելի մարած կ'ըլլար Եւրոպայի գաղութներու ազգային կեանքը՝ եթէ «Յառաջ»ը չըլլար: Իսկ «Յառաջ»ի հետ կապուած է, կարծէք իբր ազգային կեդրոն, ամբողջ հայութիւնը:

Ողբացեալը հակառակութիւն մը ունէր «վարժապետ» եւ «գովասանք» բառերուն դէմ, բայց պէտք է պահ մը յիշենք թէ ինք եղաւ սերունդ հասցնող եւ ամէն բանի հասնող՝ շնորհիւ իր «Յառաջ»ին: Չհասա՞ւ Շիրակի աղէտեալներուն, չհասա՞ւ Յունաստանի կամ Լիբանանի բարենպատակ գործերուն, չհասա՞ւ բազմազան ազգային եւ ընկերային դժուարին ձեռնարկներու: Պէտք է խոստովանիլ թէ իր «տէրվիշ»ի նման զոհողութեան շնորհիւ «Յառաջ»ը տեւեց 1925էն ի վեր:

Հայ երիտասարդութեան «Մեծ Եղբայրն» է, որ կնքեց իր մահկանացուն, բայց վա՛յ մեզի եթէ երիտասարդութիւնը չգիտնայ շարունակել ճամբան...: Իր մահը յարգանք եւ միանգամայն պարտք կը դնէ գիտակից աշխատանքի, որպէսզի կարենանք ըսել թէ զուր չէ անցած իր խոնջէնքը եւ այլեւս կրնա՛յ խայտալ իր հոգին:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

●

Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ Շրջանային կոմիտէութեան միջոցաւ ցաւակցական գրութիւններ ուղղած են հետեւեալ Մարմինները.—

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբ, Սէն-Ժերոմ:

Հ. Յ. Դ. Նիկոլ-Դուման խումբ, Կարտան:

Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբ, Ավինեօն:

Հ. Յ. Դ Համազասպ խումբ, Սէնթ-Մարկրիթ:

Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբ, Սէնթ-Ան:

Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբ, Լէ'զՕլիվ:

Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբ, Լա Սիոթա:

Հ. Յ Դ. Ջաւարեան Ենթակոմիտէ, Պոմոն:

Հ. Յ. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէ:

Հ. Յ. Դ. Հայաստան խումբ:

Ցաւակցութիւններ ղրկած են նաեւ՝

Պոմոնի Թաղական Խորհուրդը, Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը եւ Ֆր. Կապ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը:

●

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ: Արտասահմանի հանրային եւ լրագրական տարեգրութիւններուն մէջ անմոռանալի պիտի մնայ իր կատարած գործը: Մեր զգացած վիշտը կը միացնենք բոլոր անոնց, որոնք անակնկալ հարուած մը կրեցին այս առթիւ:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անհուն վշտով կ'ողբանք մեծ հրապարակագիր Շաւարշ Միսաքեանի կորուստը:

Մարսիլիոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կողմէ ՏՈՔԹ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԵԱՆ, Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ցաւումով կը խոնարհինք Շաւարշ Միսաքեանի թարմ շիրիմին առջեւ, յանուն Կապ. Խաչի Մարսիլիոյ շրջանի բոլոր կազմակերպութիւններու:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ.
Վարչութիւն

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (258)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Նրա մօտ կանգնած էր ծերունի Արբակը, որ մի առանձին տհաճութեամբ նկատեց.

— Շատ էլ որ դուք կամենաք արիւնը ջրով լուանալ եւ չարութիւնը՝ բարութեամբ, կարծո՞ւմ էք, դրանով կը խափանուի չարը:

— Աւելի կը հաստատուի իր չարութեան մէջ, խօսեց Սամուէլը: Նա հրէշաւոր Ներոն է, որ յայտնուել է մեր խաղաղ աշխարհում, իւր հետ բերելով սով, սրածութիւն, մոլորութիւն եւ աւերմունք: Ինչ որ կարող էր կատարել, արդէն կատարել է: Զղջում եւ ապաշաւանք չկայ նրա համար: Նա տակաւին պիտի շարունակէ իւր ապականութիւնները մեր աշխարհում: Ի՞նչպէս խնայել նրան, որ մի մազի չափ տեղիք չէ թողել, որով կարելի լինէր ներել: Ոչինչ չարիք պակաս չէ մնացել, որ չէ կատարել նա: Միթէ կարելի՞ է խնայել նրան:

— Ես նոյնպէս չպիտի խնայեմ նրան, ասաց սգաւոր մայրը, եւ իւր վշտալի աչքերը դարձրեց դէպի դայլրացած իշխանները: Ես յոյս ունէի, որ իմ մոլորեալ որդին պատիւ կը դնէր մօր արտասուքին եւ կը դառնար չար ճանապարհից: Այդ նպատակով ուղարկեցի նրա մօտ իմ պատգամաւորներին: Ես յոյս ունէի, որ նա գոնէ այժմ կը զղջար իւր մեղքերը: Բայց, ինչպէս երեւում է, ամէն զգացմունք՝ դէպի իւր ծնողքը՝ դէպի իւր ազգն ու հայրենիքը՝ մեռած է նրա սրտում: Այդ պատճառով, նա մեռած է եւ ինձ համար: Ես կը ցաւեմ նրա վրայ, բայց երբեք չեմ ափսոսայ: Նա այլեւս իմ որդին չէ: Իմ որդիքը, իմ սիրելի զաւակներն են՝ այն բազմաթիւ գերիները, որ այժմ շղթայակապ դրած են մեր առջեւ, Պարսից բանակում: Եւ որպէս դժբախտ Հռաքելը մի ժամանակ սուգի մէջ էր, մխիթարութիւն չէր գտնում իւր որդիների կորստեան պատճառով, — նոյնպէս եւ ես, իբրեւ մի որդեկորոյս մայր, հանգստութիւն պիտի չունենամ, մինչեւ իմ զաւակներին ազատուած չտեսնեմ: Այդ գերիները իմ զաւակներն են, եւ մեր հայրենիքի զաւակներն են: Մենք պէտք է ազատենք դրանց: Մենք կ'ազատենք ո՛չ միայն մարմինները այլ եւ հոգիները: Եթէ դրանց տանելու լինեն Պարսկաստան, այնտեղ պատրաստ են այդ թշուառների համար Շապուհ արքայի դահիճները, որ կը ստիպեն՝ կա՛մ արեգակին երկրպագութիւն տալ, կա՛մ նահատակուել: Այն օրից, որ ճանապարհ ընկանք, մենք ուխտեցինք ազատել գերեալներին: Մենք ուխտեցինք նա՛եւ պատժել թշնամուն մեր երկրի սահմանների վրայ: Տէրը օգնեց մեզ, եւ մենք անվտանգ անցանք ամէն փորձանքներից, մինչեւ հասանք այստեղ: Թշնամին ահա՛ մեր ոտների ներքոյ է: Այժմ ձեր քաջութիւնից է կախուած, ով իշխաններ, կատարելու մեր ամէնից սրտագին բաղձանքը, որ **Տիրոջ կամքն է:**

— Թող օրհնեա՛լ լինի Տիրոջ կամքը, Թող փառաւորուի Նրա անունը,- ձայնտուին ոգեւորուած իշխանները:

Մինչ այստեղ սոյն ոգեւորութեան մէջ էին, այնտեղ, Պարսից բանակի երկնագոյն վրանում, Հայոց աշխարհի ընդհանուր եկեղեցականութեան ոգին — Մերուժանը, դեռ դանւում էր իւր շքեղ մետաքսեայ անկողնում: Իւր մօր պատգամաւորներին ճանապարհ դնելուց յետոյ, երկար տառապում էր մի տեսակ տենդային տագնապի մէջ, որի նմանը՝ մինչեւ այն օր՝ երբեք չէր ծանրացել նրա ամուր սրտի եւ անվեհեր հոգու վրայ: Իւր բոլոր խաղը պիտի կորցնէր մի քանի րոպէում: Նրա հետ պիտի կորցնէր եւ իւր ամբողջ բախտը: Այն փայլուն վաստակներից յետոյ, յանկարծ յաղթուած լինել եւ յաղթուած լինել մի պառաւից, — այս միտքը սարսափելի կերպով վրդովեցնում էր նրան: Նա երբեք չէր վհատուի, նա երբեք այսպիսի մտատանջութիւնների մէջ չէր ալեկոծուի, եթէ առողջ լինէր: Բայց նա հիւանդ էր եւ տկար: Յանձնել իւր բախտը եւ իւր զօրքերի բախտը իւր զօրապետներին, որոնց վրայ կատարեալ վստահութիւն չունէր, — այս միտքը նա բոլորովին վտանգաւոր էր համարում: Գուցէ, եթէ մնացած լինէր Մամիկոնեան իշխանը, նա այդ հոգսերից ազատ կը լինէր: Բայց զրկուեցաւ իր ամենալաւ բարեկամից եւ քաջ գործակցից, որին միայն կարող էր ամենայն վստահութեամբ հաւատալ: Ուրեմն ի՞նչ պէտք էր անել:

Հայր-Մարդպետը, Կարէն զօրապետը, եւ Պարսից միւս աստիճանաւորները, դեռ նստած էին նրա անկողնի մօտ, եւ անհամբերութեամբ սպասում էին նրա հրամաններին: Նա դարձաւ դէպի իւր աստիճանաւորները այս խօսքերով.

— Այժմ ես բոլորովին հասկանում եմ Սամուէլի թէ՛ բարեկամական պատրուակով գալուստը մեզ մօտ եւ թէ՛ նրա անգութ վարմունքը «Իշխանաց կղզում»: Նա եկաւ մեզ մօտ հետազօտելու մեր բանակի դրութիւնը, կշռելու մեր ուժերը, եւ նախ քան մեր դէմ պատրաստուած պատերազմի սկսելը, ոչնչացնելու մեր զօրքերի առաջնորդներին, որպէսզի, նրանք անգլուխ մնալով, աւելի հեշտ լինէր յաղթութիւն շահել:

ՐԱՖՖԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Է. ՑԱՆԿ)

ԱՊԱՏԱՆ.— Խորապէս կը ցաւինք մեր վեթերան ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ: Խուզիստանի ընկերներ

●

ԼՈՆՏՈՆ.— Հայկական դատի անձնուէր խմբագրին անակնկալ մահուան առթիւ կը յայտնենք մեր ցաւակցութիւնները: Ամատունի

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Խոր ցաւակցութիւն մեր սիրելի ընկերոջ մահուան առթիւ: Լուսարեւ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Մեր խոր ցաւակցութիւնները: Մելքոն Տէր Մելքոնեան ընտանիք

●

ՓԱՐԻԶ.— Ցաւալին յուզում. անկեղծ ցաւակցութիւն: Կառվարեան

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Խոր ցաւակցութիւն: Շահէն Կիւրճեան

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Դառնօրէն կ'ողբանք մեծ հայրենասէրին, հրապարակագրին՝ Շաւարշ Միսաքեանի անփոխարինելի կորուստը: Ցաւակցութիւն իր ընտանիքին: Գէորգ եւ Թերեզ Սահակեան

●

ՆԻՍ.— Ազգը հարուածող ցաւալին կորուստէն խիստ յուզուած, սրտանց կը բաժնենք սուգը: Տէր Ներսէսեան, Սուրէն Գարալեան

●

ԹՐԻՓՈԼԻ.— Կը մասնակցինք ձեր սուգին: Տոքթ. Ներսէս Քիւփէլեան Սիրան Սէզա

●

ՓԱՐԻԶ.— Հայկական Թանգարանին վարչական խորհուրդն ու բարեկամները եւ հիմնադիր Ա. Աչճեան կը խոնարհին ձեր կրած մեծ վիշտին առջեւ եւ կը ներկայացնեն իրենց խոր ցաւակցութիւններ: Ա. Աչճեան

●

ԼԻՈՆ.— Երկիւղածութեամբ կը խոնարհիմ սիրելի ուսուցչիս եւ կուսակցական դաստիարակիս՝ ընկեր Շ. Միսաքեանի զառն կորուստին առթիւ: Միսաք Միրզէ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կ'ողբանք դառնաղէտ կորուստը մեծ հայրենասէրին. ցաւակցութիւններ ընտանիքին եւ Կուսակցութեան: Սէն Լուի Թաղ. Խորհուրդ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շաւարշ Միսաքեանի մահը մեծ կորուստ մըն է ամբողջ Հայ ազգին համար: Ֆերտի Ապաճեան (Մխիթարեան սան)

●

ՕՔՍՖՈՐՏ.— Անփոխարինելի վարպետ: Կը վշտակցիմ ձեզի: Եղուարդ Գաւէզեան

●

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Անկեղծ վշտակցութիւն ձեր վիշտին: Քարաքէհեան

●

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ.— Մեր մեծ ընկերոջ ցաւալի կորուստին առթիւ մեր ցաւակցութիւնները Տիկ. Տիրուհիին եւ Արփիկին: Կիւլիւմեան

●

ՄԻԼԱՆՕ.— Խորին ցաւակցութիւններ Մեծ Հայուն կորուստին առթիւ: Տոքթ. Խանճեանեան

●

ԼՈՆՏՈՆ.— Ընդունեցէք մեր ցաւակցութիւնները մեծ կորուստին առթիւ: Բանիկեան

●

ԳԱՀԻՐԷ.— Կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը հայ մշակոյթի եռանդուն յառաջապահին եւ Համազգայինի մեծ բարեկամին կորուստը: Քարապաճեան

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կ'ողբանք անողոք կորուստը վեթերան ընկեր Շաւարշի, տաղանդաւոր գրագէտ, քաղաքական մաքուր եւ հեռատես գործիչ, խորհրդանրշան եւ տիպար ամենավառ հայրենասիրութեան: Կը յայտնենք մեր ցաւն ու համակրութիւնը իր արժանաւոր այրիին, բոլոր իրեններուն, «Յառաջ»ի խմբագրութեան եւ Հ. Յ. Դ. կուսակցութեան: Փիէր Ջամարեան

●

Մեր անկեղծ վշտակցութիւնը Միսաքեան ընտանիքին՝ անվեհեր Շաւարշ Միսաքեանի կսկծալի կորուստին առթիւ:
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
Սէնթ Անի խումբ (Մարսէյլ)

●

— Կ'ողբանք ընկեր Միսաքեանի մեծ կորուստը. ցաւակցութիւններ Տիրուհիին եւ Արփիկին, Կեդր. Կոմիտէին եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան:
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի
Սէն Լուի Մառնաճիւղ (Մարսէյլ)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Ղազարոս Քէշիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ այս կիրակի Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ յետ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Քէշիշեան եւ Խաչատուրեան գերդաստաններու համայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգստեան համար:
Նոյնպէս հոգեհանգիստ իր նորոգ ննջեցեալ կնոջ՝ Վարդուհիի (ծնեալ՝ Ղարիպեան՝ Գարեւորակ գիւղէն) եւ փեսային Փայլակ Մառալեանի քառասունքներուն առթիւ:

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Եկեղեցիին աւարտումէն ետք պիտի կատարուի մատաղի բաշխումը, 1915ի եղեռնին նահատակուած համայն գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին: Մատաղի բաշխումը յանձնուած է Պուլվար Օտոյի Կապոյտ Խաչի կազմին, որուն ջերմ շնորհակալութիւններ:

×

Տէր եւ Տիկին Օգսէն եւ Հրանդ Խարբութեաններ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Մակար Թիւթիւնճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Թիւթիւնճեան եւ Խարբութեան գերդաստաններու ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ:
Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ:
Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ:
Գին՝ 1200 Ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:
Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հսկիչ մը Մուրատեան վարժարանի համար: Դիմել Տեսչութեան՝ 26 ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մասնաւոր յանձնարարութեամբ կը փնտռուի Տէր եւ Տիկին Կոնդեան Մարտիրոս, Ախլցխացի, արհեստով դերձակ: Կը խնդրուի տեղեկացնել Արմաւոն, 9, ռիւ Ալէքսանդր Տիւմա, Տէօյ-Լապար (Սէն-է-Ուազ): Հեռաձայն 964 եւ 16-68:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփոխանական յանձնաժողովը քննութիւն մը բացաւ Փարիզի ընկերութեանց, մասնաւորաբար «Արամքօ»ի (արաբեւամերիկեան քարիւղի ընկերութիւն) Մ. Արեւելքի վերջին դէպքերուն մէջ խաղացած դերին մասին: «Արամքօ»ն կ'ամբաստանուէր Սուէզի եւ Ալժերիոյ հարցերուն մէջ վատ դեր մը կատարած ըլլալու յանցանքով:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Վարդուհի Մուշէեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր՝ Պ. Միհրան Անասթասեանի (Պանյէօ):

ԿՈՉ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր: Հայրենագիտութիւնը կ'ուսուցանէ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան:
Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ:
Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յասմիկ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Մերանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Սալավանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բաչաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արամ Ղազարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Գոհար Սարեան, Տէր եւ Տիկին Տիւրան, Տէր եւ Տիկին Յակոբոֆ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Սարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդանուշ Խաչատուրեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Յօղիկ Սարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Սարեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Անթիպա, Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ինճէեան, ինչպէս նաեւ Մ. Սայլանճեան, Մ. Աչճեան, Կ. Յակոբեան, Աւետիսեան, Զ. Խտիշեան, Կ. Ժամկոչեան, Շահինեան եւ Ե. Յարութիւնեան ընտանիքները սրտի կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրեղբօր կնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԵՆՈՎԱԲԷ ՍԱՐԵԱՆԻ
(87 տարեկան)
(Ծնեալ՝ Ղազարեան, Տրապիզոնցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 4 փետրուար 1957, յետ կարճատեւ հիւանդութեան՝ 27 ռիւ Տէնուէքի իր բնակարանին մէջ, Փարիզ:
Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին հինգշաբթի, 7 փետրուար, ժամը 14ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Գոլոմպի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ քուփէօզ մը՝ կանանց քոնֆէքսիոնի համար (մօտէլը հասկցող): Տեւական գործ:
Նոյնպէս՝ լաւ գործաւորուհիներ՝ շըմիզիէի համար:
Դիմել՝ Մէզոն Միշէլ, 165 րիւ տը Ժավէլ: Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆոր:
Ներկայանալ՝ առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 5:

Մանուկներու ծպտեալ հանդէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Միլիթէռի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Միութեան Որբ. Օգն. Մարմնի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ
ՄԱՐՍԷՅԼ, այս կիրակի ժամը 10ին
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
88 ռիւ տ'Օպայն

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան: Մայրավանքի կողմէ ներկայ կ'ըլլայ Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ազգային կազմակերպութիւնները, Միութիւնները եւ հանգուցեալ Վարդապետին յիշատակը յարգողները:
Անհատական հրաւէր դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:
ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:
ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Յոյներու սրահը:
ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցաշէն ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 79 Կրան Ռիւ:
ՕՐԱՆԺ.— Վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:
Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները:
Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:
Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Ափրիկեանին կամ խումբին վարչութեան, ամէն չորեքշաբթի:

Կապոյտ Խաչի Անկենի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDI[illegible] ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաճ: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
8
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
8 FÉVRIER
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7802 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3613

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

(Խօսուած Յունուար 31ին, Շաւարշ Միսաքեանի յուղարկաւորութեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին) :

Անողորմ ճակատագիրը կրկին հարուածեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ հայ տարագիր ժողովուրդը :

Ճրագ մը եւս մարեցաւ :

Տիտան մը եւս ինկաւ :

Ու ահա եկած է հրաժեշտ առնելու ալ-խուր, գաւռ պահը՝ անձէ մը որ եղաւ մեծ, բացառիկ ոգիով, կամքով եւ տաղանդով օժտուած, Հայէ մը, որ եղաւ հայրենասէր եւ ազգանուէր. Դաշնակցականէ մը՝ որ իր երիտասարդ հասակէն մինչեւ վերջին շունչը եղաւ գաղափարապաշտ, մնաց միշտ պատնէշին վրայ, անվերապահօրէն նուիրուած իր բարձր իտէալին :

Ահա եկած է այն տխուր ու գաւռ վայրկեանը, ուր Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի պակիր Կեդրոնական Կոմիտէն, իր չրջանի բոլոր Մարմիններու ներկայացուցիչներով, անհամար ընկերներով շրջապատուած, կանգնած բազմավաստակ մտաւորականին ընտանիքին կողքին, հայ ժողովուրդի այս հոծ բազմութեան ներկայութեամբ վշտահար ու արտասուալից, բայց հպարտութեամբ լի, պատմութեան կը յանձնէ այդ վեհ ու պայծառ դէմքը, այդ անզուգական Հայը, այդ ղեկավար Դաշնակցականը, կը յանձնէ իր մոլեգնօրէն սիրած ժողովուրդին դարաւոր ու ալեկոծ պատմութեան, որուն ժամանակակից Թուականներու էջերը պիտի զարդարուին Շաւարշ Միսաքեանի անմոռանալի անունով, բեղնաւոր գործով :

Սակաւաթիւ են մեր մեծանուն ընկերոջ նման դէմքերը : Ան պարծանքը պիտի մնայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ու միանգամայն փառքն ու պատիւը հայ ժողովուրդին :

Կը պատկանէր սերունդի մը որ տեսած ու ապրած էր Հայուն տառապանքները, ու որոշած վերջ տալ անոնց : Այդ վճռական եւ աննկուն կամքի տէր սերունդին մեծագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը եղաւ Շաւարշ Միսաքեան :

Իր բոլոր ուժերը, կարողութիւնները տրամադրեց ժողովուրդին ու կուսակցութեան : Յիսուն տարի չարունակ գործեց, պայքարեցաւ, տանջուեցաւ, զոհ[illegible]ցաւ ու մաշեցաւ իր ազգին բարօրութեան համար, միշտ անոր ազատագրութիւնը ունենալով իբրեւ նպատակ : Իր երիտասարդութեան օրերէն սկսեալ, Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ [illegible] [illegible]հուն կուռով, յետագային դառնալով կեդրոնական անձնաւորութիւն մը, ղեկավարեց՝ ուրիշ հանրածանօթ դաշնակցականներու հետ միասին, այս հզօր կուսակցութիւնը, հանդիսանալով արժանաւոր հետեւորդը Հայուն կեանքը յեղաշրջող երրորդութեան : Դրօշակիրներէն մէկը պիտի մնայ անոր տարածած խտէալներուն, քաջարի դրօշակիրը մեր ժողովուրդի իղձերուն :

Իր միտքը, իր մտքին հարուստ պաշարը դրաւ ի սպաս հայրենեաց, ու իր հայրենաշունչ, յեղափոխական, ցնցող գրիչը լոյս ներշնչեց, լոյս սփռեց դիւներու մէջ «Ազատամարտ»ի եւ «Ճակատամարտ»ի էջերէն : Բայց իր մեծագոյն փառատակը կայ եւ պիտի մնայ այն օրաթերթը, որու հիմը դրաւ Փարիզի մէջ 32 տարի առաջ : Երբ հայ ժողովուրդը, անգամ մը եւս պանդխտութեան ճանապարհը մտաւ, Շաւարշ Միսաքեան տեսնելով ցրուած հայ գաղութները ըմբռնեց յստակօրէն ըմբռնեցին այն վտանգին ահաւորութիւնը որուն առջեւ կանգնած էր հայութիւնը : Ըմբռնեց կենդանի կապի մը անհրաժեշտութիւնը աշխարհացրիւ ժողովուրդին համար, որուն ինք իսկ կը նմանցնէր հովին յանձնուած փետուրի մը ի սփիւռս աշխարհի, ու շնորհեց մեզի իր օրաթերթը :

Հրապարակագիր իր ամբողջ էութեամբ, 32 տարի Շաւարշ Միսաքեան իր ձայնը բարձրացուց, այդ ձայնը որ տարածուեցաւ Արեւմուտքէն Արեւելք, մինչեւ ներկայ հայրենիքի սահմաններէն ներս, արթնցնելու, սնուցանելու, խանդավառելու համար հոգիները, պաշտպանելու համար մեր ազգային դատը, բողոքելու՝ անիրաւութեան եւ անարդարութեան դէմ, խափանելու՝ հայ ժողովուրդի թշնամիներուն դաւերը :

Մասնաւորաբար հայ երիտասարդութիւնը կ'ողբայ իր անակնկալ կորուստը, այդ երիտասարդութիւնը, որ անոր ամենօրեայ զուրցուրանքին եւ խրախուսանքին 'առարկան էր :

Պաշտելի ընկեր Շ. Միսաքեան,

Անսահման է վիշտը ընկերներուդ եւ ժողովուրդիդ : Կ'ըմանաս անշուշտ մեր բոլորիս անմխիթար սրտերուն ձայնը, որ կը բարձրանայ վեր, հոն ուր յաւիտենականութեան մէջ կը սաւառնի պայծառ հոգիդ, այդ ձայն որ կ'ըսէ. «Թանկագին ընկեր, անթառամ պիտի մնայ յիշատակդ : Պատգամ մը ձգեցիր մեզի, կարճ բառի մը մէջ ամփոփուած, բայց այնքան իմաստալից, կարճ ու վեհ բառ մը որով անուանեցիր թերթդ՝ «Յառաջ» :

Այսօր կ'ըմբռնենք լիովին որ հրամայական պատգամդ է ան ընկերներուդ, «Յառաջ» դաշնակցականներ, միշտ յառաջ, անվհատ, հասնելու համար մեր նպատակներուն : Վերջին պատգամդ՝ հայ ժողովուրդին, յառաջ հայութիւն, որ պէտք ապրիս՝ յաւերժ : Խրախուսիչ պատգամդ հայ երիտասարդութեան, յառաջ երիտասարդներ, դէպի նորանոր նուաճումներ, ապահովելու համար ազգին ապագան :

Ու մենք շիրիմիդ վրայ կ'ուխտենք մեր կարելին ընել, հաւատարիմ մնալով պատգամիդ, իրականացնելու համար քու եւ մեր իտէալը, այն ազատ, անկախ ու ամբողջական հայրենիքը, որուն հողին պիտի ուզէիր յանձնուիլ :

Բայց աւա՜ղ, Հայաստանի մարգագետիններէն ծաղիկ մը անգամ չկայ որ զարդարէինք շիրիմդ : Թոյլ տուր ըսել, որ բոլոր ընկերներուդ կողմէ, ծնրադիր, քու պաշտած եռագոյնիդ փոխարէն, երեք ծաղիկ զետեղեմ գերեզմանիդ վրայ,

Մէկը Կարմիր,

Միւսը Կապոյտ,

Հատ մըն ալ Նարնջագոյն :

ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԶԵԿՈՅՑԸ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Անգլիոյ Պաշտպանութեան նախարարը, Սէնտիս, Մ. Նահանգներէն վերադարձին, առջի օր Երեսփ. Ժողովին առջեւ, իր բանակցութեանց արդիւնքին մասին զեկոյց մը տուաւ :

Յայտնի է թէ Մ. Նահանգները խոստացան հիւլէական արդի զէնքերով օժտել ոչ միայն Անգլիան, այլ նաեւ Ատլանտեան Ուխտի բոլոր զինակիցները :

Ըստ վերջին համաձայնութեանց, Բրիտանական կղզիները պիտի վերածուին հեռամուղ (թէլէկիտէ) արդիական զէնքերու ամբարատեղի մը : Այս ձեւով, Անգլիոյ ռազմական պաշտպանութիւնը սերտօրէն կը կապուի ամերիկեանին :

× Ատլանտեան Ուխտի Եւրոպական բանակներու ընդհ. հրամանատարը, զօր. Նորսթէտ, երկուշաբթի օր պիտի մեկնի Լոնտոն, ուր կարեւոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ անգլիացի ռազմագէտներու հետ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ազգաժողովէն ներս դիրքերը հետզհետէ կը ճշդուին Ալժերիոյ հարցին շուրջ :

Ամէնէն յատկանշական միջամտութիւններէն մէկը ամերիկեան պատուիրակինը եղաւ. իր յայտարարութիւնները զարմանք չպատճառեցին, որովհետեւ նախապէս արտայայտուած էր այդ մասին. բայց չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս բանաձեւեց իր կառավարութեան տեսակէտները, որոնք անվերապահօրէն ուժ կուտան Ֆրանսայի : «Մ. Նահանգները բաւարարուած կը զգան Ֆրանսայի Արտ. Նախարարին ճառէն, ուր կը նախատեսէ կռիւներու դադարումը, ազատ ընտրութիւններու կազմակերպութիւնն ու ժողովուրդին ներկայացուցիչներուն հետ բանակցութիւններ վարելը : Հարցը բաւական բարդ է, բայց պէտք է լուծուի առանց արտաքին միջամտութեան. ահա թէ ինչու Մ. Նահանգները հակառակ են արաբեւասիական երկիրներէն 18 պատուիրակութեանց առաջարկութեան : Պէտք է զգուշանանք այն՛ բոլոր որոշումներէն, որոնք կրնան արգելք հանդիսանալ Ֆրանսայի՝ իր ծրագիրներու իրագործման մէջ» :

Ամերիկայի պատուիրակին դիրքը թէեւ որոշ էր, ինչպէս ըսինք, բայց չէր [illegible] որ այսքան բացորոշ բառերով արտայայտէ իր տեսակէտը. ահա թէ ինչու կարգ մը պատուիրակութիւններ չկրցան զսպել իրենց զարմանքը :

Քապոթ Լաճէն առաջ, Անգլիոյ պատուիրակն ալ պաշտպանած էր Ֆրանսայի տեսակէտը :

Մեծ զարմանք եւ վրդովում պատճառեց Մարոքի պատուիրակին ճառը, որ Թունուզի պատուիրակին նման, բուռն բառերով յարձակեցաւ Ֆրանսայի վրայ : Մարոք մէկ կողմէն տնտեսական օգնութիւն կը պահանջէ Ֆրանսայէն, իսկ միւս կողմէ ալ Ազգաժողովին մէջ կը միանայ Ֆրանսայի հակառակորդներու խմբակին : Պ. Փինօ անմիջապէս պահանջեց Արտ. Նախարարութենէն, որ Մարոքեան կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրէ իր պատուիրակին այս անընդունելի ելոյթին վրայ :

Ֆրանսայի պատուիրակը, ժագ Սուստէլ, անմիջապէս պատասխանեց Մարոքի պատուիրակին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մինչ ազատամարտութեան ներկայացուցիչները ամէն ճիգ կը թափեն Ազգաժողովին մէջ իրենց կողմնակիցներ ճարելու համար, Ալժերիոյ մէջ ազատամարտական շարժումը մեծ վնասներ կը. կրէ : Առջի օր Ալժէ քաղաքին մէջ 160է աւելի ձերբակալութիւններ կատարուեցան. 8000ի մօտ կասկածելիներ ոստիկանական հսկողութեան տակ կը պահուին. բազմաթիւ ահաբեկիչներ եւ համայնավարներ ձերբակալուեցան :

× Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պուրժէս Մոնուրի մեկնեցաւ Ալժերիա, ուր պիտի մնայ շաբաթ մը : Տեղւոյն վրայ պիտի քննէ սահմանային հարցը : Արդարեւ, Մարոքէն եւ Թունուզէն զէնք եւ կռուողներ կ'անցնին դէպի Ալժերիա, որոնք կը ձերբակալուին սահմանապահ ուժերու կողմէ, բայց շատ մը ուրիշներ ալ կը յաջողին անարգել անցնիլ :

× Նախարարաց խորհուրդին մէջ Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, ներկայացուց վերջին օրերու պատկերը : Մասնաւորապէս խօսեցաւ Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատին կրած բարոյական մեծ պարտութեան մասին : Ընդհ. գործադուլը կարելի է ձախողած նկատել, որովհետեւ վերջին շաբթուն, Ալժերիացիները իրենց գործերուն չգացին, պարզապէս որովհետեւ կը վախնային ահաբեկիչներու վրէժխնդրութենէն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն, որեւէ գումար չղրկել «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւին վրայ, ցնոր տնօրինութիւն :

Բաժնեգինի, ծանուցումի եւ զանազան վճարումները ընել միայն մանտա-քար - տով :

Շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Գ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	372.000
Տէր եւ Տիկ. Հայկ Զրուանդեան	10.000
Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի Կոմիտէ	10.000
Հ. Յ. Դ. Ուս. Ռուբէն խումբ	10.000
Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ խումբ	10.000
Տէր եւ Տիկ. Բարսեղ Սերճանեան	10.000
Վիէն.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ	5.000
Տոքթ. Լեւոն Գրիգորեան	5.000
Երուանդ Ճանկէօզեան	5.000
Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբ	5.000
Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Արապեան	5.000
Ոմն	2.000
Հայ պարուհի մը	1.000
Ընդհանուր գումար	450.100

●

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տոքթ. Լեւոն Գրիգորեան	5.000
Հմայեակ Ալեքսանեան (Փավիյոն)	2.000
Տիկին Ծովինար (Ամերիկա)	2.000
Վ. Խաչատուրեան (Ռընա)	1.000
Ոմն	5.000
Հայ պարուհին	1.000

×

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Հայ պարուհին	500

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՄՈՍԿՈՒԱ, (ԱՖՓ).— Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի համալսարանի կուսակցական կոմիտէն գատապարտուեցաւ եւ քարտուղարը պաշտօնանկ եղաւ «համալսարանին մէջ, կարգ մը համալսարանականներու կողմէ գործուած ծանր սխալներու հանդէպ նեխած ապատակտանութիւն մը ցոյց տուած» ըլլալուն համար, կը գրէ համայնավար կեդրոնական կոմիտէի պաշտօնաթերթը՝ «Կոմունիստ», 24 Յունուարի թիւին մէջ :

Նոր կոմիտէն առաքելութիւն ստացաւ «լուծարքի ենթարկելու ամբողջովին նախկին կոմիտէի կողմէ գործուած բոլոր սխալները, աւելցնելու համայնավար ուսանողներու քաղաքական եւ գաղափարական հասունութիւնն ու յեղափոխական արթնամտութիւնը եւ անխնայ պայքար մղելու բուրժուական գաղափարաբանութեան բոլոր արտայայտութիւններուն դէմ» :

Թերթը կը յայտնէ, թէ կուսակցական ժողովի մը ընթացքին, համալսարանի տնօրէնը խիստ քննադատութեան մը ենթարկուեցաւ՝ ուսուցիչներու ընտրութեան մէջ կուսակցութեան հրահանգներուն դէմ գործած ըլլալով : Միւս կողմէ, տնօրէնութիւնը ամբաստանուեցաւ «պետութեան դրամը մսխած» ըլլալուն համար :

Վերջապէս, ժողովին մէջ քննադատուեցաւ իմաստասիրութեան ուսուցիչը, որ չէ կրցած տեղծել «յարմար մթնոլորտ մը՝ ստեղծագործական մտքի զարգացման համար եւ արհամարհած է քննադատութեան սկզբունքները» :

ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԱԳՆԱՊ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂԻ ՊԱՅՔԱՐ

●

Արեւմուտք կը տառապի քարիւղի տագնապէ, իսկ Արեւելքի մէջ մեծերը քարիւղի պայքար կը մղեն: Ապատանի հաշուեյարդարէն յետոյ արաբական Թերակղզիին շուրջ կը դառնան Թանկագին հեղուկին ծարաւի հզօրները, որովհետեւ քարիւղի տիրապետութիւնը եւ տնտեսական ուժի աճումը, արտադրութեան գերազանցումէն կախում ունին: Առէնի մօտ հրոսակներ կը գործեն, մինչ Ալժերիոյ ազգայնական շարժումը կը ծածկէ տնտեսական շահեր: Իրաւացիօրէն ըսուեցաւ, թէ «Քարիւղի խնդիրէն կախում ունի խաղաղութիւնն ու ժողովուրդներու բարօրութիւնը»:

Տարիներ առաջ Փիէր Ֆոնթեն կը գրէր. «Բազմաթիւ օտարականներ Ալժերիա կ'այցելեն, ֆելլահներ յանկարծ հարստանալով անապատէն հողեր կը գնեն: Թունուզի հարցը քարիւղի հարց մըն է: Ո՞վ Թելադրեց որ Պէյը 13 դեկտ. 1948ի հրամանագիրն հրատարակէ: Մաղթենք որ այդ օրէն չսկսի ֆրանսական վեհապետութեան վախճանը Ափրիկէի մէջ»: Հեղինակին նախատեսութիւնն իրականացաւ:

Օսմանցիներու Պոլիսը գրաւելէն եւ Ռուսերու դէպի հարաւ առաջացումէն ծագեցաւ Եւրոպան վրդովող հարցը: Քարիւղի գործածութենէն ի վեր հարցը կը մնայ տնտեսական: Ժամանակին բաժնել կ'ուզէին Օսմանեան Կայսրութիւնը, Մեծ Պատերազմին բաժնեցին, իսկ այսօր բաժանումին շուրջ պիտի պայքարին, որովհետեւ Արեւելքը խաղաղութեան շրջանին անհրաժեշտ է՝ տնտեսական մրցակցութեան համար, բայց պէտք է նաեւ ապագայ ենթադրական կամ իրականալի պատերազմի մը համար:

Քարիւղէ զուրկ երկիրները ենթակայ են հզօր ընկերութիւններու, եւ պարտաւոր են ուղղելու իրենց քաղաքականութիւնը՝ քարիւղատէր երկիրներու համաձայն: Այս երկիրներն ալ աղքատները պիտի շահին, զանոնք իրենց հետ ունենալու համար՝ մրցակիցներու դէմ: Արեւմուտք կը հայթայթէ Գերմանիոյ պէտքերը, երբ դաշնի գոհացում տալէ մեծ պետութեան պէտքերուն՝ ան պիտի ստիպուի դառնալու Սովետ. Միութեան, որ եւրոպական քարիւղ արտադրող միակ պետութիւնն է:

Մասնագէտներ կը յայտնեն, թէ եւրոպական արտադրութիւնները բաւական չեն գոհացում տալու սովետ եւ գերման պետութիւններու կարիքներուն: Երկրագունտի միւս կեդրոններուն հանքերն ալ կը գտնուին անգլեւամերիկեան ընկերութիւններու ձեռքը: Եթովպիան քարիւղի հանքեր ունի, եթովպական եւ ամերիկեան համաձայնութեամբ Միացեալ Նահանգները կը թափանցեն ափրիկեան բարձրաւանդակէն ներս: Կարմիր Ծովու արեւելեան եւ արեւմտեան ափերուն վրայ կը հաստատուին անդրկովկասեան ընկերութիւնները, որոնց համար քարիւղի ծովային ճամբուն ազատութիւնը եւ քարիւղի հանքերուն ապահովութիւնը կը դառնան կենսական հարցեր:

Ամերիկացիներ պնդեցին, որ Իտալիան ձգէ Էրիթրիան, որպէսզի Եթովպիա ծովու վրայ ազատ ելք մը ունենայ եւ խոստացան մայրաքաղաքէն մինչեւ ծով շինել չորս հազար քիլոմեթր ճամբայ մը, որ պիտի ըլլայ քարիւղի եթովպական ճամբան: Երբ հանքերը չահագործուին, ճամբան չշինուի, պիտի պահանջուի ֆրանսական Սոմալիի միակ նաւահանգիստը՝ Ճիպութին:

Իտալիոյ մէջ ալ գտնուեցաւ քարիւղ, 1955 Սեպտեմբերին, Փեսքարայի մօտ: Սեւ ոսկիի Թանկագին հանքին գիւտը մեծ խանդավառութիւն մը չպատճառեց Իտալիոյ մէջ: Օրէնքի մը համաձայն, երկրին հանքերը կը պատկանին պետութեան եւ ոչ թէ հողատէրին: Իտալական հանքերու չահագործումը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի աշխարհագրական դիրքին շնորհիւ, կրնայ անվտանգ եւ արագաբար պարենաւորել Միջերկրականի մէջ շրջող եւ կայուն նաւերն ու նաւատորմը: Օրէնքը կը հեռացնէ օտար ընկերութիւնները, պետութիւնն ալ միջոցներ չունի հսկայական ծախսով չահագործարաններ հաստատելու: Ամերիկացիներ կը հսկեն հոն ալ, անգլիական ընկերութիւններն ալ. որո՞ւն տալ չահագործման մենաշնորհը պետական մասնակցութեամբ: Մինչեւ որոշումը, աղքատ հողամասին բնակչութիւնը պիտի քնանայ հարուստ հանքերուն վրայ, պիտի լուսաւորուի մոմով, պիտի գաղթէ ապրուստ մը ճարելու համար: Իտալիա գիտէ, թէ որքան ծանր ճնշեցին Ալպանիոյ եւ Եթովպիոյ քարիւղի հանքերուն պատմութիւնները իր պատմական ճակատագրին վրայ, թէ ո՛ւր էր եւ ո՛ւր հասաւ:

Հարուստ երկիր մըն էր Ռումանիա, հարուստ՝ ցորենով եւ քարիւղով: Դրացիները պատրուակ մը կը փնտռէին, տիրանալու՝ երկրին հարստութեան: Հեռուէն եկող դիւանագէտներն ալ տնտեսական հզօր ընկերութիւններու գործակատարներն էին, պատկանած պետութեան տնտեսական շահերը պաշտպանելու համար ղրկուած: 1946 Նոյեմբերին ընդհ. ընտրութիւններով Ռումանիա կը դառնար Սովետ. Միութեան արբանեակ: Անգլիա եւ Ամերիկա ապօրինի կը նկատեն ընտրութիւնները, որովհետեւ 1945ի Մոսկուայի համաձայնութեամբ բոլոր կուսակցութիւնները մասնակցելու էին ընտրութեան, արդ, 19 Նոյեմբերի ընտրութիւնը «ո՛չ արդար, ոչ ալ ազատ» եղաւ, հետեւաբար երկու կառավարութիւնները չեն ճանչնար ռումէն կառավարութիւնը եւ չեն ստորագրեր այդ կառավարութեան հետ խաղաղութեան դաշինք մը:

Սովետ Միութիւնը պէտք ունի Ռումանիոյ ցորենին եւ քարիւղին: Անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութիւններ կարեւոր բաժիններ ունէին քարիւղի ընկերութեան դրամագլուխին մէջ: Ռումանիա ձերբազատուեցաւ գերման տիրապետութենէն, այժմ կ'անցնէր սովետ տիրապետութեան, հակառակորդի մը տնտեսական ուժը կ'աւելնար, կրնար քարիւղ արտածել եւ մրցիլ օտար ընկերութիւններու հետ: Նախորդ պատերազմին Գերմանները քանդեցին քարիւղի հորերը՝ Նահանջի ատեն:

Անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան ընկերութիւնները Ռումանիայէն պահանջեցին վնասներու հատուցում եւ որովհետեւ պետութիւնը ի վիճակի չէր վճարելու պահանջուած գումարը, ստիպուեցաւ համապատասխան արժէքով բաժնեթուղթեր յանձնելու:

Արեւելքը կը գտնուի անկիւնադարձի մը առջեւ: Երեւանէն Փորթ Սայիտ երկարող գիծը ռազմական նշանակութիւն մը կը ստանայ, որ պետութիւնը տիրանայ այդ գիծին, պիտի տիրանայ քարիւղի ճամբաներուն: Ռուսական ձգտումն է երկարել դէպի հարաւ՝ Արեւմուտքի առջեւ փակելու համար Մերձաւոր Արեւելքի արտադրութիւնները, Արեւմուտք պիտի աշխատի ազատ պահել այդ ճամբան՝ պաշտպանելով ռազմական գիծը: Արեւմուտքի համար կենսական հարց մըն է քարիւղի ցամաքային եւ ծովային ճամբաներուն ազատութիւնը: Սովետ Միութիւն եւ Չինաստան, հսկայական ճարտարարուեստի երկիրներ, արտաքին օժանդակութեան, քարիւղի ներածման անհրաժեշտութիւնն ունին, այլապէս ճարտարարուեստը կանգ պիտի առնէ, տնտեսական եւ ռազմական մրցակցութեան մէջ ետ պիտի մնայ քարիւղատէր երկիրներէն:

Սպանիացի տէ Մատարիակա կ'առաջարկէր միջազգայնացնել քարիւղի հանքերը, յայտնելով թէ երրորդ պատերազմ մը անխուսափելի կրնայ ըլլալ: Ո՞ր պետութիւնը պիտի կարենայ ստիպել ընկերութիւնները հրաժարիլ իրենց շահերէն եւ ո՞ր պետութիւնը պիտի զիջի իր երկրին հանքերուն բաշխումը հասարակաց շահերու համար:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԽՕՍՔ ԸՆԿԵՐ ՇԱՒԱՐՇԻ

●

Մայրաքաղաքի մը մէկ մեծ գերեզմանատան մէջ է որ առաջին անգամ տեսայ «Ճակատամարտ»ի խմբագիրը:

Ուրիշ մայրաքաղաքի մը մէկ մեծ գերեզմանատունէն կը վերադառնանք՝ ուր գացած էինք վերջին բաժանման հրաժեշտը տալու «Յառաջ»ի խմբագրին:

Հոն՝ ինքն էր Հ. Յ. Դ.եան կողմէ դամբանախօս: Հոս՝ մենք գացած էինք իր վրայ դամբանական խօսելու:

Հոն Շիշլիի գերեզմանատունը՝ ուրտեղ մեծ պատերազմէն վերջ առաջին անգամ ըլլալով հաւաքուած էր ծովածաւալ բազմութիւն մը, յարգելու համար յիշատակը 1914–1918ի մեր նահատակներուն: Պիտի խօսէին բոլոր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները:

Խօսքը Հ. Յ. Դ. ներկայացուցիչ Շ. Միսաքեանին էր: – –

Ան բարձրացաւ գերեզմանաքարի մը պատուանդանին վրայ: Կոճկուեցաւ, շտկեց ակնոցները, եւ կեցաւ մարմարեայ արձանի մը պէս: Աստուածային զայրոյթի բոցեր կը ժայթքէին իր աչքերէն, եւ սակայն կը լռէր, — խռովք կար իր հոգիէն ներս եւ փոթորիկ:

Լուռ կը սպասէինք... պիտի փղձկէր ու արտասո՞ւք անձրեւէր, թէ իր ներաշխարհի շանթերը պիտի արձակէր ու ոտքի հանէր Շիշլիի գերեզմանատան մեռելները:

Վերջապէս խօսեցաւ.

— «Այսօր, ժողովուրդի մը կէսը՝ միւս կէսին յուղարկաւոր է դարձեր»:

Այսպէս հատիկ-հատիկ, պաղարիւն վրէժխնդրութեան, դառնութեան եւ ընդվզումի յուզումն է որ ալիք-ալիք կը ցնցէր ամբողջ բազմութիւնը:

Կարճ են իր նախադասութիւնները եւ կուռ: Սալին վրայ իջած մուրճի հարուածներու պէս կ'արձագանգէին իր հատու բառերը մեր վիրաւոր հոգիներէն ներս:

Այսպէս ալ փոթորկոտ մնաց ընկեր Շ. Միսաքեանի հոգին եւ ալեկոծ, որովհետեւ օրը օրին, ժամը ժամին կ'ապրէր ազգային կեանքի բոլոր ելեւէջները, որուն ողբերգական ճակատագիրը հանգիստ չէր տար իր զգայուն հոգիին:

Շիշլիի գերեզմանատան մէջ մեր անմիջական անցեալի մասին, այնքան վշտով խօսող, մեր ապագայի մասին այնքա՜ն հաւատքով լեցուն եւ դէպի մեր արժէքներն ու սրբութիւնները այնքան բծախնդրութիւն ցոյց տուող Շ. Միսաքեանը երբեք չփոխուեցաւ: Ան հաստատ մնաց իր հաւատքին մէջ ու այդ հաւատքին է խնդիր:

Ամէն տեղ եւ ամենանեղ պայմաններու մէջ ալ ան աշխատեցաւ պահել հաւասարակշռութիւնը կուսակցական թէ ազգային կեանքէն ներս:

Մանաւանդ 1925էն վերջ, «Յառաջ»ի էջերէն ան աշխատեցաւ որ հոն՝ Շիշլիի գերեզմանատունը հաւաքուած «ժողովուրդի մը կէսը», բառին լայն իմաստով կէսի վերածուած ժողովուրդը, ամբողջական, գիտակից, արդիական ժողովուրդ մը դառնայ: Ու այդ ամբողջական ժողովուրդն է որ այսօր կը սգայ իր տաղանդաւոր մէկ զաւակին՝ Շ. Միսաքեանի անփոխարինելի կորուստը:

Մեծ էր Շ. Միսաքեանը՝ որովհետեւ պարկեշտ էր իր պայքարին մէջ, որովհետեւ իր հայրենասիրութիւնը անխարդախ էր, որովհետեւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հայ ժողովուրդի շահերն ունեցաւ որպէս առաջնորդ, բայց երբեք մաղձարոյր կիրքը:

Ահաւասիկ թէ ինչու, նոյնիսկ անոնք որոնց օձիքէն բռնած է երբեմն իր խմբագրականներով եւ «Օրը-Օրին»ներով եւ թօթուած զանոնք թուէթ թօթուելու պէս, յարգանքով պիտի խոնարհին իր յիշատակին առջեւ:

Մեծ է սակայն սրտի կսկիծը այն տղոց՝ որոնք կը ներկայացնեն մեր սերունդը՝ անապատի սերունդը:

Ինչքա՜ն գուրգուրանք ունէիր դուն, սիրելի ընկեր Շաւարշ, այդ տղոց հանդէպ, որովհետեւ լաւ գիտէիր թէ ընտանեկան գուրգուրանքը կը պակսէր անոնց: Ինչքա՜ն հոգածութիւն ցոյց կու տայիր հանդէպ այդ տղոց, որովհետեւ մեր ժողովուրդի վաղը կը տեսնէիր անոնց մէջ: Անոնց հոգեկան հայրը, մեծ եղբայրը եղար դուն: Անոնց առաջնորդը,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԱՅ ԿԱՄՈՒՐՋ

●

Գ.

Անցան աշնանային զաղջ օրերը եւ կռունկները երամ առ երամ չուեցին Հայոց աշխարհից:

Սկսուեց վաղահաս ձմեռը:

Վրայ հասնող սառնամանիքները շինարարներին հարկադրեցին դադարեցնել կամուրջի կառուցումը:

Անցան ամիսներ: Դաժան ու երկարատեւ ձմրանը վերջապէս յաջորդեց գարունը. եւ գարնան հետ վերսկսուեց կամուրջի շինարարութիւնը:

Արդէն գլորուել էր մի տարի. եւս մի տարի՝ պայմանը կը խախտուէր եւ Սահականուշի իղձը կը կատարուէր:

Բայց ահա գարնան հետ շինարարութիւնն այնպիսի արագութեամբ առաջ գնաց, որ աշնանամուտին աւարտուեց կամուրջի լայնալիճ կամարը եւ, ո՜վ զարմանք, այդ կամարի վրայով անցան բեռնուած սայլերն ու կամուրջը փուլ չեկաւ...:

Թաւ յօնքերի շուաքում բերկրանքից փայլում էին Հասան Գնդունի իշխանի աչքերը: Գոհունակութեամբ էր լցուած եւ Վասակ իշխանի սիրտը... Իսկ եթէ Սահականուշը կամ Վահրիճը սիրտը պարզէր արեւին, արեւը կը խաւարէր...:

Իր մեծ վշտի մասին Վահրիճը ոչ ոքի ոչինչ չէր ասում: Բայց ինքն իր մէջ հաստատ որոշել էր հարսանիքի գիշերը, երբ բոլորը հարբած կը լինէին, մտնել Վասակ իշխանի ապարանքը, փախցնել Սահականուշին ու նրա հետ կորչել մի հեռաւո՜ր աշխարհ, այնպիսի մի աշխարհ, ուր ոչ ոք չխանգարէր իրենց երջանկութիւնն ու սէրը...:

Երեք տիւ եւ գիշեր անքուն էր մնացել Սահականուշը, տժգունել, նիհարել: Թարթիչներն աւելի էին երկարել, եղնիկային աչքերն աւելի թախծել:

Հարսանիքի երեկոյեան Սահականուշը յայտնեց, որ մինչեւ հանդիսաւոր արարողութիւնը ինքը մենակ պէտք է իջնէր կամուրջ, համբուրէր բարձրացած խաչքարը եւ աղօթէր Աստծուն:

Բոլորը գովեցին աղջկայ աստուածապաշտութիւնը, Թոյլ տուեցին գնալ, աղօթքն անել եւ սրբատաշ խաչքարը համբուրել:

Մթնշաղին Արծուաքարից հարսանիքաւորները դիտում էին դէպի կամուրջն շտապող Սահականուշին:

Ոսկեճամուկ, Թանկարժէք հագուստների մէջ, արծաթէ գօտին մէջքին, Սահականուշը արագ քայլերով գնաց ու կանգ առաւ կամուրջի կեդրոնում, լայնալիճ կամարի ճիշդ մէջտեղը: Երկիւղածութեամբ եւ յուզուած համբուրեց նրբաքանդակ խաչքարը, պահ մի լուռ կանգ առաւ ներանձնացած .յետոյ հայեացքը գնաց սեւ ցելերին, որտեղ ոչ ոք չէր երեւում... ու մի ցնցող աղաղակ պոկուեց նրա կուսական սրտից, որ հասաւ մինչեւ Արծուաքար:

— Վահրի՛ճ, այրաքա՜ջ Վահրիճ. բա՜ց արա բազուկներդ, գալիս եմ գիրկդ...:

Ու այդ միջոցին Արծուաքարից հարսանքաւորները տեսան, որ Սահականուշը բարձրացաւ խաչքարի վրայ, մի պահ հերարձակ գլուխն ուղղեց սեւ ցելերին, ապա ձեռքերն առաջ պարզելով կամրջից ցած գցեց իրեն՝ գետի յորձանուտի մէջ:

Ու գետը նրան առաւ իր մոլեգին գիրկը...:

Անթափանց խաւարը պատեց ձորահովիտը. միայն երկու աստղ իրար մօտ փայլեցին Կաքաւաբերդի գլխին:

Այդ գիշեր անհետացել էր նաեւ Վահրիճը:

Ասում են, որ նա գետի յորձանուտից փրկել է Սահականուշին, քառասուն օր ու քառասուն գիշեր ճամբայ կտրել ու Սահականուշի հետ երջանիկ ապրում է մի հեռաւո՜ր, ազա՜տ աշխարհում...:

×

Այդ օրուանից շինական ժողովուրդը կամուրջն անուանել է «Աղջկայ Կամուրջ», իսկ Հայ վարպետներն այնուհետեւ ամբողջ լեռնաշխարհում կառուցել են կամարակապ կամուրջներ:

Այդ կամուրջները Հայոց անհաղթ գետերի վրայ յաւերժ ծիածանում են սիրոյ անմահութիւնը...:

(Վերջ) ԱՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Սով. Գրակ.)

ՁԱՅՆԵՐ ՍԳԱՒՈՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ.— Պարագաներ կան երբ լեզուդ կը կապուի, չես կրնար երկու բառ իրարու քով բերել, արտայայտուելու եւ ցաւակցական բառերով մխիթարելու համար ոչ միայն հարազատներդ, այլ հարիւրներով, հազարներով ընկերներ ու բարեկամներ: Որովհետեւ հարուածը Միսաքեան ընտանիքին չի պատկանիր եւ ոչ ալ ընկերներուն: Հարուածը կը պատկանի ամբողջ Հայ ժողովուրդին:

Պատանի տարիքէդ սկսեալ հայ ազատագրութեան դրօշը միշտ բարձր բռնած, քալեցիր փշոտ ու քարքարոտ ճամբաներէ, ենթարկուեցար տանջանքներու, զրկանքներու, ամենադժբախտ օրերուդ անձէդ աւելի մտածեցիր ցեղիդ վրայ: Եղար մեր ազգային զգացումներուն հզօրագոյն արտայայտիչը, հատորներ կազմուելիք խմբագրականներով ուղղութիւն ցոյց տուիր տառապեալ ժողովուրդիդ, աշխատեցար բարձր պահել անոր բարոյականը, ճզմեցիր թերահաւատները եւ դիմակազերծ ըրիր դաւաճանները:

Ու հիմա, մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած, յաւիտենական քունիդ մէջ հողիդ հանգիստ թող ընէ, որովհետեւ լիովին կատարեցիր ուսերուդ վրայ ինկած պարտականութիւնը:

Յարգանքով կը խոնարհիմ թարմ շիրիմիդ առջեւ: Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Չորեքշաբթի 30 Յունուար երեկոյեան, Համազգային Մշակութային Միութեան հրաւէրով, նոր սերունդի հայեցի կրթութեան նախանձախնդիր դպրոցասէր ազգայիններու ընտրեալ թիւ մը հաւաքուած էր Փրանսական համալսարանին ամփիթատրոնը:

Օրուան նախագահը՝ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս վայրկեանի մը լռութեամբ յարգել հայ մեծ հրապարակագրին եւ խմբագրապետին՝ Շ. Միսաքեանի անմահ յիշատակը:

Համազգայինի կողմէ Պ. Կ. Փօլատեան յուզիչ բառերով ներկայացուց «Յառաջ»ի հիմնադրին եւ խմբագրապետին արժանիքները: Սեղմ, այլ վառ բառերով, յիշատակեց այն մեծ ու անփոխարինելի գործը, զոր հանգուցեալը կատարած է հայ լրագրութեան ասպարէզէն ներս: Մասնաւորապէս շեշտեց թէ ընկ. Շ. Միսաքեանի մեծագոյն մտահոգութիւնն էր նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութեան եւ իր ազգային դիմագծի պահպանման խիստ կենսական հարցը: Իբրեւ յարգանքի մեծագոյն արտայայտութիւն՝ պէտք է բծախնդրօրէն եւ լի կամքով աշխատիլ հիմնել Մարսէյլի մէջ ազգային կրթական յարկեր, նոր սերունդի փրկութեան համար:

Յիշեց նաեւ Ալնճարի մէջ ազգային վարժարանի մը հիմնումը «Յառաջ»ի նախաձեռնութեամբ, ինչպէս նաեւ այն յուզիչ պատկերը որ պարզուեցաւ Աթէնքի «Ջաւարեան» դպրոցի չքաւոր ուսանողներու ի նպաստ հանգանակութեան: Ասոնք ապացոյցներ են թէ որքան մեծ տեղ կը գրաւէր «Յառաջ»ի մեծանուն խմբագրապետին սրտին մէջ հայ դպրոցը:

Խօսեցան Պ. Պ. Յ. Հացագործեան, Շ. Թաշճեան, Մ. Հաճեան եւ Կ. Փօլատեան, ազգային վարժարանի անհրաժեշտութեան մասին:

Յաջորդ օրը, հինգշաբթի, տեղի ունեցաւ Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի հերթական դասընթացքը: Խումբին վարիչը՝ ընկ. Սերժ Սարգիսեան քանի մը խօսքով մատնանշեց այն մեծ բացը, որ կը գոյանայ Ֆրանսահայ կեանքէն ներս, ընկ. Շ. Միսաքեանի մահով: Կոչ ըրաւ ներկայ երիտասարդութեան, որ աննկուն կամքով եւ վառ հաւատքով հետեւին հայերէնի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքներուն եւ աշխատին արժանավայել ներկայացուցիչները ըլլալ այն մեծ անձերուն, որոնք այսօր, աւա՜ղ, աշնան տերեւներու նման կը թափին մէկ առ մէկ:

Պ. Մ. Անդրէասեան շեշտեց որ Միսաքեանի եւ իր նմաններուն կը պարտինք այն մեծ ու սքանչելի նուաճումները, որոնք տեղի ունեցան հայ իրականութենէն ներս: Հայ լրագրութիւն, դպրոց, եկեղեցի, գրական ստեղծագործութիւն եւայլն: Շարունակել հանգուցեալ մեծ ընկերոջ կէս ձգած գործը, իրագործել իր հոգիին եւ էութեան սիրելի բոլոր նպատակները, այս պէտք է ըլլայ նոր սերունդին ամէն մէկ անդամի կեանքին նպատակը: Այս է լաւագոյն ձեւը մեծ հանգուցեալին յիշատակը յարգելու համար:

Հայրենագիտութեան դասատու Պ Կ. Փօլատեան դասախօսեց գրական եւ լեզուական անդաստանէն ներս «Յառաջ»ի խմբագրապետին կատարած մեծ ու արժանավայել գործին շուրջ:

Բնական է որ Մարսիլահայ գաղութը յարմար ժամանակին մեծ շուքով պիտի մեծարէ հանգուցեալ մեծ ընկերոջ յիշատակը, յատուկ սգահանդէսով մը: Ժ. Մ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՅՏԱՅԻ (Լիբանան) փոքրաթիւ հայ գաղութը ընդունած է Լիբանանի թեմի առաջնորդ Խորէն արք.ի այցելութիւնը: Ամբողջ ժողովուրդը, մեծով պզտիկով դիմաւորելու գացած է զայն՝ քաղաքէն դուրս, եւ ապա առաջնորդած՝ եկեղեցի, ուր մատուցուած է Ս. պատարագ:

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕԻ (Ուրուկուէյ) մէջ տեղի ունեցած է Ուրուկուահայ թեմին կեդր. Վարչ. Խորհուրդի ընտրութիւնը՝ օրինաւոր կարգապահութեամբ եւ ազգային պարտաճանաչութեամբ: Նորընտիր Խորհուրդը ընտրուած է քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ բժշկուհիներ Վերոնիքա Առվանեան (Խոնտաղչեան-Մուրատ) եւ Արմենուհի Առվանեան – Բաղդասարեան 1400 տոլար նուիրած են Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին, ի յիշատակ իրենց ծնողքին՝ Յակոբ եւ Հռիփսիմէ Առվանեանի:

ԿՈՒՓԱՄԱՐՏԻ ախոյեան Կարպիս Զաքարեան, որ վերջերս յաջող մրցումներ կատարած էր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ, նոր առաջարկներ ստացած է. երկուական նոր հանդիպում պիտի ունենայ Նիւ Եորքի եւ Քուպայի մէջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Համազգայինի «սիրող»ներու խումբը «Ցուսաբեր» թատերասրահին մէջ մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցած է Եղիա Գասպարեանի «Դարեր առաջ» թատերախաղը: Ներկայացումը արժանացած է ներկաներուն ջերմ գնահատութեան: Դերակատարները մեծ մասամբ երիտասարդ ուժեր, ամէն յոյս կը ներշնչեն Գահիրէի մէջ հայկական մնայուն թատերախումբ մը ստեղծելու մասին:

–ՊԷՅՐՈՒԹԻ հայաշատ արուարձաններէն Պուրճ Համուտի մէջ կառավարութիւնը առողջապահական մասնաւոր ջոկատներ ստեղծած է՝ մալարիայի դէմ պայքարելու համար:

ՕՐ. ԲԱԼՈՒԼԵԱՆ, երիտասարդ երգչուհին, Պէյրութի մէջ տուած է շատ յաջող երգահանդէս մը:

ԼՕՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ մէջ տօնուած է Հ. Յ. Դ. Մուրատ Կոմիտէի առաջին տարեդարձը: Մէկ տարուան ընթացքին, հիմնադիր 16 անդամներուն վրայ աւելցած են 18 հոգի եւս. իսկ տարեդարձին օրը եղած են 10 նոր դիմումներ: Կոմիտէն առաւելապէս աշխատած է նոր սերունդի հայապահպանման գործով:

ՏԽՐՈՒՆԻ.– Ֆիլատելֆիոյ մէջ յանկարծամահ եղած է ընկ. Նազարէթ Զաւուշեան: Հանգուցեալը 65 տարեկան էր, ծնած՝ Սեբաստիա: Տեղւոյն կոմիտէին եւ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան գործօն անդամներէն էր:

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

●

ԱՆԻԷՐ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.– Մինչեւ իր վերջին շունչը հայ ժողովուրդի պայքարը տանող վեթերան եւ անփոխարինելի ընկեր Շ. Միսաքեանի կսկծալի կորուստին առթիւ մեր ցաւակցութիւնները ընկ. Տիրուհիին, Արփիկին, Ժիրայր Միսաքեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԱՐԱՄ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷ

●

ԱՆԻԷՐ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.– մեր խորին վշտակցութիւնը ընկերուհիներ Տիրուհի եւ Արփիկ Միսաքեանին, ընկ. Ժիրայր Միսաքեանին եւ պարագաներուն՝ բազմավաստակ խմբագրապետին՝ «Յառաջ»ի հիմնադիր-տնօրէն Շաւարշ Միսաքեանի անդարմանելի կորուստին առթիւ:

ԱՆԻԷՐ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

●

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն կ'ողբայ կորուստը վաստակաւոր մեր մեծ ընկերոջ եւ «Յառաջ»ի խմբագրապետին եւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր ընտանեկան պարագաներուն:

●

ՎԱԼԱՆՍԻ Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը խոր վշտով զգացուած անփոխարինելի խմբագիր, գաղութահայութեան մեծ ուսուցիչ եւ գրագէտ Շաւարշ Միսաքեանի դառնաղէտ մահով, կը փութայ իր ցաւակցութիւնները յայտնել իր ընտանեկան պարագաներուն:

ուղեցոյցը եղար դուն: Քու անձնական կապերովդ եւ «Յառաջ»ով դուն այդ տըղոց հայրենասիրական գաղափարապաշտութիւն ներշնչող, ուսուցանող աննման եղբայր-դաստիարակը եղար:

– Խօսած ատենդ երբ կ'ըսէիր «տղաք», այդ բառին մէջ կը դնէիր անոնց հանդէպ ունեցած խանդաղատանքդ, ազնուագոյն զգացումներդ:

Անոնք բոլորը այսօր չեն կրնար զսպել իրենց արցունքները, ճաշի սեղանին վըրայ թէ աշխատանքի պահուն: Բոլորը անմխիթար կուլան քու մեծ կորուստդ եւ չեն կրնար հաշտուիլ քու անդարձ բաժանումիդ հետ:

Եւ ի՞նչպէս հաշտուիլ այն գաղափարին հետ, թէ մենք եկած ենք մեր ձեռքերով քեզ սեւ հողին յանձնելու:

Ներէ՛ որ բաժանումի այս տխուր պահուն քու սիրած տղոցդ սեւ աչքերուն մէջ չես տեսներ այն կրակը՝ որուն դուն վարժուած էիր: Գիտենք, դուն մեր աչքերուն հայրենասիրական պայծառ կրակը կը սիրէիր եւ չէիր ուզեր հոն արցունք տեսնել, բայց այսօրուան համար ներէ՛, չենք կրնար չի լալ…:

Այսօր «Ձայներ Գաւառէն»ի սիւնակները գաւառի տղոց արցունքներով են թըրջած:

Վստահ եղիր սակայն, պաշտելի ընկեր Շաւարշ, որ այն բոցերը որ դուն քու պարկեշտ եւ մեծ հայրենասէրի հոգիիդ հուրովը վառեցիր, «Յառաջ»ի ճակատին «Յառաջ» բառին գիրերը, թոյլ պիտի չտանք որ կանգ առնեն իրենց սլացքին մէջ, դէպի Հայ ժողովուրդին վերջնական յաղթանակը:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (258)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Ես այժմ ոչինչ տարակոյս չունեմ, որ նա սպանել է իւր հօրը, եւ ինքը –այս րոպէիս գտնւում է իր մօր մօտ:

— Դու կարծում ես, որ Սամուէլը քո մօր խորհրդո՞վ էր հնարել իւր դաւադրութիւնը, հարցրեց Հայր-Մարդպետը:

— Ես այդ չեմ կարծում: Իմ մայրը այնքան ազնիւ կին է, որ երբեք խաբուսիկ միջոցներով մարդիկ չէր ուղարկի մեզ զաւ դնելու, եւ ոչ Սամուէլը յանձն կ'առնէր մի այսպիսի ստորնութիւն: Բայց, այսու ամենայնիւ, ես աներկբայ եմ, որ նրա գալուստը մեզ մօտ, եթէ ոչ իմ մօր խորհրդով, այլ, անտարակոյս, նրա գիտութեամբն է եղել: Սամուէլը եկաւ մեզ մօտ երկու նպատակով. նախ, աշխատել համոզելու իւր հայրը եւ ինձ, որ մենք թողնենք մեր սկսած ձեռնարկութիւնը եւ միանանք ուխտապահ նախարարների հետ, որոնք հաւատարիմ են մնացել իրանց թագաւորին եւ հին դրութեանը: Իսկ եթէ չյաջողուի նրան համոզել մեզ, այնուհետեւ գործ դնել իւր սուրը: Այդպէս էլ արաւ նա: Նա եկաւ մեզ մօտ՝ որպէս նպատակի զոհ, եւ ես չեմ կարող չնախանձուիլ նրա անձնազոհութեան եռանդով, որ յատուկ է միայն բարձր, քաջազնական հոգիներին: Եթէ ես նրա նման մի քանի մարդիկ ունենայի, շատ բախտաւոր կը լինէի…:

Նա դարձեալ ընկղմուեցաւ խորին մտածութիւնների մէջ: Բայց նրա վերջին խօսքերը վիրաւորեցին Հայր-Մարդպետին: Վիրաւորուեցան եւ Պարսից աստիճանաւորները:

— Հիւանդութեան ջերմը քեզ տենդային դրութեան մէջ է դրել, Մերուժան, ասաց Հայր-Մարդպետը իւր սովոր, խորխտալի ձայնով: Դու քո խօսքերը չես կշռում: Միթէ մի տհաս, երազամոլ երիտասարդի չափ համարում չունե՞նք քո աչքում: Դու հանգիստ կաց քո մետաքսեայ փափուկ անկողնում, եւ թող այդ բժիշկները դարմանեն քո վէրքը: Մենք կը գնանք եւ քո թշնամիների հետ կը վերջացնենք մեր գործը: Միթէ Պարսից Արքայից Արքայի քաջ, կրթուած զինուորները պիտի դողան մի քանի բուռն վայրենի լեռնականների՞ առջեւ:

— Գնացէ՛ք, պատասխանեց հիւանդը զայրացած ձայնով: Հրամայեցէք թըմբուկները հնչեցնեն եւ զօրքը պատրաստուի կռուելու:

Յետոյ դարձաւ նա դէպի իւր սենեկապետը.

— Ասա՛, թող պատրաստեն իմ ձին եւ իմ զէնքերը:

Հայր-Մարդպետը սաստիկ սարջացաւ, որ առիթ տուեց հիւանդի վրդովմունքին: Բռնեց նրա ձեռքը, աղաչելով.

— Խնայի՛ր քեզ, Մերուժան: Դու հիւա՜նդ ես եւ բաւական տկար: Դու բոլորովին կը հիւծես եւ իսպառ կենսամաշ կ'անես քո անձը: Այժմ հանգիստ կաց քո վրանում, եւ գոնէ այսօր զօրքի հրամանատարութիւնը թող մեզ: Դու կատարելապէս վիրաւորած կը լինես քո աստիճանաւորներին, եթէ այդ ծառայութիւնից կը զրկես նրանց:

Պարսիկ աստիճանաւորները նոյնպէս սկսեցին թախանձել, որ նա դուրս չգայ իւր վրանից, եւ իւրաքանչիւրը յայտնում էր իւր դժգոհութիւնը, թէ ինչո՛ւ նա թերահաւատութեամբ է վերաբերւում դէպի իրանց ծառայութիւնները:

— Շնորհակալ եմ ձեր կարեկցութեան՝ եւ մանաւանդ ձեր հաւատարմութեան համար, պատասխանեց հիւանդը:— Բայց ես այժմ բոլորովին առողջ եմ զգում ինձ: Իմ զինուորները այնքան սովորած են ինձ, որ եթէ մեռնելու լինէի, դարձեալ կը պատուիրէի ձեզ, որ իմ դագաղը տանէիք իմ գունդերի առջեւից: Դա անպատճառ կը խրախուսէր եւ քաջալերութիւն կը ներշնչէր նրանց:

Եւ իրաւ, Պարսից բանակը արդէն սաստիկ յուզման եւ խորին իրարանցման մէջ էր: Ամէն զինուոր գիտէր, որ պաշարուած է թշնամիներով: Առաջին բոթը զուժեցին ջորեպանները եւ ձիապանները, որ բանակից հեռու գրաստներ էին արածացնում: Նրանք հէնց որ նկատեցին թշնամու մօտենալը, իսկոյն հաւաքեցին բոլոր անասուններին, եւ սկըսեցին փախչել դէպի բանակը: Այդ ժամանակ արեւը դեռ չէր ծագել, դեռ բաւական մութն էր:

Թշնամու յարձակման բոթը անցել էր եւ գերիների կարաւանի մէջ: Բայց նըրանց համար բոթ չէր, այլ փրկութեան աւետիք էր: Այդ խղճալիների ուրախութիւնն ու արտասուքը սահման չունէր: Շղթայարեկ գազանների նման, ցնցում էին երկաթեայ կապանքները եւ, իրանց աղօթաւոր հայեացքը դէպի երկինք դարձնելով, անհամբերութեամբ սպասում էին Աստուծոյ ուղարկած ազատիչներին:

Այդ միջոցին հրապարակի վրայ յայտնուեցաւ սպիտակ ձիաւորը — Մերուժանը: Դարձեալ վեհապանծ շքով, դարձեալ նրա ահարկու զէնքն ու զրահը փայլում էին դիւցազնական փառքով:

ՐԱՖՖԻ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԽՄԲ.— Ամէն օր կը հասնին դէզերով հեռագիրներ եւ նամակներ։ Բացարձակ անկարելիութեան մէջ ենք ամէնքը տպելու, այլապէս շարքը պիտի տեւէր շաբաթներ։ Կրկնելով մեր շնորհակալութիւնը այս սրտաբուխ համակրանքին առջեւ, կը խնդրենք բոլորէն՝ կազմակերպութիւն, ընկեր, բարեկամ (Ֆրանսա եւ արտասահման) ներողամիտ ըլլալ եթէ այլեւս հնարաւորութիւն չունինք հրատարակելու ցաւակցութիւններու շարքը։

●

(Ը. եւ վերջին Ցանկ)

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Կը խոնարհինք աննկուն հրապարակագիր Շաւարշ Միսաքեանի դագաղին առջեւ։

Կիպրոսի Հայ Երիտ. Միութիւն եւ Համազգային

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անհուն վշտով կ'ողբամ անփոխարինելի կորուստը մեր մեծ ընկերոջ Շաւարշ Միսաքեանի։ Երկիւղածութեամբ եւ յուզումով կը խոնարհիմ անոր թարմ շիրիմին առջեւ։

Սրտագին ցաւակցութիւններ Օր. եւ Տիկին Միսաքեաններուն։

— ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խորապէս յուզուած ձեր դառն սուգէն, գիտակից՝ այն անդարմանելի կորուստին զոր կրեց մեր դաշնակցութիւնը, յարգանքով կը բաժնենք ձեր վիշտը եւ կը ներկայացնենք մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները։

Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութիւն

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսիլիոյ համայն կապոյտ Խաչուհիները կ'ողբան անդարմանելի կորուստը Շաւարշ Միսաքեանի։

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւն

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Անկեղծ ցաւակցութիւններ։

Նոր Սերունդ

●

Վալպարէլի Արամ Ենթակոմիտէն իր անկեղծ ցաւակցութիւններն ու խոր վիշտը կը յայտնէ մեծ ընկերոջ եւ «Յառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ։

Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէ վալպարէլ (Մարսէյլ)

●

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն կ'ողբայ մեծ ընկերոջ անդարմանելի կորուստը։

Անի կոմիտէ

●

Մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները Մեծ Հայուն, Շաւարշ Միսաքեանի կորուստին առթիւ։

Քղիի Հայր. Միութիւն Մարսէյլի մասնաճիւղ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կորսնցուցինք «Յառաջ»ի մեծ հիմնադիրը, իր ընտանիքին կը ներկայացնենք մեր ջերմ եւ անկեղծ ցաւակցութիւնները։

Կապ. Խաչ (Քաղաք)

●

Կ'ողբանք ընկեր Միսաքեանի մեծ կորուստը. անկեղծ ցաւակցութիւններ ընկերուհիներ Տիրուհիին եւ Արփիկին։

Կապ. Խաչի Սէն Լուի Մ. ճիւղ (Մարսէյլ)

×

Հեռագիրներ ղրկած են նաեւ Լիոնէն Տիկին Սարայտարեան, Քլերմոն-Ֆերանէն Թիւթիւնճեան, Սոնիա Զաքարեան, Լիոնէն Հարելեան, Վարժապետեան, Մարսէյլէն Փարթամեան, Լիոնէն Մ. Տէր Պետրոսեան, Ավէրոնէն Քերոպեան, Վիլէօրպանէն Եղիշէեան, Ռոմանէն Ա. Պօյաճեան, Մարսէյլէն Յ. Էքմէքճեան եւ Տիկին Զ. Նշանեան, Փարիզէն Մկրտիչ Աւետիսեան, Մարսէյլէն Յ. Տոլպաշեան, Պրիւսէլէն Մուրատեան, Փափազեան, Մարսէյլէն Թիւթելեան, Լիոնէն Նշան Պետրոսեան, Նիսէն Զօտեան, Անդրիկեան, Լիոնէն Փօղարեան, Մարսէյլէն Ն. Դաբբինեան, Վիէնէն Տերմոյեան, Տրակինեանէն Թէրզեան, Մարսէյլէն Թասլաքեան, Քինոսեան, Պաղտասարեան, Փիլիկեան, Պաքըրճեան, Էքիզեան, Սարաֆեան, Վալանսէն Գալպեան, Պրիւսէլէն Ճշմարտախօս, Փարիզէն Փաստրմաճեան, Կարտանէն Փանոսեան, Ս. Միչէլէն Ճիզմէճեան, Մարսէյլէն Շալճեան, Վահրամ Պալիկեան, Բ. Ֆերանէն Փափազեան, Ն. Եորքէն Տիկ. Ա. Նաւասարդեան, Համպուրկէն Պաղտասարեան, Պրիւսէլէն Պասմաճեան, Ֆրանքֆուրթէն Կ. Թաշճեան, Լիոնէն Այրի Տիկին Ե. Փափազեան, Ֆէյզէնէն Թ. Կարապետեան, Քանէն Ա. Տէրտէրեան, Փարիզէն Ֆրանքօ-Հայկական Միութիւններու դաշնակցութիւն, Ալպիէն Գր. Աճէմեան, Պրիւսէլէն Պետիկեան, Միլանոյէն Յ. Ղազարեան եւ Սրապեան ընտանիք, Գերմանիայէն Տէր եւ Տիկին Պլանշէ, եւ այլն։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Վենետիկի մէջ սկսաւ Իտալիոյ Ընկերվարական կուսակցութեան 32րդ համագումարը։ Առաջին իսկ նիստին խօսք առաւ Փիէթրօ Նէննի, որ երեք ժամ տեւող ճառի մը ընթացքին խստիւ դատապարտեց Մոսկուան՝ Հունգարիոյ վերջին դէպքերու առնչութեամբ։

Ի վերջոյ եզրակացուց.— 1 Իտալիոյ Ընկերվարական կուսակցութիւնը պատրաստ է բոլոր բանուորական կուսակութեանց հետ գործակցելու, ըլլան անոնք սոցիալ-դեմոկրատ, ձախակողմեան կաթոլիկ թէ համայնավար, պայմանաւ սակայն, որ ձերբազատուած ըլլան Մոսկուայի հսկողութենէն։ 2) Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, անհրաժեշտ է խորհրդային եւ ամերիկեան խմբակութեանց կողքին՝ երրորդ համաշխարհային ուժի մը ստեղծումը, որ կրնայ իրականանալ Միացեալ Եւրոպայի մը կազմութեամբ։ 3) Իտալացի ընկերվարականները հակառակ չեն «Եւրաթոմ»ի եւ Միացեալ Շուկայի ստեղծման ծրագիրներուն։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ թերթ մը գրած էր երէկ, թէ Գահիրէի մէջ ալժերիական անկախ կառավարութիւն մը պիտի ստեղծուի։ Ազատագրութեան Ազգ. Ճակատին Գահիրէի ներկայացուցիչը հերքեց այս լուրը եւ յայտնեց թէ «պահը յարմար չէ այդպիսի ծրագրի մը իրագործման համար»։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրները որոշեցին արգիլել էր Ֆրանսի օդանաւերուն թռիչքը՝ իրենց հողամասերուն վրայէն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Փարիզի կեդր. վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պուլկարիոյ հայրենակիցներէն Խաչիկ Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն եւ Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Յակոբեանի։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի *մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ* պարտիզպան *մը։*

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօր, Ռէնսի*։ Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն։*

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հսկիչ մը Մուրատեան վարժարանի համար։ Դիմել Տեսչութեան՝ 26 ռիւ Թրուայոն, Սեւր։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) շըմի*-*զիէ*ի համար, որոնք ունենան Զիկ մեքենաներ։ Տեւական աշխատանք։ Դիմել՝*

ROZAN, 50, Rue de Cléry - Paris.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Ղազարոս Քէշիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ այս կիրակի Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ յետ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Քէշիշեան եւ Խաչատուրեան գերդաստաններու համայն ննջեցելոց հոգւոյն հանգստեան համար։ Նոյնպէս հոգեհանգիստ իր նորոգ ննջեցեալ կնոջ՝ Վարդուհիի (ծնեալ՝ Ղարիպեան՝ Գարեւորակ գիւղէն) եւ փեսային Փայլակ Մառալեանի քառասունքներուն առթիւ։

Անոնց յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Եկեղեցիին աւարտումէն ետք պիտի կատարուի մատաղի բաշխումը, 1915ի եղեռնին նահատակուած համայն գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին։

×

Տէր եւ Տիկին Օգսէն եւ Հրանդ Խարբութեաններ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Մակար Թիւթիւնճեանի *մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Թիւթինճեան եւ Խարբութեան գերդաստաններու ննջեցելոց յիշատակին։*

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը խորապէս կ'ողբայ անդարմանելի կորուստը իր հայրենակցին՝ մեծ դաստիարակ եւ բոլորանուէր հայրենասէր Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի։

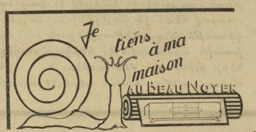
ՌՈՆԻԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, եկեղեցիին դիմացի անկիւնը, Քաֆէ տիւ Քոմերսի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։ Նիւթ՝ ինչպէ՞ս կրնանք ազգային համագործակցութիւն ունենալ։

Հաղորդակցութիւն.— Կառք մը Լիւթէն օթոբայ ժամը 20,50ին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Համավասպուրականի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան սուգին առթիւ։

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, Bd. J. JAURES et
15, Av. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ
ՄԱՐՍԷՅԼ, այս կիրակի ժամը 10ին
ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
88 ռիւ տ'Օպայն

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան։ Մայրավանքի կողմէ ներկայ կ'ըլլայ Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին ազգային կազմակերպութիւնները, Միութիւնները եւ հանգուցեալ Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Անհատական հրաւէր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, Ցոյներու սրահը։

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցաշէն ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 79 Կրան Ռիւ։

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի *կողմէ, Ազգ. Տան մէջ,* 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Աֆրիկեանին կամ խումբին վարչ[ութեան] ամէն չորեքշաբթի։

Մանուկներու ծննդեան հ[անդէս] կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքլը Միլ[...] մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Մ[...]թեան Օրը. Օգն. Մ[...]ի։

Կազմ[...] Անկենի մասնաճիւղին տարեկան հան[դէս]ը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • SAMEDI 9 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ, — ԹԻՒ 7803 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3614

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՆՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

1916ին Պոլսոյ մէջ, իր ձերբակալութեան, քանտարկութեան, կրած չարչարանքներուն, անձնասպանութեան փորձին, պատերազմական ատեանին առջեւ կատարուած դատավարութեան մասին:

Յուշերուն այս մասը գրի առնուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, 1935ին, յատկապէս սրբագրելու կամ լրացնելու համար Ալի Րիզայի «Յուշերը», որոնք հրատարակուեցան նոյն թուականին Պոլսոյ թրքական «Ջաման» թերթին մէջ:

Այս այն Ալի Րիզան է, տխրահռչակ ոստիկանապետը, որ յաջողած էր թաքստոցէն դուրս հանել Շաւարշ Միսաքեանը եւ ձերբակալել, պուլկար մատնիչի մը մեղսակցութեամբ, դէպի Պուլկարիա շոգենաւ մտնելու ժամանակ:

Ամբողջական դարձնելու համար Շաւարշ Միսաքեանի կենսագրութեան այս շրջանին պատմութիւնը, նախ պիտի տանք Ալի Րիզայի յուշերը, յետոյ Շաւարշ Միսաքեանի յուշերը, թերթօնի ձեւով, երեքշաբթի օրուընէ սկսեալ:

Վաղը, կիրակի, պիտի տանք Շաւարշ Միսաքեանի մէկ հէքեաթը, նաշակ մը տալու համար իր գրական վաստակէն, ինչպէս եւ Շաւարշ Նարդունիի գրութիւնը Շաւարշ Միսաքեանի մասին:

«Յառաջ» ծրագրած է պատրաստել ընդարձակ հատոր մը, ուր պիտի երեւին Շաւարշ Միսաքեանի գրական վաստակը (հէքեաթ, քննադատութիւն եւ ուսումնասիրութիւն), ինչպէս եւ վկայութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ իր կեանքին ու գործին մասին, պատկերազարդ:

ԱՆՈՐԱԿԵԼԻ ԱՐԱՐՔ ՄԸ

«Ազդակ»ի փետրուար 5ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Վերջերս մահկանացուն կնքած էր Պէյրութի արուարձաններէն Ռըմէյլի թաղականութեան ատենապետը՝ Սիմոն Չըթիկեան:

Հանգուցեալին այրին գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր Թաղին Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մարմարիոնէ գեղակերտ Խաչկալ մը կառուցանել տալ՝ իր ամուսնոյն յիշատակին:

Կարգադրուած էր որ Խաչկալին չինութիւնը աւարտի հանգուցեալին մահուան քառասունքին՝ հոգեհանգստեան պաշտօնին հետ կատարելու համար նաեւ Խաչկալին օծումը: Որոշուած էր նոյնպէս, որ հոգեհանգստեան ու Խաչկալին օծման արարողութեանց նախագահէ Պէյրութի Առաջնորդը՝ Խորէն Արք. Բարոյեան:

Հակառակ այս բոլորին, «համախմբական» կոչուած խմբակը իր թերթերուն միջոցով կը յայտարարէ թէ Ս. Պատարագը պիտի մատուցուի Խադ Ս.ի կողմէ: Խադ Ս. կը դիմէ Լիբանանի Ներքին նախարարութեան եւ ոստիկանական ուժ կը պահանջէ Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ պատարագ մատուցանելու համար: Կառավարութիւնը բացարձակապէս կը մերժէ այս դիմումը, յայտնելով թէ Խադ Ս. իրաւունք չունի եկեղեցական արարողութիւններ կատարելու՝ առանց թեմակալ Առաջնորդին համաձայնութեան եւ կարգադրութեան:

Խադ Ս. կը մերժէ ենթարկուիլ կառավարութեան հրահանգին:

Շաբաթ, 2 փետր., 70–80 կիներ, որոնք «մասնագիտացած» են եկեղեցիներու սրբապղծութեան գործին մէջ, կուգան եւ կը «գրաւեն» Ս. Յարութիւն եկեղեցին եւ կ'արգիլեն Խաչկալի շինութեան աշխատանքները:

Առաջնորդը, յանուն համերաշխութեան, կը յետաձգէ Կիրակի օր տեղի ունենալիք արարողութիւնները:

Բայց այդ «տիկինները», ոչ միայն կը քարկոծեն հանգուցեալ Ս. Զթիկեանի բնակարանն ու անդորրները, այլ նաեւ վայրագօրէն քարուքանդ կ'ընեն նորակերտ խորանը, կը կոտրեն եկեղեցիին աթոռները եւ խճաքարերով կը լեցնեն Աստուծոյ Տունը. կը գիշերեն այնտեղ, կուլ ու վէճ կ'ունենան ոստիկաններուն հետ եւ միայն յաջորդ օրը կէսօրուան մօտ կը հեռանան եկեղեցիէն...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ կառավարութիւնը նպատակ չունի էր Ֆրանսի օդանաւերուն անցքն ու էջքը արգիլելու իր հողամասերուն վրայ: Ինչպէս երէկ գրած էինք, Արաբական Լիկան որոշած էր հրահանգել անդամ պետութիւններուն, որ կարգ մը անգլիական եւ ֆրանսական ընկերութեանց չարքին, էր Ֆրանսն ալ արգելքի տակ առնուի:

ԿԵԴՐ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ դաշնակից բանակներուն հրամանատար նշանակուեցաւ գերմանացի զօրավար Շփայտել, որ իր պաշտօնին գլուխը պիտի անցնի Ապրիլի սկիզբը:

ԶՕՐ. ՀՈՒԻԼԸՐ որ Սուէզի միջազգային բանակին հրամանատարն է, չորեքշաբթի օր Իսմայիլիայի մէջ յայտարարեց թէ Փորթ Սայիտէն մինչեւ Սուէզ ջրանցքը 154 քմ. տարածութեան մը վրայ բացուած է եւ ջրանցքը կարելի պիտի ըլլայ որոշ չափով գործածել՝ Մարտ ամիսէն սկսեալ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ առաջարկած է իր հողամասին վրայ գտնուող օտար բանակներու ծախսերուն մասնակցիլ 175 միլիոն տոլարի գումարով մը:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը յայտնեց թէ Աւստրալիոյ պատկանող բեւեռային սահմաններուն մէջ ընդծովեանեներու խորհրդային կայանի մը հաւանական շինութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ իրեն: Այս կայանը պիտի շինուէր բեւեռային միջազգային հետախուզութեանց նախատեսութեամբ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան 16րդ համագումարը բացուեցաւ այսօր: Անդամներուն ընդհ. թիւը 25.000 է. մինչդեռ երկրորդ աշխարհամարտէն անմիջապէս վերջ այդ թիւը կը բարձրանար 100,000ի: Ամերիկայի համայնավարները կը բաժնուին երկու խմբակի. անոնք, որոնք կ'ուզեն մարքսիզմ-լենինիզմը վերաքննութեան ենթարկել. եւ անոնք, որոնք կ'ուզեն «համայնավար» մակդիրը փոխել եւ դառնալ բոլորովին անկախ կուսակցութիւն մը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ դաշնակից բանակներու ընդհ. հրամանատարը, զօր. Նորսթէտ յայտարարեց թէ գերմանական եօթը զօրաբաժիններ պատրաստ են միանալու ընդհ. բանակին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

ՀԱԿՈՏՆԵԱՅ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիճաբանութիւնները միշտ կը շարունակուին: 44 պատուիրակներ արձանագրուած են խօսք առնելու համար. ՄԱԿի նախագահութիւնը որոշեց նոր արձանագրութիւնները նկատի չունենալ եւ վերջնականապէս փակել այդ ցանկը, այլապէս վիճաբանութիւնները կրնային ձանձրացուցիչ ըլլալու աստիճան երկարիլ:

Յարդ պատուիրակները լսեցին արաբեւասիական ծայրայեղներու խմբակին խօսքն ու առաջարկութիւնները եւ Մ. Նահանգներու պատուիրակը: Հարաւ. Ամերիկայի պետութիւններուն դիրքն ալ դրեթէ ճշդուած է: Կը մնայ գիտնալ թէ «չափաւոր» արաբեւասիացի պատուիրակները, որոնք չմիացան առաջին խմբակին, ի՞նչ ձեւով պիտի ներկայացնեն իրենց բանաձեւը:

Առաջին փորձ մը կատարեց Թունուզի պատուիրակը, որ յայտնեց թէ ՄԱԿը իրաւասութիւն ունի Ալժերիոյ հարցին միջամուխ ըլլալու, որովհետեւ «երբ երկիր մը իր գոյութեան, իր ազգ. շահերուն համար պայքար կը մղէ, իրաւունք ունի օտար միջամտութեանց վրայ յոյս դնելու»: Եւ բերաւ Յունաստանի օրինակը, որուն ապստամբութեան պայքարին Ֆրանսա իր օժանդակութիւնը բերաւ: Առաջարկեց, որ Ալժերիոյ անկախութիւնը անցնի փոխանցման աստիճանական փուլերէ, ի վերջոյ յանգելու համար նոր հիմերու վրայ դրուած ազատ գործակցութեան մը՝ Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ:

Ապա խօսք առաւ Քուպայի ներկայացուցիչը, որ պաշտպանեց Ֆրանսայի տեսակէտը: Ըսաւ, որ եթէ Ալժերիան ֆրանսական ներքին խնդիր մը չէ, ապա ի՞նչ է: Ոմանք կրնան առարկել, թէ ուրեմն ինչո՞ւ Հունգարիոյ հարցին մէջ ՄԱԿը իրաւասութիւն ունեցաւ կարծիք յայտնելու: Պատուիրակը պատասխանելով այս կէտին, յայտնեց թէ պարագան տարբեր էր այնտեղ, որովհետեւ Հունգարիոյ օրինական կառավարութեան իսկ դիմումին վրայ էր, որ Հունգարիոյ հարցը բերուեցաւ Ազգաժողովին առջեւ: «Իրողութիւն մը կայ, որ անժխտելի է. երբ Ազգաժողովը հիմնուեցաւ, Ալժերիան, ըստ Ֆրանսական Սահմանադրութեան, Ֆրանսայի անբաժանելի մասը կը կազմէր: Այդ պահուն ոչ ոք բողոք բարձրացուց եւ պահանջեց որ Ալժերիան նկատուի անջատ պետութիւն:» Քուպայի պատուիրակը ապա յիշեցուց, որ Ֆրանսա իր միջոցներով արդէն իսկ յաջողած է լուծել Թունուզի եւ Մարոքի բարդ հարցերը. հետեւաբար առաջարկեց վստահութիւն ունենալ Ֆրանսայի վրայ՝ Ալժերիոյ ալ հարցին լաւագոյն լուծում մը գտնելու համար. մանաւանդ որ «ալժերիացի, ֆրանսացի եւ ռուս համայնավարներու այլեւս փաստուած միջամտութիւնը Ալժերիոյ մէջ, պէտք է արթնցնէ մեր բոլորին կասկածները եւ մեզ մղէ ծայրայեղ զգուշաւորութեան: Համայնավարները մտահոգուած չեն Ալժերիոյ անկախութեամբ, այլ կը ձգտին Ալժերիան ենթարկել Մոսկուայի դաժան լուծին»:

× Ուրեմն, ցարդ երեք առաջարկութիւններ ներկայացուած են ՄԱԿին. 1) Արաբեւասիական ծայրայեղներու խմբակին բանաձեւը, որուն համամիտ են 18 պետութիւններ: Կը յուսային իրենց միացնել Յունաստանն ու Սպանիան, բայց այս վերջինները յայտնեցին թէ Ֆրանսայի ի նպաստ պիտի քուէարկեն: Բանաձեւը կը նախատեսէ ՄԱԿի միջամտութեամբ Ալժերիոյ անկախութեան ապահովութիւնը: Այս խմբակը ո՛րեւէ պարագայի երկու երրորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը չի կրնար ունենալ: 2) Արաբեւասիական չափաւոր խմբակին բանաձեւը, որ չի պահանջեր ՄԱԿի միջամտութիւնը, բայց կը յուսայ թէ Ֆրանսա եւ Ալժերիա փոխադարձ համաձայնութեամբ պիտի յաջողին լուծել թնճուկը: Այս բանաձեւն ալ երկու երրորդի մեծամասնութիւն չի կրնար գոյացնել. հաւանաբար ունենայ պարզ մեծամասնութեան ձայները: 3) Հարաւ. Ամերիկեան եւ լատինական երկիրներու պատուիրակութեանց բանաձեւը, որ կը մաղթէ թէ Ֆրանսա խաղաղասիրական եւ ժողովրդապետական սկզբունքներու համաձայն լուծում մը պիտի գտնէ, եւ կ'առաջարկէ Ալժերիոյ հարցը վերցնել ՄԱԿի օրակարգէն: Այստեղ ալ՝ հաւանական է որ պարզ մեծամասնութիւն գոյանայ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն, որեւէ գումար չղրկել «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւին վրայ, ցնոր տնօրինութիւն:

Բաժնեգինի, ծանուցումի եւ զանազան վճարումները ընել միայն մանտա-քար-տով:

Շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Դ. ՑԱՆԿ)

Տէր եւ Տիկ. Կիւմիւշեան (Կրընոպլը)	5.000
Շաւիլի գաղութ (ցանկը առանձին)	22.300
Այրի Տիկ. Հ. Պերճ Զիլինկիրեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Մելքոն Պաամաճեան	1.000
Պ. Նշան Փափազեան (Մարսէյ)	3.500
Պ. Լեւոն Կիւզելեան (Մարսէյ)	3.000
Պ. Զէքմէջեան	2.000
Պ. Մկրտիչ Մեղաւորեան	1.000
Նախորդ գումար	450.100
Ընդհ. գումար	489.900

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկ. Կիւմիւշեան (Կրընոպլը)	5.000
Պ. Խ. Ասպեան (Կրընոպլը)	5.000
Կ. Գ[illegible]	5.000
Հ. Մ. Ը. Մ. (Վիէն)	2.000
Ղազար Ներկարարեան	2.000

×

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Աթթարեան ընտանիք (Թուլոն)	1.500

× Ամերիկայի բարձր պաշտօնատարներու հասած տեղեկութեանց հիման վրայ, Ռուսերը վերսկսած են զէնք ուղարկել Եգիպտոսի: Փոխանցումները կը կատարուին մեծ գաղտնապահութեամբ: Կարելի չէ եղած ճշդել սակայն, թէ նախկին ապսպրանքնե՞ր են թէ՝ նոր գնումներ:

× Սուրիոյ Հալէպ քաղաքին մէջ հակահամայնավար ցոյցեր տեղի ունեցած են: Սուրիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ ցոյցերուն պատասխանատուները ձերբակալուած են:

× Ուաշինկթընի մէջ Արաբիոյ Իպն Սէուտ Թագաւորն ու Լիբանանի Արտ. նախարարը՝ Շարլ Մալիք տեսակցութիւն մը ունեցան. կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցան օրուան հրատապ հարցերուն շուրջ:

ԱՆՄԱՀ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ

«Պիտի չմեռնիմ բնաւ»
ՈՎՐԱՏԻՈՍ

Հեթանոսական շրջանին, մեր նախահայրերը կը հաւատային թէ ննջեցեալներուն ոգիները չեն հեռանար իրենց սիրելիներէն ու կը թեւածեն իրենց ընտանեկան յարկին շուրջ: Եւ անոնց պաշտպանութիւնը վայելելու մտահոգութեամբ, ոգիները առանձնայատուկ պատիւներ կ'ընծայէին մեռելներու յիշատակին:

Այդ անյիշատակ դարերուն, քաջարի եւ իմաստուն մարդիկ, աննկուն ու խիզախ հերոսներ, իբրեւ կիսաստուածներ, անմահութեան լուսապսակով նուիրագործուած, կը պաշտուէին իրենց ժողովուրդին կողմէ: Թէեւ դարերը փոխուած են, սակայն մեղք մը գործած չենք ըլլար, եթէ մենք ալ, բառին փոխաբերական իմաստով, կիսաստուածի մը պատուանդանը բարձրացնենք անձ մը՝ որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, հերոսի մը նուիրումով իր միտքն ու համակ էութիւնը ի սպաս դրաւ ազգային ցաւերը ամոքելու, ցիրուցան ժողովուրդի մը գոյութիւնը պահպանելու համար: Իր հաստատ, բեղուն գրիչով պայքարեցաւ ազգային դատին ի նպաստ, խաթարուած բարքերու դէմ, լեզուի աղճատման դէմ եւ անոր բիւրեղացման համար:

Այո՛, անմահ է ողբացեալ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան: Անմահներու յատուկ բոլոր առաքինութիւններով օժտուած: Ան գիսաւորի մը նման, «Յառաջ»ի բոցավառ էջերէն, երեսուն տարիներ շարունակ, հայկական երկնակամարին վրայ սփռեց լոյսի եւ յոյսի անշէջ կայծեր:

Պէտք չէ մոռնալ թէ մեր նախնեաց հաւատալիքը հիմնուած էր բարոյական ջինջ սկզբունքներու վրայ: Անոնց այդ անաղարտ հաւատքը փոխանցուած է նաեւ մեր արեան մէջ, սերունդէ սերունդ: Հաւատացէք որ ընկեր Շաւարշի ոգին այս պահուս կը սաւառնի ամենուրեք, այլ մանաւանդ «Յառաջ»ի շէնքին վերեւ: Ան կը դիտէ այն եռուզեռը, այն համազգային յարգանքի արտայայտութիւնները, որոնց կ'արժանանայ իր անշունչ մարմինը: Ինք որ այնքա՛ն համեստ էր ու բնաւ չակնկալեց փառք ու պատիւ: Ան հաւանաբար արգահատանքով կը ժպտի, դիտելով մարդոց անկեղծութեան զուգահեռ նաեւ անոնց շողոմանքը, ու մտածելով, — Գնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ...:

Այժմ երբ մեր անզուգական ընկերը ոչ եւս է, ի՞նչպէս հաշտուիլ «Յառաջ»ը առանց Շաւարշի գաղափարին հետ: Ի՞նչպէս կարելի է բաժնել երկու անքակտելի տարրեր, որոնք կատարեալ ամբողջութիւն մը կը կազմէին: Բայց, աւա՜ղ, կեանքի պարտադրանքները կատարուած իրողութեան մը առջեւ կը դնեն մեզ: Ուզենք թէ չուզենք, պիտի համակերպինք:

Եւ սակայն «Յառաջ»ը որբ մը չէ: Ան դարձեալ պիտի մնայ պատնէշի վրայ: Եթէ ընկեր Շաւարշի հիւթեղ «Մեր Խօսք»ն ու «Օրը Օրին»ները պիտի չգան այլեւս մեզ ոգեւորելու, յուսադրելու, կամ ձաղկելու թուլամորթները, կամակորներն ու դասալիքները, ազգին դաւադիրներն ու այլասերածները, այսուհանդերձ անոր ոգին միշտ ներկայ պիտի ըլլայ «Յառաջ»ի էջերուն մէջ: Ու դարձեալ այդ էջերէն է որ մեր ժողովուրդը պիտի ներշնչուի ու զօտեպնդուի, ապագայի վառ յոյսերով: Ընկեր Շաւարշի ստեղծած «Յառաջ»ը պարզ օրաթերթի մը սահմաններուն մէջ չէ պարփակուած: Ան դպրոց մը հանդիսացած է շատերու, պատկառելի, քանքարաւոր դաստիարակի մը հոգածու շունչով, ուրկէ ելած է երախտապարտ շրջանաւարտներու հոյլ մը: «Յառաջ»ի դպրոցը ծառայած է նաեւ աւելի համեստներու: Անոնց՝ որոնք հազիւ հեգելով կարդալու դաստիարակութեամբ մը հեռացած էին իրենց ծննդավայրէն: Ահա ատոնք «Յառաջ»ով ձեռք բերին ոչ միայն սահուն ընթերցման վարժութիւն, այլ եւ անոնցմէ ոմանք դարձան համեստ թղթակիցներ:

Այժմ լսեցէք դուք եւս պատանիներ ու երիտասարդներ Հայոց աշխարհի: Ընկեր Շաւարշի դառն մահով անձնուէր ու անխարդախ պաշտպան մը կորսնցուցինք: Մէկը՝ որ երիտասարդական աւիւնով տոգորուած խանդավառուեցաւ ձեր յառաջդիմութիւններով, տրտմեցաւ ձեր սայթաքումներով ու ձեզի սպառնացող վտանգներուն ի տես: Տապալեցաւ հաստաբեստ կաղնին՝ գրիչն ի ձեռին, մինչեւ իր վերջին շունչը: Նման այն հայրենասէր Պուլկար պահակին, որ թշնամին զինք գտաւ սառած, զէնքը ձեռքին, իր պարտականութեան գլուխը:

Ան իր մահով կը պարտադրէ ձեզ դէպի գործ: Անոր անունը կարող է յաւերժանալ այն ատեն միայն, երբ դուք իր արժանի ժառանգորդները, իր երեսուն տարիէ ի վեր սերմանած գաղափարներուն բեղուն ու պարարտ հողը հանդիսանաք: Ահա այն ատեն կը հանգչի նաեւ իր յախուռն ու դառնացած հոգին:

Յարգանքի ու երախտագիտութեան այս քանի մը տողերով, պարտք համարեցի ոգեկոչել մեր անմահ դաստիարակին թարմ յիշատակը:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— «Քոմպա»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Ամերիկեան երեսփոխանական յանձնաժողովի նախկին անդամներէն մէկը, վերջերս պահանջեց որ քննութիւն մը բացուի Մ. Արեւելքի մէջ «Արամքօ» քարիւղի ընկերութեան խաղացած դերին մասին: «Արամքօ»ն, որ կրճատումն է Արապիան Ամերիքան Օյլ Քըմփընիի (Արաբեւամերիկեան քարիւղի ընկերութիւն), կը պատկանի Ամերիկացի դրամատէրներու խումբի մը եւ կը շահագործէ արաբական երկիրներու քարիւղի հանքերը:

Ամբաստանողը, Համիլթըն Ֆիշ, Հանրապետական կուսակցութեան կը պատկանի եւ ճանչցուած է որպէս անբասիր եւ ուղղամիտ անձ:

Կ'ըսէ թէ այնպիսի վաւերաթուղթեր ունի, որոնք կը փաստեն թէ Արամքօ մեծ չափերով նպաստած է Ալժերիոյ ապստամբութեան, որպէսզի հետագային աւելի դիւրաւ ձեռք դնէ Սահարայի մէջ գտնուած քարիւղի հանքերուն վրայ: Այս հանքերը Ալժէ քաղաքէն 650 քմ. դէպի հարաւ կը գտնուին:

Արամքօյի ներկայացուցիչը ժխտեց այս ամբաստանութեանց վաւերականութիւնը, բայց կ'արժէ մօտէն քննել այս ընկերութեան գործունէութիւնը:

Ըստ ամերիկեան պաշտօնական տեղեկագիրներու, եօթը մեծ ընկերութիւններ կան, որոնք աշխարհի քարիւղը կեդրոնացուցած են իրենց ձեռքին. Արամքօն մաս չի կազմեր 7երու այդ խմբակին, որ բաղկացած է հետեւեալ ընկերութիւններէն. Նիւ Ճըրզիի Սթանտարտ Օյլ, Քալիֆորնիոյ Սթանտարտ Օյլ, Սոքոնի Վաքում, Կուլֆ Օյլ, Թեքսասի, Անգլեւիրանեան (այժմ՝ Բրիտանական Փեթրոլէում) եւ Շել ընկերութիւնները:

Առաջին հինգը ամերիկեան են. հետեւաբար, ասոնց շնորհիւ քարիւղի միջազգային շուկային մէջ Ամերիկացիները տիրապետողի դերը կը վայելեն:

Այս հինգ ընկերութիւններէն չորսը, ներքին համաձայնութիւն մը կնքելով, ծնունդ տուին ուրիշ հսկայի մը, որ մկրտուեցաւ Արամքօ անունով:

Արամքօն համաձայնութիւններ կնքեց արդէն իսկ քարիւղի հանքեր ունեցող արաբական պետութեանց հետ, միաժամանակ ապահովելով նաեւ բազմաթիւ ուրիշ մերձարեւելեան երկիրներու քարիւղի շահագործման մենաշնորհը:

Արամքօն շատ նպաստաւոր պայմաններ կ'առաջարկէ եւ կ'ընդունի ամէնէն չափազանցուած պահանջներն իսկ: Այսպէս, օրինակ, Արամքօն համաձայնութիւն մը ստորագրած է Արաբիոյ Իպն Սէուտ թագաւորին հետ. համաձայնութիւնը ի զօրու է մինչեւ 1999: Իպն Սէուտ առիթ չի փախցներ յիշեցնելու համար որ թէեւ համաձայնագիր կայ, բայց ուզած վայրկեանին կրնայ Արամքօյի ձեռքէն առնել իր երկրին քարիւղներուն մենաշնորհը: Կարգ մը ուրիշ պայմաններ ալ դրած է. 1999էն վերջ քարիւղի հորերուն վրայ գտնուող բոլոր կառոյցներն ու մեքենաները պիտի մնան Արաբիոյ. Ամերիկացիները իրենց դրականութիւնն ու բարքերը պիտի չտարածեն երկրէն ներս. Ամերիկացի պաշտօնեաներուն կիները քաղաքներուն մէջ ինքնաշարժ պիտի չքշեն եւ նոյնիսկ ոտքով առանձին պիտի չպտտին, եւայլն:

Շահերը կէս առ կէս կը բաժնուին պետութեան եւ Արամքօյի միջեւ:

1955ին Անգլիացիները բուռն կերպով բողոքեցին Արամքօյի դէմ, որովհետեւ այդ թուականէն ի վեր փաստուած է որ

ԳՐԻՉԸ ԵՒ ԱՂՕԹՔԸ

ԳՐԻՉ էր: Գեղապանծօրէն՝ գրիչ: Ուրոյն ու վարակիչ եւ ներծծած այն խո՛ր գիտակցութիւնը նաեւ թէ մեր մօտ լրագրութիւնը կրնայ ըլլալ, պէ՛տք է ըլլայ առաքելութիւն:

Եւ ատոր համար է, որ Շաւարշը չէր լոկ մէկը մեր հրապարակագիրներէն: Թէկուզ լաւագոյնը անոնց մէջ: Այլ ան եղաւ տեսակ մը բերդ: Եւ այս «տեսակ մը բերդ»ի մայրաճակատ դարպասը՝ յաճախ օտարներու եւ յաճախ Հայերու՝ մնաց կամուրջուած ցուցանակով մը երկաթակուռ:

« Ici le Journalisme Arménien ».

«Այստեղ՝ Հայ լրագրութիւնը»:

Բերդը պաշարուեցաւ: Կտրուեցաւ ուրիշ աշխարհէն: Խզուեցաւ արտաքին օգնութեան ամէն հնարաւորութիւն: Խլուեցաւ ամէն յոյս՝ պաշարումին դիմանալու, տոկալու, տեւելու:

Եւ սակայն Շաւարշը տոկա՛ց: Ու տեւե՛ց: Եւ բերդը մնաց անառիկ: Տասնամեակներու մէջ իւրաքանչիւր տարի, տարիներուն մէջ իւրաքանչիւր ամիս, եւ ամիսներուն մէջ իւրաքանչիւր շաբաթ, Շաւարշը իր թերթը խմբագրեց այնպէս, ինչպէս երբ նստած ըլլար իր ազատ Հայաստանի, ազատ մայրաքաղաքին մէջ ու լրագրային մրցումի ելած ըլլար ո՛չ թէ այլ Հայ լրագրողներու եւ լրագիրներու, այլ միջազգային լրագրութեան հետ:

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համալսարաններուն մէջ լրագրութիւնը, այսօր, իբրեւ առանձին գիտութիւն կը դասաւանդուի: Դասընթացքներ կան, թէ «խմբագրական»ը ի՛նչ է, ինչի՛ կը ծառայէ, ի՛նչպէս պէտք է գրուի եւ ի՛նչ երկարութիւն պէտք է ունենայ՝ համաձայն թերթի ծաւալին: Դասընթացքներ կան «առաջնորդող յօդուած»ի, «տամս»ի, «լուր»ի էութիւնն ու նպատակը ուսուցանող: Եւ դասընթացքներ կան, որոնք խորագիրներու, նկարներու, տախտակներու, նիւթերու եւ էջերու դասաւորումն իսկ կատարեալ արուեստի մըն են վերածած:

Եւ Շաւարշը «շրջանաւարտ»ն էր այս բոլորի: Ո՛չ թէ համալսարանով, այլ աչքով, ականջով, անսխալական բնազդով: Որովհետեւ աշխարհ էր եկած իբրեւ Գրիչ: Եւ այդ Գրիչը գիտէր, որ լրագրութեան մէջ հարցը միայն այն չէ, թէ ի՛նչ կ'ըսես, այսինքն՝ ըսուածի խորք եւ բովանդակութիւն: Այլ հարց է նաեւ, հիմնական ու էական, թէ ի՛նչպէս կ'ըսուի, քանի՛ սիւնակի վրայ ու քանի՛ տողով, ոչ միայն ո՛ր մէկ էջէն, այլ եւ էջի մը ո՛ր անկիւնէն:

Հարց է դարձեալ, էական ու հիմնական հարց, թէ յօդուածը ի՛նչ «փոնթօ»ով պիտի շարուի, խորագիրը ի՛նչ տառերով պիտի ներկայացուի, արդեօք մէ՞կ, երե՞ք թէ՞ եօթը սիւնակներու վրայ պիտի տարածուի:

Ու հարց է նոյնպէս, թէ յօդուածին պէ՞տք է կցել յաւելեալ մեկնութեամբ էջը ճոխացնող պատկեր կամ ծաղրանկար կամ շրջանակուած ծանօթութիւն կամ վիճակագրական տախտակ:

Այս բոլոր բաները այսօր կը դասաւանդուին համալսարաններու մէջ: Չորս տարիներու շրջանով մը կ'ուսուցուին: Եւ շրջանաւարտ ուսանողը վկայական մը եւ տիտղոս մը կը ստանայ:

Շաւարշը չունէր ո՛չ մէկը եւ ո՛չ ալ միւսը: Եւ սակայն «աւարտած» էր բոլոր դասընթացքները: Քանզի, իր պարագային, լրագրութիւնը ուսուցումով չէ՛, որ պիտի փոխանցուէր իրեն: Այլ, իր կեանքին մէջ ու իր կեանքով Շաւարշը լրագրութի՛ւն կը գրէր, լրագրութի՛ւն կ'ապրէր, լրագրութի՛ւն կը շնչէր:

Եւ կոթողեց իր մենակեաց բերդը, ապա մարտի հրաւէր կարդաց բոլոր թերահաւատներուն, Հայ իրականութեան աննպաստ պայմաններուն ու ճակատագրին, եւ գործի անցաւ: Ու մինչեւ վերջին վայրկեանը, մինչեւ այն րոպէն, երբ աւանդեց իր հոգին, յաջողեցաւ ջախջախել բոլոր ոսոխները, եւ մղել բոլոր գրոհները ու մնալ բերդապահն անպարտելի՝ ինքնակերտ բերդին անառիկ:

Բայց, իջա՛ւ վարագոյրը: Եւ այժմ բերդապահը չկա՛յ: Ինկաւ մարտի մէջ, կռուի ամենաբախտորոշ օրերուն, պայքարի առաջին գծին վրայ:

Ուրիշները պիտի ըսեն թերեւս.— «Ինկա՛ւ գրիչը ձեռքին»: Իսկ մենք կը նախընտրենք ըսել այսպէս.— «Մեր լրագրութեան գրիչն էր, որ ինկաւ»:

Ու չկայ բերդապահը այլեւս: Ամէն կողմէ դաւադիր ու ահեղ յարձակումներ պիտի կատարուին այժմ, որպէսզի նաեւ բե՛րդը խորտակուի:

Պիտի խորտակուի՞ արդեօք:

Չենք գիտեր: Գիտենք սակայն, որ բերդին կապուած ուրիշ երեւոյթ մըն ալ կայ: Որովհետեւ միայն Գրիչ չէր Շաւարշը: Ան Գրիչ էր ու նաեւ Աղօթք: Հայո՛ւն Աղօթքը: Մեր հողին, մեր անիմանալի Հայրենիքին՝ անոր ջուրերուն ու ապառաժներուն, ստեղծագործ հանճարին ու աստուածիմաց երազներուն Աղօթքը:

Եւ դառն է ան, այս Աղօթքը: Իր մրմունջին մէջ ծածուկ հեծեծանք մը կայ թաքնուած: Եւ սակայն, իր ամենահոգեկէզ արցունքին իսկ ընդմէջէն ուրուագծուած խորհրդազգաց Հայ մարդուն քաղցր ժպիտը կը նշմարուի:

Շաւարշին մօտ այս Աղօթքը լո՛կ մոլեռանդ ջերմեռանդութիւն չէր եւ կամ ջերմեռանդ մոլեռանդութիւն: Շաւարշին համար այս Աղօթքը նաեւ անընկճելի ծառացում մըն էր, ահարկու գուպար մը, աննահանջ մաքառում մը՝ Անարդարութեան դէմ: Եւ ո՛չ ոք Շաւարշէն լաւ գիտէր, որ այս պայքարին մէջ գութ՝ հայցուած կամ շնորհուած՝ չկայ ու չի կրնար ըլլալ:

Այսօր ոչ եւս է բերդապահը: Լռած խորտակուած է Գրիչը: Ու կրնա՛յ, կրնա՛յ պատահի՛լ, որ նաեւ բերդը խորտակուի:

Այսուհանդերձ, հրաժեշտի այս պահուն, մենք շատ հանդարտ ու շատ հաստատ ձայնով է, որ Շաւարշին կ'ըսենք «հանգի՛ստ ոսկորներուդ»:

Որովհետեւ, թէ խորտակուեցան անհաշիւ բերդեր՝ թաղումէ թաղում եւ գերեզմանէ գերեզման առաջնորդելով մեզ, թէ տակաւին խորտակուին ա՛յլ բերդեր՝ ողջ այս երկնակամարներուն տակ, թէ սփիւռքեան վերջին պարիսպին առջեւ վերջին զինուորն իսկ իյնայ նուաճուած մեր շարքերէն, դարձեալ պարտուած պիտի չըլլանք մենք: Պարտուած պիտի չըլլանք, քանի որ հո՛ն, ուր արեւածագի հազարամեայ մեր սպասումը անուն մը տուաւ մեր հողին ու զայն Հայաստան կոչեց, հոն, Հայ մամիկները Հայ մանուկներուն դարեր անթիւ ու մինչեւ այսօր աղօթել սորվեցուցին:

Աղօթել՝ Շաւարշին, բոլոր Շաւարշներուն Աղօթքով: Այն Աղօթքով, որ գիտէ, թէ ի վերջոյ խաւա՛րն է որ պիտի խորտակուի: Որ գիտէ, թէ ի վերջոյ Լո՛յսն է, որ պիտի յաղթանակէ: Որ գիտէ մանաւանդ, որ գալիք այդ Լոյսէն ճառագայթ մըն ալ վերջապէս մե՛ր հողին է վերապահուած:

Երբ գայ պատմութեան բոլոր պահերուն այդ պահը սրբազան, երբ մեր հողն ալ տիրանայ Լոյսէն ճառագայթած իր արդարութեան, այն ժամանակ մենք ականատես պիտի ըլլանք Շաւարշի ու բոլո՛ր Շաւարշներու մե՛ծ դարձին:

Մեր հողէն, մեր Հայրենիքէն, մեր Հայաստանէն էին առնուած Շաւարշն ու Շաւարշները: Եւ ան«Հայաստան» որբերուս՝ Հայաստանը եղան անոնք:

Ու կը լսէ՞ք, թէ ո՛րքան, ո՛րքան մօտ է արեւածագը հազարամեայ մեր սպասումին: Երբ Շաւարշ ու Շաւարշներ կրկին իրենց կանչող մօր պիտի դառնան:

Իրենց Հողի՛ն:
Հայրենիքի՛ն:
Յաւերժական Հայաստանի՛ն:

ԲԷԳԼԱՐ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

(«Յուսաբեր» Փետր. 2)

ՌՈՆԻ-ՍՈՒ-ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը՝ Յունուար 26ի շաբաթ երեկոյ, սկսելէ քիչ առաջ իմացանք ցնցող մահագոյժը, «Յառաջ»ի խմբագրապետ Պ. Շաւարշ Միսաքեանի:

Գոյժին առաջին տպաւորութեան տակ իսկ, Հաւաքոյթին նախագահ Պ. Արտաշէս Փամպուքճեանի առաջարկով, ներկաները հրաւիրուեցան յոտնկայս յարգանքի արտայայտութեան:

Օրուան դասախօսն էր Պ. Երուանդ Գրիգորեան: Նիւթը՝ ծխախոտը, անոր գործածութեան առաջին օրերէն մինչեւ մեր օրերը, գործածութեան կերպերն ու ձեւերը, մինչեւ հասնիլը ներկայ հրապուրիչ տեսքով գլանիկներուն: Յետոյ թուեց մարդոց առողջութեան վրայ ունեցած գէշ ազդեցութիւնը, մանաւանդ ծանրանալով խլիրդի ընդունակ դարձնելու չարաղէտ յատկութեան վրայ:

Պ. Գրիգորեան, տարիներ շարունակ հաւաքեր է հեղինակաւոր բժիշկներու կարծիքները, զանազան լեզուներով բժշկական հանդէսներէ ու գիրքերէ: Վիճակագրական թիւեր, ծխախոտի գործածութեան զարգացման հետ խլիրդին եւս նոյն համեմատութեամբ աճելուն իբրեւ փաստ: Անհաշուելի թիւեր, նաեւ, տարուէ տարի, ամէն երկրի մէջ, ծխախոտի արտադրութեան աւելնալուն, եւ նոյնքան անհաշուելի թիւեր դրամական արժէքին մասին:

Չեմ ուզեր հոս աւելի մանրամասնել դասախօսութիւնը, նկատի առնելով – որ ուրիշ տեղ մը եւս պիտի կրկնուի:

Բնաւ զարմանալու բան չկար, եթէ որեւէ բժիշկ ըլլար դասախօսը, այնքան յաջող էր: Գնահատելի է Պ. Գրիգորեանը, որ բոլորովին տարբեր ասպարէզի մարդ, հոգածութիւնն ու համբերութիւնը ունեցեր է նման ծանր նիւթ մը խնամուած կերպով տալու:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

ընկերութիւնը ամէն ձեւով կ'օժանդակէ Եմէնի ընդդէմ՝ Անգլիացիներուն: Առէնի վերջին դէպքերուն ընթացքին եւս փաստուեցաւ Արամքոյի օժանդակութիւնը՝ Եմէնի: Անգլիացիները ուզեցին հարցը ներկայացնել Լահէյի միջազգային ատեանին. բայց խնդիրը ոսկիի տեղատարափի մը տակ խեղդուեցաւ: Որպէս «լռութեան գին» վճարուած գումարները առասպելական թիւերու կը հասնին:

Կարելի է հետեւցնել, ուրեմն, թէ որքան մեծ էին ընկերութեան խրագործած շահերը: Բայց պէտք է ըսել, որ Սուէզի հարցին հետեւանքով Արամքոյի շահերը մէկ երրորդ չափով նուազած են: Ընկերութիւնը այժմ կ'աշխատի համոզել Եգիպտոսի կառավարութիւնը, որ տասը տարուան համար իրեն վարձու տան Սուէզի Ջրանցքը:

Ահա թէ ինչպիսի բազմազան գործունէութիւն մը ունի Արամքօն Մ. Արեւելքի մէջ: Համիլթըն Ֆիշըր քննութիւն կը պահանջէ. բայց կը վախցուի որ Արամքօ դարձեալ յաջողի խնդիրը իր ոսկիին մէջ իսկ խեղդել՝ շնորհիւ ամենակարող ոսկիի տարափին...:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԶԱՊԷԼ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, Լոնտոնի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք, մահկանացուն կնքած է Զապէլ Պոյաճեան, Յունուար 26ին:

Ստորեւ կուտանք քանի մը կենսագրական նօթեր:

Օր. Պոյաճեան ծնած էր Տիգրանակերտ: Պատուելիի մը աղջիկն էր: Մայրը ծագումով Անգլիացի էր: Այդ պատճառով ալ Զապէլ Պոյաճեան Անգլիա տարուած էր իր ծաղիկ հասակին:

Հանգուցեալը միաժամանակ գրագիտուհի էր, բանաստեղծուհի, նկարչուհի եւ լեզուագէտ:

Առաջին պատերազմին հրատարակեց անգլերէն լեզուով մեծադիր հատոր մը, որուն մէջ ամփոփած էր մեր դասական ու ժամանակակից քերթողական արուեստէն հատընտիր կտորներ: Հատորը զարդարուած էր իր կողմէ պատրաստուած գունաւոր նկարներով:

1930ին հրատարակեց «Կիլգամեշ»ը, նոյնպէս անգլերէն եւ չափածոյ: Քանի մը տարի առաջ հրատարակեց իր «Էջմիածին»ը՝ անգլերէն, որուն մէջ կուտար Հռիփսիմեանց կոյսերուն պատմութիւնը:

Ատեն մը Յունաստան գնաց՝ նկարելու: Վերադարձին գրեց իր տպաւորութիւնները՝ «Գրիչով ու Ներկապնակով» հատորին մէջ: Լոնտոնի հայկական եկեղեցին զարդարուած է Զ. Պոյաճեանի գծած իւղաներկ նկարներով:

Բառին լայն առումով մտաւորական մըն էր: Կուսակցական հակումներ չունէր, բայց մոլեռանդ հայասէր էր: Վերջին տարիներուն, զրկուած էր նիւթական միջոցներէ եւ կ'ապրէր շատ անձուկ պայմաններու մէջ:

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻԱՅ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հիմնադրամի յանձնախումբը հանդէս մը կազմակերպած է, որուն ընթացքին մէկ օրուան մէջ հաւաքուած է 155,725 տոլարի աննախընթաց գումարը (մօտ 62 միլիոն ֆրանք): Հաւաքոյթի ընթացքին խօսք առած են Սեպուհ Քիւրքճեան, Եղիշէ Մելիքեան, Զօր. Շէքէրճեան, Ա. Կիրակոսեան, Ս. Սարոյեան եւ Ճորճ Մարտիկեան: Խանդավառութիւնը եղած է բացառիկ: Ֆիլատելֆիոյ ռատիոկայանէն ալ խօսուած է այս սքանչելի ձեռնարկին մասին, որ պատիւ կը բերէ Ֆիլատելֆիոյ հայ գաղութին:

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, («Յառաջ») .—

Երեք ու կէս տարի է որ հոգեւորական մը այցելած չէր մեր գաղութը, հետեւաբար նախաձեռնարկ եղանք Վիեննայի հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեանը հրաւիրել Համպուրկ եւ Պերլին, հովուելու համար Ս. Ծննդեան տօնին: Ճամբորդական հեռաւորութիւնը եւ կարգ մը դժուարութիւններ յաղթահարուեցան եւ վարդապետը կնքեց Համպուրկի մէջ երեք երեխաներ, այցելեց գերեզմանները եւ կատարեց տնօրհնէքի արարողութիւն: Գովելի է Համպուրկի գաղութը որ սերտօրէն կապուած է Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ կ'առնէ:

Փետր. 3ին, ըստ հրաւէրի, Հայր Իւթիւճեան Պերլինի մէջ մատոյց Ս. Պատարագ, Հոհէնցոլեռն բողոքականներու մատուռին մէջ: Ներկայ էր աննախընթաց բազմութիւն մը մեր գաղութին համար: Հոգեհանգստի պաշտօն կատարուեցաւ ի յիշատակ Գերմանիոյ հայ գաղութին ննջեցեալներուն եւ նախկին Գերմանահայ Միութեան նախագահ Տոքթ. Պաուլ Ռոհրպախի: Ս. պատարագի աւարտումէն ետք Ջրօրհնէքի արարողութիւն եղաւ, յուզելով ներկաները, որոնք երկար ատեն այս հոգեպարար արարողութիւններու կարօտը կը քաշէին:

Ս. պատարագին կը սպասարկէր Պրն. Պետրոս Ֆրունճեան եւ դպրութիւնը կ'ընէին յաջողապէս Պ. Պ. Երուանդ Աբելեան, Պօղոս Ֆէրմանեան, Արամ Տարըճեան եւ Արա Մովսէսեան:

Հայր Սուրբը իջեւանեցաւ Տիկին Մաթիլտ Սարաֆեանի եւ իր զաւակներուն կողմէ տրամադրուած պանդոկ-յարկաբաժինը: Իր բնակութեան չորս-հինգ օրուան մէջ օրհնեց փափաքող ազգայիններու ննջեցեալները եւ կատարեց տնօրհնէք՝ հիւրասիրուելով ամէն տեղ:

Փետր. 5ին Հայր Իւթիւճեան բանախօսեց Պերլինի հայ գաղութին Ս. Էջմիածնի բարգաւաճման մասին եւ շեշտեց կարգ մը մշակութային հպարտանքի արժանի պատմական իրողութիւններ, – կոչ ուղղելով որ ստորադասութեան զգացումը վանենք մեզմէ: Կաթողիկոսական առաջին կոնդակին ընթերցումէն ետք, հաւաքոյթը զբաղեցաւ կազմակերպական խորհրդակցութեամբ եւ ընտրեց Նոր յանձնախումբ մը՝ Պ. Պ. Արամ Տարըճեանէ, Օննիկ Մարանեանէ եւ Արա Մովսէսեանէ բաղկացած:

Գաղութին կողմէ շնորհակալութեան խօսքեր ուղղեց Պր. Պետրոս Ֆրունճեան Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեանին, անոր յանձն առած զոհողութեան համար եւ հաւաքոյթը վերջացաւ ուշ ատեն, Հայր Սուրբին պահպանիչով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԽՄԲ.— Անընդհատ կը շարունակուին ցաւակցական հեռագիրները եւ նամակները: Ինքնին հասկնալի է թէ կարելի չէ հրատարակել բոլորը, այլապէս պիտի ստիպուէինք «Յառաջ»ը լեցնել ցաւակցութեանց այդ անկեղծ եւ յուզիչ արտայայտութիւններով դեռ ամբողջ շաբաթներ: Ուստի որոշեցինք այսուհետեւ հրատարակել, ցանկի ձեւով, միայն անունները այն մարմիններուն, որոնց ցաւակցական հեռագիրները կամ նամակները կը հասնին մեզի: Այդ ցանկէն առաջ, այսօր երեք ցաւակցական գրութիւններ.—

***

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Վարչութիւնը, յանուն իր բոլոր ընկերներուն, մեծ հրապարակագրին եւ առաջնորդին մահուան առթիւ՝ կը մասնակցի համազգային վիշտին: Շ. Միսաքեան առաջին օրէն քաջալերեց մեր շարժումը եւ տուաւ մեզի «Ապրիլեան սերունդ» անունը:

ԿԱԼԿԱԹԱ.— Բազմավաստակ ազգային, գրական գործիչ Պ. Շաւարշ Միսաքեանի յանկարծական եւ անակնկալ մահուան գոյժը անհուն ու դառն կսկիծ պատճառեց մեզ:

Մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին եւ մօտ հարազատներուն:

Յանուն Կալկաթայի Հայերին
«Նոր Ազդարար»ի խմբ.

ԱԹԷՆՔ.— Յանուն Յունաստանի Հայոց Առաջնորդարանին, յանուն Թեմիս Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ Ժողովուրդին, մեր խորին եւ անկեղծ վիշտը կը յայտնենք մեր ամենուս սիրելի գրագէտ եւ մտաւորական ու ազգային գործիչ Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ մահուան սրտաճմլիկ առիթով:

Կ'աղօթենք առ ի Բարձրեալն, որ յաւիտենական հանգիստ շնորհէ հանգուցելոյն ու իր պարագայից՝ Ս. Հոգւոյն մխիթարութիւն:

Մասնաւորապէս մխիթարութիւն կը հայցենք իր եղբօր եւ մեր բարեկամին՝ Ժիրայր Միսաքեանին, որուն հոգին գիտենք թէ ինչպէս կը ճմլուի այս պահուն հեռաւոր Ամերիկայի իր բնակարանին մէջ:

Իսահակ Վարդապետ
Առաջն. Տեղ. Յունաստանի Հայոց Թեմին

ՎԻԷՆՆԱ.— Խորապէս յուզուած արժանաւոր խմբագրին Շաւարշ Միսաքեանի մահուան գոյժէն, կը ներկայացնենք մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները:

Ի դիմաց
Մխիթարեան Միաբանութեան
ՀԱՊՈՁԵԱՆ ԱՐՔ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (259)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Ամենեւին չէր նշմարւում, որ հիւանդ է: Նրա մխիթարական երեւոյթը ընդհանուր ոգեւորութիւն ներշնչեց բանակի մէջ: Զօրքը սիրում էր նրան: Չը կար մի զօրապետ, որ նրա նման առատաձեռն կերպով վարձատրէր զինուորի քաջութիւնը: Նա իւր զօրքի լաւ բարեկամն էր եւ սոսկալի հրամանատարը:

Զօրքը արդէն կազմ ու պատրաստ էր հրապարակի վրայ: Նա դարձաւ դէպի զինուորները մի քանի քաջալերական խօսքերով: Նրա ձայնը հնչում էր իր նախկին ամրութեամբ, նրա խօսքերը հեղւում էին որպէս բոցավառ սրտի ազդու քարոզներ:

— Զինուորնե՛ր, — ասաց նա, դուք մինչեւ այսօր ամենայն քաջարարութեամբ արդարացրիք այն բաղձալի յոյսերը, որ դրել է ձեր վրայ՝ մեր ամենիս տէրն ու թագաւորը՝ արեգնափայլ Արքանից Արքան, երբ նա իւր հայրական օրհնութեամբ ձեզ ճանապարհ դրեց Տիզբոնից դէպի Հայաստան: Ձեր քաջութիւնների փառաւոր արդիւնքն է այն աւերակ բերդերն ու ամրոցները, որ գրաւեցինք մենք Հայոց երկրում: Ձեր քաջութիւնների փառաւոր արդիւնքն է՝ այն հզօր քաղաքները, որ կործանեցինք մենք Հայոց երկրում: Ձեր քաջութիւնների փառաւոր արդիւնքն է՝ այն անթիւ գերութիւնը եւ այն անրաւ աւարն ու հարստութիւնը, որ մեզ հետ պիտի տանենք Պարսկաստան: Պայծառ Արամազդը օգնեց մեզ, եւ մենք հրաշալի յաղթութիւններով պիտի թողնէինք Հայոց երկիրը, որ շուտով մեզ էր պատկանելու: Մեր բանակը գրաւած էր այդ երկրի սահմանների մօտ, եւ մի քանի օրից յետոյ պէտք է ճանապարհ ընկնէինք: Բայց յանկարծ անակնկալ թշնամին փակեց մեր ճանապարհը: Մենք այժմ պաշարուած ենք կատաղի լեռնականների անհամար բազմութեամբ: Մեր բոլոր փառքը, մեր բոլոր փառքն ու պարծանքը կորած կը համարուի, եթէ չը պատժենք յանդուգն թշնամուն, եթէ չը խորտակենք նրա խօլական ամբարտաւանութիւնը: Ես մեծ յոյս ունեմ, ով քաջ զինուորներ, որ դուք, որպէս միշտ, նոյնպէս եւ այսօր ցոյց կը տաք ձեր անպարտելի զօրութիւնը: Ես մեծ յոյս ունեմ, որ դուք թշնամու դիակների վրայով ձեզ ճանապարհ կը հարթէք, որով կը ստանաք պայծառ Արամազդի օրհնութիւնը եւ մեր աստուածափառ Արքայից Արքայի շնորհը, որի խոնարհ ծառաներն ենք մենք ամէնքս:

Զօրքը միաձայն որոտաց.

— Թո՛ղ օրհնեա՛լ լինի պայծառ Արամազդը, թո՛ղ փառաւորուի՛ արեգնափայլ Արքան:

Այնտեղ իւր քաջերին ոգեւորում էր մայրը, այստեղ — որդին: Այնտեղ պատրաստւում էին ազատելու գերեալներին, այստեղ պատրաստւում էին ի սար աշխարհ վարելու: Կռիւը մօր եւ որդու մէջ էր: Մայրը առաջնորդում էր Հայոց երկրի անձնանուէր զաւակներին: Որդին առաջնորդում էր Հայոց երկրի արիւնարբու թշնամիներին: Մէկը բարձրացրել էր Յիսուս Քրիստոսի փրկարար Խաչը: Միւսը Զրադաշտի ճաճանչաւոր Արեգը: Կրօնը մարտնչում էր կրօնի հետ, դիւցազները՝ դիւցազանց հետ:

Թէեւ Մերուժանը այնքան էլ նպաստաւոր կարծիք չունէր Պարսից բարձր սպարապետների մասին, որպիսին էր Կարէն զօրապետը, որոնք առաջ էին անցել աւելի տոհմային եւ արտօնական առաւելութիւններով, քան թէ անձնական արժանաւորութիւններով, — բայց, այնուամենայնիւ, պարսից աստիճանաւոր պաշտօնների կարգում կային ինչպէս քաջ զօրավարներ եւ լաւ մարդիկ: Դրանց վրայ լիայոյս համարում ունէր Մերուժանը: Միայն գլխաւոր դժուարութիւնը նրանում էր, որ բանակը գտած էր մի այնպիսի տեղում, որը աւելի ժամանակաւորապէս օթեւանելու իջեւանի յարմարութիւն ունէր, քան թէ ռազմական ամրութիւններ: Դա, ի հարկէ, չէր կարող վհատեցնել Մերուժանին, եթէ նրան չը սպառնար մի այլ վտանգ, — ներքին վտանգ: Այդ էր պատճառը, որ երբ պէտք էր զօրքը ասպարէզ հանել, նա հրամայեց՝ սկզբում պաշտպանողական դիրք բռնել:

Հայր-Մարդպետը սկսեց սաստիկ հակառակել նրան, պնդելով, թէ պէտք է ուղղակի յարձակում գործել եւ ցրուել թշնամուն:

ՐԱՖՖԻ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան պարագլուխը, Վալթեր Ուլպրիխթ յայտարարեց թէ Հունգարիոյ դէպքերուն առնթեր, ընդհ. ապստամբութիւն մըն ալ կազմակերպուած էր Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ. ապստամբութիւնը պիտի պայթէր Նոյմ. 2ին, բայց չարժման ղեկավարը ձերբակալուեցաւ եւ ապստամբութիւնն ալ խեղդուեցաւ իր սաղմին մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, Սըր Ճօն Հարտինկ, պահանջեց որ անգլիական նոր ուժեր ղրկուին Կիպրոս: Վերջին օրերուն ահաբեկչական արարքները նոր թափ ստացած էին կղզիին մէջ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պետական պիւտճէին մէջ կարեւոր սեղմումներ կը նախատեսէ: Ցունուարի ընթացքին ուտեստեղէններու գիները (միս, կարագ, պանիր) յաւելում կրած են:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ Զինաստանի վարչապետը, Զու Ան Լէ, որ հինգ օրէ ի վեր Սէյլան կը գտնուէր, վերադարձաւ իր երկիրը: Մեկնումէն առաջ բաղձանք յայտնեց, որ Քաշմիրի պատճառով Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ ստեղծուած տարակարծութիւնը փոխադարձ համաձայնութեամբ մը վերջ գտնէ:

ԻՐԱՔԻ գահաժառանգ իշխանը, Ապտիւլ Իլլահ Ուաշինկթընի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ: Զինուորական օգնութիւն խնդրեց Մ. Նահանգներէն:

ՆԱՍՐ, որ փետր. 9ին Խ. Միութիւն պիտի մեկնէր, անորոշ ժամանակով յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ «Թաս» գործակալութեան հաղորդած լուրերու մուտքը արգիլուեցաւ Յորդանանի մէջ: Ասկէ քանի մը օր առաջ Հիւսէյն Թագաւորը իր վարչապետը զգուշացուցած էր համայնավարութեան տարածման վտանգներէն:

ԼԻՈՆԻ մէջ պիտի բացուի գործնական գիտութեանց կաճառ մը, որ ամէն տարի 2000 ճարտարագէտներ պիտի պատրաստէ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ կը չքանակուին անգլեւյորդանանեան բանակցութիւնները, որոնք պիտի լուծեն երկու երկիրներուն միջեւ առկախ մնացած հարցերը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի նիստին մէջ, Խազախիստանի ներկայացուցիչը խստօրէն քննադատեց Պերվուխինի ներկայացուցած ծրագիրը եւ պահանջեց որ տնտեսական աւելի լայն ազատութիւններ շնորհուին 15 հանրապետութիւններուն:

ԻՍՐԱՅԷԼ չուզեր Սինայի շրջանը պարպել՝ առանց նախապէս վստահ ըլլալու թէ Եգիպտոս պիտի չվերսկսի իր յարձակումներուն:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է. քուէարկութեանց մասնակցած են 11 միլիոն 443 հազար հոգի: Պաշտօնական թեկնածուներու միակ ցանկը ստացած է քուէներու 99·15 առ հարիւրը:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ 17 փետր.ի կիրակին տեղի պիտի ունենայ Աֆիոն Գարահիսարի նըրջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

●

Առնուվիլի եկեղեցւոյն Ազգ. սրահի հիմնադրամին համար Պօղոս Պետրոսեանի քառասնօրեայ հոգեհանգիստին օրը Պ. Պ. Մուշեղ Պետրոսեան եւ Արմենակ Կնեազեան միասնաբար նուիրեցին 5000 փրանք: Պ. Գէորգ Ղազարեան եւս 1000 ֆրանք: Նախորդ գումար՝ 377,500: Ընդհ. գումար՝ 383,500:

Առնուվիլէն Տիկին Տօքթ. Արթինեան սրահին շինութեան ի նպաստ նուիրած էր փոքրիկն Պերճ Զմիւնիկիրեանի տխուր մահուան առթիւ 1500 ֆր, դարձեալ Կարապետ Հաթայեանի մահուան առթիւ ալ 3000 ֆրանք: Այս անունները ժամանակին «Յառաջ»ի մէջ երեւցած չըլլալուն համար, այստեղ կը ծանուցանենք:

Հոգաբարձութիւն

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Անգարայի Կղեմէս Նըլպէնտեան, 32-35 տարեկան: Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուի:

Տեղեկացնել «Յառաջ»ին:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Կրընոպլի նուիրատու ընկերներու ցանկը.— Ընկ. Ս. Մխլեան 7000, ընկերներ Անտոնեան, Աժմաճեան, Նահապետեան, Ալիքեան, Նազարէթեան, Ոմն, Ոմն, Տէմիրճեան, Սահակ Քիւրէճեան եւ Երանոսեան 1000ական ֆրանք, ընկերներ Բաբախեան, Մուրատեան, Արապեան, Մարաշլեան, Այվազեան՝ 500ական ֆրանք, գումար՝ 20,000 ֆրանք:

Ռիւ տը Թրեվիզի հայ առեւտրականներու ցանկը (գումարը յայտարարուած էր կիրակի 3 փետր.).—

Գէորգ Պաղըրճեան 5000, Ստեփան Մարգարեան 3000, Մ. Գավեզեան 2000, Ազգէն Սապոնճեան 2000, Հայկ Աղապէկեան 1000, Յակոբ Սապոնճեան 1000, Հըրաչեան 1000 (գումար՝ 15,000):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պասմաճեան իրենց հօր մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ 1000 ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան եւ 1000 ֆր. Այրի Տիկին Վարդուհի Թովմասեանի մահուան առթիւ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ–Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները Ա. Ակայեանի մահուան առթիւ.— Այրի Տիկ. Ակայեան 500 ֆր. եկեղեցիին, Պ. Յ. Ակայեան 500 ֆր. եկեղեցիին, 500 ֆր. դպրոցին, 500 ֆր. Աղքատախնամին եւ 500 ֆր. Կարմիր Խաչին: Աղքատախնամի եւ Կարմիր Խաչի գումարները ստանալ Առաջնորդարանէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տկար ստամոքսներու համար մասնաւոր կերպով պատրաստուած եւ խիստ գիւրամարս ճարպանիւթը, ՔԼԵՄՈԼ, մեծ ընդունելութիւն գտած է Ռոմանի եւ Վալանսի մէջ: Դուք ալ փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի համոզուիք:

Աւելի ընդարձակ բացատրութեանց համար դիմել՝

CLEMOL, Aix en Provence

Կապոյտ ... Անկենի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի–Փաւիյոն:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ջեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) շըմիզիէի համար, որոնք ունենան Զիկ մեքենաներ: Տեւական աշխատանք: Դիմել՝

ROZAN, 50, Rue de Cléry - Paris.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եղիազարեան ընտանիքը կը ծանուցանէ որ յառաջիկայ կիրակի, փետր. 10, ժամը 10,30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հօրաքրոջ եւ քրոջ՝

ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցին, 10 պիս ռիւ Թուէն:

Այս առթիւ Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան կը նուիրեն 5000 ֆր. Մշակոյթի Տան ֆոնտին, 2500 ֆր. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ 2500 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Օգսէն եւ Հրանդ Խարբութեաններ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Մակար Թիւթիւնճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Թիւթինճեան եւ Խարբութեան գերդաստաններու ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՎԻԷՆԻ Վասպ. Հայր. Միութեան վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ հայրենակից Արամ Հիւսիեանին, իր զաւկին դառնաղէտ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՌՕՆԻԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, եկեղեցիին դիմացի անկիւնը, Քաֆէ տիւ Քոմերսի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Նիւթ՝ Ինչպէ՞ս կրնանք ազգային համագործակցութիւն ունենալ:

Հաղորդակցութիւն.— Կառ տը լ'Էսթէն օթօքար ժամը 20,50ին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Համավասպուրականի Մարսէյլի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է Շաւարշ Միսաքեանի մահուան սուգին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ-ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ, այս կիրակի ժամը 10ին

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

88 ռիւ տ'Օպայն

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Մուրատ–Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան: Մայրավանքի կողմէ ներկայ կ'ըլլայ Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ազգային կազմակերպութիւնները, Միութիւնները եւ հանգուցեալ Վարդապետին յիշատակը յարգողները:

Անհատական հրաւէր ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼԻ Եկեղեցաշէն ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 79 Կրան Ռիւ:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՈՂԲԱՑԵԱԼ Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Ղազարի մենաստանը այցելող ուխտաւորներուն, բազմաթիւ համակիրներու եւ բարեկամներու, որոշուած է կազմակերպել յիշատակի երեկոյ մը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 9 փետրուար շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին լուսահոգի Վարդապետին յիշատակը յարգողները:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Մանուկներու ծպտեալ հ... ... կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Մի... ...ի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Մ...թեան Որբ. Օգն. Մ... ...նի:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հսկիչ մը Մուրատեան վարժարանի համար: Դիմել Տեսչութեան՝ 26 ռիւ Թրուայոն, Սեւր:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր–տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

Téléphone BAL. 31 - 21

(Métro: F. D. Roosevelt)

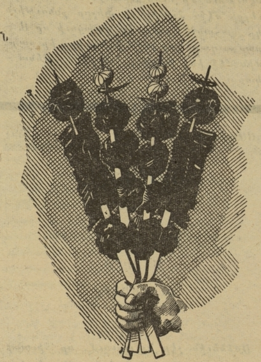
Հանելի մթնոլորտ

★

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

BAR AMERICAIN

★

PARIS CALIFORNIE

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՒԹԷՒԷԼԵԱՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

16 RUE SAINTE CECILE — PARIS 9e

ԹՐԻՔՕ ՇԻՆԵԼՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ — ԷՆԹԵՐԼՈՔ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԱՊՐԱՆՔԸ — ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մէկ հասցէ՝

PARIS - CALIFORNIE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDI... ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • DIMANCHE 10 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7804 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3615

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՆՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

1916ին Պոլսոյ մէջ, իր ձերբակալութեան, բանտարկութեան, կրած չարչարանքներուն, անձնապանութեան փորձին, պատերազմական ատեանին առջեւ կատարուած դատավարութեան մասին:

Յուշերուն այս մասը գրի առնուեցաւ եւ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, 1935ին, յատկապէս սրբագրելու կամ լրացնելու համար Ալի Րիզայի «Յուշերը», որոնք հրատարակուեցան նոյն թուականին Պոլսոյ թրքական «Զաման» թերթին մէջ:

Այս այն Ալի Րիզան է, տխրահռչակ ոստիկանապետը, որ յաջողած էր թաքստոցէն դուրս հանել Շաւարշ Միսաքեանը եւ ձերբակալել, պուլկար մատնիչի մը մեղսակցութեամբ, դէպի Պուլկարիա շոգենաւ մտնելու ժամանակ:

Ամբողջական դարձնելու համար Շաւարշ Միսաքեանի կենսագրութեան այս շրջանին պատմութիւնը, նախ պիտի տանք Ալի Րիզայի յուշերը, յետոյ Շաւարշ Միսաքեանի յուշերը, թերթօնի ձեւով, երեքշաբթի օրուընէ սկսեալ:

«Յառաջ» ծրագրած է պատրաստել ընդարձակ հատոր մը, ուր պիտի երեւին Շաւարշ Միսաքեանի գրական վաստակը (հէքեաթ, բանաստեղծութիւն եւ ուսումնասիրութիւն), ինչպէս եւ վկայութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ իր կեանքին ու գործին մասին, պատկերազարդ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

Ազգաժողովի տեղ քայլի մէջ է: Պէտք է սպասել, որ բոլոր արձանագրուողները խօսք առնեն, կարծիք յայտնեն, որպէսզի կարելի ըլլայ որոշել թէ քուէարկութիւն տեղի պիտի ունենա՞յ թէ ոչ. լաւագոյն պայմաններու մէջ, ճառերը կը վերջանան յառաջիկայ չորսաթ օր:

Երէկուընէ ի վեր մասնաւոր արժէք ներկայացնող յայտարարութիւններ տեղի չունեցան: Եգիպտոսի պատուիրակը բուռն բառերով յարձակեցաւ Ֆրանսայի վրայ. Ալժերիոյ պատմականը ըրաւ՝ սկըսելով 1830ական թուականներէն. նկարագրեց թէ Ֆրանսացիները ֆիզիքական եւ բարոյական ինչպիսի «ճնշումներ» բանեցուցած են ալժերիացի ժողովուրդին վրայ, թէ այդ քաղաքականութիւնը «ցեղասպանութեան» համազօր է, եւայլն:

Գալով աւելի նոր ժամանակներու, բողոքեց այն ամբաստանութեան դէմ թէ Եգիպտոս զէնք կը ծախէ Ալժերիոյ:

Ապա խօսք առաւ Իրաքի պատուիրակը, որ յայտնեց թէ «Լաքոստ Քատարէն ալ գէշ է», իսկ Ֆրանսայի Արտ. Նախարարը «մեզ յուսախաբ ըրաւ, որովհետեւ որեւէ նոր առաջարկութիւն չըրաւ»: Ապա պնդեց, որ Ալժերիոյ ապստամբական շարժումը ոչ մէկ կապ ունի համայնավարութեան հետ:

Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ պատուիրակները առաջարկեցին որ հարցին լուծումը ֆրանքօ-ալժերիական բանակցութիւններէն գայ, եւ ոչ թէ ՄԱԿի միջամտութենէն: Պելժիոյ պատուիրակը անվերապահօրէն միացաւ Ֆրանսայի տեսակէտին:

Իսկ գալով Թայլանտի եւ Ֆիլիփիներու պատուիրակներուն, կ՚ուզեն բոլորին տեսակէտները համախմբող բանաձեւ մը առաջարկել:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ. — Ֆրանսայի Պատերազմ. Նախարարը, Պուրժէս-Մոնուրի, որ Ալժերիա կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր, առաջին հերթին քննեց սահմանային հարցը: Ինչպէս գրած էինք, ապստամբները ազատօրէն կ՚երթեւեկեն Թունուզի եւ Մարոքի սահմաններուն վրայ եւ առատ քանակութեամբ զէնք կը փախցնեն դէպի Ալժերիա:

× Տակաւին լուր չկայ Ֆրանսայի այն երկու սպաներէն, որոնք առեւանգուած էին Հարաւային Մարոքի վաչկատուններուն կողմէ, 1956ի Յունիսէն ի վեր:

× Ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն իրենց խաղաղեցման աշխատանքները: Վերջին օրերուն ընթացքին 150ի չափ ապստամբներ սպաննուեցան երկրին զանազան կողմերը եւ 100 ուրիշներ ալ ձերբակալուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Մենտերես, որ վերջերս Լիբիա այցելած էր, Անգարա վերադարձին յայտարարեց թէ Թուրքիա զէնք պիտի ծախէ Լիբիոյ՝ այս վերջինին խնդրանքին վրայ: Խնդրած են նաեւ որ Թուրք բժիշկներ եւ ուսուցիչներ ուղարկուին:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ մէկ երրորդի կանխավըճարին վերջին թուական որոշուած է փետր. 15ը: Մինչեւ այդ թուականը չվճարողներուն տուրքերը տասը առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ վարչապետը, Հապիպ Պուրկիպա, զարմանք յայտնեց որ Նեհրու չէնթարկուիր Ազգաժողովին որոշման՝ Քաշմիրի հարցին առնչութեամբ:

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը որոշեց որ հիւլէական զէնքերու զինարշաւին չուզեր մասնակցիլ: Այս ձեւով, երկրին պետական պիւտճէն յաւելում պիտի չկրէ:

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ Ուաշինկթընի ներկայացուցիչը իր թեկնածութիւնը առաջարկեց Լահէյի միջազգային ատեանին մաս կազմելու համար:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ եւ Արաբիոյ Իպն Սէուտ թագաւորը առջի օր վերջին տեսակցութիւն մը ունեցան: Ըստ լաւատեղեակ անձերու, բացարձակ համաձայնութիւն գոյացած է Մ. Արեւելքը յուզող հարցերուն շուրջ: Արաբիա հինգ տարի եւս Մ. Նահանգներու տրամադրութեան տակ պիտի դնէ Տահրանի օդակայանը. տոր փոխարէն Մ. Նահանգները անհրաժեշտ օգնութիւնը պիտի յատկացնեն, որպէսզի Արաբիոյ բանակը մարզուի եւ արդիական զէնքերով օժտուի:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Մաք Միլըն, Մ. Նահանգներ պիտի մեկնի Մարտ 21ին եւ կարեւոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ:

ՀԻՆԳ ԼԻՏՐԻ յաւելում կը նախատեսուի անհատներու տրամադրուած վառելանիւթին վրայ՝ Մարտէն սկսեալ:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանին մէջ 260,000 ուսանողներ կ՚ապրին:

ՊՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ

Մարեշալ Բուլկանին առջի օր նամակ մը ղրկեց Ատընաուըրի, որ այժմ կը քննուի Արեւմ. Գերմանիոյ կառավարութեան կողմէ:

Խորհրդային դեսպանատան պատասխանատու անձերէն մէկը յայտնեց թէ նամակը կապ ունի «գերմանեւխորհրդային յարաբերութեանց ընդհանուր բարելաւման հետ»: Ասկէ կարելի է հետեւցընել, որ այնտեղ կը խօսուի նաեւ Խ. Միութեան մէջ վար գրուած գերմանացի պատերազմական գերիներու վերադարձին, ինչպէս նաեւ երկու երկիրներու միջեւ առեւտրական համաձայնութեան մը կարելիութեանց մասին:

Բայց Պոնի քաղաքական շրջանակներուն համաձայն, եթէ էջնոյ այս նամակը առաւելաբար կը շօշափէ ապազինման, հիւլէական զէնքերու արգիլման ու եւրոպական ընդհ. պաշտպանութեան սիստեմի ստեղծման հարցերը: Գերմանիոյ միացման մասին ոչինչ գրուած է: Կը կարծուի սակայն, որ եթէ վերոյիշեալ բոլոր հարցերուն շուրջ համաձայնութիւն գոյանայ, Ռուսերը աւելի բարեացակամութիւն կրնան ցոյց տալ Գերմանիոյ միացման հարցին նկատմամբ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ ՆԵՐՍ

Խ. Միութեան Արտաքին փոխ-նախարարը, Կուզնեցով առաջարկեց որ Մարտ 11էն ժողով մը գումարուի Լոնտոնի մէջ՝ քննելու համար ապազինման հարցը: Կ՚ուզէ որ խորհրդակցութեանց մասնակցին Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Քանատայի Արտ. Նախարարները: Այս առաջարկութիւնը ներկայացուեցաւ ՄԱԿի պատկան պատուիրակութեանց:

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հրաւէր մը յղեց Լեհաստանի, երկու երկիրներուն տնտեսական յարաբերութեանց մասին բանակցութիւններ սկսելու առնչութեամբ:

× Երկու Ամերիկացի գինուորական կցորդներ վտարուեցան Խ. Միութենէն, որովհետեւ «լրտեսութիւն կ՚ընէին»:

× Հունգարիոյ մէջ երկու «հակայեղափոխականներ» մահապատիժի արժանացան: Միւս կողմէ, պետական ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՍԻՆԱՅԻ ՊԱՐՊՈՒՄՆ ՈՒ ՍՈՒԷԶԻ ԳՈՅԱՎԻՃԱԿԸ ԱՆԵԼԻ՞ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Ազգաժողովի բեմին վրայ առաջին տեղը կը գրաւէ Ալժերիան, բայց այս չի նշանակեր որ Մ. Արեւելքի հարցերը մոռցուած են: ՄԱԿի նրբանցքներուն մէջ շա՛տ աւելի կը խօսուի Սինայի եւ Սուէզի բասին, քան՝ Ալժերիոյ:

Եգիպտոսի բռնած ընթացքը մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլորին: Սուէզի ջրանցքին մօտալուտ բացման լուրը, որ բնականոն պայմաններու մէջ ուրախութիւն պիտի պատճառէր բոլորին, այժմ զուտ բացած է մտահոգութեանց:

Միւս կողմէ, Իսրայէլ ալ կը մերժէ գրաւման բանակները ետ քաշել, մինչեւ որ լուրջ ապահովութիւններ չունենայ թէ երկրին ամբողջականութիւնն ու սահմանակից ժողովուրդներու կեանքն ու ինչքերը վտանգէ զերծ պիտի մնան այսուհետեւ:

× Նախագահ Այզընհաուըր անձնական շատ կարեւոր նամակ մը ղրկած է վարչապետ Պեն Կուրիոնի, որ, ինչպէս յայտնի է, հիւանդ պառկած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԽՕՍՔ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՍ

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

•

Իմ Հա՛յ ժողովուրդ, ի՛մ մեծամայր,
Ես սիրած եմ քեզ, ի՛մ կենսատու,
Բայց ո՛չ թէ սիրով թշուառ որդու,
Որ լոկ լալ գիտէ վէրքիդ համար.
Ես սիրում եմ քեզ՝ քեզնով հպա՛րտ,
Քեզնով, որ մեծ ես եղել իրօք,
Մեծ՝ ո՛չ թէ թուով ու զօրքերով,
Այլ մեծ՝ քու ոգո՛վ ամենայաղթ.
Ոգի, որ դարեր տուել է քեզ
Թշնամու դէմ ուժ, որ մաքառես,
Որ անթեղել է հուրը կամքիդ,
Որ քեզ կոչել է նորից կեանքի,
Որ մերթ խամրել է, բայց չի՛ մարել,
Որ մերթ լռել է, բայց չի՛ մեռել,
Ու մնալով միշտ անյաղթելի,
Գոռ՝ փոխարկուել է հազար ձեւի,
Մտել քարի մէջ, քարը փոխել,
Դարձել Նո՛ւռ, խաղո՛ղ, ծաղի՛կ, բաղե՛ղ.
Դարձել է արծիւ, քարին գամուած,
Դարձել Զուարթնոց երկնասլաց,
Դարձել ե՛րգ, երա՛զ ու սիրոյ զովք,
Դարձել Մհերի ազնիւ խռովք,
Եւ տարիներում երբեք հազար
Ներարկուել քո մէջ, որպէս աւիշ,
Եւ խաւարում իսկ քարանձաւի
Քեզ պահել է միշտ երիտասարդ:

Իմ Հա՛յ ժողովուրդ, ի՛մ մեծանուն,
Ես սիրում եմ քեզ նրա՛ համար,
Որ դու խաժամուժ այս աշխարհում
Ազնի՛ւ ես ապրել կեանքդ դժուար:
Որ ոսոխներիդ դէմ յանդիման
Կանգնել ես շիտակ՝ թէեւ պարտուող,
Եւ բուռ արի՛ւնդ ես թափել պատուով
Ճանապարհներին ազատութեան,
Որ քրտինքո՛վ ես հացդ քամել,
Որ վաստակե՛լ ես, չես թալանել,
Որ ազատե՛լ ես, որ չե՛ս գերել,
Որ կառուցել ես, չե՛ս աւերել,
Որ դարերից դար, վանքերից վանք
Փոխադրել ես ո՛չ ոսկի ու կայք,
Այլ գրքերդ, որ ամուր գրկել,
Ինքդ խոցուե՛լ ես՝ նրանց փրկել...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

Քանի մը օրէ ի վեր կը շարունակուին օդային կայքի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաներուն մասնակի գործադուլները: Այս շարժումը տարածուեցաւ նաեւ երկաթուղային եւ օդանաւային սպասարկութեանց կարգ մը պաշտօնեաներուն մօտ: Անցեալները կարելի եղաւ փոստի պաշտօնեաներուն ծրագրած գործադուլի շարժման առաջքն առնել, բայց կը վախցուի որ Երկուշաբթի առաւօտ այս բոլորը միացեալ գործադուլի մը դիմեն եւ Փալէ Բուրպոնի Ելմտական նախարարութեան շէնքին առջեւ ցոյց կատարեն:

Կառավարութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնեց նախատեսուած 6 միլիառ 400 միլիոն ֆրանքի յաւելումները իրագործելու մասին, բայց ոչ աւելի:

Առջի օր գծգոհները ընդհ. ժողով մը գումարեցին եւ նամակ մը յղեցին վարչապետին, որուն մէջ կը յայտնեն թէ կը պահանջեն ամսական 32,000 ֆրանքի նըւազագոյն վճարում եւ համեմատական յաւելեալ ամսավճարներ:

ԽՕՍՔ ԱՌ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Tout passe. L'Art robuste
Seul a l'éternité.
Le buste
Survit à la cité.
Th. GAUTIER

Գիտե՞ս ողբը, զոր, հայրենական աւանդութեանց համաձայն, նոր հարսը կ'երգէ մօրը տունէն բաժնուելու ժամանակ՝ առանձին առանձին հրաժեշտ առնելով տանը ներքին մասերէն, մինչեւ իսկ սեմէն, բակին հողէն ու պարտէզին ...ուէջն.

Շէմքի՛կ, մի՛ ժաժա՛,
Ես եմ ժաժալու...

Մի՛ սասանիր, կ'ըսէ տանը սեմին, ես եմ որ կը սասանիմ ահա՝ երբ կը բաժնուիմ մօրս տունէն:

Հողի՛կ, մի՛ սըռա,
Ես եմ սըռալու...

Փշուր-փշուր մի՛ ըլլար, կ'ըսէ բակի հողին, ես եմ որ փշուր-փշուր կ'ըլլամ ահա, չոր աւազի նման կը սորսորամ ու կը թափիմ՝ երբ կը բաժնուիմ մօրս տունէն:

Ծառի՛կ, մի՛ դողա,
Ես եմ դողալու...

Մի՛ սարսռար, կ'ըսէ բակի ծառին՝ որու շուքին մէջ է խաղացեր ու մեծցեր, ցուրտ սարսուռը իմ սրտիկս է մտեր այս պահուս՝ երբ կը բաժնուիմ մօրս տունէն:

Տերեւի՛կ, մի՛ թափ,
Ես եմ թափելու...

Աշնան տերեւներու նման՝ մի՛ թափիր տերեւներդ, ես եմ որ կը թափիմ, ահա, հողմավար տերեւի նման՝ երբ կը բաժնուիմ մօրս տունէն:

Աղբե՛ր, դու մի՛ լա,
Ես եմ ողբալու...

Հայ հանճարին ալչիմին, որ «լացը ծիծաղ է արել», հայ հանճարին ալչիմին միայն կրնար, հակադարձաբար, ծիծաղը լացի վերածել, հարսներգի մը մէջ դնելով այնքան տխրութիւն եւ արցունք, բաժանման ցաւով սարսռահար:

Հոգիներու միջեւ, նոյնիսկ հոգիներու եւ իրերու միջեւ գոյութիւն ունի թըրթռուն յարակցութիւն մը, որու խզումը պատճառ կը դառնայ մորմոքուն կսկիծներու, — ատիկա կ'անուանենք բաժանման ցաւ: Գրիգոր Նարեկացի, Արեւելքի մեծագոյն աստուածաբաններէն մին՝ հռետոր եւ քերթող, այդ ցաւն էր որ կ'ողբերգէր, երբ, Բիւզանդիոնէն հեռանալու դատապարտուած, իր վերջին քարոզին մէջ՝ առանձին առանձին «մնաք բարով» կ'ըսէր տաճարին ջահերուն, աշտանակներուն, խորանին, պատարագի սեղանին, արցունքը աչքերուն:

Բայց դուն բնակարանէ մը չէր որ կը բաժնուէիր, ինչպէս նոր հարսը: Դուն տաճարէ մը չէր որ կը բաժնուէիր, ինչպէս աստուածաբանը: Աշտանակ մը չէր որ կը ձգէիր ետեւդ, ոչ ալ ծառ մը որեւէ բակի մէջ: Այլ սիրելինե՛ր, սրտակից ընկերներ, անհամար բարեկամներ: Բայց եւ այնպէս հեռացար մօ՛տէնք: Չկըրցար արտասանել մնաք բարով մը, ողբ մը հրաժեշտի, երբ, երեկոյեան սովորական ժամուն, կը բաժնուէիր ընդմիշտ գրասեղանէդ, խմբագրատունէն, տպարանէն, մեքենաներուն դարձող անիւներէն, որոնք, ամէն օր, կը բազմապատկէին խօսքդ եւ հրթիռներու նման կը նետէին Հայուն երկինքն ի վեր: Ժամանա՛կ չունեցար արտասանելու բաժանման ողբը, երբ մահը մտաւ հոգիէդ ներս, պորտեցաւ երակներուդ մէջ, կապանքի տակ առաւ ջիղերդ: Դուն տեսա՛ր մահը, օ՛, դուն տեսա՛ր մահը: Հաւաստեալ է տեսնել մահուան դէմքը, վասնզի կու գայ մահուան քունին մէջ, որու կու տանք հոգեվարք անունը, — նախ կու գայ քունը, ետքը՝ ինքը, ինչպէս «անբաժան քոյր-եղբայրներ»՝ Սէն-Վէնսան-տը-Փօլի բացատրութեամբ: Քմայածին է նկարագրութիւնը, զոր կուտան բանաստեղծները եւ փիլիսոփաները, — Լամարթինը բացառութիւն՝ անոնք իրենց վախն է որ կը ներկայացնեն, տալով համար գժխեմ պատկեր մը կուտան մահուան, փոյթ չէ թէ ըլլայ, երբեմն, այնքան ցանկալի, այնքան բաղձալի (Սոկրատ): Օ՛, մահը նախանձոտ է Եհովային պէս՝ որ չի սիրեր ցոյց տալ իր դէմքը. «Ոչ տեսանէ մարդ զերեսս իմ եւ ապրի» (Ել. Գ. 20):

Բայց դուն տեսար մահուան դէմքը, տեսար արթուն աչքերով, երբ կ'աշխատէր զգայարանքներուդ վրայ, — տեսար ու սարսափեցա՛ր, ապշահարեցա՛ր, սկըսար ման գալ սիրելիներուդ շուրջը, ուզեցիր հրաժեշտ առնել սիրելիներէդ եւ բաժանման կսկիծդ արտայայտել: Օ՛, բաժանման այդ պահը, — Յիսուս անգամ, խաչին վրայ, կը տկարանայ՝ երբ մարմինէն կը բաժնուի ինչ որ կենդանութիւն կը կոչենք՝ թէեւ անհասկնալի կը մնայ մեզի, ինչ որ հոգի կ'անուանենք՝ թէեւ անբացատրելի կը թուի մարդոց համար, գիտենք սակայն թէ վերջին այդ պահուն՝ կը յուսահատի Յիսուս, կը տատամսի մահուան ուրուականին առջեւ, եւ կը կանչէ իր Հայրը, վասնզի բաժանման ցաւը, գոյութեան մարդոց համար, այնքան սաստիկ է, որ կարծես կը բաժնուի սիրտը երկուքի, ինչպէս «երկուքի ճեղքուեցաւ տաճարին վարագոյրը»՝ երբ մարդու որդին կ'աւանդէր իր հոգին:

Դուն ապրեցա՛ր այդ պահը, տոկացիր, դիմադրեցիր, պայքարեցար, բայց ի վերջոյ յաղթահարե՛ց մահը, դգեանեց քեզ: Յետոյ... յետոյ՝ մոխիր ու խաւար:

Մոխիր ու խաւա՞ր:
Ներողութի՛ւն:

⁂

Ցայգաթիթեռնե՛ր, ցայգաթիթեռնե՛ր, որոնք, գիշերուան մէջ, կը դառնան լոյսի բիւրեղներու շուրջ: Կը զարնուին լոյսին, կը պարեն լոյսին մէջ, կը լոգնան լոյսով, — լուսարբո՛ւք է, եւ ի՛նչ լուսարբուք:

Խորհրդաւո՛ր պար՝ ցայգաթիթեռներու այդ պարը, կը թրթռան անոնք, կը սարսռան, կը դողդղան, լոյսի փոշի կը դառնան, ո՛ղջ փոշի, կ'ըլլան ծփանք կամ շամանդաղ, պարիկի ձեռք կամ հարսի երես, կը խոնարհին, կ'երկրպագեն, լո՛ւռ պատարագ կը մատուցանեն բոսոր լոյսին առջեւ, լոյսի աղբիւրին առջեւ, Լոյսը ի վերջոյ կը խանձէ զիրենք, կ'այրէ կը մրկէ ցայգաթիթեռները, որոնք վար կ'իյնան վառած աստղերու նման:

Ցայգաթիթեռ մըն ալ դո՛ւն, — պարեցիր լոյսին շուրջ, թրթռացիր լոյսին մէջ, գինովցար լոյսով, բայց գիտէի՛ր թէ, ի վերջոյ, լոյսը պիտի այրէ թեւերդ, մոխիրի պիտի վերածէ քեզ: Ցայգաթիթեռը մտիկ կ'ընէ՞ միթէ, — նախասահմանուա՛ծ է որ այրի, վառի, մոխրանայ:

Խաւարեցա՛ւ երբոր լոյսի աղբիւրներէս մին, երդում-պատառ լքեցի մամուլը, գժոխային այդ մեքենան, որ կը խանձէ հոգին եւ զգայարանքները, կը մրկէ կը վառէ: Ես նախընտրեցի մնալ խուցս, ընդմիշտ հեռո՛ւ մնալ մամուլէն: Դուն չուզեցիր հեռու մնալ մեքենաներու հանապազօրեայ համանուագէն, որ թունաւոր օրօրն է խմբագրին: Եւ, այսպէս, այրեցիր, վառեցիր ինքզինքդ:

Եւ այժմ՝ մոխիր ու խաւար:
Մոխիր ու խաւա՞ր:
Ներողութի՛ւն, սպասէ որ ըսեմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.– Քաղուած Երեւանի «Գրական Թերթ»էն:

Հայոց լեզուն, որ ծնունդ է առել դեռեւս վաղնջական ժամանակներում, կըտրել ու անցել է զարգացման հսկայական ճանապարհ, քանիցս բարձրացել է գրական լեզուի աստիճանի եւ մշակուելով ու յըղկուելով ստացել է աւելի ձոյլ տեսք: Հետեւաբար, ինչպէս հայ հին գրական լեզուն՝ գրաբարը ու դրան յաջորդող միջին հայերէնը, այնպէս էլ ժամանակակից հայ գրական լեզուն մեծագոյնաւանդն են հայերէնի բազմադարեան մշակոյթի ու պատմութեան համար:

Բայց թէ՛ հայ հին գրական լեզուն, թէ՛ միջին հայերէնը եւ թէ՛ ժամանակակից հայ գրական լեզուն, ստեղծուել են ոչ թէ հեշտ ու մի անգամից, այլ կազմուել են լեզուաշինարարական ու լեզուամշակման մեծ աշխատանքների ու ջանքերի շնորհիւ: Ստեղծուելով պատմական տարբեր ժամանակներում, հետեւաբար եւ՝ լեզուական տարբեր հիմքերով, նրանցից իւրաքանչիւրն ունի ուրոյն ու հետաքրքիր պատմութիւն, որի ուսումնասիրութիւնն էլ պէտք է լինի հայագիտութեան առանջնահերթ խնդիրներից մէկը:

Ճիշտ է, փրոֆէսօրներ Հր. Աճառեանի, Գր. Ղափանցեանի, Գ. Սեւակի եւ մասամբ էլ ուրիշների կողմից բաւականաչափ ուսումնասիրուել է Հայոց լեզուի պատմութիւնը, բայց այսուհանդերձ մինչեւ այսօր էլ մենք ունենք ո՛չ գրաբարի, ո՛չ միջին հայերէնի եւ ո՛չ էլ մանաւանդ, ժամանակակից հայերէնի, իբրեւ գրական լեզուների, համգամանալից պատմութիւնը:

Հայ գրական լեզուների պատմութիւնը կատարել կը նշանակէ ո՛չ միայն պարզաբանել նրանց վերաբերող ընդհանուր հարցերը, բառային ու քերականական իրողութիւնները, այլ եւ քննութեան են–

ՆՇԽԱՐ ՄԸ

ՓՇԵՆԻՆ

— Պատմէ՛ր, քո՛յր, հէքեաթ մը սիրոյ, — հէքեա՛թը կեանքի:

×

— Ա՛հ, տե՛ս, ճիշտ այնպէս. տասը էր նման, — սեւաչախտ պատանին: Աչքերն այնպէս պայծառ ինչպէս լուսնակը մեր աշխարհին, կուրծքն հեւալիր սարերու շունչով, հասակավեղ ու յաղթանդամ, կեցուածքով մը ուր մէկն համակրանք կը կարդար, մէկն առնութիւն, բայց ո՛չ ոք, ո՛չ ոք պիտի յանդգնէր պճրտկելու պըղտոր հակումներ:

Ահա այդպէս: Ու ամէն առաւօտ երբ հարեւան հիւղակի աքլորն իր արեւագալը կ'ողջունէր, եւ ամէն իրիկուն, երբ արեւն իր օրհասականի կարմիր ծիծաղը կը վերսկսէր, — դուն կը տեսնէիր Թաթուլը այդ սարալանջի երկայնքն ի վեր, սարալանջի երկայնքն ի վար, առոյգ ու ողեւոր, անփոյթ օրուան տաժանքին, կայտառ երգ մը շրթներուն.

Սարերի՛ հովին մեռնեմ,
Իմ եարի բոյին մեռնեմ...

Իւրաքանչիւր երգի հետ, իր օրուայ չար ու բարին էր որ կը սարսռար թախծագին կամ ծիծղուն, վճիտ ու ամօթխած, ինչպէս առուները մեր լեռներուն.

Թո՛ղ իմ սեւ սրտի խորքից,
Գնա գտիր սիրուհուս,
Նրա քնքուշ կրծքի խորքում
Դիր կրակը իմ սիրուս...

Ու պիտի ըսէիք թէ անտարբե՞ր մըն էր միւսը: Նոյն յոյզերն ու նոյն բաբախումներն էին, աւելի բորբոքուն ու աւելի անսանձ, որ կը փոթորկէին իր քնքոյշ լանջքը, ամէն անգամ որ, մանուանդ իրիկնամուտին, իր հրապեղ հայեացքն յառած դէպի տարերու ճամբան, կը կարծէր լսել ձայներն անոր քալուածքին: Եւ պատկերներ է որ ծնունդ կ'առնէին իր մանկունակ երեւակայութեան մէջ.— Թաթո՛ւլն է... ահա՛ վար իջաւ առաջին գառնթափէն, ահա դարձաւ չեղ արահետէն... հիմա ձորի ափն է, ահա դուռնէն կ'անցնի իմ տալանս...

Մատաղահաս գեղուհի, երազ օրերու իր նախերգանքը, — Թաթուլն եղաւ իր թաղի չքնաղ պատանին: Իր կաթնածոր շրթներն՝ առաջին անգամ անոր շշնջացին տարօրինակ յուզումներ ու քաղցրութիւններ, եւ իր դողդոջիկ կուրծքը, առաջին անգամ, անոր տեսքովն հեւաց հեւքը սիրոյ խայտանքին: Ուղեւորնե՛ր երկու հակընդդէմ, երկու խորթ աշխարհներու, անոնք իրար գիմաւորեցին բնազդաբար, անզուսպ մղումով մը, ու չըսէի՛ դարձեալ, երկուքէն այն էր որ կանխեց միւսը, որ համարձակ յայտնեց օրհնէնքը կամ անէծքը իր տրոփումներուն:

Եւ հանդիպակաց ուռիները, եւ ձորամէջի մենաւոր աղբիւրը, յաճա՛խ էին խառված սարսուռներովն երկու սիրահար հոգիներուն:

— Թաթո՛ւլ, դուն իմս ես, այնպէս չէ՞:
— Ա՛խ, ինչո՞ւ այդ հարցումը:
— Միշտ իմինս ես, եթէ նոյնիսկ...:
— Եթէ նոյնի՞սկ...:
— Եթէ նոյնիսկ դէմ կենան թէ՛ մերիններըն, թէ՛ ձերինները:
— Եթէ նոյնիսկ դէմ կենայ ամբողջ աշխարհքը...: Կ'ապրինք իրարմով, կը մեռնինք իրարու հետ:

×

Սե՛ւ օր, սե՛ւ աշխարհ:

Վիրաւոր եղնիկն աւելի գժբախտ չէ ժեռուտքի մը ափը, քան մարդն ինք այս ընտանի վարդաստանին մէջ, զրկուած իր սեփական կամքէն, սարո՛ւկ իր իսկ ձեռքով օղակուած կապանքներու, թաւալգլո՛ր բիւրադան վոհմակներու մէջ ուր ո՛չ եղբայրն է բացակայ, ո՛չ քոյրը, ուր որդիներն անվե՛րջ կը քաւեն հայրերուն ոճիրները, իրենց կարգին աւանդելով զանոնք թոռներուն: Նետահար արծին աւելի ազեկտուր պիտի չճչար գահավէժ ի վար, որքան մարդն իր յաւիտենական վիշտը կը հեծկլտայ սերունդէ սերունդ, արցունքն ու հեծեծանքն անբաժան իր ամէն մէկ քայլէն:

Եւ, ինչպէս ընդհատուած ժպիտ մը, որ յանկարծ կը սառի անկենդան, ճակատագրական հարուածով մը ընդհատուեցան այս երկու կեանքերն ալ, իրարու նման եւ իրարու ետեւէ:

Ոչ ոք իմացաւ ամբողջ պատմութիւնը: Ոչ ոք ուզեց իմանալ: Շշունջներ միայն, գաղտնապատցութիւններ, երկչոտ ափսոսանք մը հոս, եւ համակրութեան քանի մը չարժուձեւեր անկինէ-անկիւն:

Ու թաղեցին երկուքն ալ — ոչ ոք իմացաւ — ինչպէ՛ս: Թաղեցին դէմ դիմաց, ահա այստեղ, սարի կուշտն ի վար, — արդեօք յաւիտենական հեղնութի՞ւն մը խորհրդանշելու համար, — ու բարի հոգիներ երկու ծառ տնկեցին հողաթումբերուն վրայ:

Ու հիմա, ամէն գարնան, ծիլ ու ծաղիկ կուտան այս մատղաշ ծառերը — խորհրդապատկե՛ր երկու զարուն կեանքերուն: Բայց եւ ամէն գարնան — խորհո՞ւրդ թէ նզովք, չգիտե՛մ — դուն կը տեսնես այս փշենին գժնեաեխի ու ամբարտաւան, իր սուր ճիւղերն օրօրուն դէպի ձախ եւ աջ, սպառնալից ու անկարեկիր: Այդ ո՞ր սեւ հողն էր, կամ ո՞ր անագորոյն ձեռքը, որ գիեցուց այս փշենին, — երկու սիրահար աճիւններու հետ քով քովի, աւելի խրոխտ ու տոկուն քան երկու պզտիկ ծառերը:

Չգիտեմ — խորհո՞ւրդ թէ նզովք — բայց մարդիկ ուզեցին անոր մէջ տեսնել բացատրութիւնը կեանքի փիլիսոփայութեան, պատմութիւնն իսկ երկու թշուառ հոգիներուն, որոնց վրբեւ, փշենին իր թունալից ծիծաղը կը սուրըլայ միշտ տարուբեր:

Մարդիկ պատմեցին իրարու — եւ կը պատմեն այրիներէն թոռներուն — թէ Թաթուլն ու իր սիրականը կը սիրէին իրար, կեանքի մէջ, բայց մեր աշխարհը չհանդուրժեց այդ ամբողջութեան: Անոնք ուզեցին սիրել իրար, գերեզմանէն ալ անդին, դէմ դիմաց, բայց ահա Փշենին անագորոյն եւ չարախինդ, որ մէկ դէպի աջ, մէկ դէպի ձախ երերուն, աշխարհի պատգամը կը կարդայ երկու թաղուած հոգիներու, բոլո՛ր սիրատարփ հոգիներուն:

— Թաթո՛ւլ, դուն իմինս ես...

Ու փշենին է որ կը պատասխանէ իր լերկ ճիւղերն օրօրուն.

— Չէ՛...

Եւ հեռաւոր արտերէն մինչեւ բուխերիկները որ կը մխան սա լեռներէն անդին, կորաքամակ ծերունիէն մինչեւ բոկոտն լաճերը, որ ահա կը լողնան ձորին մէջ, — դուն չես գտներ մէկ բանաւոր էակ, որ սարսուռով չյիշէ քամենիի փշենին մեր գերեզմանատան:

— Գիտե՞ս, այնտեղ են թաղուած... Կը սիրէին իրար ինչպէս ո՛չ մէկը սիրած է տակաւին. բայց աշխարհը չհանդուրժեց...Ո՛հ, աշխարհը չհանդուրժեց գերեզմանէն ալ անդին, ու ահա փշենին բուսած երկուքին միջեւ, ամբարտաւան ու պղծարար ու չարախինդ:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

թարկել տուեալ գրական լեզուն ստեղծողների ու մշակողների լեզուաշինարարական աշխատանքը, նրանց լեզուն ու ոճը եւ այդ ճանապարհով էլ՝ գրական լեզուի աստիճանական զարգացման ընթացքը: Եւ ահա այդ տեսակէտից է, որ հայագիտութիւնը անհանդուրժելի կերպով ետ է մնում: Մինչեւ այժմ ոչ միայն չեն ուսումնասիրուել հայ հին գրական լեզուն ստեղծողների ու մշակողների (Մ. Խորենացի, Ագաթանգեղոս, Փ. Բիւզանդ, Ղ. Փարպեցի, եւայլն) եւ միջին հայերէնով ստեղծագործող հեղինակների (Ֆրիկ, Կ. Երզնկացի, Յ. Թլկուրանցի, Մ. Նաղաշ, Ն. Քուչակ եւայլն) լեզուն եւ ոճը, որ անշուշտ լեզուական մեծ արժէք է ներկայացնում, այլ եւ ըստ էութեան անտեսուել է ժամանակակից հայ գրական լեզուի պատմութեան հիմնաւոր ուսումնասիրութեան հարցը:

Յայտնի է, որ հայ մի շարք գրողներ ու գործիչներ եւ դրանցից յատկապէս՝ Խ. Աբովեանը, Մ. Նալբանդեանը, Ստ. Նազարեանը իրենց գործունէութեան հիմնական նպատակներից մէկն էին դարձրել կենդանի լեզուով գրականութեան եւ դրա հետ մէկտեղ մշակուած գրական լեզուի ստեղծումը: Ըստ այդմ էլ նրանք ոչ միայն մշակել են հայեացքներ լեզուի ու լեզուամշակութեան հարցերի մասին, այլեւ դարձել են կենդանի լեզուն, այսպէս կոչուած «հում» նիւթը յղկող առաջին մշակները:

Գրականութեան մէջ իր դիրքերն ամրապնդող Հայոց լեզուն հասարակական կեանքի զարգացման զուգընթաց աւելի ու աւելի մշակուել, եւ այդ մշակման ծանրութիւնն էլ հիմնականում տարել են հայ դասական հեղինակները: Եւ հէնց նրանց ջանքերով էլ աստիճանաբար յղկուել ու կատարելագործուել է գեղարուեստական տարբեր ժանրերի (վէպ, պոէմ, բանաստեղծութիւն), հրապարակախօսութեան եւ այլն լեզուն: Այդպիսով, հայ գրական լեզուի պատմութեան մէջ մեծագոյն դեր են խաղացել ոչ միայն աշխարհաբարի վեթերանները, այլեւ դրանց յաջորդող հեղինակները՝ Ղ. Աղայեանը, Րաֆֆին, Շիրվանզադէն, Մուրացանը, Նար-Դոսը, Յ. Թումանեանը, Յ. Յովհաննիսեանը, Աւ. Իսահակեանը, Վ. Տէրեանը եւ միւսները, որոնք հայ գրական լեզուի մշակումը դրել են մի նոր աստիճանի վրայ:

Արդ, ինչո՞ւ լեզուաբանական եւ լեզուամշակման հարցերով զբաղուողները չեն փորձում տալ հայ գրական լեզուի պատմութիւնը, զարգացման ընդհանուր ընթացքը:

Պատճառներից կարեւորագոյնը կարելի է նկատել այն, որ մինչեւ այսօր էլ ամէն մարդ ճիշդ կերպով չէ պատկերացնում գրական լեզուի էութիւնը, ինչպէս նաեւ ժողովրդի կենդանի-խօսակցական լեզուի եւ գրական լեզուի միջեւ եղած կապը, յարաբերութիւնը եւ տարբերիչ կողմերը:

Հայ գրական լեզուի ստեղծման իւրայատուկ ընթացքը սերտօրէն կապւում է հայ ժողովրդի ու նրա կենդանի լեզուի պատմական կեանքի հետ, որի հիման վրայ յառաջ եկան ոչ թէ մէկ, այլ երկու գրական լեզուներ, որոնք յայտնի են արեւելահայ եւ արեւմտահայ անուններով: Ուստի երկու գրական լեզուների ստեղծումը ոչ թէ առանձին անհատների՝ Խ. Աբովեանի, Ստ. Նազարեանի եւ Մ. Նալբանդեանի «անհեռատեսութեան», ինչպէս յաճախ կրկնուել է լեզուաբանական գրականութեան մէջ, այլ հայ ժողովրդի երկփեղկուածութեան, նրա վաղուց ի վեր երկու հատուածի բաժանուած լինելու տխուր իրողութեան հետեւանքն էր ու արտայայտութիւնը:

Հետեւաբար միանգամայն օրինաչափական էր, որ հայ ժողովրդի արեւմտեան հատուածում՝ «կը» ճիւղի բարբառների (հիմնականում Պոլսի) հիման վրայ ստեղծուեց արեւմտահայ գրական լեզուն, որ մշակել ու յղկել են արեւմտահայ հեղինակները՝ Մ. Պէշիկթաշլեանը, Պ. Դուրեանը, Յ. Պարոնեանը, Ա. Արփիարեանը, Ե. Օտեանը, Գր. Զոհրապը, Մ. Մեծարենցը, Դ. Վարուժանը եւ շատ ուրիշները, իսկ արեւելահայ հատուածում էլ՝ «ում» ճիւղի բարբառների (հիմնականում Երեւանի) ընդհանրութեան հիման վրայ արեւելահայ գրական լեզուն:

Պատմական տարբեր հիմքերով է պայմանաւորւում նաեւ երկու գրական լեզուների զարգացման յետագայ ընթացքը: Զնայած այն բանին, որ «առաջին անգամ մեր ժողովրդական լեզուն մամուլի տակ ընկաւ Թուրքիոյ մէջ» (Մ. Նալբանդեան), բայց այնուամենայնիւ արեւմտահայ գրական լեզուն, զրկուած լինելով պատմական բարենպաստ պայմաններից, աստիճանաբար ստորադասուեց արեւելահայ գրական լեզուին, որ, ինչպէս մեծահռչակ գիտնական Հր. Աճառեանն է նկատել, «Սփիւռքի Հայերը հայրենադարձ լինելու» դէպքում «միակ տիրողը կը դառնայ»:

Փոխանակ հանգամանօրէն ուսումնասիրելու թէ՛ արեւելահայ եւ թէ՛ արեւմտահայ գրական լեզուների կեանքի պատմութիւնը իր բոլոր կողմերով, գտնւում են մարդիկ, որոնք արեւմտահայ գրական լեզուն բարբառ են որակում, դնելով այն մինչեւ անգամ տեղական (օրինակ Ղարաբաղի, Թիֆլիսի եւ այլն) բարբառների կողքին:

Կան եւ մարդիկ, որոնք խուսափում են իրերն իրենց անուններով կոչելուց եւ կարծում են, թէ ընդհանրապէս չի կարելի ասել, որ գոյութիւն ունեն երկու հայ գրական լեզու, պատճառաբանելով թէ դա ինքնին բացասում է մէկ հայերէնի գոյութեան փաստը, ուստի եւ պահանջում են դրանք յորջորջել «գրական տարբերակներ» պիտակով: Այդպէս մտածողները, պարզ է, չեն ըմբռնում գրական լեզուի իբրեւ մշակուած իրողութեան էութիւնը, չեն հասկանում, որ հայերէնի մշակուած թէ չմշակուած բոլոր տարբերակները մի հայերէն են, մի լեզու, որ արդելք չէ երկու գրական լեզուների գոյութեանը՝ իրենց իւրայատուկ տարբերակներով, եւ դրանց առանձին ուսումնասիրութեան անհրաժեշտութիւնը:

Ինքնին պարզ է, որ հայ գրական լեզուի պատմութեան ուսումնասիրութիւնն իսկապէս մեծ ու կարեւոր նշանակութիւն ունեցող հարց է, որի լուծումը պահանջում է բաւական լուրջ ու ծանր, բայց միեւնոյն ժամանակ շնորհակալ աշխատանք:

Նախ անհրաժեշտ է կատարել մենագրական ուսումնասիրութիւններ, գրել յատուկ հատուածներ եւ ապա դրանց հիման վրայ պատրաստել հայ գրական լեզուի պատմութիւնը: Երկրորդ՝ հայ գրական լեզուի պատմութեան ուսումնասիրութեան գործին պէտք է լծուեն ոչ միայն լեզուաբաններն ու գրականագէտները, այլեւ գրողներն ու պատմաբանները: Միահամուռ ուժերով միայն կարելի կը լինի կուտակել հարուստ նիւթ եւ լայն չափերով էլ ուսումնասիրել հայ լեզուի պատմութիւնը: Երրորդ՝ այս ուսումնասիրութիւնը պէտք չէ տարուի սոսկ գեղարուեստական գրականութեան լեզուի վերլուծութեան ուղղութեամբ, այլեւ պէտք է ընդգրկի այն բոլոր ճիւղերը, որոնք մեծ դեր են խաղացել լեզուի մշակման գործում: Հարկաւոր է ըստ ամենայնի քննարկել նաեւ թէ՛ հայ մամուլի, թէ՛ գիտական գրականութեան լեզուն եւ միաժամանակ որոշել դրանց, այնպէս էլ դպրոցների, թատրոնների, եւայլն, դերն ու նշանակութիւնը հայ գրական լեզուի պատմութեան մէջ:

Վերջինիս ուսումնասիրման գործը բաւականին կը հեշտանայ, եթէ ի մի բերուէին եւ առանձին ժողովածուով հրապարակուէին հայերէնի մասին հայ գրողների եւ գործիչների արտայայտած արժէքաւոր մտքերն ու տողերը, որոնք բաւական բնորոշ ձեւով ուրուագծում են հայ գրական լեզուի կեանքի ուղին:

Ա. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՄՏՔԻ ԿԱՅԾԿԼՏՈՒՔ

Ըղձանքը կեանքին կէսն է, անտարբերութիւնը՝ մահուան կէսը:

★ Հաւատքը սրտին մէջ ովասիս մըն է, որուն երբեք պիտի չկարենայ հասնիլ մտածումին կարաւանը:

★ Աշխարհ կը փոքրանայ՝ երբ ձեր վիշտը կը մեծնայ:

★ Մարդ երկու մարդ է, մէկը արթուն, մթութեան մէջ միւսը քնացած՝ լոյսի մէջ:

ԻՐ ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Օշական կը գանգատէր թէ իր գործերը չեն կարդար:

— Նոյնիսկ դո՛ւն, — անգամ մը խօսքը ուղղելով Շաւարշ Միսաքեանին, — կրնա՞ս ըսել թէ կարդացած ես «Մնացորդաց»ը ծայրէ ի ծայր, հարցուց Օշական:

— Այո՛, կարդացած եմ, ծայրէ ի ծայր եւ երկու անգամ:

— Հաւնեցա՞ր:

— Ոչ միայն հաւնեցայ, այլեւ կը մտածեմ թարգմանել:

— Ո՞ր լեզուին պիտի թարգմանես, — հետաքրքրուեց Օշական միամտօրէն:

— Հայերէնի՛... — եղաւ Միսաքեանի պատասխանը:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

— ՃՈՐՃ ՊԵՐՆԸՐՏ ՇՈՅԻ ԿՏԱԿԸ

●

Իր կենդանութեան, անգլիացի մեծ երգիծաբանը այն եզրակացութեան հասած էր թէ անգլերէն լեզուին համար լատինական այբուբենին 26 տառերը բաւարար չեն, եւ թէ անհրաժեշտ է այդ թիւը 40ի բարձրացնել:

Ճորճ Պերնըրտ Շօ իր մահէն քիչ ժամանակ առաջ այս ուղղութեամբ կտակ մըն ալ գրած էր: 716·000 անգլիական ոսկիի բարձրացողեւ հեղինակի իրաւունքներուն շնորհիւ օր ըստ օրէ աճող իր հարստութիւնը կտակած էր այն անձին կամ անձերուն, որոնք պիտի կարենային իրագործել իր այս ծրագիրը:

Անցեալները հարցը դատարանի մէջ քննուեցաւ: Պրիթիշ Միւզէումի, Իրլանտայի Ազգային Թանգարանի եւ Լոնտոնի Թատերական Արուեստի Արքայական Ակադեմիային ներկայացուցիչները մօտէն շահագրգռուած են այս խնդրով, որովհետեւ ըստ Շոյի կտակին, եթէ դատարանի միջոցով փաստուի թէ 40 տառով այբուբենի ծրագիրը անիրականալի է, 716 միլիոն Ֆրանքի այդ հսկայ գումարը պիտի բաժնուի այդ հաստատութեանց միջեւ:

Դատարանին մէջ Շոյի երգիծական արուեստին արժանի փոխատսութիւններ տեղի ունեցան:

Ատեանը բացուած ժամանակ, դատաւորը հարցուց.

— Խեղճուկ այբուբենին ներկայացուցիչ-պաշտպանը ո՞վ է:

— Փաստաբանական Կաճառի Նախագահը:

— Լաւ. ուրեմն կ՚արձանագրեմ — Փ. Կ. Ն. պաշտպան՝ Ա. Բ. Գ.ի:

Առաջին ունկնդրութեան մէջ կարդացուեցաւ Շոյի կտակին ամբողջութիւնը, որ բաւական երկար գրութիւն մըն է:

Յաջորդական նիստերու մէջ տակաւին հարցը պիտի քննուի թէեւ, բայց շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ անգլիական այբուբենը ճոխացուի... գոնէ առայժմ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (260)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

— Շատ ամօթ կը լինէր, ասաց նա, որ մենք մեր վահաններով ծածկուէինք, եւ համբերութեամբ սպասէինք, որ թշնամին իր նետերը արձակէր մեր վրայ: Նրանք մեզ, իրաւ է, պաշարման դրութեան մէջ են դրել, բայց շատ դժուար չէ՝ իսկոյն եւեթ նրանց պաշարման դրութեան մէջ փակել: Թշնամու ուժերը բաղկացած են ըստ մեծի մասին հետեւակներից: Բաւական է միայն հրամայել մեր քաջ հեծելազօրի բազմութեանը՝ հեռանալ բանակից, եւ շուրջանակի պաշարել նրանց:

— Ի՞նչպէս հեռանալ բանակից, Հայր-Մարդպետ, պատասխանեց Մերուժանը յուզուած ձայնով: Մեր ամենավտանգաւոր թշնամին հէնց մեր բանակի մէջումն է

— Ի՞նչ թշնամի:

— Ահա՛ այդ գերիների բազմութիւնը: Դրանք կը դառնան դէպի մեզ...

— Ինչո՞վ:

— Իրանց շղթաներով կը սկսեն ջարդել իրանց պահապանների գլուխները:

— Եթէ մի այդպիսի ցոյց անելու լինեն, մենք կը հրամայենք իսկոյն կոտորել բոլորին:

— Ո՞ր մէկին կոտորել: Նրանց թիւը մեր զինուորներից պակաս չէ:

Հայր-Մարդպետը մտածութեան մէջ ընկաւ: Մերուժանը պնդեց իւր կարծիքը, ասելով.

— Մենք երկու գործ ունենք կատարելու. մի կողմից պէտք է պահենք գերիներին, որ նրանք չապստամբուեն մեր դէմ, միւս կողմից՝ պէտք է կռուենք Ներսէ թշնամու հետ: Այդ պատճառով, պաշտպանողական դիրքը, գոնէ սկզբում, աւելի նպաստաւոր է մեզ:

Հայր-Մարդպետը դարձեալ մնաց իւր համոզման մէջ, բայց չհակառակեց:

Մինչ այստեղ վիճաբանութիւնների մէջ էին, Վասպուրականի Տիկնոջ հետ եկած իշխաններն ու նահապետները, առանց խորհրդի, առանց նախամտածութեան, յանձնեցին իրանց միայն Աստծոյ կամքին եւ, Մերուժանի մօր աջը համբուրելով, առին նրա օրհնութիւնը, յետոյ իւրաքանչիւրը դիմեց դէպի իւր զօրքը: Տիկնոջ մօտ մնացին միայն Արծրունեաց տան դրանիկներն ու ծառաները, եւ մի քանի խումբ զինուած հաղամակերտցիք, որ չհեռացան նրանից:

Նա նստած էր ճանապարհորդական փոքրիկ թախտի վրայ, եւ չորս սենեկապետներ, չորս ձողերից բռնած, պահել էին նրա գլխի վրայ մի փառաւոր ամպհովանի, որ զարդարած էր ոսկեթել փունջերով ու ծոպերով: Արեգակը արդէն սկսել էր այրել, եւ օրուայ տօթը հետզհետէ անտանելի էր դառնում:

Յանկարծ Տիկնոջ գիրկն ընկաւ պատանի Արտաւազդը, որ, փաթաթուելով նրա պարանոցին, սկսեց աղաչել.

— Թո՛ղ տուր, մայրիկ, ես էլ գնամ նրանց հետ... ես էլ կռուեմ...:

— Դու հանգիստ կաց, զաւակս, պատասխանեց Տիկինը, փայփայելով նրա ոսկեգօծ սաղաւարտը: — Դեռ եւս ի՛նչ քո գործն է կռիւը: Երբ Աստուծով կը մեծանաս, այն ժամանակ շատ առիթներ կ՚ունենաս կռուելու:

Պատանու վառվռուն աչքերում յայտնուեցան արտասուքի կաթիլներ:

— Ես ամի՞ց եմ պակաս, ասաց նա արտնջալով: Ինձ միշտ կրկնում են, թէ պիտի մեծանա՛ս... Հիմա խո երեխայ չեմ... Բաւական մեծ եմ...:

Տիկնոջ վշտալի աչքերում նոյնպէս յայտնուեցան արտասուքի կաթիլներ: «Անմե՛ղ երեխայ, մտածեց նա, միթէ քե՞զ էլ է տանջում հայրենիքի դժբախտութեան ցաւը, միթէ դո՞ւ էլ զգում ես, թէ ի՛նչ չարիքներ են կատարւում մեր աշխարհում...»:

— Հանգիստ կա՛ց, զաւակս, կրկնեց նա, համբուրելով անդուսպ պատանու գանգուր երեսը: — Դու մնա՛ ինձ մօտ, սիրելիս, այստեղից կտեսնենք եւ կը տեսնենք, թէ ի՛նչպէս են կռւում ուրիշները:

Արտաւազդի բարկութիւնից ուռած շրթունքները դողդողացին: Փոքր էր մնում, որ նա թռցնէր բերանից իւր զայրոյթը, ասելով, թէ ինչո՞ւ են իրան միշտ տղայի տեղ դնում, եւ որ նոյնիսկ Տիկնոջ որդին, Պարսից զօրքերի հզօր հրամանատարը, որ այժմ վիրաւոր է, դա կատարել է իւր նետերի շնորհիւ:

ՐԱՖՖԻ

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Ստացուած են նաեւ հետեւեալ կազմակերպութեանց ցաւակցական գրութիւնները.—

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆրանսայի բոլոր կոմիտէները, ենթակոմիտէները եւ խումբերը անխտիր:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերը անխտիր եւ «Հայաստան»ի խմբագրութիւնը:

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը:

Ընկերվարական Միջազգայինի Հ. Յ. Դ. ներկայացուցչութիւնը:

Ուկրայնական Ազգ. Խորհուրդը:

Ամերիկեան դեսպանատունը:

Ֆր. Կապ. Խաչի բոլոր մասնաճիւղերը անխտիր:

Շատուտկարտի Հ. Յ. Դ. «Կայան» խումբը:

Մինիխի «Ազատագրութիւն» ռատիօկայանի հայ աշխատակիցները:

Փարիզէն.— Պէրպէրեան Սանուց Միութիւնը, Տրապիզոնի նահանգի Հայրենակցական Միութիւնը, «Եփրատ» նուագախումբը, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը եւ Փարիզի Հայկ. Երգչախումբը, Աղքատախնամի վարչութիւնը, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, «Սիփան–Կոմիտաս» երգչախումբը, Հայ Ուսանողներու Պաշտպան Տիկնանց Միութիւնը, Մուրատեան Վրժ.ի Ծնողաց Միութիւնը, Ֆրանքօ-հայկական Օգն. կոմիտէն:

Մարսէյլէն.— Հայ Արենոյշներու Միութիւնը, Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը, Համաչարսանճաքի Հայր. Միութիւնը (Պոմոն), Պոլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը, Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը, Վիէնի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը:

Նիւ Եորքէն.— Հայ Դրօշակուներու Բարեկամներու Միութիւնը, եւ այլն,

---

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ քանի մը օրէ ի վեր ժողովուրդը կը մերժէ օգտուիլ հաղորդակցութեան միջոցներէն (հանրակառք, օթօքար, մէթրօ եւայլն): Այս առթիւ ուսանողները ցոյց մը կազմակերպած էին անցեալ օր. ոստիկանական ուժեր ցրուեցին զանոնք: Շարժումը ծայր տուած էր կեանքի սղումին դէմ բողոքելու համար, բայց բողոքի ցոյցերը նախատեսուածէն շատ աւելի բուռն եղան:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահին տեղը գրաւելու համար ընկերվարական կուսակցութեան թեկնածուն է՝ Ատոլֆ Շաէրֆ: Նախագահական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 5ին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ համաձայն են «Եւրաթոմ»ի ծրագրին եւ իրենց օժանդակութիւնը խոստացած են՝ հիւլէական մարզին մէջ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու չահեկան բովանդակութեամբ:

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ:

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ:

Գին՝ 1200 ֆրանք:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն, որեւէ գումար չղրկել «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւին վրայ, ցնոր տնօրինութիւն:

Բաժնեգինի, ծանուցումի եւ զանազան վճարումները ընել միայն մանտա-քարտով:

Շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ:

Կէօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակազդէ (Քիրիշխանեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւան քաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի զոհերուն (Տոքթ. Քորոն).— Պատմութիւն ակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աչճեան).— Կանկար (Բժշկական համայնագիտարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Օրօրոցը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ազատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը (Տոքթ. Տէքսթրէ):

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարեան).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Բարաղունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ բուփէօզ մը՝ կանանց բոնփէքսիոնի համար (մօտէլէ հասկցող): Տեւական գործ:

Նոյնպէս՝ լաւ գործաւորուհիներ՝ շըմիզիէի համար:

Դիմել՝ Մէզոն Միշէլ, 165 րիւ տը Թավէլ: Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆոր:

Ներկայանալ՝ առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ կէսօրէ վերջ ժամը 5:

Broderies mécaniques
Guipures, dentelles
Garnitures brodées
Pour Corsages
et articles fantaisie

VICTOR UZIEL

24, Rue Sainte-Foy — Paris 2e

Tél. : CENtral 00-50
(Métro : Strasbourg-St-Denis)

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ՊԱՀԵՍՏ
ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Մանուկներու ծպտեալ հա գէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքլը Միլի... չուի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Միութեան Որբ. Օգն. Մարմնի:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Ափրիկեանին կամ խումբին վարչութեան... ամէն չորեքշաբթի:

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

Օ Թ Է Լ Ժ Ո Ր Ժ Ե-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Տ Ե Ղ Ի Պ Ի Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Յ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին
Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ:

Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11Սէքուար Ալպոնի: ԹՐՕ 03–18

SALLE PAUL FARALICQ - THEATRE ARMENIEN
21, Rue Yves Toudic, PARIS - 10e Métro : République et Bonsergen

Շաբաթ գիշեր, 23 Փետրուար 1957, ժամը ճիշդ 20.45ին

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՐԻՊԱՏԻԷԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔԸ

LE SYSTÈME RIBADIER

de GEORGES FEYDEAU

Երկու եւ կէս ժամ ծիծաղ — 3 արար — Երկու եւ կէս ժամ խնդում

Դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԺԻՒԼԻԷԹ եւ ԼԱՈՒՐԱ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

ՀԱՅ ԾԱՆՕԹ ԱՍՏՂԱԳԷՏ ԵՒ ՁԵՌՔԻ ԳԻԾԵՐ ԿԱՐԴԱՑՈՂ

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ԲԱՐԷԶ

Կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 13–19 ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

Գաւառ բնակողներուն թղթակցութեամբ կը պատասխանէ՝ հայերէն կամ ֆրանսերէն լեզուով:

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ.— Madame SOPHIE PAREZ, 12, Passage Léon PARIS-18e
Métro : Château Rouge, Barbès

ՕՐ. ԱՆԱՅԻՍ-ՏՕՐԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
եւ
ՊԵՐՃ ՄԱՎԵԱՆ
Նշանուած

Փարիզ 27 Յունուար 1957 Քոլոմպ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Պ. Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Պ. Պետրոս Աճէմեանի (Ալժերիա):

ՆՈՒԷՐ

Պ. Սալլավան Սալլավանեան (Կրընօպլէն) 1000 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Այրի Տիկին Քենովաբէ Սարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սարեան, Ինճէեան, Մերանկիւլեան, Սալլավանեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝ Այրի Տիկին ՔԵՆՈՎԱԲԷ ՍԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

---

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ պարեր: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Յ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Ձմեռն անցաւ» Սըրուանձտեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Պիւֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ԾԱԽՈՒ Է

Լուսաւոր աշխատանոց մը (4×2,5) պութօնիէռ չինելու համար, մեքենաներով, ելեկտրական ուժ, լաւ յաճախորդութիւն: Մատչելի գին:

Դիմել՝ Պ. ԽՕՋԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

70, Rue de Belleville, PARIS-20e

Ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակիէ:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 5ին, Սալ Կավոյի մէջ

Կազմակերպ... Անկենի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փարվոն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDI[illegible] ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286

La Directrice : *Arpik MISSAKIAN*

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 12 FÉVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7805 33ème ANNEE

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 63ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3616

ԱՅՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՆՔ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

(Տեսնել Բ. էջ)

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՓՈԽԱՐԻՆԷ

Ամէն անգամ որ հանրային, մտաւորական կամ գրական ասպարէզներէն արժէքաւոր դէմք մը կը կորսնցնենք, բնականօրէն հարցում մը կը բանաձեւուի մեր մտքին մէջ — Ո՞վ պիտի փոխարինէ անհետացողը. ո՞վ պիտի բռնէ անոր տեղը. ի՞նչպէս պիտի դարմանուի կորուստը:

Վերջին տասնամեակին, կորսնցուցինք, ահաւոր ճակատագրականութեամբ մը, համահայկական արժէքով բազմաթիւ դէմքեր.— Ադրալեան, Օհանջանեան, Լ. Նազարեանց, Օշական, Թուրէն, Լեւոն Շանթ, Գ. Իփէկեան, Ա. Չօպանեան եւն., իսկ վերջին տարուան ընթացքին, Դրօ, Նաւասարդեան, Շ. Պէրպէրեան եւ Շ. Միսաքեան:

Ողբացինք, գնահատեցինք, գոնէ յետ մահու, խօսքով, շքեղ յուղարկաւորութեամբ, սգահանդէսներով, յօդուածներով ու ցաւակցական արտայայտութիւններով...

Տարակոյս չկայ, որ այս ամէնը ունի իր նշանակութիւնը. գոհ ըլլանք, որ գոնէ մեր սիրելիներուն մահէն ետք, արժանավայել յարգանք կը յայտնենք անոնց գործին ու յիշատակին: Սակայն, այս արտայայտութիւնները բարոյական նշանակութիւն ունին միայն, առժամեայ ու փաղանցուկ:

Անոնց անհետացումով, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ հայ կեանքը, մէկէ աւելի մարզերու մէջ:

Մեր հանրային կեանքը, մեր քաղաքական դատը, մեր կրթական կեանքը գրականութիւնը, թատրոնը, եւ վերջապէս հրապարակագրութիւնը, հաւասարապէս, ծանր հարուածներ ստացան անոնց անհետացումով: Մարդիկ՝ որոնք քանի մը տասնամեակներ, առնուազն կէս դար, գործած են ու գրած, ուսուցած են կամ ստեղծագործած, յանկարծապէս հեռացած են, իրենց տեղերը բաց, աթոռները թափուր ձգելով:

Կ'անդրադառնա՞նք լրջօրէն, թէ ի՛նչ հարստութիւն կորսնցուցած ենք:

Բացառիկ, գաղափարապաշտ ու պայքարող սերունդ մըն է, որ կ'անհետի, անոնց յաջորդներու: Ըսել չենք ուզեր, թէ նոր սերունդը ամուլ է եւ անյոյս. չունի կամ չի հասցներ նոր դէմքեր, — գործիչ, գրող, ուսուցիչ կամ լրագրող: Սակայն, առանց ոեւէ մէկը վիրաւորել ուզելու, կրնանք ըսել անվարան, թէ անհետացողները կը մնան անփոխարինելի:

Կ'ըսուի, յաճախ, թէ «անփոխարինելի» մարդ չկայ: Անշուշտ, կեանքը թոյլ չի տար որ մարդիկ «անփոխարինելի» դառնան. նորեր կը յառնեն:

Սակայն, սխալած չենք ըլլար, եթէ ըսենք թէ հայ կեանքին համար ու մեզի պարտադրուած պայմաններուն մէջ, մեր կորուստները կը մնան անդարմանելի:

Եթէ «Փոխարինում» ըսելով մէկուն տեղ ուրիշ մը դնելն է, կերպով մը, — անիկա միշտ կարելի է: Այսպէս, օրինակի համար, կորսնցուցած ենք, եղերական վախճանով մը, Վարուժանն ու Սիամանթօն: Անոնց կորուստով, հայ բանաստեղծութիւնը չէ ցամքած, անշո՛ւշտ, բայց կրնա՞նք ժամանակակից Վարուժան մը կամ Սիամանթօ մը մատնանշել, նոյնիսկ վերջին քառասնամեակը նկատի ունենալով:

Ահա Զօհրապը. քանինե՛ր նորավէպ գրող, մեր օրերուն, բայց ո՛ւր Զօհրապը, ո՛ւր յաջորդները: Ադրալեան մը, Շանթ մը, Օշական մը եւ միւսները... եւ ահա Միսաքեան մը. կրնա՞նք անոր թողած բացը գոցել: Ո՞վ պիտի շարունակէ, ո՞վ պիտի կրնայ շարունակել նոյն հաւատքով ու ոգիով, նոյն ձեռնհասութեամբ ու նուիրումով Շաւարշի գործը, իբրեւ խմբագիր ու վարիչ՝ «Յառաջ»ի, որ մասնաւորաբար Եւրոպայի հայութեան ազգային, մտաւոր ու հոգեկան ջահն եղաւ, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր:

Յիշեցինք այս անունները եւ տուինք այս մէկ-երկու օրինակը, հարցնելու համար թէ կը մտածե՞նք զանոնք փոխարինելու մասին, այսինքն՝ անոնց արժանաւոր յաջորդներ հասցնելու, մարդ պատրաստելու, նուիրեալներ ծաղկեցնելու կենսական գործի մասին:

Պարզ է որ մարդիկ չեն հասնիր մեր ժամանակներուն, ողբ ու կոծով, կամ ճառերով ու հոգեհաց յօդուածներով: Ոչ ալ խրատով կամ յորդորով:

Ազգային, համազգային միջոցներ ձեռք պիտի առնենք, զոհողութիւններ պիտի յանձնենք, հայ կեանքը ամայութենէ փրկելու եւ ժամանակի ընթացքին, նոր դէմքեր ունենալու համար:

Ամէնէն առաջ, կոչուած ենք անոնց գործը կենդանի պահելու, անոնց յիշատակը մեծարելու ու գործօն դարձնելով մեր ժողովուրդին մէջ:

Ջանանք ոչ միայն անոնց կեանքին ու գործին նուիրուած գործեր, այլեւ չունինք անոնց գործերուն ամփոփումը, որպէսզի անոնք շարունակեն իրենց գործօն ազդեցութիւնը, մեր ազգային, մտաւոր ու մշակութային կեանքին վրայ:

Միայն մենք չէ որ մեծ մեռեալներ կ'ունենանք. օտար ժողովուրդներն ալ ունին ու կ'ունենան իրենց մեծ կորուստները: Սակայն, բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ:

Օտար մեծ դէմքերը, գրագէտ, բանաստեղծ, գործիչ կամ խմբագիր, նախ՝ իրենց կեանքի ընթացքին վարձատրուած են կեանքի լաւագոյն պայմաններով. գնահատուած են բարոյապէս ու նիւթապէս: Յետոյ, հազիւ մեռած, անոնց գործերը, մէկէ աւելի հատորներով, կը հրատարակուին, որպէսզի անոնց տաղանդն ու ոգին շարունակեն ճառագայթել, ժողովուրդին, եւ նաեւ, յաջորդ սերունդներուն վրայ: Որպէսզի անոնք գոնէ հոգիով ու մտածումներով ներկայ ըլլան իրենց ժողովուրդին կեանքին ու գործունէութեան մէջ:

Հատորներ կը հրատարակեն, ներկայացնելու համար մեծ մեռեալներուն կեանքն ու գործը: Եւ ժողովուրդը, ընթերցող հասարակութիւնը, շատ չանցած, յաջորդական տպագրութիւնները կը փնտռէ: Անհետացողները, օտարնե՛րը, իրենց կեանքով ու գործունէութեամբ կ'ապրին իրենց ժողովուրդներուն, ֆրանսացի կամ անգլիացի, գերման թէ իտալացի սերունդներուն հետ, անբաժանմաս կը կազմեն անոնց առօրեայ խնդիրներուն եւ մտահոգութիւններուն, եւ կը շարունակեն աջակցիլ անոնց լուծումին, վերելքի ու զարգացման ջանքերուն:

Մե՞ր: Մեր մեծ մեռելներո՞ւն ճակատագիրը: Ի՞նչպէս ներկայացնենք:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ԴԵՌ ԻՆՉԵ՞Ր ՊԻՏԻ ԼՍԵՆՔ

Պէյրութի «Անկախ համայնք»ը, իր ծրագիրներուն մէջ ձախողելէ եւ լիբանանեան ու սուրիական կառավարութեանց կողմէ մերժուելէ ետք, այս անգամ ալ դիմած է Պէյրութի Յոյն-Օրթոտոքս կրօնապետին, որպէսզի մինչեւ «Անկախ համայնք»ին «վաւերացումը» (?) իրենց հարսանեկան եւ թաղման արարողութիւնները կատարուին Յոյն-Օրթոտոքս եկեղեցին մէջ, օգտագործելով յոյն-օրթոտոքս համայնքային իրաւունքները:

«Ազդակ»ի Փետր. 2 թիւէն կը տեղեկանանք թէ Յոյն-Օրթոտոքս կրօնապետը, Գեր. Սալիպի մերժած է «համախմբականներու» այս խնդրանքը, անոնց ցոյց տալով օրէնքի եւ իրաւասութիւններուն սահմանները: Բայց խնդրարկուներուն պնդումներուն վրայ, առ ի փափկանկատութիւն, կը խոստանայ հարցը ներկայացնել յոյն-օրթոտոքսներու Կրօն. Գեր. ժողովին (Սինոտ):

Նոյն օրն իսկ, (Յունուար 25) Լիբանանի Հայոց Առաջնորդը, Խորէն Արք. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ պետական երկու հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի, Տ. Թօսպաթի եւ Պէյրութի յոյն-օրթոտոքս երեսփոխանին, այցելութիւն մը կուտայ Գեր. Սալիպիին: Յոյն-Օրթոտոքս կրօնապետը իր հիւրերուն մանրամասնօրէն կը բացատրէ եղած դիմումը, կուտայ դիմումը կատարողներուն անունները եւ կը յայտնէ նաեւ իր տուած խուսափողական պատասխանը:

Լիբանանի կառավարութեան խիստ մերժումէն վերջ, «համախմբական»ներու այս նոր դիմումը ազգակործան ըլլալէ աւելի բան մըն է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ ԵՒ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՐԿՐՈՐԴ ՇԱԲԱԹԸ

Ազգաժողովը թեւակոխեց Ալժերիոյ վիճաբանութեանց երկրորդ շաբաթը. տակաւին 24 պատուիրակներ կարգի կը սպասեն խօսք առնելու համար, բայց արդէն ձանձրոյթի մթնոլորտ մը սկսած է ստեղծուիլ հարցին շուրջ: Կացութիւնը, որ մինչեւ վիճաբանութեանց վերջաւորութիւնը հաւանաբար փոփոխութեան չեն թարկուի, հետեւեալն է. ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին 80 պատուիրակները բաժնուած են երեք կարեւոր խումբերու. 1) Պանտունկի դաշնակիցները ընդհանրապէս արաբեւասիական խմբակին անդամները եւ խորհրդային երկիրները կը պահանջեն Ալժերիոյ անկախութիւնը: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ Յունաստանը եւ Մէքսիքը. առաջինը՝ Կիպրոսի պատճառով. իսկ Մէքսիքը՝ որովհետեւ բուռն կերպով բողոքած էր Հունգարիոյ դէպքերուն դէմ. այժմ անյարմար կը նկատէ անտարբեր մնալ Ալժերիոյ հարցին նկատմամբ: 2) Այն երկիրները որոնք անվերապահօրէն կը պաշտպանեն Ֆրանսայի տեսակէտը. ասոնց թիւը, դժբախտաբար, աւելի փոքր է. մանաւանդ որ դրդապէն յայտարարութիւններ կամ երկիւղներ ալ չեն ունենար, հետեւաբար Ֆրանսայի ի նպաստ մթնոլորտ չեն կրնար ստեղծել: 3) «Չափաւորներու» խմբակը, որ առանց բոլորովին անտեսելու Ֆրանսայի շահերը, ըղձալի կ'ընդունի որ Ազգաժողովը իրաւասու է Ալժերիոյ հարցին մէջ միջամտութիւն բանեցնելու: Այս խմբակին տեսակէտը ամէնէն վտանգաւորն է Ֆրանսայի համար, որովհետեւ անընդունելի ըլլալով հանդերձ, կրնայ որոշ մեծամասնութեան մը ձայները շահիլ՝ իր «չափաւոր»ութեան իսկ պատճառով:

Ցարդ ձայները հաւասար կերպով բաժնուած են. քուէարկութեան մը պարագային (հաւանաբար՝ Չորեքշաբթի օր), 35 պատուիրակներ թեր պիտի քուէարկեն, 35ն ալ՝ դէմ: Քուէարկութեան արդիւնքը կախում պիտի ունենայ ուրեմն մնացեալ 9 պետութեանց բռնելիք դիրքէն: Ինչ ալ ըլլայ այդ արդիւնքը, Ֆրանսայի հակառակորդները պիտի չկարենան երկու երրորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը ունենալ:

— × Ալժերիոյ մէջ, ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն իրենց հետապնդումները: Անցեալ օր 150 հոգինոց ապստամբներու խումբ մը ոչնչացուեցաւ Մարոքեան սահմանին վրայ:

× Կիրակի օր ահաբեկիչները երեք ռումբեր նետեցին Ալժէի մարզադաշտերուն մէջ. 11 հոգի սպաննուեցան եւ 42 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան: Ձեռնառումբեր պայթեցան բազմաթիւ սրճարաններու եւ շարժանկարի սրահի մը մէջ:

× Արաբիոյ Իպն Սէուտ թագաւորը, Մ. Նահանգներէն վերադարձին, Սպա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Ե. ՑԱՆԿ)

Սուրէն Պառավեան (Առնուվիլ)	5.000
Տիկ. Շ. Շահլամեան (Մարսէյլ)	3.000
Պ. Աւետիսեան (Մէյրէօլ)	2.000
Ֆ. Կ. Խաչի Պ. Օտոյի Մ. ճղ	5.000
Պ. Սալավան Սալավանեան (Կրընապլ)	1.000
Տոքթ. Արամ Ճինճեան	2.000
Գնեազեան-Պետրոսեան ընտանիք	5.000
Տէր եւ Տիկ. Վ. Վարդեսեան	2.000
Սաթօ Յակոբեան եւ Օր. Մարօ	3.000
Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէ	10.000
Աղաճան Քէհեաեան (Վօքլին)	10.000
Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղ	5.000
Ա. Մարգարեան (Վալանս)	2.000
Տիկին Աչճեան	500
Ստեփան Էլճիրէկեան	10.000
Իր երախտաւորեալներէն Ս. Ն.	2.000
Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբ (Փարիզ)	15.000
Տէր եւ Տիկ. Մարանկոզեան	10.000
Նախորդ գումար՝	489.900
Ընդհ. գումար՝	582.400

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկ. Գալուստեան (Վալանս)	2.000
Տէր եւ Տիկ. Տքթ. Տուտի Փափազեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Յարութ. Փափազեան	3.000
Տիկին Մէյրատարեան	3.000
Գ. Պաղտասարեան (Մարսէյլ)	5.000
Պ. Լեւոն Սոփոկլեան	10.000
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ	
Տիկին Անահիտ Տիլսիզեան	2.000

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

(Քաշէի շրջան)

Երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ «ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի միայն Ռիւ-Քաշէի եւ Լաֆայէթի անկիւնի կրպակը (չի ծախուիր մէթրոյին դուռը):

ԽՕՍՔ ԱՌ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դուն կրնաս մխիթարուիլ անով որ փոքր Շան կը խոստանայ տալ ինչ որ իրեն ծանօթ էր մեծ Շային մտերմութենէն եւ աշխատանքներէն, կրնաս մխիթարուիլ նաեւ յիշելով վարդապետութիւնը, զոր պիտի բանաձեւեմ այստեղ: Վստահ եմ, ես վստա՛հ եմ, որ, եթէ համանունութիւնը զուգադիպութիւն է միայն եւ ուրիշ ոչինչ, լեզուական ու գրական մեր տեսակէտներուն համընթացութիւնը, ապրային եւ ընկերային մեր գաղափարներուն համակարգութիւնը հերձուանք կը պատճառէին քեզի՝ վկայութիւն մը տեսնելով այդ խրողութեան մէջ թէ մոխիր չի դառնար անպայման ինչ որ կ'այրի, կը վառի, ինչպէս մորենին Մովսէսի: Այս առթիւ կ'ուզէի նաեւ հաստատել թէ գնահատութիւնը, որ ցոյց կը տրուի սիրուած գործի մը հանդէպ, վկայութիւն մըն է յաճախ ինքզինքը տեսնելու նոյն գործին գլուխը: Ատոր համար է որ քաջալերութիւնը, զոր ընծայեցիր ինծ՝ գրական իմ առաջին փորձերուս օրով, «գլուտ» մը կատարողի հրճուանքով, յետագային դարձաւ ուղեկցութիւն (*), երբ վերաքննութեան դաժան ոգիով՝ կը բանաձեւէի նոր ժամանակներու տեսութիւնը մեր պատմութեան մասին, — ի՛նչ փոյթ թէ ըմբոստացնէի փշոտ մարդիկը, դուն կը հանդստացնէիր զանոնք մէկ սաստով:

«Յառաջ»ի պատմութեան մէջ մեծ դեր կատարեցին երկու գրամագլուխներ, — դժգոհութիւն եւ քննադատական ոգի:

Ան որ կ'այրէ ինքզինք, չի կրնար հրաժարիլ այրելէ նաեւ արժէքներ, որոնք հին են եւ վերանորոգութեան կարօտ: Սխալ ըմբռնուած յաւիտենականութիւն մը կ'աշխատի պահպանել ինչ որ կը դառնայ փոշի, մինչ քննադատական միտքը կ'այրէ անխնայ, կ'այրէ՝ որովհետեւ առողջապահութիւն է այրելը: Յառաջապահութիւնը բռնակրութիւն չէ, այլ խոյանք ու թռիչք: Վերջապէս ոսկորին պահպանումը չէ որ յաւիտենականութեան կը տանի, ոչ ալ փարատունին մոմիան, — յաճախ աւելի յաւիտենական է իմաստը՝ որ ցոյց կը տրուի ինքզինքը այրող ցայգաթիթեռին պարին մէջ, քան ինչ որ կը փառաբանուի Քսերքսէսի բանակներուն արշաւին մէջ Պերսեպոլիսէն մինչեւ Հելլեսպոնտոս:

Ահա թէ ինչո՛ւ արդար է որ մեծարենք եւ պանծացնենք, ինչպէս արդար է որ պանծան ու պարծենան մտքի վաստակաւորները, հպարտ եւ ամբարտաւան, երբեմն Սալամանատարեան ոճով՝ երբ կ'ըսեն.

—«Յիշատակարան մը կերտեցի, աւելի տոկուն քան պղինձը, աւելի բարձր քան արքայից բուրգերը: Յիշատակարան մը, զոր պիտի չկարենան քանդել ոչ աւերիչ անձրեւները, ոչ փոփոխական հովը, ոչ ալ ժամանակին հեղեղային վազքը կամ դարերու արշաւը: Ես չեմ մեռնիր ապառ-ապուռ, իմ գործիս մեծագոյն մասը պիտի յաղթէ Լիբիտինային» (մեռելական թափօրն առաջնորդող աստուածուհին):

Այսպէս կը գրէր Կուինտոս Որատիոս Փլակկոս, երբ դեռ չէր ծնած Քրիստոս:

Յիշատակարանը, որու խօսքը կ'ընէր, իր քերթողական վաստակն է:

Շարունակենք.

— «Քանի Կապիտոլ կը բարձրանայ մեծ քրմապետը Եստեան կոյսին հետ, իմ փառքս, որ նոր պիտի մնայ միշտ, պիտի աճի եւ զերաճի օրէ օր: Եւ իմ կեանքս պատմելով, պիտի ըսեն թէ հոն ուր կատաղօրէն կ'որոտայ Աւփիտոսը, հոն ուր անջրդի երկրի մը մէջ, Դաւնոս իշխեց գիւղացիներուն վրայ, ես, իշխան բանաստեղծութեան՝ թէեւ ծագումով նուաստ եւ խոնարհ, առաջինն եղայ որ եոլեան քնարը ներդաշնակեցի իտալական երգին հետ: Օ՛ Մելպոմեն, պճնազարդուէ՝ հպարտութիւնս կազմող շնորհքներով, եւ եկո՛ւր պսակել գլուխս դեղփեան դափնիներով»:

Այս «Թեման» այնքան սիրելի է մտքի վաստակաւորներուն, որ կրկնած են բոլորը՝ Սիմոնիդէսէն մինչեւ Ռոնսար, Պինդարէն մինչեւ Մալէրպ: Աշխարհակալներուն լեզուն կը նմանի յաւիտենախօսութեան այս վկայութեանց առջեւ: Եւ ոչ ոք, սակայն ոչ ոք կայ որ պարծենկոտութիւն վերագրէ այս լեզուին, որ տրուած է աստուածներուն՝ բայց երբեք փողոցի սրահակներուն, ինչպէս կ'ըսէ հին խօսքը. «Ինչ որ ներելի է Զեւսին, ներելի չէ եզին»:

Այսպէս, անհուն վայելք մըն է կարդալ նոյնպէս ինչ որ կը գրէ Պուբլիոս Նասոն Օվիդիոս, նոյն լեզուով.

— «Ահաւասիկ աւարտեցի գործ մը, զոր պիտի չկարենան խորտակել ոչ երկաթը, ոչ կրակը, ոչ դարերու աւերիչ հնութիւնը, ոչ ալ Արամազդի զայրոյթը: Ճակատագիրը, որ ուժն ունի գործելու մարմնոյս վրայ միայն, թող վերջ տայ կեանքիս՝ երբ որ հաճոյ է իրեն: Ես, անմահ իմ էութեանս ամէնէն ազնուական մասով, պիտի բարձրանամ աստղերէն վեր, եւ ոչ ոք պիտի կարենայ ջնջել իմ անունս: Ամէնուրեք, ուր որ Հռոմ տարածէ իր իշխանութիւնը, ես պիտի ունենամ հասարակութիւն մը որ պիտի կարդայ քերթողական գործերս: Եւ եթէ ճիշդ են, ինչպէս կ'ըլլան, քերթողներու նախագուշակումները, ես պիտի ապրիմ փառքերու մէջ դարէ դար»:

Դուն եւս, օ՛ երանեալ ընկեր, կերտեցիր յիշատակարան մը, — մահը խլեց մարմինդ, բնութեան օրէնքը այրեց հրկիզեց քեզ վաստակիդ գլուխը, բայց մոխիր չէ որ կը մնայ, խաւարը չէ որ կը ծածկէ անունդ: Մարդիկ կը մեռնին երկու ձեւով, կ'ըսէ Վոլթէր, երբ կը դադրին ապրելէ կամ երբ կը դադրին սիրուելէ, — վերջին մահն է որ ընդվզում կը պատճառէ, ատիկա մեր քաղցր բանաստեղծը՝ Դուրեանն ալ գիտէ:

Դուն վաստակիդ գլուխը եւ քեզ սիրողներուն մէջ՝ դիմաւորեցիր մահը ինչպէս ռազմիկ մը:

Ինկար իբրեւ ռազմիկ:

— «Ռազմիկներուն համար՝ որոնք ինկան Թերմոպիլէի մէջ, ոչ մէկ արցունք, այլ փառաբանութիւն:

«Ռազմիկներուն համար՝ որոնք ինկան Թերմոպիլէի մէջ, ոչ մէկ ողբ, այլ տաղերգութիւն:

Այս է լաւագոյն յիշատակարանը, զոր պիտի չկարենան մաշեցնել ոչ ժանգը, ոչ ալ ժամանակները»:

Այսպէս կ'երգէ Սիմոնիդէս՝ դարերու խորքէն:

Արդ, սիրելի Շաւարշ Միսաքեան, ընկեր հաւատքի եւ տքնութեան, մշակ եւ բախտաւոր եւ հայրենարժան, վաստակիդ գլուխը կանգնած, ելի՛ր, ըսէ՛ սիրելիներուդ, ընկերներուդ եւ համօրէն Հայութեան.

— «Յիշատակարան մը կանգնեցի, հաւատքով եւ տքնութեամբ, յիշատակարան մը, զոր պիտի չկարենան փճացնել ոչ կրակը, ոչ ալ երկաթը: Մահը զարկաւ զգետնեց զիս, բայց ոչ ահը, ոչ ալ մահը, եւ ոչ ալ մարդկային մտքին ծանօթ կամ անծանօթ որեւէ ուժ պիտի չկարենան քանդել սիրոյ յիշատակարանը, զոր ես կանգնեցի եւ նուիրեցի իմ ժողովուրդիս, ի փառս Հայկեան հանճարին»:

Եւ փոխ առնելով Որատիոսի բառերը, ըսէ՛, սիրելի ընկեր.

— Non omnis moriar.

Ես չեմ մեռնիր ապառ-ապուռ, յիշատակարանս վկայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Աղկէ յիշատակ՝ ոմանց մէկ տխուր սրամտութիւնը, որ երեւցաւ թերթերու մէջ, — երկուքիս անունները կը գրէին սկզբնատառերով, քով քովի, ու շաղկապով միացուած, Շ. ու Ն. (կարդալու համար շուն):

ՀԱՅՈՑ ԹԻՒԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

●

«Եւրոպացի»էն եւ «Թրակացի»էն յետոյ, երկու ուրիշ յօդուածագիրներ, Պ. Մոսկոֆեան եւ Ա. Խրալեան, առաջիններուն շօշափած նիւթը հերքելով հարց կը դնեն թէ՝ մեզմէ ո՛վ իր ծննդեան թուականը գիտէ:

Պ. Խրալեանի բերած ճշգումը խապաճի գրութեան մասին, ինծի կը թելադրէ կարգ մը խորհրդածութիւններ, աւելի լայն բացատրութիւնով մը լուսաբանելու համար «Յառաջ»ի ընթերցողները, թէ ինչո՞ւ չենք սորված մեր ծննդեան ճիշդ թուականը: Այս առթիւ կը համարձակիմ շօշափել շատ աւելի կարեւոր հարց մը եւ նկատողութեան յանձնել մեր քաղաքական վարիչներուն, մամուլին եւ ուսուցիչներուն, սրբագրելու համար պատմական մեծ եւ կոպիտ սխալ մը, մեծ եղեռնի մեր նահատակներուն թիւին վերաբերմամբ: Այս թիւը ցաւալի թիւրիմացութեամբ մը ցոյց տրուած է մէկ միլիոն զոհ եւ նոյնքան մըն ալ վերապրող: Մինչդեռ զոհերուն թիւը պէտք էր ըլլար գուցէ երեք անգամ աւելի: Եւ ինչո՞ւ:

Որովհետեւ ամբողջ Թուրքիոյ տարածութեան վրայ ճշգրիտ վիճակագրութիւն մը չկար եւ տրուած թիւերը իրականութենէն շատ վար կը մնան:

Մեր տարիքները օրը-օրին չէին արձանագրուած հետեւեալ պատճառներով:

Տեւականօրէն խառնակ Արեւելքի մէջ, սկիզբէն ի վեր, պետական արձանագրութիւն գոյութիւն չունէր: Իսկ եկեղեցիներու արձանագրութիւնները պատահական եւ թերի էին քաղաքներու մէջ եւ գրեթէ անգոյ՝ գիւղերու մէջ:

Սասունի ջարդերէն ետք, 1895-96ի աղետալի տարիներուն, Թրքահայ ժողովուրդը կորսնցուց սպաննուած մօտաւորապէս 400,000 արու անձ: Եթէ անոր մարդկային գրամագլուխը, ամբողջ Թուրքիոյ տարածութեան վրայ, Պալքաններէն մինչեւ եգիպտական այժմեան սահմանագլուխը 5 միլիոն չըլլար, քսան տարուան մէջ այդքան արագ վերելք մը պիտի չկարենար ունենալ:

Խապաճէն զատ Կարմիր Սուլթանը ուզեց հայ ժողովուրդին մօտաւոր թիւը գիտնալ եւ ատոր համար հաստատեց իր պիղծ անունով յայտնի անձնագրերու դրութիւնը (համիտիէ), պարտադիր ամէն ոչ-իսլամ այր մարդու, սկսած՝ իր ծննդեան օրէն:

Եւրոպական ըմբռնումով՝ գաղափարը լաւ էր, որ Թուրքիան պիտի դնէր արդիական ճամբու վրայ: Բայց Սուլթան Համիտի դիտաւորութիւնը ուրիշ էր: Ան կ'ուզէր նախ ատով հայ ժողովուրդը ընչազրկութեան դատապարտել եւ երկրորդ՝ անոր թիւին մասին մօտաւոր գաղափար մը ունենալով՝ ապագային իր սատայելական ծրագիրներուն հող եւ կարելիութիւն պատրաստել: Երրորդ՝ պետական գանձին, որ միշտ պարապ էր, տեւական հասոյթ մը ապահովել պէտէլը ասքէրիէ (զինուորագրութեան փոխարժէք դրութեամբ:

Հայ աշխատաւորին եւ գիւղացիին համար պարտադրուած այս դաժան միջոցը ուրիշ պատճառ մը եղաւ, որ մեր ծնողները խուսափէին իրենց զաւակներուն ծնունդը արձանագրել տալէ: Անոնք կը մտածէին՝ ի՛նչքան ուշ, այնքան աղէկ: Պակաս եւ թերի այս արձանագրութիւնները դարձեալ որոշ գաղափար մը

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

Ա. ՄԱՍ.– ԱԼԻ ՐԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

ԽՄԲ. — Աւելի քան քսան տարի առաջ, Պոլսոյ թրքական թերթերէն մին, «Զաման», հրատարակեց տխրահռչակ ոստիկանապետին Ալի Րիզայի յուշերը, ինչե՛ր տեսայ, ինչե՛ր անցուցի ոստիկանական կեանքիս մէջ խորագրով: Այդ յուշերուն մէջ, 1935 Մարտ 30 թիւով, կը պատմէր նաեւ թէ ի՛նչպէս ձերբակալեց Շ. Միսաքեանը 1916 Մարտին:

Ալի Րիզա փոխ-տնօրէնն էր Թուրք ոստիկանական վերատեսչութեան քաղաքական բաժնին (Գըսմը Սիասի): Իր պետին՝ Րէշատի հետ, 1915 Ապրիլին ձերբակալեց բոլոր հայ մտաւորականները, որոնց վախճանը ծանօթ է ամէն Հայու: Նոյն այս Ալի Րիզան էր, դարձեալ, որ երկար հետապնդումներէ ետք, պուլկար մատնիչի մը մեղսակցութեամբ յաջողեցաւ ձերբակալել նաեւ Շաւարշ Միսաքեանը: Նոյն այս Ալի Րիզան էր, դարձեալ, որ անպատմելի չարչարանքներու ենթարկեց Շաւարշ Միսաքեանը՝ խոստովանութիւններ կորզելու համար բերնէն:

Ժամանակին, Շաւարշ Միսաքեան կարդալով այս յուշերը, «ընդհանուր գիծերուն մէջ ճիշդ գտնելով հանդերձ», հարկ տեսաւ լրացնել: Այդ ձեւով ալ հրատարակեցինք թէ Ալի Րիզայի յուշերը, թէ Շաւարշ Միսաքեանի յուշերը, ձերբակալութեան եւ բանտարկութեան վերաբերեալ մասը:

Մեր մեծ ընկերոջ մահուան առթիւ, կուտանք այդ յուշերը իր կենսագրութեան իբրեւ մէկ կարեւոր մասը:

×

Օր մը Րէշատ պէյ իր մօտ կանչեց զիս: Իր մօտը կը գտնուէր երկարահասակ ծերունի մը: Ինծի հետեւեալ հրամանը տուաւ.

— Այս մարդը պուլկարական հիւպատոսարանին բարապանն է: Քանի մը Հայեր իրեն դիմեր են՝ Պուլկարիա փախչելու փափաքով. հետը խօսեցէք անգամ մը եւ ձեռք առէք անհրաժեշտ միջոցները, որո՞նք են այդ փախչիլ ուզողները, ինչո՞ւ կ'ուզեն փախչիլ: Ատոնք կամ դասալիք ամուրի Հայեր են կամ քոմիթէճիներ, թերեւս ձեր քննութիւններուն շնորհիւ կարենաք ձեռք ձգել թաքստոց մտած քոմիթէճիները:

Րէշատ պէյին մօտ գտնուող մարդուն հետ գրասենեակս գացինք:

ՊՈՒԼԿԱՐ ԲԱՐԱՊԱՆԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Անոր հարցուցի: Վլատիմիր կը կոչուէր: Յետոյ սկսանք խօսակցիլ այսպէս

— Որո՞նք դիմած են քեզի, եւ ինչո՞ւ համար:

— Հինգ Հայեր, որոնք գիտէին թէ պուլկարական հիւպատոսարանին բարապանն եմ, ինծի դիմեցին եւ ըսին. «Մեզի կրնա՞ս Պուլկարիա փախցնել, եթէ յաջողիս՝ քեզի դրամ պիտի տանք»: Պատասխանեցի. «Շատ լաւ, ձեզ Պուլկարիա կը փախցնեմ, սակայն պատուոյ խօսք տուէք որ մարդու բան պիտի չըսէք»: Պատուոյ խօսք տուին: Բայց ես անոնց տալիք դրամէն աւելի մտածեցի ձեր մասին: Եւ ձեզի լուր տալու, թրքական կառավարութեան ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակով, համաձայնութիւն յայտնեցի անոնց: Չէ՞ որ մեր կառավարութիւնները դաշնակից են եւ պատերազմի մէջ կը գտնուինք: Ինծի պարտականութիւն համարեցի ծառայութիւն մատուցանել կառավարութեան:

Ըսի անոնց. «Ոստիկաններուն մէջ շատ ծանօթներ ունիմ, իւրաքանչիւրդ ինծի մէկ-մէկ լուսանկար բերէք, որպէսզի անցագիր պատրաստել տամ, այդ անցագրով կրնաք ազատօրէն Պուլկարիա երթալ: Բերին լուսանկարները: Հիմա ի՛նչ ձեւով որ պէտք է շարժիլ, այդ մասին ձեզի կը մնայ խորհիլ: Ըսէք ինծի թէ ինչ պէտք է ընեմ, որպէսզի ձեր հարկ տեսած ձեւով շարժիմ: Եթէ այս Հայերը փախչին, անշուշտ ուրիշ շատեր պիտի դիմեն:

Ես նախ քննեցի լուսանկարները: Կասկածի արժանի դէմք մը չկար: Այդ հինգ լուսանկարները կը թուէր թէ կը պատկանէին գործաւոր եւ հասարակ դասակարգի մարդոց:

Անհրաժեշտ էր թակարդ մը լարել:

Որպէսզի կարելի ըլլար անոնց վստահութիւն ներշնչել թէ Վլատիմիր պիտի կրնայ զիրենք փախցնել, պէտք էր պատրաստել հինգ անցագիր, յետոյ առանց ոեւէ մէկուն կասկածը հրաւիրելու՝ ձերբակալել: Այդ պարագային, կարծելով թէ այս հինգը յաջողած են փախչիլ, հետզհետէ պիտի շատնան դիմողները եւ այսպէսով թաքստոց մտնողներն ալ պիտի ներկայանան ու պիտի ձերբակալուէին:

ԹԱԿԱՐԴԸ ԶՈՐ ԼԱՐԵՑԻ

Վլատիմիրին հարցուցի թէ քանի՞ տարեկան են այս Հայերը: Եւ անոնց տարիքները գրեցի լուսանկարներուն ետեւը: Յետոյ խնդրեցի իրմէ որ քիչ մը սպասէ գրասենեակիս մէջ. իսկ ես լուսանկարները առնելով՝ գացի ոստիկանութեան անցագրային գիւանը:

Առի հինգ անցագիր, պուլկարական անուններով հինգ պուլկարահպատակներու համար: Անցագիրները բերի յանձնեցի Վլատիմիրին: Կը մնար գլխաւոր հարցը, — ո՞ւր ձերբակալել այս մարդիկը եւ ի՞նչպէս ոստիկանատուն բերել զանոնք՝ առանց տեսնուելու: Քիչ մը մտածելէ վերջ այս հարցն ալ լուծեցի, — Վլատիմիրը հետս առած՝ Սիրքէճի գացի:

(Շար. – 1)

կուսային մերժումներին մասին, այնպէս որ եթէ երկու միլիոն եղած ըլլար, դաշնը այնքան ալ պիտի չխռովէր: Բայց այդ թիւը շատ աւելի էր, քաղաքական կշիռ մը ներկայացնելու չափ, մեր ազատագրութեան դատին համար, որ նոր ձեւ ու մարմին ստանալու վիճակին մէջ մըտած էր Պերլինի եւ Սան Ստեֆանոյի դաշնագրերով: Ահաւասիկ այս թիւը պակսեցնելու համար էր, որ ան կազմակերպեց պարբերական ջարդեր եւ վեց վիլայէթներու մէջ մտցուց վարչական կամայական բաժանում մը, հայ ժողովուրդին խտութիւնը նօսրացնելու համար:

1914էն առաջ Թուրքիան (Օսմ. կայսրութիւն) 35 միլիոն բնակչութիւն կը հաշուէր, ենթադրական թիւ մը բայց հաւանական, ուր հակառակ մեր ունեցած պարբերական ջարդերուն՝ պահեցինք մեծ կենսունակութիւն մը եւ արձանագրեցինք արագ վերելք մը, ինչ որ երկու միլիոնի թիւով անկարելի էր:

Համիտիէն, իբրեւ անձնական կամ ինքնութեան թուղթ, որ պարտադիր եղաւ գրեթէ Սուլթանին պաշտպանութենէն վերջ, բոլոր ոչ-իսլամ տարրերուն ցեղական պատկերը մէջտեղ պիտի դընէր՝ բայց անոր բուն թիրախը Հայերս էինք:

Ասոր դէմ էր որ բոլոր ոչ-իսլամ տարրերը բնազդաբար նոյն միջոցին դիմեցին, այսինքն պահեցին ծնունդները եւ արձանագրութեան դիմեցին այն ժամանակ, երբ պահելը անկարելի էր: Այս յանցանքը պետական լեզուին մէջ յայտնի է ճէքմը նուփուս (Թաքուն անձնաւորութիւն բացատրութեամբ):

Կային նաեւ զերազոյն պատճառներ արձանագրութիւնները յապաղեցնելու եւ քաշքշելու համար եւ անգամ մը որ այս ծուռ եւ անել ճամբուն մէջ նետուած էին, անկարելի էր դիւրութեամբ ետ դառնալ:

Նախ բազմածնութիւնը եւ մանուկներու շատ մահացումը գլխաւոր պատճառներ էին: Արդարեւ ծնողքը չէր գիտեր թէ նորածինը որքան պիտի ապրէր: Դըժուար էր արձանագրութիւնը, աւելի դժուար՝ պաշտօնապէս ապացուցանել մանուկին մահը՝ գոնէ տուրքերէն ազատելու համար:

Կար հաղորդակցութեան միջոցներու պակաս: Գիւղերը ցիրուցան, հեռու՝ վարչական կեդրոններէն, ուստի գիւղացին օրէ օր կը ձգձգէր արձանագրութիւնները:

Վերջապէս, Հայաստանի մէջ տարւոյն 5-6 ամիսը գիւղը մեկուսացած էր ձմրան ձիւնին պատճառով: Գիւղացին իր գոմէն չէր կրնար հեռանալ եւ նորածինները կը դառնային կամ հող կամ հօտաղ եւ մաճկալ, արձանագրուած չէին ըլլար տակաւին:

Իբրեւ փաստ՝ յիշեմ անձնական օրինակ մը, երկու տարի ուշ արձանագրութեամբ՝ իբրեւ Թաքուն անձնաւորութեան պարագայ:

Մեր տան մէջ երեք եղբայրներու 12 մեռնող եւ ապրող զաւակներուն միայն երեք անդրանիկ տղաքները արձանագրուելու արժանի նկատուած էին տանեցին կողմէ, ինչպէս ցոյց կուտար մեր «Մաշտոցին» ետեւի արձանագրութիւն մը, զոր ստուգեցի 19 տարեկանիս, երբ Պոլիս երթալու անցաթուղթս ծննդեանս թըւականը ճշդել ուզեցի:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԾԱՆՐ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նստաշրջանը առաւելաբար յատկացուած էր տնտեսական հարցերու քըննութեան: Առաջին իսկ լիակատար նիստին, առաջին փոխ-վարչապետ Պերվուխին, որ հնգամեայ ծրագիրներու խորհըրդային ամէնէն հեղինակաւոր մասնագէտն է, յայտնեց թէ Խ. Միութեան տնտեսութեան կորիզը պէտք է մնայ ծանր արդիւնաբերութիւնը: Տուեալ թիւեր, բացատրութիւններ, 1957ի արդիւնաբերութեան ընդհանուր պատկերը, որուն մէջ մասնաւորաբար աչքի կը զարնէ հանքածուխի, քարիւղի, պողպատի, ելեկտրական ուժի եւ ասոնց հետ կապուած արդիւնաբերութեանց յաւելեալ արտադրութեան ծրագիրը:

Բացայայտ է, որ Խ. Միութիւնը, զարկ տալով իր ծանր արդիւնաբերութեան, կ'ուզէ պատրաստ գտնուիլ համաշխարհային բոցավառութեան մը պարագային:

Այսպէս չէր սակայն Մալենքովի օրով, երբ նախընտրութիւն կը տրուէր թեթեւ արդիւնաբերութեան: Այսպէս չէր նոյնիսկ անցեալ գարնան, երբ Խրուշչեւ լաւատես յայտարարութիւններ կ'ընէր եւ «կորսուելու դատապարտուած» դրամատիրական պետութիւններուն ինքնավստահ շեշտով մը կ'առաջարկէր՝ «խաղաղ գոյակցութեան» սահմաններուն մէջ մըտնող մրցակցութիւն մը: Այն ժամանակ Կրեմլինի վարիչները վստահ էին, թէ ամէ՛ն պարագայի, ի՛նչ ալ ըլլայ աշխարհի քաղաքական կամ տնտեսական կացութիւնը, վերջնական յաղթանակը կը պատկանի համայնավար վարչակարգին:

Արդարեւ, շնորհիւ իր յաճախակի ճամբորդութիւններուն եւ դիւցազական քաղաքականութեան, Խրուշչեւ յաջողած էր Խ. Միութեան շուրջ համախմբել դաշնակիցներու եւ համակիր չէզոքներու շատ կարեւոր խումբ մը՝ Չինաստանէն մինչեւ Եուկոսլաւիա, Հնդկաստանէն մինչեւ Մ. Արեւելք: Նոյնիսկ յաջողած էր ապահովութեան մթնոլորտ մը ստեղծել Արեւմտեան աշխարհէն ներս, որուն հետեւանքով արեւմտեան պետութիւնները պահ մը մոռցան խորհրդային վտանգը եւ սկսան իրենց ներքին անհամաձայնութիւններով զբաղիլ: Ապաստալինացումի կատակերգութիւնը կարելի է նկատել Խրուշչեւի քաղաքականութեան գլուխ գործոցը. մէկ քարով երկու թռչուն զարնելու լաւագոյն օրինակը, որ թէ՛ կը հանդարտեցնէր արեւմտեան աշխարհը եւ թէ՛ կ'ամրապնդէր արբանեակ երկիրներու հաւատքը՝ հանդէպ Խ. Միութեան:

Իրերու այս կացութիւնը կրնար տեւականանալ եւ Խ. Միութիւնը կրնար անվախ ամրապնդել իր դիրքը: Բայց ահա պատահեցաւ Փոզնանի դէպքը, որ Փոթորիկի նման պիտի պայթէր Խ. Միութեան գլխուն եւ քանի մը օրուան մէջ պիտի քանդէր Խրուշչեւի այնքան խնամքով բարձրացուցած կառոյցը: Փոզնանի շարժումը եղաւ այն փոքրիկ բոցը, որ հետզհետէ ծաւալելով պիտի յառաջացնէր անշիջելի հրդեհ մը:

Փոզնանին յաջորդեց Հունգարիո՛յ ապստամբութիւնը: Կրեմլինի մէջ, խորհրդային վարիչներու ինքնավստահութիւնը յօդս ցնդեցաւ. «խաղաղ գոյակցութեան» կեղծ դիմակը պատռուեցաւ. արեւմտեան պետութիւնները ուշքի եկան. Պանտունկի դաշնակիցները, որոնք Խ. Միութեան կ'ապաւինէին խաղաղութեան պահպանման համար՝ կորսնցուցած են իրենց հաւատքը եւ իրենց հայեացքը կ'ուղղեն ուրիշ կողմ:

Հունգարիոյ դէպքերը եկան վերջնականապէս փաստելու, թէ կարելի չէ հաւատք ընծայել Խ. Միութեան «խաղաղասիրական» հաւաստիքներուն: Կրեմլինի վարիչները այժմ համոզուած են թէ այլեւս չեն կրնար մեղրածորան խոստումներով օրօրել արեւմտեան աշխարհը: Քանի որ դիմակը պատռուեցաւ, այժմ կ'ուզեն գոնէ շահիլ կորսուած ժամանակը: —

Ահա այս լոյսին տակ է, որ պէտք է քննել Պերվուխինի ծանր արդիւնաբերութեան յաւելման ծրագիրը:

ՇԻՇԼԻԻ Հայոց գերեզմանատունը պիտի փոխանցուի Քաղաքապետութեան՝ 1936ին հրատարակուած օրէնքի մը հիման վրայ: Պէյօղլուի Թաղականութիւնը, որուն ենթակայ է յիշեալ գերեզմանատունը եւ որ իր ձեռքն ունէր բազմաթիւ վաւերաթուղթեր՝ գերեզմանատան սեփականատիրութեան մասին, դատ բացած էր Քաղաքապետութեան դէմ: Իսթանպուլի Հիմնական Ատեանը իրաւունք տըւած էր Քաղաքապետարանին: Թաղականութիւնը դիմած էր Վճռաբեկ Ատեանին: Այս վերջինը վաւերացուցած է Քաղաքապետութեան ի նպաստ տրուած որոշումը: Հետեւաբար Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը այլեւս կը դադրի Համայնքին սեփականութիւնը ըլլալէ:

«ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՍԳԱՒՈՐ

ԱՅՆՃԱՐ (Լիբանան).— Հայ մեծարժէք խմբագրապետին անակնկալ մահուան գոյժը մեծապէս ցնցեց Այնճարը՝ խոր սուգի մատնելով համայն ժողովուրդը եւ մասնաւորապէս ազգ. «Յառաջ» վարժարանի աշակերտութիւնը, պաշտօնէութիւնը եւ հոգածու մարմինները:

Մեր վարժարանին բարեկամը ըլլալէ աւելի անոր հայրիկն էր սիրելի Շաւարշը: Ինքն էր, որ ամէնէն առաջ լըջօրէն մտածեց ու մտահոգուեցաւ մեր նորատի սերունդին ու սերունդներու մասին՝ ապահովելով մեզի վարժարանին շէնքը եւ զայն նկատելով իր հարազատ տունը ուր ներս խայտացող ու լոյսին ձգտող փոքրիկները՝ իր հարազատ զաւակները: Ահա թէ ինչո՛ւ սիրելի Շաւարշը մեր վարժարանին հայրիկն էր, իր ընտանիքին անդամները՝ մեր սիրոյն ու յարգանքին առարկայ հարազատներ:

Կը զգանք ահաւոր սուգը զոր պարուրած է ձեր հոգին: Ընկեր Շաւարշը մեծ էր իր տաղանդով, իր հայկական հոգով եւ մարդկային իր ազնուական զգացումներով: Ահա թէ ինչո՛ւ մեծ է ու անդարմանելի իր կորուստը: Մխիթարութիւն, յարգելի Տիկինին ու սիրելի Արփիկին...:

Երբ հայրիկին մահը հաղորդեցինք աշակերտութեան՝ բոլորին պայծառ աչքերը մթագնեցան, թարթիչները դողդողացին, խուլ հեկեկանք մը սկսաւ, արցունքները թափեցան: Երբ մէկ օրուան համար արձակուրդով տուն ճամբուեցան՝ կարծես յուղարկաւորութեան գացող բազմութիւն մըն էր որ դպրոցէն կը շարժէր: Սիրելի Շաւարշը մեռաւ մարմինով, բայց իր հոգին, իր անունը, իր յիշատակը մեր սրտերուն խորն է:

Խաղաղութի՜ւն Հայու իր տառապեալ հոգիին: Քառասունքին հոգեհանգիստ պիտի կատարենք:

ՍԳԱՒՈՐ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՅՆՃԱՐ (Լիբանան).— Ընկեր Շաւարշի կսկծալի մահուան առիթով ընդունեցէք Այնճարի ժողովուրդին խոր ցաւակցութիւնները:

Ողբացեալ մեծ ընկերոջ մահուան քառասունքին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի տեղւոյս առաքելական եկեղեցիին մէջ: Ի յարգանս մեր շատ սիրելի ընկերոջ՝ «Յառաջ» վարժարանը մէկ օր փակ պահեցինք:

Հ. Յ. Դ. Կարմիր Լեռի Կոմիտէ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (261)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Բայց նա ծածկեց մանկական սրտի հրաբորբոք վրդովմունքը, եւ մնաց Տիկնոջ մօտ:

Տիկնոջ տխուր հայեացքը դարձաւ դէպի Պարսից բանակը ուր մի քանի ժամից յետոյ պիտի վճռուէր բիւրաւոր գերեալների վիճակը: Դրանք հայր ունէին, մայր ունէին, տուն եւ զաւակներ ունէին: Հազարաւոր սրտեր պիտի ուրախանային նրանց ազատութեամբ, հազարաւոր սգաւորներ պիտի մխիթարուէին նրանց վերադարձով: Այդ միտքը լցնում էր տառապեալ կնոջ հոգին անսահման երանութեամբ, եւ իր ալեկոծ սրտի ամենաջերմ բաբախմունքով սպասում էր կռուի վախճանին:

Բայց միեւնոյն րոպէում, նրա սգաւոր աչքերի առջեւ ներկայանում էր որդին, — հիւա՛նդ էր նա եւ հոգեպէս: Ի՞նչը կարող էր բժշկել նրան: Ի՞նչը կարող էր այրուած սիրտը փափկացնել, եւ պարսկական ախտերով ու մոլորութիւններով վարակուած հոգին՝ կրկին դէպի ուղղութիւն վերածել:

Որդու հիւանդութեան պատճառների վերաբերութեամբ դեռ ստոյգ տեղեկութիւններ չունէր նա: Սամուէլը այդ մասին դեռ ոչինչ չէր ասել: Նրան յայտնել էին այսքանը միայն, թէ որսորդութեան միջոցին, փոթորկի ընդհանուր խռովութեան ժամանակ, սխալմամբ արձակուած նետի է հանդիպել: Իսկ Մամիկոնեան իշխանի սպանման մասին դեռ ոչինչ չգիտէր:

Մօր մի կողմում կանգնած էր նոյն պատգամաւորը, որին ուղարկել էր որդու մօտ: Դարձաւ դէպի նա, հարցնելով.

— Դու լաւ նայեցի՞ր նրա վրայ, Գուրգէն:

— Ի՛նչպէս չէ, Տիկին, համարեայ մի ժամ տեւեց խօսակցութիւնը: Բոլոր ժամանակը միշտ նայում էի նրա վրայ:

— Շա՞տ էր մաշուած:

— Ոչ այնքան: Միայն բաւական գունաթափուել էր:

— Նա իմ մասին ոչինչ չհարցրե՞ց:

— Ոչինչ: Ամենեւին:

— Եւ իւր կնո՞ջ, եւ իւր զաւակների՞ մասին:

— Դարձեալ ոչինչ:

— Քարասի՛րտ, բացականչեց տառապեալ մայրը, սգաւոր գլուխը շարժելով: Նա ամէն ինչ մոռացել է... նա ամէն ինչ ուրացել է...:

Կրկին դժբախտ կինը ընկղմուեցաւ տխուր մտածութիւնների մէջ, դառն արտասուքը սկսեց հոսել վշտալի աչքերից:

Մի՛ւս անգամ դարձաւ նա դէպի հաւատարիմ զօրապետը, հարցնելով.

— Դու ինչո՞ւ չգնացիր կռուելու, Գուրգէն, դու ինչո՞ւ մնացիր այստեղ:

— Ես մնացի, որ իմ ձեռքի տակ եղած մարդիկներով պահպանեմ այն դիրքը, ուր գտնւում ես դու, Տիկին, պատասխանեց ծերունի զօրապետը:

— Դու կարծում ես, որ նա կը յարձակուի եւ մե՞ր վրայ:

— Անպատճառ: Նրա առաջին ջանքը կը լինի գրաւել այդ բարձրաւանդակը եւ քեզ, Տիկին, գերի վերցնել: Զէնքս կը կարեմ, եթէ այդպէս չանէ:

— Ի՞նչ պիտի շահէ ինձ գերի վարելով:

— Շատ բան, Տիկին: Նա քեզ համարում է իւր վտանգաւոր ախոյեանը եւ թշնամին:

Մէջ մտաւ պատանի Արտաւազդը.

— Երբ նա կը համարձակուի ոտք դնել այդ բարձրութեան վրայ, ես առաջինը կը լինեմ, որ նրա վրայ նետեր արձակեմ:

Տիկինը գրկեց սրբազան վրդովմունքով գայրացած մանկութիւնը եւ համբուրեց:

Նախճաւանի գետի կողմից, սեւ, թուխպի նման, առաջ էր գնում մի մթին ամբոխմունք, եւ ո՛րքան մօտենում էր, ա՛յնքան աճում էր, ա՛յնքան ստուարանում էր: Նա դուրս եկաւ գետի ափերը ծածկող ծառաստանի միջից, եւ արագ ընթացքով շարժւում էր դէպի Պարսից բանակը: Դա լեռնականների մի բազմութիւն էր, որ բաղկացած էր թեթեւ զինուած աղեղնաւորներից եւ տիգաւորներից: Նրանց առաջնորդում էր Ուշտունեաց Գարեգին նահապետը: Երբ մերձեցան, բանակից բաւական հեռաւորութեան վրայ կանգ առին, մնացին անշարժ:

ՐԱՖՖԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ բարեկամներէն, որեւէ գումար չղրկել «Յառաջ»ի չէք-փոստալի թիւին վրայ, ցնոր անօրինութիւն։

Բաժնեգինի, ծանուցումի եւ զանազան վճարումները ընել միայն մանտա-քարտով։

Շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

նիա համագումարին ուր կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ զօր. Ֆրանքոյի եւ Մարոքի Սուլթանին հետ։ Այս վերջինը, միջերկրականեան շրջապտոյտէն վերադարձին, երկու օրէ ի վեր Սպանիա կը գտնուէր։

Իսկ Սէլուա Մատրիտ պիտի մնայ մինչեւ հինգշաբթի ապա պիտի անցնի Րապաթ, ուր նոր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Մուհամմէտ Ե.ի եւ Թունուզի վարչապետին՝ Հապիպ Պուրկիպայի հետ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՄԱԿԻ ԴԷՄ

Իսրայէլի բոլոր քաղաքներուն մէջ ժողովրդական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան կիրակի օր. կը բողոքէին ՄԱԿի այն որոշման դէմ, որ կը պահանջէ իսրայէլեան զրաւման բանակներու հեռացումը Կազայի եւ Աքապայի շրջանէն։ Թէլ Ավիվի մէջ 120,000 ցուցարարներ թողանցք մը կատարեցին քաղաքին փողոցներուն մէջ եւ պահանջեցին ՄԱԿի քարտուղար Համըրշոլտի հրաժարումը։ Իսրայէլի կրթական նախարարը, Թէլ Ավիվի քաղաքապետն ու այլ անձնաւորութիւններ բուռն ճառեր խօսեցան։ Երուսաղէմի մէջ, 5000 ցուցարարներ բանաձեւ մը քուէարկեցին եւ պահանջեցին Սինայի թերակղզիին ապազինումը։

× Նախագահ Այզընհաուըր հեռաձայնային խօսակցութիւն մը ունեցաւ Տըլըսի հետ՝ Իսրայէլի մասին։

× Ազգաժողովին մէջ տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, որ Իսրայէլ կը համաձայնի իր զօրքերը ետ քաշելու, եթէ Նասր դրական եւ չափաւոր յայտարարութիւն մը ընէ այդ ուղղութեամբ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ՊՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԸ

Վարչապետ Աղենաուըրի յղուած նամակէն վերջ, Մառեշալ Բուլկանին ուրիշ նամակ մըն ալ Անգլիոյ վարչապետին ղրկեց։ Բուլկանին Մաք Միլընը Մոսկուա կը հրաւիրէ. ապա կը յիշեցնէ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է Անգլիոյ հետ նոր խորհրդակցութիւններ ունենալու։ Այս հրաւէրը կը հասնի ճիշդ այն պահուն, երբ Մաք Միլըն կը պատրաստուի Այզընհաուըրի հետ տեսակցելու։ Ռուսերը նախապէս առաջարկած էին ապագինման հարցին շուրջ ալ բանակցութիւններ վարելու Արեւմտեան պետութեանց հետ. նոյնիսկ Ռուսականն ու վայրն ալ ճշդած էին — Մարտ 12ին՝ Լոնտոնի մէջ։

Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել, որ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ միջազգային քաղաքականութեան ղեկը առնել իր ձեռքը։

Ցամենայն դէպս, Լոնտոնի կառավարական շրջանակները համաձայն չեն որ Մաք Միլըն ընդունի Մոսկուայի հրաւէրը։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ 1957Ի ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Շաբաթ օր վերջ գտաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին նստաշրջանը։ Ինչպէս արդէն գրած էինք, օրակարգի կարեւորագոյն նիւթը 1957ի տնտեսական պիւտճէին քննութիւնն էր։

Վիճաբանութեանց ընթացքին պահ մը կարծուեցաւ թէ պիւտճէն փոփոխութեան պիտի ենթարկուի եւ աւելի լայն անտեսական նիւթին ազատութիւններ պիտի շնորհուին Խ. Միութեան 15 հանրապետութեանց։

Բայց շաբաթ օրուան քուէարկութեամբ, Գերագոյն Խորհուրդը միաձայնութեամբ եւ առանց փոփոխութեան վաւերացուց նախատեսուած պիւտճէն, որուն պատկերը պիտի ըլլայ՝ 617 միլիառ 156 միլիոն ռուբլի մուտք եւ 604 միլիառ 582 միլիոն ռուբլի ելք։

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։

Կէօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակադդէ (Քիրիշճեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւան քաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի գոհերուն (Տոքթ. Քորուն).— Պատմութիւն ակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աչճեան).— Կանկար (Բժշկական համայնագիտարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Թրօրոցը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ազատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը (Տոքթ. Տէքսթրէ)։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք։ Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Մինաս Ճիհանեան. նիւթը. «Սանձարձակ ազատութեան վնասները»։ Մուտքը ազատ է։

ՅՏԱՅԱՆՔ

Վիէննական Մխիթարեան միաբաններէն երաժշտագէտ Հ. Գրիգոր Հէպոյեանի «Դպրոցական Երգարան»ը, Ա. Պրակ, որ կը պարունակէ ձայնագրեալ տասը երգ, միաձայն-երկձայն, դաշնակի ընկերակցութեամբ։ Գին՝ մէկ տոլար։ Դիմել՝ Մխիթարեան տպարան, Վիէննա։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԿԻԼԻԿԻՈՅ (Պատի օրացոյց 1957ի, տօնական օրերով, օգտակար գիտելիքներով եւ Կաթողիկոսին լուսանկարով)։

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑ 1957ի Հ. Մ. Ը. Մի Արժանթինի սկաուտական կազմակերպութեան։ Պատկերազարդ։ Տպ. Պ. Այրէս։

ՉԱՐԹՕՆՔ, հեղինակ՝ Մալխաս, 4 հատոր, հրատարակութիւն «Համազգային»ի, Պէյրութ 1956։

ՇԱԻՒԼԻ եկեղեցւոյ վերաշինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Զգօն Պարթեւեանէ (Սէն Մոռ) 25,000 Ֆր. իրենց հանգուցեալ հօր ի յիշատակ։ Տէր եւ Տիկին Ս. Սարգիսեանէ (Ալֆորվիլ) 10,000 Ֆր. իրենց գինուոր զաւկին Ալժերիայէն վերադարձին առիթով։

Մանուկներու ծպտեալ հանդէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Միլի... ի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Միութեան Որբ. Օգն. Մարմնի։

SALLE PAUL FARALICQ - THEATRE ARMENIEN

21, Rue Yves Toudic, PARIS - 10e Métro : République et Bonsergen

Շաբաթ գիշեր, 23 Փետրուար 1957, ժամը ճիշդ 20.45ին

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՌԻՊԱՏԻԷԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔԸ

LE SYSTÈME RIBADIER

de GEORGES FEYDEAU

Երկու եւ կէս ժամ ծիծաղ — 3 արար — Երկու եւ կէս ժամ խնդում

Դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԺԻՒԼԻԷԹ եւ ԼԱՈՒՐԱ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս չորեքշբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանսական համալսարանի սրահը, Ալէ Լէոն Կամպեթա, կը խօսի՝

ՀԱՅՐ ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

(Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն)

Նիւթ՝ «Մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը՝ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»։

ԿՈՉ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր։ Հայրենագիտութիւնը կ'աւանդէ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան։

Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ։

Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն։

Ծախու է Քոթ տ'Ազիւր (Քաննի) Բոշվիլ կօչիկի արքլիէ մը 30 մեթր քառ., Ռուբ Նասիոնալի վրայ լիւքս փաքրիքասիօնի յաճախորդներով եւ գործիքներով։ Խոհանոց, մեծ խոհանոց մը, մէկ սենեակ, պզտիկ պարտէզ, թելէֆոն, պայ 3, 6, 9 տարուան. Տարեկան վարձք 48 հազար։ Տարեկան գին 1,5 միլիոն։ Մանրամասնութեան համար դիմել «Յառաջ»ին։

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առաջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով։ Դիմել Միութեան գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ։

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ։

Գին՝ 1200 ֆրանք։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9.30, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Աֆրիկեանին կամ խումբին [illegible] մէն չորեքշաբթի։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 5ին, Սալ Կավոյի մէջ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ։ Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՓԱՐԻԶ.— Համազգայինի վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին 13 փետր.ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ, ժամը 18,30ին։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ստացած է.— Բենիամին Միլտոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ՝ Պ. Կ. Գոճապաշեանէ 2000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Քրիստափոր Թէրզիպաշեանէ 1000 Ֆր.։ Նոյնպէս ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Նուպար Հիւսեանի զառնագէտ մահուան առթիւ, Պ. Պ. Յովհ. Հացագործեանէ 2000 Ֆր., Յովհ. Հրաչեանէ, Գ. Տալճեանէ, Տալաքիւրէեանէ 1000ական Ֆր. եւ Ա. Աչճիպաշեանէ 500 ֆրանք։

●

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը Նուպար Հիւսեանի զառնագէտ մահուան առթիւ, ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Ա. Զրբաշեանէ 2000, Վ. Պանտիկեանէ 2000, Յ. Հրաչեանէ 1000, Կ. Փօլատեանէ 1000, Տ. Մարգարեանէ 2000 եւ Ա. Աչճիպաշեանէ 1000 ֆրանք։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մարտիրոս Զօպոյեանէ 1000 Ֆր., իր սիրելի զաւկին ցաւալի արկածէ մը ազատման առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ-Անթուանի (Մարսէյլ) Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ իր դպրոցին («Անուշ»ի ներկայացումէն).—

Պ. Պ. Սահակ Թամիզեանէ, Շիրվանզադէ թատերախումբէն, Եկեղեցւոյ Դպրաց Դասէն, Գառնիկ Տէրտէրեանէ, Տիկ. Ոսկի Քէրօղլեանէ, Շմաւոն Մաթէոսեանէ, Երուանդ Մարկոսեանէ, Յակոբ Վարդանեանէ եւ Տիկին Դանիէլեանէ 1000ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Դանիէլեաններէ 3000 ֆրանք, Տէր Ներսէս Քհ. Կատարինեանէ 2000 ֆրանք, Արտաշէս Գամպուրեանէ, Մկրտիչ Տ. Ղազարեանէ, Ալեքս Թէրզիեանէ, Միհրան Քէլէշեանէ, Յովհ. Թամիզեանէ, Համբարձում Թոփալեանէ եւ Սամուէլ Յովակիմեանէ 500ական ֆրանք։

ԾԱԽՈՒ Է

Լուսանկարչական աշխատանոց մը (4×2,5) պուրօնիէռ չինելու համար, մեքենաներով, ելեկտրական ուժ, լաւ յաճախորդութիւն։ Մատչելի գին։

Դիմել՝ Պ. [illegible]ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

70, Rue de Belleville, PARIS-20e

Ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակիէ։

Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿՈՒՉՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը։

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նոռ, Ռէնսի. Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286

La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MERCREDI 13 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7806 33ème ANNEE

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3617

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ

●

Ցաւէտ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ ու յանկարծական մահը փոթորկեց հայ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերուն սրտերը:

Բացի համաժողովրդական եւ ազգային յուղարկաւորութենէն, որուն նմանը շատ քիչ անգամ տեսնուած է հայկական Փարիզի մէջ, վերջին երկու շաբթուան ընթացքին Ֆրանսայէն եւ աշխարհի ամէն կողմերէն հասնող համակրական անկեղծ ու ինքնաբուխ արտայայտութիւնները պերճախօս վկայականն են այն մեծ համբաւին, զոր կը վայելէր այս Թերթին հիմնադիր-խմբագրապետը Սփիւռքի հայութեան մէջ:

Համազգային ցաւին ու մեծարանքի ուրիշ ցայտուն ու գնահատելի մէկ ապացոյցն ալ այն սրտաբուխ նուէրներն են, որ կը տեղան օրէ օր ի վեր, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ զանազան բարենպատակ կազմակերպութեանց:

Մասնաւորապէս՝ ի նպաստ Հայ Մշակոյթի Տան, *որուն մեծ սրահը կոչուած է անմահացնելու Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակը:*

Տան Կեդրոնական Յանձնախումբը չէր կրնար աւելի լաւ որոշում մը առնել:

Շ. Միսաքեանի մեծագոյն փափաքն էր օր առաջ իրականացած տեսնել «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը, հաստատօրէն համոզուած ըլլալով, որ անիկա կոչուած է մեծ դեր կատարելու, մանաւանդ ապգապահպանման մարզին մէջ:

Տան շէնքն ալ ինք էր գտած պատահմամբ, մեծապէս դիւրացնելով Կեդրոնական Յանձնախումբին գործը:

Տարիներ տեւած էին փնտռտուքները Փարիզի զանազան Թաղամասերուն մէջ, բայց կարելի չէր եղած գտնել յարմար շէնք մը, բնակարանային ծանօթ տագնապին պատճառաւ:

Տան գնումն ու վերաշինութիւնը կը կարօտին մեծ գումարներու:

«Հայ Մշակոյթի Տուն» ընկերակցութեան նիւթական միջոցները շատ սահմանափակ են:

Կեդրոնական Յանձնախումբը յանդուգն քայլ մը առած է՝ վստահելով ո՛չ թէ իր սնտուկին մէջ գտնուած համեստ գումարին, որ հազիւ կը բաւէր շէնքին ներքնայարկը միայն գնելու, այլ ապաւինելով հայ ժողովուրդի համեստ դասակարգի լումաներուն եւ զոհաբերութեան ոգիին:

Հայը հրաշքներ գործած է անցեալին մէջ:

Փորձը ցոյց տուաւ թէ այսօր ալ ի վիճակի է հրաշք գործելու:

Շնորհիւ ամէն կողմէ հասնող լումաներուն, ցարդ երկու յճարում կատարուած է շէնքին գնման համար:

Երկու շաբթէն երրորդ կարեւոր մասնավճար մը եւս պիտի կատարուի:

Երախտապարտ թէ տարեց նուիրեալ կամաւորներ նորոգութեան աշխատանքներուն ձեռնարկեցին արդէն տասը օր առաջ, շաբթուան իրենց ազատ մէկ օրը սիրայօժար տրամադրելով այդ սրբազան աշխատանքին:

Փարիզեան շրջանի ընկերները մրցումի իջած են իրարու հետ, յուզիչ խանդավառութեամբ, իրենց ճակտի արդար քրտինքը խառնելու համար շէնքի կառուցման նուիրական գործին:

Բոլորն ալ կը գիտակցին թէ՝ շատ ուշ ենք մնացած արդէն եւ ստիպողական անհրաժեշտութիւն մըն է օր առաջ հանրութեան տրամադրութեան տակ դնել Մշակոյթի Տունը, իր ապարանով, մեծ ու պզտիկ սրահներով, ակումբ-ընթերցարանով, Թանգարանով եւ գրասենեակներով, որոնք պիտի յատկացուին զանազան կազմակերպութեանց:

Շաւարշ Միսաքեանի հոգին պիտի խայտայ անդենականին մէջ, երբ իրականութիւն դառնայ տարիներու երազը:

Շինարա՛ր աշխատանք, բոլորին գործակցութեամբ:

Ահա՛ ինչ որ պէտք է կատարուի փոթորիկէն վերջ, ամոքելու համար մեր ցաւը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՐԱԲԽԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՈՐ ԻՍՐԱՅԷԼ ՊԱՏԺՈՒԻ

Երկու օրէ ի վեր Ալժերիոյ հարցը երկրորդ աստիճանի վրայ իջաւ: Ուշադրութիւնները այժմ կեդրոնացած են Մերձ. Արեւելքի վրայ: Այլեւս պարզ է, որ Իսրայէլ նպատակ չունի Կազան եւ Շարմէլ-Շէյխը պարպելու: Իսրայէլի վարչապետին բռնած ընթացքը դժգոհութիւն պատճառեց ամերիկեան քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Արդարեւ, Մ. Նահանգները կը ծրագրէին աւելի խիստ դիրք մը բռնել Եգիպտոսի դէմ՝ խորհրդային բանակներու հեռացումէն վերջ: Բայց այժմ, երբ Իսրայէլ կը մերժէ Ազգաժողովին հրահանգները կէտ առ կէտ գործադրել, Մ. Նահանգները պիտի չկարենան երկու երրորդի մեծամասնութիւն գոյացնել ՄԱԿէն ներս՝ Եգիպտոսի դէմ առնուելիք միջոցներուն շուրջ: Միւս կողմէ արաբխասիական խմբակն ալ որոշած է պահանջել որ Իսրայէլ պատժուի իր բռնած ընթացքին համար: Մ. Նահանգները դժուար կացութեան մատնուած են. եթէ նոյնիսկ ձեռնպահ մնան, արաբխասիական ծրագիրը մեծամասնութիւն կրնայ շահիլ:

Միւս կողմէ, Ազգաժողովին քարտուղարը, Համըրշըլտ, Մերձ. Արեւելքի կացութեան մասին երկրորդ տեղեկագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին. այդտեղ կ'ըսուի թէ սպեղծուած անել կացութեան պատասխանատուն Իսրայէլն է թէեւ, բայց առայժմ պէտք է զգուշանալ Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներ ձեռք առնելէ: Համըրշըլտ կը կարծէ թէ նախընտրելի է համոզել քան՝ պատժել:

Արաբխասիական պետութիւնները ժողով մը գումարեցին երկուշաբթի գիշեր եւ իրենց որոշումներն ու առաջարկութիւնները այսօր պիտի ներկայացնեն Ազգաժողովին:

× Համըրշըլտ չափաւորութեան քրդոր տուաւ արաբխասիական պետութեանց եւ յայտնեց թէ Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու որոշումն ու գործադրութիւնը կրնայ շատ աւելի ծանրացնել Մերձ. Արեւելքի քաղաքական կացութիւնը:

× Մ. Նահանգներու խորհրդային դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տըլըսի հետ: Դուրս ելած պահուն լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով յայտնեց թէ Իսրայէլ հաստատ կը մնայ իր նախորդ որոշումներուն վրայ. այսինքն կը մերժէ քաշուիլ Կազայի եւ Աքապայի շրջաններէն, այնքան ատեն որ Եգիպտոս լուրջ հաւաստիքներ չի տար թէ թշնամական արարքները պիտի չվերսկսին:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ, որ տակաւին Հնդկաստան կը գտնուի, յայտարարեց թէ «Այգընհաուըրի վարդապետութիւնը» աշխարհը կը տանի դէպի նոր պատերազմ մը:

ՏԸԼԸՍ եւ Փոլ Հանրի Սփաք տեսակցութիւն մը ունեցան «Եւրաթոմ»ի հարցին շուրջ: Ինչպէս արդէն գրած էինք, Մ. Նահանգները պատրաստակամութիւն յայտնած էին ամէն ձեւով օժանդակելու «Եւրաթոմ»ի անդամ պետութեանց՝ հիւլէական մարզին մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՊԱԳԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը երկուշաբթի օր տուաւ մանրամասնութիւնները այն նամակին, որ մառեշալ Բուլկանին յղած էր վարչապետ Ատընաուըրի:

Բուլկանին նախ կը յայտնէ թէ գոհ չէ գերմանեւռուս յարաբերութեանց արդի վիճակէն: Լաւագոյն յարաբերութիւններ ստեղծելու բազմաթիւ առիթներ փախցուեցան, բայց ոչ մէկ լուրջ արգելք կայ որ երկու երկիրները աւելի մօտենան իրարու:

Ապա Բուլկանին իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ հետզհետէ աճող հակառուս մթնոլորտին համար. կը շեշտէ սակայն, թէ այդ մթնոլորտը անունդ կը ստանայ առաւելաբար օտար աղբիւրներէ:

Այս հաստատումներէն վերջ մառեշալ Բուլկանին կը մատնանշէ թէ Արեւմտեան Գերմանիա պէտք է զգուշանայ իր ամբողջ կարողութիւններով զինարշաւին մէջ մտնելէ, որովհետեւ այդ ձեւով դրացիներուն կասկածը կը հրաւիրէ իր վրայ: Այս բոլորին արդիւնքը այն կ'ըլլայ, որ Գերմանիոյ միացման կենսական հարցը անորոշ ժամանկով կը յետաձգուի:

Վերջին աշխարհամարտին ընթացքին, կը շարունակէ մառեշալ Բուլկանին, Խ. Միութիւնն ու Գերմանիան էին որ կրեցին մեծագոյն եւ նիւթական ամէնէն ծանր կորուստները: Պատմութեան այս դասը ցոյց կուտայ թէ երրորդ աշխարհամարտի մը պարագային, դարձեալ մեր երկու ժողովուրդներն են որ զոհ պիտի դառնան: Եւրոպայի եւ աշխարհի խաղաղութիւնը կախում ունի մեր երկու երկիրներուն յարաբերութիւններէն. անհրաժեշտ է որ գիտակցութիւնն ունենանք այս պատասխանատուութեան:

Մառեշալ Բուլկանին կը վերջացնէ մատնանշելով առեւտրական, մշակութային եւ գիտանգիտական դաշինքներու անհրաժեշտութիւնը եւ երանի տալով 1939ի այն օրերուն, երբ Գերմանիա եւ Խ. Միութիւն դաշնակից էին իրարու:

× Խ. Միութեան Արտ. նախարարը, Շեփիլով, երկուշաբթի օր իր մօտ հրաւիրեց արեւմտեան երեք մեծերու դեսպանները եւ անոնց յանձնեց պաշտօնական նամակներ. կը կարծուի թէ ապազինման եւ խաղաղութեան պահպանման շուրջ կը դառնայ հարցը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԷՆ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը, իր երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ որոշեց վերականգնել Կովկասի Կապարտին-Պալքար եւ Չէչէն-Ինկուշ հանրապետութիւններն ու Չերքէզ-Քարաչայ ինքնավար շրջանը, ինչպէս նաեւ ստորին Վոլկայի Քալմուքներու ինքնավար շրջանը, որոնք 1943-44ին ոչնչացուած էին եւ բնակչութիւնն ալ Խազախստան աքսորուած էր՝ «Գերմանացիներու հետ գործակցած ըլլալու պատճառով»:

Պատերազմի ընթացքին աքսորուած Վոլկայի Գերմանացիներն ու Խրիմի Թաթարները, որոնք մեծ մասամբ ջարդուած են, չեն օգտուիր այս նոր որոշումէն:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նախկին խնամակալը, ծովակալ Հորթի, կ'իյնայ տառօտ մեռաւ Լիզպոնայի մէջ: Ծովակալը Հունգարիոյ Թագաւորութեան խնամակալ ընտրուած էր 1920ին: 1941ին, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ միանալով, պատերազմ հրաչակած էր Խ. Միութեան դէմ: 1945ին Դաշնակիցները դատական առեան քաշեցին զինքը, բայց անպարտ արձակեցին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ *հաշիւը* պլօքէ *եղած ըլլալով:*

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր անօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Զ. ՑԱՆԿ)

●

Բժիշկ Տ. (Փարիզ)	10.000
Սարգիս Էֆխանեան	5.000
Արմենակ Թուրիկեան (Քլամար)	5.000
Յ. Նիկողոսեան (Պուա-Քոլոմպ)	3.000
Կապ. Խաչի Վիէնի Մասնաճիւղ	5.000
Կապ. Խաչի Պոմոնի Մասնաճիւղ	5.000
Յ. Աւաեան (Կրընոպլ)	1.000
Աղապապ Պարսամեան	2.000
Կապ. Խաչի Պանեէօյի Մ. ճղ	5.000
Նախորդ գումար	582.400
Ընդհ. գումար	623.400

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e

Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

●

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Նշանեան (Քան)	1.000
Պ. Մանուկեան (Մարսէյլ)	2.000
Պ. Պուլանեան (Սալէն)	2.000
Տիկին Աւաեան (Կրընոպլ)	1.000
Պ. Աղապապ Պարսամեան	1.000
ՍԵԲԱՍ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻՆ	
Պ. Աղապապ Պարսամեան	1.000

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առեւտրական բանակցութիւնները, որոնք կը նախատեսէին 3 տարուան համաձայնագրի մը ստորագրութիւնը, վերջ գտան շաբաթ օր: Համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ առջի օր՝ երկուշաբթի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ քարիւղատար նաւ մը, որ կը փորձէր Սուէզի ջրանցքէն անցնիլ, անշարժութեան դատապարտուած է Փորթ Սայիտէն 79 քլմ. դէպի հարաւ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ լուր կը շրջի թէ նախկին վարչապետը, Իմրէ Նաճի պիտի դատուի:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը, իրենց համագումարին մէջ յայտարարեց թէ Ամերիկայի համայնավարները պէտք է բոլորովին անջատուին Մոսկուայէ եւ ըմբռնեն «մարքսիստական գաղափարաբանութեան սահմաններուն մէջ բացարձակ անկախութեան մը» անհրաժեշտութիւնը:

ԿԸ ԿԱՐԾՈՒԻ թէ վարչապետ Կի Մոլէ Ուաշինկթըն պիտի մեկնի փետր. 26ին՝ երեք օր տեւող պաշտօնական այցելութեան մը համար: Կ'ըսուի նոյնպէս թէ պիտի մասնկցի Այզընհաուըր-Մաք Միլըն խօսակցութեանց:

ՍԱԿԱՐԱՆ (փետր. 11) Զոյլ ոսկի՝ 464,000, *նափոլէոն* 3440, *զուիցերիական* 3290, *անգլիական* 4350, *քսան տոլարնոց* 16,480, *թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար* 398, *անգլիական* 1070, *զուիցերիական* 95, *պելժիական* 7,90, *լիր* 0,63:

ԷՋ ՄԸ
ՀԱՅԵՒՖՐԱՆՍ. ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Ամէն անգամ որ կ'անցնիմ Շան զ'Էլիզէէն, կը յիշեմ պատմական դէպք մը որ իր անդրադարձումը ունեցած է Թուրքահայ կրթական կեանքին վրայ իր ատենին։

Նափոլէոն Գ. սովորութիւն ունէր գարնան եղանակին ձիաւոր շքախումբով Թիւիլըրիէն ելլելով պտոյտ մը կատարել, կիրակի առաւօտները, դէպի Պուլոնեի անտառը։

Այսպէս, 1866ի Ապրիլին առաջին կիրակին, երբ կայսերական շքախումբը կը հասնի Ռոն Փուան տէ Շան զ'Էլիզէ, մայթերուն վրայ հաւաքուած ամբոխին մէջէն կրօնաւոր մը կը փրթի, բարձրահասակ, մօրուսաւոր, ռուս կրօնաւորներուն նման մէջքը սեղմուած այլ լայնաթեւ սքեմով, վիզէն կախած լայնախաչ մը։ Յուզումէն դալկահար ու դողդոջուն, ոտքը բաժնելով մայթէն կը դնէ պողոտային վրայ, թեւը երկարած, ձեռքին մէջ թուղթ մը, արագ արագ կը յառաջանայ դէպի կայսրը։ Ձիաւորները արեւմուտքի մէջ անսովոր այս տեսարանէն իրար կ'անցնին։ Հրամանատարը որ յիսուն մեթր հեռաւորութեան վրայ թափօրին գլուխը կը գտնուէր, սանձին վըրայ ուժգին պրկումով մը ձին կը դարձնէ դէպի կրօնաւորը, որուն դէմքին վրայ այդ միջոցին կաթիլ մը արիւն չէր մնացած։ Կայսրը կռահելով որ այդ կրօնաւորէն վտանգ մը չէր կրնար գալ իրեն, թոյլ կուտայ որ մօտենայ։ Թուղթը կ'առնէ։ Շքախումբը կը շարունակէ իր ճամբան։ Կրօնաւորը կը վերադառնայ եւ կը խառնուի ամբոխին։

Ո՞վ էր այդ կրօնաւորը։ Էջմիածնական Շահնազարեան վարդապետ։

Շահնազարեան վարդապետ, կաթողիկոսին հետ համախորհուրդ, Էջմիածինէն ելլելով կ'երթայ Պոլիս, այնտեղ բարձրագոյն վարժարան մը բանալու նպատակով։ Իր ծրագիրը կը յայտնէ պոլսահայ աւագանիին, որոնք համակրանքով զինքը մտիկ ընելէ ետքը, երբ կարգը կուգայ քսակներուն բերանը բանալուն, ցաւ կը յայտնեն թէ ինչո՛ւ քանի մը օր առաջ Պոլիս չէր եկած, որովհետեւ Պոլիս կը գտնուէր Նուպար փաշա, Խտիվ Իսմայիլ փաշայի եւ Բ. Դրան միջեւ ծագած խընդրի մը կարգադրութեան համար։

Շահնազարեանի սքեմին տակ պահուած էր գործի մարդը։ Առանց ժամանակ կորսնցնելու, կ'երթայ Եգիպտոս։ Նուպար փաշա սիրալիր ընդունելութիւն մը կ'ընէ կաթողիկոսական ներկայացուցիչին, վերահասու կ'ըլլայ անոր ծրագրին եւ երբ վարդապետը ութ հազար ոսկիի ծախք մը կը ներկայացնէ, Նուպար փաշա վարանում մը ցոյց կուտայ այդքան խոշոր գումարի մը առջեւ։ Ոտքի կ'ելլէ, սենեակին մէջ շրջան մը կ'ընէ մտածկոտ։ Մեծ հայրենասէրը չէր կըրնար դաւաճանել իր կոչումին, կը նստի գրասեղանին առջեւ, գրքոյկէն թուղթ մը կը հանէ եւ ութ հազարը կլորցնելով՝ տասը հազար ոսկինոց մուրհակ մը կը ստորագրէ պոլսական դրամատունէ մը գանձելի եւ կը յանձնէ Շահնազարեան վարդապետին։ Շահնազարեանի ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր։ Իր փայփայած գործին նիւթական մասը ապահովուած էր։ Այժմ կը մնար Սուլթանին արտօնութիւնը ձեռք բերել, որ դիւրին գործ չէր։ Բայց Շահնազարեան դժուարութեանց առջեւ ընկրկիլ չէր գիտեր։

Աղեքսանդրիայէն նաւ կը նստի, շունչը կ'առնէ Մարսէյլ, անկէ Փարիզ ու Սէնթ Օնորէ փողոցին մէջ համեստ պանդոկ մը կ'իջեւանի։ Ինչո՞ւ։ Ֆրանսացիներուն կայսեր միջնորդութիւնը հայցելու իր բարեկամ Սուլթան Ազիզի մօտ, դպրոցին բացման արտօնութիւնը ձեռք բերելու համար։ Իր նպատակը կը յայտնէ պանդոկապետին։ Բարի Ֆրանսացին, հակառակ անծանօթ օտարականի մը դէմ յանդիման գտնուելուն եւ եղերական դէպքի մը պարագային իրեն գալիք ահաւոր պատասխանատուութեան, ցուցմունքներ կ'ընէ կայսեր սովորութիւններուն մասին եւ վարդապետը ինք կ'ընտրէ իր աղերսագիրը ներկայացնելու եղանակը, արեւելեան ձեւը, զոր պատմեցինք։

Քանի մը օր ետքը, Արտաքին նախարարութենէն հրաւիրագիր մը կ'ընդունի, ներկայանալու համար Քէ տ'Օրսէ։ Նախարարը անձամբ կ'ընդունի զինքը, որ կը յայտնէ թէ իր խնդրանքը հաղորդուած է Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանին եւ յոյս կը յայտնէ թէ Պոլիս վերադարձին արտօնագիրը պատրաստ կ'ըլլայ։

Կրթական նախարարը երբ այս դէպքը կ'իմանայ, աչքերը չորս կը բանայ։ Ֆրանսական մշակոյթին Արեւելքի մէջ տարածման իր ծրագրին համար սքանչելի պատեհութիւն մը կը ներկայանար։ Փարիզի մէջ ուսուցչական մարմին մը կը կազմէ հայ դպրոցին համար։ Անկէ զատ Կալաթասերայի լիսէին Ֆրանսացի ուսուցիչներուն հրահանգ կուտայ, որպէսզի հայ դպրոցին մէջ ձրի դասեր ստանձնեն Ֆրանսական լիսէներու ծրագրով։

Դպրոցին անունին խնդիրը — Շահնազարեան կ'ուզէ դպրոցը կնքել Նուպարեան–Շահնազարեան անունով։ Սակայն Նուպար փաշա համեստօրէն կ'ըսէ թէ այդ պատիւը կ'իյնայ վարդապետին։ Կ'ուզէ որ նախ վարդապետին անունը դրուի։ Եւ դպրոցը կը կոչուի Շահնազարեան–Նուպարեան։

Դպրոցին հացը կը մատակարարէ պետութիւնը։ Անկէ զատ, Սուլթան Ազիզ իր անձնական գանձէն յիսուն գաւառացի աշակերտներու թոշակ կը յատկացնէ։

Աշկերտներուն ամէնէն շատ սիրած ուսուցիչը կ'ըլլայ Պոնկէն, յեղափոխական ընտանիքէ սերած՝ ինքն ալ Թունդ յեղափոխական, միապետական Ֆրանսայի աքսորականութենէն հալածուած Փարիզի մէջ, իր կեանքը քարշ կուտար դպրոցէ դպրոց, մինչեւ որ կրթական նախարարը զինք ետ կ'առնէ ուսուցչական կազմին մէջ եւ կ'ուղարկէ Պոլիս։ Պոնկէն ընդհանուր հսկիչ էր եւ մօտէն շփման մէջ էր աշակերտներուն հետ։ Երբ 1870ին Ֆրանսայի Գ. Հանրապետութիւնը կը հռչակուի, Պոնկէն բոլոր աշակերտները կը հաւաքէ դպրոցին մեծ սրահին մէջ եւ խանդավառ ճառ մը կ'արտասանէ, որմէ ետք 500 աշակերտները միաբերան կ'երգեն Մարսէյյէզը։

1870ի պատերազմին, Ֆրանսացիներուն կողքին կռուող Չէյթունցի կամաւորները վերադարձին Պոլիս կը հանդիպին, դըպրոցին մէջ ընդունելութիւն մը կը սարքուի ի պատիւ Չէյթունցիներուն։

Կրթական նախարարը յուսախաբ չեղաւ։ Թէեւ Շահնազարեան վարժարանը կարճ կեանք մը ունեցաւ, բայց անոր յաջորդեց Կեդրոնականը, ապա Պէրպէրեան եւ ուրիշներ, որոնք Ֆրնսական մշակոյթին տարածման վառարանները եղան, եւ ինչպէս գրած եմ ասկէ առաջ (Ֆրանսերէնի ուսուցումը մեր մէջ, «Յառաջ» 7 Օգոստ. 1953) հայ ուսանողը Ֆրանսերէն կը սորվէր ոչ թէ իբրեւ օտար լեզու, այլ իբրեւ մայրենի լեզուին ամբողջացուցիչ մէկ մասը։ Այս պատմութիւնը Ֆրանսացիներն ալ թող գիտնան։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԻՒԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կը յիշեմ շատ աւելի եզական պարագայ մը, մեր շրջանին մէջ (Բաբերդ), ցոյց տալու համար թէ «թաքուն անձնաւորութիւն»ը այնքան ընդհանրացած էր որ Համիտ իր հռչակաւոր անձնագրերով ալ չկրցաւ գիտնալ Հայերուն թիւը։

Բաբերդէն 7–8 մղոն հեռու դէպի հարաւ–արեւմուտք Քարաւերակ անունով զուտ հայաբնակ գիւղը կար, որ ունէր 2000է աւելի բնակիչ։

Կառավարութիւնը գիւղին քրիստոնեայ դիմագիծը պղտորելու համար, քանի մը անգամ փորձեց գիւղ մտցնել կամ անոնց մօտակայ հողերուն վրայ տեղաւորել քոչւոր մահմետականներ։ Քարաւերակցին չընդունեց եւ անգամ մըն ալ ժանտարմաներու օժանդակութեամբ հաստատուիլ ուզող եկուորներուն դիմադրեց, բահով բրիչով եւ գերանդիով։ Դիմադրողներուն մէջ աչքի կը զարնէին արու երիտասարդ բազուկները։ Ասոնք այն ատեն հռչակաւոր խօսք մըն ալ մէջտեղ նետեցին.— «Տղաք, տուն գլուխ մոզիկ մը»։ Այսինքն ամէն տուն հորթի մը գինը վճարել աչք առնելով մինչեւ վերջ պիտի պայքարին եւ պիտի յաղթեն։

Այս դէպքը կառավարութեան աչքը բացաւ։ Գիւղին մէջ թաքնուած փոքրիկ բանակ մը կար, որ ուրիշ բան չէր՝ եթէ ոչ քէթմը նուֆուսի գրամագլուխը։ Կարճ ժամանակ մը ետքը գիւղացին յանկարծակի կուգար։ Առաւօտ մը գիւղը պաշարման տակ առնուած էր։ Պետական պաշտօնեաներ եկած էին մարդահամարի։ Կարճ ստուգումով մը երեւան կուգար հսկայ խարդախութիւն մը, մինչեւ անգամ քսան տարեկան երիտասարդներ կը գտնուէին քէթմը նուֆուսի յանցանքին տակ։ Ամբողջ Քարաւերակը ամբաստանութեան տակ էր։ Կառավարութիւնը կ'որոշէր մեծ տուգանք մը եւ տեղահանութիւն։

Հրամանը կուգար Բ. Դուռնէն։

Մատնութեան դէպք չկայ։ Գիւղացիք անխոհեմաբար իրենք զիրենք մատնած էին։ Երբ հազիւ քանի մը տասնեակ արձանագրութիւն կ'երեւար պետական տետրակներուն մէջ, կոխի դաշտին վրայ քանի մը հարիւր անձ հրապարակ եկած էին (*)։

Քարաւերակցին, որ միշտ հնարամիտ միտք մը ցոյց տուած էր, այս անգամ ալ երեւան հանեց նոյն միացեալ ոգին եւ կացութիւնը դիմաւորեց համապատասխան միջոցով մը, յանդուգն՝ իր յղացումով եւ գործադրութեան եղանակով։

Գիւղին ծերակոյտը կէս ժամուան ժողովի թոյլտուութիւն մը կը խնդրէր կառավարական հրամանը գործադրող զինեալ ուժերու հրամանատարէն, որ չմերժեց։ Կէս ժամ ետքը գիւղին բոլոր արու բնակչութիւնը, իրենց գլուխները ճերմակ լաթ մը կապած, (փաթթոցի ձեւով որ իսլամութեան նշան է), դուրս կուգային եւ իրենք զիրենք իսլամացած կը յայտարարէին եւ կը խնդրէին իրենց հօր՝ Մարգարէին փոխանորդ Խալիֆային պաշտպանութիւնը։ Քարաւերակ գիւղը ինքզինք կը դնէր Համիտի պաշտպանութեան տակ ?

Շէրիի օրէնքով իսլամ մը կարելի չէ իր տունէն եւ տեղէն բանի հանել։

Հեռագիրները կը բանէին երկու օր՝ Բաբերդէն Պոլիս։ Երկու օր ետքը գիւղը բարեխնամ կայսեր ներումին արժանացած էր։

Անգամ մը որ մահէ կամուրջը անցած էին, տեղական կառավարութեան հետ կը մտնէին բանակցութեան, քէթմը նուֆու-

(*) Բաբգէն Քհն. Ալանեան իր «Բաբերդ» գրքին մէջ, շատ մը թերութիւններու եւ սխալներու կարգին, այս դէպքն ալ կը վերագրէ դաւաճանութեան եւ անուն մըն ալ կը յիշէ, ինչ որ ճիշդ չէ։ Եթէ պատահարը անաչառօրէն քննէր, մեր մէջ սովորական դարձած ամէն դժբախտութեան ծայրը դաւաճանի մը շուքը պիտի չփնտռէր։ Եթէ յանցաւոր մը կար, գիւղացին ինքն էր։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Ա. ՄԱՍ.– ԱԼԻ ՌԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

Պահ մը սրճարան մը Թողուցի զայն եւ գացի տեսնուիլ Սիրքէճիի պանդոկապետներէն ինծի ծանօթ մէկուն հետ։ Ըսի այս պանդոկապետին, թէ այս գիշեր, թերեւս քանի մը գիշեր եւս մնալու պայմանով, իր պանդոկը պիտի բերուին քանի մը հիւրեր. կէս գիշերէն վերջ մեր կողմէ ղրկուած գաղտնի ոստիկաններ պիտի գան ձերբակալելու զանոնք՝ առաջնորդելու համար ոստիկանատուն։ Պանդոկապետը համաձայնեցաւ։ Բնականաբար ինք պիտի շահէր՝ իւրաքանչիւրէն գանձելով պանդոկի վարձքը։

Համաձայնութիւն գոյանալէ վերջ, մեկնեցայ եւ գացի Վլատիմիրը բերի, ծանօթացնելու համար պանդոկապետին հետ։ «Ահա, սիրելիս, այս մարդն է որ պիտի բերէ հիւրերը», ըսի անոր։ Իրարու հետ ծանօթացան։ Յետոյ՝ Վլատիմիրին հետ մեկնեցանք դէպի ոստիկանական տեսչութիւն։ Այնտեղ հետեւեալ հրահանգը տուի անոր.

— Հիմա քու մարդոց կ'երթաս կ'ըսես թէ «ձեզ Սիրքէճիէն շարժանաւ պիտի նստեցնեմ», ու կ'առնես պանդոկ կը տանիս։ Մենք գիշերը պանդոկէն կը վերցընենք զանոնք։

Վլատիմիրին հետ համաձայնելէ վերջ այսպէս, անցագիրները յանձնեցի եւ ղրկեցի։

ՊԱՆԴՈԿԻՆ ՀԻՒՐԵՐԸ

Յաջորդ օրը Վլատիմիր ոստիկանատուն եկաւ.

Այսօր, իրիկուան դէմ, հինգ հոգին պանդոկ պիտի տանիմ ըսաւ։

Պատուիրեցի որ զանոնք պանդոկ առաջնորդելէ վերջ լուր տայ մեզի։

Արդարեւ, այդ օրը, իրիկուան դէմ, Վլատիմիր նորէն ոստիկանատուն եկաւ, ըսաւ թէ հինգ հոգին տարած է պանդոկ, եւ ինծի ցոյց տուաւ հայերէն գրուած քանի մը տոմսեր։

Հինգ հոգին պանդոկ տարի։ Իրենց ըսի որ, շարժանաւը առտուն կանուխ մեկնելու սահմանուած ըլլալով, հիմակուընէ ինծի թուղթ մը գրեն տան՝ ըսելով որ ողջ առողջ շարժանաւ նստած ու մեկնած են։ Որովհետեւ ըսի, առտուն կանուխ երբ գամ զիրենք շարժանաւ նստեցնելու, աճապարանքի պահուն դժուար կ'ըլլայ գրելը։ Եւ իրիկունէ իրենց ձեռքէն առի այս տոմսերը։ Այս տոմսերը ցոյց պիտի տամ հինգ փախստականներուն Պոլիս մնացած ընկերներուն, որպէսզի անոնք ալ մէկիկ մէկիկ առաջնորդեմ ձեր մօտ, դուք ամէն իրիկուն սպասեցէք հիւրերուն։

ՀԻՆԳ ԱՌ ՀԻՆԳ ԵԿԱՆ

Անհրաժեշտ հրահանգները տուի։ Պանդոկ զրկուելիք գաղտնի ոստիկանները զատեցի։ Կէս գիշերը անց, ժամը 2ին պիտի երթային պանդոկ, ձերբակալելով հինգ հոգին պիտի բերէին ոստիկանական վերատեսչութեան շէնքը։ Բնականաբար, այդ պահուն ոչ ոք պիտի գտնուէր փողոցներուն մէջ եւ ոչ ոք պիտի տեսնէր ձերբակալեալները։ Յարմար դատեցի պանդոկապետին յանձնարարել, որ պատուիրէ իր ծառային, թէ երբ ճամբորդներուն մասին իրմէ տեղեկութիւն խնդրուի, պատասխանել թէ գիշերը Պուլկարիա մեկնեցան։

Այդ գիշեր, գաղտնի ոստիկանները կ'երթան պանդոկը, ուր կը գտնեն հինգ հոգին կազմ եւ պատրաստ, ճերմակեղէնի ծրարները իրենց ձեռքին մէջ, Վլատիմիրի գալստեան ակնդէտ։ Առանց աղմուկ հանելու, կը ձերբակալեն ու կը բերեն ոստիկանական վերատեսչութիւն, ուր կը բանտարկեն անոնց համար առաջուընէ պատրաստուած սենեակներու մէջ։

Յաջորդ օրը Վլատիմիրը չեկաւ։ Գացեր էր իր ծանօթներուն մօտ, անոնց տալու այն տոմսերը, զորս գրած էին իր կողմէ Պուլկարիա փախցուած (°) հինգ Հայերը։ Եւ մօտաւորապէս 20 լուսանկար եւս բերաւ։

Քննեցի այս լուսանկարներն ալ։ Մեր փնտռածմարդոց նմանող ոչ մէկը կար անոնց մէջ։ Սակայն նկատելով որ բոլոր ասոնք մէկ անգամէն պանդոկ տանիլը անպատեհ էր, այդ օրը որոշեցինք անցագիր հանել միայն հինգ հոգիի համար։ Անցագիրները տուի Վլատիմիրին։

Այս ձեւով ամէն օր հինգ հոգի պանդոկ կը տարուէին, մենք ալ կը ձերբակալէինք եւ գիշերանց միւթեֆերրիքա կը փոխադրէինք։

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ՉՂՐԿԵՑԻՆՔ

15–20 օրուան ընթացքին միւթեֆերրիքայի արգելարանը լեցուեցաւ մօտ 70 հոգիով։ Բոլոր ասոնք գաւառացի ամուրի Հայեր էին։ Թէեւ հարկ էր զանոնք Անատոլու ղրկել, սակայն, այդ պարագային անոնք կրնային հաղորդակցութեան մէջ մտնել հայրենակիցներու հետ եւ պատմութիւնը երեւան հանել, այնպէս որ մենք պիտի չկարենայինք այլեւս ձերբակալել մեր փնտռած անձերը։ Այս պատճառով յետաձգեցինք։

«ՄԵԾԵՐԸ ԲԵՐ»

Վլատիմիրի բերած մարդիկը բոլորն ալ այսպէս գաւառացի ամուրիներ էին։ Երբ Րէշատ պէյ նշմարեց այս պարագան, օր մը կանչեց զիս եւ այսպէս խօսեցանք իրարու հետ.

— Այն Հայերը, որոնց լուսանկարները կը հաւաքէ կը բերէ Վլատիմիր, կը պատկանին այն գաւառացի ամուրիներու դասակարգին, որոնց նմանները մենք ամէն օր դուրս կ'աքսորենք։ Թաքստոց մտածները դժուար թէ այս ձեւով կարենանք ձեռք ձգել։ Հետեւաբար պէտք է վերջ տալ այս գործին, դուն ալ կը տեսնես որ ապարդիւն է մեր յոգնութիւնը։

(Շար. – 2)

ու խնդիրը կարգադրելու համար իբրեւ համայնք: Գործը կը կապէին հիլլէի շէրի: Արդարեւ տուն գլուխ մէկ մոլիկ գոհելով կ'ազատէին իրենց օձիքը:

Քաղաքերակցին իր խօսքը դրժեց, բայց Համիտ չէր կրնար իր շնորհած ներումը ետ առնել եւ իր խօսքը դրժել: Դէպքը հող ալ մնաց:

Այս գործին ոգին եւ վարիչը եղած է յայտնի Գարեգին Սանոսեան, նոյն գիւղէն, քաջ Թրքագէտ, իրաւարան, ուսուցիչ եւ յեղափոխական: Մեր ժամանակի լաւագոյն ուսուցիչներէն մէկն էր գրաբարի եւ Թուրքերէնի: Դէպքը իր տեսակին մէջ յիշատակութեան արժանի պիտի մնայ միշտ: Բայց ճէրմը ճուփուսը Թուրքիոյ մէջ ամէն տեղ առաւել կամ նուազ կերպով ծածուկ՝ միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է: Նոյնիսկ Թուրքերու մէջ: Կամայ եւ ակամայ թերացումներ, նիւթական անկարելիութիւններու պատճառով:

Թրքական սահմանադրութենէն ետքը, երբ զինուորութիւնը պարտադիր դարձաւ, այրերու արձանագրութիւնները համեմատաբար կանոնաւորուեցան եւ սրբագրուեցան, բայց կիներու թիւը միշտ ալ մնաց անորոշ:

Այսպիսի պայմաններու տակ կատարուած կամաւոր եւ ակամայ, օրինաւոր եւ ապօրինի թերացումներուն մասին մեր առաջնորդարանները բան մը չէին կրնար ընել, գիւղերու մէջ քահանաները տգէտ եւ անգիտակ վիճակագրութեան անհրաժեշտութեան՝ աւելի գործաւոր երկրագործներ էին քան գրասենեակի պաշտօնեայ: Իսկ բուն գիւղացին ամէն տեղ եղած է կասկածոտ եւ խուսափած պաշտօնական ձեւակերպութիւններէն:

Ուրեմն Պատրիարքարանը ինքն ալ կ'անգիտանար Թրքահայութեան ճշգրիտ թիւը եւ այս անգիտութեամբ, մէկ միլիոն զոհ ներկայացուց հաշուեյարդարի ժամանակ, երբ կը կարծէինք թէ, իբրեւ մեծ յաղթականներու փոքրիկ դաշնակից, մենք ալ իրաւունք մը շահած էինք:

Պատմութիւնը կը պահանջէ սրբագրութիւն մը: Եւ ինչո՞ւ չէ, մեր քաղաքական դատին համար թերեւս օր մը այս պարագան ծառայէ նաեւ իբրեւ վկայութիւն:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԲԱԲԵՐԴԵԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարականներուն համագումարը վերջացաւ: Քուէարկուեցան հետեւեալ բանաձեւերը.— 1) Ընկերվարականները պատրաստ են սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութեան հետ միանալու 2) Ոչ մէկ կապ կ'ուզեն ունենալ համայնավարներուն հետ: 3) Իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն արեւմտեան երկիրներու պաշտպանողական բլոկ. ծրագրին: 4) Համոզուած են թէ անհրաժեշտ է Միացեալ Եւրոպայի ստեղծումը:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ապահովութ. ուժերը կը հետապնդեն կիրակի օրուան ահաբեկչութեանց պատասխանատուները: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան նոր դէպքերու առաջքն առնելու համար:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յաճախ ըսուած եւ կրկնուած է թէ Ռուս յեղափոխականները աւելի քիչ աւերներ գործեցին քան Ֆրանսացի յեղափոխականները՝ 1789ին: Ասիկա թերեւս ճիշդ է: Ճիշդ է նաեւ թէ Խորհրդային կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ պատմական-ազգային յուշարձաններու պահպանութեան համար եւ մեծ գումարներ յատկացուց պատերազմի ատեն վնասուած ու քանդուած յուշարձաններու նորոգութեան եւ վերականգնումին համար:

Դուրսէն եկող զբօսաշրջիկները, որոնք կը տեսնեն առաւելաբար Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մօտերը գտնուած դղեակները, կը կարծեն թէ պատկերը նոյնն է երկրին ամէն կողմը, եւ իրենց վերադարձին՝ ոգեւորուած յօդուածներ կը գրեն այս ուղղութեամբ:

Սակայն պէտք է զգուշանալ ընդհանրացումներէ, որովհետեւ եթէ մաս մը յուշարձաններ վերանորոգուած են, բազմաթիւ ուրիշներ ձգուած են իրենց վիճակին. անհոգութիւնը շատ աւելի վնասներ պատճառած է այս մարզին մէջ, քան յեղափոխութիւնն ու պատերազմները:

Լիթերաթուրնայա Կազէթայի մէջ բազմաթիւ գրուածներ գրեցին այս մասին: Յայտնեցին թէ Ռուսիոյ հիւսիսային կողմը բազմաթիւ վանքեր եւ եկեղեցիներ կան, որոնք փլուզման վտանգին տակ են: «Այս պատմական յուշարձանները սովխոզներու նախարարութեան խնամքին յանձնուած էին: Բայց հակառակ իրեն ուղղուած բազմաթիւ հանրագրութիւններուն՝ նոյն նախարարութիւնը գրական ոչ մէկ քայլ առաւ: Ցաւով կը հաստատենք թէ Նենոքսի գեղեցիկ կեղեցին, որ շինուած էր 1693ին, հրդեհուած է: Նոյնպէս հրոյ ճարակ դարձած է Մեզին գետի ափին գտնուած Հնադարեան եկեղեցին: Յանցաւորները չեն պատժուած: Կրապոնկորսքի վանքին նկարազարդ պատկերները գողցուած են. յանցաւորները գտնուած են, բայց ոչ մէկ պատիժ արժանացած»:

Մինչեւ իսկ «Փրաւտա»ն հրատարակեց Փրոֆ. Ն Վորոնինի մէկ նամակը, որ կը յայտնէ թէ Խ. Միութեան հեռաւոր անկիւնները գտնուած թանգարաններու արուեստի մեծարժէք գանձերը ոչ միայն փճանալու վտանգին ենթակայ են, այլ եւ յաճախ կը կողոպտուին անծանօթ անձերու կողմէ:

Հակառակ այս յօդուածներուն ու բողոքներուն, կացութիւնը կը մնայ նոյնը: Վերջերս շատ աւելի լուրջ ազդարարութիւն մը լոյս տեսաւ «Լիթերաթուրնայա Կազեթա»յի մէջ՝ ականաւոր անձերու ստորագրութեամբ. ի միջի այլոց ստորագրած էին նաեւ Փրոֆ. Վորոնին, ակադեմիկոս Ի. Կրաբար, Մոսկուայի Համալսարանին տնօրէնը՝ Ի. Պեթրովսքի, Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմական բաժնի քարտուղարը՝ Մ. Թիխոմիրով, երեք յայտնի գրողներ՝ Թիխոնով, Ֆետին, Էհրենպուրկ, եւ շատ ուրիշներ:

Ստորագրողները նախ եւ առաջ կը մատնանշեն յատկանշական դէպք մը: Անցեալ Յունիս 2ին, Ուֆայի մէջ ուժանակով օդը հանուեցաւ Սմոլենսքի պատմական տաճարը՝ հակառակ Գիտութեանց Ակադեմիային եւ Խ. Միութեան Լուսաւորութեան նախարարութեան բողոքներուն, եւ առանց կառավարական անհրաժեշտ արտօնութեան: Ապա կը յայտնեն թէ բարբարոսութեան նմանօրինակ դէպքեր տեղի ունեցած են նաեւ ուրիշ վայրերուն մէջ. բազմաթիւ վանքեր օդը հանուած են: Լենինկրատի մօտերը գտնուած հիանալի «չինական պալատ»ը դարձած է երկրագործական դըպրոցին ամբարը. պարտէզին մէջ աշակերտները կը պտտին.. «թրաքթէօրնի–բով»: Եարոսլաւի մէջ, 17րդ դարէն մընացած ամէնէն գեղեցիկ եկեղեցիներէն մէկուն որմնանկարները փճանալու վրայ են:

Այս բոլորին պատճառն այն է, որ պատմական յուշարձաններու պահպանութիւնը կախում ունի իրարմէ անտեղեակ նախարարութիւններէ եւ յանձնախումբերէ: Յօդուածը ստորագրողները կը պահանջեն որ մասնաւոր մարմին մը ստեղծուի, որուն ձեռքին մէջ կեդրոնանան այս կարգի յուշարձաններուն հետ կապուած բոլոր խնդիրները: Կ'առաջարկեն նաեւ որ այդ յանձնախումբը գըրքոյկներ հրատարակէ, դասախօսութիւններ կազմակերպէ, հանգանակութիւններ ընէ, մասնաւոր շարժապատկերներ պատրաստէ, եւ ամէն ձեւով պահպանէ պատմական այս մեծարժէք շէնքերը:

Հետաքրքրական է յիշեցնել, որ այս ուղղութեամբ պետութեան կատարած փորձերը ապարդիւն անցան: Այժմ, մըտաւորականութեան ընտրանին է, որ կ'ուզէ զարմանել պետութեան թերին, եւ զբաղիլ այս շատ կրեւոր հարցով:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պ. ՄԻՍԱՔ ԱԶԻՐԵԱՆ՝ Լիբանանի Ազգ. Գաւառական Ժողովի Ատենապետը, Լիբանանի Հանրապետութեան կողմէ արժանացած Ա. Կարգի Ոսկի Շքանշանի, առ ի գնահատութիւն իր ծառայութիւններուն:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ֆրեզնոյի մէջ մահկանացուն կնքած է Յովսէփ Յովակիմեան, որ գաղութին սիրուած հայերէն մէկն էր: Հանգուցեալը 80 տարեկան էր եւ բընիկ Սուէտիացի:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ ամերիկեան երկրորդական վարժարանին մէջ Փետր. ամիսէն սկսեալ հայերէնի դասընթացք մը բացուած է: Դասախօսն է Օր. Արաքսի Պալիկեան:

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՅ

45 ԺԱՄԷՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

Ժիւլ Վեռնի երեւակայական գրականութենէն չէ որ կը ճառենք: Իրականութիւն է, որ ամերիկեան արագաթռիչ նորաձեւ օդանաւեր, «Պ. 52» կոչուած, 45 ժամ եւ 19 վայրկեանէն 38,000 քիլոմեթր օդային ճամբայ կտրած են առանց ցամաք իջնելու, շրջանը ընելով աշխարհի: Ուրեմն, ժամական 840 քիլոմեթր արագութեամբ եւ միայն օդային կայաններէ վառելանիւթ առնելով անցած են Ամերիկայի արեւմտեան եզերքէն Նիւ Ֆաունտլենտ, Ատլանտեան, Մարոք, Արաբիա, Հնդկաստան, Սէյլան, Մալայա, Ֆիլիպպեան կղզիներ, Կուամ եւ Խաղաղական ովկիանոս: Միանգամայն փորձած են ձեւական աթոմական ռումբերու արձակում հարաւային չինական ծովուն վրայ:

Միւս կողմէ, սկանտինաւեան օդային ճամբորդութեան ընկերութիւնը, «ՍԱՍ» կը ջանայ հիւս. բեւեռի գիծը կանոնաւորել Թոքիօ–Քոփենհակ երթեւեկութեան համար: Նախկին 16,600 քիլոմեթր հեռաւորութիւնը բեւեռի ճամբով կ'ըլլայ 13,300, հետեւաբար 3300 քիլոմեթրի խնայողութիւն մը կ'ապահովուի: Առայժմ շաբաթական երկու անգամ թռիչք կայ Թոքիոյէն եւ Քոփենհակէն եւ ցարդ 1954էն ի վեր 20,000 հոգի թռած են այս ճամբէն:

Կը նշանակէ չուքի մէջ կը մնան Ժիւլ Վեռնի «նուաճումներ»ը: Բայց երանի՛ իրեն որ այդքան ժամանակ ունէր... եւ երբ Ամիէնի մէջ 1905ին իր մահկանացուն կնքեց, միտքէն իսկ չէր անցըներ անշուշտ թէ կարելի պիտի ըլլար ման գալ աշխարհքը... երկու օրուան մէջ:

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ, Մոլիէրի ծննդեան 335ամեակին առթիւ բեմադրուած է «Տոն Ժուան»ը: Բեմադրութիւնը կատարած է Վ. Փափազեան, իսկ գլխաւոր դերերը ստանձնած են՝ Յ. Ամերիկեան, Ա. Յարութիւնեան, Ն. Բոխեան, Վ. Վարդերեսեան եւ այլն:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ սկսած են ճատրակի 27րդ մրցումները. կը մասնակցին քաղաքին 15 ուժեղագոյն խաղացողները:

1956 ՄԱՐԶԱԿԱՆ տարուան մէջ Հայաստանի մարզիկները մեծ յաջողութիւններ արձանագրած են: Միութենական ախոյեանի տիտղոս ստացան Վ. Ենգիբարեան (կռփամարտիկ), Վ. Յովսէփեան (մարզիկ), Ա. Ազնաւուրեան (մարմնամարզիկ): Վ. Ենգիբարեան եւ Ա. Ազարեան մասնակցեցան Մելպուրնի ողիմպիականներուն: Իսկ մարզիկներու ընդհանուր թիւն ու մակարդակը զգալի յառաջդիմութիւն կրած է անցնող տարուան ընթացքին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (262)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Մերուժանի արծուի հայեացքը դարձաւ դէպի Թշնամին: «Սկսեցին...» մտածեց նա եւ, դառնալով դէպի իր մօտ գտնուած համհարզներից մէկը, հրամայեց.

— Ասա՛ Կարէն զօրապետին, որ մի քանի գունդ քաջ աղեղնաւորներով եւ սպարակիր տիգաւորներով գնայ այդ կողմը:

Հրամանը իսկոյն կատարուեցաւ:

Միեւնոյն ժամանակ, ինչպէս արագահոս փոթորիկ, որ տարւում է քամու ուժգին հոսանքից, եւ իր կատաղի ընթացքի միջոցում՝ սրբում է, աւերում է ամէն մի հանդիպած խոչնդոտութիւն, — այնպիսի մի ահաւորութեամբ յայտնուեցան մի քանի խումբ ձիաւորներ: Թմբուկների որոտը, նախընթաց գոռումն ու գոչումը՝ կարապետում էին յանդուգն արշաւանքին: Նա սլացաւ, եւ կայծակի արագութեամբ ճեղքելով Պարսից բանակի մի ծայրը, անցաւ: Նա անցաւ, աւելի ամբոխելով եւ խըռովութեան մէջ գնելով ընդարձակ բանակը, քան թէ որեւէ վնաս պատճառելով, եւ իսկոյն անհետացաւ մերձակայ բլուրների ետեւում:

Մերուժանը նայում էր:

— Բաւական յաջող կերպով կատարուեցաւ խաղը, ասաց նա ժպտալով: Կը ցանկանայի գիտենալ, թէ ո՞վ էր այդ համարձակ ձիաւորների առաջնորդը:

— Սամուէլը, պատասխանեցին նրան:

— Սամուէ՞լը, կրկնեց Հայր-Մարդպետը, գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժելով: Վատ չէ...: Նա իր հօրից ընծայ ստացաւ Պարսից Շապուհ արքայի պարգեւած ոսկեզօծ նժոյգը: Այժմ նոյն նըժոյգով ամբոխում է Շապուհ արքայի բանակը...: Այդ նժոյգը՝ իր ճակատի ճերմակ աստղով՝ յայտնի էր, որպէս բարեյաջող յաղթութիւններով օժտուած մի ձի: Բայց նա յաջողութիւն շնորհեց ո՛չ թէ հօրը, այլ որդուն...:

Սամուէլի երեւոյթը, իրաւ, այն սարսափն ուժգին ցնցում պատճառեց Պարսից ծանր, լայնանիստ բանակին, որ ամէնքը սաստիկ իրարանցման մէջ ընկան:

— Բայց ո՞ւր կորաւ նա, հարցրեց Հայր-Մարդպետը:

— Ինչո՞ւ ես չտեսնում, պատասխանեց Մերուժանը, նա դարձեալ կը յայտնուի, եւ գուցէ շուտով կը յայտնուի:

Մերուժանը դեռ ամենայն սառնասրտութեամբ սպասում էր Թշնամուն, սպասում էր, որ նա բաւական մօտենայ: Նրա արագավազ լրտեսները տարածուել էին դէպի ամէն կողմ, գիտում էին Թշնամու շարժումը, եւ իսկոյն լուրեր էին բերում:

Նրա սուր ուշադրութիւնից չվրիպեցաւ որ Սամուէլը ճեղքեց Պարսից բանակի ա՛յն ծայրը, որ կողմում գտնւում էր գերիների կարաւանը: Դա առանց նպատակի չէր: Նա հասկացաւ, եւ իսկոյն կարգադրեց, որ զինուորները ամուր շղթայով շրջապատեն գերիներին, որպէսզի նրանք Թշնամու հետ հաղորդակցութիւն չունենան: Բայց շրջապատող շղթայի մէջ մընաց մի մարդ, որ դանդաղ քայլերով դեգերում էր կարաւանի մէջ, եւ երբեմն գաղտագողի կերպով ակնարկութիւններ էր անում գերիներին: Ծանօթ աչքը կարող էր այդ ծպտեալ անձնաւորութեան մէջ ճանաչել Սամուէլի յայտնի փայակին — Մալխասին:

Կռիւը, բոլորից առաջ, սկսուեցաւ Արտաշատ տանող ճանապարհի կողմից, ուր մանր բլրակների ետեւում թաքնուած էին Սասունցիք: Պարսից զինուորներին առաջնորդում էր Հայր-Մարդպետը: Նրա ամեհի նժոյգը գոռում էր, ծառում էր իր վիթխարի հեծեալի անհեթեթ ծանրութեան ներքոյ, որի ամբողջ մարմինը պատած էր պղնձով ու պողպատով: Նրան ախոյեան հանդիպեցաւ Սասնոյ Ներսէհ իշխանը, որ ձայն արձակեց խորին արհամարհանքով.

— Արշակ թագաւորի կանանոցի ներքինապետութիւնը թողնելով, դու ո՛վ Հայր-Մարդպետ, այժմ Պարսից զինուորների առաջնո՞րդ ես դարձել: Դա, իրաւ, բաւական ստորութիւն է թւում ինձ:

— Ինչո՞ւ, ո՛վ քաջդ Ներսէհ, պատասխանեց ներքինին իր խռպոտ ձայնով, դերերի փոփոխութիւնը երբեմն վատ չէ լինում:

ՐԱՖՖԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

(Քառէի շրջան)

Երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ «ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի միայն Ռիւ-Քառէի եւ Լաֆայէթի անկիւնի կրպակը (չի ծախուիր մէթրոյին գլուխը):

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատուիրակութիւն հասաւ Թէհրան՝ գետային եւ ցամաքային հաղորդակցութեան միջոցներուն . սին ընդհ. համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար երկու երկիրներուն միջեւ:

-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ թերթերը թեր ու դէմ յօդուածներ կը հրատարակեն «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» մասին:

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առեւտրական համաձայնութիւնը կը նախատեսէ 96 միլիառ ֆրանքի հասնող փոխանակութիւններ՝ մինչեւ 1969ի վերջը:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանի պետական պաշտօնեաները մասնակի գործադուլ մը կազմակերպած էին աղջի օր: Փոստի սպասարկութիւնը յապաղում ունեցաւ. օդային կայքի, ելեկտրականութեան եւ Օրլիի օդակայանին պաշտօնեաները կը շարունակեն մասնակի գործադուլը:

ԱԹԷՆՔԻ ուսանողները հակաբրիտանական ցոյց մը կազմակերպած էին. կը պահանջէին Կիպրոսի անմիջական ազատութիւնը: Ոստիկանական ուժերը ցրուեցին ցուցարարները:

ԿՈԶ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր: Հայրենագիտութիւնը կ'աւանդէ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան:

Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ:

Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն:

Մանուկներու ծպտեալ հանդէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Միլի... մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Մ... Օրդ. Օգն. Մ...:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ

Ամէնուն Տարեգիրքը, 1957, Կ. Գէորգեան, Պէյրութ, 664 էջ, պատկերազարդ, 1200 Ֆրանք:

Կեանքը հին Հռովմէական ճանապարհի վրայ, Վ. Թոթովենց: Երեւան, Պէյրութ 1956, 500 Ֆրանք:

Հացի եւ սիրոյ համար, Մ. Իշխան (վէպ), Պէյրութ 1956, 600 Ֆրանք:

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1500 Ֆրանք:

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956: Ա. Բ. Գ. հատորները լաթակազմ, հատորը 1200 Ֆրանք, Դ. հատորը լաթակազմ 1600 Ֆրանք:

Դպրոցական երգարան, Հ. Գր. Հէպոյեան, միաձայն եւ երկձայն 1. երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ, Վիեննա, 1956, 400 Ֆրանք:

Ոսկէ ցանցեր, Գր. Զօհրապ (պատմ.) Նոր տպ. Պէյրութ 1956, 400 Ֆրանք:

Հայոց եկեղեցին, Մ. Արք. Օրմանեան (ֆրանսերէն), Պէյրութ 1954, 500 Ֆր.:

Մեռնող գիւղին պատմութիւնը, Մկրտիչ Պարսամեան (Մանկութեան, պատանեկութեան եւ ուսանողական յուշեր, գրական դէմքեր), Փարիզ, 1956, 800Ֆր.

Գծից դուրս, Լաս (պատմ.) Պէյրութ 1956, 400 Ֆրանք:

11 Գարնանային, Վ. Շուշանեան (Սիրոյ հեք նամակներ), Երեւան, 1956, 500 Ֆր.:

Թղթատարի ծախքը յանձնորդին կողմէ:

[redacted]

Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը, Եւրոպայի Կեդրոնական Յանձնաժողովը եւ Փարիզի Վարչութիւնը խորին վշտով կը ծանուցանեն Միութեան բարերար անդամ՝

ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 10 փետրուար:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, չորեքշարթի, ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Զ. Ռ. Մ.Ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական ողբերգութիւն մէկ արար), 2) Լա շամպր նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Չարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար):

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ջուրի եւ գարեջուրի յանձնումներ ըստ պատուէրի շարժավարներ (շօֆէօր-լիվրէօր):

Դիմել Պ. ՏԻՏԻԿԵԱՆԻ

10, Rue René Coche, VANVES (Seine)

MIC. 38-61

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ:

Կէօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակադդէ (Քիրիշճեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւան քաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի դոհերուն (Տոքթ. Քորոն).— Պատմութիւն ակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աշճեան).— Կանկար (Բժշկական համայնագիտարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Թրօրոցը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ագատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը (Տոքթ. Տէքսթրէ):

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարդունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Մինաս Ճիհանեան. Նիւթը. «Սանձարձակ ազատութեան վնասները»: Մուտքը ազատ է:

SALLE PAUL FARALICQ - THEATRE ARMENIEN

21, Rue Yves Toudic, PARIS - 10e Métro : République et Bonsergen

Շաբաթ գիշեր, 23 Փետրուար 1957, ժամը ճիշդ 20.45ին

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՌԻՊԱՏԻԷԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔԸ

LE SYSTÈMF RIBADIER

de GEORGES FEYDEAU

Երկու եւ կէս ժամ ծիծաղ — 3 արար — Երկու եւ կէս ժամ խնդուք

Դերասան՝ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԺԻՒԼԻԷԹ եւ ԼԱՈՒՐԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս չորեքշբթի իրիկուն ժամը 21ին, ֆրանսական համալսարանի սրահը, Այէ Լէօն Կամպեթա, կը խօսի՝ —

ՀԱՅՐ ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն)

Նիւթ՝ «Մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը՝ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»:

---

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ պարեր: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մօդական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Շ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Զմեռն անցաւ»Սպենդիարեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Մօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Գինէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առաջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով: Դիմել Միութեան գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ:

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ:

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ:

Գին՝ 1200 Ֆրանք:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Աֆրիկեանին կամ խումբին ... մէն չորեքշաբթի:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 5ին, Սալ Կավոյի մէջ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Համազգայինի վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին 13 փետր.ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 ռիւ Պլէօ, ժամը 18,30ին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մարտիրոս Զոպոյեանէ 1000 ֆր., իր սիրելի զաւկին ցաւալի արկածէ մը ապաքինման առիթով:

ՇԱՒԼԻ եկեղեցւոյ վերաշինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արմենակ Համբարձումեանէ, երկրորդ անգամ ըլլալով, 50,000 Ֆր., Պ. Օննիկ Պինադեանէ 5000 Ֆր. իր հանգուցեալ ծնողքին ի յիշատակ:

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէպէլեան իրենց աղուն զինուորութենէ ազատման եւ իրենց աղջկան ապաքինման առթիւ 5000 Ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի ծերանոցին համար:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆՈՒԷՐ.— Տիկին Մաքրուհի Ս. Տէօքմէճեան 5000 Ֆր. կը նուիրէ Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան ֆոնտին փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ա. Թեւանեանի մօր մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ հայրենակից Արամ Հիւսիեանի, իր զաւկին դաժանօրէն կորուստին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օրդ. Միհրան Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկին Կոպեռ Բարսեղեան, Այրի Տիկին Երանուհի Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպեան իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր այն ազգականներուն եւ բարեկամներուն որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուէրներով, հեռագրով եւ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց վաղամեռիկ կողակցին, մօր եւ ազգականին՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ՔԷՕՍԷԵԱՆԻ (ծնեալ Մուրատեան) յուղարկաւորութեան առթիւ:

× Այս առթիւ Փարիզի Մշակոյթի Տան կը նուիրեն 1000 ֆրանք: (Ստանալ Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէէն):

ԾԱԽՈՒ Է

Լուսանկար աշխատանոց մը (4×2,5) պութօնիէռ չինելու համար, մեքենաներով, ելեկտրական ուժ, լաւ յաճախորդութիւն: Մատչելի գին:

Դիմել՝ Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

70, Rue de Belleville, PARIS-20e

Ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակիէ:

Կազմակերպ... Անիէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ ԿՈՒԶՈՒԻ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փուլիյոն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI 14 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7807 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3618

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

Ճնշիչ ապաւորութիւն գործեց փրանսական գործակալութեան հաղորդած այն լուրը թէ «մաքրագործում» մը կատարուած է Երեւանի Համալսարանին մէջ:

Պաշտօնանկ եղած է Համալսարանի քարտուղարը, որ «նախանձ պապականութիւն» մը ցոյց տուած է՝ կարգ մը Համալսարանականներու կողմէ գործուած «ծանր սխալներ»ու հանդէպ: (Յառաջ, 8 փետր.):

Դատապարտուած եւ պաշտօնազուրկ եղած է «Համալսարանի կուսակցական կոմիտէն» եւ նոր նշանակուած կոմիտէին պարտականութիւն տրուած է «ամբողջովին լուծարքի ենթարկելու» նախկիններուն գործած բոլոր սխալները:

Մանրամասնութիւններ չեն տրուիր՝ բացատրելու համար թէ ինչ «ծանր սխալներ» գործուած են:

Կ'ըսուի միայն թէ պարկ պիտի տրուի «աւելցնելու համայնավար ուսանողներու քաղաքական եւ գաղափարական հասունութիւնն ու յեղափոխական արթնամտութիւնը»: Մանաւանդ «անխնայ պայքար մղելու բուրժուական գաղափարաբանութեան բոլոր արտայայտութիւններուն դէմ»:

«Քիչ գրոյ չատ հասկցէք»:

Ուրեմն Հայաստանի մէջ բոլշեւիկեան վարչաձեւը հաստատուելէն 37 տարի վերջ ալ, Համալսարանական ուսանողները, որոնք երկրի բնարանի երիտասարդութիւնը կը կազմեն, որոնք ծնած են ու հասակ նետած համայնավար կարգուսարքին տակ եւ սնած՝ լենին-սթալինեան գաղափարաբանութեամբ, տակաւին չունին «քաղաքական ու գաղափարական հասունութիւն եւ յեղափոխական արթնամտութիւն»:

Այս խոստովանութիւնը ինքնին խամսնավարական վարչաձեւի եւ գաղափարաբանութեան պարտաւորութիւնն է:

Լուրին աղբիւրը «Համայնավար կեդրոնական կոմիտէի պաշտօնաթերթ Կոմունիստ»ն է (24 Յունուար), հետեւաբար կարելի չէ կասկածի ենթարկել վաւերականութիւնը:

Պաշտօնաթերթը աւելի ծանրակշիռ յանցանութիւն մը եւս կ'ընէ, երբ կը մատնանշէ «բուրժուական գաղափարաբանութեան արտայայտութիւններ»ու գոյութիւնը մեր հայրենիքի համալսարանին մէջ:

Այդ արտայայտութիւններ այնքան մեծ համեմատութիւններ առած են «համայնավար ուսանողներ»ու մէջ, որ վերին իշխանութիւնը հրամայած է «անխնայ պայքար մղել» անոնց դէմ:

Բոլշեւիկեան բառացանկին մէջ «բուրժուական գաղափարաբանութիւն»ը շատ առաձգական եւ քէչական իմաստ ունի:

Քանի՛ քանի համայնավար մեծանուն անձնաւորներ, քաղաքական պատասխանատու վարիչներ, կուսակցականներ, բանաստեղծական գիտուորականներ իրենց գլուխը վրայ տուած են «հանձարեղ»ին օրով՝ «բուրժուական գաղափարանութեան »ամբաստանութեամբ:

Ո՛վ որ հաճելի չէր «ժողովուրդներու առաջնորդ»ին, ով որ անոր միահեծան բռնակալութեան առնէ մը գնելու կասկածին ենթարկուած էր, ամբաստանութիւնը պատրաստ էր, «բուրժուական գաղափարաբանութիւն»:

Սթալինի մահէն ի վեր (5 Մարտ 1953) մանաւանդ Խրուշչեւի ծանօթ գաղտնի տեղեկագրէն (20 փետր. 1956) ետք, բոլշեւիկեան բռնապետութեան կապանքները որոշ չափով թուլցած էին:

Մեր հայրենիքին մէջ ալ այդ թուլութեան նշաններ սկսած էին տեսնուիլ՝ մանաւանդ վերջին երկու տարիներու ընթացքին:

Կը թուի թէ «Համայնավար Համալսարանականները» օգտուած էին այդ թուլութենէն՝ ազատօրէն ձգտումներ արտայայտելու համար:

Ու ահա՛ բոլշեւիկեան բռնակալ թաթը կրկին կը ծանրանայ մեր հայրենիքին, մանաւանդ անոր ապագայ մտաւորականութիւնը կազմելու կոչուած ուսանողներու վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

[...]ԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ ԵՒ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ

ՓԻՆՈՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի առաւօտ վերջացան ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին վիճաբանութիւնները: Իսկ կէսօրէ վերջ սկսան քննել ներկայացուած բանաձեւերը, որոնց հիման վրայ պիտի կատարուի քուէարկութիւնը:

Քաղաք. յանձնաժողովի վերջին նիստին փակումէն առաջ, Ֆրանսայի Արտ. նախարարը, Փինօ, խօսք առաւ եւ անգամ մը եւս յիշեցուց թէ Ֆրանսա քուէարկութեանց պիտի չմասնակցի, որովհետեւ Ազգաժողովը օրինաւոր կամ գործնական ո՛րեւէ իրաւասութիւն չունի Ալժերիոյ հարցին մասին որոշումներ տալու կամ քուէարկութիւն կազմակերպելու:

Ապա մի առ մի վերլուծեց ներկայացուած երեք բանաձեւերը: Ամէնէն առաջ քննեց արաբեւասիական խմբակին բանաձեւը. կ'առաջարկէ որ ՄԱԿի քարտուղարին միջամտութեան դիմուի. Փինօ յայտնեց թէ ասիկա ապարդիւն ըլլալէ զատ կը վտանգէ Ազգաժողովին հեղինակութիւնը: 18ները կը պնդեն թէ ժողովուրդները իրենց ապագան որոշելու իրաւունք ունին. բայց կ'անտեսեն փոքրամասնութեանց իրաւունքները. ասիկա շատ վտանգաւոր լուծում է Ալժերիոյ համար, որովհետեւ ծայրայեղութեանց դուռ կրնայ բանալ:

Ալժերիոյ համար, աւելցուց Փինօ, ինքնուրոյն լուծում մը պէտք է գտնել: Կ'առաջարկուի բանակցութիւններով լուծել թնճուկը բայց որո՞ւն հետ բանակցիլ. «միթէ բաւակա՞ն է ապստամբութիւն կազմակերպել՝ պաշտօնական խօսակից դառնալու համար. փաստօրէն ապստամբութեան ղեկավարները ամբողջ Ալժերիոյ ժողովուրդը չեն ներկայացներ»: Ցամենայն դէպս, 18ներու բանաձեւը անընդունելի է Ֆրանսայի համար, որովհետեւ թէ՛ հակառակ է Ազգաժողովին համաձայնագրին, եւ թէ՛ կրնայ մեծցնել ապստամբներու պահանջկոտութիւնը:

Ապա Փինօ վերլուծեց Թայլանտի ներկայացուցած բանաձեւը. «առաջինէն աւելի մեղմ է թէեւ, բայց նոյնքան վտանգաւոր»: Ի վերջոյ Արտ. նախարարը ամփոփեց Ֆրանսայի առաջարկութիւնները 1) Կռիւներու անմիջական դադարում, որովհետեւ ահաբեկչ մթնոլորտի մէջ կարելի չէ որեւէ բանակցութիւն վարել: 2) Ազատ ընտրութիւններ՝ միջազգային հսկողութեան տակ. ընտրութիւնները պիտի կազմակերպուին երկու անգամէն — մասնակի եւ ընդհանուր ընտրուած 30 անձերը Ալժերիոյ իսկական եւ հարազատ ներկայացուցիչները կ'ըլլան եւ կարելի է բանակցութիւններ վարել անոնց հետ:

Փինօ վերջացուց իր ճառը յորդորելով որ ՄԱԿը հրաժարի Ալժերիոյ հարցին մասին քուէարկութիւն կատարելէ, եւ ժամանակ տայ որ Ֆրանսա իրագործէ վերոյիշեալ ծրագիրները:

× Արտ. նախարարէն առաջ խօսք առած էր Լիբանանի պատուիրակը, Շարլ Մալիք, որ մեղմ ճառ մը խօսեցաւ եւ յոյս յայտնեց թէ Հիւս. Ափրիկէն Եւրոպայի եւ արաբական աշխարհին միջեւ միութեան կամուրջ մը պիտի ըլլայ:

× Հնդկաստանի պատուիրակը, Մենոն, միջին ճամբայ գտնող բանաձեւ մը պատրաստած է. յոյս կը յայտնէ թէ «ժողովրդապետական եւ արդար լուծում մը պիտի գտնուի Ալժերիոյ համար»:

× Քուպա, Արժանթին, Պրազիլիա, Փերու եւ Իտալիա նոյնիմաստ բանաձեւ մը ներկայացուցին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պատերազմ. նախարարը, Պուրժես Մոնուրի եւ Մաքս Լըժէօն աղջի գիշեր Փարիզ վերադարձան: Ինչպէս արդէն գրած էինք, քննական պտոյտ մը կատարեցին Ալժերիոյ սահմանագծերուն վրայ: Նախարարին եզրակացութիւնն այն է, որ ապստամբները իրենց զինամթերքը կը ստանան Մարոքի եւ Թունուզի վրայով:

× Օրանի շրջանին ապստամբներուն ղեկավարը, Պենալլա Հաճ, մահուան դատապարտուեցաւ:

ՇԵՊԻԼՈՎԻ ՃԱՌԸ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը, ստանալէ վերջ 1957ի պիւտճէին վերաբերող հարցերը, երեքշաբթի առաւօտ սկըսաւ քննել արտաքին քաղաքականութեան վերաբերող խնդիրները: Արտ. նախարարը, Շեպիլով, կարդաց իր տեղեկագիրը: Նախ շեշտեց թէ խաղաղ գոյակցութեան խորհրդային առաջարկը քաղաքական դաւ մը չէ: Ապա տուաւ 1956ի միջազգային քաղաքականութեան պատկերը. ըսաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները 1956ի սկիզբը երկու խումբի բաժնուած էին. բայց ի վերջոյ ծայրայեղները յաղթանակեցին եւ պատճառ դարձան Միջ. Արեւելքի ներկայ կացութեան: «Հակառակ այս բոլորին, խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է համբերատար ըլլալ եւ ամէն ճիգ թափել նոր բաղդութեանց եւ նոր անհամաձայնութեանց առաջքն առնելու համար»:

Շեպիլովի կարծիքով օրուան կարեւորագոյն մտահոգութիւնները ապրիլեան եւ Եւրոպայի ու Ասիոյ մէջ համայնական ապահովութեան հարցերն են: Դարձեալ շեշտեց թէ Մ. Նահանգները կը մերժեն ոչնչացնել հիւլէական եւ ջրածնի ռումբի իրենց պահեստները եւ դադրեցնել նորերու շինութիւնը:

Սուէզի հարցին ամբողջ պատասխանատուութիւնը, ըստ Շեպիլովի, կ'իյնայ «յարձակողներուն» վրայ, որոնք անմիջապէս պէտք է հատուցանեն Եգիպտական հաշիւն:

Գալով Ալժերիոյ, Շեպիլով կ'ընդունի թէ «պատմական որոշ կապեր կան Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ. հարցը կարելի էր փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծել. բայց Ֆրանսայի ժողովուրդը յանցաւոր չէ եթէ Ալժերիոյ խնդիրը միջազգային սուր հանգամանք ստացաւ. յանցանքը Ֆրանսայի ղեկավարներունն է»:

Զօրս մեծերու գործակցութիւնը, ըստ Շեպիլովի, անկարելի բան մը չէ. Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու ժողովուրդները շատ մը հասարակաց շահեր ունին, հակառակ տիրող վարչակարգերու տարբերութեանց:

Եւ վերջապէս, Շեպիլով ժամանակը հասած կը նկատէ տնտեսական միջազգային համագումար մը հրաւիրելու համար, որպէսզի քննուին միջազգային առեւտուրը շահագրգռող կարգ մը հարցեր:

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ ՍԱԼԱՀ ՍԱԼԷՄ, գնդ. Նասըրի նախկին «աջ բազուկը», որ ատեն մը հռչակ հանեց նաեւ որպէս «պարող հազարապետ», պաշտօնանկ եղած է եւ բանտարկուած. շուտով պիտի դատուի այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր կը լարէր գնդ. Նասըր տապալելու համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլոքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Է. ՑԱՆԿ)

Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի Մ. ճղ	5·000
Տակուեան-Շիրինեան ընտանիք	10·000
Տէր եւ Տիկ. Զօհրապ Մուրատեան	5·000
Պ. Կոճաքեան (Վալանս)	1·000
Որբերու Օգն. Մարմին (Փ.Տ.Մ.)	5·000
Այրի Տիկին Բաղումեան	2·000
Պ. Մկրտիչ Աչճեան	4·000
Վիէնի Հ.Յ.Դ. ընկերներէն	15·500
Պ. Հ. (Փարիզ)	10·000
Նախորդ գումար՝	623·400
Ընդհանուր գումար՝	680·900

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—
Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e
Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսական Բանակի Հայ	
Ռազմիկներու Միութիւն (Տեսին)	5·000
Պ. Զարեհ Ղարիպեան	2·000

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Պ. Ս. Կոճակեան (Վալանս)	1·000

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ մը, Մեթին Թոքեր 8 ամսուան արգելափակման դատապարտուեցաւ: Անկէ երկու տարի առաջ անուանարկութիւն կատարած էր Միւքերեմ Սարոլ նախարարին դէմ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ նամականան 6000 ցրուիչներ գործադուլ յայտարարեցին:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը 4 միլիոն զուից. ֆրանքի գումար մը դրաւ ՄԱԿի տրամադրութեան տակ՝ Ժընեւի մէջ Ազգաժողովին եւրոպական բաժանմունքին շինութեան համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Զու Ըն Լէ, երկու ամսուան բացակայութենէ մը վերջ Փեքին վերադարձաւ:

ԱՐԱԲԻՈՅ Իպն Սէուտ թագաւորը, որ Սպանիայէն վերջ Մարոք պիտի անցնէր, ընդունած է Թունուզի վարչապետին ալ հրաւէրը: Փետր. 20ին Թունուզ պիտի հասնի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Բարձրագոյն Ատեանին նախագահ ընտրուեցաւ Ալեքսանդր Կորքին, որ ցարդ Գերագոյն Խորհուրդի քարտուղար էր:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ կի Մոլէ հաստատեց թէ Փետր. 26ին Ուաշինկթըն պիտի մեկնի, ապա պիտի անցնի Գանատա:

1956Ի ՇԱՀԵՐՈՒ յայտարարութիւնը պետական տուրքերու քննիչներուն պէտք է հասած ըլլայ ամէնէն ուշը մինչեւ Մարտ 1:

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏԸ

Հարուստ կեանք մըն ալ մարեցաւ Սէնի ափերուն վրայ, անսպասելի կերպով: Շաւարշ Միսաքեան մեռած...:

Անողորմ մահը, անդադար կը հնձէ մեր ընկալուոր դէմքերը եւ մեր հոգիներէն ներս սարսուռ կը ցանէ:

Վերջին տասնամեակին շատ եղան մեր շիրիմները օտար հորիզոններու տակ: Հայկական ողբերգութիւն է. բովանդակ կեանքի մէջ տառապիլ ու գործել յանուն հայրենիքի ազատութեան, եւ տարագրութեան մէջ ծածկուիլ հողաթումբի մը տակ:

Ամեհական մըրկահար կեանքէ մը վերջ, առյաւէտ բաժնուած են այս աշխարհէն Անդրանիկ, Ահարոնեան, Վարանդեան, Խատիսեան, Օհանջանեան, Գիւլխանդանեան, Ջամալեան, Ագրալեան, Շանթ, Ռուբէն, Դրօ եւ Նաւասարդեան: Այսքանը թուած ըլլալու համար միայն լուսապսակ անուններու փաղանգ մը: Եւ ահա, այդ ցանցառ հիներէն մէկն ալ.— Շաւարշ Միսաքեան, Մեծ Եղեռնի վէրքերով խոցուած կ'իջնէ գերեզման:

Ամէն անգամ, երբ ջահ մը կը մարի, ջահակիրներու խարխափահար շարքերը աւելի քան կը սեղմուին, դիմագրաւելու համար վաղուան անակնկալները: Թէպէտ կը հալինք ու կը հատնինք, եւ յաճախ կ'ենթարկուինք վհատութեան ալիքներուն, սակայն մեր դժբախտ ժողովուրդին ապագայի անսասան հաւատքը դեռ չա՛տ սերունդներ պիտի բոցավառէ, ներշնչուելով այն գործիչներուն օրինակէն, որոնք անձնուիրութեան եւ պայքարի մարմնացումն հանդիսացան:

Ահա Շաւարշը, որ Թուրք դահիճներու ձեռքէն ճողոպրած, աննկուն կամքով ու հաւատքով, տարաշխարհի հայութեան ձգտումներու թարգմաններէն մէկն հանդիսացաւ «Յառաջ»ի հրեղէն տառերը գրկած:

Երեք տասնամեակ շարունակ հովուապետի դեր կատարեց, մանաւանդ Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, ուր ուղեկորոյս վիճակ մը կը ներկայացնէր:

Քիչ մըն ալ թող անցեալը խօսի, քանի որ Շաւարշի կեանքը նոյնացած էր «Յառաջ»ի հետ:

×

Հայաստանի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի աղէտներէն վերջ, հողմացրիւ Հայութիւնը կանգ կ'առնէր հիւրընկալ դռներու առջեւ: Ասպնջական Ֆրանսան ալ բացած էր իր դռները տարագիր բազմութեանց առջեւ: Ամէն ինչ տառապանք ու մղձաւանջ էր դարձած: Ոչ լեզու գիտէին եւ ոչ ալ աշխատանք ունէին: Դէպքերը կը վարէին մեզ: Այդ անլոյս-անյոյս օրերուն, յանկարծ, Շաւարշն ալ յայտնուեցաւ Փարիզի մէջ: Իր առաջին գործն եղաւ կանթեղը վառել եւ հաւատք ներշնչել մեր հայրենակորոյս զանգուածներուն: Եւ ահա «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը 1925 Օգոստոսին, Փարիզի մէջ, նախնական պայմաններու տակ: Ոչ կանոնաւոր տպարան եւ ոչ ալ գրասենեակ: Գետնայարկ տուն մը, մութ ու փոշոտ: Ինչ փոյթ, սակայն: Շաւարշ իր ասպարէզին մէջն էր, բովանդակ նուիրումով ու կորովով: «Յառաջ»ի էջերը կը թրթռային տարագիր բազմութեանց ցաւատանջ հեւքին տակ: Զայներ Գաւառէններն ու Կը փնտռուիները կ'ալեկոծեն մեր տրտմաթախիծ հոգիները: Յուսատու երիտասարդներ կը համախմբուէին «Յառաջ»ի շուրջը, թիթեռնիկներու պէս, եւ իրենց ապրումները կ'արտայայտէին: Շաւարշ, լուռ ու մունջ, «պատմական» կարմիր մատիտն առած կը ջնջէր ու կը տաշէր անխնայ բոլոր ձեռագիրները եւ մեր մեծաքանչին երաժշտականութիւնն ու ներդաշնակութիւնը կուտար: «Յառաջ»ը կենդանի դպրոց մըն էր դարձած շնորհիւ Շաւարշի խստապահանջութեան:

Շաւարշ պահանջկոտ էր մեր լեզուի ճկունութեան ու մաքրութեան հանդէպ: Չէր սիրեր օտար բառերու տեղի-անտեղի գործածութիւնը, երբ անոնց հայերէնները շատոնց քաղաքացիութիւն ստացած էին՝ մեր գրականութեան մէջ: Լեզուական ստրկութիւն կ'ընէր ճիշդն ու ուղիղը սորվեցնելու համար:

Եւ արդար էր Շաւարշ իր պահանջներուն մէջ որովհետեւ իրեն համար վարժութիւն էր դարձած արտայայտուելու պարզ ու վճիտ լեզուով:

Շաւարշի հրապարակագրութիւնը կարելի է որակել գրական հրապարակագրութիւն: Լեզուն կուռ ու աշխոյժ, պատկերները նկարչական ու գունագեղ, ոճը՝ հուժկու: Իր գրիչը կը ճախրէր այլազան նիւթերու վրայ դիւրին ճկունութեամբ: Մէկ-երկու բառով պիտի վերականգնէր իրականութեան մը խաղերը, անճիգ ձեւով: Ֆրանսական ձեւի հրապարակագրութիւն կ'ընէր: Կը քալէր օրուան դէպքերուն հետ եւ առօրեայ մտահոգութեան առարկան կ'ըլլային քաղաքական, ազգային, գրական եւ կրօնական հարցեր: Շատ լաւ գիտէր հայկական գաւառներու, նոյնիսկ գիւղերու նախասիրութիւններն ու հոգեբանութիւնը եւ անվարան կը մատնանշէր մեր կեանքի վէրքերն ու պալարները:

Կ'աշխատէր հեւ ի հեւ: Կը գրէր հապճեպ, ճիշդ ու անողոք: Կ'արծարծէր մտքեր ու գաղափարներ, որոնք կը բխէին իր կուսակցական հայեցողութենէն: Առաջին էջէն մինչեւ չորրորդ էջի յայտարարութիւնները ենթակայ էին իր հակակշիռին: Թերթին գաղափարական մթնոլորտը միշտ բարձր կը պահէր: Լուր մը աւելի տալու համար անխնայ կը յարձակէր ծանուցումներուն վրայ: Չէր ուզեր որ «Յառաջ»ը շահախնդրական նկատումներով խաթարէր իր գաղափարական դիմագիծը: Թերթին իւրաքանչիւր թիւը որ լոյս կը տեսնէր, կը ճառագայթէր իր դէմքը: Ճիշդ մօր մը պէս, որ երկունքի ցաւերէն նոր ազատած, յաջորդին մտահոգութիւնն ունէր:

Եւ այս, երեսուն տարի շարունակ: Միշտ կանգնած գործին գլուխը: Դուլ ու դադար չունէր, ջիղ ու հոգի կը մաշէր ժամ առաջ թերթը թղթատարին հասցնելու համար: Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ այսպիսի պայմաններու մէջ ապրող մէկը կարենար ամփոփուիլ, ուսումնասիրել, վերլուծել հարցերը: Մատենադարան մը մտնելու, գիրքեր թղթատելու, պրպտելու խաղաղ մթնոլորտի մէջ, հնարաւորութիւն չունէր:

Երկրորդ աշխարհամարտին հազիւ ժամանակ գտած էր Նուպարեան մատենադարանը մտնելու եւ պրպտումներ կատարելու իր նախասիրած նիւթին շուրջ.— Արեւմտահայ մամուլին զարգացումը, իբրեւ լեզու եւ իբրեւ գաղափար:

Ահա իր իսկ խոստովանութեամբ.—

«... Ես արտասահման նետուելէ վերջ, քսան տարի հեւ ի հեւ խրած հրապարակագրութեան եւ քաղաքականութեան յորձանքին մէջ, համայնակուլ, կենդանի այլ սպառիչ, ամենօրեայ երկունքի մը մէջ հազիւ առիթ ունեցած եմ ազգ. մատենադարանի մը դեղնած թուղթերը խառնտելու»: (Արածանի, էջ 4, տպ. Փարիզ, 1944):

Կէս դարէ ի վեր Շաւարշի բեղուն գրիչը անդադար արտադրեց, միտք ու ջիղ սպառեց եւ մեռաւ իր անբաժան գրիչը սեղմած մատներուն մէջ, «Յառաջ»ը ձգելով իբր յուշարձան եւ կենդանի վկայ:

Արեւմտահայ հրապարակագրութեան մէջ, Ա. Արփիարեանէն եւ Ռուբէն Զարդարեանէն վերջ, Շաւարշի անունը պիտի մնայ անջնջելի:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՊՆ ՍԷՈՒՏԻ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Երբ Իպն Սէուտ Նիւ Եորքի նաւամատոյցը ոտք դրաւ, ամերիկեան ապահովութեան սպասարկութեանց մարդիկը, որոնք վեհապետին անձին վրայ հսկելու պաշտօն ունէին, չկրցան զսպել իրենց հիացումը, տեսնելով Սէուտի չորս թիկնապահները,— կապտագոյն թանկագին կերպասներ հագած, արծաթակուռ թուրեր ու թեթեւ ընդացիրներ իրենց բազուկներուն տակ, թանկագին քարերով զարդարուած ատրճանակներ, դաշոյններ եւ խենթագաններ իրենց մէջքին շուրջ, չորս թիկնապահները կրնկակոխ կը հետեւէին իրենց թագաւորին:

Իպն Սէուտի կ'ընկերանային նաեւ 300է աւելի ճամբորդական պայուսակներ, 70 իշխաններ եւ խորհրդականներ, իր անձնական սափրիչը, խոհարարապետը, սուրճ պատրաստողը եւ նոյնիսկ կողմնացոյց կրող մարդը, որ աղօթքի պահերուն թագաւորին ցոյց կուտար թէ ո՞ր կողմ կը գտնուի Մեքքէ:

Ամերիկացի անցորդները մեծ հետաքրքրութեամբ կը դիտէին այս գունագեղ մարդիկը մինչեւ այն օրը, երբ հովի դժբախտ ալիք մը վեր թռցուց հետեւորդներուն մետաքսեայ վերնազգեստները, որոնց տակ երեւցին... եւրոպական զգեստներ:

Հակառակ ցուցադրուած այս արտակարգ շքեղութեան, Իպն Սէուտ Մ. Նահանգներու մէջ ժողովուրդին սիրալիր ընդունելութեան չարժանացաւ: Նիւ Եորքի քաղաքապետը, օրինակի համար որ ըստ օրինի Մ. Նահանգները այցելող օտար անձնաւորութեանց առաջին բարի գալուստ մաղթողը պէտք է ըլլայ, մերժեց իր յարգանքը մատուցանել վեհապետին:

Կառավարութիւնը մասնաւոր ջանք մը հրապարակեց ժողովուրդին յայտնելու համար թէ Սէուտական Արաբիոյ մէջ ստրուկներու թիւը հետզհետէ կը նուազի եւ այժմ հազարը չանցնիր: Բայց հակառակ ասոր, կնոջական լիգաները, որոնք Մ. Նահանգներու մէջ ամենազօր եւ ամենակարող են, Իպն Սէուտի հակառակ բանաձեւեր քուէարկեցին:

Ազգաժողովին բեմէն թագաւորը ճառ մը խօսեցաւ: Այս ալ լաւ ընդունելութիւն չգտաւ ամերիկեան հասարակաց կարծիքին կողմէ: Այն պահուն երբ Իպն Սէուտ կը յայտարարէր՝ «Կ'ուզենք պնդել բարոյական այն սկզբունքներու պահպանման վրայ, որոնք կ'ապահովեն մարդ էակին ազատութիւնն ու ինքնատիրութիւնը», ձայնասփիւռի խօսնակներն ու թերթերու յօդուածները կը նկարագրէին թէ թագաւորին հպատակները ինչպիսի շահագործումներու կ'ենթարկուին եւ նիւթական անձուկ պայմաններու մէջ կ'ապրին:

Պէտք է ըսել սակայն թէ Ուաշինկթընի բնակչութիւնը աւելի լաւ ընդունելութիւն վերապահած էր Արաբ հիւրերուն, քան՝ Նիւ Եորքցիները: Խումբ մը լրագրողներ, որոնք կ'ուզէին հասկնալ թէ ամերիկացի անցորդը ի՞նչ վերաբերում ցոյց կուտայ Իպն Սէուտի հետեւորդներուն, արաբական զգեստներով ծպտուեցան եւ փողոցէ փողոց թափառեցան: Նկարչական գործիքներու եւ ստորագրութիւն խնդրողներու յարձակումը սկսած էր յոգնեցուցիչ դառնալ, երբ աղջնակ մը դիտել տուաւ. «Ասոնք կեղծ Արաբներ են, իրենց գլուխը անցուցած սպիտակ լաթերը երեխայի շորեր են...»:

Այս բոլորը կը ներկայացնէ խնդրին արտաքին երեսը:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Ա. ՄԱՍ.– ԱԼԻ ՌԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

— Շատ կը խնդրեմ, տակաւին քանի մը օր եւս սպասենք, կը յուսամ որ պիտի յաջողինք գտնել մեր փնտռած անձերը:

— Քանի որ այդպէս կ'ըսես, լաւ, քանի մը օր ալ շարունակենք: Վստահ եմ որ արդիւնք մը պիտի չտայ:

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ

Երեք օր վերջ Վլատիմիր դրասենեակս եկաւ, ձեռքին մէջ մէկ լուսանկար: Ինծի երկարեց լուսանկարը:

— Այսօր միայն մէկ լուսանկար բերի, ըսաւ:

Աչք մը նետեցի լուսանկարին վրայ: Քովէն եւ հեռուէն, շատ վարպետ ձեւով մը քաշուած ըլլալուն, կարելի չէր լաւ ճշդել լուսանկարին տիրոջ ինքնութիւնը: Սակայն յայտնի էր, որ այս անձը նախորդներուն չէր նմաներ: Ըսի Վլատիմիրին.

— Ո՞վ է այս լուսանկարին տէրը:

— Ես ալ չեմ գիտեր թէ ով է: Մինչեւ հիմա, բոլոր այն լուսանկարները, զորս բերած եմ, ինծի յանձնած են իրենց տէրերը: Այս լուսանկարը օրիորդ մըն էր որ բերաւ: Լուսանկարը իր եղբօրն է եղեր, ես չտեսայ զինքը:

— Այդ օրիորդը ի՞նչպիսի աղջիկ է, քանի տարեկան է, հագուածքին նայելով՝ հարո՞ւստ դասակարգի կը պատկանի:

— Օրիորդը մօտաւորապէս 20 տարեկան է: Հագուստը մաքուր, լեզուն կիրթ, եթէ շատ հարուստ չէ, աղքատի ալ չի նմանիր:

ՄԷԿ ԱԶՔԸ ՇԻ՞Լ Է

Հարցուցի Վլատիմիրին.

— Օրիորդը քեզի ինչո՞ւ համար բերաւ լուսանկարը, ի՞նչ ըսաւ:

— Ամէնուն պէս այս օրիորդն ալ լսեր է որ ես պուլկարական հիւպատոսարանին թարգմանն եմ, եւ մինչեւ հիմա յաջողած եմ հարիւրէ աւելի Հայեր Պուլկարիա փախցնել: Ինծի ըսաւ որ «Եղբայրս ալ կ'ուզէ Պուլկարիա փախչիլ, որովհետեւ չուզեր զինուորութիւն ընել, ուրիշ պատճառ մը չկայ, եթէ եղբայրս ալ յաջողիս փախցնել, քեզ գոհ կը թողում»: Ես ալ պատասխանեցի որ «շատեր փախցուցած եմ, եղբայրդ ալ կրնամ փախցնել, ոստիկանութեան մէջ շատ ծանօթներ ունիմ. անոնց միջոցով անցագիր կը հանեմ, ոմանք շարժանաւով ճամբու կը դնեմ, ոմանք ալ շոգենաւով, միայն թէ ինծի բերելու ես իր լուսանկարը»: Եւ այս լուսանկարը բերաւ:

— Աշխատէ որ տեսնուիս ուղղակի այս լուսանկարին տիրոջը հետ: Երբ տեսնուելու ըլլաս, առանց զգալի ընելու՝ ուշադրութիւն ըրէ դէմքին: Աչքի՞ն մէկը շի՞լ է, ականջներն ալ քիչ մը ծանր կը լսեն, այդ մարդը մեր փնտռած մարդն է: Այս գործը շատ մեծ խորամանկութեամբ հետապնդելու է, չաւրես գործը: Եթէ այս մարդը ձեռք ձգենք, մինչեւ հիմա կատարած գործերուդ մէջ ամէնէն կարեւոր ծառայութիւնը կ'ըլլայ այդ:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՁ ՄԸՆ ԷՐ...

Հեղ մըն ալ նայեցայ լուսանկարին: Այնքան վարպետ կերպով մը հանուած էր լուսանկարը, որ ինծի շատ ծանօթ այդ անձը կարելի չեղաւ ճանչնալ լուսանկարով: Այսուհանդերձ վստահ էի որ կարեւոր անձնաւորութիւն մը կը ներկայացնէր:

Լուսանկարը առնելով գացի Բէչատ պէյին դրասենեակը եւ խնդիրը բացատրեցի իրեն: Բէչատ պէյ եւս շատ լաւ կը ճանչնար Շաւարշ Միսաքեանը, եւ սակայն դարձեալ չկրցաւ ճանչնալ լուսանկարին վրայ: Խոր ուշադրութեամբ քննեց լուսանկարը: Նկատելով որ այս անձը մինչեւ հիմա ներկայացուած լուսանկարներու տէրերուն չէր նմաներ եւ լուսանկարը տիրոջը կողմէ չէր բերուած՝ այլ օրիորդի մը հետ ղրկուած, Բէչատ պէյի հետաքրքրութիւնը գրաւեց եւ ինծի համամիտ արտայայտուեցաւ: Երկուքս ալ այն կարծիքը ունէինք, որ այս անձը մեր փնտռած կարեւոր անձնաւորութիւններէն մին էր:

Յետոյ լուսանկարը առնելով անցագրային գիւանը գացինք: Պուլկարահպատակ Տիմիթրի Փեթրով անունով անցագիր մը պատրաստեցինք, Վլատիմիրին յանձնեցինք:

Յաջորդ օրը Վլատիմիր եկաւ այսպէս ըսաւ.

— Երէկ իրիկուն օրիորդը եկաւ գտաւ զիս: Անցագիրը յանձնեցի իրեն եւ մեկնեցաւ: Մէկ ժամ վերջ նորէն եկաւ եւ ըսաւ. «Միայն այս անցագրով կարելի չէ արտասահման մեկնիլ: Ասիկա անձնագիր է, որ կը ծառայէ Թուրքիոյ մէջ ճամբորդելու եւ Թուրքիայէն հեռանալու:

(Շար. - 3)

Իբն Սէուտի ճամբորդութիւնը քաղաքական եւ տնտեսական կարեւոր նպատակներ կը հետապնդէր։ Կարելի է նոյնիսկ ըսել, թէ «արաբական երկիրներու միջեւ մղուած պաղ պատերազմին» օղակներէն մէկն է։

Իբն Սէուտ երկու անփոխարինելի հարստութեանց տէր է. առաջինը՝ իսլամական աշխարհի սրբազան քաղաքներն են, — Մեքքէն եւ Մետինէն։ Երկրորդը՝ քարիւղի հարուստ հանքերը, որոնք կը գտնուին իր երկրամասին վրայ եւ որոնց բերած եկամուտին շնորհիւ Իբն Սէուտի երկիրը արաբական աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրներէն մէկը դարձած է։

Իբն Սէուտ արտաքնապէս թեւ թիկունք կուտայ գնդ. Նասրի։ Բայց խորքին մէջ կ'ուզէ ինքն ստանձնել արաբական աշխարհի առաջնորդողի դերը, մանաւանդ որ նիւթապէս ալ կ'օժանդակէ շատերուն։ Օրինակ, 10 միլիոն եգիպտ. ոսկի տուաւ Եգիպտոսի՝ Սուէզի խնդրին պատճառով, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ արգելքի տակ դրուած եգիպտական հարստութեանց թողած բացը թեթեւցնելու համար։ Եգիպտոսի հաճելի ըլլալու համար, հրահանգեց «Արամքօ» քարիւղի ընկերակցութեան, որ դադրեցնեն դէպի Անգլիա եւ Ֆրանսա կատարուած առաքումները։ Այս գործողութենէն կորսնցուցած գումարը յարդ կը հանէ 40 միլիոն եգիպտ. ոսկի։ Ամէնէն աւելի ինքն է որ նիւթապէս կ'օժանդակէ Յորդանանի։

Այսպէս, Իբն Սէուտ հետզհետէ կ'ուզէ գրաւել արաբական երկիրներու պաշտպանի եւ հովանաւորի մը դերը, որպէսզի գնդ. Նասրի հաւանական անկումի պարագային, արժանի նկատուի արաբական երկիրներու առաջնորդի նախանձելի պատիւին։

Կը կարծուի թէ Ուաշինկթընի մէջ ունեցած խօսակցութիւնները առաւելապէս դարձած են այս նիւթին շուրջ։ Ըսուած է հասկցել Մ. Նահանգներու ղեկավարներուն որ եթէ Նասր իր քաղաքական դիրքը կորսնցնէ, Մ. Նահանգներու շահը կը պահանջէ որ անոր տեղը Իբն Սէուտը գրաւէ եւ ոչ թէ Սուրիոյ ապահովութեան սպառնացող համայնավարական պետը՝ գնդ. Սարրաժ։

Բայց մինչ այդ, Իբն Սէուտ նիւթական օժանդակութիւն պահանջած է Մ. Նահանգներէն, որպէսզի զանազան յատկացումներով միշտ վառ պահէ կարգ մը երկիրներու հաւատարմական զգացումները...։

ԹԱԹ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու մէկ մասը առջի օր ցոյցեր կազմակերպեց՝ թոշակներու յաւելում պահանջելով։ Միջադէպեր չպատահեցան, բայց քանի մը ցուցարարներ ձերբակալուեցան։ Փոստի պաշտօնեաներուն գործադուլը վերջ գտաւ երէկ գիշեր։ Օրլիի օդակայանին մաքսային պաշտօնեաներն ալ առջի օր 4 ժամուան գործադուլ մը ըրին։ Էր Ֆրանսի պաշտօնեաներն ալ միացան անոնց։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Պուլ. Օտտոյի մէջ ալ տօնուեցաւ «Մանուկներու Օր»ը, կազմակերպութեամբ տեղւոյս Կ. Խաչի Հանդէսը տեղի ունեցաւ մատրան վերնատանը մէջ, մայրերու կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Հայրիկները կը փայլէին իրենց բացակայութեամբ։

Մասնաճիւղիս քարտուղարուհին՝ Տիկին Փարիզ Արմաղանեան, օրուան պատշաճ քանի մը խօսքերով բացաւ հանդէսը։

Գեղարուեստական բաժինը՝ խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, եւայլն — պատրաստուած էր դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհիին։

Շրջանային վարչութեան կողմէ հանդէսին ներկայ էր նաեւ Պ. Շաւարշ Թաշճեան, որ քանի մը խրախուսիչ խօսքեր ըրաւ։ Նուէրներէ գոյացաւ 15.500 ֆր.։

Կ. Խաչի Վարչութիւնը պատրաստած էր մրգի ու շաքարեղէնի 56 ծրարիկներ, որոնք բաժնուեցան մանուկներուն, ուրախացնելով զանոնք։ Թաղականութեան կողմէ պզտիկներուն բաժնուեցան գրենական պիտոյքներ, կրկնակի ուրախութիւն պատճառելով ու քաջալերելով մեր մանկիկները։

Կ. Խաչի Վարչութեան կողմէ շնորհակալութիւն՝ բոլոր նուիրատուներուն։ Ճ

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆԱՍՏԱՍԻԱ ՈՂՋ Է ԹԷ ՄԵՌԱԾ

Ժամանակ առ ժամանակ հարց կը ծագի թէ Ռուսիոյ Նիկոլա Բ. կայսեր ամբողջ ընտանիքն ալ խեղդամա՞հ եղա՞ւ Եկատերինպուրկի մէջ, 1918ին, համայնավարներու հրահանգով, թէ կայսեր կրտսեր աղջիկը, Անաստասիա, հրաշքով փրկուեցաւ կոտորածէն։ Այս անորոշութիւնը դուռ բացած է բազմաթիւ զեղծարարութեանց։ Արդարեւ, բազմաթիւ կիներ յայտարարած են թէ իրենք են Անաստասիան։ Լրագրողներն ու վիպասաններն ալ առաւելապէս չափով շահագործած են այս նիւթը։

Վերջին արձագանգը կուգայ Արեւմտեան Գերմանիայէն, ուր Աննա Անտերսըն անուն կին մը ինքզինք կը ներկայացնէր իբրեւ Անաստասիա։

Հարցը դատարանի առջեւ քննուեցաւ։ Ատեանը որոշեց, որ Աննա Անտերսըն չի կրնար Նիկոլա կայսեր աղջիկը ըլլալ, որովհետեւ Անաստասիա, իր ընտանիքին միւս դժբախտ անդամներուն հետ սպաննուած է 1918ին։

ՍԱԿԱՐԱՆ — (Փետր. 12) Ձոյլ ոսկի 463000, Նափոլէոն 3440, զուիցերական 3280, անգլիական 4350, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1065, տոլար 400, զուիցերական 94,75։

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ — Ամենասիրելի Շաւարշին անակնկալ շիջման գոյժը խորապէս ցնցեց զիս։

Խորին յարգանքով կը խոնարհիմ մեծ հայրենասէրին, տաղանդաւոր գրագէտ-հրապարակագիրին, վսեմ գաղափարախօսին, անվհատ, հաւատաւոր ու տիպար հանրային գործիչին, եւ ամենապարկեշտ մարդուն թանկագին աճիւններուն առջեւ։

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊԱՏԱՆԻ Հայ Մշակութային Միութեան պատանեկան բաժանմունքը կազմակերպած է «Գեղարուեստական մրցումներու երեկոյ» մը։ Մրցումներուն մասնակցողները, թիւով 65 հոգի, նախապէս բաժնուած են երեք խումբերու՝ 7-12 տարեկան 13-17 տարեկան եւ 18էն վեր. ծրագրին մաս կը կազմէին՝ արտասանութիւն, երգ եւ նուագ (ջութակ եւ դաշնակ)։

ՊԷՅՐՈՒԹԱՀԱՅ թերթերէն կը տեղեկանանք թէ ժողովուրդին մէջ իրերօգնութեան ջերմ շարժում մը սկսած է Ապատեան եղբայրներու ի նպաստ։ Այս վերջինները անդամալուծութեան դատապարտուած երեք եղբայրներ են։ Ցարդ հանգանակութիւնները կը կատարուէին թերթերու միջոցով. այժմ կազմուած է նաեւ մասնաւոր յանձնախումբ մը։

ՏԽՐՈՒՆԻ — Նոր Ջուղայի մէջ Յունուար 8ին մահկանացուն կնքած է Արժ. Տէր Կարապետ Ա. քահանայ Թումիկեանը։

× Պէյրութի մէջ մահկանացուն կնքած է Յակոբ Գանթարճեան, որ հին սերունդի հայրենասէր ներկայացուցիչներէն մէկն էր. ճշմարիտ «խոնարհ հերոս» մը։ Բնիկ Ատանացի էր 1917ին իբր կամաւոր ծառայած է Հայկական Լեգէոնին մէջ. իսկ Քէմալակ. շարժման միջոցին կռուած է հայկական զինեալ խումբի մը մէջ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Պուրճ Համուտ արուարձանին Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիի հովիւներէն Տէր Ներսէս Վ. Գարապաշեան, 18 տարուան ժրաջան գործունէութենէ մը վերջ փոխադրուած է Պուէնոս-Այրէս, նոր պաշտօնով։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոստ-հեռագրական նախարարութիւնը հրապարակ հանած է 40 կոպեկնոց դրոշմաթուղթեր՝ Խաչատուր Աբովեանի ծննդեան 150ամեակին առթիւ։ Դրոշմաթուղթին վրայ, Խ. Աբովեանի նկարին ետին կ'երեւի Արարատը։

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ սկսած են Հայաստանի դահուկարշաւի մրցումները։ Տեղի ունեցած են 30, 10 եւ 5 քիլմ. էջքի, արգելքներու յաղթահարման եւ այլ մրցումներ։ Խմբական դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացած են Կիրովականի մարզիկները, երկրորդ՝ Լենինականի եւ երրորդ՝ Երեւանի խումբերը։

ՀԻՆԸ ՔԱՆԴՈՒԵՑԱՒ, ՆՈՐԸ ՊԻՏԻ ՇԻՆՈՒԻ

Երկու շաբաթէ ի վեր Շաւիլի մատուռ-դպրոցը քանդուած է. այն խարխուլ ու անհրապոյր խրճիթ շէնքը որ 25է աւելի երկար տարիներ մեր գաղութին եկեղեցական ու ազգային մշակոյթի վառարան էր դարձած, մեր հարիւրաւոր երիտասարդներուն հայեցի դաստիարակութիւն բաշխելով, բնականաբար տխուր բան պիտի ըլլար քանդուած տեսնել սրբավայր մը նոյնիսկ մերինին նման խեղճ ու անհրապոյր, եթէ անխախտ հաւատքը չունենայինք թէ հինին տեղը նորը պիտի կարենանք շինել։ Այո, հինը քանդուեցաւ. նորը պիտի շինուի։ Այսպէս ուզեցին մեր Շաւիլի երիտասարդները որոնք մեծ մասով նոյն մատուռ-դպրոցին մէջ ստացած են իրենց հայեցի դաստիարակութիւնը եւ Հայ ըլլալու հպարտութիւնը։

Ուրեմն յառաջիկայ կիրակի Փետր. 17ի կէսօրէ յետոյ մասնաւոր կրօնական արարողութեամբ եւ կաթողիկոսական պատուիրակ Սրբազանին նախագահութեամբ նոր շէնքին հիմնարկէքը պիտի կատարուի ըստ մեր եկեղեցական աւանդութեան։

Տասնըվեց վէմ-քարերը պիտի գետեղուին, ամէն մէկը իր կնքահայրին ձեռքով։ Անշուշտ դեռ եկեղեցիին եւ սրահին համար պէտք եղած գումարը պատրաստ չէ, սակայն մեր տղաքը կը յուսան շինութիւնը սկսելէն յետոյ մնացածն ալ ճարել մեր եկեղեցասէր եւ հայրենասէր հայրենակիցներու առատաձեռնութեամբ։ Յառաջիկայ կիրակի օրուան տեղի ունենալիք արարողութիւնը անմիջական առիթ մըն է Փարիզի եւ շրջաններու մեր բարեկեցիկ հայրենակիցներուն համար քաջալերել այս տղաքը, իրենց նուիրատուութիւնով եւ ստանձնելու կնքահայրութիւնը վէմ-քարերուն, անուանագրուելով Փարիզի եկեղեցւոյ դրասենեակը։

Սիրելի հայրենակիցներ, դուք բոլորդ որ ունիք անշուշտ հին եւ նոր սիրելի ննջեցեալներ, յարգեցէք անոնց յիշատակը եւ յաւերժացուցէք անոնց անունները։ Մի խնայէք ձեր նուէրը։ Կնքահայր արձանագրուեցէք մեր մատուռի 16 վէմ քարերէն ամէն մէկուն. մի թողէք որ սկսուած գործը կէս մնայ. օգնեցէք որպէսզի յառաջիկայ Սուրբ Զատիկը Շաւիլը իր նորաշէն մատուռին մէջ տօնէ։ Անցէք ուրեմն Փարիզի եկեղեցիի դրասենեակէն։

ԹԱՂԵՑԻ

ԾԻԾԱՂ

Ճաշարանին յաճախորդը յուսահատ կը փորձէ ծամել իրեն բերուած հաւու միսը։ Ապա դառնալով սպասեակին, կ'ըսէ դայրացած. «Առաջին անգամ է որ այսքան կարծր միս կ'ուտեմ»։

— Երեւի թէ մեր հոլթի միսը փորձած չէք տակաւին, կը պատասխանէ սպասեակը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (263)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

— Բայց կանանցարարոյ ներքինու գործը՝ պէտք է կանանց հասարակութեան հետ լինի, ուր տիրում է մեղկ քնքշութիւնը եւ բնաւ տեղիք չունի արիւնոտ զէնքը։

— Փորձենք, եւ դու կը համոզուես, որ կանանցարարոյ ներքինին կարող է գործ ունենալ եւ քաջ Սասունցիների հետ։

Վերջին խօսքերի միջոցին, երկու ախոյեանները, իրանց ծանր նիզակները ուղղելով, նժոյգների բոլոր թափով յարձակուեցան միմեանց վրայ։ Հայր-Մարդպետի նիզակի ծայրը դիպաւ Սամնոյ իշխանի երկաթապատ կողքին եւ քերելով անցաւ։ Իսկ Սամնոյ իշխանի նիզակը ուղիղ դիպաւ Հայր-Մարդպետի պղնձակուռ կուրծքին եւ, որպէս ապառաժի վրայ զարկուելով, բոլորովին փշրուեցաւ։ Զինակիրը իսկոյն տուեց նրան մի այլ նիզակ։ Նրանք հեռացան միմեանցից, կրկին յարձակում գործելու համար։

Զօրքը, երկու կողմից եւս, դեռ անշարժ կանգնած, անհամբերութեամբ սպասում էին իրանց առաջնորդների մենամարտութեան վախճանին։

Երկրորդ յարձակումը կատարուեցաւ աւելի սաստիկ կատաղութեամբ։ Այս անգամ երկուսի նիզակներն եւս յետ նահանջուեցան եւ, դիպչելով պողպատեայ վահաններին, շեղուեցան նպատակից։ Բայց նրանց փոխարէն՝ նժոյգների գրահապատ կուրծքերը՝ ուժգին շառաչմամբ զարկուեցան միմեանց։ Հայր-Մարդպետի ձին դղրդուեցաւ, ընկրկուեցաւ, եւ ապա ծնկների վրայ ցած ընկաւ։ Այդ միջոցին Սամնոյ իշխանը ուղղեց իր նիզակը դէպի ներքինիի կոկորդը։ Բայց ձին իսկոյն վեր բարձրացաւ, եւ հարուածը մնաց ապարդիւն։

Այսպէս, երկու հզօր ախոյեանները երկար մաքառում էին միմեանց հետ եւ երկուսն էլ մնացին անպարտելի, մինչեւ Սամնոյ իշխանը ձայն տուեց.

— Խոստովանում եմ, ո՛վ Հայր-Մարդպետ, որ Արշակ թագաւորի կանանցի կնամարտին, միեւնոյն ժամանակ ե՛ւ քաջ մարտիկ է։

Կռիւը սկսուեցաւ երկու կողմի զօրքերի մէջ։ Պարսից սպարակիրները զարմանալի յարձակումներ էին գործում։ Սասունցիք իրանց երկար աղեղներով թափում էին նետերի ամբողջ տարափ։ Լեռնցին, բնութեան քաջութիւնը, մարտնչում էր կրթուած, կանոնաւորուած արիութեան հետ։ Օդը լցուած էր թանձր փոշիով։ Զէնքերի եւ զրահների բախումն ու շառաչիւնը խլացնում էին ամէն ձայն։ Արիւնը հոսում էր ջերմ վտակներով...։ Մինչ այստեղ կռիւը իր սաստիկ գործողութեան մէջն էր, բանակի միւս կողմում, իրանց նահապետի առաջնորդութեամբ, մարտնչում էին Ռշտունիք։ Պարսից զօրքերին կառավարում էր Կարէն զօրապետը։

Այդ միջոցին, Մերուժանը շրջապատուած իր թիկնապահներով ու համհարզներով, մի արագաշարժ ձախարակի նման, անդադար պտտում էր այս եւ այն կողմը. ուր գնում էր նա, կարծես իր հետ տանում էր արհաւիրք եւ սոսկում։ Պարսից զինուորները նրա ներկայութեամբ ոգեւորուելով, հրաշքներ էին գործում։

Նա նկատեց, որ Կարէն զօրապետի կողմը փոքր առ փոքր նահանջում էր, եւ Ռշտունիք արդէն սկսել էին յաղթական աղաղակներ բարձրացնել։ Իսկոյն ասպատակ նժոյգը քշեց դէպի այն կողմը եւ մտաւ նետերի ու փոշիների մէջ։ Մեծ էր զարմանքը եւ թէ՛ վրդովմունքը, երբ հեռուից տեսաւ ծերունի Արբակին, որ նիզակը ձեռին, բոլորովին տղայ երիտասարդի նման, մաքառում էր մի Պարսիկ սպայի հետ։ Նա դարձաւ դէպի Կարէն զօրապետը, ասելով.

— Տեսնո՞ւմ ես, Կարէն, յս ապրած ծերունի Արբակը այժմ յաղթութիւն է տանել։

Կարէնը ամօթից շփոթուեցաւ, պապանձուեցաւ։ Մերուժան յիշեցրեց նրա ուստոտեան յայտնած սնապարծութիւնը, որով պարծենում էր, թէ ինքը «Իշխանաց կզզում» սպանեց ծերունի Արբակին։

ՐԱՖՖԻ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

(Քառէի շրջան)

Երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ «ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի միայն Ռիւ-Քառէի եւ Լաֆայէթի անկիւնի կրպակը (չի ծախուիր մէթրոյին գլուխը) :

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տունը աշխատող, կնոջ ժաքեթի մեծ սէրիի համար (տունուղն չարաթը 30 կտոր յանձնելի) գործաւորուհիներ կ'ուզուին : Դիմել՝

Maison MANOUGUIAN
30, Rue d'Aboukir - Paris (2°).

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ

Մանուկներու ծպտեալ հ... դէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքլը Միլի...րի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Միութեան Որբ. Օգն. Մարմնի :

Անոնք որ կ'ուզեն ծպտել իրենց մանուկները Ապրիլ 7ի հանդէսին համար, կրնան անձապարել :

Տոմսերը ժամը 16.30ին, բազմազան մրցանակներով :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ :

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ :

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ :

Գին՝ 1200 ֆրանք :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին հայերէնի դասերը կ'աւանդուին ամէն չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8էն 9,30, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի կողմէ, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

Արձանագրուելու համար դիմել Պ. Աֆրիկեանին կամ խումբին վարչութեան, ամէն չորեքշաբթի :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 5ին, Սալ Կավոյի մէջ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ

Ամէնուն Տարեգիրքը, 1957, Կ. Գէորգեան, Պէյրութ, 664 էջ, պատկերազարդ, 1200 ֆրանք :

Կեանքը հին Հռովմէական ճանապարհի վրայ, Վ. Թոթովենց : Երեւան, Պէյրութ 1956, 500 ֆրանք :

Հացի եւ սիրոյ համար, Մ. Իշխան (վէպ), Պէյրութ 1956, 600 ֆրանք :

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1500 ֆրանք :

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956 : Ա. Բ. Գ. հատորները լաթակազմ, հատորը 1200 ֆրանք, Դ. հատորը լաթակազմ 1600 ֆրանք :

Դպրոցական երգարան, Հ. Գր. Հէպոյեան, միաձայն եւ երկձայն 10 երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ, Վիեննա, 1956, 400 ֆրանք :

Լուռ ցաւեր, Գր. Զօհրապ (պատմ.) նոր տպ. Պէյրութ 1956, 400 ֆրանք :

Հայոց եկեղեցին, Մ. Արք. Օրմանեան (ֆրանսերէն), Պէյրութ 1954, 500 ֆր. :

Մեռնող գիւղին պատմութիւնը, Մկրտիչ Պարսամեան (Մանկութեան, պատանեկութեան եւ ուսանողական յուշեր, գրական զէմքեր), Փարիզ, 1956, 800ֆր.

Գծից դուրս, Լաօ (պատմ.) Պէյրութ 1956, 400 ֆրանք :

Գարնանային, Վ. Շուշանեան (Սիրոյ հեզ նամակներ), Երեւան, 1956, 500 ֆր. :

Թղթատարի ծախքը յաճախորդին կողմէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Զաքարեան, Պր. Անդրանիկ Զաքարեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Զաքարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաքար Զաքարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Նալպանտեան եւ զաւակը, Տիկին Յովհաննէս Նալպանտեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուսնին, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ (Պուրսայի Մեծ Նոր գիւղացի) մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգողները :

●

Զարեհ եւ Ժիրայր Թէրզեան եղբայրներ իրենց հօր՝ ՀՐԱՆԴ ԹԷՐԶԵԱՆԻ մահուան Ա. տարելիցին եւ իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԻՆԷԻ (ծնեալ Գարամաճեան) մահուան 12րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

●

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկ. Մարի Զօրեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, ժամը 9ին պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Սէն-Մարթէնի եկեղեցին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկ. Մ. Զօրեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Վիէնի Փաւքալի Թաղի ազգայիններուն, իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Գրիգոր Զօրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրին համար :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ցաւով իմացանք հայրենակից Պ. Հայկ Պօյաճեանի մահը, Հալէպ : Այդ առթիւ Ֆրանսա բնակող Լճեցի հայրենակիցներս մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք Պօյաճեան ընտանիքին եւ բոլոր ազգականներուն : Կոստանեան

ԿՈԶ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր : Հայրենագիտութիւնը կ'ուսուցանէ դոկտ. Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան :

Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ :

Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Զ. Ռ. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էվերջ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական տրամ ՛ արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Զարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար) :

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առաջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով : Դիմել Միութեան գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին : Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Անիէռէն Այրի Տիկին Վեզիրեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Պ. Մկրտիչ Աչճեան 1000 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան, Տիկին Ք. Ծարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ :

Կեօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Մխաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակազդէ (Քիրիշճեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւան քաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի գոհերուն (Տոքթ. Քորոն).— Պատմութիւն ակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աչճեան).— Կանկար (Բժշկական համալսարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Թրօրոյը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ագատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը(Տոքթ. Տէքսթրէ) :

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք : Դիմել Շ. Նարեան).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Բարադունիի, «Յառաջ»ի հասցէով :

Կապոյտ ...ի Անկենի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը :

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռուէնի : Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն :

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, Ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

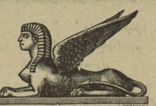
Օ Թ Է Լ Ժ Ո Ր Ժ Ե-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Տ Ե Ղ Ի Պ Ի Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Յ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին
Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ :
Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի : ԹՐՕ 03-18

ՀԱՅ ԾԱՆՕԹ ԱՍՏՂԱԳԷՏ ԵՒ ՁԵՌՔԻ ԳԻԾԵՐ ԿԱՐԴԱՑՈՂ

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ԲԱՐԷԶ

Կ'ընդունի ամէն օր, ժամը 13-19 ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷ

Գաւառ բնակողներուն թղթակցութեամբ կը պատասխանէ՝ Հայերէն կամ ֆրանսերէն լեզուով :

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԳԱՂՏՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ.— Madame SOPHIE PAREZ, 12, Passage Léon PARIS-18e
Métro : Château Rouge, Barbès

SALLE PAUL FARALICQ - THEATRE ARMENIEN
21, Rue Yves Toudic, PARIS - 10e Métro : République et Bonsergen

Շաբաթ գիշեր, 23 Փետրուար 1957, ժամը ճիշդ 20.45ին

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՌԻՊԱՏԻԷԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔԸ

LE SYSTÈMF RIBADIER
de GEORGES FEYDEAU

Երկու եւ կէս ժամ ծիծաղ — 3 արար — Երկու եւ կէս ժամ խնդում

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDI' ' ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 15 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7808 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3619

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

●

Սուէզի ջրանցքին փակումը եկաւ անգամ մը եւս հաստատելու թէ ի՛նչ մեծ դեր կը խաղայ քարիւղը արդի աշխարհի տնտեսական կեանքին մէջ:

Միաժամանակ ցայտուն կերպով երեւան եկաւ թէ ի՛նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները:

Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն, որ աշխարհի ճակատագիրը վարող մեծ պետութիւնները մեծապէս կը շահագրգռուին այդ երկիրներով:

Ժամանակին, երբ Օսմանեան Կայսրութեան մաս կը կազմէին այդ հողամասերը, ոչ ոք կը հետաքրքրուէր անոնցմով: Թանկագին սեւ հեղուկը ժայթքած չէր տակաւին անոնց ընդերքներէն:

Համաշխարհային առաջին մեծ պատերազմի վաղորդայնին էր, որ Մուսուլ-Քէրքիւք շրջանի քարիւղները սակարկութեան առարկայ դարձան յաղթական մեծ դաշնակիցներուն միջեւ, նախ Սան-Րէմոյի (1920), յետոյ Լոզանի (1923) մէջ:

Յետագային քարիւղի աւելի հարուստ հանքեր երեւան պիտի գային Արաբիոյ եւ Քուէյթի մէջ:

Ներկայիս Մերձաւոր Արեւելքը կը հայթայթէ քարիւղի համաշխարհային արտադրութեան 100ին 23ը:

Եւրոպայի քարիւղի սպառումն է տարեկան 140 միլիոն թոն — Ֆրանսայի բաժինը՝ 17 միլիոն: Այս քանակութեան 89 առ հարիւրը կու գայ Մերձաւոր Արեւելքէն:

Արաբական երկիրներու հարստութեան գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ քարիւղը:

Վիճակագրութեան մը համաձայն, 1955ին Քուէյթի իշխանը գանձած է 280 միլիոն տոլար, Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը՝ 250 միլիոն, Իրաքի թագաւորը՝ 206 եւ Քաթարի շէյխը 31 միլիոն տոլար:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները հետզհետէ կը զօրացնեն իրենց դիրքերը մերձաւորարեւելեան երկիրներուն մէջ, ուր ոտք դրին քարիւղի զօրաւոր ընկերութեանց միջոցաւ 1933էն սկսեալ:

Սէուտի Արաբիոյ մէջ 950,000 քառակուսի քիլոմեթր հողամասի վրայ քարիւղի շահագործման մենաշնորհը կը պատկանի ամերիկեան չորս կարեւոր ընկերութեանց, որ միացած են «Արամքօ» (արաբեւամերիկեան ընկ.) անուան տակ:

Ընկերութիւնը իր պաշտօնէութեան եւ գործաւորներուն համար կառուցած է արդիական նոր քաղաք մը — Տահրան — բոլոր յարմարութիւններով եւ օդակայանով:

Սէուտ թագաւոր անցեալ շաբաթ Ուաշինկթընի մէջ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ:

Այս առթիւ կնքուեցաւ պայմանագրութիւն մը, որով Տահրանի օդակայանի մենաշնորհը պիտի երկարաձգուի հինգ տարի եւս: Փոխարէն թագաւորը պիտի ստանայ 200 միլիոն տոլար՝ սէուտական բանակի արդիականացման եւ սպառազինման համար:

Քարիւղն է, որ դեռ վարիչ դեր կը խաղայ մեծ պետութեանց քաղաքականութեան մէջ: Անցեալ աշնան դէպքերը Սուէզի շրջանին մէջ, աւելի եւս շեշտեցին այս ճշմարտութիւնը:

Մոսկուա ուզեց առիթը շահագործել՝ իր ազդեցութեան ենթարկելու համար Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները:

Արեւմտեան պետութեանց վարանումներէն եւ վերապահումներէն օգտուելով, փորձեց իր հովանաւորութեան եւ պաշտպանութեան տակ առնել զանոնք, զէնք ու ռամկավարութիւն հայթայթելով:

Իր ջանքերը ի դերեւ ելան:

Ամերիկա իր կողմէ սիրաշահելով Սէուտի Արաբիան, կարեւոր ճեղք մը բացաւ համարաբական ճակատին վրայ, ուր քաղաքական մարզանքներ կը կատարէին Կրեմլինի գործակալները:

Քարիւղը պիտի շարունակէ տակաւին առաջնակարգ դեր խաղալ աշխարհի մէջ, մինչեւ որ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի գիտնականները յաջողին օր մը զայն փոխարինել հիւլէական ուժով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

●

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԹԱՅԼԱՆՏԻ ԲԱՆԱՁԵՒԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՆ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը երէկ գիշեր քուէարկութեան դրաւ ներկայացուած երեք բանաձեւերը:

Առաջինը, որ արաբեւասիական 18 պետութիւններու բանաձեւն էր, յօդուած առ յօդուած քննուեցաւ. առաջին յօդուածները, որոնք ընդհանուր խօսքեր եւ շուտափոյթ լուծման մաղթանքներ կը պարունակէին, պարզ մեծամասնութեամբ ընդունուեցան. բայց այն յօդուածը, որ Ֆրանսայէն կը պահանջէր անմիջապէս ճանչնալ Ալժերիոյ անկախութիւնը, 33ի դէմ 34 ձայնով եւ 10 ձեռնպահութեամբ մերժուեցաւ. դարձեալ նոյն ձայներով (10ի փոխարէն 9 ձեռնպահութիւն) մերժուեցաւ նաեւ ապստամբներուն հետ անմիջապէս բանակցութեանց սկսելու պահանջը: Այս երկու յաջորդական ձախողութիւններուն վրայ, Եգիպտոսի պատուիրակը պահանջեց ետ քաշել 18երու բանաձեւը, տրուած ըլլալով որ գլխաւոր երկու յօդուածները արդէն մերժուած էին Ազգաժողովին կողմէ:

Ապա վէճ ծագեցաւ որոշելու համար որ Թայլանտի՞ բանաձեւը առաջ պիտի քուէարկուի թէ Հարաւ. Ամերիկայի երկիրներունը: 38ի դէմ 35 ձայնով եւ 3 ձեռնպահութեամբ, որոշուեցաւ նախ քուէարկել Հարաւ. Ամերիկեան բանաձեւը, որ «յոյս կը յայտնէ թէ խաղաղ եւ ժողովրդապետական միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ լուծել Ալժերիոյ հարցը»: Խ. Միութեան ու Սուտանի պատուիրակները առաջարկեցին նիստը յետաձգել. մեծամասնութիւնը որոշեց շարունակել: Յունաստան առաջարկեց արաբեւասիական բանաձեւէն ընդունուած յօդուածները կցել Հարաւ. Ամերիկեան բանաձեւին. բայց Ազգաժողովին նախագահը մերժեց այս առաջարկութիւնը:

Ի վերջոյ, քուէարկութեան դրուեցաւ Հարաւ. Ամերիկեան բանաձեւը, որ 41ի դէմ 33 ձայնով եւ 3 ձեռնպահութեամբ ընդունուեցաւ:

Ամէնէն վերջը քուէարկութեան դրուեցաւ նաեւ Ճափոնի, Թայլանտի եւ Ֆիլիփիններու կողմէ ներկայացուած բանաձեւը, որ կ'ըսէ թէ ՄԱԿը իրաւասութիւն ունի Ալժերիոյ հարցին միջամուխ ըլլալու: Այս բանաձեւն ալ ընդունուեցաւ 37ի դէմ 27 ձայնով եւ 13 ձեռնպահութեամբ:

Այսպէս, Ազգաժողովին քաղաքական յանձնաժողովը Ալժերիոյ հարցին լուծումը կը վստահի Ֆրանսայի:

Որոշումը վերջնական ըլլալու համար պէտք է ընդունուի նաեւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին կողմէ: Բայց որեւէ պատճառ չկայ որ քաղաք. յանձնաժողովին մէջ քուէարկութեան մասնակցողները, ընդհ. ժողովին մէջ դիրք փոխեն:

Ալժերիոյ Ազատագրութեան Ազգ. ճակատը, որ այնքան մեծ յոյսեր դրած էր Ազգաժողովին վրայ եւ որ միջազգային հանրային կարծիքին վրայ ճնշում բանեցնելու համար դիտումնաւոր կերպով ստեղծած էր ահաբեկչութիւնները, պարտաւոր է այժմ դադրեցնել կռիւները եւ հանդուրժել որ կառավարութիւնը ընդհանուր ընտրութիւններ կազմակերպէ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Կը կարծուէր թէ Կրեմլինի վերջին օրերու քաղաքական միջազգային գործունէութիւնը կը ձգտէր Խ. Միութիւնը իր առանձնացումէն դուրս հանել: Շեփիլովի համեմատաբար մեղմ ճառն ալ այս յոյսը կը ներշնչէր:

Բայց Խ. Միութեան Արտ. փոխ նախարարը, Կուզնեցով, պահանջեց ՄԱԿի նախագահէն, որ Ազգաժողովը առանց ժամանակ կորսնցնելու քննութեան ենթարկէ «Մ. Նահանգներու յարձակողական գործունէութիւնը, որ աշխարհի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը մեծապէս կը վտանգէ»:

Ամբաստանագրին մէջ կ'ըսուի թէ «Միջին Արեւելքի կացութեան ներկայ վիճակին պատասխանատուն Մ. Նահանգներն են: Մէկ կողմէ կը մերժեն դադրեցնել ջրածին եւ հիւլէական զէնքերու պատրաստութիւնը, միւս կողմէ կը շարունակեն նորանոր հիւլէական կայաններ կառուցանել աշխարհի ամէն կողմը: Մ. Նահանգներու 1957-58ի ռազմական պիւտճէն մեծ յաւելումներ ստացաւ: Արեւմտեան Գերմանիոյ բանակը ամերիկեան արդիական զէնքերով կ'օժտուի, իսկ Ատլանտեան Ուխտի պետութիւնները ռազմական մեծ պատրաստութեանց ետեւէն են»:

× Կուզնեցովի նամակը ոչ մէկ յուզում պատճառեց ՄԱԿի նրբանցքներուն մէջ: Մ. Նահանգները սկզբունքով դէմ չեն կենար ո՛րեւէ հարցի օրակարգի վրայ անցնելուն: Հակառակ ատոր, շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ Ալժերիոյ պատիչ վիճաբանութիւններէն վերջ Ազգաժողովը ուզէ Խ. Միութեան դիմումին ընթացք տալ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ Պաշտպ. նախարարները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները: Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովը գոհունակութիւն յայտնեց վարչապետ Մաք Միլընի տնտեսական քաղաքականութեան մասին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը փակուած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Ը. ՑԱՆԿ)

Տէր եւ Տիկ. Զ. Մուսէեան	5.000
Անդրիկեան-Գաբրիէլեան (Նիս)	4.000
Տարօն-Տուրուբերանի Փարիզի Մ. ճղ.	5.000
Իսիի գաղութ	30.000
Տէր եւ Տիկին Կոստանեան	2.000
Նախորդ գումար	680.900
Ընդհ. գումար	726.900

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e
Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւարշ Միսաքեանի յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուելու համար արտասահմանէն եւ գաւառէն մասնաւորաբար Փարիզ եկած էին հետեւեալ ընկերները եւ բարեկամները.—

Միլանօ.— Տիկ. Երուանդ Արզումանեան եւ Հայ Տան փոխ-նախագահ Գէորգ Խանկելդեան:

Լոնտոն.— Յովհաննէս Ջալըքեան:

Մարսէյլ.— Ընկ. Յակոբ Պապիկեան (Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, Համազգային Մշակութային Միութեան եւ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ), Օ. Ճառայեան (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան եւ Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ):

Վալանս.— Ընկերներ Գէորգ Քիրճեան եւ Աշոտ Առաքելեան կը ներկայացնէին Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն եւ գաղութը:

Լիոն.— Ընկ. Յովհ. Արքելեան կը ներկայացնէր Վարանդեան Կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Կապ. Խաչը, Լիոնի եւ շրջանի հայութիւնը: Ղազար Ղազարեան ՋՕՄի կողմէ:

Կրընոպլ.— Ընկ. Ս. Սիմոնեան՝ «Եօթնեղբայրեան» Կոմիտէն, Կապ. Խաչը, Կրընոպլի եւ շրջանի հայութիւնը, եւ Սալավանեան:

Սէնթ էթիէն.— Ընկ. Տ. Չէքեան կը ներկայացնէր «Անտոք» կոմիտէն:

Վիէն.— Լեւոնեան վրդ.:

Տեսին.— Ընկ. Ս. Առաքելեան (Հ. Յ. Դ. Կոմիտէ, Կապ. Խաչ եւ Տեսինի հայութիւն»:

Պրոտօ.— Ընկ. Կարապետ Տօնէլեան (Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբ, Կապ. Խաչ, Նոր Սերունդ):

Քան.— Պ. Ստեփան Վահանեան:

Լոթ է Կառոն.— Նշան Դանիէլեան:

× Յունաստանի Կեդր. Կոմիտէն տասնօրեայ սուգ նշանակած էր կուսակցական կազմերուն, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան, Հ. Կ. Խաչին եւ Համազգային Միութեան համար (Յունուար 27էն մինչեւ Փետրուար 6):

× Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ յետաձգած էր իր հաւաքոյթները՝ ի նշան սուգի:

× Լիբանանի Շթօրա հայաբնակ գիւղին Ազգալեան վարժարանը մէկ օր փակ մնաց ի նշան սուգի: Այնճարի «Յառաջ» վարժարանը եւս փակ մնաց մէկ օր, ի նշան սուգի:

ԽՈՐՀ. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԵՒԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Խ. Միութեան երկրագործութեան տնտեսական դրութիւնը շօշափող մեր յօդուածներուն վերջաւորութեան ըսած էինք թէ խորհրդային երկրագործութիւնը տեւական տագնապի մը մատնուած կը մնայ եւ առաջադրած էինք քննել այդ տագնապին ծալքերը եւս:

Արդարեւ տագնապը այնքան չեշտուած է՝ որ սաէպ եւ պարբերաբար կեդրոնական պաշտօնաթերթը եւ գլխաւոր օրկանները իրենց խմբագրականներուն նիւթ կ'ընեն զայն: Խրուշչեւ եւս պաշտօնի գլուխ անցնելէն ի վեր Կեդր. Կոմիտէին ներկայացուցած է երեք ընդարձակ զեկուցումներ, որոնց իւրաքանչիւրը առնուազն մեծածաւալ օրաթերթի հինգ կամ վեց էջեր կը բռնէ:

Սակայն արմատական դարման մը չէ ճարուած տակաւին եւ ըստ երեւոյթին լուծումն ալ շատ մօտալուտ չէ:

Տագնապը ամէնէն սուր հանգամանքը առած է մասնաւորապէս անասնաբուծութեան մարզին մէջ՝ որուն արդիւնաբերութիւնը տակաւին անբաւարար կը մնայ գոնէ ընդունելի չափով մը գոհացնելու ներքին սպառման պահանջները:

Համայնավար կարգուսարքին հաստատման անմիջապէս յաջորդող երկրագործական արդիւնաբերութեան միջոցներուն համայնացումը իբր անմիջական հետեւանք ունեցաւ արջառներու քանակին զգալի նուազումը: Համայնացումին ընդդիմադիր հողագործները փութացին մասամբ փճացնել իրենց կենդանիները: Բայց հաւաքական դրութեան ամբողջումէն եւ ընդդիմութեան սաստի ճանաքար չքանալէն վերջ կացութիւնը բարելաւուեցաւ: Անասնաբուծութեան աճումը տարուէ տարի չեշտուելու վրայ էր, երբ պատերազմը եկաւ նորէն վերիվայր շրջելու ծրագիրներն ու կանխատեսութիւնները:

Խորհրդային պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, Գերմանացիները պատերազմի ընթացքին իրենց գրաւած խորհրդային հողերէն տարած են 7 միլիոն ձի, 17 միլիոն արջառ, 20 միլիոն խոզ եւ 27 միլիոն ոչխար:

Այս հսկայ կողոպուտը ծանր արիւնահոսութիւն մըն էր խորհրդային գիւղատնտեսութեան համար, որուն վնասները դարմանելու առաջադրութեամբ կառավարութիւնը 1949ին արտադրութեան եռամեայ ծրագիր մը մշակեց եւ ըստ որուն մինչեւ 1952ի վերջ միսի, կարագի եւ այլ կաթնեղէններու արդիւնաբերութիւնը 50 առ հարիւր աւելցած պիտի ըլլար:

Բայց արդէն 1953ին Խրուշչեւ ինքն իսկ կը խոստովանէր թէ անասնաբուծական մարզին մէջ հազիւ նախայեղափոխական շրջանի քանակներուն հասած են: Այսօր ալ շատ տարբեր չէ, ինչպէս ցոյց կուտան ստորեւ նշանակելիք մեր թուանշանները:

Անմիջապէս չեշտեմ որ ձեռքիս տակ ունեցած եւ հոս նշանակելիք թիւերուս նորագոյնները 1955ի խորհրդային պաշտօնական վիճակագրութեան տուեալներն են: Անցեալ տարուան վիճակագրութիւնները չեն հրատարակուած տակաւին, դէթ արտասահմանեան մասնագիտական հանդէսներուն կամ հրատարակութիւններուն մէջ եւ կրնան տակաւին ատեն մը յապաղիլ, որովհետեւ խորհրդային իշխանութիւնները շատ ալ փութկոտ չեն վիճակագրութիւններ հաղորդելու մէջ:

Արձանագրենք վիճակագրութեան համեմատական թիւերը:

Ռուսական կայսրութիւնը 1916ին ունէր 58 միլիոն արջառ (որուն 22 միլիոնը կաթնատու կովեր), 23 միլիոն խոզ, 66 միլիոն ոչխար եւ այծ, 36 միլիոն ձի:

1928ին՝ վիճակագրութիւնը կարեւոր յաւելում մը ցոյց կուտայ: Այսպէս՝ 66 միլիոն արջառ (որուն 33 միլիոնը կաթնատու կովեր), 27 միլիոն խոզ, 114 միլիոն ոչխար եւ այծ, 36 միլիոն ձի:

1955ի վիճակագրութեան թիւերն են՝ 65 միլիոն արջառ (որոնց 29 միլիոնը կաթնատու կովեր), 51 միլիոն խոզ, 144 միլիոն ոչխար եւ այծ, բայց միայն 15 միլիոն ձի:

Այս թուանշաններուն թելադրած առաջին եզրակացութիւնը այն է՝ որ արջառին «առարկայական» քանակը հասած է նախայեղափոխական շրջանի քանակին, խոզերունը՝ կրկնապատկուած, ոչխարներուն եւ այծերունը՝ զգալի չափով աւելցած, մինչդեռ ձիերունը կէսէն աւելիով նուազած: Ձիերու քանակի այս կարեւոր նուազումին մէջ անշուշտ կարեւոր դեր մը ունի երկրագործութեան արտադրական միջոցներու մասնակի մեքենայացումը:

Բայց այս թուանշանները ուրիշ մեկնութիւն մըն ալ կը թելադրեն: Առարկայական քանակը պէտք է առնուազն մէկ քառորդով զեղչել ստանալու համար «համեմատական» քանակը: Արդարեւ պէտք չէ անտեսել այն իրողութիւնը որ Խ. Միութեան բնակչութիւնը, նոր վարչաձեւին հաստատուելէն ի վեր 70 միլիոն աճած է, միջին հաշուով տարեկան մօտ 3 միլիոնի յաւելումով մը: Հետեւաբար նախաբոլշեւիկեան քանակը, մասնաւորապէս արջառին համար, պիտի գոհացնէ 70 միլիոնով աճած զանգուածի մը սպառողական պահանջները, ուրկէ ուրեմն՝ «համեմատական» քանակին կարեւոր նուազումը:

Անասնաբուծութեան բարգաւաճումին գլխաւոր արգելքը մասնաւորապէս կենդանիներու սնունդին արտադրութեան անբաւարարութիւն է: Յարդը, խոտը եւ մնացեալը կենդանիներուն անհրաժեշտ սպառումին համեմատութեամբ չեն արդիւնաբերուիր: Մալենքով 1954ի Օգոստոսին, երբ տակաւին իշխանութեան գլուխն էր, պաշտօնապէս կը յայտարարէր թէ «մեր երկիրը ապահոված է արմտիքի եւ հետեւաբար ցորենի (ուրեմն նաեւ հացի) պահանջը: Այս տարի արմտիքի եւ միւս բերքերու հունձքերը կը կատարուին յաջողօրէն գոհացուցիչ չափերով»:

Բայց Խրուշչեւ 1955ի Յունուարին պաղ ջուր կը լեցնէր Մալենքովի լաւատես յայտարարութեան վրայ, Կեդր. Կոմիտէին տուած իր զեկուցումին մէջ, երբ ակնարկելով 1954ի այդ նոյն բերքին, կ'ըսէր թէ «չենք գիտեր ինչո՞ւ կը կարծէինք բաւարար չափով արմտիք ունենալ, երբ այսօր այնքան ստիպողաբար մեր առջեւ դրուած է արմտիքի արտադրութիւնը զարգացնելու անհրաժեշտութիւնը»:

Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղարը ստիպողական անհրաժեշտութեան պատճառներն ալ կը թուէր: Ներքին սպառումը աւելցած է ժողովուրդին աճումով: Պետութիւնը հսկայ քանակով արմտիք ամբարելու պէտք ունի: Արմտիք պէտք է նաեւ արտաքին առեւտուրի համար: Եւ վերջապէս պէտք է արմտիքի արտադրութիւնը աւելցնել՝ անասնաբուծութեան սնունդի պահանջները կարենալ գոհացնելու համար:

Ներկայ հնգամեայ ծրագիրը, որ շարքին վեցերորդն է, կ'ուզէ այս կացութիւնը դարմանելու համար մինչեւ 1960 արմտիքի արդիւնաբերութիւնը հասցնել տարեկան տասը միլիառ փութի, այսինքն մօտաւորապէս 164 միլիոն թոն (ռուսական փութը 16 քիլօ 380 կրամ կը կշռէ): Մասնաւոր հոգածութեամբ պիտի մշակուի եգիպտացորենը՝ որ ըստ ամերիկեան օրինակին, արմտիքի ամէնէն շահաւէտ մշակութիւնն է:

Միջանկեալ ըսենք որ այս օրերուս կը գումարուի Սովետներու Գերագոյն Խորհուրդին նիստը եւ արդէն իսկ մամուլին մէջ երեւցած հատուկտոր տեղեկութիւնները կը յայտնեն որ բուռն քննադատութիւններ եղած են վեցերորդ հնգամեայ ծրագրին դէմ, պարզապէս երազատեսութիւն հռչակելով ծրագրին կանխատեսութիւնները:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

●

Ֆրանսայի հանրային կարծիքը քանի մը ամիսէ ի վեր երկուքի բաժնուած է «Կագիէի ծրագրին» պատճառով: Ազգ. Ժողովն ալ, որուն քննութեան բերուեցաւ այդ ծրագիրը, երկար վիճաբանութիւններէ վերջ տակաւին չկրցաւ լուծման մը յանգիլ:

Ինչի՞ մէջ կը կայանայ սակայն Ֆրանսայի Ընկերային Հարցերու Նախարար Ալպէր Կագիէի ծրագիրը:

Ա. Կագիէ կ'ուզէ բարեփոխութեան ենթարկել Ընկերային ապահովութեան կարգ մը օրէնքները, մասնաւորաբար բժիշկներու եւ հիւանդներու փոխ-յարաբերութիւնները, բժշկական այցելինները եւ Ընկերային ապահովութեան կողմէ անհատներուն վերադարձուած գումարները:

Երբ, 1945ին, Ընկերային ապահովութեան օրէնքը հաստատուեցաւ, բժշկական այցելինները ճշդուեցան եւ որոշուեցաւ որ Ընկերային ապահովութենէն օգտուող հիւանդին պիտի վերադարձուի իր ծախքերուն 80 առ հարիւրը:

Սակայն, այցելինները բժիշկէ բժիշկ կը տարբերին. մասնագէտները շատ աւելի սուղ այցելին կը պահանջեն քան թաղի հասարակ բժիշկները: Բայց Ընկերային ապահովութիւնը հիւանդին կը վերադարձնէ նուազագոյն այցելինին 80 առ հարիւրը. այնպէս որ, շատ մը պարագաներու մէջ, հիւանդին ծախքերուն չնչին մէկ տոկոսը միայն վերադարձուած կ'ըլլայ:

Իրերու այս կացութեան մէջ երկու լուծում կարելի էր նախատեսել. կա՛մ չեղեալ նկատել 80 առ հարիւր հատուցման ընդհանուր օրէնքը, որ իր գոյութեան իմաստը կորսնցուցած է գրեթէ, եւ կա՛մ այնպէս ընել, որ հիւանդը իր կատարած ծախքերուն 80 առ հարիւրը ստանայ եւ ոչ թէ նուազագոյն այցելինի 80 առ հարիւրը:

Երբ Ալպէր Կագիէ ներկայ կառավարութեան մէջ Ընկերային Հարցերու Նախարարի պաշտօնին կոչուեցաւ, բժիշկներու եւ Ընկերային ապահովութենէն օգտուողներու ներկայացուցիչներու կողմէ բազմաթիւ բողոքագիրներ ստացաւ: Կրնար պարզ ձեւով մը լուծել խնդիրը — Ընկ. ապահովութեան տուրքերը բարձրացնել եւ գոյացած գումարը յատկացնել հիւանդներու նիւթական հատուցման: Բայց ասիկա արմատական լուծում մը չէր կրնար ըլլալ: Այդ պատճառով ալ ծրագիր մը մշակեց, որուն մէջ կ'ուզէր վերջնականապէս ճշդել բժիշկներու այցելինները եւ այդ հիման վրայ ալ որոշել հիւանդներուն տրուելիք հատուցումներուն սակը: Շատեր առարկեցին թէ կարելի չէ հասարակաց յայտարարի բերել բժիշկներն ու իրենց հմտութիւնը: Կագիէ պատասխանեց, որ այն ատեն կարելի չըլլար նաեւ հատուցումներն ալ հասարակաց յայտարարի բերել, հետեւաբար պէտք պիտի ըլլայ հատուցման օրէնքը ջնջել, որովհետեւ անտրամաբանական է որ հատուցումներու սակը անփոփոխ մնայ, մինչ բժշկական այցելի-

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

Ա. ՄԱՍ.– ԱԼԻ ՐԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

Սակայն, ասկէ զատ անհրաժեշտ է ունենալ բուն անցագիր մը (ԽՄԲ. Բնագրին մէջ, Վլատիմիրի տրուած թուղթերը սէյեահաթ վարաքասը կը կոչուին, այստեղ կը գործածուի ֆրանսերէն բառը թուրքերէն ձեւով՝ փասափօրթ): Եթէ մեր ուզած անցագիրը կրնաս հանել, այն ատեն կը հաւատամ որ կրնաս յաջողցնել այս գործը: Ես տակաւին չկրցայ տեսնուիլ այդ անձին հետ: Յարաբերութիւնը այդ օրիորդն է որ կը կատարէ: Իրեն ըսի որ ձեր ուզած անցագիրն ալ կը հանեմ: Հիմա այդ անձը ձերբակալելու համար անհրաժեշտ է անցագիր մը ունենալ: Եթէ կրնաք պատրաստել անցագիր մը, այն ատեն կրնանք ձերբակալել այս մարդն ալ: Այնքան բարակը փնտռող, այնքան երկար մտածող մէկը, կասկած չկայ որ, կարեւոր եւ մասնաւորական անձնաւորութիւն մըն է:

Անցագիր պատրաստելու հարցը քիչ մը դժուար էր: Խնդիրը պարզեցի Բէշատպէյի, որ ինք եւս հասկցաւ թէ կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր ներկայացողը: Անհրաժեշտ տեսնուած մարմիններու հետ հեռախօսով տեսնուելէ վերջ, զիս ղրկեց Սիրքէճի, մաքսատունը, ուր կը գտնուէր անցագրի պաշտօնատունը:

ԿԵՂԾ ԱՆՑԱԳԻՐ

Հոն տեղեկագիր մը պատրաստելով՝ պուլկարահպատակ Տիմիթրի Փեթրով անունով անցագիր մը հանեցի, դրասենեակս վերադարձայ, Վլատիմիրի յանձնեցի եւ ըսի. «Հիմա բոլոր ուզածները կատարուեցան, այլեւս աշխատէ որ տեսնուիս հետը»: Հրահանգները տալէ վերջ ճամբու դրի: Յաջորդ օրը Վլատիմիր եկաւ եւ ըսաւ.

— Երբ անցագիրն ալ տուի, այլեւս վստահութիւն յայտնեցին եւ տեսնուեցայ մարդուն հետ, իրաւամբ ձեր ըսածին պէս աչքը շիլ է, ականջներն ալ շատ ծանր կը լսեն: Մինչեւ չորեքշաբթի օր ճամբու պատրաստութիւն պիտի տեսնէ, այդ օրը շոգենաւ նստելու համար սալոն պիտի առաջնորդեմ: Արդէն չորեքշաբթի օրուընէ առաջ շոգենաւ չկայ:

Անմիջապէս խնդիրը հաղորդեցի Բէշատպէյի, որ շատ գոհ մնաց:

Յետոյ Վլատիմիրի հետ դրասենեակս վերադարձանք, ժամադրուեցանք չորեքշաբթի օրուան համար այն ժամուն, երբ Կալաթայի սալոնը պիտի ներկայանային միասին: Պատուիրեցի որ, եթէ բացառիկ բան մը չպատահի, դրասենեակս չհանդիպի այլեւս, կրնայ ըլլալ որ հետապնդեն զինք, այնպէս որ զգոյշ պէտք է շարժէր: Վլատիմիրի վերջին անգամ եկած օրն էր երեքշաբթի: Մէկը որ Պոլսոյ մէջ թաքստոց մտած է եւ ճամբու պատրաստութիւն տեսնելու համար չորս օր կը սպասէ, անշուշտ այնքան կասկած պիտի արթնցնէր մեր մէջ:

ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐՈՒ ՍԱԼՈՆԻՆ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի օր առտուն կանուխ սալոն գացի, Կալաթայի ոստիկանական տեսուչ Իսմայիլ Հագգը պէյի հետ տեսակցեցայ: Երկար տեսակցութեան մը ընթացքին, իրեն պարզեցի թէ մինչեւ այժմ ձերբակալուած քոմիթէճիներէն մէկը, այսօր, կէսօրէ վերջ, շոգենաւ նստելու համար սալոն պիտի գայ: Արտասահման ոսկի փախցնելը արգիլուած ըլլալով, ոսկիի խուզարկութիւն կատարելու պատրուակով, զինք պիտի առաջնորդեմ Կալաթայի ոստիկանական տեսուչին դրասենեակը: Այդ պահուն պէտք է որ իջեցուին պատուհանին վարագոյրները եւ ձեռք առնուին անհրաժեշտ նախազգուշութիւնները: Այս կարգադրութեանց մասին Իսմայիլ Հագգը պէյի հետ խօսեցանք, խորհեցանք: Այդ նախազգուշութիւնները ձեռք առինք, որովհետեւ կարեւոր անձ մը ըլլալով, ողջ առողջ շոգենաւ նստիլը եւ հեռանալը տեսնելու նպատակով՝ իր մտերիմները հաւանաբար պիտի հետեւէին մինչեւ սալոն:

ՄԵՐ ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կալաթայի ոստիկանական տեսուչ Իսմայիլ Հագգը պէյի հետ անհրաժեշտ նախազգուշութիւնները ձեռք առնելէ վերջ, ոստիկանի պաշտօնական համազգեստ հագայ, գլխուս դրի քալփաք մը եւ գացի սալոնին ապակեփեղկով նրբանցքը, ուրկէ կ'անցնէին ճամբորդները, արձանագրել տալու համար իրենց անցագիրները: Այստեղ սպասեցի Վլատիմիրի եւ Շաւարշ Միսաքեանի գալստեան: Ըստ մեր որոշման, Վլատիմիր սալոն եկած ժամանակ, անցագիրը վիզէ ընելու նպատակով պիտի գար այն կիշէն, ուր կը գտնուէի ես, եւ ինծի պիտի տար սէյեահաթ վարաքասըն ու փասափորը, որպէսզի ես կատարեմ արձանագրութիւնը.

(Շար. - 4)

ԿԱԹՈԳԻՆ ՇԱՒԱՐՇԻ ՀՈԳԻԻՆ

«Եւ դու քնա՜ծ ես, զարհուրելի է...»

Ա. Ա.

Ճակատագրի չարաղէտ Ոգին է որ կը թափառի՝ տարագիր Հայութեան ընտիր զաւակներուն վերեւ: Երէկ Նաւասարդեանն էր, մեր օրերու իմաստուն տրիբունն ու տեսաբանը, որ զոհ դարձաւ մահուան ճիրաններուն: Այսօր Շաւարշը... Ու կը սպառի տակաւ՝ մեր կանթեղին լոյսը...:

Հոգիացա՜ծ էութիւն, տե՛ս թէ ի՞նչպէս ձեզ սիրող սիրտերը կ'արիւնին եւ աղաղատանքը կը դառնայ ալեծուփ ծով՝ յարաճուն թափով մը, տե՜ս թէ ի՜նչպէս մեր արցունքները կը կայլակեն մեր աչքերուն խորն ու հայ հոգիները կը բոընկին, կը մխան ու կը փլչին՝ գաղթաշխարհին մէկ ծայրէն միւսը, անպատում հմայքիդ առջեւ: Կանգ առ... մի՛ երթար...: Թո՛ղ որ ծարաւ հոգիներուն պարպուած ճրագներն անգամ մը եւս լեցուին: Թո՛ղ որ մեր սրտերն ու միտքերը տաքնան՝ մտածումիդ քաղցր ճառագայթումովը, թող որ Մեսրոպեան աստուածային բարբառը չզրկուի իր աննկուն պահակէն եւ իմաստութեանդ ձայնը քաղցրօրէն հնչէ՜ մեր ականջներուն:

Կեցի՛ր... դեռ չշիջեցաւ աւիշը երակներուդ, որոնց մէջ Հայու արիւն շրջեցաւ անընդմէջ՝ ամբողջ յիսուն տարի՝ Պոլիսէն Կարին ու Կարինէն մինչեւ ասպնջական սիրտը Եւրոպայի...:

Անհատնում լուսաղբիւրն որ սնունդ կը ջամբէր մտքիդ ու հայադրոշմ ոգիիդ, ցայտք ունէր դեռ՝ գալիք օրերու կեանքին համար...: Դեռ ջերմութի՜ւն կը ծորի՝ կենդանի բայց անժպիտ նայուածքէդ, ուրկէ նիրս բազմապիսի խորհուրդներ իրարու կ'ագուցուին, կը մեծնա՜ն, հսկայական թռիչքով, այն քաղցր երազին համար որ կը ձգտի դարբնել կեանքի նոր Արշալոյս մը՝ տարագիր բազմութեանց համար...: Կեցի՛ր, կորովաբիր տեսանող, յամառ եւ անխոնջ վաստակաւո՛ր, դեռ հաշի՛ւ ունինք տալիք քեզի, մէկ հայանկիւնէն միւսը՝ գաղթաշխարհին, մեր կատարած եւ կատարելիք գործերուն համար:

Ո՞ր է ահա Սերունդը որուն մէջ իմաստութեամբդ բանկցուցիր տեւելու հայրժան տենչանքն ու կրակը: Բայց ահա ցաւագին երթդ որ կարեվէր կը խոցէ իր սիրտը:

Կեցի՛ր, մի՛ երթար, ո՜վ անմահ, մահը քեզի համար չէ...: Այդ ձայնը դոփիւնն է միայն իր քայլերուն որոնց առջեւէն կեանքին Մուրը լեղապատառ կը փախչի...: Կեցի՛ր դուն, արդա՛ր, մեղաւորները չա՛տ են:

Շնորհալի եւ կրանիթեայ «Շ.» մը պէտք է «Մեր Խօսքը»ին անկիւնիկը համեստօրէն գրաւող: Քեզի համար չէն՝ ունայնութեան փուռն ու յախճենի անդորրը..: Ե՜տ դարձիր, ե՛տ դարձիր մեհենական խուցդ, ու վրձինդ վերստին թաթխէ խոհերուդ երանգապնակին մէջ ու մենք վերստին, հիացումով հետեւինք՝ մտածումիդ գունագեղ պատկերներուն...

Տե՛ս սա վշտաբեկ մանուկները որ յարգանքի կեցած են ու կը հարցնեն անունդ. անունը գաղափարի մարտիկին, բազմաշնորհ գրողին. անունն այն հայանուէր զաւկին, որուն համար կ'ըսեն թէ չիջեցաւ, թէ ոչ եւս է...

Կեցի՛ր... մաքրարի՜ն զաւակ, ինչպէս կանգ առիր բանտիդ պարսպներուն ետեւը, մահուան դռներուն առջեւ, այն օրն ուր ճիւաղն ուզեց սեւցնել՝ յեղափոխականի անբասիր հոգիդ եւ մաքուր ճակատդ. ու մենք հպարտանքո՜վ դիտեցինք փառքիդ անթառամ պսակը զոր դեռ վայելչօրէն կը կրես...:

Կա՜նգ առ. ի՞նչ փոյթ մեզի թէ մտածումիդ խարազանը պիտի չարունակէ չաչել անխնայ՝ մեր կողերուն դիմաց որ ծուլութեան եւ մեղկութեան պատմուճանն զգեցան:

«Գրէ՛», ըսիր. ու կարծես ողբերգի հրաւէր մ'ըլլար այդ...: Եւ ահա՝ մանկական միամտութեամբ ու թոթովանքով, երբ սիրտս կուլայ անպատում կըսկիծէն...:

— Ի զո՜ւր եւ անզօր: Այս պահուս, անդին, արուեստի ոստանին մէջ կայ ծովածաւալ, սգակիր բազմութիւն մը որ սեւ զգացողին կը հետեւի հեծեծանքով: Իսկ հոս, պատկերդ կ'անդրայալի պղտոր նայուածքիս դիմաց՝ անխօս եւ անշունչ, երբ դուն կը բռնես յաւերժութեան ճանապարհը որ Անդին կը տանի...:

Օ՜, եւ դու քնա՜ծ ես, ահաւո՜ր է, ահաւո՜ր է...:

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՍԹՈՆԻ «Հայրենիք Շաբաթաթերթ»ը, որ լոյս կը տեսնէ անգլերէն լեզուով, Փետր. 14ին թեւակոխեց իր հրատարակութեան 24րդ տարին: Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք ամերիկահայ երիտասարդութեան պաշտօնաթերթին:

ՈՒՈՐԹՐԹԱՈՒՆԻ (Մ. Նահանգներ) մէջ կազմակերպուած է Մամուլի երեկոյ մը, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին: Ներկաները յոտնկայս յարգած են Շ. Միսաքեանի յիշատակը: Ապա խօսք առած է Գ. Մխիթարեան, որ ներկայացուցած է ընդհանրապէս մամուլին դերն ու մասնաւորապէս մեր գաղափարական պաշտօնաթերթերուն բարերար դերը մեր լեզուին, մշակոյթին եւ ազգապահպանման պայքարին մէջ: Մասնաւորաբար ծանրացած է Շ. Միսաքեանի լրագրական գործունէութեան վրայ:

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Կաթողիկոսական Պատուիրակը, Սիոն Արք. Մանուկեան ողերսագիր մը յղած է Արժանթինի Գաղթականութեանց Տնօրէնին: Կը խնդրէ որ Թուրքիայէն Արժանթին գաղթելու համար դիմում կատարած 100 ընտանիքներու խնդրանքին գոհացում տրուի:

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕՅԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ ակումբին մէջ ճաշ մը տրուած է ի պատիւ Գերապայծառ Ոսկուհոճեանի, որ Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայրն է: Նախագահած է Ճորճ Մարտիկեան: Նուիրատուութիւններէն գոյացած է 3600 տոլար, որուն 2000ը տրուած է Ճորճ Մարտիկեան: Խօսք առած է նաեւ աբբահայրը, որ իր ու Միաբանութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուած է Մխիթարեան Միաբանութեան գործունէութեան մասին:

ԳՐԱԳԷՏ ՄԱԼԽԱՍ Յունուար 26ին ժամանած է Թեհրան՝ ընդառաջելով յոբելենական յանձնախումբի հրաւէրին:

ՊՈԼՍՈՅ Էսայեան վարժարանի բարձրագոյն դասարաններու աշակերտները ձեռնարկած են շարք մը գրական հաւաքոյթներու կազմակերպման:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Գրականութեան կաճառին մէջ կազմակերպուած են գրական-բանասիրական ընթերցումներ, նուիրուած՝ հրապարակագիր Յարութիւն Սվաճեանի ծննդեան 125ամեակին եւ անոր հիմնած «Մեղու» հանդէսի 100ամեակին: Ուսումնասիրութիւններ կարդացած են Գ. Յովնան, Ա. Կարինեան (հրապարակագիրը), Վ. Թէրզիբաշեան (Սվաճեանի «Մեղու»ն եւ թատրոնը), Ա. Մանուկեան (Յ. Սվաճեանը որպէս երգիծաբան) եւ Մ. Սարգսեան («Մեղու»ի ծաղրանկարները):

ՄՈԼԻԷՐԻ ծննդեան 335ամեակին առթիւ Երեւանի Մեասնիկեան գրադարանին մէջ բացուած է Մոլիէրի ստեղծագործութիւններու ցուցահանդէս մը: Ֆրանսերէն հրատարակութիւններուն կողքին դրուած են նաեւ մեծ թատերագիրին գործերուն հայերէն եւ ռուսերէն թարգմանութիւնները: Ուրիշ բաժնի մը մէջ կը ցուցադրուին Մոլիէրի կեանքին ու գրական գործունէութեան վերաբերող յօդուածներ ու գրախօսութիւններ:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ պետական թատրոնին մէջ բեմադրուած է անգլիացի համբաւաւոր հեղինակ Ջալզ Տիքենսի «Տէյվիտ Քոփըրֆիլտ»ը: Վէպը թատերգութեան վերածած էր դերասան Լեւոն Յարութ, որ վերջերս մեռաւ Հայաստանի մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովրդական տնտեսութեանց մէջ աշխատող ճարտարագէտներու թիւը կը հասնի 4700ի:

ԿԱԼԻՆԻՆՈՅԻ շրջանին մէջ պանիրի նոր գործարան մը կառուցուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ատընաուըր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ. ակնարկելով Բուլկանինի նամակին, ըսաւ, թէ երկու Գերմանիա գոյութիւն չունի. կայ միայն մէկ գերմանական պետութիւն. միւսը «համայնավար գրաւման տակ գտնուող հողամաս մըն է միայն»:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ գինուորական ատեանները մահուան վճիռ կ'արձակեն այն բոլոր անձերուն դէմ, որոնց վրայ զէնք կը գտնուի: Բանակը համայնավար կուսակցութեան ձեռքն է:

ները կը տարբերին բժիշկէ բժիշկ:

Անգլիոյ մէջ բժիշկները տեսակ մը պետական պաշտօնեայ կը նկատուին. հիւանդներէն դրամ չեն գանձեր եւ իրենց ամսականները կը ստանան կառավարութենէն:

Կագիէ տակաւին չուզեր մինչեւ այդ ծայրայեղութիւնը հասնիլ բայց շատ յատկանշական ազդարարութիւն մը ըրաւ վերջերս. «Ուրիշ ելք չկայ. Ֆրանսացի բժիշկները կա՛մ պէտք է համակերպին միայն մէկ այցելինի դրութեան, եւ կամ, անգլիացի բժիշկներուն պէս, պետական պաշտօնեայ դառնան ուշ կամ կանուխ: Ես, անձնապէս, չեմ փափաքիր որ այս երկրորդ լուծումը իրականանայ. ահա թէ ինչու կը խնդրեմ որ բժիշկները ընդունին մէկ այցելինի դրութիւնը: Այս ձեւով, հիւանդները կրնան իրենց ուզած բժիշկին դիմել, դերծ՝ նիւթական ամէն կարգի մտահոգութիւններէ: Բժիշկն ալ, իր հերթին, կը պահէ իր յարմար գտած ձեւով բժշկելու եւ բժշկական գաղտնիքի իրաւունքը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (264)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

— Կայանաւորեցէք այդ խարխլային, հրամայեց նա: Արեւոյ Արքայից Արքայի զօրապետին՝ որքան ներելի չէ երկչոտ լինել, այնքան աւելի ներելի չէ ստախօս լինել:

Հրամանը իսկոյն կատարուեցաւ:

Մերուժանի յայտնուիլը նոր ուժ եւ նոր ոգի ներշնչեց Պարսից զինուորներին, որոնք աններեւակայելի քաջութեամբ սկսեցին յետ մղել կատաղի թշնամուն:

Այդ միջոցին Մերուժանի եւ Գարեգին Նահապետի ոխերիմ աչքերը հանդիպեցան միմեանց:

— Մերուժան, ձայն տուեց Գարեգին Նահապետը, այդ երկրորդ անգամն է, որ մեր աշխարհի դժբախտ հանգամանքները մեզ ընդհարում են միմեանց հետ: Մի անգամ Վան քաղաքում, իսկ այժմ Նախճաւանի աւերակների մօտ: Այն ժամանակ դու տղայ էիր, սպանել տուեցիր իմ կնոջը, եւ փախար իմ ձեռքից: Այժմ հիւանդ ես, չգիտեմ՝ ինչպէս պիտի վարուես ինձ հետ:

— Իսկոյն կը տեսնես, պատասխանեց Մերուժանը արհամարհանքով: Այդպէս հարցնելու պէտք չկայ:

Վերջին խօսքերի հետ՝ նետուեցաւ նա Ռշտունեաց նահապետի վրայ, որը մի չարժուած անգամ չզործեց, ասելով.

— Ես հրաժարւում եմ: Կռուել հիւանդի հետ՝ միեւնոյնն է, որպէս կռուել դիակի հետ, որքան եւ արինապարտ լինէր նա ինձ:

Մերուժանը սաստիկ զայրացաւ:

— Ո՛վ Ռշտունեաց տէր, գոչեց նա, քո մեծահոգութիւնը աւելի վիրաւորական է, քան թէ քո նիզակի հարուածը, եթէ քեզ յաջողուելու լինէր վայելել այդ փառքը: Այո՛, ճշմարիտ է իմ հրամանով սպանուեցաւ քո կինը, եւ որքան վրէժխնդրութիւնը պարտք է դնում քեզ վրայ՝ պահանջել ինձանից քո կնոջ արիւնը: Եւ հէնց այդ իսկ պատճառով, դու պէտք է չհրաժարուես ինձ հետ կռուելուց:

Նա կրկին յարձակւում գործեց: Բայց մէջ մտան Պարսից զինուորները, գոռալով.

— Մեր արիւնը թող սահման դնէ քո եւ Ռշտունեաց նահապետի մէջ: Կռիւը այժմ մեզ է պատկանում:

Մերուժանը յետ քաշուեցաւ:

Կրկին սկսուեց կռիւը երկու կողմի զինուորների մէջ, կրկին լսելի եղաւ զէնքերի մահաբեր բախումները: Ոմանք նիզակներով, ոմանք սուսերներով, խողխողում էին միմեանց: Ռշտունեաց լեռնականները պաշտպանւում էին թեթեւ, քեմխատապատ վահաններով: Իսկ Պարսիկները՝ իրանց ծանր, երկաթապատ ասպարներով:

Մերուժանը, կարգելով Կարէն զօրապետի փոխարէն իւր քաջ համհարզներից մէկին, եւ թողնելով կռիւը իւր սաստկալի բորբոքման մէջ, ինքը դիմեց դէպի Նախճաւանի աւերակների կողմը, ուր՝ մի բլրաձեւ բարձրաւանդակի վրայ՝ գտնւում էր նրա մայրը: Նրան հետեւում էին մի քանի գունդ լաւ զինուած ձիաւորներ: Թանձր փոշին, մոխրագոյն ամպերի նման, պատել էր այն ճանապարհը, որտեղից անցնում էր նրա ահարկու հեծելազօրը: Նա առաջ էր շարժւում ամենայն փութով, առանց կանգ առնելու, եւ առանց մի տեղ հանգստանալու:

Գուրգէնը, Վասպուրականի Տիկնոջ ծերունի զօրապետը, հեռուից նկատեց Մերուժանի արագընթաց արշաւանքը դէպի իրանց բռնած դիրքը, եւ իսկոյն շտապեց Տիկնոջ մօտ: Զարմացական ժպիտը երեսին, ալեւոր գլուխը շարժելով ասաց նա.

— Տեսնո՞ւմ ես, Տիկին, ես չսխալուեցայ: Ահա Մերուժանը գալիս է դէպի մեզ: Գալիս է՝ մօր եւ իւր սեպհական հպատակների հետ կռուելու: Եթէ նրան յաջողուի յաղթութիւն տանել, անտարակոյս կը տանէ եւ քեզ, Տիկին:

— Ո՞ւր կը տանէ, հարցրեց տառապեալ կինը վշտալի ձայնով:

— Պարսկաստան: Այնտեղ, ուր այժմ Անուշ բերդի մթին նկուղների մէջ հեծում է Հայոց թագաւորը: Այնտեղ, ուր աքսորուեցաւ Հայոց թագուհին: Կը տանէ նրանց մօտ...:

— Միթէ այդ աստիճան անգութ կը լինի՞ նա:

ՐԱՖՖԻ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

●

Թունուզի սահմանին վրայ Ալժերիոյ ապահովութեան ուժերը բախում ունեցան ապստամբներու կարեւոր խումբի մը հետ. Թունուզեան ուժերն ալ օգնեցին ապահովութեան ուժերուն: Կարելի չէ եղած ճշդել վերջնական արդիւնքները, բայց ցարդ սպաննուած ապստամբներու թիւը կը հասնի 52ի: Կարեւոր զինամթերքներ ալ գրաւուած են:

× Ալժէ քաղաքի զինուորական հրամանատարը, զօր. Մասիւ, յայտարարեց թէ Յունուար 20էն ի վեր ձերբակալուած են 73 ահաբեկիչներ, ապստամբական շարժման ի նպաստ բանի դրամ հաւաքող 174 դանձիչներ: Գրաւուած են նաեւ կարեւոր զինամթերքներ:

× Փարիզի մէջ ձերբակալուեցաւ պահեստի հարիւրապետ Ժադ Տեփուիք, «Դահեկաններու չահագիտութիւնը» անուն գրքին հեղինակը: Կ'ամբաստանուի այն յանցանքով թէ զօր. Սալանի սպայակոյտին վրայ յարձակում կատարողներուն յանձնած է երկու «րոքէթ» զէնքեր:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՄԱԿի արտաքնասահմանական խմբակը դըժգոհ մնացած է Համըրշոլտի տեղեկագրէն եւ միջազգային մամուլին մէջ անոր տըրուած բացատրութենէն: Անգլիացիները ժողով գումարած էին, Իսրայէլի դէմ առնուելիք պատժական միջոցներուն մասին բանաձեւ մը որոշելու համար: Որոշած են այդ բանաձեւը ներկայացնել Ազգաժողովին:

× Վերջին օրերուն, Իսրայէլի դիրքը ամրապնդուած է, շնորհիւ Մ. Նահանգներու, որոնք մտադիր են իրենց միջամտութեամբ ապահովել Աքապայի մէջ նաւային երթեւեկութեան ազատութիւնը: Շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, Մ. Նահանգները կ'ուզեն քննել նաեւ Կարմիր Ծովէն Միջերկրական երկարող նաւթուղիի մը հաւանական ծրագիրը, տրուած ըլլալով որ Եւրոպայի համար այնքան կենսական եղող քարիւղի հարցը կախում պէտք չէ ունենայ միայն Սուէզի բաց ըլլալէն եւ Սուրիոյ նաւթուղիներէն:

× Նախագահ Այզընհաուըր եւ Տըլըս հեռաձայնային խօսակցութիւն մը ունեցան Միջին Արեւելքի հարցերուն մասին:

× Փետր. 23ին Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Արաբիոյ ղեկավարները նոր ժողով մը պիտի գումարեն Գահիրէի մէջ: Իսկ Արաբական Լիկայի անդամները ժողովի պիտի հրաւիրուին Մարտ 18ին:

× Իպն Սէուտ Մատրիտի մէջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիբիոյ վարչապետին հետ: Որեւէ պաշտօնական հաղորդագրութիւն չհրատարակուեցաւ խօսակցութեանց արդիւնքին մասին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովը արգիլեց 12 տարեկանէն վար մանուկներուն ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը: Օրէնքը անսաստող ծնողները խիստ հետապնդումներու պիտի ենթարկուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ «Ժակուար» ինքնաշարժներու գործարանին մէջ հրդեհ ծագեցաւ. վնասները կը հասնին քանի մը միլիոն ոսկիի:

ՕՐԼԻԻ Եր Ֆրանսի պաշտօնեաները երէկ 30 ժամ գործադուլ ըրին:

ՋԷՆԷՒ ՃԱՓՈՆ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ: Երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատուին:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Սոլֆէժի, հարմոնիի, գոնտրըփուանի, ինչպէս նաեւ դաշնակի ու երգի դասեր կու տայ Պ. Կարպիս Աֆրիկեան, (ղեկավար Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի):

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկ. Մարի Զօրեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, ժամը 9ին պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, Սէն-Մարթէնի եկեղեցին:

●

Պ. Լեւոն Պագրճեան եւ որդին՝ Ալէն կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց կնոջ եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀԵԼԷՆ-ՊԱԳՐՃԵԱՆԻ (ծնեալ Շահլամեան) հոգւոյն եւ յիշատակին համար: Այս առթիւ կը խնդրուի բարեկամներէն եւ ծանօթներէն:

●

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ 17 փետր.ի կիրակին տեղի պիտի ունենայ Աֆիոն Գարահիսարի նշխեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն:

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը եւ Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը հասարակութիւնը կը հրաւիրէ ներկայ ըլլալու նորաշէն եկեղեցւոյ հիմնարկէքի արարողութեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին, նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի

Կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ զաւեշտներ: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Յ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղր»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Զմեռն անցաւ» Սըրուանձտեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Պիֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ պատմութեան Փարիզի Յանձնախումբը կազմակերպած է հայրենակցական հաւաքոյթ մը, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը (մէթրօ Քառէ), այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30էն մինչեւ 7: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ Ատափազարցիներ:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Տէր եւ Տիկին Արսլանկիւլեան 2000 ֆր. կը նուիրեն, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Քենովարէ Սարեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ռօզ Հանըմեան, իր ամուսնոյն՝ Արտաւազդ Հանըմեանի մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ 2000 ֆր. կը նուիրէ Ց. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

ԿՈՉ ՊՈՄՈՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Համազգային Մշակութային Միութեան հովանաւորութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կազմակերպութեամբ, 1956ի տարեշրջանէն ի վեր կազմակերպուած են Հայերէնի եւ Հայրենագիտութեան դասեր: Հայրենագիտութիւնը կ'ուսուցանէ գրագէտ Կարապետ Փօլատեան, իսկ հայերէն լեզուն՝ Պ. Ժիրայր Միրիճեան:

Դասերը տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ՝ Պոմոնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ Ազգ. սրահին մէջ:

Բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին իրենց զաւակները արձանագրել այս դասընթացքներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Զ. Ռ. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էվերջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի շըրջանաւարտուհիներու գեղարուեստական հանդէսը՝ Ապրիլ 28ին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական տրամ ՙ արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Զարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար):

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առաջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով: Դիմել Միութեան դրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» Ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը:

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ:

Կէօթէ բժիշկ եւ գիտուն (Շ. Նարդունի).— Ֆրանկախտը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Երգարան... բժշկարան (Շ. Ն.).— Երբ մորթը կը հակադդէ (Քիրիշխանեան).— Անձկութեան գլխացաւ (Տոքթ. Սերոբեան).— Ի՞նչ տեսակ միս ուտել (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— Երեւան քաղաքը (Քաղհան).— Յօդացաւի գոհերուն (Տոքթ. Քորոն).— Պատմութիւն ակռաներու (Տոքթ. Գ. Այվազեան).— Զաւակ բերե՞լ թէ չբերել (Տոքթ. Աշճեան).— Կանկար (Բժշկական համայնագիտարան).— Նիւթեր հայ բժշկ. պատմութեան (Ե. Մակարեան).— Օրօրոցը անհրաժե՞շտ է (Տոքթ. Ազատանի).— Երբ չի գործեր լեարդը (Տոքթ. Տէքսթրէ):

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք, արտասահման 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարեան).— Կատաղութիւնը (Տոքթ. Բարս. դունիի, «Յառաջ»ի հասցէով:

Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը՝

ԱՊՐԻԼ 7ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի մօտ աշխատելու համար աշկերտ մը: Դիմել:

SETRAK, 51, Ave d'Italie. Paris-13e
Tél. GOB. 15-88

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տունը աշխատող, կնոջ թայիօրի մեծ սէրիի համար (առնուազն շաբաթը 30 կտոր յանձնելի) գործաւորուհիներ կ'ուզուին: Դիմել՝

Maison MANOUGUIAN
30, Rue d'Aboukir - Paris (2e).

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Մայիս 5ին, Սալ Կավոյի մէջ

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286

La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 16 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7809 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3620

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՆՈՐ ԽԱՂԵՐԸ

●

Քաղաքական տենդոտ գործունէութեան լծուած են դարձեալ Կրեմլինի վարիչները:

Արեւմտեան երկիրներու մէջ զէնքի ուժով ժամանակաւոր խաղաղութիւն հաստատած ըլլալով, այժմ կը ձգտին առաջնակարգ դեր կատարել միջազգային գետնի վրայ:

Ձեռնարկած են ջիղերու նոր պատերազմի մը:

Աշխարհի մեծ ու փոքր ժողովուրդներուն առջեւ կը ներկայանան իբրեւ ախոյեան խաղաղութեան, ձիթենիի ճիւղ մը բռնած:

Ու կ'երդնուն ազգերու ինքնորոշման ժողովուրդներուն ազատութեան անունով:

Առաջին քայլը առաւ մարեշալ Բուլկանին շաբաթ մը առաջ, վարչապետ Ատենաուըրի ուղղուած ծանուցագրով մը:

Առանց սպառնական ոճի, Բուլկանին կը զգուշացնէր արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Ատլանտեան Ուխտի կազմակերպիչներուն դէմ, որոնք «վերջերս բացէ ի բաց պատրաստութիւններ կը տեսնեն գերմանական հողամասը իբրեւ կամրջագլուխ օգտագործելու՝ յարձակողական պատերազմի մը համար, հիւլէական զէնքերով»:

Ու տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման եւ ապրանքներու փոխանակութեան խայծը կը ցոլացնէր անոր աչքին, չմոռնալով խոստանալ, որ կարելին պիտի ընէ միացնելու համար Գերմանիոյ երկու մասերը:

Ծանուցագիրը շատ պաղ ընդունելութիւն գտաւ գերման պաշտօնական շրջանակներու մէջ, որոնք չեն հաւատար Մոսկուայի հաւաստիքներուն:

Անոր յաջորդեց Շեփիլովի «ելոյթ»ը Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ: Երկու ժամ տեւող ճառով մը, Նախարարը ընդհանուր ակնարկ մը նետեց Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան վրայ: Մասնաւորաբար յիշեց թէ տարի մը առաջ բարեկամական դաշինք առաջարկած էր Ամերիկայի, սակայն հետեւանք չէր տրուած:

Շեշտը դրաւ համայնավար եւ դրամատիրական երկիրներու խաղաղ համակեցութեան վրայ: Աւելցնելով անմիջապէս, որ քանի դրամատիրական կարգերը չեն խորտակուած, դասակարգային կռիւը պիտի չդադրի, քաղաքական, տնտեսական եւ գաղափարական պայքարը պիտի շարունակուի:

Իսկ շատ աւելի կարեւոր է Շեփիլովի նոր ծանուցագիրը՝ ուղղուած Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի՝ Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի կացութեան մասին:

Կրեմլին կը փորձէ հակազդել «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» դէմ, ներկայանալով իբրեւ պաշտպան Արաբներու՝ ընդդէմ աշխարհակալ պետութեանց եւ հիմ ունենալով Պանդունկի Խորհրդաժողովին սկզբունքները:

Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը զինուորական խարիսխներ չունի Մ. Արեւելքի մէջ, մենաշնորհներ չի հետապնդեր հոն: Միակ բաղձանքը «խաղաղութեան պահպանումն է՝ իր սահմաններուն մօտիկ այդ շրջաններուն մէջ»:

Կոչ կ'ուղղէ երեք մեծ պետութեանց՝ որ իրեն հետ ձեռք ձեռքի տուած պահպանեն խաղաղութիւնը Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, յարգելով այդ երկիրներու գերիշխանութիւնն ու անկախութիւնը: Զէնք չհայթայթեն անոնց, քանդեն օտար զինուորական խարիսխները եւ քաշեն զինուորները: Իսկ տնտեսական օգնութեան համար՝ քաղաքական կամ զինուորական ո՛չ մէկ պայման դնեն:

Կրեմլինի այս նոր խաղերը շատ թափանցիկ են:

Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ ամբողջ աշխարհի առջեւ վարկաբեկուելէ ետք, Մոսկուա հիմա կը ջանայ վերականգնել իր պատիւը եւ ամրապնդել իր դիրքը:

Կ'ուզէ դեր խաղալ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, որ անցեալ Յուլիսէն ի վեր միջազգային քաղաքականութեան գլխաւոր կեդրոնն է դարձած:

Բայց ո՛չ ոք կը խաբուի այլեւս:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

●

Ազգաժողովին քաղաքական յանձնաժողովը, Ալժերիոյ հարցը ներկայացուց ընդհ. ժողովին:

Ինչպէս գրած էինք, ներկայացուած բանաձեւերէն երկուքը (Հարաւ. Ամերիկեան եւ Թայլանտ-Ճափոն-Ֆիլիփփինեան) պարզ մեծամասնութեամբ ընդունուած էին քաղաք. յանձնաժողովին մէջ: Սակայն այս բանաձեւերէն մէկն ու միւսը պէտք է շահի ընդհ. ժողովին երկու երրորդի մեծամասնութեան ձայները, որպէսզի վերջնական հանգամանք ստանայ: Իսկ ներկայ կացութեան մէջ այդ երկու երրորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը գոյացնելու հնարաւորութիւն չկայ:

Ընդհ. ժողովի բացումէն անմիջապէս վերջ, Սուրիոյ պատուիրակը հարց տուաւ թէ կարելի չէ՞ր վիճաբանութիւնները ծայրէն սկսիլ: Նախագահը պատասխանեց, որ եթէ բանաձեւ ներկայացնողները համաձայնութեան գան եւ միացեալ բանաձեւ մը առաջարկեն՝ այդ նոր վիճաբանութիւններուն պէտք չի մնար. այլապէս, ըստ ՄԱԿի կանոնագրին, իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն իրաւունք կ'ունենայ նոր քննութիւն եւ յաւելեալ վիճաբանութիւններ պահանջելու:

Քուէարկութեան իրաւունք ունին 80 պատուիրակներ. արդ, այս կամ այն պարագային եթէ 27 հոգի դէմ քուէարկեն ո՛րեւէ բանաձեւի, երկու երրորդի մեծամասնութիւն չի գոյանար: Տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, որ կամ ի վերջոյ Ալժերիոյ հարցը առանց լուծման մը յանգելու պիտի քաշուի ՄԱԿի օրակարգէն, եւ կամ, այնպիսի նոր բանաձեւ մը պիտի գտնուի, որ իր շուրջ հաւաքէ երկու երրորդին ձայները: Ըստ շրջան ընող զրոյցներու, Հնդկաստանի պատուիրակը, Քրիշնա Մենոն, կը ծրագրէ այս ձեւի բանաձեւ մը ներկայացնել:

× Արաբեւասիական բանաձեւին ձախողանքը հոգեբանական մեծ հարուած մը եղաւ Ալժերիոյ ապստամբական շարժման համար. մանաւանդ որ քաղաքական այս պարտութենէն զատ, ապստամբութեան եւ ահաբեկումներու բազմաթիւ ղեկավարներ ձերբակալուեցան վերջին շրջանին:

× Մարոքի եւ Թունուզի թերթերը քանի մը օրէ ի վեր ժողովուրդը կը պատրաստէին արաբեւասիական բանաձեւին հաւանական ձախողութեան մը գաղափարին: Երկու երկիրներու պետական շրջանակները այնքան ալ դժգոհ չեն ստեղծուած կացութենէն, որովհետեւ համոզուած են որ եթէ հարցին լուծումը Ֆրանսայի վստահուի, ստացուած արդիւնքը շատ աւելի գոհացուցիչ պիտի ըլլայ:

× Մինչդեռ արաբական պատուիրակութիւնները շատ դժգոհ են. այն համոզումը ունին թէ Ազգաժողովը կ'ուզէ ի գին ամէն բանի Ալժերիոյ հարցը լուծել ի նպաստ Ֆրանսայի:

× Ֆրանսայի պատուիրակը, Ժագ Սուսթել, առջի գիշեր Փարիզ վերադարձաւ. Օդակայանին մէջ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, յայտնեց թէ «Ազգաժողովին պատուիրակներուն մեծամասնութիւնը շատ լաւ ըմբռնեց ֆրանսական տեսակէտները. ասոր լաւագոյն ապացոյցը այն է թէ արաբեւասիական բանաձեւը մերժուեցաւ: Միջազգային կարծիքին առջեւ մեր դիրքը այժմ շատ աւելի լաւ է, քան վիճաբանութեանց սկսելէն առաջ»:

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ Պատերազմ. Նախարարները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները՝ երկու երկիրներու ռազմական պաշտպանութեան մասին ընդհանուր ծրագիր մը մշակելու համար:

Պուրժէս-Մոնուրի առաջարկած է որ այս մարզին մէջ երկու երկիրներու գործակցութիւնը ըլլայ շատ աւելի սերտ: Մանրամասնութեանց քննութիւնը յանձնուած է մասնագէտներու:

Շուտով Փարիզ պիտի գայ Անգլիոյ Պատերազմ. Նախարարը, Սենտիս, սկսած խորհրդակցութիւնները շարունակելու համար:

ՄՈՐԻՍ ՖՈՐ Թունուզ հասաւ, ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ վարչապետ Հապիպ Պուրկիպայի հետ:

ԶԻՆ. ՈՒԺԵՐՈՒ նախարարը, Մաքս Լըժէօն յայտարարեց որ Ալժերիոյ մէջ ֆրանսական ցամաքային ուժերը բաղկացած են 340,000 հոգիէ:

ԱԼԺԷ քաղաքին ահաբեկիչներուն պետը, Մահէտտին Ճենտեր, ձերբակալուեցաւ:

ՇԵՊԻԼՈՎԻ ամբաստանութիւններէն ի վեր, Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները դարձեալ ձգտուած են: Եուկոսլաւ թերթերը կը գրեն թէ «անկարելի է Մոսկուայի հետ առարկայականօրէն խօսիլ»:

1956Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ 53,578 բնակարաններ շինուած են փարիզեան շրջանին մէջ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլօքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

●

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկ. Կոպեռնիկ Թանտրճեան	8.000
Տիկին Ֆիլօր Օհանեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Արշաւիր Գաբրիէլեան	5.000

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Դեռ կը շարունակուին հեռագիրները եւ ցաւակցական նամակները անհատներէ եւ կազմակերպութիւններէ: Վերջին առթիւ հրատարակած էինք հեռագիրներու եւ կազմակերպութիւններու ցանկը:

Ցաւակցութիւններ ստացանք նաեւ հետեւեալ կազմակերպութիւններէն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— [illegible] Միութիւն, Ամասիոյ Իրերօգնութեան Միութիւն, Եղեգի գիւղի Բարեսիրաց Միութիւն, Արծիւ Մարզական Միութիւն:

ՎԻԷՆԷՆ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմը:

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցաշէն Երիտասարդաց Միութիւնը, Նիսի Կրօն. Ընկերակցութիւնը, Լոնտոնի Հայոց Համայնական Խորհուրդը, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, Տեսինէն՝ ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը:

× Թերթին ծաւալը եւ ցաւակցական նամակներու մեծ թիւը թոյլ չեն տար մեզի որ հրատարակենք նաեւ անոնց ցանկը: Կ'անդրադառնանք պատեհ առիթով մը:

Կրկին շնորհակալութիւններ բոլորին:

ՄԱԿԻ ԴԻՒԱՆԸ ՄԵՐԺԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲՈՂՈՔԸ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութեան Արտ. փոխ-նախարարը բողոք-նամակ մը յղած էր Ազգաժողովին դիւանին, որուն մէջ ամբաստանութեան առարկայ դարձած էր Այզընհաուըրի քաղաքականութիւնը:

Դիւանը 6ի դէմ (Խ. Միութիւն, Չեխոսլովաքիա, Եգիպտոս, Հնդկաստան, Մ. Նահանգներ, Անգլիա) 8 ձայնով (Ֆրանսա, Իտալիա, Փերու, Տոմինիքեան Հանրապետութիւն, Տանիմարքա, Թուրքիա, Սալվադոր եւ Ազգ. Չինաստան) եւ մէկ ձեռնպահութեամբ (Փաքիստան) մերժեց հարցը ընդհ. ժողովի օրակարգին անցընել:

Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Քապոթ Լոճ, յայտնեց թէ «այս ամբաստանութիւնները անհիմն եւ սխալ են մէկ ծայրէն միւսը, բայց Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ հարցը քննուի, որպէսզի խորհրդային շարամտութիւնն ու թաքուն նպատակները ծանօթ դառնան ամբողջ աշխարհին»:

ԽՈՐՀ. ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԵՒԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դառնանք եգիպտացորենին: Խրուշչեւ ինքն իսկ է վկայողը թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները արմտիքի մշակութեան յատկացուած հողերուն 35 առ հարիւրը, շուրջ 30 միլիոն հեկտար տարածութիւն, եգիպտացորենին վերապահած են, չորս ու կէս միլիառ փութի արդիւնաբերութեամբ մը, ինչ որ արմտիքի ընդհանուր բերքին 55 առ հարիւրը կը ներկայացնէ:

Արմտիքի արդիւնաբերութեան աճման մտահոգութիւնն էր դարձեալ որ ծնունդ առած էր ծայրագոյն արեւելեան մասին, Սիպերիոյ եւ Ղազախստանի անբերրի հողերը մշակելու ձեռնարկին, «կամաւոր» եւ առաւելապէս երիտասարդ մշակներու զանգուածային տեղափոխութեամբ եւ որուն համար այնքան աղմուկ յարուցուեցաւ: Բայց այսօր երեւան կ'ելլէ որ այդ «կամաւոր» բազուկները կը պակսին հոն ուր էին նախապէս, ծրագրին առաջադրութիւնները գլուխ հանել ջանալու համար:

Ներկայիս գումարուող Գերագոյն Խորհուրդի նիստին մէջ է դարձեալ որ Ղազախստանի կուսակցութեան քարտուղարը Եաքովլեւ բուռն կերպով ամբաստանած է տնտեսական հնգամեայ ծրագրին պատասխանատու հեղինակը Բերվուխին, ըսելով թէ անիրականալի երազներ են իր առաջադրութիւնները եւ թէ փաստօրէն չէ մտահոգուած Ղազախստան ղրկուած մշակներու կացութեամբ՝ որոնք դժուարին պայմաններու մէջ կը գտնուին այժմ:

Եւ ըսել թէ հազարաւոր հայ երիտասարդներ ալ կան անոնց մէջ: Ամէնքս ալ կը յիշենք անոնց մեկնումին առթիւ կազմակերպուած հանդիսութիւններուն յաւելեալ եւ ճոխացեալ նկարագրականները Հայաստանի մամուլին մէջ:

Արմտիքի արտադրութեան դասական հողերուն վերջին տարիներու բերքը շատ աննպաստ եղած է, մասնաւորաբար բացուիկ երաշտին հետեւանքով: Հեկտար գլուխ հազիւ տասը կենդինար արտադրութիւն մը ձեռք բերած են, մինչ օրինակ Ֆրանսայի մէջ արմտիքի արտադրութիւնը միջին հաշուով հեկտարին 19 կենդինար է:

Արտադրութեան այս անբաւարարութեան վրայ կ'աւելնայ բերքին մէկ մասին փճացումը, խորհրդային մամուլին իսկ խոստովանութեամբ:

Երկրագործական մեքենաները եւ տրակտորները պէտք եղած ատենը ներկայ չեն տեղւոյն վրայ: Եթէ ներկայ ալ ըլլան, շատ յաճախ շէնքերն ու շտեմարանները անբաւարար են կամ խարխուլ՝ ամբարելու համար բերքը: Երկրագործական հեղինակութիւն մը, Փրոֆ. Պրոկոպովեց, կարգ մը շրջաններու համար մինչեւ 25 առ հարիւր կը հաշուէ փճացած բերքին քանակը:

Խորհրդային իշխանութիւնները քանիցս հպարտութեամբ յայտարարած են որ խորհրդային երկրագործութիւնը ամէնէն աւելի մեքենականացածն է, ինչ որ բացայայտօրէն կը հակասէ ճշմարտութեան: Խ. Միութիւնը հարիւր հեկտար տարածութեան գլուխ 0,4 տրակտոր միայն ունի, մինչ Միացեալ Նահանգները նոյն տարածութեան համար 2,3 տրակտոր ունին, այսինքն վեց անգամ աւելի: Եւ դեռ բազմաթիւ մեքենաներ, հազիւ մշակութեան յանձնուած՝ արդէն իսկ անգործածելի կը դառնան:

Պատմողը «Փրավտա»ն է թէ Ռիազան շինուած գետնախնձոր քաղող մեքենաները երկու կամ երեք շաբթուան գործածութենէ ետք կ'աւրուին եւ անգործածելի կը դառնան: Ֆունտզի գործարանին քննիչ յանձնախումբը շինուած մեքենաներուն հինգին մէկը պակասաւոր գտած է եւ մերժած:

Թաշքենդի գործարանին շինած բամպակ քաղող մեքենաներուն կէսը քննիչ յանձնախումբը մերժած է գործածութեան դնել իբրեւ անպէտ: Եւ դեռ շարքը երկար է:

Մեքենաները գործածող բանուորներէն շատեր ոչ գործածութեան ձեւը գիտեն եւ ոչ ալ զանոնք խնամելու, պահպանելու կերպերը: Երկրագործութիւնը առհասարակ եւ ամէն տեղ կը գանգատի թէ որակեալ պետեր եւ վարիչներ կը պակսին իրեն:

Խրուշչեւ 1953ի Սեպտեմբերին կը յայտնէր թէ 94 հազար կոլխոզներուն մէջ միայն 18 հազար մասնագէտներ իրապէս կ'աշխատին եւ ներկայ են: Այսինքն մէկ մասնագէտ միայն հինգ կոլխոզի համար: Ընդհակառակն 50 հազար մասնագէտներ կապուած են մեքենաներու եւ տրակտորներու կայաններուն: Իսկ 75 հազար մասնագէտներ տեղաւորուած են երկրագործական պաշտօնատուններուն եւ գրասենեակներուն մէջ:

Դարձեալ Խրուշչեւի իսկ վկայութեամբ՝ մեքենաներու եւ տրակտորներու կայաններու տնօրէններուն 22 առ հարիւրը միայն բարձրագոյն ուսում ստացած են: Տնօրէններուն 47 առ հարիւրը եւ ճարտարագէտներուն 15 առ հարիւրը երկրորդական ուսում ունին: Տնօրէններուն 30 առ հարիւրը, մասնագէտներուն 64 առ հարիւրը եւ աշխատանոցներու վարիչներուն 90 առ հարիւրը նախնական ուսում մը միայն ունին:

94 հազար կոլխոզներէն 16 հազարը միայն բարձրագոյն կամ երկրորդական ուսում ստացած նախագահ մը ունին: Մնացեալ 78 հազար կոլխոզներու նախագահները տարրական ուսման տէր են, կամ անկէ վար:

Խորհրդային աղբիւրներէն եւ վկայութիւններէն առնուած այս տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէ երկրին երկրագործական տնտեսութիւնը տկար կը մնայ միշտ եւ ցարդ թափուած ջանքերը շատ բան չեն փոխած այս իրողութենէն:

Տագնապը տարրական պատճառներէն զատ բարոյական հիմեր ալ ունի: Պաշտօնապէս շատ երջանիկ հռչակուած ըլլալով հանդերձ հողագործ զանգուածը միշտ ալ դժգոհուած ըլլալու տպաւորութիւնն ունի եւ երբեմն ընծայուած առիթը կ'օգտագործէ իր դժգոհանքը այս կամ այն ձեւով յայտնելու համար:

Մարտական համայնավարութեան օրերուն, վարչաձեւին սկզբնական շրջանին, «կուլակ»ներ էին անոնք միայն՝ որ տարածուն հողեր ունեցած, մեծ հողատէրեր եղած էին: Հողերուն համայնացումին դէմ եղած ընդդիմութեան համեմատ, բառը ընդլայնեց իր նշանակութիւնը եւ «կուլակ» կոչուեցան նաեւ անոնք որ՝ մշակ գործաւոր աշխատցուցած էին, կամ ձիու տէր էին: Ի վերջոյ «կուլակ» դարձան ամէն անոնք որ համայնացումին կ'ընդդիմանային, հող ու ձի ունեցած ըլլային կամ ոչ:

Ուղղակի կամ անուղղակի այս դիմադրութիւնը, յաճախ կրաւորական, միշտ ալ ծածուկ ձեւով գոյութիւն ունեցած է: Պատերազմին պատճառաւ հսկողութեան թուլացումը առիթ եղած էր որ կոլխոզականներ ընդլայնեն իրենց վերապահուած հողի չերտը եւ կենդանիներ խուցնեն: Այն աստիճան՝ որ 1947ի Յունուարին հրատարակուած պաշտօնագիր մը 521 հազար հեկտար հող եւ 140 հազար կենդանի կը հաշուէ կոլխոզականներուն ապօրինի կերպով սեփականացուցածը: Այս խըրացումներուն առաջքը առնելու համար Ստալինի եւ Ժտանովի ստորագրութիւնները կրող հրամանագիր մը 5էն 20 տարի «զգաստացուցիչ աշխատանք» կը սպառնայ անսաստողներուն:

Գիւղական շրջաններու մէջ ճարտարարուեստի արտադրութեանց բաշխումն ալ շատ անբաւարար է: 1953ին Միկոյեան, որ այն ատեն ներքին առեւտուրի նախարար էր, ինքն իսկ կը խոստովանէր թէ գիւղական շրջաններուն առեւտրական կազմակերպութիւնը թերի է եւ ամէնէն անհրաժեշտ իրերն անգամ գիւղրաւ չեն ճարուիր հոն:

Կուսակցութեան ազդեցութիւնն ալ տըկար մնացած է տակաւին գիւղական շըրջաններուն մէջ մշակ զանգուածին վրայ: Այսպէս գիւղական խորհուրդներու անդամներուն 19 առ հարիւրը միայն կուսակցականներ են, մինչդեռ քաղաքներու խորհուրդներուն մէջ համեմատութիւնը 42 առ հարիւր է: Պատերազմին սկիզբը կոլխոզնիկներէն 150 հազարը միայն կուսակցութեան անդամներ էին, երկուքուկէս միլիոն կուսակցականներու ընդհանուր թիւին վրայ: Կրօնքի ազդեցութիւնն ալ շատ աւելի զօրաւոր է գիւղացիներուն վրայ՝ որ հակառակ բոլոր անաստուած մարզանքներուն կը մնան խոր հաւատացեալ եւ բարեպաշտ, մինչ քաղաքներուն մէջ տկարացած է եւ տեւական վախի տակ:

Լենին 1921ին կը պատգամէր թէ «դասակարգերը ջնջելու համար պէտք է նախ մշակներուն եւ բանուորներուն դասակարգի տարբերութիւնը ջնջել եւ ստեղծել միակ դասակարգը՝ բանուորականը»:

Յեղափոխութենէն քառասուն տարի ետքն ալ ոչ կուսակցութիւնը եւ ոչ ալ վարչաձեւը յաջողած ըլլալ կը թուին Լենինի պատգամին ամբողջական իրականացումին մէջ: Այս ալ արդեօք մաս կը կազմէ՞ իրենց սահմանումով «անկարելի երազատեսութիւն»ներուն:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Երբ Ալժերիոյ հարցը Ազգաժողովին օրակարգին կ'անցնէր, արեւմտեան պետութեանց միջեւ խոր տարակարծութիւններ կային: Սուէզի խնդրէն ի վեր, մանաւանդ, տարակարծութիւնները շատ աւելի խորացած էին Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Այդ պատճառով ալ, հակառակորդները համոզուած էին թէ Ալժերիոյ հարցին մէջ գիրին եւ ջախջախիչ պիտի ըլլայ իրենց յաղթանակը:

Բայց յանկարծ կացութիւնը փոխուեցաւ. արեւմտեան դաշնակիցները սկսան աւելի լաւ հասկնալ զիրար. եւ ինչ որ աւելի անսպասելի էր, Ալժերիոյ խնդրին մէջ Մ. Նահանգները անվերապահօրէն գիրք բռնեցին Ֆրանսայի կողքին: Այս՝ անսպասելի էր մանաւանդ երբ մտածենք թէ տակաւին Յունուար 25ին Տըլլս բաւական վիրաւորիչ յայտարարութիւններ ըրաւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հասցէին, զանոնք գաղութապաշտ յորջորջեց եւ յայտնեց թէ որեւէ մէկ պարագայի մէջ պիտի չուզէր անոնց հետ գործակցիլ Մ. Արեւելքի մէջ:

Բայց Փետրուար 5ին, Տըլլս կը քաշէր

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Ա. ՄԱՍ.— ԱԼԻ ՐԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

Ձեռքս գրիչ մը եւ թուղթ մը, կը սպասեմ:

ՎԼԱՏԻՄԻՐԻ ՀԵՏ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

Ժամը 2.30ին, Վլատիմիր սալոնէն ներս մտաւ Շաւարշին հետ: Ուղղակի եկաւ կանգնեցաւ իմ կիշէիս առջեւ:

— Բարե՛ւ, էֆէնտի: Մենք նորէն Վանա կ'երթանք: Այս անգամ հետս կը տանիմ քեռորդիս: Արձանագրէ նայիմ քեռորդիիս անցագիրը: Այս անգամ ես ալ կ'երթամ:

— Վլատիմիր էֆէնտի, երէկ նոր հրաման մը ստացանք. Մեզի կը հրահանգուի որ այսուհետեւ դեսպանատան եւ հիւպատոսարանի մարդոցմէ եւս սէյեահաթ վարաքասը պահանջենք: Թէեւ քեզ այստեղ բոլորս կը ճանչնանք, բայց եւ այնպէս դուն եւս սէյեահաթ վարաքասը պարտաւոր ես ունենալ:

— Ես ամէն ժամանակ կը ճամբորդեմ եւ ձեզմէ ոչ ոք ինծմէ սէյեահաթ վարաքաս պահանջած է ցարդ: Հիմա շոգենաւն ալ ճամբայ պիտի ելլէ, կ'ուզէք որ հո՞ս մնամ:

— Թաղային ոստիկանական բոլոր տեսուչներն ալ կը ճանչնան քեզ: Դիմացն է Կալաթայի ոստիկանական տեսչութեան պաշտօնատունը: Շուտ գնա, սէյեահաթ վարաքաս մը առ եւ այնպէս եկուր: Քեզի համար հինգ վայրկեանի գործ է այս:

— Եթէ այդպէս է, քեռորդիս քիչ մը թող սպասէ այստեղ: Ես երթամ Կալաթայի ոստիկանական տեսչութեան պաշտօնատունէն սէյեահաթ վարաքասըն առնեմ ու գամ:

Յետոյ Շաւարշին դարձաւ եւ ըսաւ.

— Մինչեւ հիմա ինծմէ սէյեահաթ վարաքաս չէին պահանջեր: Նոր հրաման տրուեր է, ինծմէ ալ կը պահանջեն: Կալաթայի ոստիկանական տեսչութիւնը մօտիկ է, երթամ առնեմ, շուտով կը վերադառնամ:

Ու մեկնեցաւ:

«ՎՐԱԴ ՈՍԿԻ ՈՒՆԻ՞Ս»

Որոշած ըլլալով Շաւարշը ձերբակալել, եւ որպէսզի ձերբակալութեան ժամանակ Վլատիմիրը բացակայ գտնուի, առաջուընէ պատրաստուած փլան մըն էր այս:

Երբ Վլատիմիր դուրս ելաւ, Շաւարշին ըսի.

— Կապտանին Տիմիթրի, թուրքերէն գիտէ՞ք:

Ձեռքը ականջին ետեւ դրաւ, զգուշաւոր եւ ցած ձայնով մը ըսաւ թէ ականջը ծանր կը լսէ եւ խնդրեց որ բարձր խօսիմ:

Ըսի.

— Թուրքիայէն արտասահման ոսկի տանիլը արգիլուած ըլլալով, ճամբորդները պէտք է խուզարկենք, ձեզ ալ պիտի խուզարկենք: Բայց որովհետեւ դուք Վլատիմիրին քեռորդին էք, ամօթ է ձեզ այստեղ խուզարկել: Ոստիկանական տեսուչ պէյին գրասենեակը երթանք, այնտեղ կը խուզարկենք ըստ օրինի:

Մինչեւ այդ քննութիւնը, կափտին Վլատիմիրն ալ կուգայ եւ անմիջապէս շոգենաւ կը նստիք: Եթէ ձեզ վրայ ոսկի ունիք, տուէք եւ թղթադրամի վերածենք:

Պատասխանեց թէ ոսկի չունի վրան: Այն ատեն զինք առաջնորդեցի պէյի Կալաթայի ոստիկանական տեսչութիւնը:

ԵՐԲ ՄԱՏՆԵՐՈՒՆ «ՔԷԼԷՓՉԷ» ԱՆՑՈՒՑԻ, ՇՈՒԱՐԵՑԱՒ...

Իսմայիլ Հաքքը պէյ, զգուշութեան համար, առաջուընէ կիսովին իջեցուցեր էր երկու պատուհաններու վարագոյրները՝ հեռուէն տուած նշանիս վրայ իմանալով Շաւարշին գալը: Երբ իր գրասենեակէն ներս մտանք, ոստիկանական տեսուչն ու ոստիկանապետը, որոնք նստեր էին երկու պատուհաններուն առջեւ դրուած բազկաթոռներուն վրայ, անմիջապէս իջեցուցին վարագոյրները:

Ոսկի փնտռելու պատրուակով, մէկ վայրկեանի մէջ Շաւարշի մատներուն անցուցի ձեռնակապ մը, զոր յատկապէս կը պահէի քովս: Շաւարշ շուարեցաւ այս յանկարծական ձերբակալութենէն: Նըստեցուցինք աթոռի մը վրայ:

«ԻՐԱ՞Ի ԻՆՔՆ ԻՍԿ Է»

Հեռախօսով Րէշատ պէյի հաղորդեցի Շաւարշի ձերբակալութիւնը: Րէշատ պէյ նախ չուզեց հաւատալ: «Իրա՞ւ ինքն իսկ է, սխալ չըլլայ» կը հարցնէր:

Վստահեցուցի զինք: Այն ատեն Րէշատ պէյ հրամայեց կառքով փոխադրել ոստիկանական կեդրոն: Իսկ ես խնդրեցի, որ «քիչ մը ժամանակ անցնի, որպէսզի գաղտնի իրեն հետեւողները շոգենաւը ճամբայ ելլելէ վերջ հեռանան երթան, անկէ վերջը կառքով կը բերենք: Համաձայն գտնուեցաւ: Շոգենաւը ճամբայ ելլելէ երկար ժամանակ վերջ, Շաւարշը գոց կառքով կեդրոն փոխադրեցինք:

(Շար. — 5)

իր նախորդ յայտարարութիւնը, երբ կը յայտարարէր թէ Ազգաժողովը իրաւասութիւն չունի Ալժերիոյ խնդրին միջամուխ ըլլալու: Արդարեւ, յաջորդ օրն իսկ, ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակը, Գապոթ Լոճ, պաշտօնապէս կը պաշտպանէր այս տեսակէտը:

Ինչո՞ւ այս յանկարծական շրջումը:

Ամերիկեան զանազան գործակալներու տուած տեղեկութիւններն ու անգլեւամերիկեան նորագոյն բանակցութիւնները ցոյց տուին Ամերիկացիներուն, որ Մ. Արեւելքի եւ Ալժերիոյ դէպքերուն մէջ յանցաւորը միշտ ալ Անգլեւֆրանսացիները չեն, ինչպէս նախապէս միտում ունէին կարծելու: Միւս կողմէ, «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը» Մերձ. Արեւելքի մէջ յուսացուած ընդունելութիւնը չգտաւ: Ասոր կողքին, կարեւոր դեր խաղաց նաեւ հետեւեալ պարագան. Ամերիկացիները կը յուսային թէ խորհրդային աշխարհը քայքայուելու վրայ է: Բայց Ռուսերը ոչ միայն կրցան չուտով տէր կանգնիլ կացութեան, այլ զգալի յառաջդիմութիւն արձանագրեցին շատ մը մարզերու մէջ: Այս բոլորին հետեւանքը այն եղաւ, որ Նախագահ Այզընհաուըր եւ իր գլխաւոր գործակիցները նախընտրելի համարեցին որոշ զիջումներ կատարել իրենց դաշնակիցներուն՝ քան ասպարէզը ձգել Ռուսերուն:

Քաղաքականութեան այս յեղաշրջման մէջ կարեւոր դեր կատարեցին նաեւ հետեւեալ ներքին ազդակները.

1) Ֆրանսայի կողմնակից եւ համակիր կարգ մը անձնաւորութեանց ազդեցութիւնը. ինչպէս օրինակ՝ նախկին դեսպան Տուկլաս Տիլընի եւ Եւրոպական բանակներու նախկին ընդհ. հրամանատար զօր. Կրունթըրի միջամտութիւնները:

2) Մ. Նահանգներու Երեսփոխանական ժողովին յարաճուն դժգոհութիւնը՝ Տըլըսի վարած արտաքին քաղաքականութեան դէմ:

3) Ամերիկեան մամուլին մէկ կարեւոր մասին դիրք ճշդելը ի նպաստ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ:

4) Ամերիկեան քարիւղի ընկերութեանց դէմ կատարուած ամբաստանութիւնները, որոնք կը ձգտէին փաստելու թէ Մերձաւոր Արեւելքի եւ Ալժերիոյ խլրտումներուն պատասխանատուները քարիւղի ընկերութիւններն են, որոնք առասպելական շահեր կ'ապահովէին ստեղծուած խառնակ կացութեան շնորհիւ:

Ցետագայ դէպքերը միայն ցոյց կրնան տալ թէ Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնը այսպէս պիտի մնա՞յ թէ ոչ: Ցամենայն դէպս, առայժմ, ըլլա՛յ Անգլիա, ըլլայ մանաւանդ Ֆրանսա, պատճառ չունին դժգոհելու:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ»Ի ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԷՆ

●

ԽՄԲ.— Տարօն-Տուրուբերանի Շրջաբերականէն (թիւ 2) կը քաղենք հանրային գործունէութեան կարեւոր մասերը, ստորեւ.—

Գոհունակութեամբ հաստատելէ ետք արտասահմանի Տարօն-Տուրուբերանցիներու փոխյարաբերութիւններն ու մասնաճիւղերու նախանձախնդրութիւնը իրենց գոյութեան պահպանման մասին, կեդրոնական վարչութիւնը կը յայտնէ թէ փարիզի Մխիթարեան վարժարանին մէջ կը պահուին 7 ուսանողներ:

Պելժիա.— Համալսարանական մը, Գերճ Կարապետեան, բժշկական ուսանող:

Վենետիկ.— Ճարտարապետութեան համալսարանական ուսանող մը, Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանէն շրջանաւարտ՝ Սերոբ Մարգարեան:

Տէտէ-Աղաճ.— Օր. Նատիա Մարուքեան, տաղանդաւոր խոստմնալից աղջիկ մը, Ամերիկեան գոլէճ կ'ուսանի:

Սելանիկ.— Ութ հայրենակից ընտանիքներու նիւթական նպաստ:

Գերմանիա.— Թոքախտաւոր հայրենակիցի մը օգնութիւն:

Ֆրէզնօ.— Սթէյթ Գոլէճի ուսանող Եդուարդ Մկրտիչեան:

Գամիշլի (Սուրիա).— Հայ նախակրթարաններու մէջ 34 երկսեռ աշակերտներ:

Հալէպ.— Բարէն Եփփէ ճեմարանի ցերեկօթիկ բաժնին մէջ տարեկան յատկացում վեց ուսանողներու, ինչպէս նաեւ երկսեռ նախակրթարանի 56 աշակերտներուն:

Պէյրութ.— Այս տարի Փալանճեան Ազգ. ճեմարանին գիշերօթիկ բաժնին մէջ, տեղւոյն մասնաճիւղին ճիգերուն շնորհիւ տեղաւորուած են երկու ուսանողներ, ինչպէս նաեւ Անթիլիասի դպրեվանքին մէջ մէկ ուսանող եւ 4 նախակրթարաններու մէջ երկսեռ աշակերտներ:

Պէյրութահայ երեք հայրենակից ընտանիքներու, Պոլիս եւ Էլազիզ (Թուրքիա) հայրենակիցներու նիւթական օգնութիւն:

Այսպէս նախակրթարաններէն սկսեալ մինչեւ համալսարանները, մեր ուսանողներուն թիւը հետեւեալն է.—

Նախակրթարաններ՝ 130,
Բարձրագոյն վարժարան՝ 16
Համալսարաններ՝ 4:
Ընդհանուր թիւ՝ 150 ուսանողներ եւ 17 նպաստընկալներ:

Մարտ ամսուան ընթացքին կեդր. Վարչութեան ձեռքը կը հասնի Տարօնի պատմութեան գիրքը, գլխաւոր խմբագիր - պատասխանատու հայրենակից Կարօ Սասունի, աջակցութեամբ հայրենակիցներ՝ Սմբատ Շահնազարեանի եւ Տոքթ. Ա. Ալիխանեանի: Ինչպէս նաեւ Հայկ Մալոյեանի եւ Եղիշէ Մելիքեանի:

Համաձայն 31րդ Պատգ. Ժողովին, կեդր. Վարչութիւնը կը հրահանգէ 40ամեակի հանդիսութեանց պատրաստութիւն, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս ամսուան ընթացքին:

Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Մ.եան
կեդրոնական վարչութիւն

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Փետրուար 3ին, Փարիզի բաժակի մրցումը կատարեցինք ընդդէմ Վիլմոպլի: Մեր անակնկալ պարտութիւնը 2-1ով, այլեւս մեզ հեռացուց այդ կարեւոր մրցակցութենէն:

Փետրուար 10ին, ախոյեանութեան մրցումը կատարեցինք ընդդէմ Բորպէյլի, մեր դաշտին վրայ:

Մեր վերջին յաղթանակները, հոծ բազմութիւն մը բերած էին դաշտ, ուր բուռն հանդիպում մը տեղի ունեցաւ:

Խաղին առաջին մասին, մեր խումբն էր տիրապետողը: Փաստ որ կէս ժամուան մեր յարձակումները յանդեցան փենալթիի մը, զոր խմբապետ Սրապ կէտի վերածեց 1-0:

Բայց հակառակորդը նոյն վճռականութեամբ կը դիմադրէր եւ հազիւ քանի մը վայրկեան դադարէն ետք՝ յաջողեցաւ ինքն ալ կէտ մը նշանակել 1-1:

Երկրորդ կիսախաղին, մեր տղոց վրայ խոնջէնք կար, բայց եւ այնպէս, մեր բերդը միշտ պաշտպանուած էր: Վերջին քառորդ ժամուն երբ վերադատան իրենց եռանդը, մեծապէս նեղեցին հակառակորդ պաշտպանողական գիծը, որ կը խաղար բրտօրէն: Այդ միջոցին դատաւորը անգամ մըն ալ փենալթի սուլեց, յետոյ մերժելով՝ խաղը շարունակել տուաւ, ընդհանուր զարմանք պատճառելով:

Այլեւս ժամանակը լրացած էր: Խաղը հաւասար արդիւնքով վերջացաւ 1-1:

Այս կիրակի, 17 փետրուար, կ'այցելենք Սէն-Ժէրմէնի խումբին, որմէ պարտուած էինք 5-1: Կը մաղթենք մեր տղոց որ յաղթանակով մը մոռցնեն այդ դառն յիշատակը:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանին վերադարձէն ի վեր, պետական անձնաւորութիւնները կը պատրաստուին յառաջիկայ օրերու քաղաքական բանակցութեանց: Արդարեւ, շուտով Րապաթ կը հասնին Արաբիոյ Իպն Սէուտ թագաւորն ու Թունուզի վարչապետը՝ Հապիպ Պուրկիպա: Նոյն օրերուն Մարոք պիտի գտնուի նաեւ Իրաքի գահաժառանգ իշխանը՝ Ապտուլիլլահ. բայց այս վերջինին այցելութիւնը անձնական բնոյթ կը կրէ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառեց ամերիկեան այն ծրագիրը, որ կ'առաջարկէ ամերիկեան միջամտութեամբ ապահովել Աքապայի մէջ նաւային երթեւեկի ազատութիւնը: Եգիպտացիները այն տպաւորութիւնը ունին որ Մ. Նահանգները այս պատրուակով կ'ուզեն Պաղեստինի հարցը լուծել՝ ի նպաստ Իսրայէլի:

ԱԳԼԵՒՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ բանակցութիւնները վերջացան: Անգլիական բանակները Յորդանանէն պիտի քաշուին Մարտ 1էն կամ Ապրիլ 1էն սկսեալ: Յորդանանի կառավարութիւնը ամէն ձեւով պիտի դիւրացնէ այս ծրագրին իրագործումը: Ասկախ խնդիրները լուծելու համար խառն յանձնաժողով մը պիտի ստեղծուի Փետր. 20էն առաջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ սկսաւ «Անգլիոյ հաշուին լրտեսութիւն» կատարելու յանցանքով ձերբակալուած 16 անձերու դատավարութիւնը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ընկեր-Դեմոկրատներու պարագլուխը, որ Մ. Նահանգներ կը գտնուի, յայտարարեց որ եթէ օր մը իրականանայ Գերմանիոյ միացումը, Զօրս Մեծերը պէտք է աշխատին, որ Գերմանիա արեւելեան կամ արեւմտեան խմբակցութեանց չմիանայ, այլ դառնայ հաւասարակշռող ուժ մը:

ՊԱՐՍԼՈՆԱՅԻ համալսարանը, որ ուսանողական ցոյցերու հետեւանքով Յունուար 15էն ի վեր փակուած էր, երէկ վերաբացուեցաւ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Նուրի Սայիտ, յայտարարեց որ պատերազմական վիճակին վերջ պիտի տրուի եւ «արաբական աշխարհին մէջ քաղաքական կացութիւնը իր բնականոն վիճակը ստանալուն պէս» պիտի արտօնուի քաղաքական նոր կուսակցութեանց կազմութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (265)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

— Նրա անգթութիւնը սահման չունի, որպէս եւ սահման չունի նրա մեծամտութիւնը:

Մայրական գութը՝ եւ անպարոյն որդու պատճառած վիշտը՝ փոփոխակի կերպով սկսեցին ալեկոծել դժբախտ կնոջ սիրտը: Արտասուքը աչքերում, դարձաւ նա դէպի ծերունի զօրապետը, ասելով.

— Թո՛ղ օրհնեալ լինի Աստուծոյ կամքը: Ինչ որ տնօրինել է նա, չէ կարող փոխել անզօր մահկանացուն: Թո՛ղ գայ ապերախտը: Կռուեցէք նրա զօրքերի հետ, բայց իր վրայ բնաւ զէնք չբարձրացնէք:

Տհաճութեան մռայլը անցաւ ծերունի զօրապետի խորշոմած դէմքի վրայ, եւ նրա խորհրդաւոր աչքերը փառուեցան սրտմտութեան բոցով: Բայց զսպելով իր յուզմունքը, բաւական մեղմ կերպով նկատեց.

— Մենք չէինք ցանկանայ, Տիկին, արիւնահեղ լինել, եթէ նա սպանած չլինէր ամէն ինչ, որ սուրբ է մեզ ամէնիս համար: Բայց մարտնչում է մեր գոյութեան դէմ, մեր կրօնի եւ մեր պետութեան դէմ:

Տիկինը պատասխանեց.

— Քրիստոնէական առաքինութիւնը պարտք է դնում մեր վրայ, Գուրգէն, շատ եւ շատ անգամ ներել մոլորեալին:

Ծերունի զօրապետը դժկամակութեամբ լռեց:

Այնտեղ կանգնած էր պատանի Արտաւազդը, եւ խորին վրդովմունքով լսում էր Տիկնոջ պատուէրները: Նա չհամբերեց, ասելով.

— Իսկ ես նետեր կ'արձակեմ նրայ վրայ: Եւ այժմ գիտեմ, թէ ո՛րպէս կ'արձակեմ...:

Փոքր էր մնում, որ նա խոստովանէր իր առաջուայ սխալը, որ կատարուեցաւ «Իշխանաց կոչում», տակաւին ծանօթ չէր Մերուժանի պաղտնի դրահաւորութեան մասին:

Տիկինը տխրութեամբ նայեց զայրացած պատանու վրայ եւ ոչինչ չասաց: Նրա մանուկ սրտում եռ էր գալիս մանուկ Հայաստանի վրէժխնդրութեան ոգին:

Մերուժանը իր ձիաւորների բազմութեամբ արդէն մօտ էր այն բարձրաւանդակի ստորոտին, որի վրայ գտնւում էր նրա մայրը: Նա մի արագ պտոյտ տուեց, անցաւ դէպի այն կողմը, որտեղից միակ զառիվեր ուղին տանում էր դէպի մօր գտնուած տեղը:

Ծերունի Գուրգէնը, թողնելով Տիկնոջ մօտ մի խումբ թիկնապահներ, առեց իր հետ մնացեալ Վասպուրականցիներին, եւ շտապով դիմեց դէպի թշնամին: Կռիւը տեղի ունեցաւ Մերուժանի ձեռքով հրդեհուած Նախճուանի աւերակների մօտ: Վասպուրականցիք, մի քանի րոպէում, նրա կործանած քաղաքի քարերից՝ կանգնեցրին նրա դէմ մի ամուր պատնէշ:

Թաքնուեցան պատնէշի ետեւում, սկսեցին նետեր արձակել: Ոմանք պարսատիկով նետում էին քարեր: Նրա աւերակ դարձրած քաղաքի բեկորները նետւում էին դէպի նրա գլուխը: Մերուժանը արհամարհելով այդ բոլորը, իր ձիաւորների խուռն բազմութեամբ առաջ էր ընթանում: Նրա ձիաւորները զինուած էին նիզակներով եւ սրերով միայն: Իբրեւ պատսպարան, կրում էին եւ ասպարներ: Պէտք էր շատ մօտ տարածութիւն, որպէսզի նրանք գործ դնէին իրենց զէնքերը: Այդ պատճառով աշխատում էին մերձենալ: Վասպուրականցիք ա՛յն աստիճան կատաղած էին, որ ո՛չ միայն ամէն կողմից դանակոծում էին ձիաւորներին, այլ, մոռանալով իրանց Տիկնոջ պատուէրը, չէին խնայում եւ նրա որդուն:

Նիզակն ու սուրը, նետն ու ասպարը, շատ կարելի է, մինչեւ անգամ չազդէին Մերուժանի ամրակուռ, պղնձապատ մարմնի վրայ: Նա խիստ վարպետութեամբ դրահաւորուել գիտէր: Բայց հաղարաւոր պարսատիկներով արձակուած քարերը, որ ռումբերի նման տեղում էին նրա վրայ, կարող էին մի քանի րոպէում, բոլորովին քարկոծել նրան եւ ծածկել խճերի կոյտի ներքոյ: Այսու ամենայնիւ, հրամայեց իր ձիաւորներին՝ պատռել պատնէշը եւ առաջ անցնել:

Ձիաւորները աներկիւղ յարձակմամբ դրոհ տուին պատնէշի վրայ, սկսեցին մի կողմից քանդել, միւս կողմից կռուել: Ինքը Մերուժանը նետուեցաւ կռուի փոթորկի մէջ:

ՐԱՖՖԻ

ՍՊԱՆԵՒԱՐԱԲԱԿԱՆ բարեկամական դաշինք մը պիտի ստորագրուի շուտով: Զօր. Ֆրանքօ եւ Իպն Սէուտ որոշած են դաշինքին ընդհ. գիծերը, բայց մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ:

ՍՈՒՐԻՈՅ գինուորական ատեանը, որ կը դատէր քաղաքական դաւադրութեան հարցով, իր վճիռը պիտի արձակէ փետր. 23ին:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը Վենեզուելայէն պիտի պահանջէ որ նախկին նախագահ Փերոնը իրենց յանձնուի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ղազար Ներկարարեան եւ ընտանիքը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Պ. Արամ Հիւսեանին, իր զաւկին՝ Նուպարի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեփսակի 1000 Ֆր. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՈՂԵԿՈՉՈՒՄ

Փետրուարեան ապստամբութեան 36րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի «Եղիպտացի» կոմիտէին, 21 փետր. հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի Տէ սրահին մէջ, 28 ռիւ Սէրփանթ, մէթրօ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Րընէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուագախումբին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հաւաքոյթ-գինեձօնը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, Սալօն տիւ Ռուա Րընէ (6 ռիւ տը լ'Արպրը): Կը նախագահէ Պ. ՖԵՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ 17 փետր.ի կիրակին տեղի պիտի ունենայ Աֆիոն Գարահիսարի ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն-Լուի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական երեկոյթ մը, այս շաբաթ ժամը 8-12, եկեղեցւոյ կից դըպրոցի սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերուհիներ եւ բարեկամներ, իրենց ընտանիքներով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան հիմնարկութեան 5րդ տարեդարձը կը տօնուի Մայիս 12ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

●

Զ. Ո. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էվերջ:

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՍՏՓԱՋԱՐԻ պատմութեան Փարիզի Յանձնախումբը կազմակերպած է հայրենակցական հաւաքոյթ մը, Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը (մէթրօ Բասթէ), այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30էն մինչեւ 7: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ Աստփաձարցիներ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ա. Երեւանեան, Ե. Տէր Մեսրոպեան, Ե. Կիրակոսեան, Վ. Բիւրքճեան, Ռ. Սարաֆեան, Թ. Թորոսեան եւ Այվազեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն, իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ԵՂԻՍԱԲԵԹ ԵՐԵՒԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Այվազեան) մահուան քառասունքին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

●

Այս առթիւ Ա. Երեւանեան, Ե. Տէր Մեսրոպեան, Ե. Կիրակոսեան, Վ. Բիւրքճեան, Ռ. Սարաֆեան եւ Թորոսեան ընտանիքները կը նուիրեն Մշակոյթի Տան 5000 ֆր., «Յառաջ»ի բարգաւաճման 5000 ֆր., Կապ. Խաչին (Պոմոն) 2000 ֆր. եւ Համազգայինին (Մարսէյլ) 2000 ֆրանք:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նիսի Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտեան, Ս. Աստուածածին մատրան մէջ, յետ պատարագի պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Տէր եւ Տիկին Պախթիարեանի ողբացեալ զաւկին հոգւոյն ի հանգիստ, նոյնպէս համայն Պախթիարեան գերդաստանի ննջեցելոց յիշատակին: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած հետեւեալ նուիրատուութիւնները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան,—

Տիկին Վարդեր Գալուստեան ուխտի մը համար 2000 Ֆր., Վահէ Բիթապճեան փոքրիկն Վիգէն Ճնկլտրեանի ծնունդեան առթիւ 1000 Ֆր., Կարպիս Ճնկլտրեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 5000 Ֆր., Կարապետ Յովհաննէսեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 5000 Ֆր., Յակոբ Մամուռեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 1000 Ֆր.: Նոյն առթիւ Յովհաննէս Պետրոսեան, Յովհաննէս Հաբելեան եւ Մկրտիչ Մնայեան կը նուիրեն 500ական ֆր.: Ոմն իր մօր մահուան առթիւ 4000 ֆրանք:

●

Պ. Լեւոն Տատեան իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք անձամբ եւ նամակով յարգեցին յիշատակը իր տարաբախտ ողբացեալ կնոջ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՏԱՏԵԱՆԻ (ծնեալ Թերզեան), անոր մահուան քառասունքին առթիւ Պուլվար Օտտոյի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած հոգեհանգստեան պատարագին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տկար ստամոքսներու համար մասնաւոր կերպով պատրաստուած եւ խիստ դիւրամարս ճարպանիւթը, ՔԼԵՄՈԼ, մեծ ընդունելութիւն գտած է Ռոմանի եւ Վալանսի մէջ: Դուք ալ փորձեցէք անգամ մը եւ պիտի համոզուիք:

Աւելի ընդարձակ բացատրութեանց համար դիմել՝

CLEMOL, Aix en Provence

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը:

ՇԱՒԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկերուհի Գարաօղլանեանի բնակարանը, ռիւ Էրնէսթ Րընան: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄՈՊԷՕԺԷՆ Պ. Հրանդ Պարոնվարդեան իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Պարոնվարդեանի, ինչպէս նաեւ Տիկին Վերոնիք Հազարեանի յիշատակին 2000 Ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին, 1000 Ֆր. ալ «Յառաջ»ին: (Առաջինը ստանալ «Յառաջ»էն):

× Տիկին Հայկուհի Օհաննէսեանի մահուան առթիւ 1000ական Ֆր. կը նուիրեն Տիկ. Մարի Շաթեր եւ Տիկ. Դատաւորեան Առնուվիլի սրահի ֆոնտին:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի պատիւ իր գինուոր մարզիկներու, որոնք ողջ եւ առողջ վերադարձած են Հիւս. Ափրիկէէն, այս կիրակի ժամը 20,30ին, կը կազմակերպէ գինեձօն մը, Քաֆէ տէ Սբօրի սրահին մէջ, Փլաս տը լ'Օթէլ տը Վիլ:

Սիրով կը հրաւիրուին Հ.Մ.Ը.Մ.ական մարզիկները, պատուոյ անդամները իրենց ընտանիքներով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական դրամ 1 արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Ջարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար):

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առաջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով: Դիմել Միութեան գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ատեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կատարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի մօտ աշխատելու համար աշկերտ մը: Դիմել:

SETRAK, 51, Ave d'Italie Paris-13e
Tél. GOB. 15-88

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTID[illegible] ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286

La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 17 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7810 33ème ANNEE

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3621

«ԱՆՑՈՐԴ»Ը

(ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ)

●

... Մեր հրապարակագիրներուն մէջ ամէնէն գրագէտն էր եւ մեր գրագէտներուն մէջ՝ ամէնէն հրապարակագիրը: Քիչերէն էր, որոնք կրցած էին գրականութեան բարձրացնել լրագրութիւնը, ուր լեզուի «չստեղկա»ն եւ մտածումի ազնուութիւնը, պիտի ըսէինք նաեւ՝ ազնուականութիւնը, ամէնէն շատ փնտռուած, բայց քիչ անգամ նուաճուած առաքինութիւններ են:

Կիրթ էր լեզուով. կիրթ էր նաեւ մտածումով. կիրթ էր մանաւանդ բարքով: Այս կը նշանակէ, որ կրցած էր ազատագրել լրագրութիւնը արհեստ ըլլալու իր ճակատագրէն՝ զայն վերածելու, զայն բարձրացնելու համար արուեստի:

Զգայնութեամբ բանաստեղծ էր, նոյնիսկ գեղապաշտ, ճաշակով՝ արիստոկրատ, մտայնութեամբ դեմոկրատ:

Կրցած էր ստեղծել իր «ոճ»ը, որ անհունօրէն բարձր էր լրագրութեան մէջ, մեր օրերու լրագրութեան մէջ գործածուած, հանդուրժուած «ոճ»էն: Եւ եթէ ուզենք քիչ մը աւելի բանալ փակագիծը, պիտի ըսենք անվարան, թէ լրագրական ուրոյն դպրոցի մը հիմնադիրն էր եւ առաջին «ուսուցիչ»ներէն:

Բծախնդիր էր ու բարեխիղճ, որքան կարելի է ըլլալ մեր պայմաններուն մէջ, ուր լրագրողին աշխատանքը հանդարտ ու ներքնասոյզ կեդրոնացում մը չէ, այլ հեւ ի հեւ վազք մըն է, արշաւ մը՝ մէկ թաւէն միւսը, մէկ ճիւղէն միւսը, մէկ աշխարհէն միւսը:

Կարենալ պահել ներդաշնակութիւնը բծախնդրութեան, բարեխղճութեան եւ հեւ ի հեւ, թափառիկ այս վազքին միջեւ, կը նշանակէ ունենալ անհրաժեշտ «մի-ջի՛ն»ը. կը նշանակէ դեռ ունենալ միշտ լարուած ու պիրկ ջիղեր եւ խութերու եւ խարակներու մէջէն անցնիլ, առանց «յաջ» եւ «յահեակ» խոտորելու:

Հազիւ քսան տարեկան, կրնանք ըսել՝ դեռ պատանի, նետուեցաւ լրագրական ասպարէզը, աւելի շատ գրագէտ մնալու, քան պոլսահայ լրագրողի տիպարը անձնաւորելու նախատրամադրութեամբ:

Ինքն էր՝ եթէ ոչ յայտնաբերողը, գոնէ ուրիշներէն առաջ եւ ուրիշներէն աւելի տեսնողն ու գնահատողը այն հաստ ու հաստատ գիւղացին, որ ետքէն, քանի մը տարի ետք, դարձաւ եղաւ մեր գրականութեան մեծարուած քուրմերէն մէկը, — Յակոբ Օշական:

Ի՞նչ կ'ապացուցանէ ասիկա:

Այն կ'ապացուցանէ ապահովաբար, որ «Յառաջ»ի խմբագրապետին մէջ ի սկզբանէ անտի ներկայ էր, ներկայ եղած էր միշտ գրական զգայարանքը, ա՛յնքան սուր, որքան անհրաժեշտ էր միւս զգայարանքներուն վրայ տիրապետելու համար:

Սերտ շփման մէջ էր շրջանի առաջաւոր դէմքերուն հետ, — մտաւորականներ, գրողներ, գործիչներ: Ունէր հարուստ յուշեր եւ տպաւորութիւններ թէ՛ կեանքով լի այդ շրջանին եւ թէ մանաւանդ զայն լեցնող, զայն կենդանացնող, զայն մեծցնող մարդոց մասին: «Գրական յի-շատակնե՛ր», որոնք կրնային նախանիւթ ծառայել հայ գրականութեան, բայց մանաւանդ հայ լրագրութեան պատմութեան համար:

Ափսո՜ս, ժամանակ չունեցաւ գրի առնելու այդ յուշերը, հակառակ իր եւ մե՛ր ալ փափաքին:

Կուսակցական էր, բայց կուսակցամոլ չէր: Իր միտքը փակ չէր ճշմարտութեան լոյսին դէմ, ուրկէ՛ ալ բխէր այդ լոյսը, իրմէ կամ ուրիշներէ, իր կուսակցութենէն կամ ուրիշ կուսակցութիւններէ, իր բարեկամներէն կամ հակառակորդներէն:

Գիտակից՝ իր ձիրքերուն, կարողութիւններուն, վաստակին, անցեալին, անշուշտ նաեւ տարիքին թելադրած պատկառանքին, իշխանական սաստ մը կը դնէր իր խօսքին մէջ, առարկութիւն չվերցնող շեշտ մը, որ մօտաւորապէս կը յիշեցնէր ծանօթ պատգամը.— Կա՛մ հրաժարիլ, կա՛մ ենթարկուիլ:

«Անցորդ» մըն էր իր կեանքով, բայց նաեւ «տանուտէր» մըն էր իր վաստակով:

Եւ եթէ օր մը մոռցուի «անցորդ»ը, սակայն «տանուտէր»ը պիտի չմոռցուի երբեք:

Դեռ առիթ կ'ունենանք խօսելու այս բազմաշնորհ մարդուն մասին, որուն համար կրնանք ըսել.— Վաստակեալ եւ վաստակաւոր:

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

●

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ի ՆՊԱՍՏ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ալժերիոյ հարցին վիճաբանութիւնները վերջ գտան Ֆրանսայի համար լաւագոյն պայմաններու մէջ:

ՄԱԿի քաղաք. յանձնաժողովին քուէարկութեանց արդիւնքը արդէն իսկ ցոյց կուտար որ ընդհ. ժողովը չէր կրնար Ֆրանսայի հակառակ որոշում մը քուէարկել. բայց ստացուած արդիւնքը, ամէնէն լաւատեսներու յուսացածէն ալ փայլուն եղաւ:

Արդարեւ, ընդհ. ժողովը, միաձայնութեամբ (77 ձայն — որովհետեւ Ֆրանսան չքուէարկեց, իսկ Հունգարիոյ եւ Հարաւ. Ափրիկէի պատուիրակները բացակայ էին) քուէարկեց հետեւեալ բանաձեւը. «Ազգաժողովը, լսելէ ետք զանազան պատուիրակութեանց յայտարարութիւններն ու քննելէ վերջ Ալժերիոյ հարցը, հաստատելէ վերջ, որ Ալժերիոյ արդի կացութիւնը դուռ բացած է մարդկային կորուստներու եւ դժբախտութեանց, յոյս կը յայտնէ թէ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղասիրական, ժողովրդապետական եւ արդար լուծում մը գտնել՝ փոխադարձ համագործակցութեամբ եւ համագործակցութեամբ»:

Այս բանաձեւը, քաղաք. յանձնաժողովին կողմէ ընդունուած երկու բանաձեւերուն միացումն է: Որեւէ ձեւով չի հակասեր ֆրանսական տեսակէտին, որ կ'ընդունէր թէ ստեղծուած կացութիւնը դժնդակ է եւ թէ փոխադարձ համագործակցութեամբ միայն կարելի պիտի ըլլայ լուծման մը յանգիլ: Այս ձեւով, ֆրանսական կառավարութիւնը հնարաւորութիւն կ'ունենայ առանց օտարին միջամտութեանց իրագործել իր ալժերիական ծրագիրը — կռիւներու անմիջական դադարում, ընդհ. ընտրութիւններ եւ ապա միայն՝ բանակցութիւններ Ալժերիոյ ներկայացուցիչներուն հետ:

Սպասելի էր անշուշտ, որ Ֆրանսայի դաշնակիցներն ու նոյնիսկ «տատամսողները» քուէարկէին ի նպաստ Ֆրանսայի: Ինչ որ աւելի անսպասելի էր՝ արաբեւասիական ու խորհրդային պատուիրակութեանց յանկարծական «համերաշխութեան ոգին է»: Մեծագոյն հակառակորդներն իսկ գովեցին Փինոյի ճարտարութիւնն ու ֆրանսական տեսակէտները ներկայացնելու իր ձեւը:

× Քուէարկութեան արդիւնքը յայտնի ըլլալուն պէս Փինօ հեռաձայնային հաղորդակցութեան մէջ մտաւ Փարիզի հետ եւ Կի Մոլէի յայտնեց ֆրանսական յաղթանակին լուրը: Վարչապետը ջերմ բառերով շնորհաւորեց Արտ. նախարարն ու ֆրանսական պատուիրակութեան անդամները:

× Փինօ այսօր պիտի հասնի Փարիզ: Փետր. 25ին դարձեալ պիտի մեկնի Ուաշինկթըն, այս անգամ վարչապետ Կի Մոլէի հետ եւ որպէս Մ. Նահանգներու կառավարութեան պաշտօնական հիւրը:

ԱՆՍՊԱՍԵԼԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԿՐՈՄԻԿՕ Կ'ԱՆՑՆԻ ՇԵՊԻԼՈՎԻ ՏԵՂԸ

Ամենամեծ գաղտնապահութեան մէջ էր, որ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն լիակատար նիստ մը ունեցաւ փետր. 13էն 14ի գիշերը: Ժողովին արդիւնքը հաղորդուեցաւ աւելի ուշ՝ ձայնասփիւռով — Շեպիլով, որ անցեալ Յունիսին մառեշալ Թիթոյի Մոսկուա այցելութենէն անմիջապէս առաջ կոչուած էր Արտ. նախարարի պաշտօնին, կը փոխարինուի նախկին Արտ. փոխնախարար Կրոմիկոյի կողմէ: Նիկոլա Պատոլիչեւի կը յանձնուի Արտ. փոխնախարարի պաշտօնը: Շեպիլով կը դառնայ կուսակցութեան 7 փոխ-քարտուղարներէն մէկը:

Շեպիլովի այս յանկարծական պաշտօնազրկումը շատ անսպասելի էր, մանաւանդ տակաւին քանի մը օր առաջ խօսած շատ կարեւոր ճառէն վերջ:

Տիրող ընդհ. կարծիքն այն է, որ Կրոմիկոյի վերադարձը կարեւոր անդրադարձումներ պիտի ունենայ Խ. Միութեան արտ. քաղաքականութեան վրայ. այսինքն՝ սթալինեան շրջանի քաղաքականութեան պիտի վերադառնան:

Արդարեւ, Կրոմիկօ Մոլոտովի ձեռնասուններէն է: Պատերազմի տարիներուն Մ. Նահանգներու մէջ խորհրդային դեսպան էր. մասնակցած է Թեհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի ժողովներուն, եւ ՄԱԿի կազմութեան ժամանակ մաս կը կազմէր խորհրդային պատուիրակութեան:

Ապա, տարիներ շարունակ, Ազգաժողովին քաղաք. յանձնաժողովին մէջ Խ. Միութեան մնայուն ներկայացուցիչը եղաւ: 1953ին Մոսկուա կանչուեցաւ Մոլոտովի կողմէ, որուն աշակերտն ու մտերիմն է եւ կոչուեցաւ Արտ. փոխ-նախարարի պաշտօնին: Մոլոտովի հետ 1954ին մասնակցեցաւ Պերլինի եւ Ժընեւի խորհրդակցութեանց: Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի հետ Եուկոսլաւիա մեկնեցաւ 1955ին եւ մասնակցեցաւ մառեշալ Թիթոյի հետ կատարուած բանակցութեանց: 1955ի Յուլիսին, դարձեալ Ժընեւ գնաց «Զօրս Մեծերու» եւ ապա Արտ. նախարարներու ժողովներուն մասնակցելու համար: Իսկ վերջերս մաս կը կազմէր Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի շքախումբին՝ դէպի Հնդկաստան կատարած ճամբորդութեան ընթացքին: Կուսակցութեան 20րդ համագումարին, Կեդր. Կոմիտէի անդամ ընտրուեցաւ՝ վճռական ձայնով: Կրոմիկօ այժմ 47 տարեկան է եւ Խ. Միութեան ամէնէն երիտասարդ Արտ. նախարարը:

Նախկին Արտ. նախարարը, Շեպիլով, 52 տարեկան է եւ Խրուշչեւի պաշտպաններէն մէկը: Կը վայելէ նաեւ մեծ ժողովրդականութիւն. ահա թէ ինչու խորհրդային վարիչները նախընտրեցին զինքը պաշտօնանկ ընելէ վերջ Կեդր. Կմիտէի 7րդ քարտուղար ընել (պաշտօն, զոր ատենօք կը վարէր Արտ. Նախարարի իր պաշտօնին հետ զուգընթաց), քան բոլորովին քաղաք. ասպարէզէն հեռացնել: Կուսակցութեան միւս քարտուղարներն են, Խրուշչեւէն զատ, Արիստով, Բելայեվ, Բրեժնեվ, Պոսպելով, Սուսլով եւ Տիկին Ֆուրցեւա:

Եւ վերջապէս, նոր Արտ. փոխ-նախարարը, Պատոլիչեւ, կուսակցական նախկին ղեկավարներէն է, որ վերջերս դիւանագիտական ասպարէզը ընդգրկեց: Կուսակցութեան 19րդ համագումարին (Սթալինի օրով), Կեդր. Կոմիտէի օժանդակ անդամ ընտրուած էր. 20րդ համագումարին վերընտրուեցաւ: 1956ի Յուլիսին Արտ. փոխ-նախարարի պաշտօնին կոչուած էր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլօքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆԴԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Թ. ՑԱՆԿ)

●

Պ. Պարոնվարդեան (Մոպէօժ)	2.000
Հ. Յ. Դ. Ն. Ս.ի Բ. Մինի խումբ (Սենթ-Էթիէն)	3.000
Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբ (Պոմոն)	5.000
Պ. Տիլենեան (Պագել)	2.000
Արթօ եւ Ալիքսան Գույումճեան	3.000

×

ՃՇԴՈՒՄ Նախապէս յայտարարուած էր այս ցանկին մէջ 10.000 ֆր. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ, թիւրիմացութեամբ: Այդ գումարը նուիրուած է «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Ուրեմն նախորդ գումարը՝ 716.900 է (փոխանակ 726.900ի) եւ ընդհ. հանրագումարը՝ 731.900:

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6°

Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

●

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսի Շրջ. Կոմիտէ	10.000
Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբ (Պոմոն)	2.000
Արթօ եւ Ալիքսան Գույումճեան	2.000

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻՆ

Պ. Տիլէնեան (Պագել)	1.000

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»ԻՆ

Պ. Տիլէնեան	2.000

ՁԵՌՔԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Առակախօսներու հետեւողութեամբ՝ գրական հին ձեւ մըն է գըլայարանքներու տրամախօսութիւնը, էր երբեմն շատ յաջողի, — այսպէս աչքը կը վիճի ականջին հետ, ականջը բերնին հետ, բերանը ձեռքին հետ, մէկը միւսէն աւելի նախապատիւ համարելով իր կատարած աշխատանքը: Ժամանակ մը, փիլիսոփաները, իրենց կարգին, աւելի լուրջ վիճաբանութիւն մը կատարեցին, ճշդելու համար թէ մարդուն գերազանցութիւնը ուղեղի՞ն պէտք է վերագրել թէ ձեռքին:

Իրողութիւնն այն է թէ անհուն կարելիութիւններով օժտուած է մարդ արարածը՝ պատշաճելու տեսակէտով միջավայրին ու պայմաններուն. այնպէս որ զարմանալի չէ՝ եթէ Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունի հաստատութիւն մը, ուր արուեստագէտներ, բոլորն ալ փեցի (ֆրանսերէն՝ մանչօ, — հաշմանդամներ որոնք ... ձեռք չունին), նկարչութիւն կ'ընեն... ոտքով: Բայց եւ այնպէս ո՞վ կը թերագնահատէ ձեռքերուն դերը եւ կարեւորութիւնը: Սարոյեան կը պատճառէ ինծ նոյնիսկ երեւակայել դժբախտ մը, որու երկու ձեռքերը կտրուած ըլլան ուսերէն: Ամէն անգամ, ծայր աստիճան յուզումով կը կարդամ պուլկար գրողի մը պատմուածքը, (թարգմանած եմ վարդամատեանին մէջ), ուր կը նկարագրուի թէ ինչպէս զինուոր մը, ձեռնատ հաշմանդամ, տուն կը վերադառնայ ռազմաճակատէն, լայն տառատոկ մը ձգած ուսերուն վրայ, երբ, ի տես իր երախաներուն, չկարենալով գրկել զանոնք, արցունքն իսկ սրբելու անկարող, կը ծռէ գլուխը՝ ուսերուն քսելու համար թաց երեսը:

Օ՜, բանաստեղծներ եւ քանդակագործներ արդարօրէն պանծացուցած են ձեռքերը, — արարչագործութեան մէջ արարիչ է մարդ արարածը՝ շնորհիւ իր ձեռքերուն, գործածելու համար Տոլֆուսի բառերը: Ու չափազանցութիւն չէ ըսել թէ մարդը ձեռքն իսկ է, — ձեռքը նկարագիր է եւ ոգի: Բայց այդ մասին՝ աւելի ետքը:

Այժմ քիչ մը լեզուաբանութիւն:

Ձեռք բառը, ծագումով սանսկրիտերէն, կը նշանակէ բռնել: Եւ սակայն հեղինակ մը կը պնդէ թէ սկզբնաբար կը նշանակէր նաեւ չափել: Արդարեւ, հին ատեն սովորութիւն էր տարածութիւն չափել երկու ձեռքերով (գրկաչափ), արմուկով (արմկաչափ), մանաւանդ մատներով (մատնաչափ), — օրինակ, իրարու կից չորս մատներու տարածութիւնը կը կոչուէր ուղուկ, մատները իրարմէ բաժնած՝ բթամատէն մինչեւ ճկոյթ տարածութիւնը կը կոչուէր թիզ, եւ բթամատէն մինչեւ ցուցամատ տարածութիւնը՝ քիլ:

Ձեռք բառին գրաբար եզակի ձեւն է ձեռն: Նոյն վերջաւորութեամբ՝ ունինք ձմեռն, լխեռն, սեռն, լեռն, բեռն բառերը: Այնպէս որ բարդութեանց ու հոլովումներու մէջ՝ բնական կը թուի, որ ձեռն բառն ալ հետեւի ընդհանուր օրէնքին՝ նմանավերջ բառերուն կարգին:

Ի՞նչ է այդ ընդհանուր օրէնքը:

Հագագային մասնաւոր յարաձգութեամբ մը (աֆֆինիթէ), որ յատուկ է հայ լեզուին, ռա տառը, որ կրկնակ րէ կը համարուի՝ տիկրամի արժէքով (*) նախանձագին կը պահպանէ նու տառը որ կը կցուի իրեն, (օրինակ, լեռն — լեռնաբընակ), բայց կը տարբաղադրուի (մէկի կը վերածուի) եւ կը դառնայ պարզ րէ՝ երբ նու տառը կը հեռանայ իրմէ, (օրինակ, լեռն — լերան, դուռն — դրան, ամառն — ամարան, ձմեռն — ձմերան):

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ հայ լեզուի տիտաններէն մին՝ Բագրատունի, հիմնական այս օրէնքին մասին.

= «Չի ի լեզուի մերում այս տառ (ռա), յառաջ քան զնիկ նու, գրեթէ անխախուտ օրէնք միշտ է ռա»: Օրինակ՝ ուռն, բուռն, նուռն, մատուռն, գառն, դառն (**), խառն, մառն, սառն, ծիծառն:

Նոյն օրէնքին համաձայն, օտար անուններու ուղղագրութեան մէջ՝ սովորութիւն է պահել ռա տառը, երբ իրեն կը յաջորդէ նու տառը, այլապէս պէտք է գրել րէ տառով: Օրինակ՝ Պառնաս, Բառնաբաս, այլապէս Բարաբբաս:

(*) Երկբարբառ (տիֆթոնկ) կը կոչուի երկու ձայնաւորներու (երբեմն մին՝ կիսաձայնաւոր) միաձուլումը նոր եւ մէկ ձայնաւորի արժէքով, ինչպէս տիկրամ կը կոչուի երկու բաղաձայններու միաձուլումը նոր եւ մէկ բաղաձայնի արժէքով, — արտասուէ բառին մէջ՝ տս բաղաձայներուն միաձուլումը կուտայ ց = արցունք:

(**) Ռամկօրէն բարբառը, տարբաղադրելով այս ռն բաղաձայնային կցուրթիւնը (ակլիւթինասիոն), կը պահէ նու տառին նախահնչիւնը մասնաւորաբար ածականներու մէջ, = օրինակ՝ սառն — սառը, դառն — դառը, ինչպէս կը սիրեն յաւերժացնել Արեւելահայերը, մինչ Արեւմտահայերը նոյն բանը կ'ընեն երբեք բուանուններու վրայ, եօթն — եօթը, ինն — ինը, տասն = տասը, (ուր թուանունը ըթ չունի, որովհետեւ նու չունի): Արդ, հայ լեզուն ըթով վերջացող բառ չունի երբեք եւ ըթը, իբրեւ յօդ անգամ, հաշտ ու ներդաշնակ չի համարիր իր ոգիին:

Նոյն հիմնական օրէնքին հետեւողութեամբ, այն բառերը, որոնք կը վերջանան րէ տառով, բարդութեանց կամ հոլովումներու մէջ՝ երբ կցուին նու տառին, րէ տառը կը փոխեն ռայի: Օրինակ՝ սրունք = սռնապան:

Այստեղ Բագրատունի կուտայ բացառութիւն մը, — «կայ մի միայն խոտորում՝ յարնչիմ բայն»: Նոյն այդ խոտորումին կապել կորնչիմ բայը:

Ուշադրութիւն. — «Այլ եթէ րէ եւ նու ի բնէ ձայնաւորաւ անջատեալք իցեն ի բառին եւ ի հոլովսն միաձեւեսցին, ոչ փոխի րէ»: Օրինակ՝ գարուն—գարնային:

Բայց երրորդ դիտողութեամբ մը՝ Բագրատունի կը յիշէ թէ «ի բնէ ռն յանգեալ բառք կամ ածանցիւ բնաւորեալք, եւ ի հոլովսն ձայնաւորաւ անջրպետեալք՝ է որ փոխեն զռա ի րէ, եւ է որ պահեն»: Օրինակ՝ դուռն—դրան, բուռն= բռան, ձմեռն—ձմերան, ձեռն —ձեռամբ:

Կը տեսնէ՞ք ձեռքին կատարած անկարգութիւնը կամ ստամբակութիւնը:

Արդարեւ, ձեռն բառը ռա տառը կը պահէ հոլովումներու մէջ՝ հակառակ ընդհանուր օրէնքին, իսկ բարդութեանց մէջ՝ կը փոխէ րէի (օրինակ՝ ձերբակալութիւն), կամ կը նետէ նու տառը (օրինակ՝ ձեռագիր), երբեմն ալ կը պահէ (օրինակ՝ ձեռնապանակ):

Խեռ եւ հեռ է բարուք ձեռն մեր:

⁂

Մեր այս գրութեամբ, երբեք միտք չունինք մասնակցելու այն վիճաբանութեան, զոր կը կատարեն «Ցուսաբեր»ի եւ «Բագմավէպ»ի խմբագիրները, այս միջոցիս, ռն տառերուն խաղին մասին, զոր բացատրեցինք: «Ցուսաբեր» կը պաշտպանէ դասական օրէնքը, պնդելով թէ սխալ է գրել ամառուան, ուղիղն է ամրան: Երբ ինծի հարցնեն, ես մէկ ձեւով միայն գիտեմ երգել Վէրտիի երգը՝

Ծովուն վրայ օր մ'ամրան...

Աւելի երաժշտական է, ռռն-ռռնը քիչ է եւ կը զարմանէ, կարծես, այն մեղադրանքը թէ հայերէնը չա՛տ այր կը գործածէ:

Սխալ չէ գրել ամառուան: Այլ կ'ըսենք միայն թէ հակառակ է ընդհանուր հիմնական օրէնքին, որ ունի իր բացառութիւնները կամ խոտորումները, զորս ցոյց տուինք: Նման խոտորումներ կ'արդարանան կչոյթի պահանջով՝ երբ հարկ կը դառնայ երկարել շունչը, կամ սահունք ստեղծել ձայնաւորներու, ճիշդ ինչպէս երբ զգացում բառին հոլովման դասական ձեւը երբեմն կուտանք խով՝ փոխելու համար ան-ան-ան անհամութիւնը: Բայց եւ այնպէս, կը կրկնենք, խորթ է հայ լեզուին մէջ ամառուան ձեւը, որովհետեւ հակառակ հիմնական օրէնքին: Ռամկօրէնը օրէնք չէ:

Այսքանը ըսել ետք՝ երկու խօսք ալ ճիշտ բառին ուղղագրութեան մասին, որուն շուրջ ես կը վիճին երկու խմբագիրները:

Լծորդ տառեր են շ եւ ս, — ունինք աշտիճան եւ աստիճան, նո՛յն բառը՝ երկու ուղղագրութեամբ: Արդ, բառավերջի վանկերուն, նոյնիսկ վերջածանցներուն մէջ, ինչպէս աստ (զգաստ), ուստ (ապրուստ), եստ (զովեստ), իստ (հանգիստ), եւ նմանօրէն՝ ուշտ (տաւուշտ), եշտ (հրաժեշտ), իշտ (ամբարիշտ), երբեք եւ երբեք չունինք ուսդ, եսդ, իսդ, կամ ուշդ, եշդ, իշդ ձեւերը:

Ճիշտը չի կրնար բացառութիւն կազմել ճիշդ գրելու ձեւով մը:

Պատճա՞ռ: Շչական այս տառը, շ, հաշտ չէ դային հետ՝ համաձայն հագագային օրէնքներու, որոնք յատուկ են մեր ցեղին: Ջունինք բառեր, որ հաստատեն հակառակը, (նշդարի եւ նշդարել բառերը ոսկեդարեան չեն, ծագումով անստոյգ):

Եւ վերջապէս, արմատական ձեւին քընութենէն անկախ, եթէ նոյնիսկ սխալ ըլլար գրելը ճիշտ (տիւնով), պէտք նախընտրէի գրել սխալ՝ բացառութիւն մը պակաս ունենալու եւ չխանգարելու համար հաշտ, դաշտ, կուշտ, միշտ, ոիշտ բառերուն ներդաշնակութիւնը:

«Ցառաջ» աւանդաբար կը գրէ դայով, — այս ձեւը իւրացուցած են «Ցառաջ»ի գրաշարներն ալ, որոնք դայով կը շարեն՝ մինչ ես կը գրեմ տիւնով:

«Բազմավէպ»ի եւ «Ցուսաբեր»ի վէճին նայելով, կը զարմանամ թէ ինչո՛ւ առաջինը կառչեր է ռամկական վկայութեան մը, ընդհանուր օրէնքին հակառակ, աւելցնելով բացառութիւններու թիւը, եւ ինչո՞ւ երկրորդը կառչեր է անօրինակ ուղղագրութեան մը, ընդհանուր օրէնքին հակառակ, աւելցնելով բացառութիւններու թիւը:

Զապէլ Ասատուրն էր որ ընդհանրացուց ճիշտը դայով, առանց տրամաբանական պատճառաբանութեան: Աճառեան կողմնակից է տիւնով ուղղագրութեան, ինչպէս եւ Արեւելահայերը, որոնք աւելի ճիշտ են հնչաբանութեան մէջ:

Բայց... չարունակենք մեր ճամբան, մեր «ձեռքին» ուղղութեամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՏՔԻ ԿԱՅԾԿԼՏՈՒՔ

Մեր այսօրուան վշտին մէջ ամենադառն բանը՝ մեր երէկուան խնդութեան յիշատակն է:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՅՈՒՇԵՐԸ

Ա. ՄԱՍ.— ԱԼԻ ՌԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

*

ԵՐԿՈՒ ՏԵՏՐԱԿ, ՄԷԿ ԱՏՐՃԱՆԱԿ...

Երբ Շաւարշ, Պուլկարիա փախելու նպատակով, Վլատիմիրի հետ սալոն կուգայ, անոր կը յանձնէ ամերիկեան օթոմաթիք ատրճանակ մը, Քոլտ, ինչպէս նաեւ գրպանի երկու կարեւոր տետրակ, սեւ կողքով:

Վլատիմիր երկու տետրակները եւ ատրճանակը կը յանձնէ Բէշատ պէյի: Շաւարշն ալ կեդրոնի արգելարանը ղըրկուեցաւ, նկատի առնելով Շաւարշի կարեւոր անձնաւորութիւն մը ըլլալը, այդ շրջանի միւթեֆերրիքայի ոստիկանապետ Ճեմալ պէյի յանձնարարուեցաւ չափազանց արթուն եւ շրջահայեաց գտնուիլ:

Տետրակները հայերէն գրուած ըլլալով, թարգմանութեան համար յանձնուեցաւ տեղեկատու պաշտօնեաներէն Արթին Մկրտիչեան էֆէնտիին:

ԻՆՁ ԳՐՈՒԱԾ ԷՐ
ՏԵՏՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Արդարեւ շատ կարեւոր էին Շաւարշի այդ երկու տետրակները, օրը օրին եւ թուականի կարգով, ծածկագիր եւ խըլաքանչիւրը ոչ աւելի քան երկու տող, արձանագրուած էին բոլոր դէպքերը, Պոլսոյ հայ քոմիթէճիներու առաջին ձերբակալութիւններէն սկսեալ քըմբ սիասիի կողմէ քոմիթէճիներու մասին կատարուած հետապնդումները: Այս տետրակին մէջ, օրագրութեան ձեւով, միշտ ծածկագիր եւ համառօտ, արձանագրուած էին, Պոլսոյ ոստիկանական հետապնդումներէն զատ, թէ ինչպէս Անատոլու կը ղրկուէին ձերբակալուածները, եւ ի՛նչ վիճակի կ'ենթարկուէին Անատոլուի մէջ, թէ քոմիթէճիները ի՛նչ կ'ընեն Անատոլուի եւ Պոլսոյ մէջ:

Տետրակներէն մէկուն մէջ արձանագրըւած էր թէ ի՛նչպէս հայ քոմիթէճիներէն մէկը կը ձերբակալուի Բանկալթիի մէջ եւ ոստիկանատուն կը բերուի, սակայն սահուն պուլկարերէն խօսելուն եւ ձեռքը պուլկարական անցագիր ունենալուն, եւ պնդելով որ պուլկարահպատակ է, կը յաջողի օձիքը ազատել եւ Պուլկարիա անցնիլ: Արթին էֆէնտի (Մկրտիչեան) 15-20 օրուան ընթացքին, մինչեւ կէս գիշեր աշխատելով, կրցած էր լուծել բոլոր այդ ծածկագիր տողերը: Եւ տակաւին օրագրութեան փոքրիկ մասը միայն:

ԳՈՆԻԱՅԻ ՄԷՋ
ՎՐԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ այդ սեւ տետրակներէն մէկուն մէջ ծածկագիր արձանագրուած էր, որ Գոնիայի հայ գաղթականները (աքսորականները) վրանի կազմակերպութեան (չատըր թէշքիլաթը) ձեռնարկած են, — Արթին էֆէնտի այս խնդիրը տեղեկագրով մը հաղորդեց Բէշատ պէյի, աւելցնելով որ անհրաժեշտ է խնդիրը քննել Գոնիայի մէջ:

Արթին էֆէնտիի այս տեղեկագիրը կարդալէ վերջ, Բէշատ պէյ կանչեց զիս:

— Վաղը շոգեկառք պիտի նստիք Արթին էֆէնտիին հետ եւ Գոնիա պիտի երթաք: Կը հաղորդուի թէ այնտեղ կարգ մը հայ գաղթականներ վրանի կազմակերպութեան ձեռնարկած են: Ներքին նախարարութենէն նամակ մը պիտի առնուի, ուղղեալ Գոնիայի կուսակալին: Ոստիկանական ընդհ. տեսուչին հետ խօսեցանք այս մասին: Վաղը անմիջապէս ճամբայ ելէք, Արթին էֆէնտի թող այնտեղ չփման մէջ մտնէ կարգ մը Հայերու հետ: Արդիւնքը կը հաղորդենք ձեզի: Եթէ պէտք տեսնուի, Գոնիայի ոստիկանական տեսչութեան հետ քննութիւն կատարեցէք: Հիմակուընէ պատրաստութիւն տեսէք:

Այդ օրը անմիջապէս ճամբու արտօնագիր մը հանեցինք եւ մեկնումի պատրաստուեցանք: Արթին էֆէնտիին համար Հարուն անունով ճամբու արտօնագիր առինք: Այդ օրուընէ սկսեալ Հարուն էֆէնտի կոչուեցաւ ան, հայերէնի մէջ Արթինը կը կոչուի Յարութիւն: Մենք քօ տառը հանեցինք, Հարունի վերածեցինք:

Յաջորդ օրը Հայտար-Փաշայէն ճամբայ ելանք եւ Գոնիա հասանք, ուղղակի ներկայացանք կառավարութեան եւ փոխ-կուսակալ Ջեքայի պէյի յանձնեցի ներքին նախարարին նամակը:

Փոխ-կուսակալը անմիջապէս իր մօտ հրաւիրեց ոստիկանական տեսուչը: Երբ ոստիկանական տեսուչը եկաւ, անոր հաղորդեց Պոլսէն մեր գալը եւ հրահանգ տուաւ, որ մեզի ցոյց տայ անհրաժեշտ օժանդակութիւնը: Ոստիկանական տեսուչին հետ իր գրասենեակը գացինք: Իրիկունը վրայ հասած ըլլալով, գացինք հանգչելու մեզի ցոյց տրուած պանդոկին մէջ: Յաջորդ առաւօտ կանուխ Հարուն էֆէնտին զրկեցի հանդիպումներ հաստատելու:

(Շար. _ 6)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ»

●

Հեղինակ՝ ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

Այս քիչ մը ուսուցիկ վերնագրին բացատրութիւնը հետեւեալ ձեւով կուտայ Վ. Թոթովենց.—

«Մեր փողոցը հին Արեւելքի այն ճանապարհի մանիկն էր, որ ծայր էր առնում հին Հռովմից, գալիս հասնում էր Բիւզանդիայի հին մայրաքաղաքը, ընդհատւում էր մի ակնթարթ, Կապոյտ Ծովով, ապա շարունակւում էր, օղակելով ամբողջ Փոքր Ասիան, գալիս անցնում էր մեր տան առջեւից եւ գնում մինչեւ աշխարհի ծայրը — Բաղդատ»։

Ուրեմն, գիւղերը քաղաքին կապող, այս կարեւոր եւ բանուկ փողոցին տուներէն մէկուն մէջ ծնած է եւ ապրած Վահան Թոթովենց։ Այս գրքին մէջ կը վերյիշէ այն բոլոր դէմքերն ու դէպքերը, խաղերն ու պատիժները, սէրերն ու ոճիրները, որոնք կը պատկանին իր փողոցին եւ ողպատուած են մանկութիւնը եւ պատանեկութիւնը։ Կը պատկերացնէ իրենց ընտանեկան կեանքը, կը ծանօթացնէ սիրելիներուն, կը նկարագրէ անցորդներն ու այցելուները, դրացիներու հետ պատահած ողբալի կամ զուարճալի դէպքերը։ Կ'իմանանք թէ այդ ատենուան հոգաբարձուները, թէեւ կը մերժէին ուսուցիչին ամսականը բարձրացնել, բայց գոնէ, ճերմակ սիրուն էշ մը կուտային անոր՝ երթեւեկը դիւրացնելու համար։ Թէ Ամերիկայէն վերադարձող հայրենակիցները կը տպաւորէին բոլորին իրենց ոսկի ակռայով եւ «ինկլիզճէ» խօսելու վարժուած մէկու մը՝ դէմքի ծամածռութիւններով։ Թէ խաչագող «սուրբ մարդիկ»ը կամ «սուրբ հոգի բաժնող» միսիոնարները թեթեւ ոտքով կը ժամանէին եւ կ'անհետանային ծանրացած գրպաններով։

Կարծես փողոցը վերածած բեմի, Վահան Թոթովենց կանգնած է անոր եզերքին ու կը խօսի, կը պատմէ՝ յստակ ու պատկերաւոր իր ոճով։ Քանի մը բառով մթնոլորտ կը ստեղծէ։ Օրինակի համար, կ'ըսէ. «Մթնշաղ է, բայց փողոցում շատ մարդիկ կան, օդը տաք է։ Գարնան օրեր։ լուսին»։ Եւ կամ՝ «Առաւօտ։ Գորշ, մռայլ երկինք, բայց ձիւնն ամբողջ գիշերը թափուել է, ծածկել երկիրը շուշաններով»։ Ապա յանկարծ լուսարձակ մը կ'ուղղէ՝ սկսած նոր պատմութեան դերակատարներուն վրայ։ Դուրս կուգան անոնք խաւարէն եւ կը սկսին շարժիլ, յուզուիլ, խօսիլ՝ իրենց գունագեղ բարբառով։ Չեն գիտեր որ այդ ճառագայթներուն տակ՝ թափանցիկ են դարձած ու մենք կը տեսնենք իրենց հոգին։ Անշուք եւ սահմանափակ իրենց կեանքէն կենդանի պատկեր մը կը կարծեն ներկայացնել, մինչդեռ համամարդկային Ողբերգութեան եւ Զաւեշտի տեսարան մը խաղալու վրայ են։

Ի հարկէ Թոթովենց հարազատ նկարագրութիւն մը կուտայ մեզի հայ գաւառացիի մտայնութեան, բարոյականին, նիստ ու կացին, բայց, երբ կը սկսի յայտնաբերել անոր հոգեկա՛ն աշխարհին խաղաղ կամ փոթորկուն ալրումները, արտաքին պայմանները երկրորդական մանրամասնութիւններ կը դառնան եւ մարդկայինը կը տիրապետէ։ Իսկ մարդկային սրտէն բխող եւ կեանքին ուղղութիւն տուող ամենազօրաւոր զգացումներն են՝ Սէրը եւ Ատելութիւնը։

Վահան Թոթովենցի հերոսները անգամ մը եւս կը յիշեցնեն մեզի թէ չկայ մէկ ձեւի, մէկ չափի սէր, այլ կան բազմապիսի սէրեր եւ սիրելու կերպեր։ Եւ այս համայնական սէրէն արդար բաժին կը ստանան բուսական եւ կենդանական աշխարհները, բնութիւնը իր տարերքով։

Ատելութիւնն ալ սիրոյ նման բարդ եւ ճիւղաւորուած զգացում մըն է։ Երբ ծայրայեղութեան կը հասնի ան ալ կրնայ ենթական մղել խենթութեան կամ ոճրագործութեան։ Թոթովենց նկատել կուտայ թէ ատելութիւններ կան, որոնք ներսէն չե՛ն բխիր, այլ դուրսէն կը մտնեն մեր մէջ. ցեղային յարատեւող ատելութիւնը այս շարքին մէջ կը դասէ։ Հայ մանուկ մը երբ կ'ատէ, կը հայհոյէ Թուրք մանուկի մը (եւ փոխադարձաբար), գիտակից զգացումէ մը մղուած չէ, այլ կ'ընդօրինակէ եւ հետզհետէ կ'իւրացնէ մեծերուն վարուելակերպը, հոգեբանութիւնը։ Բայց Թոթովենց չըսեր թէ այդ մեծերը ինչո՞ւ ատելութիւն ունէին իրարու հանդէպ։ Սահմանադրութեան պարզած հաշտութեան դրօշն իսկ վերջ չի դներ այս լարուածութեան։ Որովհետեւ, կը գրէ Թոթովենց, «մի քանի օր յետոյ իսկ, «իմաստուն Հայեր» շշնջացին ուրիշ ականջների. չխաբուիք։ Եւ իմաստուն Թուրքեր եւս շշնջացին. զգո՛յշ, Հայեր կ'ուզեն մեր երկիրը իշխեն եւ վերացնեն կրօնը»։

Գալիք սերունդները հետեւեալ «զարմանալի հէքեաթը» պիտի պատմեն, կ'ըսէ Թոթովենց. «Լինում է չի լինում մի փոքրաթիւ հին ժողովուրդ է լինում...», արհեստաւոր, հողագործ, բանուոր, մտաւորական եւայլն։ Արտասահմանի «իր հարուստ ցեղակիցները եւ արեւմտեան մինիստրները հրում են այդ ժողովուրդին դէպի կռիւ իր հարեւանների դէմ։» Ասոնք ուժեղ են, թիւով շատ են, զինուած են։

Ու մինչ համաշխարհային պատերազմը աւերն ու կրակ կը տարածէ ամէն կողմ, «հին այդ ժողովրդի ականջին գոռում են մինիստրները եւ հարուստ ցեղակիցները.

— «Եկել է ազատութեան ժամը, խփի՛ր քո հարեւանին, խփի՛ր նրա մահիկին քո խաչով»։ (...) Զարկում են զարկւում եւ հին այդ ժողովուրդից մնում է միայն մի փշուր իբրեւ կոշմարային յիշատակ։

«Ապա գերադոյն ու վսեմ ցինիզմով հրհռում են մինիստրները ոսկորների եւ մոխիրների վրայ...

«Եւ երկնքից ընկնում է երեք խնձոր...»։

Այսքան «ցինիզմ» իրօք կը զարմացնեն մեզ։ Այլակերպուած ճշմարտութեան եւ աղաւաղուած պատմութեան այս «էլյթը» բացարձակապէս անտեղի է այսպիսի գրական արժէքով երկի մը մէջ։ Շատ կը ցաւինք որ Վ. Թոթովենց, այնքան թափանցող եւ նրբազգած, չէ ըմբռնած թէ «այդ ժողովուրդից մնում է միայն մի փշուր», որովհետեւ զանգուածները մորթուած են այդ «տարբեր կուլտուրայով» իրենց դրացիներէն։

Վահան Թոթովենց օժտուած հեղինակ մը ըլլալուն, անտեսենք այս մէկ հատիկ «կոշմարային» էջը։ Նաեւ, տասնեակ մը օտար բառերու ներկայութիւնը՝ որոնք, մէջէ մէջ, կը կոտրեն թափը այլապէս ազնիւ եւ սահուն իր ոճին։ Յիշենք առաւելապէս՝ թէ Վահան Թոթովենց գաւառական համեստ փողոց մը կրցած է վերածել թանկագին պաստառի՝ որուն վրայ, գունաւոր վրձինով եւ ներշնչուած արուեստով, քով քովի շարած է մարդկային ծաղրանկարներ եւ հոգենկարներ։

Վահան Թոթովենց յիշատակներ ոգեկոչող այս գիրքը կ'աւարտէ կարօտալի՛ց կանչով մը, որ խորունկ արձագանգ կը գտնէ մե՛ր ալ հայրենաբաղձ սրտերուն մէջ։

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԵՔ ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

●

1) «ՄԷՅՃԸՐ ԹՈՄՍԸՆԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ»

Յայտնի է թէ որքան մեծ յաջողութիւն գտաւ Բիէռ Տանինոսի «Մէյճըր Թոմսընի նօթագրութիւնները» հատորը, որուն մէջ հեղինակը անգլիական ակնոցով կը դատէր Ֆրանսան ու ֆրանսացի ժողովուրդին առանձնայատկութիւնները։

Քաջալերուած իր յաջողութենէն, Բիէռ Տանինոս այժմ կը հրատարակէ երկրորդ հատոր մը, որուն մէջ այս անգամ ալ խոշորացոյցով կը քննէ Անգլիացիներուն առանձնայատկութիւնները։

Այս կարգի պեղումներու մասնագէտ մըն է Տանինոս. կը բաւէ որ քանի մը ժամ պտտի Լոնտոնի փողոցներուն մէջ՝ անմիջապէս նշմարելու համար, իրեն յատուկ երգիծական ոճով, այն բոլոր արտառոցութիւնները, որոնք Անգլիացին կը զանազանեն աշխարհի միւս բոլոր ժողովուրդներէն։

Օրինակ, Մէյճըր Թոմսընի խորհուրդով, Տանինոս կ'որոշէ հաստատուիլ ընտանեկան փանսիոնի մը մէջ. հասցէն՝ Լաւէնտըրշ Ծառուղի, թիւ 58։ Վերջապէս կը յաջողի գտնել փողոցը, 56 եւ 60 թիւերը. կը յուսար, նոյնանման տուներու շարանին մէջ, որ գոնէ 58 թիւը գտնուէր 56ի եւ 60ի մէջտեղը. որքա՜ն սխալ ենթադրութիւն։

Բարի տղեկ մը խորհուրդ կուտայ իրեն, որ նախընտրաբար թիւ 37ի մօտերը փնտռէ թիւ 58ը։ Տանինոս, այս դէպքէն կը հանէ իր ընդհանուր եզրակացութիւնը. «Ընդհանուր առմամբ, Անգլիոյ մէջ տուներուն թիւերը իրարու չեն յաջորդեր. շատ միօրինակ բան մը պիտի ըլլար այդ։ Փողոցին մէկ կողմը՝ տուներու թիւերը կը բարձրանան. միւս կողմը՝ կը պակսին։ Երբեն ալ, կը դադրին նուազելէ եւ յանկարծ կը բարձրանան. ապա, այդ ճիգէն յոգնած՝ դարձեալ կը սկսին նուազիլ... փողոցներն ալ չափազանց քմայքոտ են. վայրկեանի մը անուշադրութիւն, եւ յանկարծ կ'անդրադառնաք թէ փողոցը անուն փոխեր է։ Երբեմն անուն կը փոխեն, վայրկեան մը վերջ՝ դարձեալ անուն կը փոխեն, ապա, կարծէք զղջալով, նախկին անունին կը վերադառնան... Երբեմն կը պատահի, որ փողոցի մը մէկ մայթը մէկ անուն ունենայ, իսկ դիմացի մայթը՝ ուրիշ անուն մը»։

Լոնտոնի մէջ 23 փողոց կայ՝ «Հայ Սթրիթ» անունով, 13 հատ՝ «Քինկ Սթրիթ», 11 հատ՝ «Տիւք Սթրիթ», բայց, կը շարունակէ Տանինոս, «Լոնտոնցիները շատ ազնիւ են. անվարան կ'ընկերանան ձեզի՝ երթալիք տեղերնիդ ցոյց տալու համար, մինչեւ այն պահը, երբ իրենք ալ ձեզի պէս ճամբանին կորսնցնեն»։

Տանինոս մասնաւորաբար կը ծանրանայ Անգլիացիներու սովորութիւններուն վրայ։ «Անգլիական ճաշերը Անգլիոյ պէս են. ամէն կողմէ՝ ջուրով շրջապատուած», կամ՝ «Անգլիացիի մը բերանը բանալու համար երկու ամենազօր բանալի կայ. ուիսքին եւ Սր. Գիրքը»։ Ուրիշ

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ, Ա. սիւնակ)

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (266)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Այդ միջոցին մի քար դիպաւ նրա ձիու ճակատին։ Ձին ցնցուեցաւ, դողդողաց, եւ ուշաթափ լինելով, ցած գլորուեցաւ։ Նա ընկաւ այն կողքի վրայ, որ կողմումն էր Մերուժանի վիրաւոր ոտքը։ Իր խռովութեան մէջ, Մերուժանը ամենեւին չզգաց թէ ի՛նչ կատարուեցաւ իր վէրքի հետ։ Փաթոթը թուլացաւ, եւ վէրքը սաստիկ շփուելով գետնին, արիւնը սկսեց հոսել...։

Մայրը հեռուից նկատեց որդու ընկնելը։ Ամբողջ աշխարհը մթնեց նրա աչքերի առջեւ։ Ողբալի աղաղակներով ցած իջաւ իր դահաւորակից, եւ կուրծքը կոծելով, սկսեց վազել դէպի որդին։ «Անզգա՛մ... անգո՛ւթ մարդիկ...» ճիչ էր արձակում նա, եւ դողդոջուն քայլերով շարունակում էր վազել։ Նրան մեծ դժուարութեամբ կարողացան պահել, հասկացնելով, թէ ձին է ընկել եւ ոչ թէ որդին։

Մայրը հանդստացաւ, երբ տեսաւ, որ ձին յուշի գալով, կրկին վեր բարձրացաւ եւ Մերուժանը դարձեալ նստեց նրա վրայ։

Բայց արիւնը նրա վէրքից մեծ հոսանքով գնում էր եւ, թամբից իջնելով, ճերմակ ձիու ճերմակ փորի վրայ արդէն գծել էր մի քանի բարակ, ոլորուն վտակներ։ Թիկնապահներից մէկը նկատեց այդ, բայց կարծելով, թէ ձին ընկնելու միջոցին ինքը վիրաւորուեցաւ, այդ պատճառով ոչինչ չյայտնեց։

Մերուժանը կանգնելուց յետոյ, կռիւը աւելի սաստկացաւ։ Նրա ձիաւորները արդէն պատռել էին պատնէշի մի մասը եւ անցել էին միւս կողմը։ Վասպուրականցիք յետ էին քաշուել, դեռ շարունակում էին հեռուից քարեր ու նետեր արձակել։ Այդ միջոցին Մերուժանի համհարզներից մէկը նրա ուշադրութիւնը դարձրեց մի այլ երեւոյթի վրայ, ասելով.

— Բանակի մէջ խռովութիւն կայ...։

Մերուժանը նայեց դէպի այն կողմը։

— Այդ ես սպասում էի... մրմնջաց նա, եւ բոլորովին գունաթափուեցաւ։ — Այնտեղ կռւում են գերիները...։

Նա թողեց մօրը, շտապեց դէպի գերիները։

Սամուէլը, որ առաջին անգամ մի խումբ ձիաւորներով ձեղքեց Պարսից բանակի այն ծայրը, որտեղ գտնւում էր գերիների կարաւանը, — երկրորդ անգամին վերադարձաւ նա աւելի ստուար խմբով։ Զարմանալի արագութեամբ, պատառելով գերիներին շրջապատող զինուորների շղթան, չնչակի կերպով նետուեցաւ նրանց կարաւանի մէջ։

— Հասաւ փրկութեան րոպէն, աղաղակեց նա։ Ջարդեցէ՛ք, փշրեցէ՛ք ձեր կապանքները։

Գերիների իւրաքանչիւրը, որպէս մի մարմնացած վրէժխնդրութիւն, յարձակուեցաւ պահապան զինուորների վրայ։ Ոմանք կռւում էին բռունցքներով, ոմանք իրանց ոտների շղթաներով։ Շատերը փախցրին դէպի բանակը, խորտակեցին վրանները, եւ նրանց սիւները մահակների նման ձեռքում բռնած, յարձակուեցան զինուորների վրայ։ Ամբողջ բանակը տակնուվրայ եղաւ։ Խնայեցին միայն Մամիկոնեան իշխանի շիկակարմիր վրանին, ուր դրած էր Սամուէլի հօր դագաղը։ Ընդհանուր կատաղութիւնը սահման չունէր։ Կռւում էին տղամարդիկը, կռւում էին եւ կանայքը, կռւում էին ծերերը, կռւում էին եւ մանուկները։ Նրանց թւում գտնուած եկեղեցականներն անգամ խառնուեցան արեան եւ կատաղի սոսկալի գործողութեան մէջ։ Բիւրաւոր գերեալների բիւրաւոր ձեռքերը բարձրացած էին իրանց գերողների վրայ։

Սամուէլը աններեւակայելի քաջութեամբ շանթում էր երբեմն այս, երբեմն այն կողմը։ Նա այնպիսի արընթաց թափով անցնում էր յուզուած, ալեկոծուած կարաւանի միջով, որպէս հրեղէն կայծակը անցնում է ցամաք ամպերի միջով։ Երբ կոտորածը արդէն հասել էր իր սարսափելի ահաւորութեանը, երբ արիւնը արդէն հոսում էր յորդ վտակներով, այդ ժամանակ ձայն արձակեց նա.

— Բաւական է։ Սկսեցէ՛ք այժմ ձեր շղթաներով կապել ձեր գերիչներին։ Աստուած դրանց մատնեց ձեր ձեռքը։ Այժմ մենք գերի կը վարենք դրանց դէպի մեր երկիրը։

ՐԱՖՖԻ

տեղ մը, Տանինոս կը նկարագրէ թէ ինչպէս չոգեկառքերուն մէջ մարդիկ ոտքի կը ճամբորդեն ,մինչ նստարաններուն վրայ տեղ գրաւած են... շուները:

Անսասուններու հանդէպ Անգլիացիներու տածած սէրը ուրիշ ազգերու կողմէ ան – հասկնալի չափերու կը հասնի. այսպէս, Երեսփոխանական ժողովին մէջ վիճաբա – նութիւնները իրենց գագաթնակէտին կը հասնին երբ նիւթը կը դառնայ նապաս – տակները կամ կատուները վտանգող հա – մաճարակի մը մասին. բայց ամէն մարդ կը լռէ երբ կը խօսուի մանկական անդա – մալուծութեան մասին:

Գրքին երկրորդ մասին մէջ Տանինոս եւ Մէյճըր Թոմսըն կ'անցնին Մ. Նահանգ – ներ: Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է, որ Ամերիկացիները նուազ տարօրինակ ժողովուրդ են քան Անգլիացիները. բայց հարցը այն է, որ մէկ երկրի մէջ արտա – ռոցութիւն նկատուող բան մը՝ ուրիշ երկրի մը մէջ համազօր է սրբազան ա – ւանդութեան: Ժողովուրդներու միջեւ գոյութիւն ունեցող անհասկացողութիւն – ներուն մեծ մասը կը չքանային, եթէ մարդիկ քիչ մը աւելի նուազ լուրջի առ – նէին իրենց սովորութիւններն ու ան – տրամաբանական աւանդութիւնները:

2) «ՄԻԱՄԻՏ ՀԱՐՍԸ»

Օտէթ Ժուայէօ-ի նոր գրքին հերոսու – հին, Շուշուն ալ անծանօթ մը չէ. իրեն հանդիպած էինք արդէն «Կեանքի Սէրը» հատորին մէջ, ուր կը ներկայանար քո–վըր-կըրլ մը գիծերուն տակ: Այս նոր գրքին մէջ Շուշու կ'ամուսնանայ կնոջա – կան պատկերազարդ հանդէսին տնօրէնին հետ: Մեղրալուսնի ճամբորդութիւնը կը կատարեն Իտալիոյ մէջ. բայց գործի բերմամբ, այդ ճամբորդութեան մեծ մա – սը կ'անցընեն Հռոմի մէջ: Ամէն բան նո – րութիւն է Շուշուի համար. իրեն հա – մար՝ ճամբորդութիւն եւ երջանկութիւն հոմանիշ բառեր են: Բայց քանի մը օր ետքը ամուսինը ստիպուած կը վերա – դառնայ Փարիզ, մինչ Շուշու մինակ կը մնայ Հռոմի մէջ եւ կ'իյնայ չարժանկարի արտադրիչներուն ծուղակներուն մէջ:

Ամբողջ գիրքը սինեմայի աշխարհին սրամիտ մէկ քննադատութիւնն է:

3) «ԿԱՌՔԸ ԵՒ ՊԱՐՈՆԸ»

Ք... քաղաքի դպրոցին պատմութեան ուսուցիչը, Պարոն Տիրոնեալ, տարիներէ ի վեր կ'աշխատի գրքոյկի մը վրայ, որուն անունն է՝ Ք...ի պատմութիւնը. գրքին մէջ կարեւոր տեղ մը տրուած է Ք... քա – ղաքին պատմական կռիւին նկարագրու – թեան, որ տեղի ունեցած էր 527 Թուա – կանին: Այս կռիւին պատճառով, քաղա – քին բնակիչները երախտագիտական խոր զգացումներ ունին Տիրոնեալի հանդէպ. բայց Տիկին Տիրոնեալ պէտք եղած յար – գանքն ու ակնածանքը չունի ամուսնին հանդէպ. օրինակի համար, միտքը դրած է, որ ամուսինը կառք մը պէտք ունենայ եւ կառք վարել ալ պէտք է սորվի:

Ասոր հետեւանքով յառաջ եկած ծիծա – ղելի կացութիւններն է որ Կի Վերտօ կը նկարագրէ իր երգիծական լաւագոյն հե – ղինակութեան մէջ:

Խեղճ Տիրոնեալ, որ իբրեւ պատմաբան եւ ուսուցիչ կը վայելէր բոլորին հիաց – մունքը, որպէս անճարակ կառավար՝ կը դառնայ հանրութեան ծիծաղի առարկան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ռազմական պիւտճէն այս տարի 2 միլիառ զլոթի պակաս պիտի ըլ – լայ քան անցեալ տարի:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ապահովութեան ուժերը նոր զինապահեստներ գտան: Ապստամբ – ներու ուժերը հետզհետէ ջլատուելու վը – րայ են վերջին ձերբակալութիւններէն եւ մանաւանդ Ազգաժողովին որոշումէն ի վեր:

ԵԳԻՊՏԵԻՒՍՐԱՅԵԼԵԱՆ սահմանային միջադէպերը նոր թափ առացան: Իսրա – յէլ բողոքեց ՄԱԿին, յայտնելով թէ մի – ջազգային ուժերու ներկայութիւնը որեւէ կերպով չի սանձեր «Ֆէտայի»ներու յար – ձակումները:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ 5000 հոգինոց գիւղ մը, որ Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ կը գտնուի, հակայեղափոխականներու ձեռ – քն է:

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

Փետրուարեան ապստամբութեան 36րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնու – թեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի «Եգիպտացի» կոմիտէին, 21 փետր. հինգշաբթի երե – կոյ ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի Տէ – սրահին մէջ, 28 ռիւ Սէրփանթ, մէթրօ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համա – կիրները: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – բաստիոյ Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐ – ՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Րը–նէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուա – գախումբին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Մի – ութեան հիմնարկութեան 5րդ տարեդար – ձը կը տօնուի Մայիս 12ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

●

Զ. Ո. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էտքը:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Խօքախչեանի եւ ընտանեկան պարագա – ներուն, իրենց հօրաքրոջ մահուան առ – թիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 2000 ֆր. Մշակոյթի Տան ֆոնտին:

●

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Վասպուրականցիներու Հայ – րենակցական միութիւնը իր խորին ցա – ւակցութիւնները կը յայտնէ իր ժրաջան քարտուղար Պ. Արամ Հիսեանին, իր զաւկին Նուպարի կսկծալի մահուան առ – թիւ: Փոխան ծաղկեպսակի եղած են հե – տեւեալ նուիրատուութիւնները՝ ի նը – պաստ միութեան.— Պ. Տիգրան Մար – գարեան 2000, Պ. Արծրունի Ջրբաշեան 2000, Պ. Վարդան Պանիկեան 2000, Պ. Հրաչեան 1000, Պ. Արշակ Աչճիպաշեան 1000, Պ. Կ. Փօլատեան 1000 ֆրանք:

Փոխան ծաղկեպսակի Մարսէյլի Հա – մազգայինի գոյգ դպրոցներուն՝ Պ. Պ. Յովհ. Հացագործեան 2000, Յովհ. Հրաչ – եան 1000, Գ. Շալճեան 1000, Տալաքիւ – փէչեան (հայր) 1000, Արշակ Աչճիպաշ – եան 1000 ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներ – կայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատ – մական տրամ ՛ արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ ա – րար եւ 3) Զարշըլը Արթին աղա (կատա – կերգութիւն 3 արար):

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի

Կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուի – րակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ զա – ւեշտներ: Բանակ-ումի կրակը, Փարիզի չ՛ջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւ – ղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Ե. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շա – միրեան պիտի երգէ «Զմեռն անցաւ»Սըր – ուանձտեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Պիւֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ՕՐ. ՍԻԼՎԻԱ ՏԻՔԻՃԵԱՆ ԵՒ ՏՈՒՔԹՈՐ ՆՈՒՊԱՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Նշանուած

Փարիզ Րուան

6 Փետրուար 1957

Այս առթիւ Պ. Մ. Թորոսեան եւ Պ. Պ. Տիքիճեան 10,000 ֆր. կը նուիրեն Այնճա – րի «Յառաջ» վարժարանին:

Նոյն առթիւ, Տիկին Քէօսէյեան (Սեւ – րանէն) 2000 ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշա – կոյթի Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուսա – նողական Միութիւնը կը հրաւիրէ իր ըն – կերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Մշակոյթի Տան համար (17 ռիւ Պլէօ):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում – բի ժողովը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկիններ Զապէլ Կարապետեան, Եղ – մաս Շմաւոնեան, Ազատուհի Դաւիթեան եւ Պ. Յարութիւն Փապուճեան մէկ տա – րեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց քրոջ՝ Տիկին Վարդուհի Պէրպէրեանի (Պուէնոս – Այրէս, Արժանթին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արշակ Սալավանեան (Կրընոպլ) 3000 ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան՝ Այ – րի Տիկին Արուսեակ Ինճէեանի եւ իր մեծ մօր՝ Քենովարէ Սարեանի մահուան առ – թիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

× Կարապետ Նիկողոսեան (Կրընոպլ) 1000 ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան՝ Այրի Տիկին Քենովարէ Սարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

ՕՐ. ՄՈՆԻԱ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ (Ա. մրցանակ Թուրի երաժշտանոցէն) կը ստանձնէ դաշ – նակի մասնաւոր դասեր: Կարելի է հետե – ւիլ նաեւ իր դաշնակի դասընթացքին: Դիմել՝

30, Fbg. Montmartre, Paris - (9e)
Tél. PRO. 74-05

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Օգն. Յանձնախումբը ներկայիս գործի առա – ջարկներ ունի իբրեւ մանէօվր, շատ լաւ պայմաններով: Դիմել Միութեան գրա – սենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ա – տեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կա – տարէ, եւ պարտիզպան մը:

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի: Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառ – քը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի մօտ աշխատելու համար աշ – կերտ մը: Դիմել:

SETRAK, 51, Ave d'Italie Paris-13e
Tél. GOB. 15 88

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286

La Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI 19 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7811 33ème ANNEE

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3622

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

●

Կարմիր բռնակալութեան ենթակայ երկիրներու ժողովուրդները պահ մը յուսադրուեցան ու սրտապնդուեցան՝ երբ անցեալ Հոկտեմբեր 23ին Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ բարձրացաւ ապստամբութեան դրօշը:

Շարժումը անմիջապէս ծաւալեցաւ կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ, տարերային ուժգնութեամբ:

Ամբողջ հունգար ազգը, առաջնորդութեամբ բանուորներու եւ գիւղացիներու, մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ այն օտար իշխանութեան դէմ, որ կ՚երդնուր ազատութեան եւ ընկերային արդարութեան անունով: Եւ որ սակայն իրականին մէջ աւելի քան տասը տարիէ ի վեր իր երկաթեայ ճանկին տակ կը ճզմէր ու կը կեղեքէր դարաւոր քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի տէր ազգ մը:

Ըմբոստ ժողովուրդը առաջին անգամ կատաղօրէն յարձակեցաւ Սթալինի հսկայ արձանին վրայ եւ կտոր կտոր ըրաւ զայն: Ոտնակոխ կարմիր բռնակալութեան խորհրդանշանը:

Անզէն ապստամբները օրերով հերոսաբար կուրծք տուին ռուսական հրասայլերու եւ դնդացիրներու ահռելի կրակին դէմ եւ Հոկտ. 28ին կարծեցին թէ տարած էին յաղթանակը:

Կարմիր բանակը որ պահ մը քաշուած էր, քանի մը օր վերջ նոր ուժերով սպառազինուած՝ պիտի գար կատաղի վրէժ լուծելու եւ երկարատեւ կռիւներէ վերջ, արեան մէջ խեղդելու ժողովրդային ապստամբութիւնը:

Քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային խիղճը ըմբոստացաւ Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, մինչեւ Հնդկաստան ու Ճափոն, մինչեւ այն հեռաւոր երկիրները, ուր մարդիկ կ՚ապրին ազատ կարգերու տակ, երբ հունգար ժողովուրդի ազատագրական – հայրենասիրական պայքարը խորտակուեցաւ բոլշեւիկներուն կողմէ:

ՄԱԿի անդամ 80 երկիրներ անզօր ականատեսներ եղան ազատատենչ ազգի մը խողխողումին:

Անկէ առաջ նոյն բախտին արժանացած էին Փոզնանի (Լեհաստան) եւ Պերլինի բանուոր-գիւղացիներու ըմբոստութիւնները:

Երեսունեւվեց տարիներ անցած են այն օրէն ի վեր, երբ մեր փոքրիկ հայրենիքին մէջ ալ պայթեցաւ համաժողովրդական տարերային ապստամբութիւն մը, առաջին ընդվզումը բոլշեւիկեան բռնատիրութեան դէմ:

Աւելորդ արիւնահեղութենէ խուսափելու եւ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութիւնը փրկելու գերագոյն հայրենասիրութեամբ, Վրացեանի դահլիճը հրաժարելով, կազմուած էր «կոալիսիոն կառավարութիւն» մը, որուն կը մասնակցէին Դրօ եւ Տէրտէրեան՝ Դաշնակցութեան կողմէ:

«Ժողովրդական ապստամբութեան» շնորհիւ չէր, որ խորհրդային իշխանութիւն հաստատուեցաւ Հայաստանի մէջ, ինչպէս թութակօրէն կը կրկնեն համայնավարները ամէն օր եւ ամէն տեղ, խեղաթիւրելով պատմութիւնը: Այլ մասնաւոր համաձայնագրով մը, զոր ստորագրեցին 1920 Դեկտ. 2ին՝ Մոսկուայի լիազօր ներկայացուցիչ Լեգրան եւ Հայաստանի դաշնակցական կառավարութեան լիազօրները:

Համաձայնագրի 4րդ եւ 5րդ յօդուածներով կը խոստացուէր ո՛չ մէկ հայածանքի ենթարկել հայկ. բանակի հրամանատարական կազմը, Դաշնակցութեան եւ ուրիշ ընկերվարական կուսակցութեանց անդամները իրենց հին մեղքերուն համար: Զօրքի ընդհանուր հրամանատար կը նշանակուէր Դրօ:

Դեկտեմբեր 6ին Երեւան կը մտնէր կարմիր բանակը՝ պատելով Համաձայնագիրը: Կասեանի խորհրդային կառավարութեան առաջին գործն եղաւ կազմել «բնակարաններու բռնագրաւման յանձնախումբ»:

Զօրքն ու նորեկ բոլշեւիկ պաշտօնեաները տեղաւորելու համար առանց այլեւայլի մարդիկ դուրս կը քշուէին իրենց բնակարաններէն:

Ձեկան սկսաւ սանձարձակ գործել: Զօրքերը բռնագրաւեցին պաշարեղէնը՝ տուներէն ու մթերանոցներէն, ղրկելու համար Ռուսիա, իբրեւ «Հայաստանի նուէրը ընկեր Լենինին»: Ձերբակալուեցան կառավարութեան եւ խորհրդարանի անդամները: Աքսորուեցան հայկ. բանակի սպաները, գլխաւորութեամբ սպարապետ Նազարբէկեանի: Ժողովուրդը կ՚ապրէր ահուսարսափի տակ:

Համբերութեան բաժակը յորդեցաւ՝ երբ Ձեկայի բանտին մէջ կացինահար սպաննուեցան Համազասպ եւ ընկերները:

Այսպէս է, որ պայթեցաւ Փետրուար 18ի ժողովրդական ծանօթ ապստամբութիւնը: Կարմիր բանակը դուրս քշուեցաւ Հայաստանի սահմաններէն: Հայրենասէր ժողովուրդը ամբողջ 40 օր դիւցազնօրէն կռուեցաւ՝ վերականգնելու համար Հայաստանի անկախութիւնը:

Բոլշեւիկեան սուինները արեան մէջ խեղդեցին հայրենասէր ժողովուրդի մը ազատութեան ձգտումները:

Նոյնը պիտի ընէին Հունգարիոյ մէջ, յամի Տեառն 1956:

Բան չէ փոխուած կարմիր ճակատին վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆՈՐ ՓՈՐՁԸ

Շաբաթ օր նախագահ Այզընհաուըր եւ Տըլլըս երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան եգիպտեւիսրայէլեան հարցին մասին: Տըլլըս յայտարարեց որ Մ. Նահանգները նոր առաջարկութիւններ ի նկատի ունին՝ «եգիպտական հողամասերէն իսրայէլեան բանակներու պարպումը յաջողցնելու համար»: Բայց որեւէ մանրամասնութիւն չտուաւ այդ նոր առաջարկութեանց էութեան մասին:

Այզընհաուըր նոր կոչ մը ուղղեց Իսրայէլի: Նախ ըրաւ եգիպտեւիսրայէլեան վէճին մէջ Մ. Նահանգներու ցարդ կատարած միջամտութեանց պատմականը: Տուաւ Փետր. 11ին Իսրայէլի յղուած ագդարարագրին մանրամասնութիւնները: Ըստ Այզընհաուըրի, Մ. Նահանգները «ներկայ պայմաններու մէջ կարելի եղած առաւելագոյն հաւաստիքները տուած են Իսրայէլի»: Նախագահին եզրակացութիւնն է, որ «Իսրայէլ անմիջապէս պէտք է ետ քաշէ գրաւման իր բանակները եւ վստահութիւն ունենայ արդարութեան պաշտպան պետութեանց խոստումներուն վրայ»:

× Մ. Նահանգներու իսրայէլեան դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տըլլըսի հետ: Մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել խօսակցութեանց արդիւնքին մասին:

× Իսրայէլի Արտ. նախարարը, Տիկին Մէյր, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, յայտարարեց, որ Իսրայէլ պատրաստ է Աքապայի շրջանը պարպել, բայց ցարդ տրուած խոստումները ամերիկեան զինուորական միջամտութեան մը մասին որեւէ ակնարկութիւն չեն ըներ. «Յոյս ունինք որ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը քայլ մը եւս պիտի յառաջանայ»: Իսրայէլ կը սպասէ որ Մ. Նահանգները ռազմական օգնութիւն եւս խոստանան, «ըստ կարելւոյն վերջնականօրէն համաձայնին իրենց բանակները եգիպտական հողամասերէն ետ քաշելու:

× Իսրայէլի նախարարներու խորհուրդը կիրակի օր նիստ մը գումարեց եւ պաշտօն յանձնեց վարչապետ Պեն Կուրիոնի, որ Երեսփ. Ժողովին առջեւ յայտարարէ թէ «կառավարութիւնը վճռած է մինչեւ վերջ պաշտպանել Իսրայէլի արդար իրաւունքները»: Կառավարութիւնը հետեւեալ հաւաստիքները կը պահանջէ՝ իր զօրքերը Եգիպտոսէն ետ քաշելէ առաջ. 1) ՄԱԿի ուժերը պէտք է մնան Աքապայի մէջ, մինչեւ վերջնական համաձայնագրի մը ստորագրումը: 2) Եգիպտոս, Յորդանան, Արաբիա եւ Իսրայէլ փոխադարձ համաձայնութիւն մը պէտք է կնքեն՝ Թիրանի նեղուցներուն մէջ նաւային երթեւեկութեան ազատութեան մասին: 3) Մ. Նահանգները կամ մեծ պետութիւններէն ո՛րեւէ մէկը պէտք է երաշխաւորէ այդ նեղուցներուն մէջ նաւային երթեւեկութեան ազատութիւնը:

× Գահիրէի ձայնասփիւռը բուռն բառերով քննադատեց Իսրայէլի բռնած դիրքը, որ «աշխարհի խաղաղութեան դէմ մեծ վտանգ է»: Ըօսնակը աւելցուց, թէ Քորէայի կամ Հնդկաչինի պատերազմները այդքան մեծ վտանգ չէին ներկայացներ համաշխարհային բռնկման մը համար՝ որքան Մերձ. Արեւելքի ներկայ վիճակը:

× Եգիպտական փոքրիկ նաւ մը, «Րամսէս», Փորթ Սայիտէն ճամբայ ելաւ եւ յաջողեցաւ Սուէզի ջրանցքէն անցնիլ: Աւելի մեծ նաւեր ալ կրնան նոյնը ընել, բայց ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ Նասէր թոյլ պիտի չտայ որ օտար նաւեր անցնին Սուէզէն, մինչեւ որ վերջին իսրայէլեան զինուորը չհեռանայ եգիպտական հողամասէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ ՆԵՐՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդային մամուլը տակաւին որեւէ բացատրութիւն չի հրատարակեր Շեպիլովի անկման եւ Կրոմիքոյի Արտ. նախարար նշանակուելուն մասին: «Փրաւտա» վերջին էջին մէկ անկիւնը, անշան կերպով կը հաղորդէ այս փոփոխութիւնը: Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտնեց թէ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը որեւէ փոփոխութեան պիտի չենթարկուի: Աւելցուց, որ Շեպիլովի վերջին տեղեկագիրը, խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան մանրամասն մէկ պատկերն էր, որուն վրայ աւելցնելիք կամ պակսեցնելիք բան չկայ առայժմ. «Արեւմըտեան մամուլին արտայայտութիւնները լաւագոյնս կը ցուցնեն թէ ընկեր Շեպիլովի տեսակէտները շատ իրաւացի էին»:

× Խորհրդային մամուլը շատ աւելի լայն տեղ կը յատկացնէ Կեդր. Կոմիտէի վերջին նստաշրջանին մէջ տրուած տընտեսական քաղաքականութեան որոշումներուն: Այս որոշումները առաւելաբար կը ձգտին խորհրդային տնտեսութիւնը ապակեդրոնացնելու: «Զանազան հանրապետութեանց մէջ 200.000է աւելի պետական արդիւնաբերութեան կայաններ կան, 100.000է աւելի կայաններ ալ կառուցուելու վրայ են. գործնականապէս անկարելի է որ կեդրոնական մէկ նախարարութիւն մը կարենայ այս հսկայական աշխատանքին տակէն դուրս գալ»: Կեդր. Կոմիտէն որոշած է նոր մարմին մը ստեղծել, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ գործ տալ արդիւնական բեւեռներու զարգացման, հակել տնտեսութեան ապակեդրոնացման: Այս նոր որոշման հիման վրայ, իւրաքանչիւր շրջան պէտք է հոգայ իր պահանջները՝ հանքային, փոխադրական, վառելանիւթի եւ վարչական տեսակէտէն:

Բայց, ինչպէս գրած էինք, նախապատութիւն պիտի տրուի ծանր արդիւնաբերութեան «որպէսզի ազգային տնտեսութիւնը նոր թափ ստանայ, երկրին պաշտպանութիւնը աւելի զօրաւոր հիմերու վրայ դրուի եւ ժողովուրդին նիւթական վիճակը բարելաւուի»:

× Խ. Միութեան Արտ. նախարարին փոփոխութեան առնչութեամբ, Մ. Նահանգներու խորհրդային հարցերու մասնագէտները համոզուած են թէ Խ. Միութիւնը ներքին դժուարութիւններ ունի եւ թէ ժողովուրդին մէջ ծաւալած է կուսակցութեան դէմ գոյութիւն ունեցող դժգոհութիւնը:

× Ըստ Անգլիացիներուն, Շեպիլովի մեծագոյն յանցանքը այն էր, որ «շատ ճարպիկ էր». այնքան վարպետօրէն յաջողեցաւ Անգլիան Միջին Արեւելքէն դուրս վտարել, որ ազատ ասպարէզ բացաւ Մ. Նահանգներուն...:

× Եուկոսլաւ ղեկավարներուն համար, Շեպիլովի մեկնումն ու Կրոմիքոյի գալուստը մէկ նշանակութիւն ունին — սթալինականներու եւ հակասթալինականներու պայքարը նոր թափ ստացած է: Խրուշչեւի աստղը մարելու վրայ է:

× Իսկ Եգիպտոսի մէջ այս փոփոխութեան բոլորովին այլ բացատրութիւն կը տրուի.— Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ փոխել Եգիպտոսի ի նպաստ վարած իր քաղաքականութիւնը: Ինչքան ատեն որ Շեպիլով գործի գլուխ էր, կարելի չէր այդ. մինչդեռ Կրոմիքօ անձնական որեւէ խոստում տուած չէ Եգիպտոսի, հետեւաբար ազատ է քաղաքականութիւն փոխելու:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլոքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆԴԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Ժ. ՑԱՆԿ

●

Համազգայինի Փարիզի Մ. ճղ	10.000
Ոմն Ս. Մ.	5.000
Թորգոմ Նալպանտեան ընտանիք	5.000
Հ.Յ.Դ. Հայաստան ենթ. (Մարսէյլ)	5.000
Ֆ. Կ. Խաչի Սէն-Ժերոմի Մճղ. (Մարսէյլ)	5.000
Յակոբ Հիսայեան	5.000
Նախորդ գումար	731.900
Ընդհ. գումար	766.900

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e

Chèque Postal : Paris, 5460-11

ԼՈՐՏ ՀՕՐ ՊԵԼԻՇԱ, Անգլիոյ նախկին Պատերազմ. նախարարը, Բենսի մէջ յանկարծամահ եղաւ ճաշ մը խօսած պահուն:

ԹՈՍՔԱՆԻՆԻԻ ազգ. յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ՝ Միլանոյի մէջ: Սքալայի մէջ մասնաւոր մահարձան մը շինուած էր, ուրկէ դագաղը փոխադրուեցաւ Միլանոյի մայր Տաճարը: Մարմինը ամփոփուեցաւ քաղաքին մեծ գերեզմանատան մէջ:

«ԸՆԴՎԶՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ»

Փետր. 18ի համաժողովրդական հերոսական ըմբոստացումը՝ Հայաստանի խորհրդայնացումէն շուրջ երկու եւ կէս ամիս ետք, բողոքի առաջին մեծ պոռթկումն էր՝ համայնավարական բռնակալութեան դաժան եւ անմարդկային կարգերուն դէմ:

«Ըմբոստացում վայրենաբարոյ բռնակալութեան մը դէմ, որ կը ձգտէր տրորել, կեղեքել, գլխատել անձար ժողովուրդ մը: Պոռթկում՝ տապալելու համար ափ մը բախտախնդիրներու անարգ եւ արիւնազանդ լուծը: Օրհասական պայքար՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան, ազատութեան»: (Շ., «Յառաջ», 1950 Փետր. 18):

Այս պուստ եւ յստակ հաստատումները՝ հիմնուած պատմական անհերքելի փաստերու եւ իրողութիւններու վրայ, մարսել չեն կրնար սակայն, ոչ միայն մեր երկրի համայնավար իշխանաւորները, այլ եւ գաղթաշխարհի մեր ամէն գոյնի քծնախնդիր եւ կարճամիտ հակառակորդները:

Անոնց հիմնական մտահոգութիւնը այն չէ թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս յառաջ եկաւ Փետրուարեան համաժողովրդական շարժումը:

Եւ ո՛չ ալ այն՝ թէ ի՞նչ բնոյթ եւ նկարագիր ունէր հերոսական այդ շարժումը:

Անոր փոխարէն սակայն, յամառ եւ հետեւողական ճիգ մը գործ կը դրուի տեւապէս, Փետրուար 18ը ներկայացնելու իբրեւ Դաշնակցութեան «արկածախնդրական ոճրային ձեռնարկ» մը, ուղղուած՝ «հայրենիքի եւ իր ազատարար կարմիր բանակին դէմ»:

Դաշնակցութեան դերը աւելի գունաւորելու առաջադրութեամբ, մեր հակառակորդները, ամենայն անպատկառութեամբ կ'ուզեն փետրուարեան համաժողովրդական շարժման մէջ տեսնել «ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական կայսերապաշտներու» հետ «Քեմալական Թուրքիոյ» օժանդակութիւնն ու գործակցութիւնը:

Աւելին ըլլալով, միշտ ալ մասնաւոր ճիգ մը գործ կը դրուի, Հայաստանէն դուրս, Թիֆլիսի եւ արտասահմանի մէջ ծրագրուած շարժում մը ներկայացնել Փետրուար 18ը: Եւ ի հարկէ միշտ ներդաշնակուած՝ Դաշնակից երկիրներու հակաբոլշեւիկ պայքարի ընդհանուր ծրագրին:

Անիմաստ եւ աւելորդ փորձ մը պիտի ըլլար մեր կողմէն լրջօրէն ծանրանալ այս կարգի վերագրումներու վրայ, որոնք ոչ մէկ իրական հիմք ունին:

Մերկ եւ անհերքելի իրականութիւնը — միակ եւ անվիճելին — այն է, որ Փետրուար 18ը անմիջական հետեւանքն էր համայնավարական վայրենաբարոյ բռնատիրութեան:

Հայաստանի խաղաղ խորհրդայնացումը՝ 1921 Դեկտ. 2ի համաձայնագրով, չարդարացուց հայութեան ակնկալութիւններն եւ յոյսերը:

Մինչեւ Փետրուարեան ապստամբութիւնը, «Երկուեւկէս ամիս կառավարեցին երկիրը բոլշեւիկները:

«Լաւատեսների յոյսերը չարդարացան: Այն օգնութիւնը — քաղաքական եւ տընտեսական — որ սպասում էինք Ռուսաստանից, չստացուեց: Ապա՝ հաստատուեց մի ռեժիմ, որին չի կարելի տալ ուրիշ անուն, քան սանձարձակ եւ վայրագ բռնութիւն»: (Յ. Քաջազնունի «Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս»):

Միեւնոյն տեսակէտը աւելի հանգամանօրէն հիմնաւորած է Բորեանը՝ այդ շըրջանի քաղաքական դէպքերուն իրապէս համայնավար պատմագէտը:

Տարբեր բացատրութիւններով եւ արտայայտութիւններով թէեւ, սակայն միշտ նոյն հաստատումը նաեւ Հ. Էլչիբէկեանի եւ Ա. Յակոբեանի կողմէ:

«Դրութիւնը անբարեյաջող էր (խորհ. կարգերը ամրապնդելու համար) նաեւ այն պատճառով, որ ռազմական կոմունիզմի քաղաքականութեան կիրառման ընթացքում Հայաստանում տեղի ունեցան մի շարք շեղումներ եւ սխալներ: Նախ եւ առաջ անտեսեցին Անդրկովկասի եւ Հայաստանի տեղական առանձնայատկութիւնները:

... Հայաստանի առանձին շրջաններում խախտելով ռազմական կոմունիզմի քաղաքականութիւնը, շատ դէպքերում վերցնում էին ոչ միայն գիւղացիների պարենային աւելցուքը, այլ եւ շատ աւելին, պետութեան կողմից սահմանուած նորմաները»: (Ընդգծումները մերն են Ս. Տ. Թ.):

Կային նաեւ ուրիշ պատճառներ ալ:

Յայտնի է բոլորին, որ Հայաստանի խաղաղ խորհրդայնացումը խոտոր կը համեմատէր քաղաքացիական կռիւներու արիւնով գինովցած Հայաստանի համայնավար ղեկավարութեան նպատակներուն հետ:

«Յեղափոխութեան յաղթանակը — կը գրէր «Կոմունիստ» պաշտօնաթերթը, — ապահովուած չէ Հայաստանում, որով հետեւ այստեղ չէ եղել քաղաքացիական պատերազմ: Կախ է հարկաւոր, որպէս զի իսկապէս բնաջինջ լինեն հակայեղափոխական տարրերը, կախ է հարկաւոր, որպէսզի խորանայ բանուորա-գիւղացիական դասակարգային գիտակցութիւնը: Յեղափոխական պրոլետարիատը պիտի թափէ իր ձեռքով բուրժուազիի արիւնը, որպէսզի անանցանելի վիհ բաց անի իր եւ նրա մէջ»:

Այս անանցանելի վիհը բանալու համար էր որ, «... Ռուսաստանի Կոմունիստական (բոլշեւիկների) Պարտիայի Կենտկոմի Բիւրոյի յանձնարարութեամբ 1921 Թ. Յունուարի վերջերին Հայաստան է գալիս կովկասեան ռազմաճակատում Ռուսաստանի Արտակարգ Յանձնաժողովի լիազոր Գ. Աթարբեկեանը, խնդիր ունենալով վճռական պայքար ծաւալել դաշնակների եւ միւս կոնտրռեւոլուցիոն պարտիաների ու հոսանքների մնացորդների դէմ»:

Դահիճ Աթարբեկեանը գործի է արդէն: «Նրա ղեկավարութեամբ Սովետական Հայաստանի պետական անվտանգութեան օրգանների կողմից (Չեկա) յայտնաբերւում է եւ ոչնչացւում են դաշնակների մի շարք գաղտնի կազմակերպութիւններ: Սակայն դաշնակցականների մի մասին յաջողւում է թաքնուել»: (Էլչիբէկեան – Յակոբեան. «Ուրուագծեր Սովետական Հայաստանի Պատմութեան»):

Գիտենք Աթարբեկեանի «յեղափոխական» գործունէութեան քամնելի պատմութիւնը...

Հայաստանի ժողովուրդը, անկարող էր հանդուրժել այլեւս ստեղծուած դժոխային պայմաններուն:

Եւ ան, անօրինակ միութեամբ, վճռականութեամբ եւ հաւատով զէնք բարձրացուց Համայնավար դաժան եւ ստրկացընող բռնատիրութեան դէմ:

Ընդվզում բռնութեան դէմ՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան. ահա բուն բացատրութիւնը Փետրուար 18ի հերոսական ընդվզումին:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԴՐՕՇԸ

Մասիս, ջա՛ն Մասիս,
Արտաւազդը տուր մեզ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Վերջին ամիսներու ընթացքին, Հունգարիոյ խռովութիւնները առիթ եղան, որ մարդիկ դարձեալ զբաղին Խ. Միութեան մէջ չղթայուած ժողովուրդներով: Քիչ շատ ամէն մարդ խանդավառեցաւ ժողովրդապաշտպա՛ն չքերթին... եւ մինչ պատառատենչ հայրենասէրներու արիւնը կը հոսէր անդին, մարդիկ բողոքագիրնե՛ր խմբագրեցին, համակրական ցոյցեր կազմակերպեցին: Պատկերազարդ յօդուածներ հրատարակուեցան: Հռչակաւոր գըրիչներ ձօներ հրատարակեցին: Ըսին նաեւ, կարմիր բռնակալութեան դէմ կատարուած առաջին մեծ յեղափոխութիւնն էր, դէպքերը որ թաւալեցան Հունգարական հողամասին վրայ...

Անդրադարձա՞ք:

Քաղաքակի՛րթ մարդկութիւնը արդէն իսկ մոռցած է պատմութիւնը:

Մոռցուած ըլլալ կը թուին նաեւ հերոսները՝ որոնք առաջին դրօշակիրները եղան, ներկայիս, ժողովուրդներու ազատագրութեան համար շղթայազերծուած համայնական պայքարին:

Ուղի՛ղ երեսունվեց տարի առաջ, երբ մարդիկ դեռ հալար աչքերով կը նայէին նոր ծաւալիլ սկսած Խ. Միութեան, առաջին անգամ ժողովուրդ մը միայն ըմբռնեց իմաստը կարմիր բռնակալութեան, եւ կարմի՛ր ձայնով պատասխանեց անոր:

1921 Փետրուար 18ին, Լենինեան վաշտերու կողմէ գրաւուած Հայաստանին սիրտը՝ Երեւա՛նը բարձրացուց նոր ընթացք սոսկացած Պատմութեան արիւնոտ առաջին դրօշը: Շարժումը ծաւալեցաւ մինչեւ մութ ափերը երկրին: Ջարդէն ու պատերազմներէն կրկնապէս պարտասուն Հայը ուժաքամ իր բռունցքը անգամ մը եւս բարձրացուց: Կը զգար խոր արմատները չարիքին...:

Համայնավարութիւնը այսօր հռչակուած է համայնական թշնամի: Ըստ երեւոյթին սակայն, մարդիկ կ'ուզեն մոռացութեան յանձնել առաջին զոհերը պայքարին: Անշուշտ կարեկցութիւն չենք խնդրեր հերոսներուն համար, որ ինկան Հայաստանի հողին վրայ, խորապէս գիտնալով որ կը կռուին հայրենիքին եւ միեւնոյն ատեն համայնական ազատութեան մը համար:

Ո՛չ, կարեկցութիւն չենք խնդրեր, այլ՝ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻ՛ՒՆ:

Ճիշդ է, տարողութեամբ մեծ էր Հունգարիոյ ապստամբութիւնը, բայց ՈՉ ՄԵԾԱԳՈՅՆԸ:

Շարունակութիւն մըն էր, բռնագրաւուած ազգի մը խռովքը եւ ո՛չ թէ ԱՌԱՋԻՆԸ:

Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ բարձրացած ԱՌԱՋԻՆ եւ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ապստամբութեան դրօշը մէկ ժողովուրդի կը պատկանի միայն, — Հայո՛ւն:

Վարագոյրէն (երկաթէ) անդին, հազարումէկ երկիրներու մէջ, ունկնդրելով հանդերձ հազարումէկ կարծիքը ուրիշներուն, Փետր. 18ի այս տարեդարձին, Հայը հպարտօրէն կը յիշէ յաղթանակը իր ժողովուրդին:

Քմահաճօրէն, «առաջին յեղափոխութիւնը կոչեցին Հունգարիոյ դէպքերը, իրենց հետաքրքրութիւնը ցոյց տալու մտահոգութեամբ...:

Հունգար ժողովուրդն ալ անդրադարձած է այսօր, որ առարկայօրէն մոռցուած է ինք:

Եւ հիւլէական ռումբերու տոթած թըրբիրով ծանրացած մթնոլորտին մէջ, մէ՛կ իրողութիւն միայն իր դէմքը ցոյց կու տայ. — ժողովուրդները, ճնշուած եւ ստրուկ, իրե՛նք են միայն տէրը իրենց իրաւունքներուն:

Մարդիկ, կարդացած ու մոռցա՛ծ կըրնան ըլլալ նաեւ, թէ հայկական Մասիս –

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Ա. ՄԱՍ.– ԱԼԻ ՐԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

*

Երեք-չորս օր Հարուն էֆէնտին յարաբերութեան մտաւ: Առաջին օրերուն «շատ կարեւոր բաներ կան» ըսաւ, սակայն երրորդ-չորրորդ օրերուն ըսաւ որ գործը կարծածին պէս չէ:

ԵՐԿՈՒ «ՓԱՓԱԶ»

Չորրորդ օրը Արթին էֆէնտի եկաւ: Ըսաւ որ իր կատարած քննութիւններուն իբրեւ արդիւնք, հասկցած է թէ գործին հետ կապ ունին Մեսրոպ Նարոյեանը եւ Հրանդ վարդապետը, եւ անհրաժեշտ կը գտնէր Պոլիս տանիլ այս երկու «փափազ»-ները (քահանայ):

Այն ատեն հետեւեալ խօսակցութիւնն ունեցանք:

— Ինչո՞ւ Պոլիս պէտք է տանիլ այս երկու տէրտէրները: Չե՞նք կրնար հոս կատարել քննութիւնները:

— Ո՛չ, որովհետեւ այն ատեն իմ դիրքս կը խախտի եւ ոստիկանութիւնը չի կրնար այսուհետեւ օգտուիլ ինձմէ: Ճիշդ չէ հոս կատարել քննութիւնները: Կացութիւնը ես կը պարզեմ Րէշատ պէյի: Եթէ հոս կատարենք քննութիւնը, այն ատեն պիտի կասկածին վրաս եւ զիս պատասխանատու պիտի նկատեն:

— Դուն կ'ըսես որ դիրքդ կը խախտի կամ գործը կ'աւրուի: Սակայն երբ անոնք մեզի հետ Պոլիս տանինք, դիրքդ չի՞ խախտիր: Եւ քեզ պատասխանատու չե՞ն նկատեր միթէ: Քեզմէ չե՞ն կասկածիր:

— Ես, այստեղ, զիս ճանչցող Հայերուն ըսի, որ զինուոր եմ, գրաքննութեան մէջ կ'աշխատիմ եւ ատոր համար զինուորական զգեստ չեմ հագնիր, Հարուն անունով եւ իբրեւ Թուրք՝ ճամբու արտօնագիր առած եմ եւ քիչ մը իւղ ու պարէն հայթայթելու համար Գոնիա եկած եմ: Մենք չէ որ պիտի տանինք այս «փափազ»ները: Անունները կը հաղորդենք կուսակալութեան եւ կ'ըսես որ պէտք է ասոնք Պոլիս ղրկել: Մենք կ'երթանք: Մեր ետեւէն ուրիշ շոգեկառքով մըն ալ անոնք կը ղըրկուին Պոլիս:

Երկու-երեք օր վերջ այդ երկու տէրտէրները, Գոնիայի ոստիկանական տեսչութեան կողմէ ղրկուեցան Պոլիս, ուղղակի Քըմը Սիտի: Երկուքն ալ վար դրուեցան Միւթեֆերրիքայի արգելարանին մէջ: 15–20 օր մնացին արգելարանը: Կատարուած քննութիւնները ցոյց տուին, որ երկուքն ալ յանցանք չունին: Հոգեւորական տարազին մէջ գտնուելով՝ ոստիկանական տեսչութեան կողմէ հրաման տրուեցաւ ազատ արձակել զանոնք, Պոլիս մնալու արտօնութեամբ:

ՇԱՒԱՐՇ ՈՐԵՒԷ ԲԱՆ ՉԷՐ ԽՕՍԻՐ

Միւս կողմէ, Րէշատ պէյ, գիշեր ցերեկ, զբաղած էր Շաւարշ Միսաքեանի հարցաքննութեամբ: Հակառակ բոլոր քննութիւններուն, Շաւարշի բերնէն որեւէ խօսք առնել կարելի չէր եղած:

Օր մը Րէշատ պէյ ըսաւ ինծի.

— Այս գիշեր դուն ալ հոս մնացիր, հետդ միասին հարցաքննենք Շաւարշը:

— Շատ աղէկ բէյ, եւ մնացի:

Իրիկուան դէմ միասին ճաշեցինք Սիրքէճիի կայարանին ճաշարանին մէջ: Քիչ վերջ դուրս ելանք ճաշարանէն եւ ուղղուեցանք դէպի ոստիկանական ընդհ. վերատեսչութեան շէնքը:

ՆԱԽԱԶԳԱՑՈՒՄ

Ճամբան, Րէշատ պէյ, կարծես նախազգացումով, ըսաւ.

— Այս մարդը մինչեւ հիմա շատ գաղտնապահ մնաց, բերնէն խօսք մը, պատասխան մը առնել կարելի չեղաւ: Վախնալով որ իրմէ գաղտնիք մը կը կորզենք, չըլլայ թէ վերի յարկի պատուհաններէն վար նետէ ինքզինք:

Այսպէս խօսակցելով Քըմը Սիտի եկանք: Քիչ վերջ, Րէշատ պէյ հրամայեց.

— Հիմա բերէք Շաւարշը եւ հարցաքննութեան սկսինք:

Ուզեցի որ ես երթամ բերեմ Շաւարշը: Հետս երկու պաշտօնական եւ մէկ գաղտնի ոստիկան առնելով, Միւթէֆէրրիքա գացի: Արգելարանէն առնելով Շաւարշը, եկանք Քըմը Սիտի: Այդ շրջանին Քըմը Սիտին կը գտնուէր Հանր. Պարտուց վարչութեան դիմաց, Քէմէրլի փողոց, Իրանըլըի քառայարկ շէնքին մէջ:

ՇԱՒԱՐՇԸ ԲԵՐԻՆՔ

Րէշատ պէյի գրասենեակը, ինչպէս եւ իմ գրասենեակս կը գտնուէին երրորդ յարկը: Ոստիկաններու հսկողութեան տակ Շաւարշը գրասենեակս թողուցի: Լուր տալու համար Րէշատ պէյի, դուրս ելայ գրասենեակէս:

(Շար. – 7)

ներուն ամէնէն խոր մէկ վիհին մէջ բանտարկեալ մը ունինք։

Դարերու ընդերքին մէջ մոռցուած Արտաւազդը՝ որ սարսափ երբ մարդիկ ուզեցին ազատութեան բոցավառող արշալոյսը խեղդել հայրենիքի իմ ընկերներուս աչքերուն մէջ։

Կացինահարուածներու վերջին ապտակները կը պտուտքէին մթնոլորտին մէջ, աքսորեալ հայ սպաներու ոտքերուն հետքերը կը կորսուէին ձիւնին վրայ, հայ եկեղեցիներու զարկերը կը պղծուէին... ու մարդիկ, իրենց ուժին ապաւինած, մեր սրտին անհարազատ դրօշի մը ստուերին տակ հայ հոգիին ազատութեան աղաղակը խեղդելէ վերջ, կը փորձէին ժողովուրդը ոչնչացնել...

Ժողովուրդը Նայիրեան, որ արիւնուշտ հորդաներու սուիններն էր կոտրած Արարատի ժայռերուն վրայ, աչքերը յառեց Մասիսներու վիհերուն, իր իսկ ձեռքով շղթայուած Արտաւազդին ազատումէն յուսահատ։

1921 Փետրուար 18...

Առաւօտը սկսաւ արիւնիլ Արարատի դմբէթին... Ահա՛ ամբոխն անդէնները՝ որ կ՚արշաւէր բանտերու եւ Կարմիր Բանակայիներու ուղղութեամբ, ահա՛ մրունչը՝ Կալանաւորին, որ կը փոթորկէր սրտերը ժողովուրդին Նայիրեան... ու ահա՛ դրօշը Հայուն, որ կը ծեծուէր մրրիկներէն, խորախորհուրդ իր հաւատքով բոցեղէն երգեր նետելով ամբոխներու չրթներուն։

Եւ իրիկուն, եւ յաղթանակ, եւ դրօ՛շը կրկին՝ Խորհրդարանի ճակտին։

Այսօր կայ սերունդ մը, անհարազատ ափերու վրայ, մութ երկինքներու տակ, պղտոր ծովերու ափին։

Այս սերունդը թէեւ չէ ապրած Մասիսներու կողքին՝ սակայն հոգիներուն մէջ արդէն առագաստուած է հեւքը Արտաւազդին։

Կալանաւորը այսօր դարձած է երազ։

Օտարներէն մոռցուած Փետրուարեան այս տարեդարձին, ոչի՛նչ, ոչի՛նչ կ՚ուզէ այսօր Հայ հոգին, բայց տարագիր սերունդներու աչքերէն բարձրացող տառապահար խղճէն.— Մրրկաշունչ Արտաւազդը։

Մասիս, ջա՜ն Մասիս, Արտաւազդը տուր մեզ...։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ յառաջիկայ շաբթուան սկիզբը պիտի պատասխանէ Բուլկանինի նամակին։ Ատենաւորը յայտարարեց թէ Արեւմտ. Գերմանիա ոչ մէկ նպատակ ունի չէզոք դիրք մը բռնելու կամ հիւլէական զէնքերու շինութիւնը արգիլելու։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավարներու Կեդր. Կոմիտէն սկսած է քննել լեհ եւ Ֆրանսացի Համայնավարներու միջեւ ծագած տարակարծութեանց պատճառները։

ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

●

Փետր. 9, Շաբաթ օր Ազգային Տան մէջ յիշատակի օր մըն էր, Հ. Սահակի նուիրուած։ Մեծարանք վաստակաւորին, որ կէս դարէ աւելի ծառայեց Հայութեան։

Կազմակերպուած էր ուխտաւորներուն կողմէ։ Եկած էին բազմաթիւ հայրենակիցներ, վարդապետներ, քահանաներ, Բարեգործականի ներկայացուցիչներ, մատուրականներ։

Սրահը նեղ եկաւ, շատեր ոտքի վրայ մնալով հանդերձ, համբերութեամբ իրենց յարգանքը բերին սիրուած վարդապետին։

Օրուան նախագահը, Տօքթ. Ճինճեան, ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել յիշատակը վարդապետին, յետոյ հակիրճ եւ պատշաճ խօսքերէ ետքը հրաւիրեց Հ. Աւետիքը։

Վարդապետը ըսաւ թէ Հայր Սահակ մեռած չէ, քանի կ՚ապրի մեր մէջ, ինչպէս ապրեցաւ մեզի համար։ Անոր հայրենասիրութիւնը խոր էր եւ հպարտ։ Երբ կը դասաւանդէր Հայոց Պատմութիւնը, սուրբերու, քաջերու, մանաւանդ Վարդաններու մէջ կը դնէր այնպիսի հոգի մը, որ ունկնդիրը, ուսանող կամ հասուն մարդ, հպարտութեամբ կը թրթռար։ Ինք շա՜տ հպարտ էր եւ կ՚ուզէր որ ամէն Հայ հպարտ զգար ինքզինքը հայ ծնած ըլլալուն համար։

Իր բարութեան սահման մը տալու համար մէկ օրինակ բաւ պիտի համարեմ։ Օր մը, վիճաբանութեան պահուն ձայնը սովորականէն աւելի բարձրացուց.— Դուն ո՞վ կ՚ըլլաս, դեռ երէկուան վարդապետ։ Արդարեւ, իմ ալ դաստիարակս եղած էր։ Նոյն օրը ուշ ատեն սենեակս եկաւ.— Կարծեմ այսօր քեզ վշտացուցի, եկայ ներողութիւն խնդրելու, ապա թէ ոչ պիտի չկարողանամ քնանալ։

Ահա Հայր Սահակը, իր մեծութիւնը՝ որ կրնայ օրինակ ծառայել մեզմէ ամէն մէկուն։

Երկրորդ խօսողը եղաւ Տիկին Է. Բիւզանդ։ — Վարդապետը սիրելի էր ամէնուս, եւ արժանի այդ սիրոյն։ Երջանիկ եւ երանելի ապրեցաւ այնպիսի վայրի մը մէջ որ լոյս սփռեց, լուսաւորեց եւ տաքցուց հայ սիրտերը դարեր շարունակ։ Մնաւ երջանիկ, կէս դար շարունակ, գիշերը ցերեկի խառնելով, հասցուց հայրենասէր սերունդներ։ Ան կը սիրէր անհուն օրէն հայ երախան եւ հայ ընտանիքը, քաջ գիտէր թէ Հայուն յաւիտենական պահակներն են անոնք։

Կան դաստիարակներ, որոնք կը մոռցուին, եւ իրապէս կը մեռնին. բայց ո՛չ Հ. Սահակները։ Ան նման չէր ուրիշներուն. դասը տալով, խօսքը խօսելով չէր գոհանար, կը մտնէր ժողովուրդին մէջ, հայրենաշունչ խօսքեր ունէր ըսելիք։

Ահա թէ ինչու այնքան սիրելի եղաւ մեծին ու պզտիկին։

Քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ բախտաւորութիւնը ունեցայ ծանօթանալու, դեռ հայրենիքի փոշին ոտքերուս։ Հայրենակարօտ վարդապետը անվերջ հարցումներ ուղղեց իր պաշտած հայրենիքին ու ժողովուրդին մասին։ Ըսաւ բաներ, որոնք, ձեզ կը վստահեցնեմ, ես երբեք ու երբեք չէի կրնար երեւակայել թէ հայ վարդապետ մը հայրենասիրութիւնը պիտի կարողանար հասցնել պաշտամունքի։ Այսպէս էր աննման Տարօնցին, Մեծն Մխիթարի շունչով սնած, նոյն շունչով սնոյց բազմաթիւ սերունդներ։ Մենք ազգովին երախտապարտ ենք նման նուիրեալներուն։ Յարգանք Հայր Սահակներուն։

Օր. Գարոյեան խոր զգացումով արտասանեց վարդապետին գոհար մէկ գրութիւնը։ Դերասան Արտաշէս Գմրէթեան կարդաց էջ մը հանգուցեալ վարդապետէն։ Սարեան նոյնպէս կարդաց Տալալեանի երկու ոտանաւորները, Հ. Սահակին նուիրուած։

Վերջին խօսքը արտասանեց Գեր. Հ. Ամատունի, զգալի կերպով յուզուած այս մեծարանքէն։ «Մեր աննման ժողովուրդը որչափ սիրենք քիչ է։ Այս ի՞նչ տեսակ ժողովուրդ է մեր ժողովուրդը, գիտէ սիրել, յարգել, մեծարել ու փառաբանել իր արժանաւոր հովիւները, հոգեւոր թէ աշխարհական, նոյնիսկ ժամեր ոտքի մնալով։

Մենք կ՚աղօթենք, խօսքը ուղղելով ներկաներուն, մանաւանդ կը խնդրեմ ձեզմէ որ դուք ալ աղօթէք, որ մենք կարողանանք ըլլալ արժանաւոր հովիւներ, այս աննման ժողովուրդին ծառայելու համար։

Այս գոհար խօսքերը եւ տէրունական «Հայր Մեր»ը խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

Յ. Գ.— Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, մանաւանդ Գր. Մելիքեանին, որ իր թանկագին ֆիլմով մեզ մօտեցուց մեր անմահ մեռելներուն, տալով անոնց խօսքերը։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ նախարար Ալպէր Կազիէի ծրագիրը զանազան բարեփոխութեանց ենթարկուեցաւ։ Վերջնական ձեւ ստանալէ յետոյ պիտի ներկայացուի Ազգ. Ժողովին։

ՄԱՆՇԻ եւ Հիւս. Ծովու Դաշնակից ուժերու հրամանատար նշանակուեցաւ Անգլիացի մը, ծովակալ Կի Կրենթըմ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ գտնուող անգլիական բանակէն 30,000 զինուորներ պիտի վերադառնան իրենց երկիրը։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ եւ Ճափոն համաձայնութիւն մը կնքեցին, որուն հիման վրայ երկու երկիրները մշակութային փոխանակութիւններ պիտի կատարեն իրարու հետ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ («Յառաջ»).— Կիրակի, 10 փետրուար, Րիւ Ժէյի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Մանուկներու Օր»ուան տօնակատարութիւնը, նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Սրահը լեցուած էր ծնողներով, բարեկամներով եւ մանուկներով։ Դպրոցի ժրաջան ուսուցչուհին Տիկին Մարի Միքայէլեան չափազանց զգացուած ընկեր Շ. Միսաքեանի անակնկալ մահուան գոյժէն, հանդէսին մասին խօսելէ առաջ քանի մը գնահատական գեղեցիկ խօսքեր ըրաւ Շ. Միսաքեանի կատարած հանրային աշխատանքներուն մասին հայ իրականութեան մէջ.— Ահաւասիկ մեծ Հայ մը եւս հեռացաւ մեր հորիզոնէն, որուն տեղը միշտ բաց պիտի մնայ մեր այս աստանդական կեանքին մէջ։ Յետոյ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգելու յիշատակը մեծ հայրենասէր Հային։

Յարգելի Տիկինը անցնելով իր նիւթին, շարունակեց.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Կ. Խաչը կը տօնէ մեր մանուկներուն տօնը։ Այս բեմէն դուք պիտի լսէք զանոնք։ Շատերը այս տարի միայն սկսած են գալ մեր դպրոցը, բայց կարճ ժամանակի մը մէջ արդէն սկսած են գրել եւ կարդալ։ Չափազանց ուշիմ են մեր տղաքը, կը բաւէ որ հետամուտ ըլլանք անոնց հայեցի դաստիարակութեան։ Երբ առաջին անգամ այս երկիրը եկանք, քանի մը հայ ընտանիքներ ինկանք կորսուած անկիւն մը, բոլորս ալ գործաւոր։ Հազիւ տեղաւորուած, մեր առաջին գործը եղաւ մեր պզտիկներուն հայերէն դասաւանդութիւններ ընել շաբաթը մէկ երկու իրիկուն։ Այս նպատակով դիմեցինք մեր գործարանին տնօրէնին եւ սենեակ մը խնդրեցինք իրմէն։ Խելացի եւ ազնիւ տնօրէնը ոչ միայն չմերժեց մեր խնդրանքը, այլ եւ ուրախութեամբ աւելցուց.— Ես որոշ չափով գիտեմ ձեր պատմութիւնը։ Դուք մեզմէ շատ առաջ սկսած էք գիր եւ գրականութիւն մշակել։ Ոսկեդար էք ունեցած։ Այն որ իր լեզուն չի պահեր, ուրիշին լեզուին օգտակար չկրնար ըլլալ։

Անգամ մը եւս կոչ կ՚ընեմ ձեզի, սիրելի ծնողներ, ղրկեցէք ձեր զաւակները Կ. Խաչի դպրոցը, ուշադիր եղէք որ չմոռնան մեր ոսկեղէնիկ լեզուն։ Եթէ անոնք մոռնան իրենց մայրենի լեզուն, պիտի մոռնան նաեւ ձեզ»։

Չափազանց ճոխ եւ յաջողած էր հանդէսին գեղարուեստական բաժինը։

Երկու յաջորդական խմբերգներէ ետք, կարգով արտասանեցին բոլոր աշակերտները անխտիր։ Մեր Մեծասքանչին ամէնէն դժուար բառերը անգամ յստակ կերպով դուրս կուգային իրենց մատղաշ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (267)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Մերուժանը վրայ հասաւ այն ժամանակ, երբ ամբողջ բանակը սոսկալի խռովութեան մէջ էր, եւ բոլոր գերիները ապստամբուած, կատաղի կերպով մարտնչում էին։ Բայց նա չկարողացաւ մօտենալ ապստամբներին, որովհետեւ նրա առաջը կտրեց Մոկաց Վահրամ իշխանը, որ դեռ անշարժ սպասում էր Արաքսի թաղթաղուկների մէջ։

Մոկացիք այնպիսի մի անակնկալ կերպով դուրս եկան Մերուժանի հանդէպ, որ նրա զայրացած դէմքի վրայ երեւաց սովորական ժպիտը, որ յայտնւում էր տագնապալի րոպէներում։ Եւ նա ծիծաղելով ձայն արձակեց.

— Հէնց դո՞ւք էիք պակաս, ո՛վ Մոկաց լեռների դեւեր ու սատանաներ։

— Կախարդները երկիւղ չունեն դեւերից ու սատանաներից, պատասխանեց Վահրամ իշխանը։

Երկուսի լուտանքներն եւս հասարակաց կարծիքի մէջ հիմք ունէին. Մոկացիք յայտնի էին որպէս դիւաբարոյ ժողովուրդ, իսկ Մերուժանը՝ որպէս կախարդ։

Բայց նրա կախարդութիւններն այս անգամ մնացին բոլորովին ապարդիւն...

Արեւը վաղուց արդէն մայր մտել էր, գիշերային մթութիւնը պատել էր Պարսից խորտակուած, քայքայուած բանակատեղը։ Խաղաղ էր գիշերը եւ լուռ։ Միայն երբեմն լսելի էին լինում յաղթական աղաղակներ։ Կռիւը մի քանի տեղերում տակաւին շարունակւում էր։

Այդ միջոցին Մերուժանը խելագարի նման չգիտէր ո՛ր կողմը գնալ։ Նրա ականջներին զարկում էին բօթաբեր աղաղակները, նրա սիրտը տրոփում էր սոսկալի խռովութեամբ, եւ նա դեռ յոյս ունէր, որ կարող է վերադարձնել կորած փառքը։

Նրա թիկնապահները, նրա մտերիմ համհարզները, գիշերային մթութեան մէջ, կռիւների ընդհանուր շփոթութեան ժամանակ, կորցրել էին նրան։ Նա չէր նկատում, որ մնացել է միայնակ։

Բայց նա զգում էր մի տեսակ յոգնութիւն, մի տեսակ սպանիչ թուլութիւն։ Զգում էր, որ առողջ դրութեան մէջ չէ։ Գլուխը պտտւում էր, աչքերի առջեւը աւելի եւ աւելի մթանում էր։ Հազիւ հազ կարողանում էր իրան պահել ձիու վրայ։ Արբեցածի նման չգիտէր, թէ ի՛նչ է կատարւում իր հետ։ Ձին տանում էր նրան իր կամքով։ Սանձը արդէն ընկել էր նրա ձեռքից։

Վերջը ողեսպառ եւ ուժաթափ եղած մարմինը փոքր առ փոքր դէպի մի կողմն թեքուեցաւ, եւ նա գլխիվայր վար ընկաւ ձիու կողքից։ Խելացի ձին կանգ առեց եւ մի քայլ անգամ չփոխեց։ Նա դեռ այնքան տիրապետում էր իրան, որ զգաց, թէ ոտքերը մնացին ասպանդակների մէջ։ Երկար մաքառում էր, մինչեւ որ կարողացաւ ոտները ազատել ասպանդակներից։ Ընկաւ խոտերի վրայ։ Ձին չհեռացաւ նրանից։

Մի քանի րոպէ մնաց ուշաթափութեան մէջ, անշարժ, որպէս դիակ։ Ձին դունչը զգուշութեամբ տարաւ դէպի նրա գլուխը, եւ սկսեց իւր տաքուկ ռունգերով շօշափել նրա ճակատն ու երեսը, տեսնելու թէ ի՛նչ պատահեց սիրելի տիրոջ հետ։ Նա զարթնել յուշի եկաւ։

Կատարուած խրոխտութիւնները ներկայանում էին նրան, որպէս մի խառնաշփոթ երազ։ Տեսնում էր թշնամու մթին գունդերը, տեսնում էր արիւնաներկ սրերի ահարկու փայլը, լսում էր նրանց վայրենի գոռումն ու գոչումը։ Տեսնում էր եւ մօր սպառնական դէմքը...։

«Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ ինձանից...» բացագանչեց նա եւ գլուխը վեր բարձրացրեց ընկած տեղից։ — «Ես չեմ կամենում տեսնել քո ազէտաւոր երեսը...»։

Նա մնաց նստած։ Գլուխը սաստիկ բորբոքման մէջ էր, իսկ սիրտը, կարծես, այրւում էին կրակով։ «Ա՜խ, եթէ մի կաթիլ ջուր լինէր...» ձայն արձակեց խորին հառաչանքով, եւ սկսեց թոյլ մատներով խարխափել իւր շուրջը։ Նրա ձեռքը շօշափեց մի ինչ որ հեղուկ, մի ինչ որ թացութիւն։ Ուրախացաւ։ «Ահա՛ ջուր...» բացագանչեց նա, եւ աշխատում էր ափով վեր առնել հեղուկը։ Բայց թանձր հեղուկը միայն թրջեց նրա ձեռքը, որը տարաւ դէպի բոցավառ շրթունքները, եւ սկսեց կատաղի ագահութեամբ լիզել։

Նա լիզում էր իւր սեփական արիւնը, որ լճացել էր գետնի վրայ...։

ՐԱՖՖԻ

շրթունքներէն։ Կատարեցին քանի մը դեղջկական պարեր, բոլորն ալ անսխալ եւ յաջող։ Երկու օրիորդներ, աղջիկ-տղայի մասնաւոր տարազներով շատ յա-ջող կերպով կատարեցին «Ալ այլուխս» պարերգը։

Այսպէս չորս ժամ անընդհատ, առանց ձանձրանալու, զխտեցինք մեր հայկակ-ներն ու հայկուհիները, որոնք բոլորն ալ անթերի էին իրենց դերերուն մէջ։

Ափսէ մը թերթանուշ նուիրած էր Տի-կին Ուղուրլեան, որ աճուրդ դրուեցաւ եւ 15 վայրկեանի մէջ գոյացաւ 29 հազար ֆրանք, ի նպաստ դպրոցին։ Շահեցաւ Օր. Սագեան եւ հազար ֆրանք եւս նը-ուիրեց։ Ամէնէն վերջը երեւցաւ աւան-դական Կաղանդ Պապան որ տօնածառին շուրջ իր շալակի ծանր բեռէն ծրարներ բաժնեց բեմին եւ սրահին մէջ գտնուած բոլոր մանուկներուն։ Ներկաները առա-տօրէն մասնակցեցան նաեւ պիւֆէի բաժ-նին, որ շուտով սպառեցաւ։

Կ'արժէ շնորհաւորել Կ. Խաչի անդա-մուհիները իրենց յարատեւութեան եւ ե-ռանդուն գործունէութեան համար։ Մեր գնահատութիւնը կ'երթայ նաեւ ուսուց-չուհիին որ իր անձնական գործերը ձը-գած, հոգւով ու սրտով նուիրուած է ազ-գապահպանման այս մեծ գործին ու ողի ի բռին կ'աշխատի հայ մանուկ մը փրկե-լու, յաճախ երեկոները ուշ ատեն ժամե-րով ճամբայ կը– կտրէ պզտիկները իրենց տուները կը տանի ու յաւելեալ դասեր կուտայ իրենց դասերէն ետ մնացողնե-րուն։ ԳԱՐՈՒՆԻ

ՓԻՆՕ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ֆրանսայի Արտ. նախարարը կիրակի օր վերադարձաւ Փարիզ։ Քաղաք. անձ-նաւորութեանց եւ լրագրողներու մեծ խումբ մը օդակայան գացած էին դիմա-ւորելու համար զինքը։ Փինօ յայտարա-րութիւն մը ըրաւ. նախ գոհունակութիւն յայտնեց ՄԱԿի մէջ ձեռք բերուած ար-դիւնքին մասին. «Շատ գոհ եմ որ Թոյլ տուինք Ազգաժողովին, որ Ալժերիոյ հարցը քննուի եւ փաստուի թէ երկու տա-րիէ ի վեր մեզի դէմ կատարուած ամ-բաստանութիւնները սուտ եւ անհիմն էին։» Մասնաւոր կերպով շնորհակալու-թիւն յայտնեց այն երկիրներու պատուի-րակութեանց, որոնք ՄԱԿի բեմէն պաշտպանեցին Ֆրանսայի տեսակէտը եւ յաջողեցան Ալժերիոյ հարցին լուծումը յանձնել Ֆրանսայի։ «Քուէարկուած ո-րոշումը կէտ առ կէտ կը համապատաս-խանէ մեր իսկ ծրագրին.— կռիւներու անմիջական դադարում, ապա ընտրու-թիւններ, եւ ապա միայն՝ բանակցու-թիւններ»։

× Գահիրէէն հասած լուրի մը համա-ձայն, Ալժերիոյ Ազատագրութեան Ճա-կատը պատրաստակամութիւն յայտնած է բանակցութիւններու սկսիլ՝ «որպէս հիմք ունենալով Ալժերիոյ անկախութեան ճանաչման նախապայմանը»։

× Ալժերիոյ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին, բայց աւելի նուազ թա-փով։ Թլեմչէնի մէջ ահաբեկիչները դըպ-րոցի մը վրայ յարձակեցան. երեք դըպ-րոցականներ սպաննուեցան։

× Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, ուրբաթ օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսե-ցաւ. կոչ ուղղեց ժողովուրդին միանալ եւ միացեալ ուժերով վերջ տալ ահաբեկիչ-ներու գործունէութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջնական լուծման մը յանգիլ։ Յորդորեց որ Ալժերիոյ ժողովուրդը վըս-տահութիւն ունենայ կառավարութեան վրայ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Շրջ. Վարչութեան կողմէ։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐ-ՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ։

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Ըր-նէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը։

Մասնակցութեամբ ՌԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուա-գախումբին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Մի-ութեան հիմնարկութեան 5րդ տարեդար-ձը կը տօնուի Մայիս 12ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

●

Զ. Ո. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էվերջ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներ-կայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատ-մական տրամ ՝ արար), 2) Լա շամպըը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ ա-րար եւ 3) Չարշըլը Արթին աղա (կատա-կերգութիւն 3 արար)։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Երրորդի Կեդրոնական կո-միտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ըն-կերները այս հինգշաբթի, 21 փետր. երե-կոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի Տէ սրահին մէջ։

Կարեւոր զեկոյց կուտայ Արեւելքէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

×

Յետաձգուած է Փետր. 18ի ողեկոչու-մը։

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Քարդէն Սի-նի վարչութիւնը խորին շնորհակալու-թեամբ ստացաւ Նոր Սերունդին եղած հետեւեալ նուէրները, ընկերուհի Անա-հիտ Սանփանեանի եւ Պ. Գրիգոր Յովա-կիմեանի ամուսնութեան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկին Սանփան Սանփանեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Տէր Մքսէթեան (Սէն Շամօն) 5.000ական ֆրանք, Պ. Գրիգոր Յովակիմեան 2000 ֆր., Պր Մանուէլ Յո-վակիմեան (Սէն Շամօն) 3000 ֆրանք, Պ. Խ. Յովակիմեան (Սէն Շամօն) 2000 ֆրանք։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սիւրժըքթէօզ մը լաւ աշխատող. դոհա-ցուցիչ վճարում։ Դիմել՝
Ets. ARCO, 6, Rue de Mulhouse, Paris (2e)
Ամէն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ։

ՕՐ. ԶՈՒԱՐԹ-ՌՈԶԻՆ ԱԶԱՏԵԱՆ
ԵՒ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Նշանուած

Վանվ   Իսի

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Յովսէփեան կը նուիրեն 1000 ֆր. Իսիի Երեմեան դպրոցին եւ 1000 ֆր. Սեբաստիոյ Մու-րատ Ուսումնասիրացին։

Սրտանց «Յառաջ»էն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր բոլոր անդամ եւ անդա-մուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրա-ւիրէ այս կիրակի օր, ժամը 3ին Երեմեան դպրոցը։ Բոլոր անդամ եւ ան-դամուհիներու ներկայութիւնը անհրա-ժեշտ է։

ԿՈՉ ՔԷՕԹԱՀԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

Ներկայիս կ'ուզենք յայտնել արտա-սահմանի մեր բոլոր հայրենակիցներուն թէ ձեռնարկած ենք պատրաստել պատ-մութիւնը Քէօթահիայի (Կուտինա) հա-յութեան։

Այս նպատակաւ Վիէննայի մէջ կազ-մուած է առժամեայ յանձնախումբ մը։

Ուստի կոչ կ'ուղղենք Քէօթահիացի բոլոր Հայերուն, որպէսզի բարեհաճին յանձնախումբիս տրամադրութեան տակ դնել իրենց մօտ գտնուած պատմական արժէք ներկայացնող բոլոր նիւթերը, յուշեր, կենսագրականներ, նկարներ, նօ-թագրութիւններ հին բարքերու եւ սովո-րութիւններու վրայ, վերջապէս կարեւոր նիւթեր, կարելի եղածին չափ լիակատար ընելու մեր պատմագիրքը, որուն հիմը կազմող կարեւոր աշխատանքներ արդէն տրամադրելի են։

Սիրով նկատի պիտի առնենք նաեւ այն բոլոր թելադրութիւնները որոնք մեր հայրենակիցները մեզի պիտի ուղղեն, մեր ձեռնարկին կատարեալ յաջողութեա-նը համար, յիշատակելով այդ գրքին մէջ այդ աշխատակիցներու անունները։

Ո՞ր Քէօթահիացի հայը պիտի չուզէր, յաւերժացումը իր բնաշխարհին պատ-մութեան, պատմութիւն մը, որ իսկապէս գոյութիւն ունեցած է փառաւոր եւ պան-ծալի։

Վստահ ըլլալով որ մեր այս կոչին ախրայօժար արձագանգ պիտի տան մեր բոլոր հայրենակիցները, զրկելով միեւ-նոյն ատեն իրենց եւ իրենց պարագանե-րուն եւ բարեկամներուն հասցէները, կը յայտնենք կանխաւ մեր շնորհակալու-թիւնները։

Կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հաս-ցէին.

Sarkis KARABETIAN
Biberstrasse 8. WIEN, I. (Autriche)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սգակիրներս՝ Արամ Հիւսեան, իր դուստրը Ագատուհին, ըն-տանեկան պարագաներ, ազգակիցներ եւ բարեկամներ խորապէս ազդուած, շնոր-հակալութիւն կը յայտնենք Ս. Սահակ-Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ քահանայից եւ դպրաց դասուն, Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմի-տէին, Վասպուրականի Հայր. Միու-թիւններու վարչութեանց, եւ բոլոր այն հայրենակիցներուն, ընկերներուն ու բա-րեկամներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուներուն որոնք նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՒՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ, անդրանիկ զաւկիս Նուպարի յիշատակը յաւերժացնելու հա-մար, կը խնդրեմ ընդունիլ գոյն յառ-կացումներս Մարսէյլի ազգ. հետեւեալ կազմակերպութեանց.— Համազգային Մշակութայինի, Հ. Բ. Ը. Միութեան կրթական նպատակին, Կապ. Խաչին, Վասպ. Հայր. Միութեան երկու հազա-րական ֆրանք։ Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, ողբացեալ ընկ. Շ. Միսաքեանի ա-նուան բաժինին երկու հազար ֆրանք։

Սրտանց Պ. Վարդան Պանտիկեանէ՝ նախագահ Վասպուրականի Հայր. Միու-թեան։ Արամ Հիւսեան

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՄԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մառանապետուհի մը, որ միեւնոյն ա-տեն երեկոյեան հսկողութիւն պիտի կա-տարէ, եւ պարտիզպան մը։

Դիմել՝ 1 Պուլվառ տիւ Նօռ, Ռէնսի։ Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառ-քը եւ իջնել Ռէնսի-Փաւիյոն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԷՐ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտէն Տոքթ. Օնորիս Քոզա Վիէննայի Համալսարանին կը նախագահէ

M. PALANQUE

Տուայէն էքսի համալսարանին եւ փրոֆէսէօր Հին Ազգաց Պատմութեան կը խօսին՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Պ. ՋԱՄԱՐԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն-Կամպէթա։

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս-նակցին՝ Օր. Անիթա Սարգսեան, Օր. Ալիս Շահբիրեան, Պ. Սարգիս Պօղոսեան։

Մուտքը մասնաւոր հրաւիրատոմսերով

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՕԹԷԼ ԺՈՐԺ Ե-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ
ՔԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին
Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ։

Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրա-սենեակը, 11Սֆուար Ալպոնի :ԹՐՕ 03-18

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R.C. Seine 376.286
La Directrice : *Arpik MISSAKIAN*

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 20 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7812 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3623

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ե՛ՐԲ ՊԻՏԻ ԶԳԱՍՏԱՆԱՆ

Ճիշդ տարի մը առաջ, 1956 Փետրուար 20ին, Անթիլիասի վեհարանի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը, ազգին կողմէ օրինաւորապէս ընտրուած պատգամաւորներու ջախջախիչ մեծամասնութեան ազատօրէն արտայայտուած քուէներով:

Այդ օրը վերցաւ սուգի քօղը, որ 1952 Յունիս 21էն ի վեր կը ծածկէր Մայր Տաճարի հայրապետական աթոռը:

Կաթողիկոսարանի կանոնագիրը, հիմնուած Ազգային Սահմանադրութեան վրայ, կը տրամադրէր նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարել վեց ամիսէն:

Սակայն վեցը դարձաւ 44 ամիս:

Ու այդ երկար ժամանակամիջոցի ընթացքին բազմազան խաղեր սարքուեցան փոքրամասնութեան կողմէ, որ կռթնած կամազուրկ ծերունի տեղապահի մը վրայ, յաջողեցաւ քանիցս ձգձգել տալ ընտրութիւնը:

Կ'ուզէին երկրորդ Երուսաղէմ մը դարձնել Անթիլիասը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դարաւոր Աթոռն ալ տեղապահով մը կառավարելու դրութիւնը յաւերժացնելով:

Սակայն ազգի մեծամասնութեան կամքը յաղթանակեց:

Տեղապահ Խադ Արք. տեղի տուաւ ի վերջոյ եւ երիտասարդ ու կորովի տեղապահ մը՝ Խորէն եպս. յաջորդեց իրեն:

Ու կաթողիկոսի ընտրութիւնը կատարուեցաւ օրինական սահմաններու մէջ: Կիլիկիոյ աթոռին վրայ բազմեցաւ երիտասարդ ու արժանաւոր կաթողիկոս մը, — Զարեհ Ա. Փայասլեան:

Խորհրդային իշխանութեանց եւ հակադաշնակցական ճակատի — հնչակ, ռամկավար, համայնավար — սարքած դաւերը ի դերեւ ելան:

Ո՛չ մէկ շահ ապահովեց իրենց Վազգէն Ա., որ Էջմիածինէն հեւ ի հեւ թռած էր մինչեւ Միջերկրականի ափերը:

Օրէնքը աւելի բարձր է քան հայրապետական հեղինակութիւնը:

Ազգային Սահմանադրութիւնը տարաւ յաղթանակը եւ ազգընտիր կաթողիկոսին ընտրութիւնը՝ սրտաբուխ շնորհաւորութիւններով՝ վաւերացուեցաւ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի պետական բարձր իշխանութեանց կողմէ:

Այս օրինական ընտրութեան բնական ու տրամաբանական հետեւանքը այն պիտի ըլլար, որ Սուրիա-Լիբանանի հայութիւնը մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած՝ բոլորուէր նորընտիր հայրապետին շուրջ՝ «ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ:»

Դժբախտաբար փոքրամասնութիւնը չընդունեց իր պարտութիւնը եւ չհամակերպեցաւ օրէնքին, հրահրելով երկպառակութիւնը ազգին երկու հոսանքներուն միջեւ:

Վազգէն Ա. տուած էր առաջին գէշ օրինակը՝ մերժելով մասնակցիլ ընտրութեան եւ սարքելով Գահիրէի եպիսկոպոսական ապօրէն ժողովը:

Իրեն հետեւեցան մեր գերապատիւ եպիսկոպոսները՝ չուզելով մասնակցիլ Սեպտ. 2ի օծման:

Բարձրաստիճան կրօնաւորներու այս ընթացքէն քաջալերուած՝ հնչակ-ռամկավար-համայնավար ճակատը եւ կարգ մը մոլորեալներ, կիրքի անձնատուր, տարի մը վերջ ալ շարունակեցին դեռ իրենց անորակելի դաւերը, ծիծաղելի դառնալով յաչս տեղական արաբական իշխանութեանց եւ օտար քրիստոնեայ յարանուանութեանց:

Ծրագրած են «անկախ համայնք», առանձին կաթողիկոսութիւն ստեղծել: Ու մինչ այդ՝ դիմած են յոյն օրթոտոքս եպիսկոպոսին, յունական ծէսով պսակ, մկրտութիւն եւ թաղում կատարել տալու համար...

Այս կարգի աղաւաղ շարժումներու պատճառաւ է, որ հարիւր հազարաւոր Հայեր կորսուած են Լեհաստանի մէջ եւ այլուր:

Մէկ տարին բաւական չեղաւ կիրքերը հանդարտեցնելու:

Ե՞րբ պիտի զգաստանան:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԵՆ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

Երէկուընէ ի վեր, միջազգային քաղաքականութեան կիզուքին մէջ, Իսրայէլի կացութիւնը տագնապալի դարձաւ:

Արդարեւ, Մ. Նահանգները, որոնք իրաւարարի դերին մէջն էին ցարդ, եւ տասնեակ կամ նուազ չափով կը պաշտպանէին Իսրայէլը, ստիպուած են կիրարկել Ազգաժողովին որոշումները: Այզընհաուըր ազդարարած էր Իսրայէլի, որ անմիջապէս պարպէ Կազայի եւ Աքապայի շրջանները: Իսրայէլ պնդեց իր նախապայմաններուն վրայ, պահանջելով որ Մ. Նահանգները կամ ուրիշ մեծ պետութիւն մը հաւաստիք տան թէ Իսրայէլ ռազմականօրէն պիտի պաշտպանուի եգիպտական սահմանային յարձակումներուն դէմ: Ամերիկայի վարիչները կը խորհին թէ համաշխարհային խաղաղութեան համար վտանգաւոր կացութիւն մը կրնայ ստեղծուիլ, եթէ Իսրայէլի մէջ զինուորական յանձնառութեանց տակ մտնեն: Ասկէ զատ, չափազանց դժգոհ են Իսրայէլի բռնած ընթացքէն, որ դրական արդիւնքներ չտալէ զատ, մէկ կողմէն արգելք կը հանդիսանայ «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» կիրարկման, իսկ միւս կողմէ կ'ուշացնէ Սուէզի Ջրանցքին վերաբացումը, միաժամանակ առիթ ընծայելով Նասըրի, որ անզիջող դիրք մը բռնէ:

Ազգաժողովը արդէն որոշ պատժական միջոցներ քուէարկած էր Իսրայէլի դէմ: Եթէ այս վերջինս շարունակէ մերժել եգիպտական հողամասերը պարպել՝ Մ. Նահանգներն ալ ստիպուած պիտի ըլլան հետեւիլ ընդհանուր հոսանքին՝ արաբական աշխարհը սիրաշահելու համար:

Այզընհաուըրի վերջին կոչը, որ կը պահանջէր եգիպտական հողամասերու անմիջական պարպումը, սաստի բնոյթ կը կրէր: Արդարեւ, եթէ Իսրայէլ ենթարկուի, Մ. Նահանգները այլեւս ստիպուած չեն ըլլար ձայնակցիլ պատժական միջոցներու կիրարկման պահանջին: Կացութիւնը բաւական լուրջ է. այդ պատճառով ալ Նախագահ Այզընհաուըր անսպասելի կերպով ընդհատեց իր արձակուրդները եւ աճապարանքով վերադարձաւ Ուաշինկթըն: Բայց եւ այնպէս կը հերքուի այն լուրը, թէ Այզընհաուըր ուզած է անձամբ ներկայ գտնուիլ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին:

× Մ. Նահանգներու Իսրայէլեան դեսպանը, Էպան, Իսրայէլ կանչուեցաւ:

× ՄԱԿի ընդհ. ժողովը հինգշաբթի օր պիտի գումարուի: Եթէ մինչ այդ Իսրայէլ տեղի չտայ, արաբական երկիրները պիտի պահանջեն որ Իսրայէլ պատժուի:

× Իսրայէլի Նախարարաց խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուեցաւ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Մ. Նահանգներու Իսրայէլեան դեսպանը, Էպան: Կը կարծուի թէ շատ կարեւոր որոշումներ պիտի առնուին մինչեւ հինգշաբթի օր:

× Իսրայէլի վարչապետը, Պեն Կուրիոն ունկնդրութեան հրաւիրեց Մ. Նահանգներու դեսպանը եւ անոր յանձնեց Այզընհաուըրի կոչին պատասխանը:

× Եգիպտոսի մէջ կը հաստատուի թէ Սուէզի Ջրանցքին վերաբացումը կապուած է Կազայի եւ Աքապայի շրջաններուն պարպումին հետ: Այնքան ատեն որ Իսրայէլացիները հեռացած չեն եգիպտական հողամասերէն, Նասըր թոյլ պիտի չտայ որ օտար նաւեր անցնին Սուէզէն:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՐՏ. ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՈՒԿԱՅԻ ՀԱՐՑԸ

Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէնպուրկի Արտ. նախարարները առջի օր կարեւոր ժողով մը գումարեցին Փարիզի մէջ, եւ քննեցին «Եւրաթոմ»ի ու միացեալ շուկայի հարցերը:

«Եւրաթոմ»ի հարցը արդէն որոշ չափով լուծուած է, ինչպէս նաեւ Եւրոպայի միացեալ շուկայի ծրագիրը: Վիճաբանութիւնները առաւելաբար կը դառնային վերոյիշեալ երկիրներու հովանաւորութեան տակ գտնուող հողամասերն ալ միացեալ շուկային մասնակից դարձնելու խնդրին շուրջ: Եթէ այս վերջին հարցը չըլլար, համաձայնութիւնը արդէն իսկ ստորագրուած ըլլար հաւանաբար: Արտ. նախարարներու ժողովը չկրցաւ որոշ եզրակացութեան մը յանգիլ Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ ափրիկեան հողամասերուն միացեալ շուկայի ծրագրին մաս կազմելու հարցին շուրջ: Արդարեւ, միւս չորս երկիրները (Գերմանիա, Իտալիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ) արտա-երկրային հողամասեր չունին: Ֆրանսա եւ Պելժիա կը պահանջեն որ միւս չորս երկիրները տարեկան 35 միլիառ ֆրանքով մասնակից դառնան ափրիկեան հողամասերու ծախքերուն, որպէսզի իրաւունք ունենան օգտուելու միացեալ շուկայի ստեղծած առաւելութիւններէն:

Երէկ հարցը պիտի քննուէր վերոյիշեալ վեց երկիրներու վարչապետներուն կողմէ: Պելժիոյ ներկայացուցիչը, Սպաք, «միջին ճամբայ» մը գտած է. այդ ալ քննութեան պիտի առնուի վարչապետներուն կողմէ:

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

ՄԱԿԻ ՔԱՂԱՔ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ազգաժողովին քաղաք. յանձնաժողովը երկուշաբթի օր, Յունաստանի եւ Անգլիոյ պահանջին վրայ, սկսաւ քննել Կիպրոսի թղթածրարը:

Յունաստան կը պահանջէ որ Կիպրոսի ժողովուրդը իրաւունք ունենայ որոշելու թէ ո՛ր պետութեան պիտի միանայ. այլապէս միշտ կռիւներ տեղի պիտի ունենան կղզիին մէջ. ասիկա կրնայ մեծապէս վտանգել միջերկրականեան երկիրներու անդորրութիւնն ու համաշխարհային խաղաղութիւնը: Յունաստանի պատուիրակը, Էվարոֆ, յայտնեց թէ Յունաստան զէնք չի ղրկեր Կիպրոս, այլ միայն քաղաքական գետնի վրայ նեցուկ կը հանդիսանայ կղզիին ժողովուրդին:

Միւս կողմէ, Անգլիոյ պատուիրակը պահանջեց որ Յունաստան չքաջալերէ Կիպրոսի ահաբեկչական շարժումը: «ՄԱԿի Ուխտը կ'ըսէ թէ ժողովուրդները պէտք է իրարու հետ ապրին հաշտ եւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ եւ միջամուխ չըլլան ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն. մինչդեռ քանի տարիէ ի վեր Յունաստան ամէն ձեւով կը հրահրէ ապստամբութիւնը»:

× Կիպրոսի հարցէն զատ Ազգաժողովը պիտի քննէ նաեւ Քաշմիրի խնդիրը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլօքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները դրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Իթալիի Մճղ.	5.000
Պ. Սարգիս Պօղոսեան (Ամերիկա)	1.000
Հիներէն մէկը (Վալանս)	2.000

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Հիներէն մէկը	1.000

«ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»ԻՆ

Պ. Սարգիս Պօղոսեան	1.000

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի Մճղ.	25.000
Ստեփան Ստեփանեան	10.000
Յարութիւն Պիւճիւկեան (Առնուվիլ)	10.000
Լորիս Բաբանեան (Փարիզ)	5.000
Վ. Մ. Մ. (Փարիզ)	5.000
Ս. Միսլեան (Կրընոպլ)	5.000
Արփիար Մարտիրոսեան (Առնուվիլ)	5.000
Կարօ Երանեան (Մարսէյլ)	5.000
Հայկ Խարիեան (Առնուվիլ)	5.000
Լեւոն Թիւթիւնճեան (Ք. Ֆերան)	5.000
Թումանեան (Մարսէյլ)	2.000
Խաչիկ Կարապետեան (Մարսէյլ)	1.000

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ՔԱՐԻՒՂ

Ֆրանսայի Լանտի շրջանին մէջ, Տաքսի եւ Փարանթիսի միջեւ քարիւղի նոր նոր հանք մը երեւան եկաւ: Պեղումներ կը կատարուէին բաւական ժամանակէ ի վեր. Կիրակի առաւօտ, վերջապէս դուրս ժայթքեց քարիւղը, որուն որակը բաւական բարձր է: Մեծ թափով յառաջ կը տարուին պեղումները՝ նոր հանքեր գտնելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարեց թէ Խ. Միութեան նոր Արտ. Նախարարը, Կրոմիքօ, պիտի հետեւի իր նախորդին գծած ուղիին: Ապա մեծ գովեստներ հիւսեց Սթալինի հասցէին զոր կոչեց «ռազմական մեծ առաջնորդ եւ արտաքին քաղաքականութեան վարպետ»:

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ թագուհին եւ Էտինպուրկի դուքսը Լիզպոնա հասան. ժողովուրդը բացառիկ ընդունելութիւն մը վերապահած էր անոնց:

ՓԵՇԹԱՅԻ մէջ սկսաւ «հակայեղափոխականներու» դատավարութիւնը. 12 ամբաստանեալներ կան: Դատաւորները, առաւելագոյն պատիժներ սահմանելու հրահանգ ստացած են:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԺԻԿԱՐԵՒ, որ ցարդ Խ. Միութեան օդային ուժերու ընդհ. հրամանատարն էր, նշանակուեցաւ առեւտրական օդատորմիղին («Աէրոֆլոթ») ընդհ. տնօրէն:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՇԱՒԱՐՇԸ

●

«Մեր Շաւարշ»ը. այսպէս կ՚անուանէինք զինքը Պոլիս: «Մեր»ն էր ու «Մեր»ն ալ կնաց. աւա՜ղ:

Գաշիրէկ էի, երբ սեւ լուրը հասաւ: Հոգեկան պահանջ, ընկերական պարտք մըն էր, Արեւելքէն տուն վերադարձիս կանգ առնել Փարիզ, յարգանքի տուրքս տալու համար մեծ ու արժէքաւոր ընկերոջս յիշատակին:

Փետր. 14ի առաւօտուն, հոգեկան մեծ յուզումով կ՚ուղղուիմ 32 Տրէվիզ փողոցը, «Յառաջ»ի խմբագրատունը: Կը հասնիմ դրան առջեւ. խարկանք ունիմ, մուտքին առջեւ ողջագուրուելու սեղանին կքած մեծ ընկերոջս հետ...:

Աւա՜ղ, իր նկարը միայն, կակաչներով եւ ծաղիկներով պարուրուած: Կանգ կ՚առնեմ պահ մը, հոգիի եւ յոյզի մըրմունջ մը շրթներուս...:

Շաւարշը ոչ եւս է:

Չկայ «Ազատամարտ»եան սերունդի ամենակարկառուն եւ հարազատ ներկայացուցիչը:

Կը ճանչնայի զինք հինէն, 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան օրերէն: Թաղեցիներ էինք, Սկիւտարէն. ինքը՝ փոքր հասակին, Պոլիս փոխադրուած Սեբաստիոյ Զմառայէն:

Ընկերներ էինք նոյն կուսակցութեանը դրօշին տակ, Սկիւտարի Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի Ակումբի հիմնադրութեան թուականէն. մօտիկի մտերիմներ առաջին աշխարհամարտէն վերջ, «Ճակատամարտ»ի շուրջ հաւաքուած ընկերներու կարգին, բոլորս կապուած իրեն հոգեւին:

Զինադադարի այդ օրերուն ամէն կողմէ Պոլիս կը խոնուէր բազմամարդ հայութիւն մը: Վերապրող տարագիր զանգուածներու հետ, տեղացի երիտասարդութիւնը դուրս կ՚ելլէր Թաղատոցներէն, բանտէն, աքսորէն եւ անապատներէն:

Նոր կեանք մը կը սկսէր, ապագայ յոյսերով առլցուն: Հեռուէն «Ազատ ու Անկախ» Հայաստանը մագնիսական զօրութեամբ մը մեզ բոլորս կը քաշէր իրեն ֆիզիքապէս ու հոգեպէս:

Ազգովին եւ կուսակցականօրէն մեծ եռանդ կար կազմակերպուելու, արժանաւոր մէկ տարրը դառնալու համար նորազատ Հայրենիքին:

Պոլիս հաւաքուած երիտասարդութեան մտաւորական եւ գաղափարական զանգուածը տակաւին անպատրաստ էր ազգային վարչական եւ հանրային կուսակցական ղեկը ձեռք առնելու: Ընտրեալ երիտասարդութիւն մը սակայն, Հ. Յ. Դ. դրօշին տակ, կոչուած կը զգար նետուելու հանրային աշխատանքի մէջ:

Չկային մեծերը, տիտանները Հայոց մտաւորականութեան եւ Հայկական Ազատամարտին: Չկար Զարդարեանը, Ակնունին, Վռամեանը, Խաժակը, Շահրիկեանն ու Զօհրապը, փաղանգը գաղափարապաշտ ու փորձուած հանրային գործիչներուն: Կար սակայն հաւատքը ազգային ապագային՝ միլիոնը անցնող ֆիզիքական եւ մտաւոր կորուստէն վերջն ալ:

Կը հիմնուէր «Ճակատամարտ»ը, իբրեւ թերթ, ակումբ եւ կեդրոն կուսակցութեան: Կը վերակենդանանար «Ազատամարտ»եան սերունդը, նորազատ հայրենիքին ծառայելու վճռականութեամբ:

Շաւարշը բանտէն նոր արձակուած էր: Կ՚անցնէր գործի գլուխ, աշխատելու անսահման եռանդով տոգորուած գործակից ընկերներով: Իր անձնական արժանիքներուն հետ, բանտի տառապանքները մեր բոլորին սիրելի դարձուցած էին զինքը: Ան «Մեր Շաւարշ»ն էր:

«Ճակատամարտ» Ակումբը մոլեռանդօրէն հայրենապաշտ երիտասարդութեան սրբատեղին էր դարձած. թերթը՝ անոր առօրեայ պատգամախօսը: Շաւարշ, անվիճելի հեղինակութեամբ, համով հոտով ու բովանդակալից խմբագրականներով, այդ օրերու հանրային կեանքին արտայայտիչն էր:

Դաշնակցութեան 9րդ ընդհ. ժողովին երբ պատուիրակ երթուդարձէն եաք, ան՝ խթան էր եղած, մղելու երիտասարդութիւնը դէպի նոր Հայաստան: Օրուան, մասնաւորաբար պոլսահայ գաղափարական երիտասարդութեան առաջնորդն էր ան: Կը սիրէինք զինքը լիովին. քաղցր էին մեզի համար նոյնիսկ անոր մարդկային քմայքները:

Այդ օրերուն կոչեցինք զինքը «Մեր Շաւարշ»ը: Ան մնաց մնայուն խմբագրապետը մեր թերթին, «Ճակատամարտ»ին, այդ հանգամանքին մէջ պարբերաբար ունենալով ընկերակցութիւնը Յ. Ճ. Սիրունիի եւ ուրիշներու, մինչեւ 1922ի աշունը, իր Պուլկարիա մեկնումի թուականը, Իզմիրի դէպքէն վերջ, Քեմալական Թուրքերու Պոլիս մուտքին զուգահեռ:

Այդ շրջանին, Պոլսոյ մտաւորականութեան մեծ մասը կը պարապէր ուսուցչութեամբ: Դպրոցէ դպրոց օրուան թափառումներէն վերջ, անոնցմէ շատերը կուգային ափ առնել «Ճակատամարտ»ի շէնքը որ ունէր արտակարգ քաշողական զօրութիւն, ամէն մէկը կը ջանար ինքնաբերաբար գործ մը տեսնել, բաց մը գոցել, թերթին պակասը լրացնել: Մէյ մըն ալ տեսնես, սեղանին հակած գլուխը վեր բարձրացնելով «Մեր Շաւարշ»ը թուղթ մը կ՚երկնցնէր քեզի, յօդուած մը գրելու, թաճէն եւ այլ թերթերէ թարգմանութիւն մը ընելու, լեցնելու համար թերթին բաց մնացած մէկ սիւնակը: «Ճակատամարտ»ը կը պատկանէր մէկզմէկ հոտաւետացող գուրգուրոտ մեղուներու ընտանիքի մը: Երանելի՜ օրեր, անցնող օրեր...:

Քեմալական Թուրքերու Պոլիս հասնելէն վերջ, կուսակցութեան պատասխանատու Մարմնի եւ Կեդրոնական Կոմիտէի խառն ժողովին մէջ որոշուեցաւ լուծարքի ենթարկել կուսակցութեան Պոլսոյ կազմը, հեռացնել վտանգուած ընկերները Պոլսէն եւ թողուլ Պոլսոյ մէջ փոքր կորիզ մը թերթին շուրջ, թերթի հրատարակութիւնը շարունակելու եւ ընկերներու մեկնումը դիւրացնելու համար:

Շաւարշը անշուշտ առաջին կարգի վտանգուածներէն էր: Պէտք էր մեկնիլ, առաջին իսկ առիթով:

Մեծ դժուարութեամբ եւ կուսակցական օրինական հարկադրանքի տակ միայն կրցանք զինքը Պոլսէն ճամբու դնել: Այնքան էր յամառ ու անդրդուելի իր անձնական համոզումներուն մէջ: Անոր համար, կուսակցական մտաւորականն ու առաջնորդը, ինքը պիտի ըլլար ինքզինքը առաջին իսկ վտանգին ենթարկողը, յօրինակ ժողովրդին: Եթէ պէտք էր տառապիլ եւ զոհուիլ, ան էր որ առաջին անգամ պիտի ենթարկուէր այդ տառապանքին ու զոհողութեան:

Շաւարշին մէջ կ՚ապրէր լման Մարդը, Հայը եւ անշահախնդիր Դաշնակցականը:

Պոլսէն ելլելէ յետոյ, անցնող երեսուն եւ հինգ տարիներու ընթացքին, պարբերաբար տեսայ զինքը: Ան արդէն մեր կազմակերպութեան հաւընտիր ղեկավարներէն մէկն էր: Անոր մէջ սակայն ամէնէն առաջ կ՚ապրէր Մարդը: Մարդը՝ բնութենէն ստացած կատարելութեան բոլոր բարոյական ու գաղափարական յատկանիշներով, մարդը՝ անսեթեւեթ, այլասէր ու իր անձին համար տէրվիշական բոլոր գծերով:

Ոմանք, դատելով իր արտայայտութիւններէն, կը կարծէին թէ յոռետես մըն էր ան: Երբեք. դժգոհ մըն էր կեանքէն: Անոր բանաստեղծ հոգին, կ՚ուզէր տեսնել կատարեալը իր շուրջը: Հոգին կը վրդովուէր ի տես իր շրջապատի թերութեանց եւ պակասներուն: Անոր էութեան մէջ կար աշխարհ մը լրիւ եւ ամբողջական. բաղդատմամբ իր ներքին աշխարհին, իր շրջապատը կը գտնէր պակաս ու անբաւարար: Իր այդ դժգոհութիւնը կը յայտնէր խօսակցին, իրեն համար խիստ սովորական դարձած մէկ շարժումով — ուսերը թօթուելով:

Շաւարշ բանաստեղծ մըն էր առաւելապէս: Ինքնատիպ, արձակագիր բանաստեղծ մը հրապարակագրի գրչով:

«Յառաջ»ը եղաւ իր ձեռակերտը: Աւելի ճիշտ կ՚ըլլար ըսել իր հոգեկերտը:

Երկրումէն բերաւ իր հետ, իր շատ սիրած այդ անունը:

Ֆրանսայի մէջ երեսուն եւ աւելի տարիներ ան՝ «Յառաջ»ի բեմէն ամէն օր ապրեցաւ տարագիր հայութեան առօրեան:

«Յառաջ» տեղերք մըն էր իրեն համար: «Յառաջ»ի էջերուն մէջ ամէն քսանըչորս ժամը անգամ մը ան կը փռէր իր խոհերը, դառն թէ քաղցր շղարշով մը պարուրուած:

Բարձր ու տարածուն տեսլականներով տոգորուն այդ մարդը չէր գոհանար ատով. — «Այնքան բան կայ ըսելիք ու գրելիք, որ անհնար է երկու ժամ կեանք ունեցող օրաթերթի մը էջերուն մէջ խտացնել», կը գանգատէր յաճախ:

Օրուան ընթացիկ եւ շատ անգամ գործնական կեանքի հետ կապուած մանրամասնութիւնները կը դառնացնէին իր բանաստեղծի հոգին եւ կը կարծեմ թէ այդ յուզումները, աւա՜ղ, ճակատագրական եղան իրեն համար:

«Յառաջ»ի էջերուն մէջ, խմբագրականի կամ «Օրը Օրին»ի ձեւին տակ ամէն օր Հայ Մարդն էր որ կը յայտնուէր:

Հոգեմաշ գրչով մը հետամուտ, Հայու ֆիզիքական համրանքին — այս բառը շատ էր սիրելի իրեն համար:

Ան եղաւ, իր առօրեայ թերթի էջերէն, հայ լեզուի եւ մշակոյթի պահապան հրեշտակը:

Օտար երկինքներու տակ ծնած Հայորդիներու եւ նոր սերունդի սիրելի «Հայրիկը հոգեւոր»:

Խարանեց ապազգայնները ինքնատիպ եւ հատու գրչով:

Սուր էր լեզուն, երբ կը զարնէր, բայց եւ մարդկային: Այնքան անկեղծ ու սրտագին սակայն, որ շատ անգամ ծունկի կըբերէր ամենաբիրտ հակառակորդն իսկ:

Մէկ ինքնատիպ նախադասութիւնով, գրեթէ ամէն խմբագրականի մէջ, խորիմաստ գիւտ մը ունէր, իբր մեծագոյն շնորհք իր հրապարակագրի գրչին:

Յեղափոխական էր խառնուածքով: Ատոր համար Դաշնակցական էր: Գիտէր սակայն, այդ խառնուածքը տեղին եւ պատշաճութեան սահմաններուն մէջ գործադրել:

Ատոր համար յարգուեցաւ ամենաթունդ հակառակորդէն իսկ:

Սիրելի Շաւարշ, պարտքդ լրիւ կատարեցիր: Ապրեցար իբր Մարդ, Հայ եւ Դաշնակցական:

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

●

Վերջին օրերուն, Կրեմլին անգամ մը եւս փորձեց համշխարհային քաղաքականութեան ղեկը իր ձեռքն առնել: Պարզ է թէ միայն անմեղ եւ բարի նպատակներ չեն թաքնուած Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի ներկայացուած առաջարկութիւններուն ետին: Իրականութիւնն այն է որ խորհրդային վարիչները մտահոգուած են Մ. Նահանգներու ձեռք ձգած յարաճուն գերակայութենէն՝ արաբական աշխարհէն ներս: Ամէն ձեւով կ՚ուզեն հաւասարակշռութիւնը պահել եւ իրենց ի նպաստ ստեղծուած համակրական մթնոլորտը լաւագոյնս շահագործել:

Շեփիլովի առաջարկութիւնները նորութիւն մը չեն: Անցեալ Ապրիլին անգամ մըն ալ փափաք յայտնած էր, որ «չորս մեծերը» քով քովի գան եւ արեւելեան Միջերկրականի հարցերը փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծեն: Բուլկանին եւ Խրուշչեւ, դէպի Անգլիա կատարած իրենց այցելութեան ժամանակ, կրկնած էին իրենց առաջարկութիւնը, որ վերապահ եւ պաղ ընդունելութեան մը արժանացած էր: Արդարեւ, Անգլիա կ՚ապաստանէր Պաղտատի Ուխտին ետին: Մ. Նահանգները լրջօրէն նկատի իսկ չառին խորհրդային առաջարկութիւններով, որոնց բնոյթը քարոզչական կը նկատէին: Միայն Ֆրանսան էր, որ համաձայն էր չորսերու ժողով հրաւիրելու, բայց մինակը չէր կրնար բանակցութիւններ վարել Մոսկուայի հետ: Խորհրդային վարիչները, իրենք իսկ յայտնեցին Կի Մոլէի եւ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

ԱԼԻ ՌԻԶԱՅԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

Գրասենեակին մէջ կը գտնուէին 1 պաշտօնական եւ մէկ գաղտնի ոստիկան: Իսկ սալոնին մէջ կը գտնուէին 7 հոգի, երկու պաշտօնական ոստիկան Քըմը Սիասիէն, երկու պաշտօնական ոստիկան ալ արդելարանի կողմէ ղրկուած՝ Շաւարշի հսկողութեան համար, ինչպէս նաեւ երկու գաղտնի ոստիկան եւ մէկ սենեկապան: Ռէշատ պէյի լուր տուի թէ Շաւարշը բերուած է: Հազիւ երկու վայրկեան մը մնացեր էր Ռէշատ պէյի մօտ:

Շաւարշը Ռէշատ պէյի գրասենեակը տանելու համար վերադարձայ գրասենեակս: Ներս մտայ եւ «Հրամմեցէք» ըսի: Սալոնը ոստիկաններով լեցուած ըլլալուն, ես առջեւէն, Շաւարշը ետեւէս սկսանք քալել: Սալոնին մէջտեղը հասեր էինք: Սպասաւորը գաւաթ մը ջուր բերեր էր, Շաւարշի խնդրանքով: Շաւարշ սպասաւորին ձեռքէն առաւ գաւաթը եւ սկսաւ խմել:

ՋՈՒՐԸ ԽՄԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

— Ինչո՞ւ չէք գար տակաւին, կը պոռար այդ պահուն Ռէշատ պէյ ինծի:

Գացի մինչեւ Ռէշատ պէյի գրասենեակին դուռը եւ ըսի.

— Ջուր կը խմէ: Հիմա պիտի բերենք:

— Այս մարդն ալ ամէն անգամ որ հարցաքննութեան բերուի, այսպէս ջուր կ՚ուզէ, — ի՞նչ կը նշանակէ այս:

Ռէշատ պէյ աւարտած չէր խօսքը, երբ աղմուկ մը փրթաւ սալոնին մէջ: Գլուխս ետեւ դարձուցի, սալոնին կողմը նայեցայ, տեսայ որ Շաւարշը, ձեռքի գաւաթը յանկարծ ոստիկաններուն նետելով, այդքան մարդոց մէջէն արագաբար վազեց դէպի սանդուղները:

Սպասաւորը, ջուրը բերած ժամանակ, սանդուղի վրայի սալոնի ապակեպատ դուռը բաց ձգած ըլլալով, Շաւարշ նետուեցաւ դէպի սանդուղները: Մինչ ոստիկաններուն հետ, բռնելու համար զինք, ետեւէն կը վազէինք, ցաւով տեսանք որ Շաւարշ ինքզինք վար նետեց սանդուղներէն: Երբ Շաւարշ ինքզինք վար նետեց սանդուղներէն, Բ. եւ Ա. յարկի սանդուղներուն փայտեայ բազրիքներուն զարնուելով՝ կը կոտրէ բազրիքները, այս պատճառով իր անկման սաստկութիւնը կը նուազի: Երբ ետեւէն հասանք, Շաւարշ վարի յարկը, գետինը պառկած՝ ծանր ծանր կը շնչէր:

Ռէշատ պէյ անմիջապէս հրաւիրեց հերթապահ բժիշկը: Բժիշկին քննութենէն վերջ տեսնուեցաւ, որ մարմնոյն մեծ վնաս մը (Էսասլը պիր սաքաթլըք) չէ հասած, բայց երբ ըսաւ որ տասը օր մը հանգիստի պէտք ունի, յետաձգուեցաւ հարցաքննութիւնը:

Զարմանալի է որ այս անկումին իբրեւ հետեւանք Շաւարի բան մըն ալ չէր եղած: Իր անկումէն երեք օր վերջ բարուոքեցաւ վիճակը: Սակայն բժիշկին տեղեկագրին համաձայն տասը օր հանգստացուած ըլլալով, նորէն չհարցաքննուեցաւ:

ՍՈՒՏ ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆ

Երբ ինք եւս տեսաւ որ իր անձնասպանութեան փորձը արդիւնքի մը չյանգեցաւ եւ հասկցաւ որ բժշկական տեղեկագրով տրուած պայմանաժամէն վերջ նորէն հարցաքննութեան պիտի հրաւիրուի, այս անգամ խենթ ձեւացաւ եւ սկըսաւ գլուխը պատերուն զարնել, ինչպէս կը հաղորդէր Միւթէֆերրիքայի ոստիկանապետը: Այս պատճառով հրաման տրուեցաւ կապել ոտքերն ու ձեռքերը: Բայց եւ այնպէս չհարցաքննուելու եւ «իֆատէ» չտալու համար, սկսաւ գլուխը զարնել գետին:

Այս կացութեան մէջ, հսկողութեան համար երկու պաշտօնական ոստիկան եւս յատկացուեցաւ իրեն, որպէսզի անձնասպանութեան միջոց չտրուի: Մօտ քսան օր այսպէս սուտ խենթ վիճակով հսկողութեան տակ մնաց: Երբ տեսաւ որ սուտ խենթութենէն ալ օգուտ չկայ, հրաժարեցաւ այդ փորձէն ալ:

Քանի մը օր վերջ, Ռէշատ պէյի նամակ մը գրելով կը յայտնէր թէ պիտի պատասխանէ տրուած հարցումներուն: Ու նորէն Քըմը Սիասի բերուեցաւ:

Սակայն դարձեալ չպատասխանեց տրըուած հարցումներուն, «լուր չունիմ, չեմ գիտեր» ըսելէ զատ ուրիշ բան չըսաւ: Ասոր վրայ մինչեւ այդ օրը իրմէ առնուած պատասխաններէն ամփոփում մը ընելով, զինք յանձնեցինք պատերազմական ատեանին:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԲԵՐԴԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ

Պատերազմական ատեանը զայն դատապարտեց հինգ տարուան բերդարգելութեան եւ ղրկուեցաւ կեդրոնական բանտ:

Շաւարշն ալ այս ձեւով ազատեցաւ:

(8 եւ վերջ)

Փինոյի. «Մենք լաւ գիտենք թէ խորքին մէջ մեզի հետ էք, բայց չենք ուզեր ձեզ դժուար կացութեան մատնել եւ ձեր անգլիացի բարեկամներուն դէմ հանել»։

Ֆրանքեւխորհրդային այս սխրալիր յարաբերութիւնները որոշ գժգոհութիւն պատճառած էին կարգ մը արաբական երկիրներու մէջ. Սուրիոյ թերթերը բուռն յօդուածներ գրեցին Խ. Միութեան դէմ։

Ասոր վրայ էր որ Շեպիլով ձեռնարկեց իր միջին արեւելեան շրջապտոյտին։ «Պատահաբար» Եգիպտոս գտնուեցաւ ճիշդ այն պահուն, երբ անգլիական վերջին զօրաբաժինները կը հեռանային եգիպտական հողէն. շատեր խորհրդանիշ մը տեսան այս զուգադիպութեան մէջ։ Բայց հակառակ ամէն բանի, Խ. Միութիւնը տակաւին կը զգուշանար բացէն ի բաց օգնել Եգիպտոսի։ Արդարեւ, երբ Մ. Նահանգները մերժեցին Ասուանի ամբարտակին շինութեան ծախքերը հոգալ, Խ. Միութիւնն ալ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ առաջարկած կամ մտքէն իսկ անցուցած չէ փոխարինել Մ. Նահանգներու կողմէ մերժուած օգնութիւնը։

Պէտք եղաւ որ Սուէզի եւ Հունգարիոյ դէպքերը պատահին, որպէսզի Մոսկուա բացէն ի բաց Եգիպտոսի տեսակէտները պաշտպանէ՝ Լոնտոնի ու ՄԱԿի մէջ եւ ի վերջոյ ռազմադաշտին վրայ... Բուլկանինի սպառնական յայտարարութիւններով։

Եգիպտոսի մէջ զինադադարէն անմիջապէս վերջ, արաբական երկիրները այլեւս համոզուած էին թէ Եգիպտոս իր փրկութիւնը կը պարտի Խ. Միութեան։ Հետեւանքը այն եղաւ, որ ծայրայեղները, ինչպէս Եգիպտոս եւ Սուրիա, ամբողջովին կապուեցան խորհրդային սանձին, բայց չափաւորները — Իրաք, Լիբանան, Սուտան, Լիբիա եւ վերջերս՝ Արաբիա, Յորդանան, աւելի խստացուցին իրենց հակահամայնավար պայքարը եւ իրենց դիրքով ցոյց տուին, որ կը նախընտրեն ամերիկեան բարեկամութիւնը, քան ռուսական խոստումները։ Դիրքերու այս ճշդորոշման մէջ, ի հարկէ մեծ դեր խաղաց «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը», որ կը ձգտի արաբական աշխարհը սիրաշահելով Խ. Միութեան ազդեցութիւնը չէզոքացնել Մ. Արեւելքի մէջ։ Ինչ կը վերաբերի արաբական աշխարհը սիրաշահելուն, Ռուսերը լաւ գիտեն թէ նիւթական յատկացումներու հարց է, թէ իրենք այդ մարզին մէջ չեն կրնար մրցութեան ելլել Մ. Նահանգներուն հետ։

Ի՞նչ ընդունելութիւն պիտի վերապահուի Շեպիլովի նոր առաջարկութեան։ Անգլիա այլեւս չի կրնար պաշտպանել Պաղտատի Ուխտին ետին, որովհետեւ այդ Ուխտը բաւական խախտած է այժմ։ Իսկ Մ. Նահանգներու հետաքրքրութիւնը փոխադրուած է աւելի հարաւ, դէպի Արաբիա։

Տակաւին շատ կանուխ է նախատեսութիւններ ընելու համար. բայց կրնայ պատահիլ որ խորհրդային առաջարկութիւնները այս անգամ քիչ մը աւելի բարեացակամ ընդունելութեան արժանանան, քան անցեալ Ապրիլին։

Իսկ Շեպիլովի պաշտօնազրկումն ու Կրոմիքոյի Արտաքին Նախարար նշանակուիլը ոչինչ կը փոխէ կացութենէն. ընդհակառակն, խորհրդային առաջարկութիւնները նոյնիսկ աւելի լուրջի կրնան առնուիլ։

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՑ ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ...

Այս էր պատգամը, քառասուն տարի առաջ, զոր յղեց Ամերիկայի Նախագահ Ուտրօ Ուիլսըն ամերիկեան ծերակոյտին, կոչ ուղղելով որ Համաձայնականները եւ Երրեակ Զինակիցները յայտարարեն իրենց նպատակը, թէ ի՞նչ կ՚ուզեն վերջ ի վերջոյ, թէ ինչո՞ւ պատերազմի մտած են եւ չեն կրնար հաշտուիլ...։

Այսպէս է որ Եւրոպա կորսնցուց իր առաջնութիւնը եւ Ամերիկա դարձաւ իրաւարար։

Գերմանացիները պատասխանեցին ընդծովեայ պատերազմով եւ կը կարծէին թէ Անգլիան շուտով ծունկի պիտի բերեն։ Ամերիկա մտաւ կռիւին մէջ եւ Ֆրանսայի ճակատը զօրացուց։ Այդ թուականէն քիչ օր ետքը սկսաւ Ռուսաստանի յեղափոխութիւնը։

Համաձայնականները պատասխանեցին Ուիլսընի կոչին թէ կը պահանջեն Պելժիոյ եւ Սերպիոյ ազատումը, բռնաբարմանց հատուցում եւ փոքր ազգերու ինքնորոշման իրաւունք։

... Ծանօթ է պատմութիւնը։ Ուիլսընի գաղափարական սկզբունքը կէս ճամբան մնաց։ Վերսայլի դաշնագրէն ետք, համաձայնականները սկսան տեղի տալ, որովհետեւ իրարու մէջ անհամաձայն էին եւ նոյնիսկ Սեւրի դաշնագրին տեղ Լոզանի խեղճուկ պայմաններուն ինկան։ Ուիլսընի գծած Հայաստանի սահմանները դարձան անիրական եւ Ամերիկա գոհացաւ «դիտող»ի դիրքով։ Գոհացաւ «Լոզանը չեմ ճանչնար» սովորական յանկերգով։ Իսկ հիմա՞, երկրորդ անգամ փորձուելէ ետք։ Ի՞նչ կը խորհին արդեօք Ամերիկացիները՝ եթէ միայն պատմութիւնը թղթատեն...։

Յուսա՞նք որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ութսուն ազգերու ներկայացուցիչները պիտի յաջողցնեն խաղաղութիւնը առանց յաղթութեան...։

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ ՋԱԽԱՐԵԱՆ ԿՐԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ. կազմեց՝ Գէորգ Պարսումեան։ Հրատ. Ջախարեան Կրթ. Միութեան, Հալէպ 1956։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՂԲ. ՆԿԱՐԻՉ Սարգիս Խաչատուրեանի որմնանկարներուն ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է Նիւ Եորքի մէջ։ Այս ցուցահանդէսը, որ կը զուգադիպի տաղանդաւոր նկարիչին մահուան 10րդ տարելիցին, դրուած է Հնդկաստանի հիւպատոսին հովանաւորութեան ներքեւ։ Բացման օրը խօսք առաւ նաեւ ՄԱԿի հնդիկ պատուիրակը, Քրիշնա Մենոն։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ֆիլատելֆիոյ մէջ մահկանացուն կնքած է ընկեր Յովսէփ Գայաճանեան։ Հանգուցեալը հաւատաւոր դաշնակցական մըն էր եւ երկար տարիներ վարած էր «Հայրենիք»ի գործակալի պաշտօնը։

× Պէյրութի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Սուրէն Բուջիկեան, Տիգրան-Ծամհուր կոմիտէութեան գործօն եւ սիրուած անդամներէն։ Իր բաժինը բերած էր նաեւ Ջար-Սանճաքի բնագաւառին պատմութեան պատրաստութեան մէջ։

× Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ մահկանացուն կնքած է ընկեր Վարդան Պօզմաճեան։ Հանգուցեալը ծնած էր Կարին, 1891ին։ Կրթութիւնը առած էր ծննդավայրին Ամերիկեան Միսիոնարներու դպրոցին մէջ։ 17 տարեկանին կը հաստատուի Մ. Նահանգներ, ուր կը մտնէ Հ. Յ. Դ. շարքերը եւ երկար տարիներ կը ստանձնէ պատասխանատու գործեր։ Երկար ժամանակ եղած է նաեւ Սան Ֆրանսիսկոյի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ հոգաբարձու։

ՄԱՐՕ ԱՃԷՄԵԱՆ դաշնակի նուագահանդէս մը տուած է Սան Ֆրանսիսքոյի մէջ՝ ի նպաստ Հունգար տարագիրներուն։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Թեմին ընտրական շրջաններէն եօթին մէջ տեղի ունեցած են Թաղական ընտրութիւններ։ Քուէարկելու իրաւունք ունեցողներուն 90–95 առ հարիւրը մասնակցած են ընտրութեանց՝ խաղաղ եւ կարգապահ մթնոլորտի մը մէջ։ Ընտրական յանձնախումբեր եւ ազգային իշխանութեանց ներկայացուցիչները հսկած են ընտրութեանց կանոնաւորութեան, եւ հաստատած՝ քուէարկութեան օրինաւորութիւնը։

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ յաջող նուագահանդէս մը տուած է Պէյրութի Իւնեսքոյի սրահին մէջ։

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ մը հաստատուած է Քալիֆորնիոյ մէջ հանգուցեալ Տիկին Ա. Գարակէօզեանի յիշատակին, ըստ իր ամուսնոյն փափաքին։

Փոխան ծաղկեպսակի նուէրներէն հաւաքուած է 1500 տոլարի գումար մը, որ պիտի յատկացուի այդ նպատակին։ Տարեկան 250 տոլար ալ պիտի տայ հանգուցեալ տիկնոջ ամուսինը։

Այս «Անահիտ» մրցանակին կազմակերպութիւնն ու ղեկավարութիւնը յանձնուած է Համազգային Մշակութային Ընկերութեան Կեդր. Վարչութեան (Պէյրութ)։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Վերջերս գրած էինք թէ Անգարայի մէջ 8 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Մեթին Թօքեր, որ քանի մը տարի առաջ վարկաբեկիչ յօդուածներ հրատարակած էր Միւքերրեմ Սարոլ նախարարին դէմ։ Այժմ կուտանք կարգ մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ։

Մեթին Թօքեր Իսմէթ Ինէօնիւի փեսան է։ Ինէօնիւ բանտին մէջ այցելութիւն տուած է իր փեսային, որուն մազերը բանտային ներքին կանոնագրին համաձայն, մեքենայով խուզուած են։

Պոլսոյ լրագրական կաճառէն խումբ մը ուսանողներ բանտարկեալին ղրկած են հետեւեալ հեռագիրը. «Առաջին առիթով հաճեցէք մեզի ղրկել ձեր մազերը, որոնք կտրուեցան գաղափարական պայքարի մը սիրոյն...»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԱՆՁԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔԸ

Ներածման ապրանքներուն վրայ առնուելիք գանձային տուրքի ծրագիրը վաւերացուեցաւ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովի Առեւտրական Յանձնաժողովէն։ Շատ մը ապրանքներու վրայ նշանակուած է 40 առ հարիւր մաքսային տուրք։

Այս որոշման որպէս հետեւանք, յարակից ծախքերով 80 առ հարիւր բարձրացան ներածման ապրանքներու գիները։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

«Ի՞նչպէս էք». քաղաքավարական այս պարզ հարցումը ամէն լեզուի մէջ կը գործածուի, սակայն անոր բառական թարգմանութիւնները կուտան հետեւեալ զանազան պատկերը.

Անգլերէն.— Ի՞նչպէս կ՚ընէք։

Ֆրանսերէն.— Ի՞նչպէս կը կրէք դուք ձեզ։

Իտալերէն.— Ի՞նչպէս կը կենաք։

Գերմաներէն.— Ի՞նչպէս կը գտնէք դուք ձեզ։

Յունարէն.— Ի՞նչ կ՚ընէք։

Շուէտերէն.— Ի՞նչպէս կրնաք։

Ռուսերէն.— Ի՞նչպէս կ՚ապրիք։

Լեհերէն.— Ի՞նչպէս ձեր անձին տէրը կ՚ըլլաք։

Արաբերէն.— Ի՞նչպէս է ձեր վիճակը։

Չինարէն.— Ի՞նչպէս է ձեր ստամոքսը։

Պարսկերէն.— Ձեր շուքը անպակաս ըլլայ մեր վրայէն։

ՆԻՇԱՂ

Երկու բարեկամուհիներ կը խօսին.

— Թատրոնէն գոհ մնացի՞ր։

— Ո՛չ։ Բնա՛ւ, կը պատասխանէ երկրորդը։

— Ինչո՞ւ։ Ներկայացումը լաւ չէ՞ր։

— Ո՛չ, ներկայացումը գէշ չէր։ Դադարները շատ կարճ էին եւ շատեր չտեսան նոր վերարկուս։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (268)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Ձիու ցնցումը մի կողմից անդադար յարձակումները դէպի պատերազմի դաշտի զանազան դիրքերը, միւս կողմից, աւելի եւ աւելի սաստկացնում էին արեան հոսումը։ Կռիւների հրատապ ջերմութեան մէջ, ամբողջ օրը նա ա՛յն աստիճան յափշտակուած էր իւր գործողութիւններով, որ բնաւ չնկատեց թէ ինչ է կատարւում իւր հետ, մինչեւ իսպառ արիւնաքամ եղաւ, թուլացաւ եւ ընկաւ...։

Մինչ երկաթեայ մարդը այսպէս տանջւում էր օրհասական տագնապի մէջ, այդ միջոցին Սամուէլը, իւր ըղձալի բաղձանքներին հասած, գերիներին ազատած, շտապում էր դէպի հօր չիկակարմիր վրանը։ Նա շտապում էր ազատելու հօր դագաղը, որովհետեւ վախենում էր, մի գուցէ լեռնականները, իրանց անզուսպ կատաղութեան մէջ, յարձակուէին հանգուցեալի վրանի վրայ, եւ իրանց վրէժխնդրութիւնը գործ դնէին նրա դիակի վրայ, պատառ պատառ անելով, եւ կռուի դաշտի երեսին ցրուելով։ Նա գնում էր իւր վերջին պարտքը, յարգանքը մատուցանելու իւր հօրը։ Թէեւ նրա բոլոր ցանկութիւնները արդէն կատարուել էին, թէեւ նա այժմ իրաւունք ունէր լիապէս ուրախ լինելու, բայց, ընդհակառակն, խիստ տխուր էր։ Տխուր էր, որովհետեւ պիտի հանդիպէր այն սգաւոր դագաղին, որի մէջ դրուած էր իւր ձեռքով սպանուած հայրը։

Բայց հօր փոխարէն, ճանապարհին հանդիպեց նրան կիսամեռ Մերուժանը։

Երբ Սամուէլը իւր ասպախումբով անցնում էր, յանկարծ գիշերային խաւարի միջից լսելի եղաւ ձիան խրխնջալու մի խիստ թախծալի ձայն, որ, կարծես, օգնութիւն էր կանչում։ Սամուէլը դիմեց դէպի այն կողմը։ Նրա աչքերին ընկաւ Մերուժանի յայտնի նժոյգը, որ իւր ճերմակութեամբ բաւական պարզ կերպով նըշմարւում էր գիշերային մթութեան մէջ։ Նա դարձաւ դէպի իւր խումբը, ասելով.

— Իսկոյն մի ջահ վառեցէ՛ք։

Պատանի Յուսիկը վառեց ջահը։

Մերուժանը դեռ թաւալւում էր իւր արեան մէջ։

Սամուէլը տեսաւ եւ նրան տիրեց մի տեսակ ապշութիւն, որ առաջ էր գալիս սաստիկ ուրախութիւնից եւ սաստիկ բարկութիւնից։ Ցած իջաւ ձիուց, եւ մի քանի րոպէ, անշարժ կանգնած, նայում էր մահամերձ հերոսի վրայ, եւ իւր ալետանջ անվճռականութեան մէջ, չգիտէր, թէ ինչպէս պէտք էր վարուել նրա հետ՝ — արդեօք կտրե՞լ վերջին շունչը, թէ թողնել։

Ձիաների յանկարծական ոտնաձայնը փոքր ինչ յուշի բերեց օրհասականին։

— Այստեղ մարդ կա՛յ, ձայն տուեց նա, աշխատելով գլուխը վեր բարձրացնել, որը դարձեալ ընկաւ գետնի վրայ։

— Կա՛յ, պատասխանեց Սամուէլը։

— Ի՞նչպէս վերջացաւ կռիւը։

— Թշնամիները յաղթեցին։

— Յաղթեցի՞ն, բացականչեց նա եւ կրկին փորձեց բարձրացնել ծանրացած գլուխը։

— Այո՛, յաղթեցին, կրկնեց Սամուէլը։

Բօթաբեր լուրը այն աստիճան ուժգին հարուածով ցնցեց նրա մռայլուած ուղեղը, որ նա բոլորովին սթափուեցաւ։ Մի քանի վայրկեան տիրեց նրան մի տեսակ խորհրդաւոր լռութիւն, յուսաբեր սրտի եւ հոգեկան մաքառման դա՛ռն լռութիւն։ Բաց արեց պղտոր աչքերը, բայց ոչինչ տեսնել չկարողացաւ։

— Ես Մերուժանն եմ, վերջապէս ասաց նա նուաղած ձայնով։ Ամէն ինչ վերջացած է ինձ համար... Ցանկանում եմ մեռնել, բայց մահը փախչում է ինձանից... Փորձում եմ սպանել ինձ, բայց չեմ կարողանում...։ Եթէ դու իմ լաւ զինուորներից մէկն ես, եթէ դու սիրում ես քո հրամանատարին, կատարի՛ր այդ վերջին ծառայութիւնը, մերկացրու սուրդ եւ հանգստացրու ինձ...։ Մա՛հ եմ ցանկանում, եւ թո՛ղ իմ սիրելի զինուորի ձեռքից ստանամ նրան, եւ ո՛չ իմ թշնամիներից...։

Նա լռեց, եւ մի քանի րոպէից յետոյ կրկին ընկաւ տենդային զառանցումների մէջ։

ՐԱՖՖԻ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ անգլեւյորդանանեան համաձայնութեան ստորագրումէն անմիջապէս վերջ, հաւանականութիւն կայ որ Եգիպտոս, Սուրիա, Իրաք եւ Յորդանան ստեղծեն համադաշնակցային միութիւն մը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Պատերազմ. նախարարը, Տընքան Սէնտիս Երեսփ. Ժողովին առջեւ կարդաց ֆրանքեւանգլիական վերջին բանակցութեանց մասին կարեւոր տեղեկատուութիւն մը:

ՓՈՍՏ-ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ պաշտօնեաները նոր գործադուլի մը պիտի սկսին այսօր: Գործադուլը պիտի տեւէ առնուազն 48 ժամ:

ՍՈՒՐԻՈՅ Արտ. նախարարը բողոքագիր մը յանձնեց Իրաքեան դեսպանին. ցաւ յայտնելէ վերջ, որ Իրաք արաբական միւս երկիրներու խմբակէն անջատ քաղաքականութիւն կը վարէ, կը բողոքէ թէ Իրաքի կառավարութիւնը կը քաջալերէ հակասուրիական դաւադրութիւնները:

«ԻՐԱՔ ՓԵԹՐՈԼԻՈՒՄ» նաւթային ընկերութեան վարիչ մարմինը ժողով գումարեց Լոնտոնի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ելմտական նախարարութիւնը հաղորդեց թէ եւրոպական շահաբաժիններով գործող 62 եգիպտական ընկերութեանց վրայ դրուած դրամական արգելքը վերցուած է:

ԹՐՈՒՄԸՆ, Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Ֆլորիտայի մէջ ճառ մը խօսեցաւ եւ «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը» անկատար ու անբաւարար յորջորջեց:

ՄԱԼԱԲԱՐԹԻ, իտալացի աշխարհահռչակ գրադէտը հիւանդ պառկած է Չինաստանի մէջ: Իտալացի երկու բժիշկներ կանչուեցան զինքը դարմանելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախագահը, Քամիլ Շամուն Լիբանան հրաւիրեց Արաբիոյ Իպն Սէուտ Թագաւորն ու Իրաքի Ֆայսալ Թագաւորը, որպէսզի Պէյրութի մէջ խորհրդակցին Միջինարեւելեան քաղաքականութեան մասին:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ բանակներուն ընդհ. հրամանատարը, զօր. Նորսթէտ, որ Իտալիա կը գտնուէր, երէկ հասաւ Հոլանտա: Կարեւոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Ժուլիանա Թագուհիին, վարչապետին եւ Պատերազմ. նախարարին հետ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահը, Թէոտոր Հէօյս, որ 73 տարեկան է, Թոքատապէ կը տառապի:

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի

Կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ զաւեշտներ: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Յ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Ձմեռն անցաւ» Սըրուանձտեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Պիւֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«1957Ի ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ»

664 մեծադիր էջերով, հարիւրաւոր հին ու նոր նկարներով եւ ճոխ ու շահեկան բովանդակութեամբ:

Կը ծախուի «Յառաջ»ի խմբագրատունը, ինչպէս նաեւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ:

Մարսէյլի մէջ դիմել Ա. Շահպազեանին, 49 ռիւ տէ Փըթիթ Մարի, Մարսէյլ:

Գին՝ 1200 ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պարոն Կիրիճեան Հարեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Ղազարոսեան, ժորժ Հարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄՐԲՈՒՀԻ ՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ամուսնոյն ԳԷՈՐԳ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարը: Կը խօսի հիւրաբար Փարիզ գտնուող բժիշկ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Նիւթը՝ «Խլիրդը»: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամֆիթատրոնին մէջ, կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօնական եւ ազգ. տօնի պատմական հանդամանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտութիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պիտի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Ցետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն Մուշի Առախ գիւղացի Առաքել Գասպարեան Մարսէյլի մէջ կը փնտռէ Լեւոն Գասպարեան: × Պէյրութէն Հայաստան հայրենադարձ Տիկ. Ռոզա Մաքինխատեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Հայկազ եւ Յովհաննէս, որոնք կը կարծուին Մատակասքար գտնուիլ: × Եթովպիայէն Կարպիս Թէրզեանէ նամակ ունի Տոքթ. Խորով Շինիքճեան: Գրել կամ դիմել Մայր Եկեղեցի, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԷՐ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտէն Տոքթ. Օնորիս Քոզա Վիէննայի Համալսարանին

Կը նախագահէ

M. PALANQUE

Տուայէն Էքսի համալսարանին եւ Փրօֆէսէօր Հին Ազգաց Պատմութեան

Կը խօսին՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Պ. ԶԱՄԱՐԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամֆիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն-Կամպէթա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օր. Անիթա Սարգսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Սարգիս Պօղոսեան:

Մուտքը մասնաւոր հրաւիրատոմսերով

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 5էն 8, Տիկ. Գարաօղլանեանի բնակարանը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Ուսումնասիրաց Մութաթ վարչութիւնը իր բոլոր անդամ եւ անդամուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի օր, ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր անդամ եւ անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդրոնական Կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, 21 փետր. երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի Տէ սրահին մէջ:

Կարեւոր զեկոյց կուտայ Արեւելքէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

×

Ցետաձգուած է Փետր. 18ի ոգեկոչումը:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Ըռնէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպըր:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուագախումբին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական տրամ ՛ արար), 2) Լա շամպըր նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Չարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան հիմնարկութեան 5րդ տարեդարձը կը տօնուի Մայիս 12ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

●

Զ. Ո. Մ.ի Մայրերու փառատօնը, Յունիս 23, կիրակի կէսօր էվերջ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաֆ : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • JEUDI 21 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7813 33ème ANNEE — Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ԽՐՁԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3624

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

•

Այսօր, երբ տարի մը վերջ, առանց կիրքի ու ատելութեան, առարկայական կերպով կը քննենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան պարագաները, իրաւունք ունինք հարցնելու թէ՝ որո՞նք են պատասխանատուները ստեղծուած տխուր կացութեան:

Մեր հարցումին խուսափողական պատասխան պիտի տան անշուշտ բոլոր անոնք, որ չարաչուք դեր մը կատարեցին Սուրիա-Լիբանանի մէջ, եղբայր եղբօր դէմ լարելու ազգադաւ ոճիրը գործեցին եւ այդ հայաշատ գաղութներուն խաղաղութիւնը վրդովեցին:

Ընտրութեան թուականէն շատ առաջ, մասնաւորաբար 1955ի ամառը, մութ տարրեր տենդոտ գործունէութեան լծուած էին, միտքերը պղտորելու եւ հանրային կարծիքը ազգային օրինաւոր իշխանութեանց դէմ լարելու համար:

Նոյն այդ տարրերը աղտոտ միջոցներու դիմած էին եւ պարտադրած՝ տեղապահ Խադ արք.ը, որպէսզի դրժէ իր հանդիսաւոր եւ գրաւոր խոստումը՝ ընտրութիւնը 1955 հոկտ. 14ին կատարելու համար:

Պատգամաւորները պաշտօնապէս հրաւիրուած էին օրեր առաջ եւ Անթիլիաս հասած՝ նշանակուած օրը:

Սակայն տեղապահը, իրեն տրուած իրաւունքը չարաչար գործածելով եւ ոտնակոխ ընելով կանոնադիր ու Ազգային Սահմանադրութիւն, յետաձգած էր ընտրութիւնը եւ իրենց տուները ճամբած պատգամաւորները:

Խադ արք. կրեց իր առած այս ապօրէն քայլին պատիժը, հրաժարելով տեղապահութենէ:

Խորէն եպս.ի տեղապահ ընտրուիլը աւելի եւս հրահրեց կիրքերը հակառակորդ ճակատին:

Խորհրդային իշխանութիւնը օգնութեան հասաւ այս վերջիններին, Անթիլիաս փութացնելով Վազգէն Ա.ը, որ չորս ամիս առաջ միայն, 1955 սեպտ. 30ին կաթողիկոս ընտրուած էր:

Ի՞նչ գործ ունէր Էջմիածնի կաթողիկոսը շրջանի մը մէջ, որ իր թեմը չէր:

Եթէ իր հօտին այցելութիւն տալու հայրենասիրական եռանդով տոգորուած էր, ամէնէն առաջ պէտք է այցելէր Հայաստանի, Վրաստանի, Ատրպէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի թեմերուն, այսինքն խորհրդային վարչաձեւին տակ ապրող Հայերուն, որոնք տարիներէ ի վեր զրկուած ըլլալով ազատօրէն կրօնական պաշտամունք կատարելու հնարաւորութենէն, հոգեւոր մխիթարութիւն պիտի ստանային նորընտիր հայրապետէն:

Ուրեմն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Անթիլիաս զրկուած էր որոշ առաքելութեամբ:

Սակայն ինչպէս հակառակորդ ճակատի տարրերը, ինչպէս Խադ արք., Վազգէն Ա. եւս ձախողեցաւ, որովհետեւ անոնք բոլորն ալ շիտակ ճամբէն շեղելով, ուզեցին զարտուղի ու ծուռ միջոցներով արգելք ըլլալ ազգային օրինաւոր իշխանութեանց, այսինքն ազգի մեծամասնութեան կամքին:

Ասոնք են ահա՛ գլխաւոր պատասխանատուները ստեղծուած ողբալի կացութեան, որ շատ կը յիշեցնէ Հիւսիսային Ամերիկայի վիճակը:

Այդ մէկը չէր բաւեր, այժմ Մերձաւոր Արեւելքն ալ նոյն օրին հասցուցին:

Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ մէկ կողմ դնել կիրքն ու ատելութիւնը, գլուխ ծռել ազգի կամքին եւ սահմանադրական օրէնքին առջեւ, բոլորուիլ Զարեհ Ա.ի շուրջ, որպէսզի յարատեւէ եւ բարգաւաճի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ բազմադարեան աթոռը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ Չ՚ՈՒԶԵՐ ՏԵՂԻ ՏԱԼ

•

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ուաշինկթընի իսրայէլեան դեսպանը՝ Էպան, Իսրայէլ վերադառնալու հրահանգ ստացաւ: Բայց մինչ այդ, Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կուրիոն, ամերիկեան դեսպանին նամակ մը յանձնեց, որուն մէջ կը պատասխանէ Ա. Նահանգներուն: Ըստ լաւատեղեակ անձերու, Պէն Կուրիոն համաձայն է Շարմ էլ Շէյխի շրջանը պարպելու, բայց կը մերժէ իսրայէլեան զօրքերը քաշել Կազայէն. այս ձեւով «եգիպտական հողամասերու վրայ այլեւս իսրայէլեան զօրք չի մնար» աւելցուցած է վարչապետը, որովհետեւ չընդունիր թէ Կազան «եգիպտական հողամաս է»:

× Միւս կողմէ, նախագահ Այզընհաուըր, որ իր արձակուրդները ընդհատելով Ուաշինկթըն վերադարձած էր, երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Տըլըսի հետ՝ Մերձ. Արեւելքի կացութեան շուրջ:

× Տըլըս մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Իսրայէլ պէտք է խոնարհի ՄԱԿի որոշման առջեւ — Աքապան եւ Կազան պարպել: Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, Տըլըս յայտնեց թէ Մ. Նահանգներու դիրքը կը շարունակէ նոյնը մնալ. պատրաստ են ամերիկեան թեթեւ նաւատորմ մը ղրկել՝ Աքապայի մէջ նաւային երթեւեկին ազատութիւնը ապահովելու համար: Վստահութիւն յայտնեց թէ Եգիպտոս պիտի չհակառակի այս ձեւի կարգադրութեան մը: «Արդարութիւնը կը պահանջէ սակայն, որ իսրայէլեան նաւերն ալ իրաւունք ունենան Թիրանի նեղուցներէն անցնելու»: Ինչ կը վերաբերի Իսրայէլի պահանջած ռազմական ապահովութեանց, Տըլըս յայտնեց թէ ամերիկեան Սահմանադրութիւնը իրաւասութիւն չի տար այդպիսի յանձնառութեան մը տակ մտնելու, առանց Ծերակոյտին որոշման:

× Քանատա որոշած է բանաձեւ մը ներկայացնել Ազգաժողովին. Իսրայէլ պէտք է պարպէ Կազան եւ Շարմ էլ Շէյխը, բայց որեւէ պատժական միջոց ձեռք պիտի չառնուի եթէ անմիջապէս գործադրէ Ազգաժողովին վերոյիշեալ որոշումը:

× Հարցը լուծուած ըլլալէ շատ հեռու է տակաւին, որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, եթէ Իսրայէլ նոյնիսկ համաձայնի Աքապայի կամ Շարմ էլ Շէյխի շրջանը պարպել, բացարձակապէս կը մերժէ Կազայէն հեռանալ. կ՚առաջարկէ որ առանձին բանակցութիւններ սկսին Կազայի համար, որ Եգիպտոսի կցուեցաւ միայն 1949ին:

× Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին Դեմոկրատներու խմբակը միաձայնութեամբ որոշեց հակառակիլ Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու կիրարկման:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ապահովութեան ուժերը մեծ թափով յառաջ կը տանին ահաբեկիչներու հետապնդման աշխատանքները: Ռումբի պահեստներ գրաւուեցան: Ահաբեկիչի մը մահապատիժը գործադրուեցաւ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաները գործադուլի սկսան երէկ. յայտնի չէ թէ երբ վերջ կը գտնէ գործադուլը, որ կըրնայ տարածուիլ նաեւ ելեկտրականութեան եւ օդային կապի պաշտօնեաներուն մէջ ալ: Այս առթիւ կ՚ուզենք յիշեցնել մեր ընթերցողներուն, որ փոստ-հեռագրական գործադուլին պատճառով կըրնան այս օրերուս թերթը անկանոն ստանալ:

ՎԵՑԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

«ԵՒՐԱԹՈՄ»Ի ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՈՒԿԱՅԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄՕՏԱԼՈՒՍ

Արեւմտեան վեց պետութիւններու վարչապետները երկու օրէ ի վեր կը խորհրդակցին «Եւրաթոմ»ի եւ միացեալ շուկայի ծրագրին մասին վերջնական համաձայնութեան մը գալու համար: Առաջին հարցը արդէն իսկ լուծուած կարելի է նկատել, որովհետեւ ոչ միայն վեց պետութիւնները այլ նաեւ Անգլիան ու Մ. Նահանգները համաձայն են արեւմտեան Եւրոպայի հիւլէական կազմակերպութեան մասին: Միացեալ շուկայի հարցը, իր խոշոր գիծերուն մէջ, կը վայելէ բոլորին համաձայնութիւնը: Առկախ մնացած է միայն Ֆրանսայի եւ Պելժիոյ ափրիկեան հողամասերուն ալ մասնակցութեան հարցը՝ միացեալ շուկայի այս ընդհանուր ծրագրին:

Ֆրանսացիները կը պահանջէին որ արտաեւրոպական հողամասեր չունեցող պետութիւնները (Գերմանիա, Իտալիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ, իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերեն ափրիկեան հողամասերուն վրայ կատարուած ծախքերուն, ըստ իրենց ապահովելիք շահերուն համեմատութեան: Գերմանիոյ ներկայացուցիչները (նախ՝ Արտ. նախարարը, իսկ այժմ ալ վարչապետ Ատընաուըր) կը հակառակէին ծախքերու այս մասնակցութեան:

Պելժիոյ վարչապետը, Սբաք, առաջարկեց միջին ճամբայ մը — հինգ տարուան փորձի շրջան մը որոշել, եւ եթէ փորձը արդիւնաւոր ըլլայ բոլորին համար, 12 տարուան համար վաւերացնել համաձայնութիւնը:

× Առջի գիշեր, ժողովի մը ընթացքին վարչապետ Կի Մոլէ յայտարարեց. «Մեր խորհրդակցութիւնները յառաջ կը տարուին շատ լաւ մթնոլորտի մը մէջ. մեզ շահագրգռող հարցերուն մասին զգալի յառաջդիմութիւններ արձանագրեցինք: Մեծ յոյս եւ հաւատք ունիմ որ վերջնական եւ կատարեալ համաձայնութիւնը այլեւս պիտի չուշանայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարաց խորհուրդը երէկ նիստ ունեցաւ. օրակարգի նիւթերն էին՝ արտաքին քաղաքականութիւն, ելմտական նոր ծրագիրներու քննութիւն, Ալժերիոյ կացութիւնը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Երեսփոխանական ժողովը սկսաւ իր առաջին նստաշրջանը: Առաջին առթիւ պիտի ընտրեն Երեսփ. ժողովի նախագահ մը, եւ փոխ-նախագահներ. ապա պիտի վաւերացնեն կառավարութեան կազմը եւ ընտրեն իրենց վարչապետը:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ընկեր դեմոկրատներու պարագլուխը, Օլենհաուըր, որ այս միջոցիս Մ. Նահանգներ կը գտնուի, յայտարարեց թէ ընկեր դեմոկրատները ոչ մէկ պարագայի անջատ բանակցութիւններ պիտի վարեն Խ. Միութեան հետ: Ինչպէս գրած էինք անկէ քանի մը օր առաջ, Օլենհաուըր կ՚ուզէ որ Գերմանիա չէզոք ուժ մը դառնայ արեւմտեան եւ արեւելեան աշխարհներուն միջեւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ Ելմտական նախարարը Երեսփոխանական ժողովին առջեւ յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ յայտնեց թէ ռազմական պիւտճէն 100 միլիոն անգլ. ոսկի սեղմում մը կը նախատեսէ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ապահովութեան խորհուրդը երէկ սկսաւ քննել Քաշմիրի հարցը եւ քննիչ յանձնախումբի մը կազմութեան ծրագիրը: Այդ յանձնախումբը Քաշմիր պիտի մեկնի եւ տեղւոյն վրայ քննէ կացութիւնը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաք. յանձնաժողովը կը շարունակէ քննել Կիպրոսի հարցը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլօքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել. այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

•

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկ. Քիւփէլեան (Մարսէյլ)	3.000
Պ. Զաթըրեան (Ռոման)	1.000
Ոմն	1.000

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԺԱ. ՑԱՆԿ

•

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի Մճղ.	5.000
Պ. Սարգիս Պօղոսեան (Ամերիկա)	1.000
Ոմն Թ.	500
Նախորդ գումար	766.900
Ընդհ. գումար	773.400

ՎՐԻՊԱԿ.— Փետր. 17ի ցանկին մէջ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբը պիտի ըլլայ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Քրիստափոր» խումբ (Պոմոն-Մարսէյլ):

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—
Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6°
Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

•

Վիէնի յանձնախումբի հանգանակութեան ցանկը.—

Արտաշէս Զաքարեան	25.000
Օննիկ Աքքոյեկեան	25.000
Կարապետ Սապունճեան	25.000
Նուպար Ալիքսանեան	10.000
Համբիկ Զաքարեան	20.000
Մուշեղ Մուրատեան	15.000
Սարգիս Սապունճեան	10.000
Կարապետ Մարգարեան	10.000
Մարտիրոս Զոպոյեան	10.000
Բարսեղ Բարսեղեան	5.000
Կարապետ Անտոնեան	5.000
Սուրէն Թէրզեան	5.000
Գէորգ Սափարեան	2.000
Վէնսան Անտոնեան	2.000
Անդրանիկ Խլոյեան	2.000
Տիկ. Ագնիւ Ասլանեան	2.000
Սարգիս Թէրզիպաշեան	2.000
Կարապետ Տէրմոյեան	1.000

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բանուորական զինեալ ուժեր պիտի կազմուին. առոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ գործարաններու մէջ կազմակերպուած ապստամբութիւններն ու գործադուլները ճնշել:

ԱՐԱԲԻՈՅ Իպն Սէուտ թագաւորը յայտարարեց որ «Պաղտատի Ուխտը մեծ վըտանգ է արաբական ազգայնական շարժման համար, որովհետեւ արաբական պետութեանց միջեւ անհամաձայնութեան որոմ կը ցանէ»: Իսկ դալով «արաբական» Սահարայի հարցին, ըսաւ.— «Միացեալ ուժերով պիտի պայքարինք արաբական Սահարայի ազատագրութեան համար եւ հաւատացած եմ որ պիտի յաղթանակենք»:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

●

Վենետիկի մէջ այս օրերուն տեղի ունեցաւ Իտալացի ընկերվարականներու համագումարը: Արեւմտեան ընկերվարական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ, թերթերու թղթակիցներ կը հետեւէին համագումարի աշխատանքներուն: Ֆրանսական ընկերվարութեան կողմէ Քոմմին աշխատեցաւ միացնել իտալական ընկերվարութեան զոյգ հատուածները, մէկը իրր ղեկավար ունենալով Սարակադը, միւսը՝ Նեննին, մէկը համաձայն՝ արեւմտեան քաղաքականութեան, հաւատարիմ՝ Ատլանտեան Ուխտին, հակառակորդ՝ համայնավար իրաւակարգին եւ խորհրդային քաղաքականութեան, միւսը գործակից համայնավար կուսակցութեան, եւ համակիր՝ Խ. Միութեան:

Նեննի հրաժարեցաւ Խրուշչեւի դատապարտութենէն, ինքն ալ դատապարտեց Մառեչալն ու գործակիցները, բարեսիրական հաստատութեանց, մասնաւորաբար Կարմիր Խաչի բաշխեց սթալինեան մրցանակի գումարը: Կը մնայ սակայն ընդդիմադիր՝ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան: Համագումարին մէջ դատապարտեց սովետ համայնավար դրութիւնը, Հունգարիոյ ըմբոստութեան բարբարոսական ճնշումը: Այսպէս բաժնուեցաւ համայնավար կուսակցութենէն, որուն ղեկավար Թոլիատտի չոնդալից ճառերով դեռ կը պաշտպանէ խորհրդային քաղաքականութիւնը Հունգարիոյ մէջ:

Այս բաժանումը մերձեցում մըն է սոցիալ–դեմոկրատ հատուածին հետ: Նեննի կը դատապարտէ սակայն, ներքին ճակատին վրայ, կեդրոնի կուսակցութիւնները, որոնք իշխանութեան տէրն են, չկարողացան ճարտարարուեստի առաջդիմութեան զուգընթաց ընկերային առաջդիմութիւն մը կատարել, հետեւաբար դժգոհ թողուցին բանուոր դասակարգը: Ուստի ընկերվարական հատուածները միանալու են, ղեկավարութիւնը ձեռք առնելու են, ընկերային բարենորոգումներ կատարելու են, պատրաստ դառնալու համար տնտեսական երկրորդ յեղաշրջումին, հակառակ պարագային իտալական աշխատաւոր դասակարգը «հողէ աման մը պիտի ըլլայ», բաղդատմամբ քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս առաջացած երկիրներու:

Իտալական ընկերվարութիւնը կը դատապարտէ ամբողջատիրութիւնը, կը պաշտպանէ ազատութիւնը, երեսփոխանական դրութիւնը, մարդկային անձին յարգանքը: Մինչեւ հոս համաձայն է միւս հատուածին հետ: Բայց կոչ կ'ուղղէ համայնավարներուն՝ համաձայնիլ ընկերվարականներու հետ այս հիմերու վրայ: Ինչ որ անկարելի է Մոսկուայի ուղղութեան հետեւող հատուածին համար:

Նեննիի քննադատութիւնը օրուան վարիչներուն քաղաքականութեան՝ ջերմ հաւանութեանը արժանացաւ իր ղեկավարած հատուածին ձախակողմին, որ աւելի մօտ է համայնավարութեան: Նեննի կը պահանջէ որ Սարակադի հատուածը հրաժարի կառավարութեան անդամակցելէ, որպէսզի կարելի ըլլայ միանալ:

Փիզայի, Պոլոնիայի, Ճենովայի համագումարներուն մէջ ընկերվարականներ կը պաշտպանէին «չէզոքութիւն», այսինքն՝ Իտալիա դուրս գալու էր Ատլանտեան Ուխտէն: Կը հաւատան թէ Խ. Միութեան յարձակողական շարժումի մը պարագային, Ամերիկա անպայման օգնութեան կը հասնի, կը հաւատային թէ Խ. Միութիւնը ներքին վերաշինութեամբ զբաղած ըլլալով՝ յարձակողականի անցնելու նպատակ չունի: Չեն ուզեր տեսնել, թէ Մոսկուա կը ճնշէ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը, զինուորապէս թէ տնտեսապէս: Քաղաքական, տնտեսական, զինուորական գետնի վրայ կատարուած մըրցակցութիւնները չեն կրնար անտարբեր եւ չէզոք թողուլ եւրոպական մեծ պետութիւն մը, որպիսին է Իտալիան:

Իտալացի ընկերվարականներ կը դատապարտեն համայնավար դրութիւնը, սթալինեան վարչաձեւը: Հետեւողական ըլլալու համար հեռանալու են համայնավարներէն, որոնք կը ջատագովեն բռնատիրութիւն ու ամբողջատիրութիւնը, կը մերժեն ընդդիմադիր տարրերու գոյութիւնը: Ո՞ւր պիտի երթան ընկերվարականները եթէ Իտալիոյ մէջ ալ տիրէր համայնավար իրաւակարգը, անշուշտ հոն, ուր գացին Լեհաստանի, Հունգարիոյ իրենց ընկերները: Գերեզմանային լռութիւն պիտի տիրէ Իտալիոյ մէջ ալ, հայր ու մայր անկեղծօրէն պիտի չխօսին իրենց զաւակներուն հետ, բարեկամներ՝ իրարու վրայ պիտի կասկածին: Քաղաքական ոստիկանութիւնը գիշեր ցերեկ պիտի հետապնդէ կասկածելիները, որոնց մէջ առաջին տեղը պիտի գրաւեն լենինեան վարդապետութեան այս հերետիկոսները: Բռնակալութիւնը ամէն տեղ, ամէն ժամանակի մէջ նոյնն է: Ֆրանսացի բանաստեղծ Կաստոն Պուասսիէ «Ընդդիմութիւնը Կեսարներու օրով» գործին մէջ կը յիշէ դժբախտ հօր մը պարագան: Բռնակալ կայսրը մահուան կը դատապարտէ երիտասարդ մը, որպէս դաւադիր: Նոյն իրիկունը հայրը կոչունքի կը մասնակցի: Բարեկամ մը կը զարմանայ: «Այո, զարմանալի է, կը պատասխանէ վիրաւոր հայրը, բայց ուրիշ զաւակ մըն ալ ունիմ»:

Նեննիի հատուածը կը մնայ աւելի մօտ համայնավարներուն քան կեդրոնի կուսակցութեանց, քրիստոնեայ–դեմոկրատներու, ազատականներու եւ սոցիալ–դեմոկրատներու: Պաշտօնական թերթերու մէջ, «Ծուսդիցիա» եւ «Աւանդի», երկարօրէն բացատրեցին զոյգ հատուածներու ղեկավարները իրենց տեսակէտները, միութեան գիծ մը գտնելու նպատակով: Սարակադ կը յայտնէր թէ իտալական ընկերվարութեան մէջ բաժանումները բնականոն են, միութիւնը որուն մասին միշտ խօսուած է, բացառութիւն կը կազմէ:

Մարքսի անբաժանելի ընկերը, Էնկէլս, կը գրէր. «Տանդէ Միջին Դարու վերջին եւ Նոր Դարու առաջին մարգարէն է: Իտալիոյ մէջ ալ պիտի հնչէ քաղքենի դասակարգի վերջին եւ ընկերվարութեան առաջին երգը»: Էնկէլսի մարգարէութիւնն ալ դեռ չիրականացաւ, հակառակ երկու պատերազմներու տնտեսական եւ քաղաքական յեղաշրջումներուն: Նախորդ պատերազմին սկիզբը յուսահատ էր կրթական նախարար Ֆրոսսաթի: Կողմնակից էր չէզոքութեան, որովհետեւ յաղթութեան պարագային Իտալիա ենթակայ պիտի ըլլար հզօրներուն, պարտութեան պարագային քաղաքացիական կռիւները անխուսափելի պիտի ըլլային: Ժողովուրդ եւ թագաւոր պատերազմի կողմնակից էին: Նախարարը յուսահատ անձնասպան եղաւ: Իտալիա անցուց տագնապալի օրեր, բայց միապետութիւնը մնաց, նախարարին տխուր նախատեսութիւնը չիրականացաւ:

Իտալիոյ մէջ ընկերվարական կուսակցութիւնը կազմուեցաւ 1892 Հոկտեմբերին Ճենովայի մէջ, ինն անգամ բաժան բաժան եղաւ, երկու անգամ միայն կարելի եղաւ միութիւն մը կազմել եւ հաւաքական գործունէութիւն մը ունենալ: Այդ շրջանին աւելի վերանորոգչական էին: 1912ին յեղափոխական Մուսոլինիի առաջարկութեամբ արտաքսուեցան Պոնոմի–Պիսոլադի եւ ընկերներ, որոնք հաւատարիմ կը մնային նախկին ծրագրին: 1914ին կուսակցութենէն վտարուեցան անոնք որոնք որմնադրական էին: 1915ին հեռացաւ Մուսոլինի իր խմբակով, որովհետեւ պատերազմի համամիտ էր, մինչ դեռ ընկերվարականներու մեծամասնութիւնը չէզոքութեան կողմնակից էր: Պատերազմէն վերջ ձախակողմեաններ յարեցան համայնավարութեան:

Իտալական ընկերվարութիւնը կը պահէ «երկու ոգիներ»: Ընկերվարական ղեկավար Էնրիքօյ Ֆերի կ'ըսէր Հռոմի համագումարին մէջ 1906ին. «Յեղափոխական ենք որովհետեւ բարենորոգչական ենք եւ բարենորոգչական ենք որովհետեւ յեղափոխական ենք»: Բանաձեւ որ ոչինչ կը պարփակէ:

Ընկերվարականները հետապնդուեցան ֆաշականներէն, պահ մը միացան Փարիզի մէջ 1930 Յուլիսին Թուրաթիի ջանքերով եւ բաժնուեցան կրկին 1947ին:

Բաժանումը բնականոն ըլլալով, միութիւնը անբնականոն պիտի ըլլայ, հետեւաբար եթէ ոչ անկարելի, գոնէ ժամանակաւոր:

Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Իտալիոյ մէջ ընկերվարականներ կը սպասեն առաջիկայ ընտրութիւններու, իշխանութեան տիրանալու եւ միջազգային չէզոք գօտի մ կազմելու Պալթիկէն Պալքանները:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿՐՈՄԻՔՕ ԱՆԺՊԻՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

●

Ամէն անգամ որ խորհրդային վարիչներէն կամ բարձր պաշտօնատարներէն մէկը փոխուի, ազատ աշխարհի քաղաքագէտները խորհրդային քաղաքականութեան մէջ մեծ փոփոխութիւններ կը նախատեսեն: Այս երեւոյթը աւելի՛ եւս շեշտուած կ'ըլլայ, երբ խնդրոյ առարկայ անձը Արտաքին նախարար մը ըլլայ: Արեւմտեան աշխարհը այնպէս կը կարծէ թէ խորհրդային դիւանագիտութեան պետի մը մեկնումը կրնայ նոյն հետեւանքները ունենալ, ինչպէս, օրինակի համար, Ֆօսթըր Տըլըսի պաշտօնազրկումը կրնար ունենալ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան վրայ: Ամէն մարդ կը մոռնայ թէ Խ. Միութեան մէջ, 1953ի Մարտ 5էն ի վեր, նախարարները պարզապէս կ'իրագործեն «համայնական» ղեկավարութեան հրահանգները, ինչպէս նախապէս կը գործադրէին «Թիւ 1»ի — Սթալինի — հրամանները:

1936 Մայիս 3ին Մաքսիմ Մաքսիմովիչ Լիթվինով Հիթլերի սիրոյն զոհուեցաւ, ճիշտ ինչպէս որ 1956 Յունիս 2ին Վիաչեսլաւ Մոլոտով պաշտօնանկ եղաւ՝ մառեշալ Թիթօն սիրաշահելու համար: Բայց այս կամ այն պարագային, Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ոչ մէկ կարեւոր փոփոխութիւն կրեց:

Այժմ եթէ փորձենք գտնել, թէ որո՞ւ հաճելի ըլլալու համար է որ Կրեմլինի վարիչները Շեպիլովը իր պաշտօնէն հեռացուցին, միայն մէկ անուն կը ներկայանայ — նախագահ Այզընհաուըր:

Արդարեւ, Մ. Նահանգներու մէջ այն տպաւորութիւնը կը տիրէր, թէ Միջին Արեւելքի մէջ ծայր տուած խլրտումները արդիւնք են Շեպիլովի անձնական գործունէութեան ու նախաձեռնութեանց: Այս կարծիքը կրնայ ճիշդ ըլլալ կամ սխալ. կարեւորը այն է, որ Շեպիլովի պաշտօնազրկման հետեւանքով Մ. Նահանգները կրնան մերձաւորեւելեան իրենց քաղաքականութիւնն ու արաբական երկիրներու վրայ բանեցուցած աչալուրջ հսկողութիւնը թուլցնել: Կրեմլին եթէ նոյնիսկ չյաջողի բոլորովին «խաբել», բաւական է որ «արդեօ՞ք»ի կասկածը մտցնէ Մ. Նահանգներու դիւանագէտներուն մտքին մէջ. այս արդէն մեծ շահ է Խ. Միութեան համար:

Ներքին ճակատին վրան ալ, Խորհրդային վարիչները ստիպուած էին զոհ մը

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանուցած էինք, այսօր կը սկսինք Շաւարշ Միսաքեանի յուշերը, հրատարակուած «Յառաջ»ի մէջ 1935 Մայիս 5էն Մայիս 26: Մեր ողբացեալ խմբագրապետը գրի առած էր այս յուշերը Ալի Րիզայի օրագրին առթիւ, սրբագրելու կամ ամբողջացնելու համար իր ձերբակալութեան պատմութիւնը եւ յարակից դէպքեր:

×

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԻՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

... Ի՞նչ կ'արժեն անհատական պարագաները, նոյնիսկ ամէնէն քստմնելին, այն համատարած ողբերգութեան հանդէպ որ կը լկէ մեր հողին եւ կը քամէ մեր երակները:

— Գրէ՛... ե՞րբ պիտի գրես...: Անհրաժեշտ են լուսաբանելու համար այն ահաւոր ճգնաժամը, որ տեւեց 1914էն մինչեւ զինադադար, որու մասին բոլորը գրեցին, բայց քեզմէ:

— Ոչինչ. երբեք ուշ չէ պատմութիւն գրելու համար:

Եւ արդէն անցեր է 20 տարի: Բայց քանի որ Թուրքը խօսեցաւ — «Ինչէ՛ր տեսայ, ինչէ՛ր անցուցի», — հարկադրուած եմ գրել այնքան որքան կապ ունի այդ յուշերուն հետ, եւ այնքան որքան կը թոյլատրեն պարագաները:

×

Ոչ մէկ տարակոյս, — Ալի Րիզա կը կոչուի այն Թուրք ոստիկանապետը որ ծպտուած գաղտնի ոստիկանի դիմակին տակ, գրի առած է այդ յուշերը Պոլսոյ «Զաման» թերթին մէջ (Տես «Յառաջ», Փետր. 12էն 20):

Քանի մը տեղեկութիւններ՝ իր մասին:

Վաւերական տիպար Թուրք պաշտօնեայի, մանաւանդ գաղտնի ոստիկանի:

Երեւութապէս հաճոյակատար, բարեկիրթ եւ քաղցր, այլ մոլեռանդ եւ դաժան, իր պաշտօնին կատարման ատեն:

Ես չէի ճանչնար զինքը ձերբակալութենէս առաջ: Լսած էի միայն անունը: Առաջին կալանաւորներու ընտանիքները կը պատմէին թէ՝ ամէն անգամ որ տուն մը կը մտնէր խուզարկութեան եւ ձերբակալութեան համար, կը նստէր աթոռին վրայ, եւ հրամաններ կ'արձակէր, միշտ վեր քաշելով տաբատը, որպէսզի չծալլուի, եւ թօթուելով փոշիները:

Իմացեր էի, նաեւ, թէ մասնաւորապէս իրեն վստահած էին հայ մտաւորականներու հետապնդումն ու ձերբակալութիւնը, աջակցութեամբ երկու հրէշներու, Թրքացած Հիտայէթի, որ օձիքը ազատեց ճարպիկ խաղով մը, եւ Յարութիւն Մկրտիչեանի, որ մաքրուեցաւ զինադադարին, Հմայեակ Արամեանցի, պուլկար Վլատիմիրի եւ ուրիշներու:

Ձերբակալութենէս յետոյ, երբ առաջնորդեցին պահականոց եւ «քէլէփչէ» անցուցին ձեռքերուս, չորս–հինգ պաշտօնեաներու մէջ, յանկարծ մէկը պոռաց երեսիս.

— Օլան քէ... սէն Շաւարշ Միսաքեան տէյի՞լմիսին... Սէնին իչին պիր սէնէ իսթանպոլը զէհիրլէնտիք... արգատաշլարըմը կէպէրթտիք, սէնի տէ կէպէրթտիրէճէյիզ:

(Ծօ՛, ք... դուն Շ. Մ.ը չե՞ս... Քեզի համար մէկ տարի Թունաւորեցինք Պոլիսը. ընկերներդ սատկեցուցինք, քեզ ալ պիտի սատկեցնենք):

Եւ դեռ ուրիշ մանրամասնութիւններ, նոյնիսկ յուղարկաւորութեան մը մասնակցութիւնս, ամբողջովին երեւան հանելու համար ինքնութիւնս:

Յետոյ, նորէն փրփրած.

— Հէփինիզ տէ ալչաք սընըզ (յիշելով կարգ մը աւագ եւ նահատակ ընկերներու անունները) եալընըզ պիր մէրտ ատամ կէօրտիւմ, Թիրեաքեան (ողբացեալ Հայկ–Հրաչ Թիրեաքեան):

Այս քանի մը գիծերէն կրնաք դատել տիպարը: Մնացեալը կ'իմանաք, հետեւելով շարքին:

×

Իսկապէս այդքան վարպետ ծուղակ մը լարած էին Ալի Րիզա եւ իր գլխաւորը՝ Րէշատ պէյ, Թաքսատոներէն հանելու համար հայ փախստականները:

Ճիշտ այստեղէն ալ պիտի սկսիմ պատմութիւնը:

1915 Ապրիլ 11ի ձերբակալութեանց օրը, շաբաթ, ես կը գտնուէի «Արծիւ» գրատունը, երբ տղեկ մը եկաւ իմացուց թէ ձերբակալած են իր վարպետը, դերձակ Սարգիս Գոնիալեան: Եւ խնդրեց որ երթամ նայիմ թուղթերը: Գացի եւ խանութին առջեւ գտայ երկու լրտեսներ, որոնք չհետաքրքրուեցան:

Այդ օրերուն, Պոլսոյ մէջ հետապնդումներ կը կատարուէին, գտնելու համար Կեսարիոյ մէջ պատահած դէպքի մը մեղսակիցները: (Ամերիկայէն եկած հայ մը, Համբարձում, Էվէրէկի մէջ ռումբ շինած ատեն, պայթիւն մը տեղի ունեցած էր):

Վերադարձիս, Սիրունին տեսայ գրատան մէջ, եւ հաղորդելով լուրը, խընդրեցի տեղեկացնել «Ազատամարտ»ի ընկերներուն:

Սիրունին Պալը Ալիէն անցած ատեն, կ'իմանայ որ ուրիշներ ալ ձերբակալուած են: Իսկ ես գործերս վերջացնելով ճամբայ ինկայ դէպի տուն:

Կէս ճամբու վրայ, ընկեր մը հաղորդեց.

— Ո՞ւր կ'երթաս, Պալաքեանը (այն ատեն վարդապետ), Սիամանթօն, ա՛յս, ա՛յն, 15–20 հոգի տարին: Տուն մի երթար:

(Շար. – 1)

տալու։ Գերագոյն Խորհուրդի եւ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին վերջին նիստերը ցոյց տուին որ խորհրդային ժողովուրդներու մէջ դժգոհութեան շարժում մը սկսած է ծայր տալ. շատեր առանց վախի մատնանշեցին խորհրդային տնտեսութեան հետեւած ուղիին թերիներն ու սխալները, մինչ Մ. Նահանգները, ըլլա՛յ ներքին, ըլլա՛յ արտաքին ճակատներուն վրայ, կ'ամրապնդէին իրենց դիրքերը։

Ահա թէ ինչու գործի գլուխ կանչուեցաւ այն անժպիտ մարդը, որ կը կոչուի Կրոմիքօ։ Արդարեւ, Կրոմիքօ այն հազուագիւտ խորհրդային դիւանագէտներէն է, որ լաւապէս ուսումնասիրած է Մ. Նահանգներն ու ամերիկացի մարդուն հոգեբանութիւնը։ Խորհրդային վարիչներուն աչքին Կրոմիքօ «օրուան մարդն» է. լաւագոյնս կը ճանչնայ հակառակորդը եւ հարիւրէն հարիւր հաւատարիմ է կուսակցութեան գծած ուղիին։

Անդրէյ Անդրէյեւիչ Կրոմիքօ, պարտաճանաչ, խստաբեր եւ խոժոռ դիւանագէտը երկու մեծ «վարպետներ» ունեցած է իր կեանքին մէջ — Վիշինքին եւ մանաւանդ՝ Մոլոտովը. նոյն այն Մոլոտովը որ ամբողջ 25 տարի Սթալինի աջ բազուկը եղաւ, եւ առաջին օրէն իսկ մօտէն զբաղեցաւ իր ձեռնասունին ապագայով։

Ռուսեւամերիկեան գործակցութեան ամէնէն սերտ տարիներուն, այսինքն երկրորդ աշխարհամարտին ընթացքին, Կրոմիքօ, որ այն ատեն հազիւ 30 տարեկան էր, Մ. Նահանգներ ուղարկուեցաւ։ Այնտեղ ընտելացաւ ոչ միայն երկրին լեզուին, այլ նաեւ սովորութեանց, մտայնութեան, տկար կէտերուն։

Նախ նշանակուեցաւ Մ. Նահանգներու խորհրդային դեսպանի խորհրդական, ապա՝ դեսպան։ Մասնակցեցաւ Տըմպարթըն Օքսի խորհրդակցութեանց եւ 1946ին դարձաւ ՄԱԿի մնայուն պատուիրակ։ Շարունակելով իր արագաթուիչ վերելքը, Կրոմիքօ, Մոլոտովի օրով դարձաւ Արտաքին փոխ-նախարար, Վիշինսքիի առաջին օգնական եւ վերջապէս 1952ին՝ Լոնտոնի խորհրդային դեսպան։

Մինչեւ Շեպիլով բնաւ առիթ ունեցած չէր արեւմուտքը ճանչնալու. նոյնիսկ դիւանագիտական փորձառութիւն չունէր։

Այսօր, Խ. Միութիւնը պէտք է վերաքննութեան ենթարկէ Շեպիլովի կառուցած արտաքին եւ մասնաւորաբար եգիպտական քաղաքականութեան ծրագիրը։ Ամէն մարդ, խորհրդային վարիչներն ալ մէջը ըլլալով, գիտէ թէ Խ. Միութեան արձանագրած քաղաքական վերջին պարտութեանց պատասխանատուն Շեպիլովը չէ. Հունգարիոյ մէջ էր, որ Խ. Միութիւնը կորսնցուց Միջին Արեւելքի կռիւը, Ասիոյ այնքան ցանկալի տիրապետութիւնը, Եւրոպայի մէջ ցարդ վայելած բոլոր համակրանքը։ Բայց պէտք էր քաւութեան նոխազ մը գտնել. եւ այդ նոխազը եղաւ Շեպիլով։ Այժմ, Կրոմիքօն գործի գլուխ բերելով, Կրեմլին կը յուսայ կացութիւնը բարելաւել, մանաւանդ որ նոր Արտ. Նախարարը կը ներկայանայ որպէս խաղաղ գոյակցութեան եւ ապազինման ախոյեան։

ՔՐՈՆԻԿ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

●

Երաժշտասէր բարեկամուհիի մը հովածութիւնը գլխ կ'առաջնորդէ Կավոյի սըրահը, ուր ջութակահար Քաջեան կը կատարէր իր ռէսիթալին։

Յայտագրին վրայ՝ Մոցարդի համեմատաբար թեթեւ թիւ 4 քոնչերթոյին առընթեր, Փականինիի, Տվորժաքի ու Վիէնեավսքիի թէքնիքապէս ծանր կտորներու շարքը։

Օտարականի հասկնալի շփոթութեամբ, Կավոյի այլ մէկ բաժանմունքին մէջ լարային նուագախումբ մը պահ մը լսելէ յետոյ միայն՝ շունչս կ'առնեմ «Սալ Մարկրիթ»։ Դժբախտաբար կը զրկուիմ Ա. Վիվալտիի «Լա մաժէօր» սոնաթը եւ Փականինիի «ալեկրօ»ն ու «Փրելիւտ»ը վայելելէ, թէեւ յաջորդական Պեթովէնի սոնաթով ու Փականինիի «Քափրիչիոյ»ով համեստ արուեստագէտը դիւրաւ պիտի կատարէր բաղդատութիւնը առաջին ըստեղծագործութիւններուն կարողականութեան։

Սակայն, Փականինիի թիւ 13 Քափրիչիօն արդարացուց կանխապատրաստութիւնս։ Մաքուր «տուպլը կրիֆներ» եւ խուրացուած թէքնիք մը նկատելի էին։ Մոցարդի թիւ 4 քոնչերթոն, հասուն ուսանողներուն տեսակ մը սաղմոսը ըլլալուն՝ արուեստագէտը տուաւ վայելուչ ձեւով։

Անշուշտ, Փականինիէ մը վերջ՝ Մոցարդի մը ուրոյն ոճը գտալի ընելը հեշտ չէ։ Խնամուած էր նաեւ «Քատէնցա»ն։ Պէթովէնի «Լա մինէօր» սոնաթը՝ միջուկը կը կազմէր յայտագրին։ Եւ իբրեւ էնթէրփրէթասիոն յաջողութեան իր արդար բաժինը ունէր, անկասկած, Օր. Միլլին Լակաշի խղճամիտ ընկերակցութիւնը դաշնամուրով։ Մեր հանճարեղ երգահան Ա. Խաչատուրեանի պզտիկ ստեղծագործութիւնը, հարուստ դաշնաւորումով ու գունաւորումով, հաճոյքով վայելեցինք։ Յայտագրին վերջին երկու «պրաւուր» կտորները, — Տվորժաք-Քրայսլերի սլաւական պար թիւ 2ը եւ Վիժնիավսքիի «Փոլոնէզ պրիեան»ը խոստմնալից ջութակահարը տուաւ պահանջուած էֆէքթով, որով եւ արժանացաւ ծափերու։

Բնիկ Հալէպցի՝ Սերժ Քաջեան անտարակոյս շնորհք ունի։ Կը նուագէ յուզումով։ Իրեն չի պակսիր ողորկ թոն, թէքնիք եւ հասունութիւն, յիշողութիւն եւ մանաւանդ սէր դէպի ջութակը։ Հազիւ շրջանաւարտ էքօլ Նորմալէն՝ արուեստի մեհեանը նոր կը բացուի ջերմեռանդ հաւատացեալին առջեւ։ Իր շատ լուրջ, յարատեւ աշխատանքէն կախում ունի նախ՝ ուղղումը որոշ անկատարութիւններու, որոնք միշտ ալ գոյութիւն կ'"ունենան անշուշտ արուեստ կոչուած անծայրածիր ասպարէզին մէջ։ Յետոյ՝ խորացնել խակական արուեստագէտի պահանջները, այսպէսով արդարացնելու համար իր կոչումը ու իր ուսումնարանին եւ նոյն ուսումնարանին ճղոտի անմոռաց վարպետհիմնադիրներուն՝ Մարթոյի ու Թիպոյի համաշխարհային համբաւը։

Թողուցի Կավոյի սրահը գոհ եւ յոյսով խանդավառ, որ նոր սերունդի ներկայացուցիչ մը պատուաբեր յաջողութիւն մը կ'արձանագրէ։

ՕՇԻՆ ՓԷՇՏԻՄԱՃԵԱՆ
(Նախկին անդամ պուլկարական պետական ֆիլհարմոնիի եւ օփերայի նուագախումբին)

100·000 ՏՈԼԱՐԻ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

●

«Ասպարէզ»ի Փետր. 1ի թիւին մէջ ուրախութեամբ կը կարդանք թէ Ֆրեզնոյի ազգասէր հայերէն Պ. Արամ Տէր Զաֆարեան 100,000 տոլար (մօտ 40 միլիոն ֆրանք) նուիրած է Վենետիկի Մխիթարեան վանքի թանգարանին՝ իր ծնողքին, Թավրիզ եւ Գաբրիէլ Տէր Զաքարեաններու յիշատակին։ Նուիրատուութեան յայտարարութիւնը եղած է Յունուար 27ին՝ Վենետիկի Մխիթարեան վանքին Աբբահօր՝ Գեր. Ս. Վ. Ոսկեհոճեանի ի պատիւ Ֆրեզնոյի մէջ տրուած ճաշին ընթացքին։ Ահաւասիկ Պ. Արամ Տէր Զաքարեանի յայտարարութիւնը.

«Մեր դպրոցները շատ կարեւոր են. անոնք հոգեւոր եւ մտաւոր կրթութիւն կուտան, որ ազգը յառաջդիմէ. բայց կարեւոր է նաեւ թանգարանը, որ մեր արժէքները պահէ, կրակի ենթակայ չըլլայ, օտարները կարողանան տեսնել մեր թանկագին հնութիւններն ու գրքերը։ Ազգ մը կ'ապրի իր մեծ զաւակներուն ոգիովը, ո՛չ թէ դրամով, որ արժէք չունի եթէ չի ծառայեր ազգին յառաջդիմութեան ու յաւերժութեան»։

Բացի այս մեծարժէք նուէրէն, Պ. Ա. Տէր Զաքարեան 1000 տոլար նուիրած է Հալէպի Մխիթարեան դպրոցին, 10,000 տոլար՝ Ֆրեզնոյի Ս. Երրորդութիւն Մայր եկեղեցիին եւ 10,000 տոլար՝ Ֆրեզնոյի Հայ Ծերանոցին, միշտ իր ծնողքին յիշատակին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑԻԿ ԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

«էջմիածին» ամսագրէն (թիւ 11–12) կը քաղենք հետեւեալը.—

Հայաստանի Պետական երգեցիկ խումբը քանի մը տասնեակ տարիներու պատմութիւն ունի։ Անցեալ տարուան Յունիսին Մոսկուայի մէջ մասնակցեցաւ հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին։

Խումբին ղեկավարը, Ա. Տէր Յովհաննիսեան, Մոսկուայէն վերադառնալէն վերջը առաջին անգամ ըլլալով ձեռնարկեց հայ եկեղեցական երգերու համերգային ներկայացման։

Երկար ամիսներու տքնաջան աշխատանքէ վերջ երգչախումբը Երեւանի հայկական ֆիլհարմոնիայի սրահին մէջ կուտայ իր առաջին եկեղեցական համերգը։

Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի հրաւէրով, Հայաստանի Պետական երգեցիկ խումբը Նոյմ. 15ին համերգ մը տուած է Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանի սրահին մէջ՝ միաբանութեան, ուսուցչական ու աշակերտական կազմին եւ վանքին պաշտօնէութեան համար։ Երգած են Եկմալեանի «Հայր Մեր»ը, «Գովեա Երուսաղէմ»ը, «Յամենայնի»ն, «Իշխանութիւնք»ը, «Սուրբ, Սուրբ»ը, «Ամէն Հայր Սուրբ»ը եւ ապա Կոմիտասի «Ո՛վ զարմանալի»ն, «Տէր ողորմեա»ն եւ «Հայր Մեր»ը։

Համերգին վերջաւորութեան Վազգէն Ա. շնորհակալութիւն յայտնած է երգչախումբին, օրհնած է խումբին անդամները եւ մաղթած է որ հայ երգի եւ երաժշտութեան բարձրացման մարզին մէջ նորանոր յաջողութիւններ արձանագրեն։

ԶՕՐ. ՇՓԱՅՏԼԻ Միջին Եւրոպայի բանակներուն հրամանատար կարգուիլը մեծապէս կը յուզէ Ֆրանսական հանրային կարծիքը։ Ծերակոյտին մէջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան այս մասին։ Պատերազմ. նախարարը, Պուրժէս-Մոնուրի յայտարարեց թէ Ատլանտեան Ուխտի բոլոր անդամ-պետութիւնները նոյն իրաւունքներն ու պարտականութիւններն ունին եւ պատճառ չկայ որ Գերմանիա բացառութիւն կազմէ։

ՍԷՆ ԳԵՏԻ ջուրերը սկսան բարձրանալ. առայժմ յորդումի վախ չկայ թէեւ, բայց գետին վրայ նաւարկութիւնը դժուարացած է։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Փետր. 19).— Զոյլ ոսկի 459·000, Նափոլէոն 3360, զուիցերիական 4300, քսան տոլարնոց 16·240, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 394, զուիցերիական 94·25, պելժիկան 7·90, լիր 0·63։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (269)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Սամուէլը մօտեցաւ, եւ ջահի լուսաւորութեան առջեւ, հետազօտելով թուլացած մարմինը, նկատեց, որ արիւնը հոսում էր իրան յայտնի վէրքից, որ ստացել էր նա «Իշխանաց կըզում», պատանի Արտաւազդի նետից։ Իսկոյն պինդ կերպով կապեց վէրքը, եւ դառնալով դէպի իւր մարդիկը, հարցրեց.

— Գինի մնացե՞լ է ձեզ մօտ։

— Իմ տկի մէջ փոքր ինչ մնացել է, ասաց պատանի Յուսիկը։

— Մօտ բե՛ր։

Պատանին մօտեցրեց փոքրիկ տիկը, որ քարշ էր ընկած նրա ուսից, եւ որով կռուի ժամանակ չիջուցանում էր իւր իշխանի ծարաւը։ Սամուէլը տիկը առեց նրա ձեռքից, սկսեց գինին փոքր առ փոքր ծորել մահամերձ վիրաւորի բերանը։ Յետոյ դարձաւ դէպի իւր մարդիկը, հրամայելով.

— Ցած իջէք ձիերից եւ, ձեր վահանները դնելով վիրաւորի վրայ, պահպանեցէք դրան։ Ոչ ոք չհամարձակուի մօտենալ, մինչեւ ես կը վերադառնամ։

Պատուէրը իսկոյն կատարեցին։

Նա կրկին նստեց ձին, եւ առնելով իւր հետ իւր մարդիկների մի մասը, շտապեց հօր շիկակարմիր վրանը։

Ծերունի Արբակը, որ այդ միջոցին գտնւում էր Սամուէլի մարդիկների թըւում, տեսնելով նրա մեծահոգութիւնը, փորձուած գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժեց, եւ ինքն իրան ասաց.

«Ես չեմ հասկանում այն տեսակ գթութիւններ... ի՞նչ է նշանակում կենդանի թողնել վիրաւոր վիշապին...»։

ՈՂԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑԸ

«Ատրուշանս շինէին ի բազում տեղիս. եւ զմարդիկ հնազանդէին օրինաց Մազդեզանց, եւ բազում յիւրեանց սեփականին շինէին ատրուշանս, եւ զորդիս եւ զազգայինս իւրեանց տային յուսումն Մազդեզանց։ Ապա որդի մի վախճանէր, անուն Սամուէլ, եհար սատակեաց... զմայր իւր...»։ Փաւստոս

Անցաւ աշունը, անցաւ եւ Հայոց դառնաշունչ ձմեռը։

Տարօնի ընդարձակ դաշտավայրը դեռ նոր սկսել էր կանաչազարդուել նորաբոյս խոտերով, դեռ նոր նորեկ ծիծեռնակը աւետում էր գարնան ուրախալի վերադարձը։ Լռեց փոթորիկը, դադարեց բըքաբեր բուքը, եւ նրանց փոխարէն՝ անուշ սիւքը մեղմ ալիքներով անցնում էր թաւշապատ հովիտների վրայով, տարածելով դէպի ամէն կողմ կեանք եւ զօրութիւն։

Գարնանամուտի առաջին առաւօտն է։

Ողական ամրոցը այս առաւօտ մի առանձին հրապուրիչ տեսք էր ստացել։ Պատերը եւ սենեակների ճակատները դըրսից ու ներսից պատած էին կանաչ թուփերով ու թարմ տերեւներով։ Ծառաները, սպասաւորները, նաժիշտներն ու աղախինները, ամէնքը տօնական հագուստներով զարդարուած, ձեռքները եւ մազերը կարմիր ներկած, վազվզում էին այս ու այն կողմ, եւ օրուայ պատշաճին վայել պատրաստութիւններ էին տեսնում։ Ամբողջ ամրոցը շնչում էր խորին, հոգեզուարթ բերկրութեամբ։

Արեւի առաջին ճառագայթների հետ՝ որոտացին պալատական նուագարանները եւ շարունակում էին անլռելի հնչիւններով ածուիլ։ Ողական ամրոցը տօնում էր Գարնանամուտը, որ, միեւնոյն ժամանակ, էր Պարսից տարեմուտը։

Դա չէր Հայոց սիրելի Նաւասարդը, Հայոց տարին, որ իւրաքանչիւր ամի՝ աշխարհախումբ բազմութեամբ՝ տօնւում էր Աշտիշատի ծաղկազարդ տաճարներում. Դա Հայոց համար բոլորովին խորթ եւ բոլորովին օտար մի տօն էր, որ առաջին անգամ կատարւում էր Մամիկոնեանների ամրոցում։

Դա պարսկական տօն էր։

Ինչե՜ր չփոխուեցան, ի՜նչ ներմուծութիւններ չեղան, սկսեալ այն օրից, երբ Սամուէլը թողեց այդ ամրոցը։ Հին, իրանց նախնական ծէսերին ու սովորութիւններին հաւատարիմ մնացած ծառաները ու աղախինները այլեւս չկային։ Ոմանք կամովին հեռացան, ոմանց հեռացրեց Սամուէլի խստասիրտ մայրը։ Նոր ծառաներն ու նոր աղախինները կրում էին պարսկական հագուստներ, խօսում էին պարսկերէն։ Նրանցից շատերը Պարսիկներ էին։ Հայ քահանան այլեւս մուտք չունէր այդ ամրոցում։ Նրա փոխարէն իւր կրօնական պաշտամունքը կատարում էր պարսիկ մոգը։ Տնային վարդապետները, դաստիարակները քրիստոնէական ոգով՝ քրիստոնէական առաքինութիւններով, փոխուած էին։ Նրանց պաշտօնը կատարում էին պարսիկ մոգերը, ուսուցանելով Մազդեզանց կրօնի հրահանգները։ Կերակուրներն անգամ փոխուած էին, ըմպելիքներն անգամ փոխուած էին։

ՐԱՖՖԻ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Շաւիլի գաղութին կողմէ Շ. Մխաքեան Սրահին նուիրուած 22·300 ֆր. (յայտարարուած Ա. էջ Փետր. 9) գումարին նուիրատուներու ցանկը ստորեւ.

Գնէլ Կէօշկարեան 1500 ֆր., Գ. Պօղոսեան, Գ. Կիւլեան, Ա. Գոթանեան, Հայկազ Շմաւոնեան, Անանյեան, Գարօղլանեան, Վահէ Մարտիրոսեան, Սարգիս Մկրտիչեան, Թորոս Սարեան, Ֆիլիպ Յովհաննէսեան, Օն. Տէմիրճեան, Նազար Նազարեան, Մարտիրոս Օհանեան, Արմենակ Պետեան, Տաճատ Տողրամաճեան, Պաղտիկ Քիւլչէեան հազարական ֆրանք: Մովսէս Տէմիրճեան, Օր. Շաքէ Էմիրչէեան, Նուպար Սարաֆեան, Յար. Պօղոսեան, Համբ. Ֆընդըճեան, Խորէն Մինասեան, Հարպիկ Կիւլեան, Յակ. Մեծատուրեան, Յակ. Արէլեան 500ական ֆրանք: Դաւիթ Տէր Գալուստեան 300 ֆր.:

Տիկին Թ. Պօղոսեան եւ Պ. Մ. Սարգիսեան 500ական նուիրելով գումարը կ'ըլլայ 23·300: (Յաջորդով Ալֆորվիլի ցանկը):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն խորապէս կը ցաւակցի ընկ. Ս. Յարութիւնեանի որդւոյն Կարպիսի անցուցած աշխատանքի արկածին եւ սրտանց կը մաղթէ լաւագոյն եւ շուտափոյթ ապաքինում:

×

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Դրօ» խումբի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Սահակ Յարութիւնեանի, Տիկին Արմաւենիին եւ Օր. Ալիս Յարութիւնեանի, իրենց զաւկին եւ եղբօր՝ Կարպիս Յարութիւնեանի պատահած ցաւալի արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթեն:

×

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներու խմբապետական խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սահակ Յարութիւնեաններուն եւ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեանին, իրենց զաւկին եւ եղմօր Կարպիսին պատահած արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթեն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 28ին, Իսիի Թաղապետական սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պարոն Կիրիճեան Հարեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Ղազարոսեան, Ժորժ Հարեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄՐԲՈՒՀԻ ՀԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր ամուսնոյն ԳէՈՐԳ ԶԱՔԸՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր հայրենակիցներուն որոնք սիրայօժար մասնակցեցան 1956ի հանգանակութեան ձեռնարկին: Մասնաւորաբար Պ. Պ. Արսէն Տէր Զաքարեանի, Մարիկեանի, Փանոսեանի, Իսպիրեանի որոնք նուիրած էին տաբատներ, փուլովըրներ եւ կօշիկներ, կարօտ երախաներու բաժնուելու համար: Իսկ Տէր եւ Տիկին Պարսամ Յակոբեան 1000 ֆր. նուիրած էին Ս. Ծնունդի առթիւ:

× Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հազարեանի, իրենց հօրեղբօր աղջկան Տիկին Արաքսի Քէօսէեանի մահուան առթիւ.

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցաշէն յանձնախումբը Պարոն Զիլինկիրեանէ (Սէն-Քլու) ստացած է 30·000 ֆրանք, որուն համար իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօնական եւ ազգ. տօնի պատմական հանգամանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտութիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պիտի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն Մուշի Առախ գիւղացի Առաքել Գասպարեան Մարսէյլի մէջ կը փնտռէ Լեւոն Գասպարեան: × Պէյրութէն Հայաստան հայրենադարձ Տիկ. Ռոզա Մաքինխաեան կը փնտռէ իր զաւակները՝ Հայազատ եւ Յովհաննէս, որոնք կը կարծուին Մատակասքար գտնուիլ: × Եթովպիայէն Կարպիս Թէրզեանէ նամակ ունի Տօքթ. Խորէն Շինիքճեան: Գրել կամ դիմել Մայր Եկեղեցի, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ-ԲԱՆԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 5էն 8, Տիկ. Գարաօղլանեանի բնակարանը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր բոլոր անդամ եւ անդամուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի օր, ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր անդամ եւ անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդրոնական Կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, 21 փետր. երեկոյ ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի Տէ սրահին մէջ:

Կարեւոր զեկոյց կուտայ Արեւմտեան նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

×

Յետաձգուած է Փետր. 18ի ոգեկոչումը:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիայի Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Րընէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուագախումբին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներկայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատմական դրամ՝ արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ արար եւ 3) Զարշըլը Արթին աղա (կատակերգութիւն 3 արար):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI 22 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7814 33ème ANNEE
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 3625

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ ԻՒՂ ԿԸ ԼԵՑՆԵՆ

●

Այն պահուն, երբ սրտցաւ քննութեան կ'ենթարկէինք Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան պարագաները և յգացութեան հրաւէր կ'ուղղէինք այն տարրերուն, որոնք կը շարունակեն խորացնել պառակտումը Սուրիա – Լիբանանի հայութեան մէջ, ստացանք էջմիածինէն նոյեմբեր – դեկտեմբերի միացեալ Թիւը :

Մեծ զարմանքով ու զայրոյթով կարդացինք խմբագրականը, որուն խորագիրն է Մեր վերածնունդը եւ Անթիլիաս:

Տասը սիւնակ գրաւող այդ յօդուածին հեղինակը հազար կերպ կ'ըլլայ ապացուցանելու համար, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետը իրաւունք եւ պարտականութիւն ունէր միջամտելու Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան, եպիսկոպոսական ժողով գումարելու Գահիրէի մէջ եւ «Թերի ու անընդունելի» հռչակելու Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը, այս վերջինին պարտադրելու ծանօթ համաձայնագրի պայմանները, օտար պետական իշխանութեանց յիշեցնելու «մեր Ս. Եկեղեցու դարաւոր կանոններն ու սուրբ աւանդութիւնները, երբ այդ իշխանութիւնը կաթողիկոսական իշխանութեան վկայական էր տալիս մի հայ եպիսկոպոսի» եւն. :

Ու կը յանգի հետեւեալ ընաշխարհիկ եզրակացութեան.

«...Եւ հետեւաբար Զարեհ եպիսկոպոսը ոչ միայն կաթողիկոսական իշխանութիւնից զուրկ է, այլ Նորին Սրբազնութիւնը, գերաշնորհ խորէն եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոսների հետ միասին պատասխանատու են Հայ եկեղեցու նուիրապետութեան առաջ՝ իրենց յանձնուած սուրբ աւանդները պահպանելու ուխտը դրժելու եւ ներքին հերձուած առաջ բերելու համար»:

Դարմա՞նը այս վիճակին.

«Միմիայն անկեղծ զղջումից յետոյ իջման Ս. Սեղանի առաջ, եւ կանոնական օծումով, եկեղեցու եւ Ազգի հաւանութեան հիման վրայ, Տ. Զարեհ եպիսկոպոսը կարող է կաթողիկոսական իշխանութիւն ունենալ»:

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը դիտմամբ կը խեղաթիւրէ դէպքերը՝ սանձուած երկպառակութեան եւ հերձուածին ամբողջ պատասխանատուութիւնը բեռցնելու համար ազգին կողմէ օրինաւորապէս ընտրուած պատգամաւորներու մեծամասնութեան եւ երեք եպիսկոպոսներու վրայ:

Մինչ արար աշխարհ գիտէ՝ թէ որոնք էին օրէնքին եւ Սահմանադրութեան դէմ անսաստողները, ազգին մէջ ատելութիւն սերմանողներն ու երկպառակութիւն առաջ բերողները:

Որոնք էին կիներու եւ աղջիկներու բանակով մը Անթիլիասի մայր եկեղեցին գրաւողները, Մատամ Խօժէնիները Հալէպի եկեղեցին գրկողները, Գրիգոր Լուսաւորչի Աջը եւ Սուրբ մասունքները գողցողները, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց «ժուռնալ» տուողները, Հալէպի պատգամաւորներուն օրինաւորութիւնը ուրանալու համար հազարումէկ դաւեր սարքողները, օտարները մեր ներքին գործերուն մէջ խառնողները, արաբական թերթերուն լխարուն կաշառք տուողները, եւայլն:

Զո՞րն ասեմ, կամ զո՞րն խոստովանիմ:

Այս բոլորը մոռացութեան տուած, յօդուածագիրը քաւութեան նոխազներ կը փնտռէ՝ իր եւ իր անորակելի պաշտպաններուն մեղքերը ուրիշներու վզին փաթթելու համար:

Կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը կանոնական ոչ մէկ «իրաւունք եւ պարտականութիւն» ունի միջամուխ ըլլալու Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան, ինչպէս դիտել տուին իրեն երեք եպիսկոպոսները՝ պատասխանելով Գահիրէի վերջնագիր — համաձայնագրին:

Եկեղեցական ո՛չ մէկ օրէնք կը պարտադրէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը ենթարկել էջմիածնի վաւերացման:

Այդպիսի նախընթաց գոյութիւն չունի:

Կիլիկիոյ բազմադարեան աթոռը անկախ է էջմիածնէն, որ նախամեծար է միայն «ի հոգեւորս»: Այս պարագան հանդիսաւորապէս յայտարարեց Զարեհ Ա. 1956 Փետր. 20ին, իր ընտրութենէն անմիջապէս վերջ:

Էջմիածնի պաշտօնաթերթը պարզապէս հրձիգի դեր կը կատարէ կրակին վրայ իւղ լեցնելով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՎԷՑ»ԵՐՈՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԻՆ ՊԱՏՃԷՆԸ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի առաւօտ, Արեւմտ. Եւրոպայի վեց պետութեանց վարչապետներն ու Արտ. Նախարարները վերջին խորհրդակցութիւն մը ունեցան «Եւրաթոմ»ի եւ միացեալ շուկայի հարցին շուրջ: Ժողովին վերջաւորութեան, կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած էր ասկախ բոլոր խնդիրներուն շուրջ: Ինչպէս գրած էինք, համաձայնութիւնը աւելի շուտ գոյացած կ'ըլլար, եթէ արտաեւրոպական հողամասերու հարցը չըլլար. Ֆրանսացիները կը պահանջէին որ միւս պետութիւններն ալ իրենց մասնակցութիւնը բերեն հասարակածային եւ Արեւմտեան Ափրիկէի ֆրանսական հողամասերուն մէջ եղած ծախքերուն, որպէսզի իրաւունք ունենան օգտուելու՝ միացեալ շուկայի շնորհած առաւելութիւններէն: Ամէնէն աւելի Գերմանիան էր որ կը հակառակէր այս առաջարկին: Բայց ի վերջոյ «վեց»երու ժողովին մէջ Ֆրանսայի տեսակէտը յաղթանակեց: Ուրիշ որեւէ անհամաձայնութեան պատճառ մնացած չըլլալով, ժողովականները ստորագրեցին պաշտօնական զեկոյցը, որուն կարեւոր մասերը կուտանք ստորեւ.

... «Ժողովին կը մասնակցէին, Գերմանիոյ կողմէ՝ վարչապետ Ատընաուըր եւ Ֆոն Պրենթանօ, Պելժիոյ կողմէ՝ Վան Աքեր եւ Փօլ Հանրի Սրաք, Ֆրանսայի կողմէ՝ Կի Մոլէ, Քրիսթիան Փինօ եւ Մորիս Ֆոր, Իտալիոյ կողմէ՝ Սէնյի եւ Կաէթանօ Մարթինօ, Հոլանտայի կողմէ՝ Տրիս, Լունս եւ Վան Տէր Պէօկէլ, Լիւքսէմպուրկէ կողմէ՝ Ժոզէֆ Պէք:

«Համաձայնութիւն գոյացաւ արտաեւրոպական հողամասերու միացեալ շուկային մաս կազմելու հարցին շուրջ. վերոյիշեալ պետութիւնները ընդունեցին որ պիտի մասնակցին այն բոլոր տնտեսական եւ ընկերային ծախքերուն, որոնք անհրաժեշտ են այդ հողամասերու զարգացման ու բարգաւաճման համար:

«Առաջին համաձայնութիւն մը պիտի ստորագրուի հինգ տարուան համար. այնտեղ պիտի ճշդուի թէ պետութիւնները ի՛նչ համեմատութիւններով պիտի մասնակցին արտաեւրոպական հողամասերու ծախքերուն: Այդ պայմանաժամին վերջաւորութենէն առաջ ուրիշ եւ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի:

«Ալժերիա, որպէս Ֆրանսայի անբաժան մասը, պիտի օգտուի «Եւրաթոմ»ի եւ Եւրոպայի միացեալ շուկային բոլոր առաւելութիւններէն»:

× Վարչապետ Ատընաուըր, Գերմանիա վերադառնալէն առաջ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ. «Բանակցութիւնները սկիզբը դժուարութեանց բախեցան. բայց միացեալ Եւրոպայի մը գաղափարը, որ մեր մտքերուն մէջ գերակայ տեղ մը կը գրաւէր, հարթեց այդ դժուարութիւնները»:

× Պելժիոյ Արտաքին Նախարարը, Սրաք, որուն յարատեւ ճիգերուն շնորհիւ է որ իրականացան «Եւրաթոմ»ի ու եւրոպական միացեալ շուկայի ծրագիրները, յայտարարեց որ «առնուած այս առաջին քայլը մեկնակէտ պիտի հանդիսանայ եւրափրիկեան չահարեր քաղաքականութեան մը»:

× Իտալիոյ Արտաքին Նախարարը, յայտնելով իր անվերապահ գոհունակութիւնը, աւելցուց թէ վերջնական համաձայնագիրը պիտի ստորագրուի Մարտին Հռոմի մէջ:

× Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ քաղաքական շրջանակները շատ գոհ են ստացուած այս արդիւնքէն:

ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՊԻՏԻ ԴԻՄԷ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Չորեքշաբթի օր նախագահ Այզընհաուըր 2.30 ժամ տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Տըլըսի, ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակ Քապոթ Լոճի եւ հանրապետական ու դեմոկրատ կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ: Հակառակ այս երկար խորհրդակցութեան, Այզընհաուըր չի կրցաւ վերջնականապէս սահմանել Մ. Նահանգներու դիրքը՝ Իսրայէլի հանդէպ:

Ծերակոյտին մէջ, մեծամասնութիւնը, որ բաղկացած է դեմոկրատներէ, չուզեր որ պատժական միջոցներ ձեռք առնուին Իսրայէլի դէմ: Հանրապետականները աւելի զգուշաւոր են իրենց արտայայտութեանց մէջ, բայց խորքին մէջ համաձայն են դեմոկրատներուն: Հանրապետականներուն խմբակին ղեկավարը, որ ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակութեան մաս կը կազմէ, սպառնաց հրաժարիլ, եթէ Մ. Նահանգները պաշտպանեն արաբեւափրիկեան տեսակէտը — Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու կիրարկումը:

Իբրեւ այս կացութեան մէջ, Այզընհաուըր որոշեց ձայնասփիւռ ճառ մը խօսիլ եւ ժողովուրդին բացատրել իր հետեւած քաղաքականութեան պատճառները, ինչպէս նաեւ Իսրայէլի հետ անհամաձայնութեան ներքին ծալքերը:

× Ազգաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ արաբեւասիական երկիրները պիտի պահանջեն որ Իսրայէլ պատժուի ՄԱԿի հրահանգներուն չենթարկուելուն համար:

× Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին Արտաքին գործերու յանձնաժողովը առաջարկեց որ ՄԱԿը փոխատուութիւններ ընէ Իսրայէլի եւ Յորդանանի՝ Պաղեստինի գաղթականներու ծախքերուն համար:

× Եգիպտոսի նախարարաց խորհուրդը նիստ մը գումարեց գնդ. Նասրի նախագահութեան տակ: Այս վերջինը անգլիացի երեսփոխանի մը յայտարարեց, որ եթէ իսրայէլեան ուժերը չքաշուին եգիպտական հողամասերէն, երկու լուծում միայն կը մնայ — կա՛մ Սուէզի ջրանցքը գոցել եւ կա՛մ Իսրայէլի դէմ պատերազմ մը վերսկսիլ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Խումբ մը ահաբեկիչներ, Փետրուար 10ին ռումբեր նետած էին Ալժէի եւ Էլ Պիարի մարզադաշտերուն վրայ: 12 անձեր սպաննուած էին եւ յիսուն ուրիշներ ալ վիրաւորուած՝ պայթումներուն հետեւանքով: Ապահովութեան ուժերը չորեքշաբթի օր ձերբակալեցին այդ ահաբեկումին պատասխանատուները՝ չորս հոգի: Ձերբակալուած են նաեւ Ալժէի ահաբեկիչներու ղեկավարն ու իր հինգ գլխաւոր գործակիցները:

Ընդհանուր անդորրութիւնը խանգարող անձերու հետապնդումը մեծ թափով յառաջ կը տարուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՌԱԿ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ, ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ ՂՐԿՈՒԻԼ ՉԷՔ-ՓՈՍԹԱԼԻ ՄԵՐ ԹԻՒԻՆ ՎՐԱՅ: ԱՅԴ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՍՆԻՐ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ հաշիւը պլօքէ եղած ըլլալով:

Ուրեմն, կը կրկնենք՝ որեւէ գումար չղրկել այդ թիւին վրայ ցնոր տնօրինութիւն:

Գումարները ղրկել ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐՏՈՎ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԺԲ. ՑԱՆԿ

●

Ե. Զարդարեան (Մարսէյլ)	10.000
Տէր և Տիկ. Թուրթէլեան (Մարսէյլ)	3.000
Տէր եւ Տիկ. Թիքեան (Մէս)	1.000
Ե. Թ. (Մէս)	1.000
Նախորդ գումար	773.400
Ընդհ. գումար	788.400

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris-6e
Chèque Postal : Paris, 5460-11

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

●

Վալանսի Ցանձնախումբի հանգանակութիւն.—

Արտաշէս Շահինեան	2.000
Պետրոս Խաչերեան	2.000
Սարգիս Զօքաքլեան	2.000
Նիկողոս Թանտրճեան	2.000
Թարիքճան Կէվիկեան	3.000
Մատթէոս Մաքսուտեան	5.000
Տիկին Կ. Ճինպաշեան	2.000
Հ. Տալքիսիֆէեան	1.500
Գր. Պօյաճեան	1.000
Աւետիս Հայպործեան	1.000
Գրիգոր Գարաճեան	1.000
Կար. Սիմոնեան	1.000
Յար. Քէչէճեան	1.000
Պ. Կիւմիւշեան	1.000
Մ. Տէր Մելքիսեդեկեան	1.000
Նշան Կիւլըղեան	1.000
Սեդրակ Սիմոնեան	1.000
Մատթէոս Պըլըղեան	1.000
Յակոբ Տէր Սարգիսեան	1.000
Ա. Պայեան	1.000
Սմբատ Քիւնկահեան	1.000
Պետրոս Մաքսուտեան	1.000
Յակոբ Կարապետեան	1.000
Շահէն Հայպործեան	1.000
Գրիգոր Գույումճեան	1.000
Նշան Արապեան	1.000
Կարապետ Կօչկօչեան	1.000
Սարգիս Ժանտարմեան	1.000
Կարապետ Կիրակոսեան	1.000
Ռօք Ատալեան	500
Յար. Քիւրճեան	500
Յակոբ Թէրզեան	500
Բիւզանդ Թիւֆէնքճեան	500
Յովսէփ Աղատխանեան	500
Պօղոս Կօչկարեան	500

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը, Բամանիէ, ծրագիր մը ներկայացուց նախարարաց խորհուրդին. նոր տուրքեր պիտի չնշանակուին, եւ ամէն ճիգ պիտի թափուի որ կեանքը չի սղէ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ամերիկեան պատուիրակը խորհուրդ տուաւ որ Անգլիա, Յունաստան եւ Թուրքիա իրենց ներկայացուցած առաջարկութիւնները ետ քաշեն եւ ուղղակի բանակցութիւններ վարեն իրարու հետ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

«Աստուած, որ մեզի կեանք տուաւ, նոյն ժամանակ տուաւ նաեւ ազատութիւն»: ՋԵՖԸՐՍԸՆ

Մեր ժողովուրդը իր ողջ պատմութեան ընթացքին բիւր անգամներ ապացոյցը տուած է Ջեֆըրսընի խօսքին: Հայ ժողովուրդը իր ազատութեան համար, դեռ իր պատմութեան նախասկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, արձանագրած է բազմաթիւ հոյակապ դրուագներ ըմբոստացման: Հայկ Նահապետէն մինչեւ Դաշնակցութիւնը, հայ ժողովուրդը պայքարած է յանուն իր ազատութեան եւ անկախութեան: Իր պայքարները Ասորեստանի, Հռոմի, Բիւզանդիոնի, Պարսկաստանի, Արաբներու, Թուրքերու նաեւ Խորհ. Միութեան դէմ լի են հերոսական դրուագներով: Կարմիր Վարդանները, Յովնանները, Գող Վասիլները, Թորոսները, Դաւիթ բէկերը ու բիւրերը անձնազոհ փետայիները մեր պատմութեան վերջին 60 ամեակի ընթացքին, կռուած են մէկ նպատակի համար, — ազատութիւն:

Փետրուար 18ը մէկ օղակն է հայկական ընդհանուր դիւցազնամարտին, Աւարայրի շարունակութիւնը: Օտարն է եկեր նստեր մեր երկրին մէջ եւ իր բռնաւորի կամքն է պարտադրեր մեր ժողովուրդին: Սասունցի Դաւիթի պէս, մեր խիզախ ժողովուրդը ծառացեր է օտարին դէմ եւ իր տոկուն ու յամառ կռիւով կրցեր է յարգանք ներշնչել թշնամիին:

Փետրուար 18ը մեր պատմութեան հոյակապ մէկ դրուագն է, իր համաժողովրդական արտայայտութեամբ, հերոսական պայքարով ու կորովի դիմադրութեամբ: Մօտ վեց ամիս (Փետրուարէն մինչեւ Յուլիս) պզտիկ մէկ երկիր, շուրջ մէկ միլիոն բնակչութեամբ, առաջին անգամ, բոլշեւիկեան իշխանութեան տեւողութեան ընթացքին, ըմբոստացեր է բռնակալութեան դէմ եւ յամառօրէն իր կամքն է պարտադրեր: Վկայ Լենինի նամակը, Փետրուարեան ապստամբութեան ընթացքին իր կովկասեան ընկերներուն, մասնաւորապէս հայ կոմունիստներուն:

Հայ ժողովուրդը երկու սուրերու մէջ կը գտնուէր 1920–21ին: Մէկ կողմէն արեւելեան Թուրքը, միւս կողմէն արեւմտեան կոմունիստը: Պահ մը համակերպեցաւ, յուսալով բոլշեւիկեան հովանիին տակ տեսնել իրագործումը իր ազգային իղձերուն: Անվերապահօրէն նետուեցաւ բոլշեւիկին գիրկը, հաւատալով անոնց դրաւիչ քարոզչութեան եւ գեղեցիկ գաղափարներուն: Բոլշեւիկները մեր երկրի տէրը դարձան առանց մէկ կաթիլ արիւն թափելու: Հայաստանի կառավարութիւնը, Դեկտ. 2ի (1920) դաշնագրով, խաղաղօրէն իշխանութիւնը յանձնեց բոլշեւիկներուն, հաւատալով որ բոլշեւիկները իբրեւ «յեղափոխականներ» կը յարգեն իրենց խոստումները, տէր կը կանգնին հայկական իրաւունքներուն:

Խաղաղ կերպով երկրին տէր դառնալէ ետք, բոլշեւիկները ուրացան սակայն Դեկտ. 2ի դաշնագիրը, մոռցան բոլոր խոստումները, որոնք տրուած էին Հայաստանի օրինական կառավարութեան ու դիմեցին բռնութեանց, ամրապնդելու համար իրենց դիրքը Հայաստանի մէջ: Դաժան կարգադրութիւններով ու տմարդի քաղաքականութեամբ (կարդալ Բորեանի գիրքը) երկիրը մղեցին ըմբոստացման: Բոլշեւիկին մէջ ազատութիւն եւ արդարութիւն փնտռող Հայը չկրցաւ դիմանալ բոլոր այդ բռնութեանց եւ մէկ մարդու պէս ծառացաւ բոլշեւիկին դէմ:

Դաժան եղաւ պայքարը եւ երկար: Թիւով գերազանց բոլշեւիկը, ողջ Խորհրդային Աշխարհը, ի վերջոյ յաջողեցան գլխել ըմբոստութիւնը, դարձեալ տէր դառնալ Հայաստանին: Հայաստանը պարտուեցաւ, բայց պարտուեցաւ նաեւ բոլշեւիկը բարոյապէս: Ազատութեան ոգին վառ մնաց ժողովուրդին մէջ, որովհետեւ ըմբռնած էր Գէօթէի խօսքերը. «Կեանքի եւ ազատութեան արժանի է միայն այն, որ պատրաստ է մաքառելու յանուն ատոնց»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿԱՊԵԼ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Մարսիլիոյ մէջ, վերջերս, տեղի ունեցան կարգ մը դասախօսութիւններ, որոնց չահեկանութեանը պատճառով՝ արձագանգ կուտանք քիչ մը երկար:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑ.— Համազգային Մշակութային Միութիւնը գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էր յաջորդական երեք հաւաքոյթներ սարքել քաղաքիս հայաշատ վայրերուն մէջ, Կեդրոն, Պոմոն եւ Սէնժերոմ, մտքերու փոխանակութիւն կատարելու համար Մարսիլիոյ մէջ «Հայկական վարժարանի անհրաժեշտութեան հարցին շուրջ:

Զորեքշաբթի (30 Յունուար), երկուշաբթի (4 եւ 11 Փետր.) երեկոները ղրկրուցան եւ իրենց պատկերուն հայեցի դաստիարակութեան նախանձախնդիր բազմութիւն մը ներկայ էր այս հաւաքոյթներուն որոնց նախագահեցին Պ. Պ. Ա. Թէրզիպաշեան եւ Յ. Պետրոսեան:

Տրադիրը, զոր ներկայացուցին Համազգայինի վարչութեան անդամները Պ. Պ. Յ. Հայպարծեան, Շ. Թաշճեան, Մ. Անդրէասեան, Յ. Իսպիրեան եւ Կ. Փօլատեան, շատ յստակ է, — օժտել Մարսիլիոյ նման հայաշատ շրջանը ազգային վարժարանով մը, որ անյետաձգելի պահանջ մը դարձած է եւ խիստ կենսական, նոր սերունդին առիթ եւ պատեհութիւն տալու համար հայեցի դաստիարակութիւն ստանալու, հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան տիրանալու:

Դժուար իրականալի այս գործը կը կարօտի երկար աշխատանքի, ինչպէս նաեւ նիւթական մեծագումար պիւտճէի: Զայն կարելի է գլուխ հանել համազգային ճիգերով միայն: Այս ուղղութեամբ ծրագրուած է յատուկ կեդրոնական մարմին մը կազմել, որուն պիտի անդամակցին բոլոր միութեանց եւ կազմակերպութեանց անդամներ, ինչպէս նաեւ գործին տակ անձնաւորութիւններ:

Կեդրոնական այս մարմինը, պիտի քննէ, ուսումնասիրէ, ապա մշակէ այն բոլոր հնարաւոր ու կենսական միջոցները, որոնք անհրաժեշտ են գործի յաջողութեան եւ իրականացման:

Ցիշեալ հաւաքոյթներուն խօսեցան Պ. Պ. Վ. Պանիկեան, Մ. Հաճեան, Ա. Մարտիրոսեան, Ժ. Միրիճեան եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ շեշտեցին կարեւորութիւնը հայ վարժարանին, շաբաթական մէկ-երկու ժամով կարելի չէ ազգային կրթութիւն տալ, անհրաժեշտ է Միջին Արեւելքի մեր գաղութներուն նման, ունենալ ծաղկոցներ եւ նախակրթարան:

Կը սիրենք յուսալ թէ Մարսիլահայ գաղութը ոգի ի բռին պիտի աշխատի եւ Համազգայինի հետ կարճ ժամանակի մէջ ձեւ ու մարմին պիտի տայ այս ծրագրին:

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Զորեքշաբթի երեկոյեան (13 Փետր.) ուսումնասէր հոծ հասարակութիւն մը փութացած էր Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնը, ունկնդրելու Վենետիկեան Ուխտէն հայրենաշունչ բանաստեղծ եւ դաստիարակ՝ Հ. Վահան Վրդ. Յովհաննէսեանը:

Համազգայինի կողմէ, օրուան նախագահ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, աւուր պատշաճի խօսքերով բացուած յայտարարեց երեկոյթը:

Պ. Կարապետ Փօլատեան քանի մը խօսքով ներկայացուց յարգելի վարդապետը (անձը, դաստիարակը եւ գրագէտը):

Շուրջ մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ, Մխիթարեան Հայրը խօսեցաւ մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն հետաքրքրական եւ ամէնէն կարեւոր մէկ խնդրին մասին, — «Ազատագրական շարժումները Հայաստանի մէջ»:

Ամփոփ եւ սեղմ, սակայն անհրաժեշտ բոլոր դէպքերն ու դէմքերը յիշելով, վեր առաւ այն միտքը թէ, ինչպէս բոլոր ժողովուրդներուն մօտ, առաւելապէս նաեւ Հայերուս մօտ, ազատ ապրելու սէրը միշտ վառ եւ կենդանի մնացած է եւ ոչ մէկ ոյժ ի վիճակի եղած է քանդել մեր ազգային այս ջիղը:

Արդարեւ 1045 Թուականին, Անիի կործանումէն ետք, յետագային նաեւ 1375 Թուականին, Կիլիկիոյ Թագաւորութեան անկումէն ետքը, հայ ժողովուրդը յարատեւ եւ յամառ պայքար մղած է իր խնդիր իր ազատութեան: Պատմական փաստերով ճշդուած է որ Զէյթուն, Հաճըն, Լեռնային Կիլիկիոյ զանազան շրջաններուն մէջ Հայերը երկարօրէն կռուած են Օսմանեան տանձղութիւններուն դէմ. Արեւելահայաստանի մէջ, Ղարաբաղ, Լեռնային Գանձակ, Զանգեզուր միշտ մնացին խրոխտ եւ մարտնչող:

Բանախօս Հայրը, մէկ առ մէկ թուեց Հայերու կատարած անհատական թէ հաւաքական ձեռնարկները, վերադարձնելու օսմանեան եւ պարսկական լուծին ենթակայ հայկական հողերը: Բոլորիս ծանօթ են Զաքարիայի, Դաւիթ բէկի, Յ. Էմինի, Իսրայէլ Օրիի եւ այլոց գործերը: Նշանակելի է այն պարագան, որ Հնդկահայ գաղութը մինչեւ իսկ դրամով ուզած է գնել նուաճուած հայ հողերը:

Թիւր ըմբռնում մը կայ շատերու մտքին մէջ թէ ազատագրական շարժումները մեր մէջ ներկայ ժամանակներու երեւոյթ է, մինչ պատմական փաստերը կը հաստատեն հակառակը: 1890ական թուականներուն, ձեւ եւ մարմին առած հայ յեղափոխական շարժումը կերպով մը շարունակութիւնն է միշտ գոյութիւն ունեցած ու այլ եւ այլ ժամանակներու մէջ ի յայտ եկած ազատագրական պայքարին:

Անդրադառնալով 1914–15ի սեւ օրերուն, յարգելի դասախօսը շատ ճիշտ կերպով ըսաւ թէ մեր մղած յեղափոխական պայքարը չէ Հայոց տեղահանութեանց ու կոտորածներուն, այլ այսպէս կոչուած համաթուրանականութեան գաղափարը, որ վարակած էր երիտասարդ Թուրքերը, ապացոյց ծեմալ եւ էնվէր փաշաներու խլրդային աշխատանքները՝ Անդրկովկասի եւ Հեռաւոր Թուրքեստանի մէջ:

Այս ծրագրին արգելք էին Հայերը կրօնքով եւ ցեղային տարբերութեամբ: Հոս եւ ոչ ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել պատճառը Ապրիլ 11–24ի դէպքերուն:

Ի՞նչ պէտք է ըլլայ հայ ժողովուրդին ներկայ ձգտումը: Նախ՝ մնալ Հայ եւ ազատատենչ Հայ: Ապա զօրավիգ կանգնիլ ներկայ հայրենիքին, որ սեփականութիւնն է մեր բոլորին: Իրաւակարգերը ինչ գոյն ալ ունենան՝ ժամանակաւոր են, մինչ յաւիտենականը ինքը՝ բազմաչարչար հայ ժողովուրդն է եւ բոլորին սիրելի հայրենիքը:

Ջերմ ծափերով եւ ընդհանուր գոհունակութեամբ ընդունուեցան դասախօսին խօսքերը:

ԺԻՐԱՅՐ

ԱՐԱԲԻՈՑ Իպն Սէուտ Թագաւորը երէկ Թունուզ հասաւ: Ժողովուրդը ջերմ ընդունելութիւն մը վերապահած էր վեհապետին, որուն այցելութեան առթիւ խրախճանութիւններ եւ պաշտօնական ընդունելութիւններ տեղի պիտի ունենան: Այս առթիւ, Թունուզի վարչապետը, Հապիպ Պուրկիպա, յետաձգեց դէպի Մարոք կատարելիք իր ճամբորդութիւնը:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Ցանկարծ յիշեցի որ դեռ մէկ օր առաջ, ուրբաթ, Սիամանթօն կը պատմէր.

— Վստահելի աղբիւրէ լսեցի, գաղտնի կնքուած նամակներ ղրկած են բոլոր Թաղերու ոստիկանական տեսուչներուն, բացառիկ լիազօրութիւններ տալով, ի հարկին վճռական գործելու:

Ձերբակալութիւններէն յետոյ, կը հաւատէին թէ իմ անունս վեցերորդ տեղը կը բռնէ ցանկին վրայ, բայց թաղը չփոթելով, ոստիկանները իրիկուան դէմ կը խուժեն տուն մը ուր յաճախ կ՚երթայի եւ ուր միայն երկու քոյրեր կը բնակէին իրենց մայրիկին հետ:

Ոստիկանները երկրորդ այցելութիւն մը կուտան նոյն տունը, այս անգամ աւելի բազմաթիւ եւ գիշերանց:

Առաջին առթիւ օրիորդները յայտնած էին թէ իրենք էրիկ-մարդ չունին, այլ միայն մօրեղբայր մը, որ շաբաթ օրերը կուգայ:

Իր չար բախտէն, մօրեղբայրը (էսոն) եկած կ՚ըլլայ երկրորդ խուզարկութեան ատեն, եւ կը ձերբակալուի ու կը նահատակուի իբրեւ Շաւարշ Միսաքեան:

Թշուառ տղան, միշտ իր բանին գործին կապուած եւ գգոյշ, կը քաշէր մեզք մը որուն հետ հեռաւոր կապ անգամ չունէր:

Եւ ես այսօր ուրիշ բան չեմ կրնար ընել, եթէ ոչ երկու տողով յիշել իր անունը:

Յաջորդ օրը, կիրակի, այլեւս գաղտնիք չէր մնացած: «Ազատամարտ»ը դադրած, խմբագրատունը խուզարկուած, բազմաթիւ կալանաւորներու անուններ՝ բերնէ բերան:

Քաղաք իջած էի, եւ ճամբան, Օրոզդի Պաքի առջեւ տեսայ Բժ. Միրզա Քէթէնճեանը, որ պահականոց կը փոխադրուէր ձեռնակապերով:

Հայրենակից մը պատմեց գիշերուան եւ ցերեկուան դէպքերը, եւ յանձնարարեց պահուիլ:

Երրո՞րդ թէ չորրորդ օրը, Գրիգոր Մերճանովը եկաւ գտաւ զիս, գղուշական միջոցներ ձեռք առնելու եւ կացութեան մասին խորհրդակցելու համար:

Անմիջապէս անցանք աւելի ապահով շրջան մը, եւ մեր առաջին գործը եղաւ ստուգումներ կատարել, ճշդել ձերբակալուածն ու ազատ մնացածը, վերահաստատել կապերը, ներքին թէ արտաքին:

Մեզի գործակից ունէինք նոր ընկեր մը, Սամուէլ, Վարդգէսը, որ այն ատեն ազատ էր, եւ ուրիշներ:

Անմիջապէս վերահաստատեցինք հաղորդակցութիւնները՝ արտասահմանի հետ, Սոֆիայի միջոցաւ, օրը օրին հաղորդելով բոլոր տեղեկութիւնները:

Վարդգէս կը շարունակէր դիմումներ կատարել ձերբակալութեանց դէմ եւ կը ջանար ետ ստանալ «Ազատամարտ»ի սնտուկէն գրաւուած 440 հնչուն ոսկին, բաժնելու համար աքսորականներու ընտանիքներուն:

Բաւական յառաջացած էին դրամի մասին կատարուած բանակցութիւնները: Նոյնիսկ փոխանորդագիր եկած էր Այաշի եւ Զանկըրիի կալանաւոր ընկերներէն եւ Թալէաթ-Ճանպօլաթ կը խոստանային այսօր վաղը վերադարձնել դրամը:

Վերջին օրը (1915 Մայիս), երբ Վարդգէսի տունը գացեր էի լուր ստանալու համար, կինը դուռնէն դիմաւորեց, խորապէս յուզուած.

— Հիմա, հինգ վայրկեան առաջ տարին Վարդգէսը, 10–15 ոստիկաններով: Զօհրապին տունն ալ կոխած են... հեռացի՛ր...:

Պարտք սեպեցի ներս մտնել եւ իմանալ ինչ որ կատարուած էր:

Վարդգէսը ձերբակալելէ յետոյ, եղածչեղածթուղթերը տոպրակներու մէջ լեցնելով, կնքեր եւ թուղթ մը ստորագրել տուեր էին տիկնոջ:

Այնտեղ ալ, ինչպէս Զօհրապին տան մէջ, յատկապէս փայլած էին Ալի Րիզա եւ Թրքացած Հիտայէթը:

Այդ միջոցին, անհրաժեշտ զգուշութիւնները ձեռք առնելով հանդերձ, միշտ միջոց կը գտնէի պտտելու որոշ սահմանի մը մէջ:

Առիթով մը, հարկ եղաւ մինչեւ կամուրջ հետապնդել միւս չանսատակ հրէշը, Արշաւիր Եասեան, որ չէր ճանչնար զիս, եւ կը փորձէր անճանաչելի դառնալ, կապոյտ ակնոց մը անցուցած աչքերուն...:

Ուրիշ ատեն մը, դիմացս ելաւ Բիւզանդ Քէչեանը, որ նոր վերադարձած էր աքսորէն եւ որուն հետ հազիւ երկու անգամ առիթ ունեցած եմ խօսելու: Հազիւ զիս տեսած, պոռաց երեսիս.

— Ի՞նչ կը պտտիս այսպէս, հայտէ տունդ գնա:

Իրմէ իմանալով նաեւ Կոմիտաս վարդապետի ազատումը, նոյն գիշերն իսկ հանդիպեցայ անոր տունը:

Շատ ուրախ էր վարդապետը: Իր երեւոյթին եւ խօսքերուն մէջ ոչ մէկ ախտանշան, որ մատնէր յետագայ ողբերգութիւնը:

Ընդհակառակն, նոյն չէնչող Կոմիտասը, զոր ճանչցեր էինք առաջին օրէն: Հազիւ լուցկին հաներ էի գլանիկ մը վառելու համար, երբ ձեռքէս քաշեց նետեց սաստելով.

— Նետէ՛ սա «գլխոմ»ը. մօրկանդ կա՞թն է, ի՞նչ է...:

(Շար. - 2)

ՕՏԱՐԻՆ ԽՐԱՏԸ

«Ազդակ» կը պատմէ թէ տակաւին կը շարունակուին «համախմբական» կոչ-ուած մարդոց խառնակչութիւնները եւ ազգադաւ արարքները:

Փետր. 10ին մօտ 15–20 երիտասարդ-ներ, նոյն կոյնգոյն խմբակէն, կը դի-մեն Լիբանանի նախկին երեսփոխաննե-րէն Ռաշիտ պէյ Պէյտունի բնակարանը, ներկայացնելու համար իրենց գանգատ-ները, պահանջները եւ «մինչեւ ծայրը» հասած իրենց խայտառակութեան պատ-կերը:

Լիբանանի քաղաքական մեծանուն դէմ-քը, Ռաշիտ պէյ Պէյտուն, յորդոր կը կարդայ այս ուղեկորոյս «ծայրայնայ-ներուն» եւ կը թելադրէ «երթալ եւ հաշտուիլ կայութեան հետ», չմոռնա-լով յայտարարել.

— Բոլորդ ալ Հայ էք, արիւնը ջուր չի կտրիր: Պէտք է հաշտուիք իրարու հետ, որպէսզի վերջ գտնեն այս խնդիրները:

Ցուսախաբ այս ընդունելութենէն, մեր «ծայրայնացները» այս անգամ կ՚երթան վարչապետ Սամի պէյ Սոլհի բնակարա-նը:

«Ազդակ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ վարչապետը դառն խօսքերով կ՚ընդունի զանոնք, հասկցնելով թէ զգուած է այլ-եւս նման դիմումներէ եւ չ՚ուզեր լսել որեւէ խօսք: «Ծայրայնացները», որոշ-չած ըլլալով շարունակել ծայրայնացու-թիւնը մինչեւ անամօթութիւն, կը պնդեն, կը գանգատին եւ կը կրկնեն իրենց պահանջները: Սամի պէյ Սոլհ, որ չէր ուզեր որեւէ խօսք մտիկ ընել այլեւս ա-նոնց խօսքը ընդհատեց եւ բառ առ բառ.

— Կը տեսնէ՞ք, այս օրերս, ո՛րքան զբաղած եմ: Այսօր, կիրակի, ուզեցի գէթ մէկ օր հանգիստ ընել բնակարանիս մէջ, ուստի հեռացայ քաղաքէն: Բայց կանուխէն եռ կանչեցին զիս: Գացի եւ վերադարձայ տուն, բայց դեռ վայրկեան մը հանգիստ չըրած՝ եկաք դուք: Մեր բոլոր զբաղումներուն եւ հոգերուն վր-այ մէկ ալ ձեր կռիւները: Ամէն օր նոր բան, նոր դէպք, գացէք հաշտուեցէք ի-րարու հետ, ուրիշ ելք չի կրնար ըլլալ»:

Սամի պէյ Սոլհի խօսքերը կարուկ էին եւ ծանր, յոյսի որեւէ նշոյլ չկար այլ-եւս «ծայրայնայ»ներուն համար:

Այս անգամ, այս վերջինները առա-ջարկեցին «կլոր սեղանի» մը շուրջ հա-ւաքուիլ եւ այդ առաջարկին համար ամէ-նէն յարմար անձնաւորութիւնը դառն վարչապետը: Սամի պէյ Սոլհ վճ-ռականօրէն եւ խոժոռադէմ մերժեց, եւ կրկին յայտարարելէ ետք թէ ինք չատ զբաղած է, ըսաւ.

— Գացէք, իրար հասկցէք, հաշտուե-ցէք ու վերջացաւ:

Մեր «ծայրայնայ»ները խելքի պիտի գա՞ն այս խորհուրդներէն ու խրատներէն ետք, թէ դեռ ճամբայ ունին՝ երթալու համար «մինչեւ ծայրը», որու սահման-ները բարոյական ըմբռնումներէ դուրս կը մնան, — չենք գիտեր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ երիտասարդ բժիշկ մը, Ճան Նաճարեան, ամերիկեան Վիրաբոյժ-ներու Համագումարին ներկայացուցած է իր մէկ գիւտը, որով կարելի պիտի ըլ-լայ բժշկել 50 կամ աւելի տոկոսով այ-րուցքներ ունեցող հրդեհներու զոհերը: Բժ. Նաճարեան պատրաստած է մասնա-ւոր խիւս մը, որ կը փրկէ ծանր այ-րուցքներ ունեցող մարդոց կեանքը: Երի-տասարդ բժիշկը այժմ կ՚աշխատի ուրիշ գիւտի մը վրայ՝ լեարդային մահացու հիւանդութեան մը դէմ:

ՊՈՍԹՈՆԻ Հայ Երիտ. Դաշնակցու-թեան Կեդր. Վարչութիւնը կրտսերներու նոր Ուխտ մը կազմակերպած է: Այսպէս, ընթացիկ տարուան մէջ կազմուած նոր ուխտերուն թիւը կը բարձրանայ ութի:

ՖՐԵԶՆՈՅԻ մէջ, երիտասարդ ուժերէ կազմուած «Քրիստափոր» եւ «Դրօ» կո-միտէները միաձայնութեամբ որոշած են միանալ: Այս առթիւ, 25 նոր երիտա-սարդներ միացած են կոմիտէին եւ մօտ օրէն պիտի կատարեն իրենց երդումը: Իսկ Ֆրեզնոյի «Գէորգ Չաւուշ» Ուխտին միացած են 15 նորագիրներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ելմտական նախա-րարութեան հաշուեկշռին համաձայն, Հայաստանի Հանրապետութիւնը (ո՛չ այսօրուան Խորհրդայինը) անցեալ տարի Ցունիս 30ին 33.469.325 տոլար պարտք ունէր Մ. Նահանգներուն. այս գումարին 21.509.408 տոլարը կը ներկայացնէ 38 տարուան բարդացեալ տոկոսը: Մայր գումարը, 1920ին, 11.959.917 տոլար էր: Առաջին աշխարհամարտին, Մ. Նահանգ-ները իրենց դաշնակիցներուն փոխ տը-ւած էին 17 միլիառ 881 միլիոն տոլար, ո-րուն միայն 2755 միլիոնը վանձած են ցարդ: Այնպէս որ մեր պարտքը պարզա-պէս կաթիլ մը ջուր է ովկիանոսին մէջ:

ՊՐԱԶԻԼԱՀԱՅ երաժշտագէտ Տոքթ. Վահագն Մինասեան Պոսթոն հասած է՝ երգահանդէսներ կազմակերպելու հա-մար: Արհեստով ատամնաբոյժ է թէեւ, բայց նախընտրած է նուիրուիլ իր սիրած ասպարէզին — երաժշտութեան: Բազմա-թիւ համերգներ տուած է Հարաւ. Ամե-րիկայի մէջ եւ պանծացուցած հայ եր-գը: Ունի երգախառն պատկերներ, ինչ-պէս «Հայկ եւ Բէլ», «Սաթենիկ եւ Ար-տաշէս». «Մշակներուն» վերտառու-թեամբ համանուագ մը՝ նուիրուած Ալ-բալեանի եւ Օհանջանեանի յիշատակին. երաժշտական պոէմներ եւ այլ ստեղծա-գործութիւններ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ «Մնացորդաց»ը ձեռնարկ-ներ կը կատարէ նոր եկեղեցիի մը շինու-թիւնը յաջողցնելու համար: Այս առթիւ կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը:

ՊԷՅՐՈՒԹԱՀԱՅ բժիշկ մը, Տոքթ. Կա-րապետ Էսաեան, որ Պոսթոնի հիւանդա-նոցներէն մէկուն մէջ կ՚աշխատի տասնէ մը ի վեր, հիւանդանոցին մէջ ծագած հրդեհի մը ընթացքին իր հերոսութեամբ փրկած է բազմաթիւ մանուկներու կեան-քը եւ շնորհիւ իր անձնուէր ջանքերուն կարելի եղած է աղէտին առաջքն առնել ու վնասները սահմանափակել:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Գահիրէի մէջ մահկանա-ցուն կնքած է Թեմական Ժողովի Ատե-նապետը՝ Արմենակ Պետեւեան: Հան-գուցեալը, անկախ իր հանրային գոր-ծունէութենէն, եղած է երկրագործ, նա-խարարութեան պաշտօնատար եւ հրատա-րակած է բուսաբանական բառարան մը:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԻՆԵՋՕՆԸ

ՎԻԷՆ. — Ճշդապահ էին բոլորը: Պատ-ւոյ անդամներ եւ մարզիկ եղբայրներ իրենց ընտանիքով տեղ գրաւած էին սե-ղաններու շուրջ: Միութեան քարտուղա-րը, Պ. Տէրմոյեան բացատրեց պատճա-ռը այս հաւաքոյթին, եւ խնդրեց որ բա-ժակները պարպուին Հիւսիսային Ափրի-կէէն վերադարձող եղբայրներու կենացը: Խօսքը Միութեան նախագահ Պ. Ա. Խըլ-յեանին էր. «Ահա ձեզի ապացոյց մը եղ-բայրասիրութեան, ինչ որ նշանաբանն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի»: Եւ շարունակեց. «Հայ երիտասարդը մարզել մարմնով, մշակել անոր մէջ հայ ոգին եւ զայն պատրաստել մեր ազգին համար իբրեւ լաւագոյն ան-դամ մը, եթէ հայ ծնողները ուժ տան Հ. Մ. Ը. Մ.ին»:

Պ. Հ. Զաքարեան քանի մը խօսքով բացատրեց (ֆրանսերէն) հիմնարկութիւ-նը Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Իսկ Մ. Գալուստեան, մեր տարեց եղ-բայրը, ծանօթ իր եռանդուն ճառերով, խօսքը ուղղեց երիտասարդներուն. «Եղ-բայրներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ծնաւ 1918ին երբ հայ ժողովուրդը իր ազատութիւնը կ՚ողջունէր: Շատերը մեզ, Հ. Մ. Ը. Մ.ականներս Դաշնակցական կ՚անուանեն: Եթէ իրապէս ազգասէր ըլլալը եւ յառաջ-դիմելը կը նշանակէ Դաշնակցական ըլլալ, մենք հպարտ ենք ատոր համար»:

Ինքնաբուխ էր գեղարուեստական բա-ժինը երգերով եւ զուարթալիքներով:

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆՑԻ

Մէկը շուկան կը հանդիպի իր բարե-կամին:

— Այս ի՞նչ է: Գնումներդ դո՞ւն կ՚ը-նես:

— Այո, հիմա գնումն ալ ես կ՚ընեմ, կերակուրն ալ ես կ՚եփեմ, որովհետեւ ազատուհիս ամուսնացաւ:

— Որո՞ւն հետ:

— Ինծի...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլ. — 17 Փետրուարին, վայրին բնական գեղեցկութեան եւ գարնանային օդին շնորհիւ, հոծ բազմութիւն մը հա-ւաքուած էր Սէն-Ժերմէնի տարածուն մարզադաշտը, ուր Ալֆորվիլի Հայ Մար-զականին չորս խումբերը հանդիպում մը ունէին տեղւոյն համապատասխան խում-բերուն հետ: Ա. պահեստի խումբին պարտութենէն ետքը, միւսները շատ պատուաւոր արդիւնքով դուրս եկան:

Ժամը 15.30ին սկսաւ առաջին խում-բերուն մրցումը: Մեր խումբը, թէեւ տը-կարացած երեք լաւագոյն խաղացողներու բացակայութեամբ, ցոյց տուաւ եռանդ եւ վճռականութիւն: Եւ առանց շփոթու-թեան մեր դաշտ մէջ:

Բայց եւ այնպէս, կէս ժամը չանցած՝ առաջին կիսախաղին հակառակորդը յա-ջողած էր կէտ մը արձանագրել, 0–1:

Մեր խումբը կը շարունակէր խաղալ նոյն թափով, որուն հակառակորդը կը հակազդէր քիչ մը բրտօրէն:

Կամակոր իրաւարարին թոյլութիւնը տեղի տուաւ տխուր միջադէպի մը:

Խաղին վերջաւորութեան մօտ, ա-կայն, Զաքըրեան կը յաջողէր հաւասա-րող կէտը նշանակել գլուխով, 1–1:

Այս կիրակի, 24 փետրուարին, մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք Ա. ԷՍ. Քուրպըվուայի:

Մեր դասակարգին մէջ, ընդհ. դասա-ւորումը դեռ չէ յայտնած առաջնութիւն ունեցող խումբը: Քանի մը խումբեր տխո-ղութին ակնկալութիւնն ունին: Մրցակ-ցութիւնն ալ աւելի հետաքրքրական կը դառնայ:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՔԱԼԷ՛, ՔԱԼԷ՛, ՍԱՅԼԸ ՔՈՒԿԴ Է»

Չեխոսլովքիոյ քաղաքներուն եւ գիւ-ղերուն պատերուն վրայ մեծ տառերով ազդեր փակցուած են, որոնք ժողովուր-դը կը հրաւիրեն աշխատանքի:

«Աշխատէ՛, գործատունը քուկդ է. աշ-խատէ՛, այս հայրենիքը քուկդ է», եւն.:

Գիւղացի մը քաղաք կ՚երթար. սայլը բեռնաւորած էր կաղամբով: Կը հասնի ցեխոտ տեղ մը. սայլը կը խրի ցեխին մէջ. էշը չի կրնար քաշել, որովհետեւ իր տիրոջ նման անօթի էր եւ տկար:

Սայլապանը կը մտրակէ. կենդանին կը պառկի գետին եւ ականջ չի կախեր հար-ուածներուն:

Ասոր վրայ, սայլապանը կը դառնայ իշուն.

— Զ ե՞ս լսեր, անզգա՛մ, ոտքի ելիր եւ սայլը քշէ, որովհետեւ սայլը քուկդ է...:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (270)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5. — ՄԱՅՐԸ

Փոխուած էր սեպհականների կահաւորու-թեան սարք ու կարգի ձեւը: Հին, աւան-դական սովորութիւնների փոխարէն՝ տի-րապետում էր նորը՝ պարսկականը: Վա-ղեմի, նահապետական կարգերի փոխա-րէն, որոնց գեղեցկութիւնը հէնց նրանց պարզութեան մէջն էր, տիրապետում էր պարսկական գեղխութիւնը, պարսկական շռայլութիւնը:

Չկային նաեւ ամրոցի միւս բնակիչնե-րը: Մուշեղ Մամիկոնեանի ընտանիքը տեղափոխուել էր Տայոց երկրի Երախանի բերդում: Վարդան Մամիկոնեանի այ-րին, Տիկին Զարուհին, իւր զաւակների հետ գտնւում էր նոյնպէս Երախանի բերդում: Չկար եւ նազելի Որմիզդուխ-տը՝ Սամուէլի խորթ մայրը: Նա հէնց այն ժամանակ թողեց Ողական ամրոցը եւ գնաց Պարսկաստան, երբ Սամուէլը հե-ռացաւ այդ ամրոցից:

Ամրոցում մնացել էր միայն Սամուէլի հարազատ մայրը՝ Տիկին Տաճատուհին, որ այժմ միանգամայն նրա տէրն ու թա-գուհին էր:

Նա այս առաւօտ միայնակ շրջում էր ամրոցի մեծ դահլիճում, ուշադրու-թեամբ զննում էր իւրաքանչիւր առար-կան, իւրաքանչիւր մանրամասնութիւ-նը, տեսնելու, արդեօք ամէն ինչ իւր տեղո՞ւմն էր, արդեօք ամէն ինչ կա՞ր, թէ մի բան պակաս էր: Նրա ամրողջ հա-գուստը փայլում էր ոսկու եւ գոհարնե-րի մէջ: Փայլում էր եւ նրա սիրուն դէմ-քը: Մերուժանի մեծամիտ քոյրը Մերու-ժանի գեղեցկութիւնն ունէր, բայց զուրկ էր եղբօր դէմքի վսեմ արտայայտութիւ-նից:

Դահլիճը, տանի պատշաճին համեմատ, շքեղ կերպով զարդարուած էր: Յատա-կը պատած էր ամենաթանկագին գորգե-րով եւ օթոցներով: Պատերը ծածկուած էին ամենանուրբ դիպակներով եւ մե-տաքսեայ գոյնզգոյն կերպասներով: Լու-սամուտներում, յախճապակեայ գեղեցիկ թաղարների մէջ, դրուած էին նոր բաց-ուած ծաղիկներ եւ զանազան մշտակա-նաչ բոյսեր: Ջրի, գինու, օշարակների անօթներն անգամ, որ շարուած էին սե-ղանի վրայ, պատած էին հրաշալի կանա-չազարդութեամբ: Ամէն կողմում կանաչ, ամէն կողմում դալարիք, ամէն կողում ժպտում էին ծաղիկները՝ նորեկ գար-նան բերած պարգեւները: Ամրողջ դահ-լիճը սրսկած էր անուշահոտ վարդաջրով, եւ բուրում էր ախորժելի հոտաւէտու-թեամբ:

Նոր տարին քաղցրացնելու համար, պատրաստուած էին զանազան տեսակ նուրբ քաղցրաւենիներ, որ համեմած էին արեւելեան անուշահոտ համեմներով: Տե-ղային պտուղներից, ընդարձակ նաչ-խուն խաներով, դրուած էին սեղանի վը-րայ եօթն տեսակ չոր մրգեղէններ, որ խառնել էին միմեանց հետ:

Թէեւ այդ տօնը Հայոց համար բոլո-րովին խորթ էր եւ նորամուտ, բայց Սամուէլի մայրը, տանի թագուհին, ա՛յնքան շնորհք եւ ճաշակ ունէր, որ կա-րողացել էր բաւական վայելուչ ձեւ տալ նրան: Այդ էր պատճառը, որ շատերը պատրաստուել էին մասնակցել, եթէ ոչ համակրելով, այլ աւելի տեսնելու բաղ-ձանքով: Բայց կային եւ այնպիսիները, որոնց թիւը փոքր չէր, որ պատրաստուել էին մասնակցել ամենայն սիրով եւ հա-ճութեամբ: Հեթանոսական հին սովո-րութիւնների եւ հին պաշտամունքների խորին հետքերը դեռ ոչ ի սպառ ջնջուած էին քրիստոնեայ Հայաստանից: Իսկ ո-մանք ստիպուած էին մասնակցել, եր-կիւղ կրելով Տիկնոջ չար վրէժխնդրու-թիւնից: Մերուժանի քոյրը ե՛ւ Մերուժա-նի անգթութիւնն ունէր, բայց զուրկ էր եղբօր մեծահոգութիւնից:

Նա դեռ միայնակ ճեմում էր շքեղա-զարդ դահլիճի մէջ, որ կարմ ու պատ-րաստ սպասում էր այցելուներին, որ պի-տի ներկայանային իւր նոր տարին շնոր-հաւորելու: Նայում էր շրջապատող ա-ռարկաների ճոխութեան վրայ եւ հիա-նում էր: Բայց նրա հիացմունքը ա՛յն-քան կարճատեւ, ա՛յնքան րոպէական էր լինում, երբ դառնում էր իւր սրտին, իւր ներքին զգացմունքներին: Վաղուց էր, որ ոչինչ տեղեկութիւն չունէր ամուսնից: Տեղեկութիւն չունէր եւ որդու՝ Սա-մուէլի մասին: Չգիտէր նաեւ, թէ ի՛նչ էր շինում եղբայրը՝ Մերուժանը: Շա-բունակ հինգ ամիս՝ դառնաշունչ ձմեռը այնպէս սաստկութեամբ կտրել էր ամէն հաղորդակցութիւն, որ նրան դեռ յայտ-նի չէր, թէ ի՛նչ աղէտներ, ի՛նչ ողբալի գործեր էին կատարուել Հայոց աշխարհի հիւսիսային կողմերում: Բայց նա ներքին խուլ բնազդմամբ մի բան զգում էր, — եւ անախորժ բան:

Նրա շրջապատողների մէջ արդէն տա-րածուել էր մի ինչ որ շշուք, մի ինչ որ քրթմնջոց, որ ամենայն ծածկամտու-թեամբ աշխատում էին թաքցնել: Այդ նկատում էր նա, եւ նրա ալեկոծ սըր-տում ծագում էին զանազան կասկածա-ւոր խոկումներ: Միւս կողմից, իւր հը-պատակների մէջ նկատում էր մի տեսակ սառնութիւն, մի տեսակ բռնադատեալ խոնարհութիւն, որ յակամայից ցոյց էին տալիս նրան:

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ օդային կա-գի պաշտօնեաները այսօր 24 ժամուան գործադուլ պիտի յայտարարեն, եթէ ի-րենց պահանջներուն գոհացում չտրուի. կը պահանջեն որ կեանքը յաւելում չկրէ, բայց իրենց թոշակները բարձրանան:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱԿի Ապահովու-թեան Խորհուրդի նիստին մէջ վէթօ դրաւ Քաշմիրի հարցին մասին:

ՄԱԼԻՇԵՒ, Խ. Միութեան հնդամեայ ծրագիրներու թիւ 2 կարեւոր անձնաւո-րութիւնը, որ վերջերս ծանր հիւանդ էր, չորեքշաբթի օր մեռաւ:

ՊՈՒԼԿԱՐԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակցու-թիւնները վերջ գտան Մոսկուայի մէջ: Պուլկարական պատուիրակութիւնը ար-դարացուց Հունգարիոյ մէջ խորհրդային ուժերու միջամտութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովը 253ի դէմ 307 ձայնով մերժեց վերջ տալ Մակարիոս արք.ի աքսորին: Առաջարկը ներկայաց-ուած էր Աշխատաւորական կուսակցու-թեան կողմէ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական պաշտօնա-թերթին թղթակիցը վտարուեցաւ Արեւել-եան Գերմանիայէն:

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Լիբանանի վարչապետնե-րը այսօր տեսակցութիւն մը պիտի ունե-նան երկու երկիրներու սահմանին վրայ:

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ մէջ պատերազմական վիճակ պիտի յայտարարուի եթէ հակա-ռակորդ կուսակցութիւնները անտեսեն նա-խագահ Սուքարնոյի համերաշխութեան կոչերը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Փետր. 20). — Զոյլ ոսկի 460.000, նափոլէոն 3380, զուից. 3230, անգլ. 4320, քսան տոլարնոց 16.280, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 396, զուից. 95.25, պելժ. 7.90, լիր 0.62:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 18 Մայիս, Իվ Թուտիք թատրոնը Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արմենուհի Վարդանեան եւ Պ. Նշան Ճերանեան եւ զաւակները (Վա-լանս) հոգեհանգստեան պաշտօն կատա-րել կուտան այս կիրակի առտու Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ եկեղեցին՝

ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Աննա Ճոշ-կունեան եւ իր ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօ-տուն ժամը 10ին պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ կատարուի հոգեհանգստ-եան պաշտօն իրենց ամուսնոյն, հօր, ա-ներհօր եւ ազգականին՝ ողբացեալ Կ. ՃՈՇԿՈՒՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ՝ (92 ռիւ տ'Օպանեը):

●

Տիկին Անայիս Շահինեան եւ Պ. Յա-րութիւն Շահինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար-ուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

×

Այս առթիւ Պ. Հրաչ Սարգիսեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՊՈՄՈՆ. — Պ. Յովհհաննէս Քէնտէր-եան, Տէր եւ Տիկին Գ. Քէնտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Մըլքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Մա-նուկեան եւ զաւակները իրենց շնորհակա-լութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկե-պսակով կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, մեծ մայ-րիկին

ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱ ՔԷՆՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեաւ փե-տրուար վեցին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԷՐ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտէն Տոքթ. Օնորիս Քոզա Վիէննայի Համալսարանին

կը նախագահէ

M. PALANQUE

Տուայէն էքսի համալսարանին եւ Փրոֆէսէօր Հին Ազգաց Պատմութեան Կը խօսին՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Պ. ԶԱՄԱՐԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն-Կամպէթա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս-նակցին՝ Օր. Անիթա Սարգսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Սարգիս Պօղոսեան:

Մուտքը մասնաւոր հրաւիրատոմսերով

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Մի-ութիւնը իր հիմնարկութեան 5րդ տարե-դարձի հանդէսը կը յետաձգէ Մայիս 19-ին, չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խա-չի Օրը Սորպոնի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն Մուշի Առախ գիւղացի Առաքել Գասպարեան Մարսէյլի մէջ կը փնտռէ Լեւոն Գասպարեան: × Պէյրու-թէն Հայաստան հայրենադարձ Տիկ. Ռոզա Մաքինիստեան կը փնտռէ իր զա-ւակները՝ Հայկազն եւ Յովհաննէս, ո-րոնք կը կարծուին Մատակաքար գըտ-նուիլ: × Եթովպիայէն Կարպիս Թէր-զեանէ նամակ ունի Տոքթ. Խոսրով Շի-նիքճեան: Գրել կամ դիմել Մայր Եկեղե-ցի, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցաշէն յանձնախումբը Պարոն Զիլինկիրեանէ (Սէն-Քլու) ստա-ցած է 30.000 ֆրանք, որուն համար իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտ-նէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱ-ՍԻՐԱՑԻ տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 28ին, Իսիի Թաղապե-տական սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Կ. Փ. — Գործադուլի պատ-ճառով ուշ ստացանք:

Գ. Ծ. — Շնորհակալլիքը տեսնել Փե-տրուար 16ի թիւին մէջ:

Կը խնդրուի ծանուցանել

ՄԿՐՏԻՉ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 18-ին, իր բնակարանը, 33 ռիւ Փիէռ Պրօ-սօլէթ (Առնուվիլ):

Յուղարկաւորութիւնը այսօր ուրբաթ, ժամը 14ին, Առնուվիլի Վարդայ Ս. Խաչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Կարապետ Սոֆեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Կապ. Խա-չի մասնաճիւղին իր նպատակներուն յառա-ջացուելու համար, նոյնպէս Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէպէլեան հինգ հազար Փր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կա-յանին, իրենց զաւկին գինուորութենէ ողջամբ վերադարձին առթիւ:

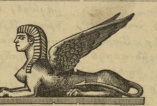
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձու-թիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօ-նական եւ ազգ. տօնի պատմական հանդա-մանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդի-սաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փա-րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտու-թիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պի-տի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցնե-րէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժո-ղովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարե-ւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլ-լալ:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մաս-նաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երե-կոյ ժամը 5էն 8, Տիկ. Գարածըլեանի բնակարանը:

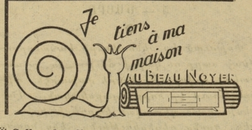
ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի-տէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարե-ւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներ-կայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր բոլոր անդամ եւ անդա-մուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրա-ւիրէ այս կիրակի օր, ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր անդամ եւ ան-դամուհիներու ներկայութիւնը անհրա-ժեշտ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներ-կայացուին 1) Անիծեալ ասպետը (պատ-մական տրամ ՛ արար), 2) Լա շամպր նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ ա-րար եւ 3) Չարշըլը Արթին աղա (կատա-կերգութիւն 3 արար):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

SAMEDI 23 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7815 33ème ANNEE　Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ　ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3626

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՅՈԲԵԼԵԱՐԸ

Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի, իրենց յարգանքի տուրքը կուտան վաղը՝ կիրակի, վաստակաւոր մշակի մը, որ կը կոչուի Հ. Ներսէս վարդ. Ակինեան։

Ո՞ր գրասէր Հայը չի ճանչնար Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան այս ծերաջան վարդապետը, որ աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր անխոնջ պրպտումներ, աւելի ճիշդը պեղումներ կը կատարէ Հայոց պատմութեան էջերուն մէջ, «հին հին դարուց» մշուշին մէջէն լոյս աշխարհ բերելու համար մեր ժողովուրդի մշակոյթին ու քաղաքակրթութեան անծանօթ կամ մութ մնացած կէտերը :

Բազմավաստակ յոբելեարը արժանաւոր յաջորդն է Վիէննայի Մխիթարեանց մեծ դէմքերուն՝ Հ. Արսէն Այտընեանի եւ Հ. Յակոբոս Տաշեանի, որոնք անմահ գործեր ձգեցի՛ իբրեւ հրխտակ հայ ժողովուրդին :

Վիէննացիք եւրոպական իմաստով գիտական բանասիրութեան հիմը դրին մեր մէջ եւ տքնաջան աշխատանքով մեծապէս ճոխացուցին մեր պատմութեան ու գրականութեան անդաստանը :

Ազգային Մատենադարան կոչուած մատենաշարին հիմը դրին 1890ին։ Ու այդ թուականէն մինչեւ այսօր մեզի տուին շուրջ 180 մեծ ու պզտիկ հատորներ՝ Հայոց դասական գրականութեան, լեզուին, պատմիչներուն եւ այլազան ուրիշ նիւթերու մասին։

Հանդէս Ամսօրեայն եօթանասուն տարիէ ի վեր անընդհատ կը հրատարակուի։ Անոր էջերը կը զարդարեն քննական ոգիով մշակուած լուրջ ուսումնասիրութիւններ, մրցելով եւրոպական նման հրատարակութեանց հետ :

Օտար հայագէտներ ալ իրենց աշխատակցութիւնը կը բերեն այս բանասիրական հանդէսին, որուն խմբագրապետն է՝ Հ. Ներսէս Վրդ. Ակինեան :

Հինգ տարի առաջ, երբ Փարիզ էր, վաստակաւոր յոբելեարի կոչին ընդառաջ գացին կարգ մը գրասէրներ, իրենց նիւթական աջակցութեամբ ապահովելու համար հայագիտական ամսագրին տեւականացումը.

Ներհուն բանասէրին հանդէպ յարգանքի լաւագոյն արտայայտութիւնը պիտի ըլլան մեր հայրենակիցները, եթէ խսկապէս կարենան հաստատ հիմերու վրայ դնել Հանդէս Ամսօրեայն։

Ազգային Մատենադարանի շարքին մէջ Հ. Ներսէս Վրդ.ի հրատարակած գրքերը ամբողջ գրադարան մը կրնան լեցնել։

Եղիշէի, Ղեւոնդ Երէցի, Մովսէս Տաթեւացիի, Սիմէոն դպրի, Կիւրիոն վրաց կաթողիկոսի, Կորիւնի, Նաղաշ Յովնաթանի, Երեմիա Չէլէպի Քէօմիւրճեանի եւ այլ բազմաթիւ հեղինակներու ու նիւթերու մասին հրատարակած գրքերը արդիւնք են լուրջ ուսումնասիրութեանց.

Իր կարգ մը տեսակէտները, մանաւանդ Եղիշէի, Խորենացիի եւ մեր ուրիշ դասական հեղինակներու մասին, յախուռն կը նկատուին։

Հայր Ակինեան յաճախակի ճամբորդութիւններ կատարած է՝ Հայաստանի եւ Երուսաղէմի հարուստ մատենադարաններու ձեռագիրները ուսումնասիրելու համար :

Երեւանի մէջ նոյնիսկ ճաշակած էրոլչեւիկեան բանտին քաղցրութիւնները ...

Իր այդ պրպտումներուն շնորհիւ թանկագին նիւթեր հաւաքած է՝ նոր լոյս սփռելու համար մեր անցեալի փառաւոր պատմութեան որոշ շրջաններուն վրայ :

Յոբելեանին առթիւ իրեն կը մաղթենք երկար կեանք՝ որպէսզի հայկական բանասիրական գրականութիւնը ճոխացնէ նորանոր թանկագին երկերով :

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

ՊԷՆ ԿՈՒՐԻՈՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Իսրայէլի հարցին քննութիւնը, որ հինգշաբթի օր պիտի սկսէր Ազգաժողովին մէջ, 24 ժամով յետաձգուեցաւ։ Յետաձգումին յայտարարութիւնը կատարեց Յորդանանի պատուիրակը, որ արաբեւասիական խմբակցութեան ներկայացուցիչն է այժմ. մանաւոր կերպով շեշտեց թէ Մ. Նահանգներու խնդրանքին վրայ է, որ այս յետաձգումը ընդունուեցաւ :

Բայց ամէնէն կարեւորը Այզընհաուըրի տալիք որոշումն է, որմէ եւ կախում պիտի ունենայ Ազգաժողովին դիրքը :

Հինգշաբթի օր նախագահը հեռատեսիլէն խօսեցաւ եւ Մ. Նահանգներու ժողովուրդին պարզեց իր ու կառավարութեան դիրքը։ Ինչպէս գրած էինք, ամերիկեան Ծերակոյտին անդամներուն մեծամասնութիւնը — դեմոկրատներէ բաղկացած — հակառակ է Իսրայէլի դէմ որեւէ պատժական միջոցի կիրարկման։ Բայց հակառակ ասոր, Այզընհաուըր իր ճառին մէջ յայտնեց, որ Ազգաժողովը կարելի բոլոր միջոցները պէտք է ի գործ դնէ որպէսզի Իսրայէլ իր բանակները եգիպտական հողամասերէն ետ քաշէ. եթէ չյաջողի իր այս պարտականութեան մէջ, Ազգաժողովը պէտք է պաշտօնապէս ընդունի իր անկարողութիւնը։ Ճիշդ է, որ Հունգարիոյ դէշ օրինակը կայ. հակառակ ՄԱԿի որոշման, Խ. Միութիւնը իր բանակները չի հեռացուց Հունգարիայէն. բայց, աւելցուց Այզընհաուըր, «կարելի չէ ազատ աշխարհի ժողովուրդ մը բաղդատութեան դնել անաստուած բռնատէրներու իրաւակարգին տակ գտնուող ազգի մը հետ»։ Վերադառնալով Իսրայէլի պարագային, նախագահը յայտնեց որ յարձակում գործող մը (Իսրայէլ) իրաւունք չունի պայմաններ դնել Ազգաժողովին հրահանգներուն ենթարկուելէ առաջ։ «Մեզի համար շատ ցաւալի կացութիւն մը պիտի ստեղծուի, եթէ ստիպուինք Իսրայէլի դէմ կիրարկել բարոյական այն ճնշումները, որ Խ. Միութեան դէմ կը կիրարկենք » :

Այզընհաուըր, իր ճառին մէջ անմասն չի ձգեց Եգիպտոսը. — Եթէ Իսրայէլ բանակները քաշէ, բայց հակառակ ասոր եթէ Եգիպտոս արգիլէ իսրայէլեան նաւերու անցքը Աքապայի եւ Սուէզի ջրանցքներէն, այն ժամանակ «պէտք պիտի ըլլայ որ հարցը լուծուի միջազգային միջամտութեամբ»։ Այզընհաուըր, շարունակելով զգուշացնել Եգիպտոսը անհեռատես որոշումներէ, աւելցուց որ պէտք է ապահովուի նաեւ ֆրանս. եւ անգլ. նաւերու ազատ անցքը Սուէզէն, մանաւանդ որ այս երկու պետութիւնները համապատասխան դաշինք ունին եւ ՄԱԿի որոշումներուն հնազանդեցան :

× Իսրայէլի մէջ, նոյնքան դժուար կացութիւն ստեղծուած է կառավարութեան համար։ Վարչապետ Պէն Կուրիոն, որ կառավարութեան վերջնական որոշումը պիտի հաղորդէր Երեսփ. ժողովին, բաւականացաւ միայն ընդհանուր տեղեկատուութիւն մը ընելով :

Մ. Նահանգներու իսրայէլեան դեսպանը, Էպան, որ խորհրդակցութեան համար Իսրայէլ կանչուած էր, չորեքշաբթի գիշեր մեկնեցաւ Ուաշինկթըն :

× Պէն Կուրիոն շատ աւելի վճռական եւ խիստ բառեր գործածեց նախարարաց խորհուրդի նիստին մէջ. ցաւ յայտնեց որ Մ. Նահանգներն ու Ազգաժողովը երկու չափ եւ երկու կշիռ կը գործածեն. շատ աւելի մեղմ եւ ներող վերաբերում ցոյց կուտան Եգիպտոսի հանդէպ, բայց երբ հարցը կը վերաբերի Իսրայէլի, դիրք կը փոխեն։ Խօսելով Աքապայի շրջանին մասին, Պէն Կուրիոն ըսաւ.— «Իսրայէլ ոչ մէկ պէտք կամ փափաք ունի Աքապայի շրջանը յաւիտենապէս գրաւուած պահելու. սակայն չենք կրնար մեր բանակները ետ քաշել՝ առանց նախապէս ապահովուած ըլլալու թէ Եգիպտոս իր յարձակումներուն պիտի չվերսկսի եւ կամ արգելք պիտի չհանդիսանայ մեր նաւերուն ազատ երթեւեկին»։ Բայց ինչ կը վերաբերի Կազայի նեղ շերտին, Իսրայէլի վարչապետը յայտնեց որ խօսք չի կըրնար ըլլալ այդ հողամասը Եգիպտոսի վերադարձնելու մասին։ Ապա կոչ ուղղեց « խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը սիրող ժողովուրդներուն » , որ Իսրայէլի միջազգային իրաւունքները պաշտպանեն՝ յանուն աշխարհի խաղաղութեան :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ բազմաթիւ ճառախօսներ ընդվզեցան Այզընհաուըրի բռնած դիրքին դէմ. բողոքեցին, որ այսպիսի ծանրակշիռ որոշումներէ առաջ Մ. Նահանգներու դաշնակիցներուն կարծիքը չհարցուեցաւ։ Մասնաւորաբար դժգոհ էր «Սուէզի խմբակը»։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Արտ. նախարարը յայտնեց որ տնտեսական որեւէ պատժական միջոց ձեռք պիտի չառնեն Իսրայէլի դէմ :

× Հոլանտայի, Տանըմարքայի եւ Աւստրալիոյ մէջ ալ կողմնակից չեն Իսրայէլը պատժելու :

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը կարծիք չյայտնեց բուն հարցին մասին. միայն դժգոհեցաւ որ «Իսրայէլի ուղղած իր կոչին ընթացքին նախագահ Այզընհաուըր անտեղի յարձակումներ գործեց Խ. Միութեան դէմ » :

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՄՇԱԿԸ

... Տակաւին պատանի, Հ. Ներսէս մանաւոր սէր ցոյց կուտայ դասական հայերէնի հանդէպ, եւ բնագրաբար կը գտնէ իր ճամբան, իբրեւ ապագայ բանասէր :

Վիէննայի մենաստանը իրեն համար կը դառնայ ճգնարան, բառին ամենալայն իմաստով, — ճգնիլ, պրպտել եւ արտադրել անընդհատ :

Հաւատարմօրէն կատարելով հանդերձ իր կրօնական պարտականութիւնները, հետզհետէ կը կառչի բանասիրական ուսումնասիրութեանց որոնց մէջ առաջնակարգ վարպետ մը պիտի դառնար տարիներու ընթացքին :

Միջավայրն ալ ամէն տեսակէտով նըպաստաւոր էր, այդ շրջանին :

Այտընեան, Տաշեան, Մենեվիշեան եւ ուրիշ վաստակաւորներ վանքը վերածեր էին կենդանի ուսումնարանի մը, ուր անարգել կ՚աճէր իրական տաղանդը :

Նպաստաւոր էր, նաեւ քաղաքը, իբրեւ ոստան գիտական մշակոյթի, գերմանական խորութեամբ :

Հ. Ներսէս իր ճամբան գտնելէ ետք, ամբողջ էութեամբ կը նուիրուի տքնաջան աշխատանքի :

Վանքին Մատենադարանը իր 150 000 հատոր գիրքերով, թերթերով, ձեռագիրներով եւ ուրիշ թանկագին գանձերով կը բոցավառէ իր երեւակայութիւնը, նոր անդաստաններ փնտռելու համար.

Շատ չանցած, երիտասարդ վարդապետը կը տեսնենք թափառական՝ երկիրէ երկիր, ի խնդիր նոր պրպտումներու :

Կը հանդիպի ամէն ուր որ կարելի է նոր գանձ մը գտնել, բանասիրական — մատենագրական գիւտեր կատարելու համար, հայկական կամ օտար աղբիւրներէ :

Իրեն համար կիրք մը դարձած էր ձեռագիրներու պրպտումը եւ ուսումնասիրութիւնը :

Փոշիներու տակ թաղուած, անկիւն մը մոռցուած, ժամանակի աւերներէն կամ անհոգութենէն կիսովին փճացած մագաղաթ մը, դեղնած թուղթի կտոր մը յանկարծ շունչ կ՚առնէր իր խուզարկու աչքերուն առջեւ :

Կը պրպտէր, կը վերլուծէր, կը քամէր, եւ իւրաքանչիւր յօդուածաշարք անմիջապէս կը վերածուէր հատորի մը, ճոխացնելով «Ազգ. Մատենադարան»ի շարքը :

Թերեւս ինքն ալ չի գիտեր իր կատարած գիւտերուն եւ յօրինած գիրքերուն համրանքը, ինչպէս եւ ցիրուցան գրութիւնները, «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ եւ այլուր։

Ինչ տեսակէտներ ալ ունենաք իր կարգ մը եզրակացութեանց մասին, ձեր գիմացը կանգնած է ալեւոր դէմք մը, որ կը խոնարհեցնէ ձեր գլուխը, իր յիսնամեայ երկունքով ու վաստակով։ Ակադեմական՝ բառին բուն իմաստով :

Շ.

(«Յառաջ» 13 Փետր. 1955, Վիէննայի տօնակատարութեան առթիւ.

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԱԿԻՆԵԱՆ

ԻԲՆ ՍԷՈՒԴ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի կառավարութիւնն ու ժողովուրդը բացառիկ ընդունելութիւն մը վերապահած էին Արաբիոյ վեհապետին։ Ամէն կողմ յաղթական կամարներ բարձրացուած, իսկ փողոցներն ու տուները դրօշազարդուած էին :

Ժողովրդական խրախճանութիւններէն զատ, Իբն Սէուտ քաղաքական կարեւոր խորհրդակցութիւններ ալ ունեցաւ Թունուզի պետական անձնաւորութիւններուն հետ :

Խրախճանութեանց հրաւիրուած էր նաեւ եւրոպական դիւանագիտական ամբողջ կազմը, բացի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներէն, որովհետեւ Սուէզի հարցէն ի վեր Արաբիա իր դիւանագիտական կապերը խզած է այդ երկու երկիրներուն հետ :

× Գահիրէի մէջ շատ գոհ են Այզընհաուըրի բռնած ընթացքէն :

× Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Թրումըն յայտարարեց. — «Պատի՞ժ. այո՛. բայց ոչ թէ Իսրայէլի, այլ՝ Խ. Միութեան դէմ։ Եթէ առաջին օրէն թոյլ չտայինք որ Խ. Միութիւնը Եգիպտոսի զէնք ծախէ, այս խնդիրներէն եւ ոչ մէկը կը պատահէր »:

ՕԴԱՅԻՆ ԿԱՊԻ եւ ելեկտրականութեան գործադուլին պատճառով կարգ մը շրջաններ նեղութեան մատնուեցան երէկ։ Թղթատարական սպասարկութիւնն ալ այս օրերուս բաւական անկանոն է՝ միշտ մասնակի գործադուլներու պատճառով :

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

Վաղը, Կիրակի, Մարսէյլի Հայութիւնը կը տօնէ Հ. Ներսէս Ակինեանի յոբելեանը ։

«Յառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթ է յոբելեարը այն գրոյցով՝ որ հրատարակուեցաւ, այստեղ, 1952ին (Մայիս – Յունիս)։ Արդարեւ հինգ տարի առաջ, երբ Փարիզ էր եկած՝ պրպտումներ կատարելու համար Ֆրանս. Ազգ. Մատենադարանին մէջ հայկական ձեռագիրներու մասին, երկար գրոյցով մը ուզեցի ծանօթացնել Վիէննայի վանքին այս ժրաջան Մեղուին մատենախուզական ուսումնասիրութիւնները, հրատարակած գործերուն պատկառելի դէզը, պատմագիտական տեսակէտները, ծրագրած աշխատանքները։ Այդ գրոյցէն մօտս կը մնան տակաւին բազմաթիւ նօթեր ։

Պէտք է խոստովանիլ թէ կարելի չէ ներկայացնել Ակինեանը, օրաթերթի մէջ, իր ծանրութեամբ եւ խորութեամբ։ Յոբելեարը ժողովրդական չէ իր գործով ։ Հանրութեան մատչելի չէ իր վաստակը ։ Առօրեայ ընթերցանութեան առարկայ չէ իր աշխատանքը։ Ճաշու վրայ կամ դադարի մը ընթացքին կարդալիք բան չէ, ոչ ալ ժամանցի նիւթ ։

Մտաւորական աշխատանքները եւս ունին իրենց դասակարգութիւնը, — կայ բարձր գրականութիւն, որ մատչելի չէ ժողովուրդին, եւ կայ գրականութիւն մըն ալ՝ ժողովուրդին մատչելի։ Նմանօրէն մտաւորական այլ ժառանգութեանց կարգին՝ կայ պատմագրութիւն մը, բոլորովին անմարսելի, բանասիրական, լեզուաքննական, աղբիւրագիտական երկար եւ յոգնեցուցիչ պրպտումներով՝ ժողովուրդին անմատչելի։ Այս է որ կը կատարէ Հ. Ներսէս Ակինեան, ապրելով մարդկային ժխորէն հեռու, թքնելով մատենադարաններու մէջ, գլուխը հակած հին ձեռագիրներու վրայ, գնահատութեանց անտարբեր։ Հաւներ են իր գործին թէ չեն հաւներ, հետաքրքրուեր են իր կեանքով թէ չեն հետաքրքրուեր, փոյթը չէ երբեք։ Այսպէս կ՚ըլլան կոչեցեալները, մեծ մշակները։

Անիկա ակադեմականն է, իր գործով անմահ, որ պէտք չունի մահկանացուներու դատարանին։ Իր գործը չի կրնար կշիռքի վրայ դրուիլ սրճարաններու մէջ, հանրային ընթերցարաններու մէջ կամ ո՛ւր որ կշռել փորձողը կռթնած չէ մատենադարանի մը գիրքերով ծածկուած պատերուն ։

Այս դասակարգումէն ետք՝ իր մէջ կը մատնանշենք առաքինութիւնը՝ զոր վերադնահատութեան ոգին շնորհած է իրեն։ Յանդգնութիւն մը, որ անսովոր է վանքերուն մէջ, զինք կ՚առաջնորդէ դէպի կարտէսիանիսմ՝ այն իմաստով որ ամենակալ տարակոյսը իրաւունք կու տայ խախտելու ամէն դամբարան, հոգ չէ թէ դարերը կանգնած ըլլան պատմական դէպքերու եւ դէմքերու վրան եւ նուիրագործած։ Այդ յանդգնութիւնն էր, որ սարսեց Եղիշէին, Խորենացիին եւ այլոց դամբարանները։ Ի՛նչ փոյթ թէ ժողովրդակա՛նութիւն չի շահիր, այլ կը կորսնցնէ նման աշխատանք մը, — գրական փերեզակի մտահոգութիւններ չունի Ակինեան, ոչ ալ միայն մոմխա ջրդեղելու վարժութիւն ։

Երկու ձեւով կրկնեցի թէ Վիէննայի Մխիթարեան միաբանը գնահատութիւն չի փնտռեր շուրջը եւ դուրսը։ Ոչ ալ հետաքրքրութիւն ։

Բայց մեր պարտքն է, սիրելի հայրենակիցներ, հետաքրքրութիւն ու գնահատութիւն ցոյց տալ իրեն։ Յոբելեարին աշխատանքը մասնագէտի աշխատանք է, ակադեմական վաստակ։ Մեր հետաքրքրութիւնը չի կրնար պայմանաւորուիլ քննադատութեամբ։ Պարկեշտ ըլլանք, ամէն մարդ թող մնայ իր դերին մէջ, իր կալուածին մէջ, իր կարողութեան սահմաններուն մէջ, — չխայտառակենք մեզ մեր անտարբերութեամբ կամ թերագնահատութեամբ, սնդուխին տակէն սանդուխին գլուխը նետելով աժան քննադատութեանց փչափունջ մը։

Այս մարդը շատ կուռքեր տապալած է այն ուժով, զոր ունէր Սամսոն՝ տաճար մը կործանելու ժամանակ։ Այս մարդը գիտէ նաեւ տաճարներ կանգնել, — մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Հ. Ներսէս Ակինեան պատրաստած է կոթողական գործ մը, Հայ Մատենագրութեան Պատմութիւն մը։ Արժեւորենք մեր գնահատութիւնը՝ միջոցներ ընծայելով որ հրատարակուի այդ գործը ։

Մարսէյլ դաս կու տայ մեզի՝ առաջի՛նը կանգնելով ոտքի եւ ողջունելով յոբելեարը, մեծարելով վաստակաւորը, իբրեւ նշանաբան հրապարակ նետելով խօսքը ․

Երախտահատոյց լինինք երախտաւորին ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԷՋԵՐ
Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆԷ

ԽՄԲ. — Ճաշակ մը տալու համար յոբելարին մատենագրական վաստակէն, ահաւասիկ ծաղկեփունջ մը, ուր կը բերբուան վաստակաւոր վարդապետին լեզուի, մտածման եւ զգացման կենդանի երանգները ։

ԴԱՍԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Զի կրնար մարդ ըստ բաւականի հիանալ լեզուի այն բարձրութեան, գեղեցկութեան եւ կանոնաւորութեան վրայ, որով երեւան կուգայ հայերէնը Ե. դարու դասական մատենագրութեան մէջ։

Ամէն առաւելութիւն, որ կը պահանջուի դասական լեզուէ մը, գերագոյն կատարելութեամբ կը փայլի անոր վրայ, կանոնաւորութիւն, յստակութիւն, վայելչութիւն, վսեմութիւն, հնչականութիւն։ Քերականութիւնը իր հաստատուն, տրամաբանական օրէնքներով՝ ճոխ է եւ բազմաձեւ. հարուստ է բառապաշարը՝ հոմանիշներով, բարդաձեւերով, Դիւրամէտ է կազմուածքը բայերու կերպ կերպ խնդրառութիւններով և առատութեամբ նախադիրներու, համաձայնութիւնը կանոնաւորութեամբ հանդերձ՝ ազատաձեւ, ընդունակ ճկուն դարձուածքներու, դիւրութեամբ մտքեր եւ սրտի շարժումներ արտայայտելու, կ՚ինչխէ արտայայտութեան մէջ պերճութիւն եւ զգօնութիւն, հոսանքին մէջ մեղմութիւն եւ սաստկութիւն, ընթացքին մէջ մեղմական գնացք, արագութիւն եւ թռուիչք միանգամայն ։

Ըմբռնելու համար դասական մատենագրական լեզուի առաւելութիւնները պէտք է ապրիլ անոր մէջ, եւ նկարագրելու համար անոր գեղեցկութիւնը հարկ է նախ զգալ դասականին ճաշակը ։ Դասականին գոյնն ու երանգները նկարագրելու համար թոյլ կուտամ ինձ խօսքն անոր առաջարկել, որ երկար տարիներ վայելած է դասական մատենագրութեան մէջ եւ այսպէս ամէնէն աւելի խորագոյնս թափանցած անոր առանձնայատկութիւններուն։ Խօսքը Հ. Մ. Գարագաշեանի՛ն է.

« Պայման ոճոյ սոցա, եթէ իբրեւ գեղեցիկ ուսումն նկատեսցուք, մարթ է ասել թէ կատարեալ է, ի պատմականս, ի վարդապետականս, ի փիլիսոփականս եւ յամենայն իսկ ազգս նիւթոց ճարտարախօսութեան քաջ զուգի ընդ այլոց վարեալ եւ յղկեալ լեզուաց հնոց, յունականին եւ հռովմէականին եւս։ Կանոնք օրինաւոր դպրութեան անվրէպ նշմարին ի գիրս նոցա, բանք եւ բարբառք հոյակապք, ընտիրք, անեղծք եւ բուն հայկականք, ամենայն փոփոխմունք անուանց եւ խոնարհմունք բանից միակերպ. վերադիրք (ածականք) բնականք եւ ճշդիւ յայտարարք զօրութեան եւ մասց գոյականաց, ոչ ի քմաց հնարեալք եւ յօդեալք. նկարագիրք հզօրք, քաղցունք, յորդք եւ պերճք. կարգ յստակ եւ դիւրիմաց, ասացուածք գեղեցիկք, ոչ բռնազբօսեալք եւ ոչ կարի ճարտարամշեալք. զարդք վայելուչք, եւ ոչ սոփեստականք. եւ միանգամայն իսկ ասել յամենայն գործս նոցա արուական իմն ճարտարախօսութեան կերպարանք երեւին »։

Հ. ՅՈՎՍԷՓ ԳԱԹԸՐՃԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

1882 Յունուար 9ին հոգի կը յանձնուէր, ի Կ. Պոլիս, Հ. Յովսէփ Գաթըրճեանի բազմատանջ մարմինը, որ 62 տարի շարունակ ընդունարանն էր եղած երկնատուր քանքարին ։

Յիսուն գարուններ բուսցուցին ծաղիկներ անոր շիրիմին վրայ. ու թէպէտ աշնան հովերու հետ խամրեցան շուշանները, բայց մնաց անթառամ ամէն եղանակի մէջ յիշատակն անոր, որ եղած էր յարդողը երկնապարգեւ տաղանդներն եւ իր բեղուն գործունէութեամբը հանդիսացած էր բազմարդիւն վաստակաւոր հայրենի Բուրաստանին մէջ ։

Ան փայլեցաւ իր դարուն մէջ իբրեւ մեծ հայկաբան, խորաքնին պատմագիր, բանասէր մատենագիր եւ եղաւ ռահվիրայ բանասիրական ճանապարհին վրայ։ Հայ բանասիրութեան տաճարին ճակատը կը կրէ իր վրայ ոսկի տառերով քանդակուած Գաթըրճեան անունը։

Գաթըրճեան պայծառացաւ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան համատեղութեան մէջ ինչպէս լուսաւոր աստղ, եւ ունի հոն իր լոյսն անշէջ։ Կենդանի է իր յիշատակը Մխիթարեան յարկին ներքեւ, որովհետեւ անմահ կ՚ապրին հոն իր գործերը, անոնք մշտադալար եւ հոտաւէտ կը պահեն իրենց թարմն ու բոյրը, վասն զի ձգած են արմատներ մարդերու եւ եղտերներու մէջ ։

Պիտի կոչեմ այսօր անոր ոգին, պիտի խօսիմ իրեն հետ, իր գործերու մէջ, անձնատուր իր տեսիլներուն։ Ոչ միայն իբրեւ ազնիւ մարդ, ընտիր եկեղեցական, գիտուն անձնաւորութիւն սիրելի է ինձ նա, այլ առաւելապէս իբրեւ գերազանց հայերէնագէտ ախորժելի է ինձ վայելել ժամեր անոր հետ ։

Հարուստ է հայ երկնակամարը լուսաւորներով. անոնց թուին մէջ է Հ. Յովսէփ Գաթըրճեան՝ իր ուրոյն բոցովը, համապայծառ վառմամբը։ Ան տեսանելի է այն ամէն երկնապիշ աչքերուն, որոնց բիբերը մաքուր են բիժերէ եւ աղտերէ ։

Անոր լոյսին տակ փարատեցան հեռախաղաղ խաւարն անդունդներու, փայլատակեց ոսկին իր գոյնը դեղնաւուն, ձայնառաւ լեզուն կենսադուրկ, եւ կենսաբուխ ժպիտով ողջունեց աշխարհս յարուցեալը ։

Հայ հումանիստը պճնեցաւ ոսկեհուռ պատմուճանով, մտաւ շքաւոր իր ոսկեղբուռ ապարանքը, ցնծացին սրահները ի լուր ոսկեհնչիւն բարբառին եւ ապրեցաւ հայ աշխարհն իր ոսկի դարը միւսանգամ ։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԽՕՍՔ

ԽՄԲ. — Այս էջը վերջաքանն է Դասական հայերէնի հայ մեծագոյն դէմքերուն նուիրուած գիրքին. —

Հնչեց ժամը բաժնուելու հայ հումանիստներու մեծարեալ կաճառէն։

Ծանօթացանք դափնեպսակ հումանիստներու հետ, որոնք անցուցին իրենց կեանքի գարունը, ինչպէս մեղուներ, ծաղկալից մարդերու վրայ, հաւաքելու փոշիները ծաղիկներու եւ գործելու մեղր՝ հայ գրականութեան համար ։

Վայելեցինք անոնց անոյշ բերքը եւ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Եւ գոհունակութեամբ կը պատմէր, թէ շատ բարեացակամ եղած է Չանկըրըի կառավարիչը, թէ արտօնած է բաղնիք երթալու եւ պատարագ մատուցանելու, թէ միւսներն ալ շուտով կ՚արձակուին, թէ պատերազմը երկար չի կրնար տեւել, եւ այլն։

Քմայք մը չէր, որ կը մղէր երբեմն փակուիլ, երբեմն ման գալ ։ Միամիտ չէի, չնախատեսելու համար վերահաս վտանգը, որ կրնար գլուխդ իջնել որեւէ տեղ։

Անգամ մը հանրակառք նստեր էի, նոր հասած նամակներ՝ գրպանս ։

— Վա՛յ, Շ.... ի՛նչպէս հոս ձգեր են քեզ... բացագանչեց արթուն բարեկամ մը ։

Հազիւ կրցայ հասկնել, որ կարճ կապէ, եւ առաջին առթիւ դուրս նետուեցայ։

Որոշ պարտականութիւններ տրուած էին ինծի։ Հարկ էր, ի մէջ այլոց, հանդիպիլ աքսորական ընկերներու ընտանիքներուն, կարդալ անոնց եկած նամակները, — թուրքերէն, — տեղեկութիւններ քաղել, իրենց սահմանուած օրապահիկները վճարել ևն.։

Այստեղ կ՚ուզեմ զանց առնել այն բոլոր աշխատանքները որ կը կատարէինք, համաձայն օրուան պահանջներուն, միշտ ամուր պահելով կապերը՝ արտասահմանի եւ գաւառի հետ ։

Ուրիշներ շատ գրած են այդ մասին ։ Դեռ գրողներ ալ կ՚ըլլան ։

Կը բաւէ ըսել թէ՝ եթէ արտասահմանը կրցաւ օրը օրին եւ քիչ-շատ յիւ տեղեկութիւններ ստանալ այդ շրջանի սարսափներու մասին, պաշտօնական թէ մասնաւոր տեղեկագիրներով, ականատեսի վկայութիւններով եւ թղթակցութիւններով, մեծ մասով կը պարտի մեր կազմակերպած աշխատանքին ։

Սոֆիան միակ ազատ կեդրոնը կամ կեդրոնացեալ աղբիւրն էր, Կովկաս եւ այլուր հաղորդելու համար այդ լուրերը ։

Միեւնոյն ատեն, ֆրանսերէն տեղեկագիրներ կը յանձնէինք երեք չէզոք դեսպանատուններու, — պուլկարական, ամերիկեան եւ սպանիական, նկարագրելով ամբողջ արհաւիրքը ։

Առաջին տեղեկագիրները կը վերաբերէին ընդհանուր ձերբակալութեանց եւ զինահաւաքման առթիւ գործադրուած սարսափներուն ։

Տեղահանութիւնը սկսած էր արդէն ։ Կապերը խզուած էին նոյն իսկ Այաշի եւ Չանկըրըի հետ, ուր կը գտնուէին Պոլսոյ կալանաւորները ։

Բայց մենք տակաւին գաղափար չունէինք տեղահանութեան իսկութեան մասին ։

Երզնկայի առաջն. տեղապահէն (Համազասպ վարդապետ) Պոլիս հասած տեղեկագիր մը կը նկարագրէր զինահաւաքման առթիւ կատարուած գազանութիւնները, որոնք «աննախընթաց» կը համարուէին ։

Տեղապահը վերջին պահուն կ՚ողբար իբրեւ յետ-գրութիւն, — Կարաւաններ սկսան գալ Կարինէն, աննկարագրելի է պատկերը. նամակիս բովանդակութիւնը ոչինչ է այս նոր ողբերգութեան առջեւ ։

Շարք մը նամակներէ յետոյ, վերջին յուսահատական կանչը կ՚արձակէր, Կարինէն, ընկեր Միհրան Թէրլէմէզեան, երկու էջի վրայ հասկցնելով թէ «սա ուրիշ բան է», եւ աղաղակելով իբրեւ կտակ.

Այնքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ կարդայ Հայոց նախատինք ...

Վերջին ձայն մըն ալ Սեբաստիայէն ընկեր Վահան Մեծատուրեանէ (1915 Մայիս) ոչ նոյնքան յուսահատական բայց խորապէս չարագուշակ ։

Երբ ձայները մարեցան եւ արդէն սարսափի պատմութիւնները շրջան կ՚ընէին բերնէ բերան, Բարբերդէն կը հասնէր կին մը, իբրեւ կրօնափոխ, Զաւէն պատրիարքին յանձնելով տեղահանութեան առաջին նկարագրութիւնը ։

Չեմ գիտեր ինչպէս կրցայ դասաւորիլ եւ արտասահման հաղորդել, բայց կը յիշեմ որ երեք օր չկրցի ոչ խօսիլ, ոչ ալ ճաշել. նամակաբերը ողբացեալ Մառին էր։ Այդ նամակէն յետոյ ամէն անգամ որ կ՚երեւար փողոցէն եւ ես պատուհանէն կը տեսնէի դող մը կը համակէր զիս, — ի՛նչ ահաւոր լուրեր բերած է նորէն ...

Եւ այս արի աղջիկը դարձած էր մղձաւանջ, յետոյ լուռ ու մունջ տառապելու եւ մեռնելու համար ։

⁂

Այաշի եւ Չանկըրըի խրատասու ընկերները անծանօթ ուղղութեամբ ճամբայ հանուած ատեն, վերջին անգամ յաջողեր էին մեզի հասցնել երկտող մը, որ իրենց վերջին կտակն էր.

— Զըլլա՛յ որ Շ...ը բռնուի ։ Կացութիւնը ծանր է։ Ոչ մէկ ձեռնարկ ։

Հետեւելով աքսորի կարաւաններու գլխաւոր ուղեգծին, յաջողեր էինք յարաբերութիւններ հաստատել կարեւոր կէտերու վրայ ։

Մեր բջիջը հեռահեւէ տարածուեցաւ մինչեւ Գոնիա, ուր աքսորուած էին փրոֆ. Ա. Խաչատրեան, Խոսրով Պապայեան, ողբացեալ Տիգրան Ծամհուր (Ֆէրիտ Ճէմիլ) եւ ուրիշներ ։

(Շար. 3)

վուարթայան մեր քիմքերը ։

Ինչպէս ծանր է մեզի այժմ հրաժեշտը անոնց բանասիրական կաճառէն, նոյնպէս դժուարին եղաւ այդ մեղուներուն բաժանումը փեթակէն եւ ծաղկալից դաշտերէն ։

Կեանքի պայմանները պահանջեցին հեռանալ ։ Շնչեց քամին, ու ինկան անոնք հեռու մարդերէ անապատներ, ուր կրչեց զանոնք իրենց կոչումը ։ Անոնց բազմազբաղ գործունէութիւնը դպրոցական եւ այլ ասպարէզներու վրայ չներեցին արածիլ ծաղկազարդ մարգերու վրայ, եւ կարժամանակեայ անգործութիւնը առաւ անոնց ընդունակութիւնը, մեղրագործ արուեստը ։ (Կը պատմուի աւանդաբար թէ Հ. Ե. Ջաղըճեան ի Կ. Պոլիս, երբ երկար բաժանումէ ետքը կը պատահի իւր սիրելի ուսուցչին՝ Հ. Յ. Գաթըրճեանի, ողջագուրուելու ժամանակ՝ կ՚ուզղէ հարցումս մեծ ուսուցչին. — «Հ. Յովսէփ, ի՞նչ եղաւ ոսկեղարեան հայերէնդ» ։

Նա կը պատասխանէ յուզուած եւ հեծեծախառն. «Մոռցա՛յ, մոռցա՛յ», եւ ի միասին, ուսուցիչ եւ աշակերտ, կը թափեն արցունքներ) ։

Դասականի ուսումը կը պահանջէր անդուլ դեգերել դասական ամենածաղկէկ դաշտավայրերու եւ լեռնալանջերու վրայ ։ Ուր կը յեղգար կամ կը խափանուէր մեղուն թռչելու ազատ եւ ժիր դէպի կանաչութեան, կամ ուր կը վրդովէր իւր անդորրութիւնը, հոն կը դադրէր իւր արդիւնաբերութիւնը ։

Մենք շնորհակալութիւն կը պարտինք մեղուաջան աշխատաւորներուն, որոնք մատակարարեցին մեզի մեղր եւ սորվեցուցին անոր պատրաստութեան արուեստը ։

Հայ գրականութեան պատմութեան մէջ այդ մեծ վաստակաւորներու, առաջին հայ հումանիստներու անուններն անմահ եւ նուիրական են եւ պիտի մնան ։

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ առաջարկեց որ ամերիկեան գրաւման բանակները քաշուին Ասիայէն եւ Եւրոպայէն ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Երեսփ. ժողովը իր առաջին նիստին մէջ ընտրեց իր նախագահը, երկու փոխ - նախագահները. վերընտրեց նախկին վարչապետը՝ Սիրանքիէվիչ ։ Յատկանշական երեւոյթ մը — կաթոլիկ երեսփոխան գրագէտ Զավիէյսքի, Պետական Խորհուրդի անդամ ընտրուեցաւ ։

ՄԱՐԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ, պուլկար պատուիրակութեան ի պատիւ տրուած հաւաքոյթի մը ընթացքին յայտարարեց որ Հունգարիոյ նախկին վարչապետը՝ Իմրէ Նաճի «Մ. Նահանգներու ծախուած ստորին դաւաճան» մըն է ։

ՄՈՍԿՈՒԱ իր առեւտրական կապերը խզեց Իսրայէլի հետ ։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

●

Գեր. Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան՝ հայ բանասիրութեան այս անխոնջ ու բեղուն վաստակաւորն, որ ըստ եւրոպացի հայագէտի մը «իր քննական մտքով Հայագիտութիւնը բարձր գիտական աստիճանի վրայ կը պահէ», ծնած է Արդուին 1883 Սեպտեմբեր 10ին ։ Վիէննա, Մխիթարեան Միաբանութեան կղերանոցը կը մտնէ 1895 Հոկտեմբեր 16ին, ուր աւարտելով միջնակարգ վարժարանի եւ փիլիսոփայական աստուածաբանական ընթացքի ուսումները՝ 1907 Մայիս 20ին քահանայ կը ձեռնադրուի ։ Ապա կ՚աշակերտի Վիէննայի համալսարանին մէջ Սարչիկովսկիի, որ գեղարուեստ - շինարուեստի պատմութեան մասին կը դասախօսէր 1908-1911 տարիներուն եւ միաժամանակ կը հետեւի Քրեչմէրի լեզուագիտական դասախօսութեանց ։

Գեր. Յոբելեարը տարիներու ընթացքին կը պաշտօնավարէ Վիէննայի Մայր վանքին մէջ իբրեւ ուսուցիչ, Կղերանոցի տնօրէն, ընդհ. վարչութեան անդամ 1931էն ի վեր, Մեծաւոր եւ մանաւանդ Մատենադարանապետ 1907էն եւ խմբագրապետ Հանդէս Ամսօրեայի 1909էն ի վեր ։ Հայագիտական այս լուրջ թերթին խմբագրութիւնը կը վարէ մինչեւ այսօր ։ Կը ստիպուի ժամանակ մը լքել զայն՝ երբ ուսումնական ճանապարհորդութեանց հետեւանքով կը բացակայի Վիէննայէն ։ Հայ գրչագիրներու ուսումնասիրութեան նպատակով կը մեկնի կարճ ժամանակի համար Իտալիա, Ֆրանսա, Լեհաստան, Գերմանիա եւ տարիներով կը դեգերի Հայաստան (1924 — 1928) ուսումնասիրելով աւելի քան 4000 գրչագիր նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ Հայաստանի կառավարութեան եւ Միջ. Արեւելք (1939 — 1946) ։ Տքնաջան այս պրպտումներով ամբարած ճոխ նիւթերն ու լայնածաւալ հմտութիւնն, որոնք երեւան կուգան հայ Մատենագրութեան շուրջ իր կատարած բազմակողմանի հետազօտութեանց մէջ, տոհմիկ եւ օտար հայագէտներու հիացմունքին արժանացած են ։ Իր քննական ուսումնասիրութիւնները լոյս տեսած են «Հանդէս Ամսօրեայ»ի վերջին 50ամեայ շրջանին եւ արտատպուած «Ազգային Մատենադարան»ի շարքին մէջ, որուն իբր 30 հատորը կը կրեն անունը Յոբելեարին՝ կազմելով անոր միւս գործերուն հետ մօտ 50 հատոր ։

Բացի «Հանդէս Ամսօրեայ»էն, Գեր. Յոբելեարն, որչափ իր սուղ ժամանակը թոյլատու եղած է, աշխատակցած է նաեւ եւրոպական եւ հայ գիտական թերթերուն եւ պարբերականներուն, ստորագրելով բազմաթիւ բանասիրական յօդուածներ ։

Իր տքնաջան աշխատութիւններէն տակաւին անտիպ կը մնան հետեւեալ բանասիրական գործերը .

1. Հայ Մատենագրութեան Պատմութիւն ։

2. Հայ Ձեռագիրներ ։

3. Պատմութիւն Հայ Կաթողիկոսներու ։

4. Պատմութիւն յոյն, ասորի եւ լատին Գրականութեան՝ Հայ Մատենագրութեան մէջ ։

Հրատարակուած գործերուն դասաւորումը, առանց թուումն ընելու .—

Ա.— Միջնադարեան տաղերգուներու Ուսումնասիրութիւն ։ Ուր բազմաթիւ նոր հեղինակներ երեւան հանուած են, յատկապէս կրօնական բովանդակութեամբ նիւթերով հարուստ ։

Բ.— Հայ Մատենագիրներու ուսումնասիրութիւն .— Ուր հմտալից կերպով քննուած են մեր հին, մեծ ու փոքր բազմաթիւ հեղինակները ։ Յատկապէս Եղիշէի, Խորենացիի, Ղեւոնդ Երէցի , ,յատկացուած երկասիրութիւնները, որոնց մասին իր յայտնած կարծիքներուն շուրջ ահագին վէճեր ունեցաւ ուրիշ հայ մեծ բանասէրներու հետ ։

Գ.— Հայ պատմական դէպքերու եւ դէմքերու շուրջ հետազօտութիւններ եւ պրպտումներ ։ Ինչպէս նաեւ հայ եկեղեցական պատմութեան, դէմքերու եւ կանոնագրութեանց մասին մանրակրկիտ աշխատութիւններ ։

Դ.— Հայ յիշատակարաններու ուսումնասիրութիւն ։ Այս բոլոր երկասիրութիւններուն մէջ, Հ. Ակինեան երեւան բերաւ խոր հմտութիւն, թափանցում, բոլորովին նոր փաստեր եւ որոնք մեծապէս լոյս սփռեցին հայ բանասիրական եւ պատմագիտական կարգ մը դէպքերու, դէմքերու եւ գործերու վրայ ։ Ան մեծ ուշադրութեան արժանացած է նաեւ օտար հեղինակներու կողմէ, որոնք մեծապէս գնահատած են անոր վաստակը ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

●

« ՔՈՆՍԵՐԹՕ »

(Յապաղած)

Այն բոլոր պատահարները, ըլլան անոնք տխուր թէ ուրախ, որոնք կապ ունին Հայերու հետ, անտարբեր չեն կրնար ձգել մեզմէ իւրաքանչիւրը ։ Ահա թէ ինչու, մեր մեծ կորուստին առթած սուգին արցունքները տակաւին աչքերուս, բայց եւ այնպէս հաւատարիմ մնալու համար իր ոգիին ու գործելակերպին, ինքզինքիս թոյլ կուտամ գրել այն հաճոյքին մասին, զոր առթեց մեր երիտասարդ հայրենակիցներէն Ժ. Ժ. Վարուժանի թատերգութեան բեմադրութիւնը՝ փարիզեան բեմի մը վրայ ։

Ժ. Ժ. Վարուժան տաղանդաւոր եւ յանդուգն երիտասարդ հեղինակ մըն է. այնպիսի նիւթ մը ընտրած է, որ հաւանաբար պիտի չներուի մեր ընկերութեան ուղղափառ սովորութեանց պաշտպաններուն կողմէ ։ Թատերգութեան հերոսը ոստիկանական քննիչ մըն է, որուն պաշտօնըն է երիտասարդ յանցագործներն ու ոճրագործները ձերբակալել ։ Երիտասարդ տղայ մը ձերբակալած է, որ իր հօրմէն գողութիւն ըրած է ։ Հայրը, երբ կը լսէ որ գողութեան պատասխանատուն իր իսկ զաւակն է, ետ կ՚առնէ իր բողոքը ։ Բայց ոստիկանական քննիչը, Տան, կ՚ուզէ դատարան յանձնել տղան ։ Այս առթիւ վէճ կը ծագի Տանի եւ ոստիկանապետին միջեւ. տղան հօ՞րը վերադարձնել, թէ ձգել որ դէպքերը հետեւին իրենց բնականոն ընթացքին, եւ տղուն ապագան դրոշմեն ծրարով մը ։ անխուսափելի եւ անբաժանելի դատաստանի ։

Բայց ահա կը պատահի որ Տան եւս, իր հերթին, կ՚ամբաստանուի ոճիր մը կատարած ըլլալու յանցանքով, այժմ հաշիւ նստած է իր խղճմտանքին հետ ։ Ի՞նչպէս պատահեցաւ որ ինքը, մինչեւ իսկ վնաս չհասցնող պարտաճանաչ ոստիկանական քննիչը, կրցաւ, նախանձէ մղուած, ոճիր գործել. ի՞նչ պիտի ըլլայ իր ապագան, եթէ դատարան յանձնուի ։ Իր խոկումներուն մէջ կը հասնի այն եզրակացութեան, որ իւրաքանչիւր էակի հոգիին մէջ քնացած է չարագործ մը, որ, արտաքին պատճառներու ազդեցութեան տակ կրնայ զարթնել ։ Այդ պատճառներն են դժբախտութեանց պատասխանատուն. հետեւաբար ինքը իրաւունք ունի իր իսկ ձեռքով արդարութիւն գործադրելու, չարագործեցիկ պատճառները ոչնչացնելու ։

Այսպէս է, որ թատերգութեան վերջաւորութեան, ոստիկանապետը թոյլ կուտայ որ Տան ազատօրէն մեկնի, իսկ երիտասարդ գողն ալ կը վերադարձնէ իր հօրը ։

Ինչպէս կը տեսնուի, դատարաններու գոյութեան ամբողջ հարցն է խնդրոյ առարկան, հետեւաբար նաեւ՝ մեր ընկերութեան ամբողջ կազմակերպութիւնը ։

Դերասանները շատ յաջող էին. մասնաւորաբար հերոսին դերակատարը ։

Գալով բեմադրութեան, կը կարծեմ որ բեմադիրը պէտք եղածէն աւելի մութ մթնոլորտ մը ստեղծած էր ։

«Քոնսերթօ»ն, եթէ չեմ սխալիր, Ժ. Ժ. Վարուժանի առաջին թատերգութիւնն է, որ բեմադրութեան արժանացած է ։ Վարուժան ի յայտ կը բերէ թատերական հասկացողութիւն մը, որ թերեւս որոշ ձեւով կը կրէ չարժապատկերի ոճին ազդեցութիւնը ։

Ինչ ալ ըլլան թատերգութեան առաւելութիւններն ու թերիները, պէտք է քաջալերենք մեր երիտասարդ հայրենակիցը, միաժամանակ հաճելի երեկոյ մը անցնելով Թէաթրը Բը Լ՚Էօվրի մէջ ։

Կ. ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

ՖՈՆԹԷՆԷԼՈՅԻ միջազգային դպրոցին ուսուցիչներէն մէկը դասի պահուն, սարսափահար աշակերտներուն ներկայութեան դաշունահարեց երիտասարդ հոլանտացի ուսուցչուհի մը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (271)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Ի՞նչ էր նշանակում այդ ։ — Նա դժուարանում էր ինքն իրան հաշիւ տալ ։

Եղբօր, Մերուժանի, պարտութեան լուրը, եւ ամուսնի սպանման բօթերը իւր հարազատ որդուց,— դեռ նոր էին հասել Տարօն ։ Բայց, տակաւին պտոյտւում էին անստուգութեան մթութեան մէջ ։ Ոմանք դժուարանում էին հաւատալ, ոմանք, եթէ հաւատում էին, վախենում էին մի ուրիշին յայտնել ։ Բայց այնու ամենայնիւ, այդ համբաւները խորին ուրախութիւն պատճառեցին նրա հպատակներին, թէեւ ոչ ոք չէր համարձակւում իւր զգացմունքները արտայայտել ։

Նա կատարեց աւելի, քան կարելի էր կատարել ։ Այն նորամուտ եւ խորթ նորմուծութիւնները, որ նրա ամուսինը եւ եղբայրը չկարողացան սրով ու հրով մտցնել Հայոց աշխարհում, նա մտցրեց Մամիկոնեանների խաղաղ տան մէջ առնորին պատերազմով, այն տան մէջ, որ ամենահին ժամանակներից՝ մինչեւ ներկայացել էր որպէս մի ճշգրիտ տիպար քրիստոնէական բարեպաշտութեան ։ Որքան ուրախ էր, որքան գոհ էր իւր յաջողութիւններով ։ Նա արդէն հօրը պատրաստած էր համարում, եւ սերմը ցանած էր համարում, սպասում էր ցանկալի հունձքին ։ Եւ որքան պիտի սիրէր նրան ամուսինը, երբ իւր տունը վերադառնալու ժամանակ՝ ամէն ինչ պատրաստ կը գտնէր ։

Բայց ի՞նչն էր գրգռում այդ փառասէր կնոջը՝ նետուել կրօնական խնդիրների մէջ, որ աւելի մեծ հանճարների գործ էր ։ Իսկապէս, ոչինչ ։ Եւ եթէ նրա ամուսինը եւ եղբայրը զանազան քաղաքական նպատակներով էին առաջ տանում իրանց պարսիկ ձեռնարկութիւնները, նա, ընդհակառակն, իրանց նկարումներն անգամ չունէր ։ Նա չունէր նաեւ կրօնական հաստատ համոզմունքները ։ Բայց իբրեւ կին, եւ նորասէր կին, նա ունէր մի բան ։ Նա սնոտիական էր, վերեւից էր գալիս, ինչ որ վերեւումն էր կատարւում, բոլորը լաւ էր ։ Պարսից արքայական գերդաստանի հետ խնամութեան կապեր ունենալով, նա շատ անգամ առիթ էր ունեցել պարսից արքունիքում լինելու, եւ ծանօթ էր Շապուհի ընտանիքի հետ ։ Արքայ նիքը հիւրըել էր նրան ։ Եւ որպէս Շապուհի կանանց հագուստն ու զարդերը նրան դիւր էին գալիս, նոյնպէս եւ դիւր էր գալիս նրան Շապուհի պաշտած կրօնը ։ Աշխատում էր նմանուել ։ Աշխատում էր, որ իւր զաւակները նոյն լեզուով խօսէին, որով խօսում էին արքունիքում, աշխատում էր, որ նրանք նոյն բարձր կրթութիւնն ունենային, որ վայել էր արքունիքին ։ Ինչ որ ազգային էր, ինչ որ հայկական էր, նրան խիստ ռամկական էր թւում, եւ, մինչեւ անգամ, ամօթալի ։ Ինչո՞ւ մինչ կարմրել Պարսիկների մօտ, ինչո՞ւ մինչ պակաս մնալ, այդ մտքերը վրդովեցնում էին նրան ։

Նա մտնեցաւ լուսամուտին, նայեց աբեղային ։ «Ինչո՞ւ այդքան ուշանում են ... ի՞նչ է նշանակում այդ » ... մտածեց ինքն իրան, եւ նրա անհամբեր դէմքի վրայ երեւացին բարկութեան նշմարներ ։ Միթէ իւր բոլոր պատրաստութիւնները պէտք է ապարդի՞ւն մնային ։

Սպասաւորները մէկ - մէկ ներս էին մտնում ու դուրս էին գնում, զանազան իրեղէնները բերելով ու տանելով ։ Ներս մտաւ եւ ներքինապետը, հաճոյամոլ Բագոսը, իւր լերկ ու լպիրշ դէմքով ։

Թէեւ Բագոսը վայելում էր իւր տիկնոջ խորին հաւատարմութիւնը, բայց դարձեալ Տիկինը իւր արժանապատուութիւնից ստոր համարեց յայտնել նրան, թէ կասկած ունի, մի գուցէ տնօնախմբութիւնը այն շքեղութեամբ չկատարուի, որքան ցանկալի կը լինէր ։ Բայց խորամանկ ներքինին այն սատրճան ուսումնասիրած էր իւր Տիկնոջ բնաւորութիւնը, որ հէնց նրա փառասէր սիրտը, եւ կեղծ ժպիտը երեսին ասաց .

— Մի քանի իրեղէններ պէտք է դուրս տանել, Տիկին ։

— Ինչո՞ւ ։

— Որովհետեւ տեղ չի լինի բոլոր այցելուների համար ։

— Այդ ահագին դալիճո՞ւմ ։

— Բայց այցելուների բազմութիւնն էլ ահագին կը լինի ։

Տիկինը ուրախացաւ ։ Բայց թաքցնելով իւր ուրախութիւնը, դարձաւ դէպի ներքինապետը, փոքր ինչ զայրացած ձեւանալով .

— Պէտք է կարգի ու կանոնի սովորել, Բագոս ։ Հարկաւոր չէ, որ ամէն մի այցելուն մնայ դահլիճում եւ աւելորդ տեղ բռնէ ։ Նրանք կը գան ընդունուած բարեմաղթութիւնները կ՚անեն, եւ իմ օրհնութիւնը առնելով, դուրս կը գան կից սենեակը, այնտեղ կը սպասեն ։ Երբ կը վերջանայ ընդունելութիւնը, այնուհետեւ իմ հետ միասին կը գնան տաճարը, եւ կրօնափոխութիւն տալու սրբազան կրակին եւ ներկայ գտնուելու հաւատափոխ դաշտաբերութեան արարողութեանը ։ Հասկացա՞ր ։

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական նախարարը, Րամատիէ, յայտարարեց թէ ամսավը - ճարներու յաւելումը կրնայ վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ ներկայ պայման - ներու մէջ, որովհետեւ կեանքը կրնայ սղել: Միւս կողմէ, առաջարկեց որ պե - տական պիւտճէն կարեւոր սեղմումներ ունենայ կարգ մը մարզերու մէջ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ նիստին մէջ Ֆրանսայի պատուիրակը յայտնեց որ ՄԱԿը իրաւա - սութիւն չունի Կիպրոսի հարցին միջա - մուխ ըլլալու:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Իտալիոյ նոր դես - պանը, Զելլերպախ, Պապին կողմէ ուն - կնդրութեան ընդունուեցաւ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Նուրի փաշա, վս - տահութեան քուէ ստացաւ Երեսփ. ժո - ղովին մէջ՝ 14ի դէմ 79 ձայնով:

ԱՐԱԲԻՈՅ Իպն Սէուտ Թագաւորը Խ. Միութիւն հրաւիրուած է:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Երեսփ. ժողովը նիստ պիտի հրաւիրուի Մարտին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Սարգիս Համասեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Ուս - չինկթըն, իր բարեկամին Պ. Պոժոեանի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն եւ «Դրօ» խումբը՝ խորապէս ազդուած ի - րենց եռանդուն ընկերոջ՝ Կարպիս Ցարու - թիւնեանի աշխատանքի ընթացքին անցու - ցած ծանր արկածէն, ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Սահակ Ցարութիւնեանի և իր ընտանեկան պարագաներուն, մաղթելով արագ ապաքինում ընկեր Կարպիս Ցա - րութիւնեանի:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 18 Մայիս, Իվ Թուտիք թատրոնը Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Անայիս Շահինեան եւ Պ. Յա - րութիւն Շահինեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար - ուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

●

Պ. Պարգամ Գավուքճեան, Տէր եւ Տի - կին Պաղտիկ Զալըմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Շիշմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համբար Համ - բարեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Հռիփ - սիմէ Նալպանտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տի - կին Մանասէ Րումէլեան կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՐԻՆՈՍ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆԻ (Սէօլէօզլի)

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհան - գստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին ող - բացեալին յիշատակը յարգողները:

★

Այս առթիւ իր միակ զաւակը՝ Պ. Պար - գամ Գավուքճեան հազարական ֆր. կը նուիրէ Իսիի Խրիմեան դպրոցին, Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Կարմիր Խաչին եւ Հայ Մշակոյթի Տան: Ստանալ սրճարանա - պետ Զատիկ Զատիկեանէ:

●

Պարոն Տիրաճան Հաբեան, Տէր եւ Տի - կին Արթին Ղազարոսեան, Ժորժ Հաբ - եան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղե - ցին, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ՀԱԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Փորձառու մասնագէտ հաշուակալ մը գործ կը փնտռէ առեւտրական հաստա - տութեանց մօտ՝

Դիմել Պ. Թ. ՏԱԼԿԸՃԵԱՆԻ

45 ռիւ Լաֆրուա, Փարիզ (17)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԷՐ

Հ. ՆԵՐՍԷՍ Վ. ԱԿԻՆԵԱՆԻ

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտէն Տոքթ. Օնորիս Քոզա Վիէննայի Համալսարանին

Կը նախագահէ

M. PALANQUE

Տուայէն էքսի համալսարանին եւ Փրոֆէսէօր Հին Ազգաց Պատմութեան

Կը խօսին՝ Տէր եւ Տիկին ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ, ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Պ. ՋԱՄԱՐԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն–Կամպէթա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս - նակցին՝ Օր. Անիթա Սարգսեան, Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Սարգիս Պօղոսեան:

Մուտքը մասնաւոր հրաւիրատոմսերով

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Մի - ութիւնը իր հիմնարկութեան 5րդ տարե - դարձի հանդէսը կը յետաձգէ Մայիս 19 - ին, չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խա - չի Օրը Սորպոնի մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ հիւրարար քաղաքս գտնուող

ԳԵՐ. ԵՂԻՇԷ Ծ. Վ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Վիէննայի հոգեւոր հովիւը:

Սիրով կը հրաւիրուի ժողովուրդը:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոնց խնկելի յիշա - տակին վերակոչումը Իմմաքիւլէ Գոնսեփ - սիոնի նորաշէն սրահին մէջ, 24 րիւ Տի - նուար:

Բանախօսութենէ, արտասանութիւն - ներէ եւ երգերէ վերջ պիտի ունկնդրուին « Անուշ »ի օփերային երեք միքրոսիոն ձայնապնակները բացատրութեամբ:

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի հայ - րենիքի եւ կրօնքի դիւցազներուն յիշա - տակը յաւերժացնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը սարքուած սոյն հանդէսին:

Մուտքը ազատ է եւ սրահին ջերմու - թիւնը՝ ապահովուած:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձու - թիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօ - նական եւ ազգ. տօնի պատմական հանգա - մանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդի - սաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փա - րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտու - թիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պի - տի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Ցետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յատուկ պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցնե - րէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՆՈՒԷՐ

Երիցուհի Եղիսաբեթ Երեւանեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Ալին - եանէն (Ս. Սաթիւրնէն) Տէր եւ Տիկին Վարդերես Մինասեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Այնճարի Ազգ. «Յառաջ» վարժարանին եւ Մշակոյթի Տան:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մաս - նաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երե - կոյ ժամը 5էն 8, Տիկ. Գարաօղլանեանի բնակարանը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմի - տէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարե - ւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներ - կայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր բոլոր անդամ եւ անդա - մուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրա - ւիրէ այս կիրակի օր, ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր անդամ եւ ան - դամուհիներու ներկայութիւնը անհրա - ժեշտ է:

ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐ - ՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Րը - նէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուա - գախումբին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

24 Փետր. ժամը ճիշդ 15,30ին, կը ներ - կայացուին 1) Անիծեալ ապետը (պատ - մական տրամ ՜ արար), 2) Լա շամպրը նիւմէրօ 13 (կատակերգութիւն մէկ ա - րար եւ 3) Զարշըլը Արթին աղա (կատա - կերգութիւն 3 արար):

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պա - րահանդէսը այս կիրակի, ժամը 3ին Օթէլ տը լա Փոսթ: Նուագախումբ Անտրէ Րո - ժէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր նոր սերունդականները, համակիրները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Ազգ. սրահին հիմնադրամին ի նպաստ շնորհակալութեամբ ստացուած են հետեւեալ նուէրները:

Տիկին Հռիփսիմէ Սարաֆեանէ	3.000
Տիկին Էլիզ Նահապետեանէ	2.000
Այրի Տիկին Հայկուհի Յովհան - նէսեանի մահուան առթիւ	
Տիկին Մարի Շաթըր	1.000
Տիկին Դատաւորեանէ	1.000
Պ. Անդրանիկ Աժտէրեանէ	50 000
Նախորդ գումար	385.500
Ընդհ. գումար	442.500

Պ. Վահան Գէորգեանէ հարիւր տոլար:

Հոգաբարձութիւն Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ

ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Էֆօլ Նորմալ տը Միւզիքէն շրջանաւարտ դաշնակահար ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, նո - րագոյն մեթոտով դաշնակի, սոլֆէժի եւ արմօնիի դասեր կու տայ ամէն տարիքանի աշակերտներու: Դիմել՝ 15, Րիւ Սան - թիէ, Փարիզ (2րդ): Հեռ. Լուվր 41-29:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731

Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 փր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրաք: Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • DIMANCHE 24 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7816 33ème ANNEE

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3627

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՐԻԶԸ

Կար ժամանակ, երբ Փարիզ առաջնակարգ դեր մը կը գրաւէր Սփիւռքի մէջ:

Այս քաղաքին մէջ հաստատուած էին մեր զոյգ մը Պատուիրակութիւնները («Հայաստանի Հանրապետութեան»ն ու «Ազգային»ը), որոնք Հայկական Դատ կը հետապնդէին դիւանագիտական ճամբով:

Տարագիր հայութիւնը աչքերը ուղղած էր Փարիզի, անկէ յուսալով իր փրկութիւնը:

Բայց մանաւանդ Փարիզ դարձած էր կեդրոն հայկական մշակոյթի, կոչուած փոխարինելու Պոլիսն ու Թիֆլիզը:

Այս լոյս քաղաքին մէջ համախմբուած էին Մեծ Եղեռնէն ճողոպրած արեւմտահայ հանրային գործիչները, — ուսուցիչ, գրող, որոնց շարքին՝ պետական ծանօթ դէմքեր:

Համալսարանական ուսանողներու հոյլ մը կը կազմէր երիտասարդութեան ընտրանին:

Յառաջ դարձած էր ժամադրավայրը այս բոլորին:

Անոր էջերը կը զարդարէին հիներէն՝ Աւետիս Ահարոնեան, Միքայէլ Վարանդեան, Արշակ Ջամալեան, Ռուբէն Տէր-Մինասեան, Աբրահամ Գիւլխանդանեան, յիշելու համար մէկ մասը միայն անոնցմէ, որ յաւէտ բաժնուած են մեզմէ:

Հիներու կողքին տեղ կը գրաւէին նորերը, որոնք ամէն քաջալերութիւն ստացան մեր ողբացեալ խմբագրապետին կողմէ:

Բազմաթիւ երիտասարդ գրողներ իրենց տաղանդին առաջին ծիլերը արձակեցին այս թերթին մէջ:

Կանխահաս մահը հնձեց անոնցմէ մէկ քանին, — Օհան Կարօ, Վազգէն Շուշանեան, Փայլակ Միքայէլեան, Լուիզ Ասլանեան (Լաս), Եղուարդ Ջահրճեան (Բէզվոացի):

Շահան Շահնուր, իր առաջին վէպովն իսկ (Նահանջը առանց երգի), որ իբրեւ թերթօն հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ սկիզբի տարիներուն, յայտնուեցաւ իբրեւ արժէքաւոր գրող: Անողոք հիւանդութիւն մը զինքը հեռացուց հայկական շրջանակէն ու Շահան Քէրէսթէճեան դարձաւ Արմէն Լիւպէն, ֆրանսագիր գրագէտ, մրցանակներու արժանանալով:

Շաւարշ Նարդունի սկզբնական քայլերը «Ծակատամարտ»ի մէջ առնելէ ետք, իր գրական լրութեան հասաւ Յառաջի մէջ: Ու շնորհիւ իր անխոնջ ու յարատեւ պրպտումներուն, ձեռք բերաւ բազմակողմանի հմտութիւն, տաղանդաւոր գրագէտի անվիճելի համբաւին միացնելով ներհուն բանասէրի անունը:

Նիկողոս Սարաֆեան ինքնավստահ գրագէտ է դարձած արդէն:

Ափսոս յիշեցինք միայն այս քանի մը անունները: Անոնք կը պատկանին այն սերունդին, զոր սովոր ենք «միջին» կոչել այսօր:

Այդ սերունդը ժամանակին գրական եռուզեռ ստեղծեց Յարդգողով եւ Մենքով:

Պատերազմէն առաջ, Փարիզի մտաւորական կեդրոնի մէկ սրահին մէջ ([illegible]) տեղի ունեցած պարբերական գրական հաւաքոյթները մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերին գրասէրներու շրջանակին մէջ:

Երկար չտեւեց սակայն այս շարժումը:

Այդ օրերուն, գրական նոր եւ համեստ սերունդ մը կը ծաղկէր՝ Փարիզէն մինչեւ գաւառ, հովանաւորութեամբ Շաւարշ Միսաքեանի:

«Յառաջ»ի Սաներն էին անոնք, մեծ մասամբ նախկին որբեր, որոնք կանոնաւոր դպրոց չէին տեսած եւ այս թերթին շնորհիւ կատարելագործեցին իրենց հայերէնը:

Անոնք մեզի տուին արդէն իրենց նախախայրիքը 1939ին՝ համեստ հատորով մը:

Ծատուր Պէրպէրեան, Տիգրանուհի, Միսաք Միրզէ, Ն. Շինական, Կարօ Մխիթար եւ ուրիշներ՝ Փարիզէն ու գաւառէն, այդ սերունդին կը պատկանին.

Յետպատերազմեան շրջանին նոր տաղանդներ չյայտնուեցան Փարիզի մէջ:

Նոր սերունդը հայերէն չի գրեր: Փարիզեան շրջանի մեր երկու միջնակարգ դպրոցներու շրջանաւարտներն ալ հետամուտ չեն գրականութեան:

Հետզհետէ կը տժգունի հայկական Փարիզը, որ չարդարացներ այլեւս Մշակոյթի կեդրոն դառնալու իր առաքելութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ ԼՈՒԾԵԼ

«ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԷՆ ՅՈՅՍ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՉԷ»

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ

Ազգաժողովին ընդհ. ժողովը ուրբաթ օր սկսաւ քննել Մերձ. Արեւելքի եւ մասնաւորաբար՝ եգիպտեւիսրայէլեան յարաբերութեանց խնդիրները:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Եգիպտոսի պատուիրակը, որ յայտնեց թէ Եգիպտոս յարգ «գերմարդկային համբերութեան մը ապացոյցը տուաւ Իսրայէլի հանդէպ» բայց, ըսաւ, «ամէն բան սահման մը ունի»: Ի վերջոյ յայտարարեց որ Եգիպտոս վստահութիւն ունի ՄԱԿի արդարամտութեան վրայ:

Լիբանանի պատուիրակը, Շարլ Մալիք, Սուտանի, Իրաքի, Լիբանանի, Ինդոնեզիոյ, Փաքիստանի, Աֆղանիստանի եւ Սէյլանի կողմէ երեք կէտերէ բաղկացած բանաձեւ մը առաջարկեց. — 1) Իսրայէլ անմիջապէս պէտք է հեռացնէ իր գրաման բանակները. 2) ՄԱԿի անդամ պետութիւնները ռազմական, տնտեսական կամ դրամական ոչ մէկ օգնութիւն պէտք է տան Իսրայէլի. 3) Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը նոր տեղեկագիր մը պէտք է պատրաստէ ձեռք բերուած արդիւնքներուն մասին:

Բայց Ազգաժողովը զգուշացաւ վիճաբանութեանց սկսելէ, որովհետեւ Մ. Նահանգներու դիրքը տակաւին ճշդուած չէ, եւ առանց ասոր վերջնական եզրակացութեան մը չեն կրնար յանգիլ:

Հաւանական է, որ վաղը, երկուշաբթի ճշդուի թէ ինչ պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներու դիրքը:

Վերջին օրերուն Նախագահ Այզընհաուըր ամէն ճիգ թափեց որ գոհացուցիչ արդիւնք մը ձեռք ձգէ: Երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Տըլըսի հետ. ցաւ յայտնեց, որ Պէն Կուրիոն այդքան անզիջող դիրք մը բռնած է, բայց համոզուած է որ համաձայնութեան ամէն յոյս կորսուած չէ: Այզընհաուըր եւ իր խորհրդականները չեն ուզեր որ Եգիպտոս գոհի դեր մը ստանձնէ:

Մ. Նահանգներու Իսրայէլեան դեսպանը, Էպան, որ խորհրդակցութեան համար Թէլ Ավիվ կանչուած էր, վերադարձաւ Ուաշինկթըն. Տըլըսի հետ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ, որոնց արդիւնքէն կախում պիտի ունենայ Մ. Նահանգներու վերջնական դիրքը:

× Իսրայէլի Քնեսէթը (Երեսփ. Ժողով) չափազանց դժգոհ է Պէն Կուրիոնի չափաւոր ճառէն. կը կարծեն որ վարչապետը աւելի խիստ ընթացք մը պէտք էր բռնէր Մ. Նահանգներու եւ ՄԱԿի բանեցուցած ճնշումներուն դէմ: Դժգոհութիւնը այն աստիճանի հասած է, որ կրնայ տեղի տալ կառավարական տագնապի:

× Վարչապետ Կի Մոլէ ունկնդրութիւն շնորհեց Ֆրանսայի իսրայէլեան դեսպանին: Լաւատեղեակ անձեր կը խորհին թէ դեսպանը խնդրեց Կի Մոլէէն որ իսրայէլեան տեսակէտները պաշտպանէ Ուաշինկթընի մէջ:

× Յորդանան-իսրայէլեան սահմանագլխուն վրայ միջադէպ մը պատահեցաւ: Իսրայէլեան ոստիկանական կառք մը եւ բեռնատար ինքնաշարժ մը ծուղակի մէջ ինկան:

× Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը բոլորովին հակառակ է Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու կիրարկման: Բանուորական ընդհանուր համադաշնակցութիւնը (բոլոր սէնտիքաներու ներկայացուցչական մարմինը), ինչպէս նաեւ քաղաքական բազմաթիւ անձնաւորութիւններ այս ուղղութեամբ արտայայտուեցան:

ԿԻ ՄՈԼԷԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ԱՇԽԱՏԻ ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՍԵՐՏԱՑՆԵԼ ՖՐԱՆՔԵՒ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարչապետ Կի Մոլէ, Արտաքին նախարար Փինոյի եւ բազմաթիւ խորհրդականներու հետ Մ. Նահանգներ մեկնեցաւ՝ պաշտօնական այցելութեան մը համար: Այզընհաուըրի, Տըլըսի եւ ամերիկացի մասնագէտներու հետ խօսակցութիւններ պիտի ունենան օրուան հրատապ հարցերուն շուրջ. — Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութիւնները, Ատլանտեան Ուխտի խնդիրները, Արեւմտ. Եւրոպայի կազմակերպման հարցը, Միջին Արեւելքի քաղաք. կացութիւնը: Տնտեսական հարցերը օրակարգի նիւթերուն մաս պիտի չկազմեն — «չեմ ուզեր որպէս խնդրարկու ներկայանալ» յայտարարեց վարչապետը նախարարաց խորհուրդին:

Վարչապետը Փետր. 26ին եւ 27ին պիտի տեսակցի Այզընհաուըրի եւ պետական միւս անձնաւորութեանց հետ: Յաջորդ երկու օրերը պիտի անցընէ Նիւ Եորքի մէջ, որպէս քաղաքապետին հիւրը: Այնտեղ պիտի տեսնուի ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Համըրշըլտի հետ: Յառաջիկայ շաբաթ եւ կիրակի օրերը պիտի անցընէ Քանատայի մէջ:

Այս տեսակցութեանց ընթացքին վարչապետին առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ ֆրանքեւամերիկեան բարեկամական յարաբերութիւնները բոլորովին հաստատ հիմերու վրայ դնել, եւ տակաւին գոյութիւն ունեցող փոքր տարակարծութիւններ հարթել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ.

ՎԻԷԹՆԱՄԻ հանրապետութեան նախագահ Նկօ Տին Տիէմի դէմ մահափորձ մը կատարուեցաւ: Նախագահը հրաշքով ազատեցաւ, բայց իրեն ընկերացող նախարարներէն մէկը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ: Ահաբեկիչը, ինչպէս նաեւ իր մեղսակիցներէն չորս հոգի անմիջապէս ձերբակալուեցան: Տակաւին ճշդուած չեն մահափորձին դրդապատճառները:

ԷՏԻՆՊՈՒՐԿԻ դուքսը, Էլիզապէթ Բ. Թագուհիին հրամանով իշխանի տիտղոս ստացաւ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Կի Մոլէ, Մ. Նահանգներէն եւ Քանատայէն վերադարձին Փարիզի մէջ պիտի տեսնուի Անգլիոյ վարչապետ Մաք Միլընի հետ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ յանձնաժողովներէն մէկը, որուն պաշտօն յանձնուած էր Հունգարիոյ հարցով զբաղիլ, պիտի աշխատի յարաբերութեան մէջ մտնել նախորդ վարչապետ Իմրէ Նաճիի հետ: Ինչպէս գրած էինք, Իմրէ Նաճի որպէս «դաւաճան» ամբաստանուած է եւ դատական պիտի յանձնուի:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Միութեան ժողովը տեղի պիտի ունենայ Լոնտոնի մէջ՝ Փետրուար 26 եւ 27ին: Ֆրանսայի կողմէ պիտի մասնակցին Ընկերային հարցերու նախարարը՝ Ալպէր Կազիէ եւ Արտ. փոխնախարարը՝ Մօրիս Ֆոր:

ՔՈՓԸՆՀԱԿ - Թոքիօ օդանաւային առաջին թռիչքը՝ Հիւս. Բեւեռի վրայով, պիտի կատարուի վաղը. օդանաւը առանց էջքի 32 ժամէն պիտի կտրէ 12.870 քմ. ճամբան, որ երկու քաղաքները կը բաժնէ իրարմէ:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ հնդկական պատուի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

★

Նոր Տարուայ գիշեր է… Բալիկս չկայ,
Թւում է՝ բալիկս ուր որ է կը գայ.
Ինչ լաւ է, որ այժմ մեր ամբողջ թաղում
Միայն իմ, իմ սիրտն է կարօտից դողում,
Միայն ես ու ես իմ բալիկի կարօտ
Միայն ճեզ ու ճեզ իմ, բալիկ իմ կարօտ,
Ոչ մէկը բաժան չէ, երգում են սիրով,
Նոր տարին ընդունում հարազատներով,
Ոչ մէկը պակաս չէ, ցնծում են տարուած,
Ամէն տուն մի ժպտուն ծաղկեփունջ դառած:
Ինչ լաւ է… եւ հոգու իմ աչքը վկայ՝
Բալիկս ուր որ է իր մօր հետ կը գայ.
Բայց գիշերն անցնում է, նոր տարին գալիս,
Եւ յոյսն է իմ սրտի աչքերին լալիս,
Վա՜յ բաժան աչքերին, սրտերին բաժան,
Չկայ վիշտ՝ բաժանման այս վշտից դաժան,
Չկաս դու, իմ բալիկ, իսկ բաժակիս մէջ
Դեռ ճեզ են որոնում իմ աչքերը խեղն,
Ա՜խ, հասիր, առանց ճեզ նոր տարի չունեմ,
Առանց ճեզ իմ տանն էլ անբուն թռչուն եմ,
Իմ ծաղիկ, ա՛խ, չէ՞ որ իմ բալիկն ես դու,
Տուն հասիր, նոր տարիս նոր բարի դարձրու:
Վա՜յ նրան, որ գէթ մի բալիկ չունի,
Ով բալիկ չունի,
Նա գալիք չունի…

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԺԳ. ՑԱՆԿ

Քաղաքլանքայի գաղութ (Ցանկը տես Դ. էջ)	35.000
Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբ (Նիս)	5.000
Պիպէրեան ընտանիք (Ռոնի)	5.000
Աւետիս Եաղումեան (Փարիզ)	2.000
Պետրոսեան (Վիէն)	2.000
Ոմն (Պորտօ)	1.006
Մարտիրոս Թորիկեան	1.000
Նախորդ գումար	788.400
Ընդհ. գումար	839.400

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբ (Նիս)	5.000
Կապոյտ Խաչ (Վալանս)	5.000

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարտիրոս Թորիկեան (Մարսէյլ)	1.000
Պ. Ժիրայր Ափիկեան եւ Տիկին Վարուժան Ափիկեան	5.000

ՁԵՌՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

●

Սաղմոսի մը մէկ տունին աղբիւրը երթալու համար, քանի կ'երկարի բառագիտական մեր այս ճամբորդութիւնը, որուն կուտանք գրօսապտոյտի մը ձեւը՝ ընտանալով համայնագիտական վարուցանքերու եղերքն ի վեր, մէջիկ չարժելով մատենագրական մեր անդաստաններուն վրայ, ողջոյն տալով ստուգաբանական հարստութեանց, պատմական ծանօթութեանց եւ ժողովրդական աւանդութեանց, հաճոյք է ինձ օրհնութիւն լսել այն աշխատանքին համար, որ կը կատարուի «ի պէտս զարգացելոց»:

Նախորդ յօդուածը նուիրուած էր բառակազմութեան: Այս յօդուածը կը նուիրուի բառագիտութեան:

Նիւթը՝ ձեռագիտութիւն:

Հին մեր գրական բարբառով՝ ձեռագիտութիւն կը նշանակէ «արուեստաւորութիւն, որով ոք գործէ զիմն ձեռօք իւրովք»: Տարբեր է, սակայն, մեր աշխատանքը՝ այս բառին տակ: Որոնել ձեռք բառին կամ բարդութեանց մէջ սկզբնական այն իմաստը, որ կը տրուէր «զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ» աղօթական պարբերութեան: Եւ այս առթիւ՝ կատարել բառահաւաք կամ տալ ցուցահանդէս հայ բառաղանձի:

«Զգործս ձեռաց» տարազը Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ գործածուած է բազմիցս, երբեմն ալ փոփոխութեամբ առաջին կամ երկրորդ բառին.—

«Զգործս ձեռաց» (Սաղ. Ղ. 17):
«Զգործս մատանց» (Սաղ. Ը. 4):
«Զվաստակս ձեռաց» (Ծննդ. ԼԱ. 42):
«Ի պտղոյ ձեռաց» (Առակ, ԼԱ. 16):
«Տրտմութեանց ձեռաց» (Ծննդ. Ե. 29):
«Ի պտղոյ շրթանց» (Առակ, ԼԱ. 3), — եբրայերէնը՝ «ի պտղոյ ձեռաց»:

Տարազին այս փոփոխականութիւնը, իր կարգին, կ'արդարացնէ մեր կասկածը թէ տարբեր իմաստ մը ծածկուած է այս բառերուն տակ:

Հարկ է նախ քննութեան առնել ձեռք բառին զանազան ձեւերը եւ բարդութիւնները:

Ահա ձեռնուկ բառը, որ նոր է՝ համազօր Ֆրանսերէն մանիվէլ բառին: Գաւառական՝ ունինք չուռտուլիկ հոմանիշը:

Մեր փնտռածը, սակայն, կարելի է գտնել միայն հին բառերու մէջ: Զօրատես կատարելու ձեւով՝ կատարենք բառատես մը:

Ձեռնտու կը նշանակէ «որ տայ զանձն իւր ի ձեռս ուրուք կամ անձնատու լինի ումեք»: Սակայն բառը առաւելապէս գործածուած է «սատար, օգնական» իմաստով:

Այս բառին պատմութենէն հաց կ'ելլէ մեզի: Բայց կը թողունք՝ փնտռելով աւելի հետաքրքրականը: Այստեղ կը մատնանշենք միայն «անձնատու» բառը իբրեւ տարազ այն վիճաբանութեան, որ կատարուեցաւ, վերջերս, «անձնատուր» եւ «անձնատուութիւն» բառերուն մասին, «Յառաջ»ի ողբացեալ խմբագրապետը կը նախընտրէր գրել «անձնատրութիւն»: Այս առթիւ, հարկ կը համարինք աւելցնել թէ «անձնատուր» բառին ոսկեդարեան իմաստէն զատ՝ մեր մատենագրութիւնը ծանօթ է նաեւ յունական դպրոցին տուած նշանակութեան, — աւանդութեան համարժէք:

Ձեռնածու, «զձեռս իւր վեր ի վայր ածող, որով նշանակի դիւթն, վհուկն, որ շարժելով զձեռս իւր հմայէ զապառնեայ կամ առնէ զգործ ինչ դիւթական»: Այս բառին մէջ եւս հաց կայ, բայց դժուար է կորզել՝ առանց նախապատրաստութեան:

Ձեռնարկութիւն, կամ բայաձեւ՝ ձեռնարկել.— Այս բառը թնճուկի պէս բան մըն է մեր մատենագրութեան մէջ: Գործածած է Գրիգոր Նարեկացի՝ ստեղծելով Գորգեան հանգոյցի նման պատմութիւն մը.

Թեւոցն ձեռնարկութիւն քայքայեցաւ:

Քասիմ կը թարգմանէ.— «Թեւերու յենարանը քայքայուեցաւ»: Թորգոմ պատրիարք.— «Թեւերու կապը քայքայուեցաւ»: Գարեգին պատրիարք. «Սարուածքն ամբողջ թեւերուն քայքայուեցաւ ապաքէն»:

Մխիթար աբբահայր այսպէս կը սահմանէ «ձեռնարկութիւն» բառը.— «Զտեղին, յոր ոք արկանէ զձեռս եւ կալնու զիմն, եւ ըստ այսմ ըմբռնեսցի թեւոց, այսինքն ղեկաց կամ թիոց նաւաց՝ ձեռնարկութիւն կոչի: Սոյնպէս նաեւ յենարանն, ուր ղեկք կամ թիակք նաւաց յենուն եւ շարժին, ձեռնարկութիւն ասի. ռամկօրէն՝ տիւմէնին տեղը կամ տրապտան»:

Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան.— «Ըստ ոմանց իմանի թիակաց տեղին. բայց լաւ եւս իմանին փայտք առագաստից (էյրի կամ էկրի), որք իբրեւ ձեռն կամ բազուկ՝ կալեալ եւ տարածեալ ունին զառագաստն՝ որպէս թեւս նաւին»:

Բառը փիլիսոփայական առում մը եւս ունի.— «Ըստ փիլիսոփայից՝ նշանակէ ձեռնարկութեամբ հաստատել կամ ցուցանել զիմն, որով իբր թէ զձեռն մտաց իւրոց արկանէ ոք ի բանս փիլիսոփայականս առ ի եզրակացուցանել զիմն»:

Այս բառէն մեզի խէր չկայ:

Ձեռագործ.— Բազմաթիւ նշանակութիւններ ունի: Կուռք կամ պատկեր: Արուեստագէտ: Ինչ որ ստեղծած է Աստուած կամ շինած է մարդը:

Ձեռակերտ.— Գրեթէ նոյնիմաստ: Գիրք կամ մատեան: Հոմանիշ՝ դաստակերտ:

Բոլոր այս բառերը լոյս չունին մեզի տալիք: Լոյսը պիտի ծագի, կը կարծեմ. ձեռնագրութիւն բառէն, որ ընդհուպ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆԻՍԻ ՀԱՅԵՐԸ

●

Ահաւասիկ խումբ մը մարդիկ, որ կուգան հեռուէն, ալեկոծ ծովի պէս շարժտկելով, եւ որոնց խօսակցութեան ձայնը կ'արձագանգէ ամէն կողմ:

Ասոնք Հայեր են. ուրիշ բան չեն կրնար ըլլալ:

Մարդ մը, կինը, մայրիկը, տղան:

Մարդը նիհար է. բարակ վիզը մէկ կողմ ծռած է. պզտիկ տխուր պեխեր ունի, կասկածելի ձեւով մը ածիլուած դէմքին վրայ: Աչքերը երկու տարբեր արտայայտութիւն ունին, միեւնոյն ատեն, — կախուելու գացող մարդուն, եւ ճարպիկ գործ մը տեսնելու վրայ Արեւելքցին:

Երբ կը խօսի, չիլ նայուածքով մը գետին կը նայի, եւ ցուցամատովը, կլոր կլոր շարժում մը կ'ընէ:

Կինը միշտ յղի է:

Մայրիկը միշտ գէր է, եւ չորս կողմէն՝ օդը, յիշատակները եւ կոխները քշելով, կը յառաջանայ:

Իսկ տղուն անունը՝ «Վրէժ» դրած են:

Ասոնք կը քալեն Փրոմընատ տէ լ'Անկլէին վրայէն երթալու վեր, դէպի Մատըլէն, որ Նիսի խոնարհ Հայերուն թաղն է:

Երբ իմ քովէս կ'անցնին, ամէնքը մէկ իրարու կը մօտենան եւ «Հայ է» կը փըսփըսան: Հիմա այլեւս ամէնուն համար «Հայ»ն եմ ես: Եւ երբ, կեանքիս մէջ երբեք Հայ չտեսածի հետաքրքրութեամբ մը, կանգ կ'առնեմ, դիտելու համար հայ ընտանիքները, բոլորակի նստած, տոլմա ճաշակելը, Նիսի ծովափին վրայ, ճիշդ նոյն աւանդական շարժումներով եւ քէյֆի հառաչներով, ինչպէս իրենց գիւղին աղբիւրին գլուխը, իրենցմէ մէկը ետեւը կը դառնայ յանկարծ, եւ ինծի տեսնելով աւետիսը կուտայ, ըսելով. «Հայ է...»:

●

Օր մը հանդիպեցայ ճամբայ շինող ընկերութեան մը մէկ շրջուն կառքին, ուր հայ ընտանիք մը կ'ապրէր:

Կառքին առջեւը, ահագին մսակոյտ մը սեւ գդեստի մը տակ, գլխուն ետեւը ուժով մը սեղմուած սեւ մազեր: Կառքին մէջ չուաններով շինուած օրօրոց մը, ուր տղայ մը կը ճչայ, մասնաւոր ճչոցով մը:

Մարդը կասկածով կը նայի, կառքին քովէն ամէն անցնողին:

Աղջիկը խոշոր աչքեր ունի, եւ ջուր բերած է հեռուէն:

Տղուն անունը թէեւ «Խաչիկ» է, բայց երբ մայրը կը կանչէ զինքը, ինծի այնպէս կուգայ, որ անոր անունն ալ՝ «Վրէժ» է...

Ձեն հաւատար որ ապահով են հոն, Նիսի շրջանի այդ հանգարտ ճամբու եզերքին վրայ: Եւ իրաւ ալ ի՞նչպէս եւ ուր տեղերէն ինկեր են այդ ճամբային վրայ եւ այդ կառքին մէջ...

Կը կենամ իրենց քով: Կ'ուզէք երկար դիտել զիրենք: Իրական հայ ընտանիք, այդ օտար ճամբուն եզերքը...

Բայց աղջիկը մօրը կը մօտենայ, եւ կ'ըսէ.— «Հայ է...»: Կը շարունակեմ ճամբաս: Յանկարծ ըսելիք չեմ գտներ իրենց... Անորոշ դժբախտութիւն մը կը զգամ...

★

Պէտք է գիտնալ որ Նիսի Հայերը, ճշմարիտ Հայեր են: Հայկական անկախութեան տարեդարձը տօնած ատեն, կուհանեցին, գիրար ծեծեցին, գիրար վիրաւորեցին...

Բայց եկեղեցի մըն ալ շինեցին, Մատըլէնի թաղին մէջ, ուր պիտի երթան աղօթելու...:

Ամառ օր մը մագլցեցայ Մատըլէնի ձորէն վեր, երթալ տեսնելու հայկական գիւղը եւ եկեղեցին:

Հեռուէն ճանչցայ հայ տուները, նոր շինուած, բայց տարօրինակ բան, կարծես հին ծնած...

Կարեկցութիւն, տառապանքի շարժումով մը ելած օտար հողէն վեր, այդ տուները ունէին գորշ պատեր, ծռած ծխնելոյզներով, եւ ցաւոտ աչքերու նմանող պատուհաններով, իրարու վրայ ինկած, իրար բռնած, իրար գրկած...

Դուռներուն առջեւ հաւաքուած էին մեր հայ մայրիկները, ամէն տեղ նոյնը: Մանաւոր լայն եւ համբերատար շարժումով մը ծունր դրած, կը զբաղէին, ինչպէս դարերէ ի վեր, իրենց տան միեւնոյն գործերով:

Եւ այրերը այդ ժամուն տուն եկած, նստած էին կիներուն քով: Ետեւնին կը բարձրանար շարքը օտար հողէն ելած տուներուն եւ իրենց ոտքերուն տակ կը գլտորէր անծանօթ գետը:

Մայրերը կը նայէին տունին, որուն դուռը պիտի կրնային գոցել ապահով գիշերը:

Այրերը կը նայէին ճամբուն, ուրկէ ամէն օր պիտի կրնային վերադառնալ տուն: Ինչ երջանիկ հաւատք...

Եւ հայ եկեղեցին քիչ մը վարն էր, տուներուն եւ ճամբային մէջտեղ:

Մտայ եկեղեցի: Փոքրիկ էր, իրական գիւղի եկեղեցի մը գրեթէ:

Երեկոյեան աղօթքի ժամն էր: Քահանան մտաւ ներս, քովնտի դուռնէն. ետեւէն կուգար փոքրիկ տղայ մը, բուրվառը բռնած:

Ելան խորանին վրայ, յետոյ իջան վար եւ քահանան մօտեցաւ բացուած Աւետարանին: Սկսաւ կարդալ: Զարմանալի բան: Որքան յատկանշական են հայ քահանաներուն ձայները, նոյնը բոլոր երկինքներուն տակ:

Նիսի հայ գիւղին կիները սկսան մէկիկ մէկիկ ներս մտնել: Մէկ քանի ծերեր եւ տղաներ նոյնպէս:

Քահանան կը շարունակէր կարդալ Աւետարանը: Ոչ մէկը ըսածը կը հասկնար անշուշտ: Բայց ամէնքը մէկ բան գիտէին հոն: Թէ խաչը քրիստոնէութիւնն էր, եւ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Ֆէրիտ Ճէմիլ անգամ մը փորձած էր մաքրել Թալէաթը, երբ ան Գոնիայէն կ'անցնէր: Առրճանակն ալ պատրաստ էր: Բայց յետոյ ետ կեցած էր, խորհելով թէ հետեւանքը կրնայ աղիտաբեր ըլլալ աքսորական բազմութեանց համար, որոնց թիւը քան հազարը կ'անցնէր, այդ օրերուն:

Յաջողեր էինք բժիշկ մըն ալ հաստատել մինչեւ Հալէպ, շնորհիւ ողբացեալ Մարգպետի, որ արկածէ արկած խիզախելէ յետոյ, ճակատագրական պահուն զոհ գնաց ապուշ պատահարի մը, — ձիէն վար իյնալով:

Մարգպետ բանտարկուած էր Կեսարիոյ մէջ: Այդ առթիւ թանկագին տեղեկագիր մը կազմած էր բանտային չարչարանքներու մասին, որոնց ղեկավարն էր արիւնարբու հրէշ մը, Զէքի պէյ (յետոյ փոխադրուեցաւ Տէր Զօր, 60.000ի ջարդը կազմակերպելու համար):

Տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ դրէշը ցերեկները կը քնանար, իսկ գիշերները բանտ գալով, անձամբ կը գործադրէր չարչարանքները, արիւնռուշտ կատաղութեամբ:

Այսպէս, կլկլակի «մարփուճ» մը անցընել տուած էր Հնչակեան Մուրատի (Համբարձում Պօյաճեան) յետոյքէն, խրելով դէպի բերանը եւ կախաղան հանած էր կիսամեռ վիճակի մէջ:

Մեր ողբացեալ ընկերը, Գէորգ Վիշապեան, իր վրայ առնելով Դաշնակցութեան բոլոր մեղքերը, կախաղան բարձրացած էր առանց որ եւ է գաղտնիք յայտնելու:

Նոյն իսկ Իբրանոսեան Հաճի աղան կրցած էր պահել իր կորովը:

(Դժբախտաբար աչքի առջեւ չունիմ տեղեկագիրը եւ յիշողութեամբ կը գրեմ այս քանի մը տողերը):

Իբրեւ աւստրիական կամ իրանեան հպատակ, Մարգպետ բողոքած ըլլալով, փոխադրուեցաւ Պոլիս, յետոյ նորէն աքսորուեցաւ, բայց Գոնիայի մէջ, օգտուելով պահակ ոստիկանին թմրութենէն, դուրս ելած եւ անհետացած էր:

Այնուհետեւ գերման միսիոնարի տարազ հագած, յաջողեցաւ հասնիլ մինչեւ Հալէպ:

Յարաբերութիւնները շարունակուեցան մինչեւ 1915 Սեպտեմբեր, երբ «ռուսասէր» Պուլկարիան ալ մտաւ կրկէս, գերմանական ճակատին վրայ:

Բուն մասնակցութենէն քանի մը օր առաջ, պուլկարական դեսպանատան թարգմանը, Պ. Փավլով, որուն հետ սերտ կապեր ունէինք, յայտնեց թէ Սոֆիայէն իրեն յանձնարարուած է միասին Պուլկարիա տանելու զիս, Մէրճանովը եւ մեր երրորդ ընկերը: «Եթէ մերժէք, պատասխանատու չեմ»:

(Այս բարի երիտասարդը, որ լաւ խորհրդատու եղած էր մեզի, զինուորագրուելով իբրեւ սպայ, սպանուեցաւ ռազմադաշտին վրայ):

Տարակոյս չկար թէ մեր ընկերները սարքած էին այս պատեհութիւնը:

Առաջին ընդդիմացողը ես եղայ, արժեցնելով մեր ստանձնած պատասխանատուութիւնները եւ կացութեան պահանջները:

Ամբողջ Անատոլուն եւ «արեւելեան նահանգները» արմատախիլ եւ կոտորուած:

Բիւթանիոյ եւ Թրակիոյ հայկական բազմութիւններն անգամ տեղահան: Մնացած էր միայն Պոլիսը, իբրեւ վերջին բեկոր, անոր ալ ճակատագիրը անստոյգ:

Սփոփարար լուրերու կը սպասէինք դուրսէն, իսկ ներսէն՝ արձագանգները ահաւոր սարսափներուն, որոնց հանդէպ Կիլիկիոյ ծերունի կաթողիկոսն անգամ, Սահակ արք. Խապայեան, ըմբոստացած եւ «Հայգոյժ» մը ղրկած էր Պոլիս, Հալէպի գերմանական հիւպատոսին միջոցաւ: (Արտասահման հաղորդուած մեր ճամբով):

Ջարդարար կառավարութիւնը պատրուակի կը սպասէր, Պոլիսն ալ տեղահանելու համար:

Յաջողեր էինք Լեփսիուսը բերել տալ Գերմանիայէն, եւ երբ եկաւ, առաջին յուսահատողը ինք եղաւ:

— «Մենք այս եղածներուն մէկ տասներորդն անգամ իմացած չէինք: Անյոյս է այլ եւս. կը մնայ միայն Կարմիր Խաչի աշխատանք, ողջ մնացողները, գոնէ մանուկները փրկելու համար...»

Իր ձեռնարկներու կարգին, երբ Էնվէրին կը դիմէ որպէս զի արտօնէ դրամական օգնութիւն հասցնել աքսորական բազմութեանց, «սպարապետը» կը պատասխանէ.

— Մեզի տուէք դրամը, մենք պիտի բաժնենք, որպէսզի հինգ տարեկան հայ երեխան անգամ գիտնայ թէ իր գլխուն վերեւ ոչ քրիստոնեայ աշխարհ կայ, ոչ ալ Եւրոպա, այլ միայն մենք:

Լեփսիուս ստանալով մեր Ֆրանսերէն տեղեկագիրները եւ իր կարգին հաւաքելով ուրիշ բազմաթիւ փաստաթուղթեր, անճրկած էր զանոնք արտասահման փոխադրելու համար: Գերմանական սպայակոյտը մերժած էր, իսկ ինք կը սպասէր որ Պալքանեան ճակատը ճեղքուի, որպէսզի գերմանական նոր զօրք հասնելով, զօրանայ իրենց կշիռը՝ Թրքական կառավարութեան վրայ:

Ի՞նչպէս ձգել - երթալ, այս կացութեան մէջ...

(Շար. 4)

ԾՈՄՍԵՐ

ՍՈՒՏՆ ՈՒ ԻՐԱՒԸ

— Կարեւոր առաջարկ մը ունիմ :
— Ականջս քեզի ...
— Կ'առաջարկեմ որ հրապարակային ժողով մը կազմակերպուի : Այդ ժողովին մէջ, բեմին վրայ, իրարու քով կը նստին Դաշնակցական մը, Հնչակեան մը, Ռամկավար մը, Յառաջդիմական մը, Բարեգործական մը, Վարդապետ մը եւ ...
— Ուղածդ ժողո՞վ է թէ Արշակաւան.. Շարունակէ՛ ...
— Ամէն մէկը թող իր տեսակէտները պարզէ ազգին զանազան ու զարմանազան գործերուն մասին : Ես մեծ յոյս ունիմ որ այս տեսակ հանդիպում մը օգտակար կրնայ ըլլալ :
— Ժողովին ատենապե՞տը ով պիտի ըլլայ ...
— Ներկաները կ'որոշեն ...
— Ինչպէ՞ս ...
— Քուէարկութեամբ ...
— Գաղտնի՞ քուէարկութեամբ թէ ձեռամբարձ ...
— Գաղտնի ...
— Քուէնե՞րը ով պիտի համրէ :
— Ժողովուրդին մէջէն քանի մը հոգի կը զատենք, ըմնցաւ գնաց :
— Ինչպէ՞ս պիտի զատենք ...
— Քուէարկութեամբ ...
— Գաղտնի՞ քուէարկութեամբ :
— Այո՛ ...
— Ատենադպի՞րը ...
— Ատենադպիրն ալ ներկաները կ'ընտրեն ...
— Ինչպէ՞ս ...
— Դարձեալ, քուէարկութեամբ :
— Գաղտնի՞ ...
— Այո՛ ...
— Հաշուէ ըրա՞ծ ես թէ այդ երեք քուէարկութիւնները քանի ժամ կը տեւեն ...
— Կէս ժամէն կը վերջացնենք :
— Խելքդ սիրեմ ... Անուազն, տասը ժամ կը տեւեն ...
— Հոգ չէ ...
— Ուրեմն, տասը ժամ միայն ատենապետը, քուէները համրողները եւ ատենադպիրը նշանակելու համար ...
— Այո՛ ...
— Լաւ ... Ժողովը ո՞ւր տեղի պիտի ունենայ ...
— Ձեր սրահին մէջ ...
— Խենթեցա՞ր ... Հնչակը, Յառաջդիմականը, Բարեգործականը, Ռամկավարը կամ Վարդապետը այս շէնքէն ներս ո՞տք կը կոխեն ...
— Սրահ մը կը վարձենք ...
— Գանձապահի մը պէտք պիտի ունենանք ... Ո՞վ պիտի ըլլայ :
— Քուէարկութեամբ կ'որոշենք ...
— Գաղտնի՞ քուէարկութեամբ :
— Այո՛ ...
— Ուրեմն, նախ սա տասը ժամը քանի վերածէ ... Հիմա գանք օրակարգին ... Ո՞վ պիտի պատրաստէ ...
— Յանձնախումբ մը կ'ընտրէք :
— Գաղտնի՞ քուէարկութեամբ :
— Այո՛ ...
— Քանը ըրէ երեսուն ... Ամէնէն առաջ ո՞վ ձայն պիտի առնէ :
— Բարեգործականին ներկայացուցիչը ...
— Այդ կէ՞տը ինչպէս պիտի ճշդուի ...
— Քուէարկութեամբ ...
— Երեսունը եղաւ քառասուն : Հիմա անցնինք վիճաբանութեան : Պռուլ կանչել պիտի ըլլա՞յ ...
— Ոչ ... Ամէն մարդ պիտի խօսի տօրէ-մէրին ամէնէն վարի ձայնով ...
— Զըլլալիք բան է ... Մոռցայ ամէնէն կարեւորը ... Ժողովը աղօթքո՞վ պիտի բացուի թէ ...
— «Հայր Մեր»ը չխտակ արտասանող Վարդապետ կը ճանչնա՞ս :
— Կը գրենք, ձեռքը կուտանք :
— Լաւ, ատ ալ եղաւ ... Սա ժողովը քանի՞ օր պիտի տեւէ, քու խելքովդ ...
— Մէկ, երկու շաբաթ ...
— Սխալ ես ... Մէկ վայրկեան ալ չի տեւեր ...
— Ինչո՞ւ ...
— Որովհետեւ ժողովը բացուած չբացուած քու բարեկամներդ պիտի յայտարարեն — «Հայաստանը անկախ պետութիւն է»: Դաշնակցականները պիտի պատասխանեն — «Հայաստանը անկախ պետութիւն չէ» ... Այս սուտն ու այս իրաւը լսելու համար ժողով գումարելու համար պէտք չկայ ... Երթաս բարով ....

ՆԻՐՈՊԱՅԻ

թէ հոն՝ Հայ եկեղեցի էր ...
Հայ եկեղեցի, որ կը նմանէր տառապած ծեր վհուկի մը, որ անտառին խորը այսպէս ապաստանած, չի հաւատար դեռ բոլորովին, փոթորիկէն վերջ եկած խաղաղութեան ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՆՈՐ ԺԴԱՆՈՎԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային Գրողներու Միութիւնը վերջերս պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Դուդենցեւի «Ոչ միայն հացիւ ...» վէպը վնասակար գրութիւն մըն է: «Ոչ միայն հացիւ ...»ը 1956ին հրատարակուած էր եւ արժանացած՝ մեծ ընդունելութեան :

Գրողներու Միութեան այս որոշումը դրդուած էր կուսակցութեան կողմէ, որովհետեւ երկար տատամսումներէ վերջ էր, որ որոշուեցաւ վերոյիշեալ յայտարարութիւնը հրապարակել :

Այս երեւոյթը յատկանշական է, որովհետեւ ապասթալինացումէն ի վեր գաղափարաբանական խուլ պայքար մը ծայր առած էր ուղղափառ կուսակցականներուն եւ հետզհետէ աւելի լայն ազատութիւն չգտող ինտելիգենցիային ու համալսարանականներուն միջեւ : Այս վերջինները մինչեւ իսկ համարձակած էին յարձակիլ «ընկերվարական իրապաշտութեան» վրայ եւ խորհրդային գրականութեան մէջ տիրող ընդհանուր տափակութեան պատասխանատուութիւնը ձգել Սթալինի ստեղծած այդ գրական դպրոցին վրայ :

Մտաւորականները եւ ուսանողները ըսկսած էին պահանջել, որ հեղինակներն ու արուեստագէտները ձերբազատուին կուսակցութեան յարատեւ հսկողութենէն :

Խ. Միութեան վարիչները սկսած էին մտահոգուիլ այս բոլորէն եւ յարմար առիթի մը կը սպասէին ցոյց տալու համար թէ ապասթալինացում եւ ազատութիւն իրարու համանիշ բառեր չեն : Անհրաժեշտ էր յիշեցնել թէ 1946ի Ժդանովական ըսկզբունքները միշտ ի զօրու են գրական եւ գեղարուեստական մարզերուն մէջ :

Դուդենցեւի գրքին այս յապաղած դատապարտութիւնը որոշապէս ցոյց կուտայ թէ խոր բաժանում մը սկսած է ծայր տալ Սթալինեան ոգիին վերադարձող կուսակցութեան եւ խորհրդային հանրային կարծիքին մէկ կարեւոր մասին միջեւ : Այս իրողութեան լաւագոյն փաստն այն է, որ Նովի Միր հանդէսին այն թիւերը, որոնց մէջ լոյս տեսաւ Դուդենցեւի վէպը, ամբողջովին սպառեցան քանի մը օրուան ընթացքին : Մոսկուայի ուսանողները, մասնաւորաբար, շատ ջերմ ընդունելութիւն մը վերապահած էին «Ոչ միայն հացիւ ...»ին: Անցեալ Նոյեմբեր 4ին գրական երեկոյ մը սարքած էին, որուն ընթացքին աննախընթաց ծափահարութիւններով ընդունեցին Դուդենցեւը եւ սուլոցներով պատասխանեցին փրոֆէսէօրներու հանդարտութեան յորդորներուն :

Մոսկուայի գրողներու Տան մէջ ալ երեկոյթ մը սարքուեցաւ Դուդենցեւի ի պատիւ. հակայ սրահը շատ նեղ կուգար տակաւին քանի մը ամիս առաջ ընթերցող հասարակութեան անծանօթ հեղինակին բոլոր հիացողները պարփակելու համար : Այդ գրական երեկոյթին ընդարձակ նկարագրութիւնը լոյս տեսաւ Լիտերատուրնայա Գազեթայի մէջ: Անուանի բոլոր հեղինակները գովեստով արտայայտուեցան վէպին մասին .— Վսեվոլոտ Իվանով, որ կը նախագահէր երեկոյթին, յայտարարեց թէ Դուդենցեւ Գոկոլի շունչով հեղինակ է. Սլավին յայտնեց, որ այս վէպը խորհրդային գրականութեան եւ ընկերային կեանքին մէջ նոր էջ մը կը բանայ.

Օվէչքին, Պրուստովսքի, Վերա Կետլինսքայա եւ բազմաթիւ այլ անուանի գրողներ շեշտեցին հեղինակին անվախութիւնը, հայրենասիրութիւնն ու ճշմարտասիրութիւնը. յայտնեցին որ Դուդենցեւ «կ'արտայայտէ խորհրդային մարդուն թաքուն մտածումներն ու ապագայի յոյսերը»:

Վերջին խօսողը Կոնստանտին Սիմոնովն էր, Նովի Միրի խմբագրապետը, որ գովեց Դուդենցեւի պայքարի ոգին, գործուած սխալները սրբագրելու մտահոգութիւնը :

Այս բոլոր յայտարարութիւններէն վերջ, երբ կուսակցութիւնը պաշտօնապէս կ'արգիլէ վէպին ընթերցումն ու տարածումը, Դուդենցեւէն զատ խիստ դիտողութիւն կ'արձանագրէ նաեւ Պրուստովսքիի եւ Սիմոնովի դէմ, հետաքրքրական պիտի ըլլայ գիտնալ թէ այժմ ի՞նչ պիտի ընեն կշտամբանքի արժանացած այս գրողները. լուռ պիտի մնան եւ ատեն մը իրենց գոյութիւնը մոռցնե՞լ պիտի աշխատին, թէ Սթալինի ժամանակուան պէս «ինքնաքննադատութիւններ» պիտի հրատարակեն :

×

ՊԵՐՆԱՐՏ ՇՕՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՄՔԸ ՊԻՏԻ ՉԿԱՏԱՐՈՒԻ

Անցեալները գրած էինք, թէ երբ անգլիացի մեծ երգիծաբանը Պերնըրտ Շօ 1950ին մեռաւ 94 տարեկան հասակին, կըտակ մը ձգած էր, որուն մէջ կ'ըսէր թէ իր 2·004·800 տոլարի բարձրացող եւ օրէ օր հեղինակի իրաւունքի շնորհիւ աճող հարստութիւնը կ'ուզէ յատկացնել անգլիական այբուբենը հարստացնելու գործին: Այն եզրակացութեան հասած էր, որ 26 տառէ բաղկացած այբուբենը բաւարար չէ անգլերէն լեզուին :

Հարցը ինկաւ դատարան :

Բարձրագոյն Ատեանի դատաւորներէն Սըր Ջարլզ Հարման, հարցը քննելէ, վըկաները լսելէ եւ ծրագրին իրագործման կարելիութիւնները ուսումնասիրելէ վերջ այն եզրակացութեան հասաւ թէ Շօյի փափաքը անիրականանալի եւ անկարելի է. հետեւաբար, կտակը չեղեալ նկատեց:

Բայց հարցը այսքանով պիտի չվերջանայ, որովհետեւ Շօյի ամէնէն մօտ բարեկամը, Ճ. Փիթման, որ Երեսփ. ժողովի ալ անդամ է, անմիջապէս պահանջեց որ դատավճիռը վերաքննութեան ենթարկուի եւ պէտք եղած դիմումները կատարեց :

Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ պահանջուած վերաքննութիւնն ալ մերժումով պիտի վերջանայ. այսպէս, Շօյի հոգեզաւակը — ճոխացեալ այբուբենը — երգիծաբանին մահէն վերջ միայն վեց տարուան կեանք ունեցած պիտի ըլլայ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (272)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

Գնա, ասա տաճարապետին, նա այդ կարգերը լաւ գիտէ, թող այնպէս կարգադրէ բոլոր ծէսերը, որ ամէն ինչ ըստ պատշաճին կատարուի եւ վայելուչ :

Ներքինապետը դուրս տուեց, եւ անվերջ ժպիտը երեսին հեռացաւ :

Տիկինը մնաց միայնակ: Այժմ նա հանգիստ էր, այժմ լիապէս յոյս ունէր, որ տօնախմբութիւնը փառաւոր յաջողութիւն կը գտնէ :

Քառորդ ժամ չանցաւ, երբ սենեկապետներից մէկը ներս մտաւ, յայտնելով թէ աւագանին եւ սատրապները խնդրում են ներկայանալ :

Նա անցաւ դահլճի վերին կողմը, նըստեց թանկագին գահաւորակի վրայ: Այդ միջոցին պալատական բարձր դրանիկները կարգով շարուեցան նրա բազմոցի չուրջը: Ամէնքը զարդարուած էին տօնական հագուստներով, ամէնքը զրահաւորուած էին ոսկեզարդ զէնքերով :

Ներս մտան սատրապները եւ ամբողջ աւագանին: Նրանք խորին կերպով գլուխ տուին, եւ լուռ կանգնած մնացին դահլճի պատերի մօտ: Տիկինը մի առանձին հաճութեամբ դարձաւ դէպի այցելուները, այդ խօսքերով .

— Փառք եւ գոհութիւն պայծառ Արամազդին, որ ինձ պարգեւեց երջանիկներից ամենաերջանիկը լինելու վիճակը, եւ ես բախտ ունեմ, ով սիրելի աւագներ, ձեզ հետ միասին տօնելու այն մեծահանդէս օրը, որ տօնում է ամբողջ տիեզերքը: Թռչունն ու անասունը, վայրի խոտն ու ծաղիկը, եւ անտառի հսկայ եղեւինը, այսօր ուրախ են, որովհետեւ նորեկ գարունը բերել է նրանց համար նոր տարի եւ նոր կեանք : Մարդը նոյնպէս՝ պէտք է իւր խնդակցութիւնը խառնէ բնութեան ընդհանուր հրճուանքի հետ: Անցաւ ձմեռը իւր մահաբեր սառնամանիքներով, անցաւ մռայլի ու մառախուղի թագաւորութիւնը : Ծագեց մեզ նոր օր իւր լուսապայծառ ջերմութեամբ: Իջաւ երկնքից սրբազան հուրը, եւ իւր կենսագործող զօրութեամբ շունչ պարգեւեց սառած տիեզերքին: Մեռած գետինը ուժ է ստանում, քնած ծառերը զարթնում են: Ամենուրեք շնչում է Աստուծոյ հոգին, ամենուրեք յարութիւն է առնում մահացած կեանքը: Բնութեան ընդհանուր գործունէութեան հետ՝ սկսւում են եւ մարդու աշխատութիւնները :Հերկավարը իւր արօրը տանում է դաշտը: Այգեգործը սկսում է բրել խոնաւ երկիրը: Կանաչազարդ արօտների վրայ սփռւում են հօվուի ոչխարները: Աշխատանքը սկսում է եռ գալ, որպէս եռ է գալիս ներշնչուած, ոգեւորուած գետինը: Ոչ միայն անհրաժեշտ է, ով սիրելի աւագներ, այլ մարդու սրբազան պարտքն է, որպէս բոլոր արարածներից աւելի ուշիմագոյնին, եւ որպէս բոլոր արարածներից աւելի առատութեամբ վայելողին բնութեան պարգեւները, — որ նա, նախ քան իւր աշխատութիւնները սկսելը, իւր գոհութիւնը մատուցանէ այդ բոլոր բարիքները իրան պարգեւողին : Այդ իսկ նպատակով մեր արժանայիշատակ նախնիքը սահմանել էին Գարնանամուտի տօնախմբութիւնը : Բայց մենք, մեր նախնեաց ապաշնորհ հետեւողներս, դադարեցինք կատարել: Վերանորոգենք արդարն ու ճշմարիտը, վերադառնանք բնականին, ով սիրելի աւագներ: Ահա այնտեղ, անշէջ ատրուշանի մէջ, վառւում է աստուածային հուրը, — ամբողջ տիեզերքին կեանք եւ ջերմութիւն պարգեւող արարչագործ զօրութիւնը: Գնանք, եւ հանդիսաւոր գոհաբերութեամբ՝ մեր սէրն ու գոհութիւնը մատուցանենք այն զօրութեանը, որ անհասանելի եւ անքննելի աստուծոյ սրբազնագոյն օրինակն է մեր երկրի վրայ, եւ թող օրհնեալ լինի նրա փառքն ու պատիւը :

Տիկնոջ ճառը այն աստիճան խորին տպաւորութիւն գործեց հանդիսականների վրայ, որ ամէնքը միաձայն կրկնեցին. «Եւ թող օրհնեալ լինի նրա փառքն ու պատիւը»:

Այնուհետեւ առանձին առանձին մօտենում էին եւ, ծունր դնելով Տիկնոջ առջեւ, համբուրում էին նրա աջը, եւ ամենաջերմ բարեմաղթութիւններով՝ ցանկանում էին նոր տարու հետ եւ նոր բախտաւորութիւններ :

Տիկնոջ գահաւորակի աջ եւ ձախ կողմերում դրուած էին մի — մի սփռէներ, որ բոլորակ մատուցարաններին ձեւ ունէին: Աջակողմեան սփռէն ոսկուց էր շինուած, եւ նրա մէջ դիզուած էին ոսկեայ դրամներ: Իսկ ձախակողմեան սփռէն արծաթից էր շինուած, եւ նրա մէջ դիզուած էին արծաթեայ դրամները :Այդ խորհրդաւոր դրամները, իբրեւ նշան արծաթեայ եւ ոսկեայ բախտաւորութեան, յատկապէս կտրուած էին նոր տարու անունով : Պարսից արեգնափայլ Արքան միայն իրաւունք ունէր նոր տարու սկզբում բաժանել իւր աւագներին այս տեսակ դրամներ, եւ ընդ նմին, պարգեւել նրանց արծաթեայ եւ ոսկեայ բախտաւորութիւններ :

ՐԱՖՖԻ

բակը առաջարկեց հետեւեալ ձեւով լուծել Կիպրոսի հարցը. — անկախութիւն շնորհել կղզիին, բայց թոյլ չտալ որ միանայ Յունաստանի :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ զինուորական յանձնաժողովը ղոնիակ նիստի մը մէջ քննեց Անգլիոյ ռազմական պիւտճէին մէջ մտցուած սեղմումներուն ու Եւրոպայի անգլիական գրաւման բանակներու վերադարձին հետեւանքով ստեղծուած կացութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ծերակոյտը 25 ժամ տեւող վիճաբանութիւններէ վերջ վաւերացուց Հասարակածային եւ Արեւմտեան Ափրիկէի ֆրանսական հողամասերուն շնորհուած սահմանադրութեան օրինագիծը :

ՎԱՐՁԱՊԵՏ Կի Մոլէ ստացաւ Ամերիկեան Լէգէոնի ոսկիէ պատուանշանը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն որոշեց հրատարակել շաբաթաթերթ մը — «Կոմունիստ», որ գաղափարաբանական հարցերու ճշդումներով պիտի զբաղի :

ՊԻՐՄԱՆԻՈՅ նախագահը, Ու Նու, յայտարարեց թէ երկրին պաշտօնական կրօնը Պուտտայականութիւնը պիտի ըլլայ այսուհետեւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. ժողովին մէջ Մոռիս Ֆոր յայտարարեց. «Եթէ Մարոք եւ Թունուզ չարունակեն օգնել Ալժերիոյ ապստամբներուն, պէտք է ամբողջովին վերաքննութեան ենթարկենք այդ երկու երկիրներուն հանդէպ վարած մեր բարեկամական քաղաքականութիւնը » :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ երկրաշարժ տեղի ունեցաւ: Ցնցումները առ այժմ վտանգաւոր բնոյթ չեն կրեր :

ՓՈՍՏ - ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու գործադուլը վերջ գտաւ ուրբաթ գիշեր :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին առեւտուրը 49 միլիառ բաց ունեցած է Յունուարի ընթացքին : Արտածումները կը հասնին 158 միլիառի, մինչ ներածումները կը բարձրանան 207 միլիառ ֆրանքի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը, Չարլզ Պոհլէն Ուաշինկթըն կանչուեցաւ «պարզապէս խորհրդակցութեան համար» :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ատէնաուըր Կիրակի օր Իտալիա մեկնեցաւ երեք օրուան այցելութեան մը համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կեանքը սղեց Յունուարի ընթացքին :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ապաստանած Հունգարացի տարագիրներու թիւը կը հասնի 18.178ի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ դպրոցներուն մէջ զինուորական դասընթացքները պարտաւորիչ պիտի դառնան :

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետին առողջական վիճակը թոյլ չի տար, որ շարունակէ իր պաշտօնը: Այս պատճառով կառավարութեան ամբողջ կազմը կը ծրագրէ իր հաւաքական հրաժարականը ներկայացնել :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 18 Մայիս, Իվ Թուտիէ թատրոնը

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոնց խնկելի յիշատակին վերակոչումը Իմմաքիւլէ Գոնսեբսիոնի նորաշէն սրահին մէջ, 24 րիւ Տինուար :

Բանախօսութենէ, արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ պիտի ունկնդրուին «Անուշ»ի օփերային երեք միքրոսիոն ձայնապնակները բացատրութեամբ :

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի հայրենիքի եւ կրօնքի դիւցազներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը սարքուած սոյն հանդէսին :

Մուտքը ազատ է եւ սրահին ջերմութիւնը՝ ապահովուած :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶ.— Մուրատ Ռափայէլեան Սանուցաւորաց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ժրաջան անդամ Տէր եւ Տիկին Աշխատապ Պարսամեանի, իրենց քենայրին՝ Համբարձում Տէրտէրեանի կըսկծալի մահուան առթիւ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութիւնը իր հիմնարկութեան 5րդ տարեդարձի հանդէսը կը յետաձգէ Մայիս 19ին, չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մէջ :

« Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ »

Բազապլանքայի ցանկը (գումարը տես Ա. էջ) — Ժիրայր Արիկեան, Ազատ Սիւրմէեան, Պերճ Վարժապետեան, Տքթ. Յովհ. Թուրեան, Երուանդ Գարապիլիքեան, Յակոբ Արթինեան հինգ հազարական ֆրանք, Հայկազ Ասատրեան երեք հազար, Վահան Համբարձումեան 2000 :

●

Ալֆորվիլի գաղութը «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին նուիրած է 75.600 ֆր. (մնացեալը յատկացուած գաղութին կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակին) :

Ստորեւ նուիրատուներու ցանկը, (գումարը յայտարարուած է Փետր. 6ին) :

Գալուստեան Խաչիկ հինգ հազար ֆր., Իշխանեան Ղազարոս, Գալայճեան Ոսկեան երեք հազարական ֆր., Մկրեան Արշակ, Գոստիկեան Գրիգոր, Սարգիսեան Սարգիս, Յակոբեան Վահէ, Քէլէշեան Կարապետ երկու հազարական ֆր., Փափազեան Յովհ. 2000 ֆրանք, Փաչայեան Դաւիթ, Եաղուպեան Յովհաննէս, Փափազեան Պօղոս, Պետրոսեան Միքայէլ, Յակոբեան Մարտիրոս, Դաւիթեան Պօղոս, Փափազեան Մանուկ, Սոֆեան Կարապետ, Թորոսեան Գրիգոր, Տիկին Էլէն Բիւզանդ, Պետրոսեան Վարդգէս, Աֆղանեան Յովհաննէս, Աղաջեան Յակոբ, Նոտարեան Նիկողոս, Սէմէրճեան Խաչիկ, Յակոբեան Հրանդ, Ասատուրեան Սեդրակ, Նշանեան Աշոտ, Անդրէասեան Շնորհք, Մութաֆեան Սարգիս, Այրի Տիկին Ուրբաթեան, Տիկին Պետրոսեան Հանըմիկ, Մութաֆեան Մարտիրոս, Տէր Խաչատուրեան Ստեփան, Անանեան Անանիկ, Նէտիլեան Քրիստափոր, Փափազեան Խաչիկ, Փափազեան Կարապետ, Տօնիկեան Եփրեմ, Թիրեաքեան Ստեփան, Ոսկանեան Խաչիկ, Յակոբոսեան Արամայիս հազարական ֆրանք, Պետրոսեան Պետրոս հազար ֆր., Չերչեան Յովհաննէս, Մարգարեան Սիրուն, Բարխեան Մարգար 500ական ֆրանք, Նէտիլեան Գաբրիէլ հազար ֆրանք: (Շար.)

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի

Կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս ռիւ Սէն–Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ) :

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի :

Սկաուտական ներկայացումներ եւ զաւեշտներ: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոդական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Ե. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը» :

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Զմեռն անցաւ» Սըրուանձտեանի, «Գանձեր ունիմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն :

Պիւֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ ՏՈՒՆ

Տէր եւ Տիկին Մ. Մկրտիչեան իրենց զաւկին ծննդեան առթիւ կը նուիրեն 1500 ֆրանք, Քիշիշեան ընտանիք, Միջոնեան ընտանիք, Կիւլեան ընտանիք հազարական ֆրանք, Պ. Տարաեան 500 ֆրանք: Գումար 5000 ֆրանք :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօնական եւ ազգ. տօնի պատմական հանդամանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտութիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պիտի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Ցետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (17 ռիւ Պլէօ) :

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան կողմէ:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Շաբաթ, 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ռուա Րընէի մէջ, ռիւ տը լ'Արպրը:

Մասնակցութեամբ ՐԸՆԷ ՏԱՆԻԻ նուագախումբին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Վիճաբանական երեկոյ, նիւթը՝ «Բարեգործական Միութիւնը եւ իր դերը հայկ. գաղութներու մէջ» : Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆԻ Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան :

Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Գամպէրեան փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք : Պ. Մանուկ Ոսկերիչեան իր սիրելի Տիգրանուհի Ոսկերիչեանի ամուսնութեան առթիւ 2000 ֆրանք :

ԾԱԽՈՒ Է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզեան շրջանի խումբերու կողմէ

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՐՏ 17ԻՆ, ԺԱՄԸ 16ԷՆ 23

Salle des AMBASSADEURS

3 rue Gabriel — Paris

Orchetre RICO'S CREOLE BAND

Buffet **Parking** **Vestiaire**

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

Օ Թ Է Լ Ժ Ո Ր Ժ Ե-Ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Տ Ե Ղ Ի Պ Ի Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Յ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին

Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական նոխ բաժին եւ անակնկալներ :

Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11Սէֆուար Ալպոնի :ԹՐՕ 03–18

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաֆ: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MARDI 26 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7817 33ème ANNEE Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3628

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

Մերձաւոր Արեւելքի ցաւոտ կնճիռը կը շարունակէ գրաւել առաջին տեղը միջազգային դիւանագիտութեան օրակարգին վրայ :

Տագնապը սկսած էր Ասուանի ամբարտակին խնդրով, որ ո՛չ մէկ քաղաքական բնոյթ կը կրէր :

Նեղոսի վրայ կառուցուելիք այդ հսկայական ամբարտակը տնտեսական մեծ շահեր պիտի ապահովէր փարաւոններու երկրին :

Եգիպտոս ի վիճակի չէր իր միջոցներով գլուխ հանելու այդ մեծ ձեռնարկը : Յոյսը դրած էր արեւմտեան հարուստ երկիրներու, մասնաւորապէս Ամերիկայի վրայ :

Մերժուած բոլորէն, փնդապետ Նասըր 1956 Յուլիս 26ին, զինուորական յեղափոխութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ, յանդուգն քայլ մը առաւ : Ազգայնացուց Սուէզի Ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւնը :

Կը յուսար ամբարտակի կառուցման ծախքերը ապահովել՝ Ջրանցքէն գանձելիք հասոյթներով :

Հաշիւը սխալ դուրս եկաւ :

Արեւմտեան 17 պետութիւններ բողոքեցին «կատարուած խլողութեան» դէմ :

Տեղական տագնապը դարձաւ միջազգային, նոր ընդհանուր պատերազմի մը մըղձաւանջը ցցելով մարդկութեան առջեւ :

Դէպքերը գահավիժեցին :

Բանակցութիւններն ու ծանուցագիրները արդիւնք մը չտուին :

Զէներու պատերազմը տաք պատերազմի վերածուեցաւ : Ռումբերը խօսեցան :

Արդի՞ւնք : Ջրանցքը փակուեցաւ : Իրաքի նաւթամուղի կեդրոնները քանդուեցան : Հասոյթի աղբիւրները ցամքեցան : Եւրոպա քարիւղէ զրկուեցաւ : Վառելանիւթի սեղմումներուն պատճառաւ ճարտարարուեստը մեծ վնասներու ենթարկուեցաւ ամէն տեղ :

Միլիառներ կորսուեցան եւ դեռ կը կորսուին ամէն օր :

Աշխարհի ճակատագիրը վարող մեծ ու փոքր ութսուն պետութիւններ ամիսներէ ի վեր ծրագիրներ կ'որոճան, բանաձեւեր կը քուէարկեն՝ պարզապէս վերահաստատելու համար եօթը ամիս առաջուան գոյավիճակը :

Յարդ ո՛չ մէկ բարելաւում կացութեան մէջ : Կողմերը ամուր կանգնած են իրենց դիրքերուն վրայ :

Եւրոպա կը պահանջէ Ջրանցքը յանձնել շահակից պետութիւններու կազմած նոր ընկերութեան, միջազգային հակակշիռի տակ : Եգիպտոս անդրդուելի կը մնայ ազգայնացման որոշումին վրայ :

Միացեալ ազգերը կը պնդեն փութացնել Ջրանցքին բացումը, նաւթամուղերու նորոգութիւնը :

Հակառակորդ կողմը նախապայման կը դնէ եգիպտական հողին պարպումը Իսրայելացիներէն :

Այս վերջինները իրենց կարգին հաստատուն երաշխիքներ կը պահանջեն :

Մերձաւոր Արեւելքը մրցադաշտ դարձած է աշխարհը ղեկավարող հակընդդէմ ուժերու համար :

Տագնապի ամենածանր շրջանին, անցեալ հոկտեմբերին, Մոսկուա եւ Ուաշինկթըն իրարու հետ մրցումի ելան Արաբները սիրաշահելու համար :

Բուլկանինի ծանօթ վերջնագրին արձագանգեց Այզընհաուըր :

Ցարձակումները կանգ առին յանկարծ՝ առանց որեւէ վճռական արդիւնքի հասնելու : Կացութիւնը բարդացաւ ու յանդեցաւ անելի :

Խորհրդային Միութիւնը կարեւոր գետին շահած էր Մերձաւոր Արեւելքի մէջ : Ճարպիկ դիւանագիտութեամբ մը զէնք հայթայթած էր արաբական երկիրներու՝ առանց սակարկելու եւ ծանր պայմաններ պարտադրելու :

Վճռական րոպէին դիրք բռնեց Եգիպտոսի կողքին, փրկելով զայն աղէտէ : Իսլամական աշխարհին առջեւ ներկայացաւ իբրեւ ազատարար :

Շուտ խաւարեցաւ սակայն կարմիր աստղը :

Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը նոր ուղի մը բացաւ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական կեանքին մէջ :

Սէուտ Թագաւորի փառաշուք ընդունելութիւնը Ուաշինկթընի մէջ կարեւոր ճեղք մը բացաւ արաբական միացեալ ճակատին վրայ՝ ընդդէմ Մոսկուայի :

Շեպիլով անփառունակ վախճան մը ունեցաւ : Իր արեւելեան քաղաքականութիւնը սնանկութեան յանդեցաւ :

Ամերիկա առաջնակարգ դիրք սկսած է գրաւել արաբական երկիրներու մէջ :

Այժմ նոր հեռանկարներ կ'ուրուագծուին արեւելեան հորիզոնին վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Կիրակի գիշեր վարչապետ Կի Մոլէ, ընկերակցութեամբ Արտ. նախարար Փինոյի եւ խորհրդականներու, Ուաշինկթըն մեկնեցաւ որպէս Մ. Նահանգներու կառավարութեան հիւրը : Տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Այզընհաուըրի, Տըլըսի եւ պաշտօնական այլ անձնաւորութեանց հետ : Խօսակցութեանց առաջին նպատակը պիտի ըլլայ ամրապնդել ֆրանքեւամերիկեան բարեկամութիւնը, որ պահ մը թուեցաւ խախտիլ Սուէզի պատճառով : Միւս կողմէ ճիշդ է նաեւ, թէ Ազգաժողովին մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութեան առթիւ Մ. Նահանգներու դիրքը արդէն իսկ որոշ բարեփոխութիւն մացուցած էր երկու երկիրներու փոխ - յարաբերութեանց մէջ : Այս գործին մեծապէս նպաստած էին ամերիկեան նախկին դեսպան Տիլընի եւ Արեւմտ. Եւրոպայի բանակներուն նախկին ընդհ. հրամանատար զօր. Կրուընթըրի տուած խորհուրդները :

Այժմ, խօսակցութեանց ընդհանուր մթնոլորտը շատ աւելի պատեհ է որոշ բանակցութեանց համար : Արդարեւ, երկու հրատապ հարցեր կան, որոնք եթէ նոյնիսկ քննութեան չի դրուին Այզընհաուըր - Կի Մոլէ խօսակցութեանց ընթացքին, մինչ ներկայ պիտի ըլլան խօսակիցներու մտքին մէջ — Իսրայէլի թնճուկը եւ ամերիկեան նիւթական օժանդակութիւնը՝ Ֆրանսայի : Ինչ կը վերաբերի Աքապայի եւ Կազայի դժուարին հարցին, Կի Մոլէ պիտի աշխատի իր տեսակէտները պարզել Այզընհաուըրի : Գալով նիւթական օժանդակութեան, բաւական ատենէ ի վեր, ֆրանքեւամերիկեան բանակցութեանց ընթացքին դրամի մասին չէր խօսուած. այժմ այդ հարցն ալ սեղանի վրայ պիտի բերուի :

Տիրող ընդհ. կարծիքն այն է, որ ի՛նչ ալ ըլլան Ֆրանսայի պահանջները, Մ. Նահանգները պիտի աշխատին առաւելագոյն չափով գոհացում տալ անոնց, «որպէսզի երկու երկիրներու դարաւոր բարեկամութիւնը անխախտ կերպով վերահաստատուի» :

× Մ. Նահանգներու մամուլը ջերմ բառերով կ'ողջունէ Կի Մոլէի գալուստը, եւ խորհուրդ կուտայ «մոռնալ անցեալի տարակարծութիւններն ու անխախտ հաւատքով նայիլ ապագային» :

ՎՐԻՊԱԿ

Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ վերջէն վար 5րդ պարբերութիւնը պիտի ըլլայ.— «այս լոյս քաղաքին մէջ համախմբուած էին մեծ Եղեռնէն ճողոպրած արեւմտահայ մտաւորականներն ու Հայաստանէն եկող արեւելահայ հանրային գործիչները», — տպագրական սխալի մը հետեւանքով այս պարբերութիւնը թերի էր :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԱՄԱՐ

ՏԸԼԸՍ - ԷՊԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ. Նահանգներու Իսրայէլեան դեսպանը Ուաշինկթըն հասնելուն պէս երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տըլըսի հետ. իր գալուստէն անմիջապէս առաջ Պէն Կուրիոն նոր նամակ մը յղած էր Այզընհաուըրի : Նամակին պարունակութիւնը գաղտնի կը պահուի : Լաւատեղեակ անձեր կը կարծեն թէ Իսրայէլ, որ կը մերժէ Կազան Եգիպտոսի վերադարձնել, պիտի համաձայնի այդ շրջանին մէջ միջազգային հսկողութեան մը հաստատման :

Երկուշաբթին եւ հետագայ օրերը վճռական պիտի ըլլան Իսրայէլի համար, որովհետեւ Ազգաժողովին մէջ Մ. Նահանգներու խնդրած պայմանաժամը վերջ գտաւ Երկուշաբթի օր : Արաբեւասիական պետութիւնները պիտի պահանջէին խիստ պատիժներ սահմանել Իսրայէլի : Ասոր փոխարէն, Տըլըս տեղի տալով Ծերակոյտին մեծամասնութեան ընդդիմութեան, կը ծրագրէ միայն «բարոյական պատիժներ» պահանջել Իսրայէլի համար :

× Իսրայէլի Արտ. փոխ նախարարը յայտարարեց որ եթէ Ազգաժողովը Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներ քուէարկէ, կը նշանակէ որ 1) Պաղեստինի խաղաղութեան յանձնաժողովը այլեւս կորսնցուցած է իր չէզոքութիւնը. 2) ՄԱԿն ալ այլեւս եղած է չէզոք իրաւարարի իր դիրքէն եւ բացորոշ կերպով կողմ կը բռնէ :

× Իսրայէլի կառավարութիւնը «սպիտակ գիրք» մը հրատարակեց, ուր խմբուած են Եգիպտոսի դէմ գոյութիւն ունեցող բոլոր մեղադրանքները :

× Իսրայէլէն Միջերկրական երկարող նաւթուղիին շինութիւնը սկսաւ : Մարտ 15ին աւարտած պիտի ըլլայ Աքապայի ծոցը Միջերկրականի կապող նաւթուղին :

ԳԱՀԻՐԷԻ «ՉՈՐՍ»ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

«ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»Ն ՈՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՀԱՐՑԸ ՍԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ

Արաբիոյ Իպն Սէուտ Թագաւորն ու Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորը կիրակի օր Գահիրէ հասան, ուր իրենց կը սպասէին Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի եւ նախագահ Նասըր :

Խօսակցութիւնները առաւելաբար պիտի դառնան հետեւեալ հարցերուն շուրջ — «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» քննութիւն, Իսրայէլի դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներ, Սուէզի հարցն ու հաւանական լուծումներու քննութիւն, Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը :

Իպն Սէուտ Ուաշինկթընի մէջ ունեցած իր խօսակցութեանց մասին համառօտ տեղեկուցում մը պիտի տայ : Միւս կողմէ, պիտի աշխատի համոզել Եգիպտոսի ու Սուրիոյ նախագահները, որպէսզի բոլորովին անձնատուր չըլլան Խ. Միութեան :

ԶՕՐ. ՖՐԱՆԿՕ «ՃԱՄԲՈՒ ԴՐԱՒ» ԻՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ

« ՍՊԱՆԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՍԿՍԻ »

Տարւոյն սկիզբէն ի վեր բազմաթիւ անգամներ լուր տարածուած էր, որ Սպանիոյ կառավարական կազմին մէջ փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան :

Այժմ հասնող լուրերը, որոնք տակաւին պաշտօնապէս հաստատուած չեն, կ'ըսեն թէ զօր. Ֆրանքօ պահանջեց որ կառավարութիւնը իր հաւաքական հրաժարականը ներկայացնէ : Կ'ըսուի նաեւ թէ զօր. Ֆրանքօ մտադիր է վարչապետութիւնը յանձնել ուրիշ անձի մը եւ պահել միայն «պետութեան ղեկավար»ի տիտղոսը :

Տակաւին շատ կանուխ է այս փոփոխութիւններուն մասին վերջնական եզրակացութեանց յանգելու համար, բայց լաւատեղեակ անձեր կը պնդեն թէ տագնապը առաւելապէս տնտեսական հիմք ունի եւ իբր թէ Ֆրանքօ յայտարարած է՝ «Սպանիոյ համար նոր դարաշրջան մը պիտի սկսի » :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԺԴ. ՑԱՆԿ

Հ. Մ. Ը. Մ. (Տէսին)	5.000
Օր. Անժէլ (Վիէն)	2.000
Պ. Նուպար Աղամալեան	1.000
Պ. Քիթապճեան (Մարսէյլ)	1.000
Ալֆորվիլի գաղութ Բ. անգամ (ցանկը Դ. էջ)	8.000
Նախորդ գումար	839.400
Ընդհ. գումար	856.400

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւրքճեան (Լոնտոն) իր գործերուն հրատարակութեան համար	10.000
«Յառաջ»ի համակիր մը, Փարիզ	7.000
Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Խաչատուրեան	5.000
Պ. Հարմանեան	500

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ ՏՈՒՆ

Ոմն, Փարիզ	100.000

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատունս այցելեց Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան, Վիէննայի հոգեւոր հովիւը որ քանի մը օրուան համար Փարիզ եկած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ապահովութեան ուժերը մեծ թափով յառաջ կը տանին ահաբեկիչներու հետապնդման գործը : Իսկ Փարիզի մէջ ձերբակալուեցան երկու պահեստի սպաներ, որոնք կապ ունէին զօր. Սալանի սպայակոյտին վրայ կատարուած յարձակման հետ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 446.000 տոլարի օժանդակութիւն մը կը նախատեսէ Թունուզի եւ Մարոքի համար :

ՄԱՐՏԷՆ սկսեալ անձնական կառքերուն յատկացուած վառելանիւթին քանակը պիտի բարձրացուի. բեռնատարները պիտի ստանան 35 լիտր. 11 եւ աւելի ձիու ուժ ունեցող կառքերը՝ 30. 5էն 10 ձիու ուժ ունեցողները՝ 25. 5էն պակաս ձիու ուժ ունեցողները՝ 20. երկանիւները՝ 10 լիտր :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ երեսփոխանական ընտրութիւնները սկսան կիրակի օր եւ պիտի շարունակուին մինչեւ Մարտ 15 : Քուէարկութեանց պիտի մասնակցին 193 միլիոն անձեր, որոնք պիտի ընտրեն 494 երեսփոխաններ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ «Երեք Մեծ»երը մերժեցին խորհրդային այն առաջարկը, որ կ'ուզէր ապազինման ժողով հրաւիրել Մարտ 18ին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ նախագահը, Նիքսըն, յառաջիկայ ամսուն պիտի այցելէ նաեւ Մարոք, Թունուզ եւ Լիբիա՝ Ուկանտա, Եթովպիա եւ Սուտան անցնելէ առաջ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Հէօյս, պաշտօնական

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ»...

«Շատերէն Մէկ»ն ալ թաղեցինք: Իրա՞ւ:

Ո՞վ էր այս պարզ, անպաճոյճ ստորագրութեան տակ ծածկուած, ծպտուած մէկը, — Շատերէն Մէկը: Մէկը, որուն խօսքերը պատգամի մը քաղցրութիւնը ունէին, որուն բամբ եւ կրակոտ ձայնը կարձագանգէր հորիզոնէ հորիզոն, որուն արծիւի հայեացքին մէջ հուր, եռանդ եւ վճռականութիւն կը տեսնէինք:

Ուրկէ՞ ժառանգած էր այս մարդ այդ բոլորը, այն բոլոր լաւ յատկանիշները, զոր կատարեալին, լմանին կը հասցնեն անհատը: Կ'ըսեն թէ «Մենծ» դպրոցներ չէր տեսած, թէ դպրոցներու մէջ միշտ դժգոհ մը եւ ըմբոստ մը եղած էր: Ուրկէ՞ ուրեմն տիրացաւ այս մարդը այն բոլոր վաւերական գանձերուն, որ զինքը բաժնեցին հասարակներէն եւ դարձուցին ընտրեալներուն մէջ ընտրելագոյնը, մեծերուն մէջ մեծը:

Մեր ժողովուրդը լաւ եւ գովելի յատկանիշ մը ունի, — խունկ չի ծխեր կուռքերու եւ կուռք աստուածներու առջեւ: Իր սուրբերը, իր հերոսները, իր գրչի եւ զէնքի մշակները, ինչ որ ժառանգած են իբրեւ անուն կամ փառք, շահած են արիւնով եւ սրբազան նուիրումով: Ատոր համար ալ պիտի դիմանան ժամանակին հարթիչ գլանին:

« Շատերէն Մէկը » կամ բուն անունով ընկեր Շաւարշ Միսաքեան հասա՞ւ այն բարձրութեան, ուր «անմահները» միայն կրնան բազմիլ:

Ոչ մէկ տարակոյս:

Ժողովուրդի մը պաշտամունքին առարկայ դառնալու համար անհրաժեշտ է ունենալ բացառիկ յատկանիշներ, գործելու յարաճուն կամք, նուիրում առանց սակարկութեան, զոհաբերութիւն առանց հաշուի եւ համեստութիւն:

Ունէ՞ր այդ բոլորը ընկեր Շ. Միսաքեան: Անոնք որ իրեն հետ տեղէ տեղ, բեմէ բեմ, ժողովէ ժողով վազած են, կը վկայեն եւ կը հաստատեն:

Ժողովներու մէջ դէմ էր որ կեդրոնի աթոռը հրամցուի իրեն: Հանդէսներու մէջ դէմ էր որ ծափահարենք զինքը: «Ծափահարեցէք կատարուած գործը, ընկերներ եւ քաղաքացիներ» կը կրկնէր յաճախ: Իր ընկերական յարաբերութիւններուն մէջ մեծ եւ պզտիկ, ծանօթ եւ անծանօթի խտիր չէր դնէր: Իրեն համար բոլոր ընկերները հաւասար ընկերներ էին:

Հարցնող ու փնտռող էր: Բաւական էր որ անունդ գոց սորված ըլլար: Փնտռող էր նոյն իսկ եթէ հեռաւոր երկիրներ գտնուէինք: Կը յիշեմ, գերութեանս հինգ տարիներու ընթացքին երբ մօտիկ ընկերներ մոռցած էին մեզ, ընկեր Շ. Միսաքեան իմ եւ ուրիշներու հասցէները ճարած՝ կանոնաւոր թղթակցութիւն կը պահէր, չէր մոռնար մեր «հալը խաթրը» հարցնելը:

Համեստ էր բառին ամէնալայն իմաստով:

Երախտագիտութեան հանդէպ խոր պաշտամունք ունէր: Անապատներէն եկողները իր ամէնէն սիրելիներն էին: Եթէ կայծ մը գտնէր մէկուն մէջ, խանդաղատանքով կը հրահրէր այդ կայծը, որպէս զի բոց դառնայ: Կարմիր մատիտ մը ունէր բաճկոնին վերի գրպանը, որուն հարուածներուն տակ «մայրենիքի» հանդէպ մեղանչողներ կարգ կը մտնէին, կ'ուսանէին եւ հետզհետէ «գրող» կը դառնային:

Լման 30 - 35 տարի իր բոցավառ «Յառաջ»ով, որուն անարժան սաներէն մէկը՝ այս տողերը գրողը — մեզի իմացական լոյս եւ սնունդ ջամբեց առատօրէն: Շատ բան կը պարտինք, չըսելու համար թէ ամէն բան կը պարտինք իրեն:

Ունեցա՞ւ մխիթարական օրերու ժամեր: Անշուշտ ունեցաւ: Չունեցա՞ւ դառնութեան եւ հիասթափութեան րոպէներ: Անշուշտ ունեցաւ եւ շատ: Նման հիասթափութեան մը առթիւ, օր մը, հարկադրուած, կրակէ նախադասութիւն մը շպրտեց մէկուն երեսին. — « ... Մորդ կաթը հարամ ...»:

Մորդ կաթը հարամ: Ջարդերէն ճողոպրեցանք, անապատներու տակ աւազները կոխկռտեցինք անցանք, բայց մեր բախտաւորութիւնը այն էր որ մօր կաթ կերած՝ մօր կաթով մեծցած էինք:

Այսօր, իր հողաթումբէն թող բարձրանայ անէծքը, եթէ մոռնանք մեր մեծ ուսուցիչը: Մեր մեծ ուսուցիչներուն մեզի թողած գործը եթէ լքենք, եթէ դաւաճանենք անոնց ուխտին, եթէ մոռացութեան տանք անոնց կտակը, թող մեր սուրբ եւ առաքինի մայրերուն կաթը հարամ ըլլայ հազար անգամ:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԻՆՉ Է ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՑԱՓԱՆԻՇԸ

Ֆրանսայի Ելմտական նախարարը, Ռամատիէ այս միջոցիս անքուն գիշերներ կ'անցընէ, իսկ հանրային կարծիքն ալ հեւ ի հեւ կը սպասէ նախարարին որոշումներուն, որոնցմէ կախում ունի ապրուստի չափանիշին պահպանումը, ֆրանքի կայունութիւն ու ժողովուրդին նիւթական ապահովութիւնը:

Ի՞նչ է սակայն ապրուստի չափանիշը: Ապրուստի չափանիշը հիմնուած է նուազագոյն օրապահիկի սկզբունքին եւ կեանքի համար անհրաժեշտ եղող 213 նիւթերուն գինին կայունութեան վրայ:

Որպէսզի հասկնալի ըլլայ թէ որո՞նք են այս 213 նիւթերը եւ ի՞նչ է անոնց դասաւորումը, առնենք հազար ֆրանք եւ քննենք թէ միջին Ֆրանսացին ի՞նչ բանի կը ծախսէ այդ դրամը:

1) Սննանիւթ. ընդամէնը՝ 41 նիւթ, հետեւեալ ենթաբաժանումներով. — Մըսեղէն եւ ձկնեղէններ՝ 15 նիւթ (հազար ֆրանքի վրայ՝ 178·60 ֆրանք): Կարագ, հաւկիթ, պանիր, ձիթաիւղ, եւայլն՝ 10 նիւթ (հազարին 177·50): Հաց, գետնախնձոր, գինի՝ երեք նիւթ (հազարին 124·20): Սուրճ, շոքոլա, անուշ, շաքար, բրինձ, ընդեղէններ՝ 13 նիւթ (հազարին 99·70): Ուրեմն սնունդի համար անհրաժեշտ եղող 41 նիւթերուն կը ծախսենք հազարի վրայ 580 ֆրանք:

2) Ջեռուցում, լոյս. — Ածուխ, Օդային կազ, ելեկտրականութիւն, եւայլն՝ եօթը նիւթ, որոնց համար կը ծախսենք հազարի վրայ քառասուն ֆրանք:

3) Տնային գործածական նիւթեր, թիւով՝ 115 խոհանոցի առարկաներ, կահկարասիի նորոգութիւն, օճառ, կօշիկ, հագուստ, եւն., որոնց համար կը ծախսենք հազարի վրայ երկու հարիւր Փր.:

4) Տան վարձք, ճանապարհածախս, դպրոց, բժիշկ, զուարճութիւններ, ապահովագրութիւն, եւայլն՝ 47 նիւթ, որոնց համար կը ծախսենք հազարի վրայ 150 ֆրանք:

5) Զանազան. — Ծխախոտ, թերթ, սըրճարան՝ երեք նիւթ, որոնց համար կը ծախսենք հազարին 30 ֆրանք:

Ուրեմն, եթէ համեմատութեան դնենք այս բոլորը, կը տեսնենք որ սնունդի համար կը ծախսենք մեր շահածին 58 տոկոսը, ջեռուցման եւ ելեկտրականութեան համար՝ չորս տոկոսը, տնային գործածական նիւթերու համար՝ քսան տոկոսը, տան վարձքի եւ զանազան այլ պէտքերու համար՝ 18 տոկոսը:

Եթէ վերոյիշեալ նիւթերէն մէկին կամ միւսին գինը յաւելում կրէ, հաստատուած եւ ընդունուած ապրուստի չափանիշը կը կորսնցնէ իր հաւասարակշռութիւնը, երկրին ներքին տնտեսութիւնը կը յեղաշրջուի, բոլոր ապրանքներուն գինը յաւելում կը կրէ. ատոր որպէս հետեւանք կառավարութիւնը ստիպուած կ'ըլլայ նուազագոյն օրապահիկը բարձրացնել. Ծայր կուտայ թղթադրամի յաւելում - բայց քանի որ ապրանքներուն գինները բարձրացած են, դրամը կը կորսնցնէ իր արժէքը ներքին թէ արտաքին կեանքին մէջ եւ ֆրանքը անկում կ'ունենայ:

Ահա թէ ինչու Ելմտական նախարարութիւնը ամէն ճիգ կը թափէ, որպէսզի եթէ որոշ ապրանք մը յաւելում կրէ, ատոր փոխարէն ուրիշ ապրանքի մը գինը նուազի, որպէսզի ժողովուրդին գնելու կարողութիւնը փոփոխութեան չենթարկուի: Օրինակի համար, երբ 1952էն մինչեւ 1957 ածուխի, տան վարձքերու, միսի, սուրճի գինը յաւելում կրեց, կառավարութիւնը ամէն ճիգ թափեց որպէս զի կարագի, պանիրի, հաւկիթի, շաքարի եւ կարգ մը այլ սննդանիւթերու գինը նուազի, որպէսզի համեմատութիւնները չխախտին:

Հակառակ այս բոլոր զգուշութիւններուն, կեանքի չափանիշը, որ 1952ին 142 էր, 1957ին բարձրացած է 148·4ի: Այս կը նշանակէ որ կեանքը արդէն որոշ չափով սղած է: Եթէ կեանքի չափանիշը հասնի 149·1ի (որ ծայրագոյն չափանիշն է), այն ատեն ծայր կուտայ ընդհանուր արժէքազրկումը:

Ահա այս վտանգին առաջքն առնելու համար է, որ Ռամատիէ կ'աշխատի ելք մը գտնել, մինչ միւս կողմէ աշխատաւորական սէնտիքաներն ու պետական պաշտօնեաները աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶԱՐԵՀ Ա. Կաթողիկոս հովուական իր առաջին այցելութիւնը տուած է Պէյրութի արուարձաններէն Պուրճ Համուտի եւ Նոր Սիսի: 150է աւելի ինքնաշարժներէ բաղկացած թափոր մը հետեւած է կաթողիկոսական կառքին: Ժողովուրդը, թափօրին ամբողջ անցքին վրայ, ծափահարած է Վեհափառը: Իսկ Պուրճ Համուտի մէջ 25·000ի հասնող մարդկային ծով մը խանդավառութեամբ դիմաւորած է Զարեհ Ա.ը, որուն ի պատիւ տասնէ աւելի յաղթական կամարներ բարձրացուած էին:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Պոլսոյ մէջ մահկանացուն կնքած է Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի երիտասարդ բժիշկներէն մէկը, Տօքթ. Արամ Ունանեան: Ատեն մը եղած էր նաեւ Շիշլիի Մարմնակրթական Միութեան ատենապետը: Հանգուցեալը հազիւ 34 տարեկան էր:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ դասախօսութիւն մը կատարած է Մինաս Թէօլէօլեան՝ «Եպիսկոպոսական ժողով»էն մինչեւ «Անկախ Համայնք»ի Ցնորքը նիւթին շուրջ: Անդրադառնալով եկեղեցական նոր սահմանադրութիւն մը մշակելու եւ զայն գաղութահայութեան պարտադրելու էջմիածնական առաջադրութեանց, բանախօսը եզրակացուցած է թէ գաղութներու հայութիւնը ինքն է որ պէտք է ճշդէ իր ներքին եւ ազգային կանոնագրութիւնները՝ համաձայն իր տեղական պահանջներուն եւ ստիպողութեանց եւ հիւրընկալ երկիրներու կողմէ ճանչցուած ազգ. մարմիններու տնօրինութեամբ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, ըստ պետական ծրագրի մը, հայ երեսփոխաններուն թիւը պիտի բարձրանայ չորսի: Անհրաժեշտ է սակայն, որ Խորհրդարանը վերջնականապէս վաւերացնէ այդ ծրագիրը, որ կը նախատեսէ նաեւ երեսփոխաններու ընդհ. թիւին յաւելումը:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Մանաւանդ որ, բաւական կարեւոր ցանց մը ունէինք, իսկ մեր պարտականութիւնները կը ծանրանային օրէ օր:

Եւ համաձայնեցանք մնալ:

Պուլկարիոյ մասնակցութեամբ, յանկարծ խզուեցան յարաբերութիւնները արտասահմանի հետ, եւ մենք մատնուեցանք անստուգութեան:

Պոլսոյ զինուորական իշխանութիւնը բացառիկ խստութիւններ ձեռք առած էր, որպէսզի փշուր մը տեղեկութիւն չհասնի արտասահման:

Նամակները թղթատարին պիտի յանձնուէին ոչ միայն բաց, այլ եւ միայն մէկ թուղթի (երկու էջ) եւ մէկ էջի վրայ գրուած: Ետեւն ալ՝ հասցէն:

Եւ սակայն մենք միջոցը գտեր էինք ոչ միայն նամակ, այլ եւ թղթակցութիւններ եւ տեղեկագիրներ հասցնելու օրը օրին:

Այդ շրջանի կացութեան մասին գաղափար մը կազմելու համար, թոյլ տուէք արտատպել. վերջին թղթակցութիւնս — անզօր կատաղութեան կանչ մը, որ հրատարակութեան տրուած է որոշ մեղմացումով, ինչպէս կը պատմէր «Հայաստանի» խմբագիրը, ընկեր Լիպարիտ Նազարեանց: (Թղթակցութիւնը հրատարակուած էր 1915 Օգոստոս 22ին, բայց մենք լուր չունէինք). —

ՄԵԾ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

Դեռ չյագեցաւ ճիւաղը:

Ամբողջ Հայաստանը, բովանդակ Կիլիկիան, այլ եւ Փոքր Ասիան ու Բիւթանիան ոչնչացնելէ յետոյ, Թուրքիյո հայութեան արեւը վերջնապէս մարելու համար, ահա եաթաղանը Պոլսոյ գլխուն:

Ո՛չ, շառաւիղ պէտք չէ մնայ այս ժողովուրդէն: Եւ ահա հինգ հազար երիտասարդ կալանաւոր քանի մը օրուան ընթացքին, դիւային խուճապով մը, որ ահ ու սարսափ կը ցանէ ճամբուն վրայ:

Առայժմ ամուրիներն է, որ կը հնձեն առաւօտէն մինչեւ իրիկուն եւ կ'ուղարկեն դէպի Նիկոմիդիա... Մինչեւ այսօր տարագրուած դժբախտներէն ոչ մէկը կրցած է լուր հասցնել: Անհատ թէ զանգուած, — ով որ կը խլուի իր բոյնէն եւ կը յանձնուի չորս հովերուն — այլեւս ոչ մէկ կապ ունի այս աշխարհին հետ: Կ'ապրի՞, մեռա՞ծ է, ինչպէ՞ս խաւարեցաւ իր արեւը, — ժանտարման ու չէթէները միայն գիտեն, ու մէկ ալ մոլորած ուղեւոր մը, եթէ երբեք կարենայ պրծիլ այդ դժոխքէն:

Ապրեցէ՛ք ազատ Հայեր, եւ թող ձեր շառաւիղները վառ պահեն հայրենի թոնիրն ու թոնտիրը, ազա՛տ ու խրոխտ, ինչպէս իրենց սեփական բոյնին մէջ, վախ չունենալով ո՛չ էգանէն, ոչ զապթիէէն:

Ձեր հայրերը, ձեր որդիները, ձեր մայրերն ու ձեր քոյրերը, անշնչացան, դարաւոր քաղաքակրթութեան մը բեկորները փճացան, հայկական հարուստ մշակոյթ մը անհետացաւ: Մի՛ յուսահատիք: Այդ աւերակներուն վրայ դուք կանգնեցէք նոր հայութիւն, նոր մշակոյթ, նոր կեանք, եւ բիւրահազար զոհերու աճիւնները թող դառնան ամրակուռ շաղախ՝ նոր հիմնարկութեան: —

Իսկ դո՛ւն, պոռնիկ Եւրոպա, ցաւագա՛ր ծերուկ, դո՛ւն որ, իբրեւ հանդիսատես, հանդուրժեցիր այս բոլորին, տեսար ու անցար, լսեցիր ու մոռցար, դո՛ւն ապիկա՛ր վհուկ, գէթ վեհանձնութիւնը պիտի ունենա՞ս Ասիոյ միացման կէտին վըրայ կանգնելու վիթխարի յիշատակարան մը՝ ի պատիւ այն ժողովուրդին, որ քաւութեան նոխազն եղաւ քու մեղքերուդ:

Պիտի ուզե՞ս արդեօք կանգնել այդ յիշատակարանը որ խորհրդանշէր խաղեւութիւնն ու մահը հայ ժողովուրդին, կոտորածը, առեւանգումը, եաթաղան, սուր, կացին, հրացան, ժանտարմ, խուժան, հոճա, սպայ, գետը իր հազարաւոր զոհերով, անօրութիւնը, մանուկներու խողխողումը, — եւ դեռ ինչե՛ր, որ գիտես ասիական բարբարոսութենէն, այս բոլորը համադրուած, հիւսուած իրականութեան բոլոր տարրերով, քարի վրայ մարմնացած իբրեւ կենդանի պատկեր, իբրեւ վաւերական պատմութիւն հայկական մարտիրոսութեան...

Կանգնէ այդ յիշատակարանը Սարայ-Պուրնուի հրուանդանին վրայ, դո՛ւն, փոքրոգի հսկայ, եւ իբրեւ տապանագիր, թող կարդան բոլոր ազգերը, դարէ դար եւ սերունդէ սերունդ:

— «Այսպէս մեռաւ այն ժողովուրդը, որ Արեւմուտքը կը ներկայացնէր Արեւելքի մէջ, եւ զոր մենք ձգեցինք իր բախտին»...

ՎԱՐԱԶ

Ուրեմն, կը թղթակցէինք, առանց պատասխան ստանալու:

Կցկտուր տեղեկութիւններ կը հասնէին, երբեմն: Լռութեան պատճառը կը վերագրուէր իրագեկ եւ փորձ ընկերներու տարագրման կամ ջլատման: Հազիւ մէկ-երկու հոգի գիտէին ծածկագիրը, անոնք ալ հեռացած կամ հեռացուած էին, Պուլկարիոյ զինուորական իշխանութեան կարգադրութեամբ:

Գէթ այսպէս կը բացատրէին ողբացեալ Արզումանը եւ ուրիշ ընկերներ, երբ հանդիպեցանք զինադադարին:

Անօգուտ անցան զանազան փորձեր, վերահաստատելու համար կապը:

(Տար. 5)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

ՏԷՍԻՆ, (Յատուկ).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի «Դրօ» մասնաճիւղը Փետրուար 17, կիրակի կէսօրէ ետք տօնեց իր վերակազմութեան տարեդարձը, Հ. Յ. Դ. Տան սրահին մէջ:

Արդարեւ, անցեալ տարի Նոր Սերունդի պատգամ. ժողովի փակման առեն էր որ խումբ մը երիտասարդ - երիտասարդուհիներ վերակազմեցին քայքայուած մասնաճիւղը, կնքահայրութեամբ ընկ. Գաբրիէլ Լաղեանի: Մէկ տարուան ընթացքին մասնաճիւղը դոհացուցիչ գործունէութիւն մը արձանագրեց, վառ պահելով իր անդամներուն աշխուժութիւնն ու ընկերային կապը:

Վրդովեցուցիչ էր մեծերու բացակայութիւնը տօնակատարութենէն: Նոյնիսկ կարգ մը ծնողներ կը բացակայէին: Եւ ըսել որ մեծերը նոր սերունդէն կը ճառեն: Հեռուէն դիտելով կը հասկնան սերունդ փրկելը, նոր սերունդ քաջալերելը ···

Տղաքը որ այնքան եռանդով լծուած էին գործի, կարծէք ջլատուեցան ու բարոյալքուեցան մեծերու այս այպանելի անտարբերութեան ի տես:

Բարեբախտաբար, Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը այնքան սերտօրէն կապուած են իրարու, որ բազմաթիւ Նոր Սերունդականներ, Սէնթ Էթիէնէն, Վիէնէն, Լիոնէն, Վալանսէն ու Սէն Մորիսէն եկած էին քաջալերելու մեր տղոց ձեռնարկը: Ապրիք դուք սիրելի տղաք ու աղջիկներ ձեր փոխադարձ գուրգուրանքին համար:

Ժամը չորսին, տեղւոյս մասնաճիւղէն խումբ մը տղաք ու աղջիկներ բեմէն կատարեցին հանդէսին բացումը «Յառաջ Նահատակ»ով: Յետոյ, օրուան նախագահուհի Օր. Մարի Լուիզ Առաքելեան համառօտ տեղեկատուութիւնն ըրաւ մասնաճիւղին մէկ տարուան գործունէութեան: Եղած են վարչական թէ անդամական կանոնաւոր ժողովներ ու կազմակերպուած՝ զանազան ձեռնարկներ եւ հայերէնի եւ Հայոց Պատմութեան դասընթացք մը, ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի սիրայօժար ղեկավարութեամբ:

Անշուշտ, ըստ Օր. Առաքելեան, ունինք տակաւին շատ թերութիւններ, սակայն պիտի ջանանք հետզհետէ ուղղել զանոնք: Պախարակեց նաեւ ծնողներու անտարբերութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինը կոկիկ էր ու խնամքով պատրաստուած: Յաջողութեամբ արտասանեցին Օրիորդներ Անէթ Պապիկեան, Թագուհի Պապիկեան, եւ Պ. Պերճ Մարտիրոսեան:

Երգչախումբը երգեց «Նոր Սերունդն ենք» քայլերգը: Պերճ Մարտիրոսեան քլարինէթով նուագեց «Երբոր բացուին»ը: Իսկ Վահրամ Տէմիրճեան արտասանեց «Քեռի» փանթէզին: Բոլորն ալ ջերմօրէն գնահատուեցան:

Օրուան բանախօսն էր Լիոնէն ընկեր Միսաք Միրզէ, որ պատկերալից ու հիւթեղ բառերով իր վրայ կեդրոնացուց երիտասարդներու ուշադրութիւնը: Ընկերը թուեց Նոր Սերնդականներէ ակնկալուած պարտականութիւնները, թելադրեց հպարտ ըլլալ իրենց ծագումով, սերտել մեր պատմութիւնը, դարաւոր մշակոյթը եւ բարքերը ու զանոնք ծանօթացնել օտարներուն: Իրենց երիտասարդական կորովն ու հայկական առաքինութիւնները ի սպաս դնել Նոր Սերունդի առաջադրած նպատակներուն իրականացման, մնալով ազգային ոգւով տոգորուած Հայեր ու պատրաստ՝ վաղուան ազատ, անկախ ու միացեալ հայրենիքի քաղաքացիները դառնալու: Ընկերը մաղթանքներով վերջացուց իր խօսքը՝ բուռն ծափերու մէջ:

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին «Մշակ Բանուոր»ով: Յետոյ բոլորը իջան ներքնայարկը՝ Նոր Սերունդի սրահը, որ շքեղօրէն զարդարուած էր: Երիտասարդներու փափաքով սեղանապետ ընտրուեցաւ Վալանսէն ընկեր Գէորգ Քիրճեանը որ իր կարգին ըրաւ պատշաճ թելադրութիւններ: Ապա անցաւ իր պարտականութեան գլուխն ու ճարտար լեզուով կրցաւ մինչեւ վերջ սրահին ուրախութիւնը վառ պահել: Հետզհետէ համով «զաղտնի» հեռագիրները սեղանապետին օգնութեան փութացին: Ծուտով բարի նախանձ մը վարակեց խրախճանքի գաղութի ներկայացուցիչները, որոնք կարծէք մրցումի ելան լաւագոյնս ցոյց տալու համար իրենց շնորհները: Սէնթ Էթիէնէն մեներգեցին ու արտասանեցին Վարուժան Սարգիսեան, Մաք, Աւետիս Քիլէեան, Ալպէր Ներսէսեան: Վալանսէն՝ Օրիորդներ Նաճարեան, Սարգիսեան, Պ. Ժան Առաքելեան ու իր կրտսեր եղբայրը: Լիոնէն՝ Աւետիս Տօնապետեան: Վիէնէն՝ օրիորդներ Անժէլ Ուզունեան եւ Քիլէեան: Տէսինէն՝ Տիկին Ա. Պօյաճեան: Բոլորն ալ ծափահարուեցան ու ստեղծեցին ջերմ մթնոլորտ մը: Եղան նաեւ խանդավառ խմբերգներ: Մարսէյլէն Օր. Թիւթէլեան բերաւ իր ընկերներուն ջերմ ողջոյնները: Իսկ Լիբանանէն՝ Փալանճեան ճեմարանի շրջանաւարտներէն Օր. Զապուքճեան իր շատ զգայուն ու շնորհալի արտասանութեամբ յուզեց բոլորս ու խլեց բուռն ծափեր:

Ընկեր Փիլոս Սարգիսեան իր քանի մը թելադրիչ խօսքերով խրախուսեց երիտասարդները ու իր սերունդին ցանկութեանց թարգմանը հանդիսացաւ:

Ապա մեծերը հրաժեշտ առին ու երիտասարդութիւնը շարունակեց խնճոյքը՝ եւրոպական պարերով:

Հաւանաբար, ակամայ մոռացումներ եղած են անուններու յիշատակութեան մէջ: Կը խնդրեմ ներողամիտ ըլլալ:

Գ. Պ.

ՇԱՒԻԼԻ ՄԱՏՐԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

●

Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ հարիւրաւոր հայրենակիցներ, Փարիզի բոլոր շրջաններէն հաւաքուած էին Շաւիլի նախկին մատուռին հողին վրայ, ուր տեղի ունեցաւ նոր շինուելիք մատուռ - դպրոցին հիմնարկէքի եւ վէմ քարերու օծման արարողութիւնը՝ նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի եւ մասնակցութեամբ քահանայ հայրերու ու դպիրներու: Ժամը չորսին արդէն շրջակայ բոլոր փողոցները լեցուած էին Հայերու անձնական ինքնաշարժներով:

Սերովբէ սրբազան, զգեստաւորուած, քահանայ հայրերու ու դպիրներու առաջնորդութեամբ, սկսաւ արարողութիւններ, նախ՝ Ս. Միւռոնի Օրհնութիւնը եւ ապա Օծումը վէմ քարերու, որոնցմէ հուրաքանչիւրը կոչուեցաւ առաքեալներու անուններով: Գլխաւոր վէմ քարին մէջ զետեղուեցաւ քիչ մը հող՝ բերուած Ս. Էջմիածնէն, մեր հայրենիքէն վերադարձողի մը կողմէ, ինչպէս նաեւ շիշի մէջ զետեղուած արձանագրութիւն մը, ստորագրուած՝ պաշտօնական անձնաւորութիւններու կողմէ: Յուզիչ էր տեսնել մեր ծերացած մայրիկներուն արտասուախառն դէմքերը, որոնք կը վերապրէին իրենց ծննդավայրերու արարողութիւնները, ինչպէս նաեւ մեր երիտասարդներուն ու պատանիներու հետաքրքիր ակնակները՝ նախագահ սրբազանին կատարած ծէսերուն ի տես:

Մէկ ժամէ աւելի տեւող այս սրբազան արարողութիւններն ու մեր անքանչելի շարականները ժողովուրդը մտիկ ըրաւ լռիկ մնջիկ առանց որեւէ անկարգապահ արարքի:

Կրօնական յուզիչ արարողութիւններէն վերջ ներկաները կամաց կամաց ցրուեցան ուժ եւ կարողութիւն մաղթելով նախաձեռնող երիտասարդներու եւ մասնաւորապէս իրենց երիտասարդ ճարտարապետին, որպէսզի կարելի եղածին չափ շուտով վերջացնեն մատրան ու սրահին շինութիւնը, եւ Շաւիլի գաղութը մօտ ատենէն, ինչպէս անցեալին, շարունակէ ունենալ իր ազգային - եկեղեցական կեանքը:

× Շաւիլի Եկեղեցական Ընկերակցութեան վարչութիւնը Վերսայլի Օթէլ տը Ֆրանսի մեծ սրահին մէջ գինեձօն մը տըւաւ, հարիւրէ աւելի հիւրերու: Ներկայ էին Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սրբազանէն, քահանայ հայրերէն զատ, վէմ քարերու կնքահայրերը, Փարիզի եկեղեցւոյ, եւ Շաւիլի քաղաքապետին կողմէ ղրկուած ներկայացուցիչներ, բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ մանաւանդ երիտասարդներ՝ Շաւիլէն եւ Փարիզի շրջաններէն: Եղան բանախօսութիւններ եւ փոքրիկ գեղարուեստական բաժին մը:

Կնքահայրերէն քանի մը հատը եւ ուրիշ

ԹՈՄՔԱՆԻՆԻԷՆ ՄԷԿ ԼԻՐ ԱՒԵԼԻ ···

●

Դէպքը բաւական հին է. տեղի կ'ունենայ առաջին աշխարհամարտէն առաջ, երբ Քավալլէրիա Ռուսթիքանայի հեղինակը, Մասքանյի, տակաւին ողջ էր:

Մասքանյիէն կը խնդրեն, որ իր ալ մասնակցութիւնը բերէ բարենպատակ երեկոյթի մը, որուն Թոսքանինի եւս խոստացած էր մասնակցիլ:

— Շատ լաւ, կ'ըսէ Մասքանյի. մէկ պայմանով սակայն: Ես, որպէս երաժշտական հեղինակ, կը պահանջեմ որ ինծի ըլլալիք վճարումը Թոսքանինիի տրուելիքէն մէկ լիր աւելի ըլլայ:

Երեկոյթին կազմակերպիչը կը համաձայնի: Նուագահանդէսէն մէկ օր վերջ Մասքանյի կը ստանայ ··· մէկ լիրնոց չէք մը, որովհետեւ Թոսքանինի մերժած էր դրամ ստանալ:

ԽԵ՞ՂՃ ԺԱՆ Տ'ԱՐՔ ···

●

Քիչ մնաց որ Անգլիացիները երկրորդ անգամ ըլլալով խարոյկ հանէին Ժան տ'Արքը: Ամէն մարդու ծանօթ է թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ տեղի ունեցաւ առաջին դէպքը:

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ նաեւ երկրորդին մանրամասնութիւնները:

Այս օրերուս Անգլիոյ մէջ չարժանկարի կ'առնուի Ֆրանսայի ազգային հերոսուհիին կեանքը: Բեմադրիչները ամէն միջոցի դիմած են, որպէսզի դէպքերը պատկերացուին կարելի եղած ճշդութեամբ: Մասնաւորաբար խնամած էին այն տեսարանը, որուն մէջ Ժան տ'Արք խարոյկ կը բարձրացուի ու ողջ ողջ կը հրկիզուի:

Դերասանուհին բարձրացաւ որոշուած տեղը, եւ չորս կողմի փայտերուն կրակ տուին. բայց ահա, հրավառ նիւթերու դէզ մըն ալ յանկարծ բոցավառեցաւ եւ սկսաւ այրել դերասանուհիին դէմքն ու ձեռքերը: Հրշէջները հազիւ կրցան բոցերը մարել եւ դերասանուհին ազատեցաւ՝ միայն թեթեւ այրուածքներ ստանալով:

հայրենակիցներ նուիրատուութիւններ ըրին: Անունները անշուշտ պիտի յայտարարուին թերթերու միջոցաւ:

Տէրունական աղօթքով եւ յանկայս փակուեցաւ հանդէսը:

Մենք եւս ամբողջ սրտով կը մաղթենք որ մեր երիտասարդները միեւնոյն եռանդով շարունակեն իրենց աշխատանքը մինչեւ որ վերջանայ իրենց սկսած գեղեցիկ գործը, որպէս զի Մատուռի եւ սրահի շինութենէն վերջ ալ ձեռնարկեն, Հայապահպանման նուիրական գործին:

ԹԱՂԵՕ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (273)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Իսկ Մամիկոնեան Տիկինը, իբրեւ ընդհանուր Տարօնի թագուհին, ցանկանալով ոչինչ պակաս չթողնել ընդունուած սովորութիւններից, բխաւ թոյլ էր տուել մի այսպիսի արտօնութիւն: Երբ աւագները մերձենում էին նրա աջը համբուրելու, նա ձեռքը տանում էր դէպի արծաթեայ եւ ոսկեայ ափսէները, եւ լի բռնով վերցնելով իւր մօտ դիզած դրամներից, խառնում էր միմեանց, եւ ապա ընծայում էր նրանց, փոխադարձապէս ինքն եւ ցանկանալով նոր տարու հետ եւ նոր բախտաւորութիւններ:

Սենեկային մանկլաւիկները, ոսկեայ նուշխուն սրուակներով, թափում էին այցելուների ափերի մէջ անուշահոտ վարդաջուր, որով նրանք օծում էին իրանց երեսն ու մազերը, յետոյ մտնենում էին անուշեղէնների սեղանին, վայելելու նոր տարուայ քաղցրութիւնները: Այնտեղ դրուած էին ամէն տեսակ բարիքներ եւ ամէն տեսակ զուարճալիքներ, որոնց մէջ գլխաւոր տեղը բռնում էր եօթնատեսակ չոր մրգեղէնների կոյտը — հայրենի երկրի բնութեան բարիքը:

Մի խումբ պատանիներ, շքեղ կերպով հագնուած, վարդագոյն գլուխներով, կանգնած էին, եւ իւրաքանչիւրն ձեռքում ունէր արծաթեայ մեծ անօթներ, լի զանազան տեսակ անուշահամ օշարակներով եւ գինիներով: Անդադար լցնում էին, եւ ոսկեայ գաւաթներով մատուցանում էին հիւրերին:

Դրսում նուագարանները հնչում էին: Երգում էր քաղցրաձայն գուսանը:

Այցելութիւնները տեւեցին բաւական երկար: Բազմութիւնը խումբ խումբ ներկայանում էր եւ վայելելով Տիկնոջ շնորհքն ու քաղցրութիւնը, դուրս էին գալիս կից սենեակը, ուր պիտի սպասէին՝ ներկայ գտնելու հանդիսաւոր ընծայաբերութեանը: Կից սենեակում եւս հիւրերի համար ամէն տեսակ մեծարանք պակաս չէր: Այստեղ նրանք աւելի ազատ, աւելի հոգեւարթ կերպով անձնատուր էին լինում իրանց բաւականութիւններին: Խօսում էին, ծիծաղում էին, եւ իւրաքանչիւրը լի գոհունակութեամբ արտայայտում էր իւր ուրախութիւնը:

Տղամարդերի ընդունելութիւնը վերջանալուց յետոյ, սկսուեցաւ կանանց ընդունելութիւնը: Այդ վերջինների թիւը այնքան շատ չէր: Ներկայացան միայն ամրոցում ծառայող կանայքը եւ մի քանի ասպետաւորների տիկիններ:

Կրակի սրբարանում արդէն սկսուել էր պաշտօնակատարութիւնը:

Ամրոցի այն կողմում, ուր վաղեմի ժամանակներից կանգնած էր Մամիկոնեանների տոհմային եկեղեցին, ուր մի շարք խուցերում բնակւում էր Դրան երէցը իւր պաշտօնեաների հետ, եւ կերակրւում իշխանական սեղանից, — այժմ նոյն եկեղեցու տեղում շինուած էր մի պարսկական ատրուշան: Սամուէլի մայրը քանդել տուեց եկեղեցին եւ նրա տեղում հիմնեց ատրուշանը: Քրիստոնէական կրօնաւորների խուցերում այժմ բնակւում էր Դրան մոգպետը իւր մոգերով:

Բարձր սիւնազարդ տաճարի մէջտեղում, մարմարիոնեայ քառակուսի սեղանի վրայ, վառւում էր որմզդական սուրբ հուրը եւ իւր անշէջ բոցերը տարածում էր մինչեւ տաճարի ընդարձակ կամարները: Մոգերը, զգեստաւորուած ճերմակ հագուստներով, եւ օծուած անուշահոտ իւղերով, հնչեցնում էին ձեռքերնին բռնած փոքրիկ զանգակները, եւ երգելով թափօր էին կատարում կրակի շուրջը: Բազմութիւնը, ծունր դրած տաճարի կամարների ներքոյ, լսում էր եւ երկիւղածութեամբ երկրպագութիւն էր տալիս:

Տաճարի մօտ պահած էին հարիւր հատ առողջ ու անբիծ խոյեր, սպիտակ, ձիւնափայլ գեղմով եւ ոսկեզօծ եղջիւրներով, որ պիտի յայէին:

Այն օրից բոլոր հանդիսականները պէտք է ուտէին սուրբ տաճարի սեղանից, ճաշակելով զոհուած միս:

Երբ սկսուեցաւ յազման արարողութիւնը, յայտնուեցաւ Մամիկոնեան տիկինը, շրջապատուած իւր դրանիկների վայելչակազմ բազմութեամբ: Հանդիսաւոր կերպով մերձեցաւ սուրբ տաճարի սեամին, եւ խորին ջերմեռանդութեամբ ներս մտնելով, նախ երկրպագութիւն տուեց կրակին, եւ ապա երեք անգամ պտոյտ տուեցաւ սեղանի շուրջը:

Այդ միջոցին բազմութեան մէջ անցաւ մի շշուկ, մի յանկարծակի իրարանցում, որ վերջը ավմկուեցաւ ուրախաձայն բացականչութիւններով: Բոլորի զարմացած աչքերը դարձան դէպի այն կողմը, ուր բացւում էին ամրոցի գլխաւոր դռները:

Անհամբեր քայլերով ընթանում էր մի բարձրահասակ երիտասարդ, իսկ նրա ետեւից՝ մի ստուար խումբ զինուած մարդիկներ:

«Սամուէլ» ··· անունը հնչուեցաւ հազարաւոր բերաններում, եւ բազմութիւնը մի կողմում քաշուելով, ճանապարհ տուեց:

ՐԱՖՖԻ

պատճառներով յետաձգեց դէպի Մ. Նահանգներ կատարելիք ճամբորդութիւնը :

ՃՈՒԻՑԵՐԻՈՅ Դաշնակցային Խորհուրդը առաջարկեց քուէի իրաւունք շնորհել գաւիցերուհիներուն :

ՊՈՀԵՄԻՈՅ լեռներուն վրայ գտնուող լիճերէն մէկուն մէջ երկաթաթեղ տուփ մը խեղդուեցաւ վերջերս : Ագտաարար մը սուզուեցաւ լիճին խորը ուր դէմ յանդիման եկաւ սարսռազդեցիկ տեսարանի մը. գերմանական ամբողջ ջոկատ մը, — զին-ուորներ, ձիեր, կազմածներ, որոնք տասներէ ի վեր խեղդամահ եղած էին, անշարժ եւ անվթար, սառած աչքերով կարծէք կը դիտէին զինք : Լեռնային սառն ու հանքային ջուրը, փոխանակ մարմինները փտեցնելու, անվթար պահած էր խոր-հրդաւոր պայմաններու մէջ ընդելուզուած այս ջոկատը :

ՆՈՐ ԿԻՆԷԱՅԻ հարցը պիտի քննուի Ազգաժողովին մէջ : Ինդոնեզիա կը պահանջէ իրեն կցել այս հողամասը, որ ցարդ կը գտնուէր Հոլանտական հովանաւորու-թեան ներքեւ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Երեսփ. ժողովին նախկին նախագահը, Պելա Վարկա, Նիւ Եորքի մէջ յայտարարեց թէ Մարտ ամսուն նոր յեղափոխութիւն պիտի ծագի Հուն-գարիոյ մէջ :

ԼԵՀԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ առեւտրական բանակցութիւններ երկուշաբթի օր սկսան Ուաշինկթընի մէջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ 40.000 բժիշկները կը սպառնան հեռանալ Ընկերային Ապահովութեան կազմակերպութենէն, եթէ իրենց պահանջ-ներուն գոհացում չտրուի :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ 4278 տարագիրներ Արեւմտ. Գերմանիա ապաստանեցան միայն անցեալ շաբթուան ընթացքին :

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը կիրակի օր ներկայացուց իր հաւաքական հրաժարականը՝ վարչապետին հիւանդութեան պատճառով :

ՖՐԱՆՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ընկերութիւն մը կը ծրագրէ Քազապլանքայի մէջ նաւաշինարան մը բանալ :

ՎԵՐՋԻՆ օրերու յորդառատ անձրեւներուն պատճառով Ֆրանսայի շատ մը գետերը մտահոգիչ կերպով բարձրացած են. Սէնը, Լուարը, Ռոնը հասած են «վտանգի կէտ»ին : Ռոնը արդէն իսկ յորդեցաւ որոշ շրջաններու մէջ. Կարոնը եզերող շրջաններէն քանի մը հատին մէջ բնակչութիւնը հեռանալու հրահանգ ստացաւ :

ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

էֆօլ Նորմալ տը Միւզիքէն չրջանաւարտ դաշնակահար ԱՐՄԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, նորագոյն մեթոտով դաշնակի, սոլֆէժի եւ արմօնիի դասեր կուտայ ամէն աստիճանի աշակերտներու : Դիմել՝ 15, Րիւ Սաճթիէ, Փարիզ (2րդ) : Հեռ. Լուվր 41-29 :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Փորձառու մասնագէտ հաշուակալ մը գործ կը փնտռէ առեւտրական հաստատութեանց մօտ՝

Դիմել Պ. Թ. ՏԱԼԿԸՃԵԱՆԻ
45 ռիւ Լաֆրուա, Փարիզ (17)

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ

Մանուկներու ծպտեալ հանդէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Միլիտէրի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Միութեան Որբ. Օգն. Մարմնի :

Անոնք որ կ'ուզեն ծպտել իրենց մանուկները Ապրիլ 7ի հանդէսին համար, կրնան աճապարել :

Տողանցքը ժամը 16.30ին, բազմազան մրցանակներով :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութիւնը իր հիմնարկութեան 5րդ տարեդարձի հանդէսը կը յետաձգէ Մայիս 19-ին, չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մէջ :

« Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ »

●

Ալֆորվիլի գաղութը «Շաւարշ Միսաքեան» սրահին նուիրած է 75.600 ֆր. (մընացեալը յատկացուած գաղութին կողմէ գրկուած ծաղկեպսակին) :

Ստորեւ նուիրատուներու Բ. ցանկը, (գումարը յայտարարուած է Փետրուար 6էն եւ այսօր) :

Թէնէքէճեան Հայկ, Եղիշէեան Յովհաննէս, Ուստաւլիկեան Փանոս, Պ. Փափուճեան, Ճունկուլտայեան Արշաւիր, Մուրատեան Մուրատ, Փափազեան Մարիամ, Գույումճեան Յակոբ, Աբրահամեան Ահարոն, Անդրանիկեան Փիլիպպոս, Տէր Եղիաեան Մկրտիչ, Քէօսէեան Կարպիս, Տօնիկեան Մելքիսէթեք, Տիկին Ճունկուլտայեան, Պ. Քիւփէլեան, Ալթունեան Գրիգոր, Դաւիթեան Զաւէն, Սիմոնեան Յովհաննէս, Օր. Գայիշեան Փառանձեմ, Պետիկեան Նազար, Խաչիկեան Աղասի, Գարակէօզեան Մինաս, Փափազեան Յարութիւն, Տօտոզեան Կարապետ, Մալաթեան Վարդան, Տիկ. Ժանէթ, Խաչերեան Թովմաս, Մանտիկեան Լեւոն, Յովնանեան Ռուբէն, Նալպանտեան Գէորգ, Պապուռեան Յակոբ, Կարապետեան Ներսէս, Գույումճեան Ասատուր, Յովհաննէսեան Աւետիս, Վարդանեան Վարդան, Մանիսալեան Ստեփան, Սարգիսեան Յակոբ, Տիկին Գամեան, Քէօլէեան Յակոբ, Զիլինկիրեան Յակոբ 500ական ֆր., Պալեան Կարապետ չորս հարիւր, Ոսկանեան Հրանդ երեք հարիւր, Օր. Եէտիքարտաշեան Հերմինէ չորս հարիւր, Տիկ. Շահինեան, Տիկին Յակոբեան Խոնարհիկ, Տիկ. Շահինեան Հայկանուշ, Յակոբոֆ Նուպար, Կոչեան Զատիկ, Պ. Յարութիւն, Զօրաբաբէլեան Մեսրոպ 200ական ֆր., Գինիճեան Յարութիւն վեց հարիւր, Պիպերեան Արմենակ հազար ֆր., Աղամեան Մարտիրոս հազար ֆրանք :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոնց խնկելի յիշատակին վերակոչումը Իմմաճիւլէ Գոնսեբսիոնի նորաշէն սրահին մէջ, 24 րիւ Տիւնուար :

Բանախօսութենէ, արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ պիտի ունկնդրուին «Անուշ»ի օփերային երեք միքրոսիոն ձայնապնակները բացատրութեամբ :

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի հայրենիքի եւ կրօնքի դիւցազներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը սարքուած սոյն հանդէսին :

Մուտքը ազատ է եւ սրահին ջերմութիւնը՝ ապահովուած :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Ամերիկայէն.— Պ. Յովակիմ Մոզեան տասը տոլար, Պ. Պ. Հայկազուն Փամպուքեան 13 տոլար, Յովակիմ Տագաւարեան, Գաբրիէլ Սերոբեան, Մեսրոպ Սահակեան, Հայկ Անսուրեան հինգական տոլար, Յարութիւն Ջանպարեան տասը տոլար, Աւետիս Մերկերեան երկու տոլ. : Գումար 55 տոլար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 28ին, Իսիի Թաղապետական սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շավիլի եկեղեցաշէն յանձնախումբը եկեղեցւոյ վէմ քարերու օծման առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Պ. Պ. Գարամաճեան հազար ֆրանք, Ակոբոֆ հազար ֆր., Պազրճեան յիսուն հազար, ոմն հինգ հազար, Համբարձումեան հարիւր հազար, Թոսունեան 25 հազար, ոմն 21 հազար, Եազճեան երկու հազար, Ճամկոչեան տասը հազար, Ճամկոչեան երկու հազար, Ալֆորվիլի եկեղեցի 30 հազար ֆրանք :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօնական եւ ազգ. տօնի պատմական հանգամանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ :

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտութիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ : Արարողութիւններուն պիտի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան :

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ :

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը : Վիճաբանական երեկոյ, նիւթը՝ «Բարեգործական Միութիւնը եւ իր դերը հայկ. գաղութներու մէջ» : Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 18 Մայիս, Իվ Թուտիէ թատրոնը
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կարուհի կ'ուզուի աթըլիէի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

Confectic n de Paris

19 Bd. St. Denis, Paris (1er étage)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (17 ռիւ Պլէօ) :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նոր հրատարակութիւններ

Ամէնուն Տարեգիրքը, 1957, Կ. Գէորգեան, Պէյրութ, 664 էջ, պատկերազարդ, 1200 ֆրանք :

Կեանքը հին Հռովմէական ճանապարհի վրայ, Վ. Թոթովենց : Երեւան, Պէյրութ 1956, 500 ֆրանք :

Հացի եւ սիրոյ համար, Մ. Իշխան (վէպ), Պէյրութ 1956, 600 ֆրանք :

Վարդանանք, Դ. Դեմիրճեան (պատմավէպ) 2 հատոր, Գահիրէ, տպ. «Յուսաբեր» 1956, 1500 ֆրանք :

Զարթօնք, Մալխաս, Պէյրութ 1956 : Ա. 1200 ֆրանք, Դ. հատորը լաթակազմ Բ. Գ. հատորները լաթակազմ, հատորը 1000 ֆրանք :

Դպրոցական երգարան, Հ. Գր. Հէպոյեան, միաձայն եւ երկձայն 10 երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ, Վիեննա, 1956, 400 ֆրանք :

Լուռ ցաւեր, Գր. Զօհրապ (պատմ.) նոր տպ. Պէյրութ 1956, 400 ֆրանք :

Հայոց Եկեղեցին, Մ. Արք. Օրմանեան (ֆրանսերէն), Պէյրութ 1954, 500 ֆր. :

Մեռնող գիւղին պատմութիւնը, Մկրտիչ Պարսամեան (Մանկութեան, պատանեկութեան եւ ուսանողական յուշեր, գրական դէմքեր), Փարիզ, 1956, 800ֆր.

Գծից դուրս, Լաս (պատմ.) Պէյրութ 1956, 400 ֆրանք :

Գարնանային, Վ. Շուշանեան (Սիրոյ հեզ նամակներ), Երեւան, 1956, 500 ֆր. :

Ժամանց եւ գրօս, կազմեց Կ. Գուշակ, մեծադիր 630 էջ, Պէյրութ 1956, 1400 ֆրանք :

Յուսաբեր, բացառիկ թիւ, նուիրուած Վահան Նաւասարդեանի յիշատակին, Գահիրէ 1957, մեծադիր 106 էջ, 300 ֆր. :

Թղթտարի ծախքը յանձնորդին կողմէ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 27 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7818 33ème ANNEE Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3629

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԸՆՏՐԱՆՔԻ ԱՌՋԵՒ

Վարչապետ Կի Մոլէ Ամերիկա այցելութիւնը տեղի կ'ունենայ այնպիսի պահու մը, երբ Ֆրանսայի դիրքը որոշ չափով տկարացած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ :

Ալճերիոյ խնդրէն վերջ, Եգիպտոսի հարցն ալ բաւական բարդ կացութիւն մը ստեղծած էր այս երկրին համար :

Բացի արաբական երկիրներէն՝ Ֆրանսայի դէմ ճակատ յարդարած էին աշխարհը կառավարող հակընդդէմ երկու մեծ ուժերը :

Անցեալ հոկտեմբերին տեսանք թէ ի՛նչպէս այս վերջինները ազդեցին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ, թոյլ չտալով որ անոնք աւելի առաջ տանին իրենց պատժական ձեռնարկը :

Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը ուզեցին հասկնել թէ՝ առանց իրենց մասնակցութեան կամ հաւանութեան՝ կարելի չէ ընել որեւէ շարժում, որ կրնայ վտանգի ենթարկել աշխարհի խաղաղութիւնը :

Երկուքն ալ կը ձգտէին տիրական դեր կատարել մասնաւորաբար Միջին ու Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Իրենց մրցակցութենէն առ՛ աւելոյն օգտուողն եղաւ Եգիպտոս :

Խորհրդային Միութիւնը պահ մը ուզեց գերակշիռ դիրք գրաւել եւ մասամբ յաջողեցաւ ալ :

Շեշտելով հրահրեց արաբական երկիրներու ատելութիւնը Ֆրանսայի դէմ :

Սակայն Մոսկուայի վարիչները չուշով տեսան թէ իրենց այդ քաղաքականութենէն ամէնէն աւելի շահողը պիտի ըլլային ո՛չ թէ իրենք, այլ Ամերիկան, որ կազմ ու պատրաստ կը սպասէր՝ գրաւելու համար Ֆրանսայի բաց ձգած տեղը :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վերջին տարիներուն Անգլիա նման քաղաքականութեան մը հետեւած էր Սուրիա-Լիբանանի մէջ :

Յուսացած էր՝ իբրեւ օրինաւոր ժառանգորդ՝ իր թաթը դնել հոգատարութեան ենթակայ այդ երկիրներուն վրայ :

Բայց հաշիւը սխալ դուրս եկաւ : Անգլիա ոչ միայն իր կարգին հեռացաւ Սուրիա-Լիբանանէն, այլ քանի մը տարի վերջ, 1948 Մայիս 15ին պարտաւորուեցաւ պարպել Պաղեստինը, որուն հոգատարն էր եղած ամբողջ երեսուն տարի :

Այսօր անգլիական ազդեցութենէն ո՛չ մէկ հետք մնացած է մօտաւոր արեւելքի մէջ :

Արաբական երկիրները շատ լաւ հասկցած են, որ Մոսկուայի ներկայ մարզանքները ո՛չ մէկ բարիք կրնան բերել իրենց :

Արբանեակ երկիրներու պատկերը շատ պերճախօս է : Իսկ Հունգարիոյ դէպքերը կոյրերու աչքերն անգամ բացին :

Ամերիկա օգտուեցաւ հոգեբանական բախտորոշ վայրկեանէ մը, հրապարակ նետելով «Այզընհաուըրի վարդապետութիւնը» :

Արաբները կը գտնուէին երկընտրանքի մ առջեւ,— Արեւելքի՞ն յարիլ թէ Արեւմուտքին :

Արեւելքը —Մոսկուա— իր ծառայութեանց փոխարէն պիտի ուզէր արբանեակ «Ժողովրդական հանրապետութիւն»ներ դարձնել իրենց երկիրները :

Արեւմուտքը — Ամերիկա — իր նիւթական աջակցութիւնը տալով հանդերձ, բացարձակապէս կ'երաշխաւորէր իրենց անկախութիւնն ու ազատութիւնը՝ ժողովրդավար վարչաձեւի տակ :

« Անհաշտ » նկատուած արաբ երկիրներն անգամ այժմ հաշտուած են ամերիկեան առաջարկին հետ, —շահաւոր ամէն տեսակէտով — ու արդէն Գահիրէի ժողովին օրակարգին մէջ անցուցած գայն :

Նոր խմորումներ մարմին կ'առնեն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր իրատես քաղաքէններ կ'ըմբռնեն թէ ո՞ւր է իրենց շահը :

Միացեալ Նահանգներն ալ հասկցան վերջապէս՝ որ Ֆրանսայի հակառակ դիրք բռնելով՝ Մոսկուայի հացին է որ իւղ կը քսէին :

Վարչապետին այցելութիւնը պիտի հարթէ բոլոր թիւրիմացութիւնները եւ Ֆրանսա պիտի վերագրաւէ իր արժանաւոր տեղը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻ ՄՈԼԷ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՀԱՍԱՒ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիւ Եորքի մէջ կարճ դադարէ մը վերջ, վարչապետ Կի Մոլէ եւ Արտաքին նախարարը առջի գիշեր հասան Ուաշինկթըն, օդակայանին մէջ դիմաւորուեցան փոխ նախագահ Նիքսընի, Տըլըսի եւ Մ. Նահանգներու սպայակոյտին պետին կողմէ :

Նիքսըն բարի գալուստ մաղթելով Ֆրանսացի հիւրերուն, ըսաւ.— « Ֆրանսայի վարչապետին այցելութիւնը կը զուգադիպի Լաֆայէթի ծննդեան 200ամեակին : Ճիշդ երկու դարէ ի վեր է, որ մեր երկու երկիրները բարեկամ եւ դաշնակից են իրարու» : ԿիՄոլէ, իր հերթին խօսք առնելով յայտարարեց.— «Առանց արդարութեան, խաղաղութիւնը ոճիր է. կարելի չէ ապրիլ այնպիսի աշխարհի մը մէջ, ուր, յանուն խաղաղութեան, թոյլ կը տրուի որ բռնատիրական վարչաձեւեր ստրկութեան մէջ պահեն անմեղ եւ օրինապահ ազգեր» : Ապա աւելցուց, «Ֆրանսա, որ մօտ երկու դարէ ի վեր Մ. Նահանգներու հաւատարիմ դաշնակիցն է եղած, պիտի շարունակէ նոյն ճամբով՝ ինչ որ ալ պատահի» :

Կի Մոլէ երէկ պիտի տեսակցէր նախագահ Այզընհաուըրի հետ : Խօսակցութեանց համար մասնաւոր ծրագիր մը կազմուած չէ թէեւ, բայց կը կարծուի որ, ի չորս օրուան բոլոր հրատապ հարցերուն, առաջին առթիւ տեսակէտներու փոխանակութիւն պիտի ունենան հետեւեալ հարցերուն շուրջ.— 1) Միջին Արեւելք. «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» որոշ կէտերը Ֆրանսայի համար մտահոգիչ են թէեւ, բայց Մ. Նահանգներու վարիչները մտադիր չեն այդ մասին խօսելու. միւս կողմէ, Ֆրանսա սկզբունքային հակառակութիւն չունի արաբական երկիրներու դէմ. ընդհակառակն, կը փափաքի որ այդ երկիրները յարգեն իրենց միջազգային յանձնառութիւններն ու մասնաւորաբար՝ Սուէզի մէջ նաւային երթեւեկի ազատութիւնը : Իսրայէլ ալ որոշ ապահովութիւններ պէտք է ստանայ իր ապագային վերաբերմամբ : 2) Ալժերիա. Կի Մոլէ որոշ ճշդումներ պիտի տայ Ֆրանսայի ծրագիրներուն մասին. առոր փոխարէն կարգ մը բացատրութիւններ պիտի պահանջէ փոխ նախագահ Նիքսընի Թունուզ եւ Մարոք կատարելիք ճամբորդութեան մասին : 3) Ատլանտեան Ուխտ. վարչապետը պիտի պնդէ այն տեսակէտին վրայ, որ Մ. Նահանգները իրենց բանակները պէտք չէ քաշեն Եւրոպայէն. ընդհակառակն՝ քանի որ Անգլիացիները իրենց բանակները կը հեռացնեն Գերմանիայէն, Ամերիկացիները նոր ուժեր պէտք է ղրկեն : 4) «Եւրաթոմ» եւ միացեալ շուկայ. Կի Մոլէ յաւելեալ բացատրութիւններ պիտի տայ այս երկու ծրագիրներուն մասին եւ պիտի խնդրէ Մ. Նահանգներու թէքնիք օժանդակութիւնը՝ մասնաւորաբար «Եւրաթոմ»ի համար : 5) Դրամական փոխառութիւն. վարչապետը նիւթական յատկացումներ պիտի չպահանջէ. պիտի խնդրէ միայն, որ Մ. Նահանգները հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ընեն Ֆրանսայի՝ ամերիկեան քարիւղ գնելու համար :

ՇԱՒԱՐՇԸ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

«Ի՞նչ կ'ընէք, կը քնանա՞ք, ո՞ւր է տան յանձնախումբը, ինչո՞ւ գլուխնիդ հոս ու հոն չէք զարներ օր առաջ տուն մը գտնելու համար, հազար անգամ ըսի ձեզի թէ այս ձեռնարկը ամէնէն կարեւորն է, եթէ կ'ուզէք սերունդ փրկել » :

Սովորական ժպիտը երեսին, այս կատակախառն յանդիմանութեամբ էր որ դիմաւորեց զիս օր մը՝ երբ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն ներս մտայ :

Պատասխանեցի թէ բոլոր փնտռտուքները իզուր անցան եւ մեր նպատակին յարմար շէնք մը տակաւին չկրցանք գտնել :

«Պարապ խօսք, եթէ լրջօրէն փնտռած ըլլայիք շատոնց է տուն մը գտած կ'ըլլայիք, Ռիւ Պլէօի նամակատան դիմաց ցուցատախտակ մը կախուած է շէնքի վաճառման համար, գացէք հետաքրքրուեցա՞ք ի՞նչ է ինչ չէ» :

—Ո՞ւր է, եկուր միասին երթանք նայինք : Գլխարկը առաւ եւ ընկերացաւ ինծի :

Իսկապէս առաջին ակնարկով միասնաբար նկատեցինք որ ծախու հանուած շէնքը յարմար էր, պէտք էր սակայն պայմաններուն ծանօթանալ :

Աչքերուն մէջ գոհունակութեան եւ ուրախութեան արտայայտութիւնը նշմարեցի երբ տան տիրոջ հասցէն կ'առնէի դրացուհիէն :

« Եթէ ժամանակ ունիս գնա անմիջապէս տես տան տէրը, տեղեկանալով այս ալ մեր ձեռքէն չերթայ, ինչպէս տարիներ առաջ անճրկեցանք եւ ձեռքէ փախցուցինք ռիւ Պօսիւէի տունը » :

Զինքը խմբագրատուն առաջնորդելէ յետոյ շարունակեցի ճամբաս տան տիրոջ մօտ, եւ այդ օրուընէ հիմնաւորուեցաւ Փարիզի Հայ Մշակոյթի ներկայ տա՛ն խնդիրը զոր կը պարտինք ընկեր Շաւարշին պըպտող աչքերուն :

Բազմաթիւ ամիսներու բանակցութիւններէ յետոյ, Տան յանձնախումբը լրացուց բոլոր ձեւակերպութիւնները եւ այսօր ծանօթ է բոլորին որ մշակոյթի տունը իրողութիւն մըն է :

Անհանգիստ էր սակայն Շաւարշը եւ սկսաւ նոր յանկերգ մը : «Ե՞րբ կը սկսիք նորոգութեանց, պէտք չէ տնտնալ, անպայման մէկ օր առաջ այս երիտասարդները գլուխնին դնելիք տեղ մը ունենան» :

Այսօր սկսած ենք նորոգութեանց, բայց աւա՜ղ դուն չկաս սիրելի Շաւարշ, դոցեցիր աչքերդ առ յաւէտ, եւ պիտի չտեսնես այնքան սրտիդ մօտիկ եղող Տունը՝ վերանորոգուած ;

Հեռացար մեզմէ անդարձ, բայց կը հաւատանք որ դուն հոգիով հոն պիտի ըլլաս միշտ, մեզի հետ եւ քու սիրած երիտասարդներուդ հետ : Քու շունչդ պիտի զգանք ամէն անգամ որ սրահէն մտնենք :

Իզուր չէ որ Տան յանձնախումբի անդամները եւ քու ընկերներդ քու անունդ տուին տան սրահին, անոնք վստահ են որ քու հոգիդ պիտի խայտայ ամէն անգամ որ հայ մշակոյթը իր լոյսերը ցոլացնէ հոն, եւ ամէն անգամ որ սիրած մայրենիքդ փառաբանուի :

Քու չի հասած փափաքիդ, գոհացում տալու եւ յիշատակդ յաւերժացնելու համար է որ հազիւ աչքերդ փակած, ծանօթ եւ անծանօթ ազգայիններ ամէն կողմէ կ'ըսեն՝ ներկայ, ինչպէս յաճախ կը պատգամէիր բեմերէն, ու կը փութացնեն իրենց նուէրները :

Անոնք բոլորը կ'արձագանգեն քու կոչիդ «պէտք չի տնտնալ, անպայման, եւ սա երիտասարդները իրենց գլուխը դնելիք տեղ մը ունենան», եւ որպէսզի... խաղաղ սրտով քնանաս յաւիտենականութեան մէջ :

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻ՞

ԿԱԶԱՆ ՅԱՆՁՆԵԼ ՄԱԿԻ ՈՒԺԵՐՈՒՆ

Առջի գիշեր Տըլըս եւ Ուաշինկթընի իսրայէլեան դեսպանը՝ Էպան, երեք ժամ տեւող խորհրդակցութիւն մը ունեցան իսրայէլեան թնճուկին ընդունելի ելք մը գտնելու համար : Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ թէ՛ Մ. Նահանգները եւ թէ՛ Իսրայէլ որոշ զիջումներ ըրին, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել :

Խօսակցութեանց արդիւնքին մասին որեւէ բացատրութիւն չի տրուեցաւ, կը կարծուի սակայն, թէ պիտի ջանան վերջնական եզրակացութիւն մը յանգիլ՝ ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն առաջ, որպէսզի տեղի չտրուի վիճաբանութեանց կամ առաւել կամ նուազ չափով անցանկալի քուէարկութեանց :

Կ'ըսուի թէ Պէն Կուրիոն իր վերջին նամակին մէջ յայտնած է, թէ կ'ընդունի Կազան փոխանցել ՄԱԿի ուժերուն, որոնք պիտի ստանձնեն այդ շրջանի զինուորական ապահովութիւնն ու քաղաքային վարչութիւնը :

Մինչեւ որ այս ծրագիրները ձեւ ու մարմին ստանան, Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը, Քապոթ Լոճ խնդրեց որ Իսրայէլի հարցին քննութիւնը անգամ մը եւս յետաձգուի :

× Իսրայէլի Քնեսէթը (Երեսփ. Ժողով) 29ի դէմ 72 ձայնով վստահութեան քուէ տուաւ Պէն Կուրիոնի : Այս վերջինը, քուէարկութենէն անմիջապէս առաջ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրած էր, յայտնելով որ Իսրայէլ իրաւունք չունի բոլոր զօրքերը զոհելու՝ փոխադարձ համաձայնութեան մը յանգելու համար : Ըսած էր նոյնպէս, որ անպատեհութիւն մը չկայ Կազան ՄԱԿի ուժերուն հովանաւորութեան տակ դնելուն մէջ :

× Անգլիոյ վարչապետը յայտարարեց որ «Իսրայէլ պէտք է պարպէ Կազայի ու Աքապայի շրջանները, բայց բացարձակապէս հակառակ ենք Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու կիրարկման » :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք մահը՝ Գ. Գրիգոր Թէլալեանի (Քրիմիթէլ) որ վերջերս պատսպարուած էր Մոնմորանսի հանգստեան տան մէջ :

Բնիկ Կիլիկեցի, ծնած էր Սիս, 1883ին :

Իր երկրորդական ուսումը ստացած էր Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը (1901), իսկ Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանը աւարտած էր 1915ին : Փարիզ հաստատուելով կը գրաղէր իրաւաբանական խորհրդատուի եւ դատական խնդիրներով : Կ'աշխատակցէր թերթերու եւ ունէր ֆրանսերէն եւ հայերէն կարգ մը աշխատութիւններ, թատրոն, բանաստեղծութիւն եւայլն, (ինչպէս Վլատիմիր բար լէ Բէվ, ա լ'Օմպրը տը լա Սիվիլիզասիոն, Ուրուականներ, Հեթում Ա. եւն.) :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, ժամը 15.30ին Էփինէի Սէն-Մեդար եկեղեցին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Էփինէի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ չորս պետութեանց վարիչներուն առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր. Իպն Սէուտ, Նասր, Հիւսէյն Թագաւոր եւ Նախագահ Քուաթլի գոնփակ նիստ մը ունեցան, որուն մասին որեւէ պաշտօնական յայտարարութիւն չեղաւ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ մեծ տօնավաճառ մը պիտի կազմակերպէ Գահիրէի մէջ՝ Մարտ 14էն Ապրիլ 3 :

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

Մեր պարտքն է, նուիրական պարտքը, յիշել մեր գրականութիւնը, խօսիլ անոր մասին:

Գիտենք թէ արժանի է ան լայնօրէն ներկայացուելու, սակայն ընդհանուր տեսութեան մը մէջ բաժին մը, էջ մը միայն կրնայ գրաւել ան:

Ընդհանուր պատկեր մը տալու համար, ըսենք թէ անցնող տարուան ընթացքին, ինչպէս վերջին քանի մը տարիներուն, հայ գրականութիւնը ոչ միայն շարունակուեցաւ, այլեւ կրնանք ըսել, հարստացաւ մէկէ աւելի ուշագրաւ հրատարակութիւններով:

Ուրախալի է, որ օրաթերթերու եւ ամսագրերուն հետ, հայ գիրքն ալ կը զգացնէ իր ներկայութիւնը, երբեմն նոյնիսկ զարմանքի զգացումներ արթնցնելով: Հայ գրողները ոչ միայն թերթերու եւ պարբերական հրատարակութիւններու կ՚աշխատակցին, այլեւ գիրքեր ալ կը հրատարակեն, վառ պահելով այսպէս հայ գրականութեան պլպլուն կանթեղը, Լուսաւորչական կանթեղը, որ արտասահմանի հայութեան երազներովը, անոր հոգիովն ու տագնապներովը, յոյսերովն յուսախաբութիւններովը կը մնայ վառ. երբեմն ուրախութեան, յաճախ վշտի ու արցունքի կաթիլներովը ...

Առհասարակ, կայ այն տխուր տպաւորութիւնը, ըսենք համոզումը՝ թէ Սփիւռքի հայութեան գրական-մշակութային կեանքը դատապարտուած է մահուան, ինչպէս Սփիւռքի հայութիւնը ինքը: Ցոռետեսներ, որոնք աւելի հիւանդ են հոգիով, քան իրատես եւ կը տառապին հաւատքի պակասէն, վճիռը արձակած են ու կ՚արձակեն միշտ իրենք իրենց, ամէն բան մութ տեսնելով. ամէն բան գերեզմանային:

Այդ կարծիքէն չենք մենք. կը ժխտենք նման տեսութիւն մը, թէ իբրեւ մտքի մարզանք եւ թէ իբրեւ պատմական նախատեսութիւն:

Ջենք փակած մեր աչքերը. կը տեսնենք իրականութիւնը, որ սրտապնդիչ չէ. գիտակ ենք դժուարութիւններուն, որոնցմով հրջապատուած ենք օտար հորիզոններու տակ: Ծանօթ ենք նաեւ այն անհաւասար, մահացու պայքարին, զոր կը մղենք, պահելու համար մեր լեզուն, գրական ու մշակութային արժէքները, օտար փարթամ կեանքին ու լուսաշնցուղ գրականութեանց կամ մշակոյթի հզօր շարժումներուն քովն ի վեր:

Զունինք պատրանքներ, ոչ ալ յաւակնութիւններ:

Գիտենք թէ ապարանքներու մէջ չապրիր հայ գրականութիւնը. եւ չի կրնար ապրիլ. շքեղ պալատներ ու հաստատութիւններ չունինք: Ոչ ալ անակնկալ թըռիչքներու կը սպասենք: Փոքր ժողովուրդ ենք, մեր դարաւոր հայրենիքին հողերէն հեռու. դժբախտ ու արիւնոտ յուշերով:

Զունինք ոչ միայն պետութիւն, այլեւ պարզ հոգածու մարմին մը, կազմակերպութիւններ՝ որոնք հսկէին մեր մտաւոր-հոգեկան կեանքին վրայ ...

Կրակ մը եղա՞ծ է միայն ու միայն հայ գրականութեան զարգացման համար ... առ ի քաջալերութիւն, ինչպէս կ՚ըսուի: Եկեղեցի ու դպրոց, եւ անոնց հովանիին տակ, քչիկ մըն ալ գրականութիւն ու այսպէս կոչուած մշակոյթ ... ու այսչափ:

Սակայն, այս բոլորը պատճառներ չեն, որ մութ զգացումներով համակուինք եւ ամէն բան մոխիր դարձնենք ու հովին տանք, տանիքներուն վրայէն:

Կեանքը, առհասարակ, միայն պալատներուն մէջ չէ որ կը ծաղկի. կը ծաղկի՝ տուներու, խրճիթներու, հիւղակներու մէջ: Գունագեղ, փարթամ ծաղիկները միայն յարդարուած ու խնամուած պարտէզներու կամ ծաղկատաններու մէջ չէ որ կը ծլարձակին, այլեւ շատ համեստ ածուներու մէջ ալ. կան նոյնիսկ ուրիշներ, որոնք բախտին ձգուած են. հովերուն ու անձրեւներուն, ցուրտերուն ու տաքերուն, բայց կ՚աճին նորէն. ծաղկի մը յատուկ բոլոր գեղեցկութիւններով, եթէ նոյն իսկ վայրի կամ լեռնային կոչուին անոնք:

Մեր գրականութիւնը այս կարգէն է. գրեթէ այս տեսակէն: Խոնարհ, բայց ոչ տխեղծ, ոչ անգոյն կամ առանց բուրմունքի:

Կրնանք ըսել, թէ միշտ ալ այսպէս եղած է հայ գրականութիւնը. հեռու բուն իսկ հայրենիքէն, օտարութեան մէջ. սահմանի երկու կողմերն ալ.— Իզմիր կամ Պոլիս, Մոսկուա կամ Թիֆլիս. կամ վանքերու մէջ, Էջմիածին, Վենետիկ, Վիէննա, Երուսաղէմ ...

***

Դժուարին պայմաններու մէջ կը զարգանայ Սփիւռքի հայ գրականութիւնը, ինչպէս դժուարին պայմաններու մէջ կ՚ապրի հայ ժողովուրդը: Ասոր համար հա՞րկ է ողբալ եւ յուսահատութեան մատնուիլ. այսինքն՝ տկարանալ ամէն կերպով. հոգիով ու մարմնով:

Գրականութիւնը արտայայտութիւնն է ժողովուրդի մը ապրած կեանքին. անոր երազներուն ու ձգտումներուն. տագնապներուն, պայքարներուն:

Մեր գրականութիւնը կոչուած է նոյնը ըլլալու, արձագանգելով հայ ժողովուրդի հոգեկան ալեկոծումներուն:

Շատ պիտի ուզէինք, որ դարերու մեր երազը իրականանար. մեր ժողովուրդը ապրէր իր հայրերու հողին վրայ, գրականութիւնն ալ միասին: Ճակատագիրը զլացած է այդ երանութիւնը: Կը պայքարինք ազգովին՝ այդ երազին իրականացման համար: Սակայն, մեր գրականութիւնը հակառակ իր պանդուխտ կեանքին, նորէն ծաղկած է: Ուր որ հայութիւն եղած է, ունեցած է իր գիրն ու լեզուն, դպրոցն ու թերթը, գիրքն ու եկեղեցին: Ունեցած է իր գրականութիւնը: Հայը աշխատած է օտար միջավայրը հայացնել, ազգային մթնոլորտ ստեղծել, ինչպէս ըրած էր Պոլսոյ եւ Թիֆլիսի մէջ, ստեղծելով ազգային ու հարազատ գրականութիւն ու մշակոյթ: Գաւառը, որ հայրենի հողն է, անշուշտ, իր շունչով եւ նոր տարրերով, նպաստած է, սակայն աւելի հեռուն չէ կրցած երթալ:

Այսօր, կոչուած ենք նոյնը ընելու, ինչ որ ըրած են դարերով՝ մեր հայրերը: Ուր որ կ՚ապրինք, մեր հոգեկան ու իմացական կանթեղը միասին պիտի տանինք, մութ ճամբաները լոյս պահելու համար:

Եւրոպա, Միջին Արեւելք, զոյգ Ամերիկաները.— մեր ժողովուրդը ցրուած է այս երկիրներուն մէջ, սակայն կը պահենք ու պիտի պահենք մեր ազգային ու հոգեկան միութիւնը. ինչպէս լեզու ու եկեղեցի ունինք, պիտի ունենանք նաեւ մեր գրականութիւնը: Մեր հին գաղութներուն ճակատագի՞րը, բայց ինչու չմտածել նաեւ հին Ջարդերու մասին, հայրենի հողերուն վրայ ...

Հայը ապրած է, հայ գրականութիւնը ծաղկած, հակառակ բոլոր ժամանակներու յոռետեսներուն, անոնց ողբերուն ու մութ ակնոցներուն: Նախատեսութիւններուն:

Բացէք հին թերթերը, վաթսունամեակ մը առաջ, եւ պիտի տեսնէք նոյն զանգատները եւ ողբագին հառաչանքները. խօսեցէք հին սերունդին մնացորդներու հետ եւ անոնք պիտի ըսեն ձեզի՝ թէ յիսնամեակ մը առաջ ինչ կը մտածէին նոր սերունդին եւ մեր գաղութին ճակատագրին մասին:

Գրականութիւնը անբացատրելի բան մըն է. հոգիներու երգ մը, որ կը լուռի յաճախ. նոյնիսկ լացի ու տագնապի պահերուն: Երբեմն՝ վեր իրականութենէն:

Միայն միջավայրը, միայն հողը, միայն ընկերային պայմանները չեն որ կը վճռեն անոր ծնունդն ու զարգացումը:

Ժողովուրդ մը ապրեցնող ներքին, անչափելի ուժեր կան, որոնք ծնունդ կու տան նաեւ գրականութեան ու կ՚ապրեցնեն զայն:

Նոյն իսկ փոքրամասնութիւնները կըրնան վառ պահել կրակը: Հանճարեղ գրող մը կրնայ շարժում ստեղծել ու ոտքի պահել գրականութիւն մը. Րաֆֆին ամբողջ սերունդ մը ոգեւորեց եւ սերունդներ կ՚ապրեցնէ իր գրականութեամբ, յեղափոխելով հայ ժողովուրդի միտքն ու հոգին. յեղաշրջելով անոր պատմութիւնը:

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ԹՈՒՂԹՆ ՈՒ ԻՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

●

Անուրանալի է թուղթին կենսական անհրաժեշտութիւնը արդի քաղաքակրթութեան մէջ: Թուղթը հասած է իր փառքի գագաթնակէտին: Ան քաղաքակրթութեան թոքն է ու սիրտը: Աչք մը նետեցէք բոլոր տեսակի հրատարակութեանց վրայ, դպրոցական գիրքերէն սկսեալ մինչեւ թերթերն ու պատերուն վրայ փակցուած առեւտրական ծանուցումներն ու փրոփականտի ազդերը, հաստատելու համար թուղթին անսահման տիրապետութիւնը: Թուղթին սպառման յարաճուն վերելքը կատարեալ տագնապ մը ստեղծած է ու մըտահոգութեան մատնած շատ մը երկիրներ:

Մարդիկ քրիստոսէ դարեր առաջ ալ ջանացած են իրենց մտածումները եւ իրենց գործունէութեան զանազան դրուագները արձանագրել իբրեւ յիշատակարան՝ յետագայ սերունդներու համար:

Վէմերու վրայ կատարուած քանդակներէն ետք թրծուած հողէ տախտակները ծառայած են նոյն նպատակին: Ապա մարդիկ սկսած են գրել արմաւենիի տերեւներու եւ ծառերու կեղեւներուն վրայ:

Եգիպտացիք գործածած են պապիրոսը, որ նոյնանուն բոյսին երկար ցօղունին բազմաթերթ կեղեւէն եղած թերթեր էին զորս մայրի իւղով կ՚օծէին փտութեան դէմ պահպանելու համար: Նեղոսի ափերուն վրայ տարածուած էր այս եղէգը որ երկուքէն չորս մեթր բարձրութիւն ունէր ու կը գործածուէր նաեւ կողովագործութեան մէջ: Պապիրոսը այժմ ի սպառ անհետացած է այդ շրջաններէն: Հռոմայեցիք եւս Եգիպտոսը նուաճելէ ետք սկսան գործածել պապիրոսը, որմէ կը ծագին նաեւ ֆրանսերէնէ կամ անգլերէն փափիէ, փէյփըր բառերը:

Քրիստոսի թուականէն քիչ առաջ տարածուեցաւ մագաղաթի գործածութիւնը: Մագաղաթը կը պատրաստուէր այծի կամ ոչխարի մորթէն: Բուսաթելերէ կամ աւելի ճիշդ է ըսել խորշանիւթէ (սէլիւլոզ) թուղթ ստանալու միտքը յղացած ու զայն իրականացուցած են Չինացիք, Քրիստոսի 105 թուականին: Անոնք իբրեւ նախանիւթ գործածած են թթենին, հնդկեղէգը, եւ այլ բոյսեր: Թուղթի ճարտարարուեստը Չինաստանէն անցած է Թուրքեստան՝ Սըմըրղանտ, Լենկթիմուրի հայրենիքը: Ապա, Պաղտատ եւ Արաբներուն միջոցաւ հիւսիսային Ափրիկէ, Սպանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Հոլանտա եւ այլ երկիրներ:

Թուղթին ճարտարարուեստը արդի կատարելագործեալ վիճակէն առաջ անցած է քանի մը հանգրուաններէ: Նախապէս Եւրոպայի մէջ թուղթը կը պատրաստուէր հիւսուածեղէններու թելերէն, այսինքն՝ քուրջերէն, որոնց երկար թելերը աւելի յարմար էին աշխատանքի:

Այժմ, թուղթը կը ստացուի մեծ մասամբ բէտինային ծառերու փայտի խորշանիւթէն: Անշուշտ կարելի չէ այստեղ մանրամասնութիւններ տալ խորշանիւթը փայտէն անջատելու եղանակի մասին: Համառօտակի ըսենք որ փայտը մեքենական միջոցներով մանր մասերու կը վերածուի, յետոյ կ՚ենթարկուի քիմիական

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Երկու-երեք անգամ ճամբորդ ունեցանք, որոշ յանձնարարութիւններով: Գացին, բայց մեր սպասած պատասխանը չեկաւ:

Վերջին պահուն երկու անուղղակի նամակներ, եւ անուն մը,— Վլատիմիր, բարապան Պոլսոյ պուլկարական հիւպատոսարանի:

Նամակագիրը ծանօթ էր ոչ միայն իր ձեռագրով, այլ եւ անձնապէս:

Մոռցայ յիշել թէ այդ միջոցին ես վերջնապէս թաքստոց մտած էի, ընկերներու որոշումով:

Վարդավառի կիրակին (1915 Յունիս), երբ դուրս եկած էի, խումբ մը նոր ձերբակալութիւններ կատարելով իմ յանձնումս պահանջած էին քանիչորս ժամէն: Լուսանկարս ալ փնտռած, սակայն չգտնելով, ուրիշ մը յարմարցուցեր եւ բաժներ էին ոստիկաններուն: (Կարծեմ թէոդիկի տարեցոյցէն):

Այդ օրը շարք մը մտաւորականներ եւս կալանաւորելով, քշած էին դէպի Գոնիա, աքսորական կարաւաններուն խառնելու եւ ոչնչացնելու համար: Ասոնց մէկ մասը ողջ մնացին «սէվգիյաթ»էն խուսափելով, իսկ ուրիշներ անհետացան:

Հեռուէն եւ մօտէն ոչ մէկը գիտէր թաքստոցս, բացի երկու ընկերներէ եւ երկու արի աղջիկներէ, որոնք մեր սուրհանդակներն էին (մէկը ողբացեալ Օր. Մառի Քիւրքճեանը, որուն մասին պիտի խօսիմ դեռ, միւսը Օր. Աննա Քէօշկէրեան որ Կովկաս գնաց Կ. Խաչի մէջ ծառայելու համար եւ մեռաւ բծաւոր ժանտատենդէ):

Այդ միջոցին հազարներով կը հաշուէին այն աքսորական երիտասարդները, որոնք թաքստոց մտած էին զինուորական եւ քաղաքական պատճառներով:

Անգամ մը ազդարարուեցաւ թէ բոլոր թաղերն ու փողոցները պիտի պաշարուէին (եաղմա-փաչա), փախստականները ձերբակալելու համար:

Հարկ եղաւ գիշերանց փոխել թաքստոցս, եւ երթալ ուրիշ թաղ մը, Ցոյնի մը տան վերնայարկը:

Կարելի չէր աւելի անապահով տեղ մը գտնել: Ժամագրավայր: Զորրորդ յարկի սենեակ մը, բակին վրայ:

Սանդուղէն ելլողը կրնար դուռը բանալ եւ ներս մտնել, իսկ փախչելու համար հարեւան տանիքները շատ հեռու էին: Պատուհան նետուէիր՝ գլխիվար կ՚իյնայիր բակը, ջարդուփշուր:

Կը շարունակէինք աշխատիլ, բայց մըտահոգ. բնազդաբար կը զգայի թէ փորձանք մը պիտի պատահի եւ ծուղակը պիտի իյնանք:

Հազիւ երկու օր կեցած, նորէն փոխադրուեցայ հին թաքստոցս, թէեւ կանխիկ վճարած էինք մէկ ամսուան վարձքը:

Երրորդ օրը համոզուեցանք որ ածան ազատեր եմ:

Մեր վարձած սենեակին տակի յարկը, որուն վարձակալով շատ հետաքրքրուած էինք, եւ որ պատահաբար կ՚երեւար, կը բնակէր ոստիկանութեան գաղտնի զօրծակալ մը, որ հեռանալէս վերջը բացագանչեր է:

— Թռչունը փախցուցինք: Մե՜ղք... պաշտօնի եւ աստիճանի բարձրացում պիտի ունենայի ...

Թաքստոցէս զատ թաքստոց մը եւս ունէի, իսկ գլուխութիւնը այնքան խիստ էր որ, մինչեւ անգամ պատուհանէն երեւալու իրաւունք չունէի: Անունս ալ՝ Գրիգոր:

★

Սոֆիայի լռութիւնը խորապէս վրդովիչ էր մանաւանդ անոր համար որ, ելքի մը կը սպասէինք յուսահատօրէն:

Կտրուած արտաքին աշխարհէն, անտեղեակ՝ պատերազմի ընթացքէն, չղաձիգ՝ արհաւիրքի, անճիտման, նորանոր փոթորիկներու մղձաւանջին տակ, լարուած՝ ինքնապաշտպանութեան գերագոյն տենդով մը, — ելք մը, յոյս մը, լոյս մը ...

Առիթով մը գրեր էին թէ Կովկասէն լիազօր մը պիտի գայ Սոֆիա: Նոյն իսկ Ռոստոմի անունը տուեր էին:

Մինչեւ վերջն ալ ոչ մէկ լուր: (Զինադադարին, Երեւանի մէջ պատմեցին թէ երկու հոգի նշանակուած էին, բայց չէին կրցած անցնիլ զինուորական շղթան — Ռուսաստան — Ռումանիա — Պուլկարիա):

Մինչ այս մինչ այն, առտու մը ձերբակալուեցաւ Սամուէլը (Դարբինեան), ատրճանակով մը: Երկար հարցաքննութիւններէ վերջ, ուրիշ բան չգտնելով, փոխադրեցին պատերազմական ատեան, բաւական ատեն պահեցին եւ վերջապէս արձակեցին, խիստ հսկողութեան տակ առնելով զինքը եւ նշանածը (Սօնա):

Տարակոյս չկայ թէ կ՚ուզէին երեւան հանել իր կապերը, բայց չյաջողեցան:

Ատեն մը վերջը (1915 Հոկտ. 25) ձերբակալեցին Գր. Մէրճան, բոլորովին պատահաբար, զինուորական փախստական մը փնտռած ատեն:

Գրիգոր պուլկարահպատակ էր եւ սահուն պուլկարերէն գիտնալով, մինչեւ վերջն ալ Պուլկար ձեւացաւ եւ ի վերջոյ փոխադրուեցաւ Պուլկարիա (1916 Յունուար 30):

Իր բանտարկութեան միջոցին, կը պահէինք մեր յարաբերութիւնները: Երբ իմացանք իր արտաքսման լուրը, կարգ մը «փառօլաներ» փոխանակեցինք, Սոֆիայէն թղթակցելու համար:

(Շար. 6)

նիւթերու աղդեցութեան, որոնց դերն է խորշանիւթը անջատել լինելէն։

Այս վերջինը փայտին թելերը ի-բար շաղկապող բնական խէժն է որ անյարմար է թուղթի պատրաստու-թեան։ Ստացուած խորշանիւթը փայտին խմորն է որ թուղթի կը վերածուի անոր բաղկացուցիչ թելերու իրար վրայ բար-դումով։ Աւելի պարզ խօսելով, այդ խմո-րը գլաններու ընդմէջէն անցնելով ու ճըն-շումի ենթարկուելով կը վերածուի ան-վերջանալի երկարութեամբ թերթի։

Թուղթի խմորին մէջ կը խառնեն նաեւ հանքային թէ այլ նիւթեր, թուղթին տա-լու համար գոյն, ողորկութիւն, անթա-փանցութիւն, տոկունութիւն եւ այլ յատ-կութիւններ, համաձայն գործածութեան պահանջին։

Թուղթի պատրաստութեան համար, բա-ցի բեւեռնային փայտէն ստացուած խոր-շանիւթէն, կ'օգտագործուին նաեւ հին թուղթեր, քուրջեր, տերեւաւոր ծառերէ ստացուած փայտի խմոր, յարդ՝ խաւա-քարտներու պատրաստութեան համար, ալֆա՝ ընտիր թուղթերու յատուկ, չոր-ցած տերեւներ, եղէգներ, սէզեր ու այլ բոյսեր։

Պէտք է նկատի ունենալ որ միայն մա-մուլը հսկայական սպառում ունի թուղ-թի։ Իւրաքանչիւր Ֆրանսացի ամիսը կը սպառէ մէկ քիլօ լրագրական թուղթ։ Իսկ Ամերիկացին՝ միշտ անյաղ, կը սպա-ռէ երեք քիլօ։ Ամերիկայի մէջ թուղթը կը գործածուի նաեւ սեղանի սպասներու պատրաստութեան։ Իսկ տուփերու եւ թուղթէ ծրարներու գործածութիւնը կը սպառէ թուղթի կարեւոր քանակութիւն մը։

Թուղթի համաշխարհային սպառումը դարուս սկիզբէն ի վեր տարեկան տասը միլիոն թոնէն բարձրացած է յիսուն մի-լիոն թոնի։ Ֆրանսա տարեկան կը սպառէ մէկ միլիոն 800 հազար թոն, որուն պատ-րաստութեան համար թուղթի գործարան-ները գործածած են 450 հազար թոն փայ-տի մեքենական եւ կէս-քիմիական խը-մոր, 750 հազար քիմիական խմոր, 500 հազար թոն հին թուղթեր եւ յիսուն հա-զար թոն քուրջեր։ Սակայն այս նախա-նիւթերուն գրեթէ կէս քանակը կը ներած-ուի ուրիշ երկիրներէ։ Միայն 700 հա-զար թոն թուղթի խմոր պատրաստելու համար պէտք եղած է երկու միլիոն 600 հազար սթէռ փայտ (սթէռը փայտի չափ մըն է որ կը հաւասարի մէկ խորանարդ մեթրի) որուն մեկ միլիոնը ներածուած է։

Թուղթի սպառման յաւելումին հակա-ռակ, փայտի համաշխարհային արտա-դրութիւնը հետզհետէ կը նուազի։ Եւրո-պական հիւսիսային երկիրներու անտառ-ները անհամեմատօրէն կը մերկանան ու նոր տնկուած անտառներ նոր արտադրու-թեամբ չեն հասնիր։ Իսկ քանի հեռանանք ծովեզրէն, անտառներուն ծառերը կը ցանցառին ու ծառամշակութիւնը եւս կը դժուարանայ։ Սկանտինաւեան երկիրները որ փայտի համաշխարհային արտադրու-թեան 33 առ հարիւրը կը հայթայթէին, այժմ կուտան 17 առ հարիւրը։ Շուէտը նախապէս արտադրող երկիր, այժմ իր կարգին փայտ կը ներածէ Ֆինլանտայէն, միակ երկիրը Եւրոպայի, ուր տակաւին ընդարձակ անտառներ կան։

Փորձուած է որ միայն բեւեռնային ծա-ռերն են որ լաւագոյն փայտի խմորը կը հայթայթեն (եղեւին, չոճի, մայրի եւն.)։ Իսկ «տերեւոտ» ծառերը (հաճարին, բարտին, կաղամախին, թանթրուէ՛ին, նշդարին եւն.) անյարմար են թուղթի պատրաստութեան։ Առոնցմէ իւրաքան-չիւրը կը պահանջէ պատրաստութեան յա-տուկ եղանակ եւ ստացուած թուղթին ո-րակն ալ անգոհացուցիչ է իրենց խորշա-նիւթի թելերուն կարճութեան պատճա-ռաւ։ Եւ սակայն թուղթի տագնապին առ-ջեւ ամէն երկիր կ'աշխատի ելք մը գտնել։ Ֆրանսան օրինակ կը ջանայ օգտագործել հասարակածային բոյսեր ու մանաւանդ պապիւրոսը որ առատօրէն կ'աճի հասա-րակածային գետերու ափին։ Նոյնպէս գնուած են ընդարձակ հողեր Մարոքի մէջ էֆքալիփթիւսի մշակութեան համար։ Այս ծառը դիւրաւ կ'աճի նոյն իսկ անապատ-ներու եզերքները։

Այս բոլոր թուղթի «Էրզած»ները եթէ նոյնիսկ կարելի չըլլայ օգտագործել իր-րեւ լրագրական թուղթ, գէթ կարող են գործածուիլ այլ պահանջներու մէջ։ Բա-րեբախտաբար կերպընկալ նիւթերն ալ հետզհետէ կուգան թուղթին օգնութեան ու անոր կը փոխարինեն ծրարներու գոր-ծածութեան մէջ։ Անշուշտ աշխարհի ան-տառներուն փայտը անսպառ է սակայն ինչպէս տեսանք, բացի բեւեռնային ծառե-րէն մնացեալներուն չհագործումը դըժ-ուար է։

Ինչպէս ամէն տագնապ, թուղթի տագ-նապն ալ վաղ թէ ուշ պիտի հարթուի, շնորհիւ մարդոց ձեռներէցութեան։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ԽՄԲ. — Ստացանք վալանսի Ազգ Մի-ութեան եւ հոգաբարձութեան ընդհ. ժո-ղովին զեկուցումը, որուն գլխաւոր մա-սերը կուտանք ստորեւ։

Փետրուար վեցին տեղի ունեցաւ Հայ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձութեան ընդհ. ժողովը։ Միութեան ատենապետը, Պ. Մ. Ճերանեան բացաւ ժողովը եւ խօս-քը տուաւ ատենադպիր Պ. Լեւոն Տէր Սարգիսեանի, որ կարդաց վարչութեան տեղեկատուութիւնը։ Այս վարչութիւնը չորս տարիէ ի վեր (երկու շրջան) կը վա-րէ միութեան գործերը։ Առաջին շրջանի վերջաւորութեան ատենապետ Պ. Յ. Ան-տոնեան հրաժարեցաւ անձնական պատ-ճառներով. իրեն փոխարինեց Պ. Մ. Ճե-րանեան։

Վարչութիւնը, որպէս գաղութի վերին մարմին, սերտ յարաբերութիւններ պա-հեց պետական եւ քաղաքային պաշտօնա-կան մարմիններու եւ գաղթականաց դրա-ւենեակին հետ։ Վերջին մարմնէն կա-տարուած դիմումին վրայ, Միութիւնը 20 հազար ֆրանք տրամադրեց հունգարացի գաղթականներու օգնութեան վարչու-թեան։

Ներքին ճակատին վրայ, վարչութիւնը եկեղեցին օժտեց կեդրոնական ջեռուց-մամբ՝ շնորհիւ Պ. Ռուբէն Տալքիփէ-եանի առատաձեռնութեան։

Վարչութիւնը ամէն տարի կազմակեր-պեց Ապրիլեան Եղեռնի սգահանդէսը, մասնակցեցաւ 1918ի Զինադադարին ու 1945ի Ազատագրման՝ առթիւ կազմակեր-պուած հանդիսութեանց ու տողանցքնե-րուն, կազմակերպեց թատերական երկու ներկայացումներ՝ Պ. Գրիգոր Վահանի մասնակցութեամբ։ Ներկայացումներէն գոյացած հասոյթը յատկացուեցաւ Աղ-քատախնամին՝ քաղաքիս եւ շրջանի կա-րօտեալներուն բաժնուելու համար։

Վարչութիւնը մօտէն հրաւիրեց դպրո-ցով, զոր օժտեց նոր կարասիներով։ Դա-ընթացքները շարունակուեցան կանոնա-ւորապէս՝ շնորհիւ ուսուցիչ Պ. Մ. Ժա-մագործեանի ջանքերուն։ Դպրոցին տա-րեկան հանդէսները արժանացան ծնողնե-րու եւ ժողովուրդին ջերմ գնահատու-թեան։

Այս բոլորէն զատ վարչութիւն ունի նաեւ Դատական Մարմին մը, որ կը զբա-ղի գաղութին մէջ գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութիւնները կարգադրելու գործով։

Աղքատախնամը, Վալանսի մէջ կազ-մուած է Ազգ. Միութեան վարչական ան-դամներէն եւ անխտիր կ'օգնէ գաղութին կարօտեալներուն, հիւանդներուն եւ ծե-րերուն՝ իր կարելիութեանց սահմաննե-րուն մէջ։

Ապագայի ծրագիրներէն ամէնէն կարե-ւորը Ազգային տան մը կամ սրահի մը շի-նութեան հարցն է։

Բարոյական տեղեկատուութենէն վերջ կարդացուեցաւ նիւթական տեղեկագիրը, ըստ որուն Ազգ. Միութիւնը ունեցած է 1.272.207 ֆրանքի մուտք, 1.105.591 ֆրանքի ելք. պատրաստ գումար՝ 166.616 ֆրանք։

Ապա ընտրուեցաւ հաշուեքննիչ յանձ-նախումբ մը։ Իսկ նկատի առնելով որ նոր վարչութեան ընտրութեան համար ընդհ. քուէարկութիւն ընելը անկարելի է, ներ-կաները ընտրեցին եօթը հոգիէ բաղկա-ցած ընտրող մարմին մը, որ մինչեւ մէկ ամիս պէտք է նշանակէ նոր վարչութիւն ը։ Ընտրող մարմնին անդամներն են՝

Պ. Պ. Սինաբեան, Անտոնեան, Քիրէճ-եան, Կարապետեան, Ժամագործեան, Կօշկակարեան եւ Ադամեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

★

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ մահուան 85ամ-եակին առթիւ Երեւանի պետական գրա-դարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր կարելի է տեսնել բանաստեղծին «Տաղեր», «Ընտիր քերթուածներ» գրքոյկ-ները, Վիէննա լոյս տեսած «Պետրոս Դուրեան» քննադատական - վերլուծական աշխատութիւնը եւ այլ նիւթեր, որոնք այցելուն կը ծանօթացնեն Դուրեանի կարճատեւ, բայց բեղնաւոր կեանքին։

ՆԿԱՐԻՉ Ռաֆայէլ Շիշմանեանի ի պա-տիւ մեծարանքի երեկոյ մը կազմակեր-պուած է Երեւանի մէջ։ Ռ. Շիշմանեան նախապէս կ'ապրէր Փարիզ, ուր ստեղծա-գործած է մօտ 35 տարի եւ եղած է Փա-րիզի հայկական ազատ արուեստներու միութեան հիմնադիր անդամներէն մէկը՝ մինչեւ իր Հայաստան մեկնումը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ոճով փորագրուած մետաղ-եայ ծաղկամաններ, գինիի եւ օղիի գա-ւաթներ, շաքարամաններ, ծխախոտի եւ դարդերու տուփեր, ինչպէս նաեւ հայկա-կան գորգեր պիտի ցուցադրուին Լայփ-ցիկի տօնավաճառին մէջ, որ տեղի պի-տի ունենայ Մարտին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գիտութիւններու Ակադե-միայի թանգարանը վերջերս ճոխացած է հետեւեալ առարկաներով.— 1) Պետրոս Ադամեանի անձնական գրադարանին գրքե-րէն մէկը՝ «Համլէթ»ը, 1876ի տպագրու-թիւն (ռուսերէն)։ Գրքին սկիզբը փակ-ցուած է Համլէթի դերին ֆրանսերէնը՝ Ադամեանի ձեռագրով։ Ուսումնասիրու-թենէն կը յայտնուի որ Պետրոս Ադամեան ռուսական խումբերուն հետ Համլէթի դե-րը խաղցեր է ֆրանսերէն լեզուով։ 2) Տիգրան Չուխաճեանի «Քէօսէ Քէօհեայ» օփերային ձեռագիր նօթագրութիւնը։

ԱՇՏԱՐԱԿԻ շրջանին մէջ բազմավաս-տակ մայրերը ստացած են 1700 րուբլիի պարգեւ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ֆրանսական երգի «Օսքար»ը այս տարի շահեցան Շարլ Ազնաւուր եւ Ժագլին Ֆրանսուա։ Մրցումը կազմակերպուած էր ֆրանսական պարբերաթերթի մը կողմէ։ Քուէարկութեան մասնակցած էին 20.009 ընթերցողներ։ Մեր տաղանդաւոր հայրե-նակիցը, Շարլ Ազնաւուր, առաջնութիւն շահեցաւ 10.584 կէտերու ջախջախիչ ա-ռաւելութեամբ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՍԱԲԵՐի բացառիկ թիւը նուիրուած Վահան Նաւասարդեանի յիշատակին։ Հրատ. Յուսաբեր Մշակութային Միու-թեան, Գահիրէ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ Ամսագիր, 1957, թիւ 2, Պոսթոն։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ Ամսագիր, 1956, թիւ 11-12, Ս. Ղազար, Վենետիկ։

ՀԱՅ ՍԻՐՏ, պարբերաթերթ Հայ Օգ-նութեան Միութեան։ 1957 Յունուար, Պոսթոն։

ԲԺԻՇԿ, Բժշկական եւ առողջապահա-կան ամսաթերթ, 1957 Փետրուար, Պէյ-րութ։

ԱԿՕՍ ամսագիր գրականութեան եւ ար-ուեստի։ Հրատ. Համազգային Նշան Փա-լանճեան Ճեմարանի Շրջանաւարտից Մի-ութեան։ 1957, Թիւ 1, Պէյրութ։

ՍԻՈՆ, պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան. 1956, թիւ 12, Երու-սաղէմ։

ՎԱՐԱԳ, Պարբերաթերթ Համավաս-պուրականի Հայր. Միութեան, 1957, թիւ 1, նուիրուած միութեան 25ամեա-կին, Մ. Նահանգներ։

ՊԱՊ-ՈՒԽՏԻ, պարբերաթերթ Մայա-թիոյ Կրթ. ընկերակցութեան, 1956, Դեկ-տեմբեր։ Մ. Նահանգներ։

ՆԱԽԱՍԱՐԴ, պաշտօնաթերթ Հարաւ. Ամերիկայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի, 1956, Դեկ-տեմբեր, Պուէնոս Այրէս։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, Դպրոցական ամսաթերթ, Հրատ. Վենետիկի Մխիթար-եան դպրոցի։ 1957, թիւ 2, Վենետիկ։

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկա-պատանեկան ամ-սաթերթ, 1956, թիւ 12, Թեհրան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (274)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

5.— ՄԱՅՐԸ

●

Երիտասարդը մօտեցաւ տաճարին։

«Սամուէլ»... կրկնեց նաեւ մայրը, եւ տաճարից դուրս վազելով, գրկեց որ-դուն։

Հանդիպումը խիստ սրտաշարժ էր եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, խիստ եղերական։

— Ախ որքան ուրախ եմ ես, որքան եր-ջանիկ եմ ես, սիրելի Սամուէլ, — ասում էր կարօտեալ մայրը, բայց չը թողնելով որդուն իւր գրկից, — որ դու ժամանում ես քո հայրենական ամրոցը մի այնպիսի բախտաւոր րոպէում, երբ քո մայրը կա-տարում է Գարնանամուտի մեծահանդէս տօնախմբութիւնը։ Քո ներկայութիւնը, սիրելի Սամուէլ, մի նոր փայլ, մի նոր շուք կը տայ այդ տօնախմբութեանը։

Անսպասելի տեսարանը այն աստիճան յուզեց, այն աստիճան սաստիկ խռովու-թեան մէջ դրեց անբախտ երիտասարդին, որ նա բոլորովին շփոթուեցաւ, եւ մի քանի անգամ չգտաւ պատասխանելու մօ-րը։

Մայրը բռնեց նրա ձեռքից, ներս տա-րաւ տաճարը։

Սամուէլը թախծալի աչքերով նայեց կրակի վրայ, նայեց եւ մոգերի վրայ։ Փոփոխութիւնը չափազանց անմխիթարա-կան էր։ Մտաբերեց որ, այժմեան ատ-րուշանը այն եկեղեցին էր, որտեղ աղօ-թել էին իւր նախնիքը, եւ ուր սուրբ ա-ւազանից ինքը ծնունդ էր առել։

— Մայր, ասաց նա խռովեալ ձայնով — ես ինձ բոլորովին դժբախտ եմ համա-րում, որ վերադառնալով իմ հայրենական ամրոցը, ամէն կարգ, ամէն սրբութիւն խանգարուած եմ գտնում։ Եթէ ցանկա-նում ես որ քո որդին լինեմ, հանգցրու այդ կրակը։

Մօր աչքերը վառուեցան բարկութեան բոցով։

— Ես աստուածասպան լինել կարող չեմ, Սամուէլ, պատասխանեց նա, պայ-բացած կերպով հրաժարուելով։ Եթէ դու իմ որդին ես, պէտք է երկրպագութիւն տաս այն սրբութեանը, որ պաշտում է քո մայրը։

— Ուրեմն, ես կը սպանեմ քո աստու-ծուն, մայր։

— Չես համարձակուի, Սամուէլ։

Մոգերն ու մոգպետը երկիւղից մի կողմ քաշուեցան։ Սամուէլի մարդիկը շրջապատեցին նրանց։ Բազմութիւնը ապ-շած կերպով նայում էր, թէ ինչով կը վերջանայ մօր եւ որդու կռիւը։ Տիկնոջ դրանիկներից մի քանիսը իրանց ձեռքը տարան դէպի սրերը, եւ զայրացած դէմ-քով սպասում էին նրա հրամանին։ Սա-մուէլի մարդիկը նկատեցին այդ, իրանք նոյնպէս ձեռքերը տարան դէպի իրանց սրերը։

Անգուսպ կատաղութիւնը տիրեց դժ-բախտ որդուն։ Նրա սպառնական դէմքը այդ րոպէում ահռելի էր։ Խորին վրդով-մունքով դարձաւ դէպի մայրը, ասելով.

— Կրկնում եմ, մայր, հանգցրու այդ կրակը...

— Անկարելի է, Սամուէլ...

— Կրկնում եմ, հանգցրու այդ պղծու-թիւնը, եթէ ոչ...

— Եթէ ոչ, ի՞նչ կ'անես...

— Քո արիւնով կը հանգցնեմ...

— Անիրաւ...

— Թող մարդիկ ինձ անիրաւ կոչեն, թող մարդիկ ինձ եղեռնագործ կոչեն, ա-հա այն սուրը, որ սպանեց դաւաճանները, կը սպանէ եւ ուրացող մօրը...

Վերջին խօսքերի հետ՝ նա ձեռքը տա-րաւ դէպի մօր գլուխը, բռնեց երկար գի-սակներից, քարշ տուեց կրակի սեղանի մօտ։ Սուրը շողաց, տաք արիւնը թափ-ուեցաւ սեղանի վրայ...

Բազմութեան միջից լսելի եղան ուրա-խաձայն աղաղակներ.

— Արժանի էր...

Վերջ

ՐԱՖՖԻ

ՍՊԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Ֆրանքօ երկուշաբթի գիշեր յայտարարեց թէ մեծ փոփոխութիւններ մըտցուցած է կառավարական կազմին մէջ՝ «ըստ արդիական պահանջներու»:

Փաղանգաւորներու կուսակցութիւնը, որ նախապէս վեց աթոռ ունէր կառավարութենէն ներս, այժմ միայն հինգ ներկայացուցիչ ունի: Նոր կառավարութիւնը շատ աւելի լայն չափերով կը ներկայացնէ երկրին զանազան կուսակցութիւններն ու հոսանքները: 5 փաղանգաւորներէն զատ կառավարութեան մաս կը կազմեն 8 արքայականներ, հինգ ներկայացուցիչներ՝ աշխատաւորական խմբակցութիւններէն, երկու անկախներ, երկու բէքճիսիէններ եւ Օփուս Տէի (կաթոլիկէ) կազմակերպութենէն՝ մէկ հոգի: Ընդամէնը՝ 19 հոգի:

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ զօր. Ֆրանքօ հանրային կարծիքը հետզհետէ կ՚ուզէ պատրաստել իր մահէն վերջ վարչաձեւի հաւանական փոփոխութեան մը՝ ի նպաստ Թագաւորութեան:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԵԱԼ Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակութիւնը երկուշաբթի օր նոր թղթածրար մը ներկայացուց ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովին, որուն մէջ Մ. Նահանգները կ՚ամբաստանուին իրենց «վնասակար գործունէութեան» համար: Մասնաւորաբար կը շեշտուի Մ. Նահանգներուն «ստորերկրեայ գործունէութիւնը՝ արբանեակ երկիրներէն ներս»:

Որպէս պատասխան այս ամբաստանութեանց, ծերակուտական Նօուլէնտ նախ հերքեց այս «սուտ խօսքերը» ապա իր հերթին ամբաստանեց Խ. Միութիւնը, որ «տեղական համայնավար կուսակցութեանց խողովակով կը ջանայ կործանել ազատ աշխարհի վարչաձեւը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՏԵՐՈՒ ջուրերը կը շարունակեն մըտահոգիչ կերպով բարձրանալ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Լիոնի շրջանին մէջ լուրջ վախ կայ, որ Ռոն գետը յորդի: Կացութիւնը նոյնքան վտանգաւոր է Իոնը, էնը եւ միւս գետերը եզերող շրջաններուն մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ Երեսփ. ժողովը ընտրեց երկրին նոր վարչապետը — Նոպուսուքօ Քիշի, որ ճանչցուած է որպէս արեւմտասէր: Նորընտիր վարչապետը անմիջապէս ձեռնարկեց կառավարութեան կազմութեան գործին: Ճափոնի արտաքին քաղաքականութեան մէջ որեւէ փոփոխութիւն չի նախատեսուիր:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ զօր. Մասիւի հրամանատարութեան տակ գտնուող անկարգելաւորներ կը շարունակեն ապստամբներու հետապնդումը: Շուտով պիտի ստեղծուին նաեւ քաղաքային ուժեր՝ բնակչութեան պաշտպանութեան համար:

Այրի Տիկին Անժէլ Ղազարեան եւ զաւակները Ժան - Ղազար եւ Մայտա, Տիկ. Զարուհի եւ Օր. Ֆուլիկ Պէօրէկեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Ղազարեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ղազարեան եւ իրենց աղջիկը Անի, Պ. Գառնիկ Ղազարեան (Պոլիս), Պ. Վահան Ղազարեան, Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիպ Փիլիպպոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Փափազեան, Տիկին Պազալեան եւ զաւակնենները, ինչպէս նաեւ Խակիչեան, Մեսրոպեան, Պսակեան, Յովնանեան, Տէօվլէթեան, Լուսպարոնեան եւ Խաչեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, փեսային, քեռայրին եւ ազգականին

ԳԱԲՐԻԷԼ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ 53 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ Փետր. 24ին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 15.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Հաւաքուիլ իր բնակարանը 24պիս, Ավ. Ժէնէրալ Լըքլէռ, Ալֆորվիլ:

Առանձնապէս մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ ընդունիլ:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 9, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԵՕ ԱՆՖԻԹԱՏՐՈՆԸ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութիւնը իր հիմնարկութեան 5րդ տարեդարձի հանդէսը կը յետաձգէ Մայիս 19ին, չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խաչի Օրը Սորպոնի մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Թովմասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տեսդանեան, Տէր եւ Տիկին Արթինեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՈՒՇ ՎԵՀԻՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Փետր. 22ին, Լիոն:

26 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու միութեան Փարիզի Շրջանի

Կիրակի 10 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մէթրօ Էնվալիտ):

Նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Սկաուտական ներկայացումներ եւ զաւեշտներ: Բանակումի կրակը, Փարիզի շրջանի սկաուտներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Ցուցադրութիւն մոգական լապտերով: Գայլիկները կը ներկայացնեն Յ. Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղրը»:

Մարսէյլէն խմբապետուհի Ալիս Շամիրեան պիտի երգէ «Ձմեռն անցաւ»Սըրուանձտեանի, «Գանձեր ունեմ» Ալէմշահի եւ պիտի արտասանէ «Ախ Թամար» Յ. Թումանեանի եւ «Խօսք իմ որդուն» Սիլվա Կապուտիկեանի եւ այլն:

Պիւֆէ. ցուցադրութիւն – Մուտք 300 եւ 500 ֆրանք:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոնց խնկելի յիշատակին վերակոչումը Իմմաքիւլէ Գոնսէպսիոնի նորաշէն սրահին մէջ, 24 րիւ Տիւնուար:

Բանախօսութենէ, արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ պիտի ունկնդրուին «Անուշ»ի օփերային երեք միքրոսիոն ձայնապնակները բացատրութեամբ:

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի հայրենիքի եւ կրօնքի դիւցազներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը սարքուած սոյն հանդէսին:

Մուտքը ազատ է եւ սրահին ջերմութիւնը՝ ապահովուած:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ տարեկան պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ Ապրիլ 28ին, Իսիի Թաղապետական սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ

Մանուկներու ծպտեալ հա[ն]դէսը կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Մի[լի]տ[է]ռի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Մ[իութ]եան Որբ. Օգն. Մ[արմ]նի:

Անոնք որ կ՚ուզեն ծպտել իրենց մանուկները Ապրիլ 7ի հանդէսին համար, կրնան աճապարել:

Տօմպոլա ժամը 16.30ին, բազմազան մրցանակներով:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ցերեկ ժամը 15ին, Խրիմեան դպրոցը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս:

Ծօխ յայտագիր: Կը մասնակցի Թաւիսթ ՍԷՅՐԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը նկատի ունենալով Վարդանանց մեծ եւ փառաւոր ճակատամարտի կրօնական եւ ազգ. տօնի պատմական հանգամանքը, այս տարի եւս պատշաճ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնակատարէ 28 Փետր. հինգշաբթի օր ժամը 9,45ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուած է Փարիզի եւ շրջակայքի հայերէնի դասընթացքներու աշակերտութիւնը. պիտի մատուցուի մասնաւոր Ս. պատարագ: Արարողութիւններուն պիտի նախագահէ Հայր. Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ յաւուր պատշաճի երգեր եւ պիտի ըլլան արտասանութիւններ:

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ ներկայ ըլլան, յարգելու համար սրբոց Վարդանանց յիշատակը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը: Վիճաբանական երեկոյ, նիւթը՝ «Բարեգործական Միութիւնը եւ իր դերը հայկ. գաղութներու մէջ»: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, Կիրակի 12 Մայիս ժամը 14ին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 18 Մայիս, Իվ Թուտիք թատրոնը

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Օր. ՍԵԴԱ ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ
Պ. ՑԱԹՈՒԼ ՍՕՆԷՆՑ - ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Ամուսնացած
24 Փետրուար, 1957 Գահիրէ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (17 ռիւ Պլէօ):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 17 ռիւ Պլէօ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներուն սրահը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

ՌԵՍԻԹԱԼԸ
ՄԱՅԻՍ 23ԻՆ
ԷՔՈԼ ՆՈՐՄԱԼ ՏԸ ՄԻՒԶԻՔ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեգործականի պարահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբը կը յայտարարէ թէ Մարտ երեքին տեղի ունենալիք պարահանդէսի գեղարուեստական բաժնին համար ապահոված է Փարիզի առաջնակարգ քապարէներէն Փուէրթա Տէլ Սոլի աթրաքսիոնի խումբը, ամբողջական կազմով:

Գեղարուեստական բաժինը պիտի սկսի ժամը ճիշդ ութին:

Միջազգային համբաւի տիրացած այս խումբին ներկայացումը չխանգարելու համար յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի սեղանները գրաւել ամէնէն ուշը ժամը 19.30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Պարսամեան, Այրի Տիկին Մարի - Պէրթ Պիւլպիւլ Հիւսեան (ծնեալ Պարսամեան) ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ՝ այսկիրակի Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց փեսին եւ ամուսնոյն՝ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՒՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գըտնուիլ:

ՆՈՒԷՐ

Խմբագրատուն իրենց այցելութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պէնէկեան (Պրօնէն) հազար ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊԵԼԺԱՀԱՅ ՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակին:

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 4ին, Պրիւքսէլի Համալսարանին Ուս. Տան մէջ, 22 ռիւ Փօլ Էկէր:

Կը խօսի՝ Մարսէյլէն հրաւիրուած՝

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

× Հանդէսին ներկայ կ՚ըլլայ եւ կը խօսի ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ:

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

Օ Թ Է Լ Ժ Ո Ր Ժ Ե-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Տ Ե Ղ Ի Պ Ի Տ Ի Ո Ւ Ն Ե Ն Ա Յ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին

Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ:

Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11Աֆուար Ալպոնի :ԹՐՕ 03-18

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60 R. C. Seine 57 A 2731
Directrice : Arpik MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • JEUDI 28 FEVRIER 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7819 33ème ANNEE Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3630

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Անհաստատ օրերուն, երբ արխնա-պանդ բռնակալութիւնը կը բզկտէր մեր միտքն ու սիրտը եւ մարմինը, մարդիկ մխիթարութիւն կը փնտռէին ոգեկոչելով անցեալը :

Իրենց երեւակայութիւնը կը քրքրէր, կը լուսաւորէր պատմութեան էջերը, գտնելով աղբիւրներ հաւատքի եւ կորովի :

Այդպէս, իր առջեւ կը պարզուէին պայքարի եւ փառքի արժանագրութիւններ որոնք բարձր կը պահէին իր գլուխը :

Այդ անցքերէն մէկն ալ՝ Վարդանանքը, որ կը տօնուի այսօր, զանազան ձեւերով :

Ինչպէս բռնակալութիւնը, օտարութեան սառն խորշակն ալ կը սպառնայ կաղմալուծել մեր ինքնուրոյն գոյութեան հիմքերը, եթէ չկարենանք պահել կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Ի՞նչ է Վարդանանքը : Բազմաթիւ հատորներ հրատարակուեցան վերջին տարիներու ընթացքին : Երկարաշունչ վերլուծումներ, թեր ու դէմ տեսութիւններ, պարզելու համար Աւարայրի ճակատամարտին խորհուրդը :

Եղան հեղինակներ որոնք փորձեցին այլափոխել, նսեմացնել Վարդանի եւ Ղեւոնդ Երէցի օրհասական ճակատամարտը, պարզապէս կրօնական մոլեռանդութեան վերածելով զայն :

Եւ, տրամաբանօրէն, յանդեցան այն եզրակացութեան թէ իմաստունը, բուն հայրենասէրը Վասակն էր, ոչ թէ Վարդանը :

Ըմբոստանալով այս բռնազբօսիկ տեսութեան դէմ, ուրիշ հեղինակներ նորէն եւ նորէն քրքրեցին պատմութեան գիրքերը :

Անոնք համբերութեամբ վերլուծեցին ծուռն ու շիտակը եւ գտան նոր փաստեր, ապացուցանելու համար պատմական ճշմարտութիւնը. —

Իսկ եւ իսկ ազատագրութեան պայքար մըն էր որ կը մղուէր :

Թշնամին կ'ուզէր ստրկացնել ամբողջ ժողովուրդ մը, դաւանափոխութիւն պարտադրելով :

Եթէ ըմբոստները քրիստոնէաշունչ յորդորներ կ'ուղղէին, գլուխն ըլլալով Ղեւոնդ երէց եւ Վարդան Մամիկոնեան, պատճառը այն է որ ազգութեան գաղափարը, հայրենիքի սէրը տակաւին չունէին այն իմաստը ինչ որ այսօր :

Նոյն երեւոյթը կը պարզուէր Տառերու գիւտին առթիւ ալ :

Մեսրոպի եւ Սահակի տառապանքին եւ գիշերաջան տքնութեանց հիմնական նպատակն էր ապահովել ժողովուրդին ինքնուրոյն դիմագիծը, սեփական մշակոյթ ստեղծելով : Հոգ չէ թէ Աստուածաշունչի թարգմանութեամբ սկսէին :

Միայն կրօնական մոլեռանդութեան կիրքը կրնա՞ր այնքան ուժ ունենալ դէպի Տիզբոն գետ առաջնորդելու ափ մը քաջեր, որոնք պիտի ճակատէին ամեհի բանակի մը դէմ :

Պատմական ճշմարտութեան ուրիշ ապացոյց մըն ալ այն որ, վաստակաւոր հեղինակ մը, Դեր. Դէմիրճեան, յաջողեցաւ հոյակապ վէպ մը յօրինել, «Վարդանանք», այնքան ճարտար հիւսուածքով : (Երկու հատոր, այժմ Բ. տպագրութեան արժանացած) :

Աւարայրի ճակատամարտին (451) եւ անոր 1036 վկաներուն ոգին էր որ բազմապատկուեցաւ դարերու ընթացքին, յանգելով ներկայ քաղաքական - ազատագրական պայքարին :

Դիմադրական ճակատ եւ ինքնապաշտպանութիւն, — ահա բուն իմաստը այդ մարտնչումներուն, Վարդանանցէն մինչեւ նոր ժամանակներու հերոսամարտները :

Վերջին խօսքը պիտի արտասանէ ան որ գիտէ դիմանալու գաղտնիքը :

(Յառաջ», 17 Փետր. 1945) Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ—ԿԻ ՄՈԼԷ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի առաւօտ Կի Մոլէ առաջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ : Մօտ մէկ ժամ տեւող սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցան, որ առաւելաբար դարձաւ հին յիշատակներու շուրջ — պատերազմի եւ ցամաքահանման յիշողութիւններ, Լաֆայէթ, տարիներու բարեկամութիւն, փոխադարձ այցելութիւններ. առաջին հերթին՝ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Ռընէ Քոթի Մ. Նահանգներ կը հրաւիրուի : Այս ընդհանուր խօսակցութիւններէն վերջ, Այզընհաուըր հեռաձայնով հրաւիրեց Տըլըսն ու Փինօն : Այդ վայրկեանէն սկսեալ, աւելի այժմէական նիւթեր սկսան շօշափուիլ : Հետզհետէ հասան նաեւ Հիւս. Ափրիկէի հարցերուն մասնագէտ ամերիկացի բարձր պաշտօնատարներ, զանազան խորհրդականներ, Մ. Նահանգներու Ֆրանսայի նախկին դեսպանը՝ Տիլըն, նոր դեսպանը՝ Ամօրի Հոութըն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի դիւանագիտական ներկայացուցիչները :

Առաջին հերթին խօսուեցաւ Հիւս. Ափրիկէի մասին : Ապա, նիւթը աւելի ընդհանրացնելով, հասան Մերձ. Արեւելքի հարցերուն :

Կի Մոլէ բացատրեց թէ ինչո՞ւ Ֆրանսա ուրիշ կերպ չէր կրնար վարուիլ Եգիպտոսի խնդրին մէջ : Շեշտեց Մ. Նահանգներու հետ միացեալ քաղաքականութեան մը անհրաժեշտութեան վրայ : Այզընհաուըր պատասխանեց թէ Մ. Նահանգները, որպէս արեւմտեան խմբակին առաջնորդը, պարտաւոր են բարեկամական յարաբերութիւններ պահել տնտեսապէս յետամնաց երկիրներու հետ եւ օգնել անոնց զարգացման :

Այս առաջին խօսակցութիւնները տեսակ մը նախաբան կարելի է նկատել յառաջիկայ վիճաբանութեանց, որոնք առաւելաբար պիտի դառնան Հիւս. Ափրիկէի, Մերձ. Արեւելքի, Ատլանտեան Ուխտի, Միացեալ Եւրոպայի եւ դրամական փոխառութեան հարցերուն շուրջ :

ԿԱԶԱՅԻ ԵՒ ԱՔԱՊԱՅԻ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄ ՄԸ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ

Կազայի եւ Աքապայի հարցին քննութիւնը, որ քանիցս յետաձգուած էր Մ. Նահանգներու խնդրանքով, սկսաւ երեքշաբթի օր : Քանատայի պատուիրակը բանաձեւ մը առաջարկեց, որ առանց այլեւայլի մերժուեցաւ Խ. Միութեան եւ արաբական երկիրներու պատուիրակներուն կողմէ, որոնք կը պահանջէին Իսրայէլի դէմ պատժական միջոցներու անմիջական կիրարկումը : Այս դիմադրութեան վրայ, ընդհ. ժողովը յետաձգեց իր նիստը : Այդ պահուն լուր տարածուեցաւ, որ Մ. Նահանգները միջին ճամբայ մը գտած են եւ այսօր իսկ պիտի ներկայացնեն իրենց բանաձեւը՝ ՄԱԿի հաւանութեան : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ այդ բանաձեւը պիտի ներկայացուի Մ. Նահանգներու եւ Հնդկաստանի կողմէ :

Քանատայի բանաձեւը, որ մերժուեցաւ, կը պարունակէր հետեւեալ կէտերը. — 1) Իսրայէլ եւ Եգիպտոս յանձն կ'առնեն 1949ի համաձայնութեան բոլոր յօդուածները յարգել եւ որեւէ յարձակողական արարքի մէջ չգտնուիլ : 2) ՄԱԿի ուժերը սահմանագծին երկու կողմերը պիտի գրաւեն մինչեւ որ վստահ ըլլան թէ այլեւս յարձակումներ պիտի չըլլան երկուստեք : 3) ՄԱԿի ուժերը պիտի հսկեն Աքապայի շրջանին վրայ եւ թշնամական բոլոր արարքներուն արգելք պիտի հանդիսանան

4) Իսրայէլեան բանակները պիտի քաշուին Կազայէն, որ ոչ Եգիպտոսի կը պատկանի, ոչ ալ Իսրայէլի : ՄԱԿի ուժերը Կազան ալ պիտի գրաւեն. իսկ Համըրշոլտ Ազգաժողովին հաւանութիւնը վայելող բարձր քոմիսէր մը պիտի նշանակէ՝ վարչական գործերով զբաղելու համար :

✕ Ամերիկեան պատուիրակը, Քապոթ Լոճ, մինչեւ ուշ գիշեր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ ուրիշ պատուիրակներու հետ՝ ամերիկեան բանաձեւին վերջնական պարունակութեան շուրջ : Մինչ այդ Իսրայէլի դեսպանը, Էպան, անընդհատ կ'երթեւեկէր Նիւ Եորքէն Ուաշինկթըն, տեսակցութիւններ կ'ունենար Տըլըսի եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութեանց հետ եւ ի վերջոյ կը յայտարարէր թէ Աքապայի հարցին շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է գրեթէ. ուրեմն կը մնայ Կազայի խնդիրը, որուն ալ լուծումը այլեւս չի կրնար շատ ուշանալ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԻՊՆ ՍԷՈՒՏ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ «ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ»

Արաբական չորս պետութեանց (Եգիպտոս, Արաբիա, Սուրիա եւ Յորդանան) վարիչները երկրորդ նիստ մը գումարեցին երեքշաբթի օր եւ որոշեցին չորեքշաբթի ալ հանդիպում ունենալ :

Պաշտօնական շրջանակները բացարձակ լռութիւն կը պահեն խօսակցութեանցընթացքին եւ արդիւնքին շուրջ, բայց արաբական մամուլը կը շեշտէ այս ժողովին բացառիկ կարեւորութիւնն ու արաբական միատարր քաղաքականութեան մը անհրաժեշտութիւնը :

Լաւատեղեակ անձեր կը կարծեն, որ Իպն Սէուտ իր խօսակիցները ուզած է համոզել «Այզընհաուըրի վարդապետութեան» ներկայացուցած առաւելութեանց մասին : Աշխատած է մասնաւորաբար համոզել Նասըրը, որ իր շահը կը պահանջէ հեռանալ խորհրդային կառքէն եւ մօտենալ Մ. Նահանգներու : Կը կարծուի թէ Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորը արդէն իսկ համոզուած է այս իրողութեան, որովհետեւ համապատասխան հրահանգներ տուած էր Յորդանանի վարչապետին ու կառավարութեան անդամներուն : Սուրիոյ նախագահն է, որ ամէնէն աւելի ընդդիմացած է Իպն Սէուտի համոզիչ խօսքերուն, որովհետեւ կը վախնայ վշտացնելէ Խ. Միութիւնը — Սուրիոյ զէնք հայթայթող կարեւորագոյն աղբիւրը :

✕ Գահիրէի մէջ պաշտօնական շրջանակները բաւական ցոյց մը կազմակերպեցին. յարձակեցան ոստիկանական կայանի մը վրայ : Ցոյցը կազմակերպուած էր իրենց ներկայ վիճակէն դժգոհ տարագիրներու կողմէ, որոնք կ'ուզեն օր առաջ իրենց երկիրը վերադառնալ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւմտեան Եւրոպայի կազմակերպութեան ժողովը, որուն կը մասնակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Հոլանտայի եւ Պելժիոյ Արտաքին նախարարները, բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ : Ֆրանսայի կողմէ կը մասնակցի Արտաքին փոխ նախարարը : Ինչպէս յայտնի է, Անգլիա, որ ցարդ 75.000նոց բանակ մը կը պահէր Գերմանիոյ մէջ, կ'ուզէ այդ թիւը իջեցնել յիսուն հազարի : Այս որոշումը մեծ մտահոգութիւն պատճառած էր Արեւմտ. Եւրոպայի միւս պետութեանց, որոնք առաւելաբար մտահոգուած են Արեւմտ. Եւրոպայի զինուորական կազմակերպութեամբ :

Անգլիա, տեղի տալով իր դաշնակիցներու դիտողութեանց, առայժմ յետաձգեց իր բանակներու մէկ մասը Եւրոպայէն ետ քաշելու որոշման իրագործումը :

Հ. ՎԱՀԱՆ Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութենէն Հ. Վահան Յովհաննէսեան, որ այս վերջին տարիներուն կը վարէր Հալէպի Մխիթարեան վարժարանին տեսչութիւնը, Ս. Ղազար վերադարձած է կարճ ժամանակի մը համար : Ներկայիս Վիեննայի Ս. Խաչ եկեղեցիին ժողովրդապետն է եւ միաժամանակ դասախօս՝ Վիեննայի Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանին : Անցեալ շաբթու, Մարսիլիոյ Մուրատ - Ռափայէլեանի վարժարանի նախկին սաներու Միութեան հրաւէրով՝ այցելեց Մարսէյլ, եւ ներկայ եղաւ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի հոգեհանգիստին եւ դասախօսութիւն մը տուաւ Հայոց ազատագրական շարժումներու պատմութեան մասին, ինչպէս գրուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ :

Համարկելի վարդապետը, որ այնքան բարեկամներ ունի Փարիզի մէջ, կատարուած հրաւէրի մը վրայ Մարսէյլէն եկաւ Փարիզ, եւ այս առթիւ այցելութիւն մը տուաւ նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

Հ. Վահան, իբրեւ բանաստեղծ, իր քերթողական գործերէն եւ ազգ. պատմութեան դասագիրքերէն զատ, այժմ կը պատրաստէ նոր դասագիրք մը բարձրագոյն դասարաններու համար : Մեր քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն, Հ. Վահան յառաջիկայ տարի պիտի այցելէ Թեհրան :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ»Ի ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԺԵ. ՑԱՆԿ

«Վարտանեան» [illegible] ներ (Լիոն)	38.500
Քառուկեան ընտանիք (Սթրազպուր)	2.000
Մշակոյթի բարեկամ մը	3.000
Նախորդ գումար՝	856.400
Ընդհ. գումար	899.900

***

Փետրուար 24ի ցանկին մէջ յիշուած Աւետիս Եագուպեանը պիտի ըլլայ Եագուպեան :

Պետրոսեան (Վիէն) պիտի ըլլայ Հ. Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւն :

ՍՈՒՐԻՈՅ ՔԱՂԱՔ. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ 12 ՀՈԳԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Երեք հոգիէ բաղկացած Զինուորական Ատեանը, որ կը զբաղէր Սուրիոյ քաղաքական դատավարութեամբ, երեքշաբթի օր արձակեց իր վճիռը : 12 անձեր մահուան դատապարտուեցան. ասոնցմէ հինգը Սուրիա կը գտնուին այժմ. ու մնացեալ եօթը ապաստանած էին Լիբանան կամ Թուրքիա : Մնացեալ ամբաստանեալներէն նախկին նախագահ Շիշաքլի (այժմ՝ Ֆրանսա) ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ : 29 ուրիշ ամբաստանեալներ երեք ամիսէն մինչեւ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան. հինգ հոգի անպարտ արձակուեցան :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ 15 «հակայեղափոխականներ» ձերբակալուեցան : Տեղական իշխանութիւնները խիստ հետապնդման կ'ենթարկեն եւրոպական դեսպանատուներուն հետ կապ ունեցող անձերը :

ԼԻՈՆԻ գետեզերեայ թաղերը մեծապէս վտանգուած են գետին ջուրերուն բարձրանալուն պատճառով. կառավարութիւնը կը հեռացնէ այդ շրջաններուն մէջ բնակող ընտանիքները :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ պատերազմական պիւտճէն քուէարկուեցաւ : Ընդհ. պիւտճէին (1.5 միլիառ տոլար) մէկ քառորդը պիտի յատկացուի պատերազմական պիւտճէին :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՋՈՀԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

●

1500 տարիներ առաջ Հայութիւնը իր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական պատերազմը կը մղէր ընդդէմ Սասանեան բռնակալութեան, ու այս հերոսամարտը, որ իր ազգային, կրօնական եւ քաղաքական երբեակ բնոյթով վերջացաւ ֆիզիքական պարտութեամբ մը եւ քաղաքական եւ բարոյական՝ յաղթանակով մը մնաց մեր հոգիներուն մէջ ամէնէն վեհն ու վմայլելին: Երբեք պարտութիւն մը դեռ չէր չքեղապարդուած այսպիսի արժանաւոր դափնիներով, որովհետեւ երբեք աըրբազան գաղափարապաշտութիւն մը այսքան վճռականօրէն չէր իջած ասպարէզ ընդդէմ բիրտ ուժին միահեծան տիրակալութեան, պաշտպանելու համար իր կեանքին եւ իր խղճին ազատութիւնը՝ ազատ եւ անձեռնմխելի երկնքի մը տակ: Երբեք աւելի վճիտ արիւն մը չէր հոսած ոռոգելու համար քրիստոնէութեան անդաստանը, ուր կը շրջէին արդէն առաջին սուրբերը, իրենց մարտիրոսի լուսապսակները գլխուն:

Ինչ որ կը բնորոշէ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց զոհաբերութիւնը իբրեւ բարոյական արժէք եւ կչիռ՝ ատիկա իրենց բացայայտ գիտակցութիւնն է դէպի մահուան բնապատառները դիմող իրենց հաստատակամութեան, որպէսզի Հայութիւնը ապրէր իբրեւ Հայ, ազատութիւնը իբրեւ գերագոյն ընծայ եւ հայրենի հողը իբրեւ երկնաւոր անփոխարինելի բարիք:

Մինչ 451ին, Քաղկեդոնի մէջ, կը յուզուէր Քրիստոսի բնութեան հարցը՝ Հայերը կ'իջնէին ասպարէզ Յազկերտեան բանակներուն դէմ, ցոյց տալու համար թէ ինչպէս փոքր ազգ մը, առաջնորդուած իր լուսատիպ եկեղեցականներով եւ քաջակորով նախարարութեանց սպարապետներով՝ գիտէր վեհօրէն իյնալ փառքի եւ պատուի դաշտին վրայ, մինչ դեռ կը ծածանէին դրօշները իրիկուան կարմրախայտ լոյսին մէջ, ու զանգակատները բարձրօրէն կը հնչէին այս գերագոյն նահատակութեան քրիստոնավայել գիւցազներգութեան վրայ:

Չկայ աւելի գեղեցիկ կեանք եւ յաւիտենականութիւն՝ քան այս գիտակից նահատակութիւնը, ուր իր [illegible] կուզան Հայ ցեղին ռազմական ոգին, հայրենասիրական թռիչքը, կրօնա-բարոյական իր ըմբռնումներուն եւ սկզբունքներուն գերակշռութիւնը նիւթականին եւ երկրաւորին վրայ:

Չկան աւելի գեղեցիկ, վեհ եւ հոգեցունց հերոսներ, որպիսիք են Վարդանանք եւ Ղեւոնդեանք, որոնք այսօր եւս մեզի կը ներկայանան նման ներշնչեալ եւ հրահրեալ ռազմիկներու, որոնք կը յառաջանան գիմագրաւելու համար մահն ու բռնութիւնը, վեր բռնած Աստուծոյ սուրբ խաչը եւ հրեշտակապետին կայծակնացայտ սուրը:

Այս զոհաբերութիւնը կը նմանի բաղդատմամբ այլ զոհաբերութիւններու, որոնց հայ ազգը ընդառաջ է գացած դարերու ընթացքին, անջատուած կարծէք համայն աշխարհէն եւ համայն մարդկութենէն, տեսակ մը նուիրեալ եւ ուխտեալ Աստուծոյ սուրբ խորանին եւ իր հայրենիքին լուսապայծառ իտէալին:

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց զոհաբերութիւնը իր մէջ կը խտացնէ ինչ որ անմահ է հայ ազգին մէջ, ու նմանօրինակ զոհաբերութիւններն են որ մկրտած են մեզ, կռած եւ կոփած մեր հոգին, վեր բռնած մեր ճակատը, անդրդուելիօրէն միշտ ոտքի, մինչ մեր շուրջ կ'արեւնոտի տառապանքը եւ օտարութեան ցաւն ու կսկիծը վէրքեր կը բանան մեր հոգւոյն մէջ եւ մեր մարմնոյն վրայ:

Այո, բոլորիս մէջ կ'ապրի Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց ոգին, այն ոգին որ մահուամբ է անմահացած, որ նախակարապետն է եղած բոլոր այն փոթորկայոյզ ընդվզումներուն՝ որոնցմով հայ ազգը գիտցած է աղեղուիլ բռնակալներուն դէմ, պաշտպանելու համար իր հողին հայրենիքը, որ կրօնքն է, իր յուզումներուն, ներշնչմանց եւ սիրոյ դրախտավայրը որ Արարատի ստորոտին ծաղկազարդուած վարուժանեան կարմիր հողն է:

Եւ եթէ մեր մղած ճակատամարտներէն շատերը պարտութեամբ են վերջացած՝ ատիկա մենք երբեք նուաստութիւն մը չենք նկատած, որովհետեւ նուաստութիւն չէ երբ ուժի բոլոր համեմատութիւնները անտեսելով՝ ազգ մը կը դիմագրաւէ իր ոսոխը, որպէս զի յաղթանակէ իրաւունքը, որպէս զի դափնեզարդուի ճշմարտութիւնը, որպէս զի խայտայ եւ հրճուի արդարութիւնը, այս սրբազան երբեակ ստորոգելիները որոնց ծարաւով միշտ այրած է մեր Հայու պանդուխտ հոգին:

Վարդանանք եւ Ղեւոնդեանց զոհաբերութիւնը թող խթան մը ըլլայ եղբայրակցութեան, միութեան եւ սիրոյ, որպէսզի մեր բոլորին հոգիներուն մէջ ալ աւելի բարձր հնչէ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց այս վեհաշունչ խօսքը՝ զոր անոնք արտասանեցին նախ քան իրենց իջնելը փառքի եւ նահատակութեան դաշտը.

— « Հաւասարեսցէ մահս մեր ընդ մահու արդարոցն, եւ հեղումն արեան մերոյ ընդ արեան սուրբ մարտիրոսացն, եւ հաճեսցի Աստուած կամաւոր պատարագաւս եւ մի տացէ զեկեղեցի իւր ի ձեռս հեթանոսաց »:

Միլան

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

●

Նոր Տարուան նախօրեակին, երբ Խրուշչեւ կը յայտարարէր թէ ինք սթալինական է, ամէն մարդ խորհեցաւ որ Խ. Միութիւնը դարձեալ պիտի իյնայ սթալինականութեան մէջ. այդ վախը բոլորովին հիմնաւոր չէր, բայց միւս կողմէ, իրականութիւն է, որ այդ թուականէն ի վեր, խորհրդային մամուլն ու ձայնասփիւռը սկսան Սթալինի ոգիութեան առեղնուան լեզուն գործածել: Թերթերը հրահանգ ստացած են հետեւեալ նիւթին շուրջ գրել իրենց խմբագրականները — «միջազգային յետադիմականութիւնը կ'ուզէ քայքայել ընկերվար աշխարհին միասնականութիւնը»: Այս «յետադիմական շարժման» պարագլուխը, ի հարկէ, Մ. Նահանգներն են: Շատ կարճ ժամանակ մը, Ռուսերը դադար տուին հակա-ամերիկեան պայքարին, երբ Անգլեւֆրանսացիները Սուէզի վրայ կը յարձակէին եւ Մ. Նահանգները կ'ուզէին վերջ տալ Փորթ Սայիտի գրաւման: Բայց հիմա, « Ուոշինկթընի կայսերապաշտներն ու Ուօլ Սթրիթի մենատիրական դրամատէրներն են դարձեալ՝ պաղ պատերազմին սաստկանալուն պատասխանատուները »:

Նախագահ Այզընհաուըրի Միջ. Արեւելեան ծրագրին հրապարակ հանուելէն տակաւին շատ առաջ, Դեկտեմբեր 31ին, « Փրաւտա »ի Նիւ Եորքի թղթակիցը նոր պայքարի մը սկսաւ Մ. Նահանգներու դէմ, ամբաստանելով զանոնք, թէ կ'ուզեն տէր կանգնիլ «անգլիացի գաղթատէրներու ձեռքէն խոյս տուող հարստութիւններուն», Մերձաւոր Արեւելքը կ'ուզեն դարձնել «ռազմական բախումներու յաւիտենական օջախ մը»: Միւս կողմէ, «Իզվեստիա»ի թղթակիցն ալ Յունուար 4էն ի վեր յօդուած յօդուածի վրայ կը գրէ, ամերիկեան այս ծրագիրը «պրովոկացիա» եւ «արկածախնդրութիւն» կը յորջորջէ եւ կ'աւելցնէ թէ միջազգային յարաբերութիւնները պիտի թունաւորուին ու... «ՄԱԿի հեղինակութիւնը մեծ հարուած պիտի ստանայ»:

Խորհրդային մամուլը գրեթէ նոյն բառերով ընդունած էր 1947ին՝ նախագահ Թրումընի ծրագիրը: Տասը տարի վերջ, « պատերազմի հրձիգ» ու «Խ. Միութեան թիւ մէկ թշնամի» բառերը նոյնութեամբ կը հրամցուին դարձեալ. բայց այս անգամ ուղղուած են Այզընհաուըրի:

Հունգարացիներու ապստամբութեան առթիւ ալ, համայնավարները ուզեցին փաստել թէ «հակա-յեղափոխական» եւ « ֆաշական» այս «դաւադրութիւնը » Մ. Նահանգներու մէջ պատրաստուած էր: « Պատերազմի հրձիգները նպատակ ունէին Խ. Միութեան խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը զրպարտել, միջազգային մթնոլորտը թունաւորել, պաղ պատերազմը վերսկսիլ եւ զինարշաւը սաստկացնել »:

Խորհրդային մամուլին մէջ, ապասթալինացումէն ի վեր, քաղաքական ծաղրանկարներ չէին հրատարակուեր. այժմ այդ ծաղրանկարները սկսած են դարձեալ,

« Փրաւտա »ի Յունուար մէկի թիւին մէջ ծաղրանկար մը հրատարակուած էր, նախագահ Այզընհաուըր կաղանդ Պապայի պէս ծպտուած, դէպի Արեւելք կը յառաջանայ. մէկ ձեռքին բռնած է ձիթենիի ոստ մը, որուն վրայէն երկաթէ շղթաներ կը կախուին, կռնակը ծանր կողով մը ունի. դուրս թափուող «խաղաղութեան դաշինք»ներուն եւ «խոստումներ»ուն տակէն կը տեսնուին երկու սպառնալից թնդանօթներ: Աւելի հեռուն, ետեւը, հողակոյտի մը ետին պահուած կը սպասեն անգլիական առիւծը՝ խեղճ ու կրակ, եւ փետրաթափ, նիհար ֆրանսական աքաղաղը...

Ուրիշ յատկանշական երեւոյթ մըն ալ՝ լրտեսախտի նոր տագնապը: Ատենէ մը ի վեր Մոսկուայի եւ գաւառի թերթերը կը գրեն թէ կասկածելի մարդիկ շրջան կ'ընեն քաղաքներուն մէջ. Օտեսայի նաւահանգիստին մէջ «կայսերապաշտներու» ի հաշիւ լրտեսութիւն ընող «գորտ-մարդ» (ծովախոյզ) մը ձերբակալուեր է. Սեւ Ծովու ափերուն վրայ գաղտնօրէն ցամաք ոտք դրած մարդիկ տեսնուեր են. Ուեմ Մորոզ անունով մարդ մը իշխանութիւններուն ներկայացեր է եւ պատմեր է, որ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւնները իրեն առաջարկեր են Խ. Միութեան ռազմական կեդրոններուն վերաբերեալ տեղեկութիւններ հաղորդել իրենց. ուրիշ լրտես մը ձերբակալուեր է Ցամեայ աղջնակի մը ուշիմութեան շնորհիւ, եւն. եւն.:

Այս «դաւադրութիւնները» եւ «լրտեսական արարքները» կը հրատարակուին առաւելաբար՝ «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա»ի մէջ, որուն ընթերցողները երիտասարդներն ու պատանիներն են:

Խորհրդային մամուլը կը շարունակէ սակայն խօսիլ եւ գրել «խաղաղ համակեցութեան» ալ մասին, բայց կ'աւելցնէ թէ այդ համակեցութիւնը անձնատուութեան վրայ չի կրնար հիմնուած ըլլալ: Այս առթիւ, կարգի կը հրաւիրուին մեծ թիւով գրողներ, արուեստագէտներ, փիլիսոփաներ, պատմաբաններ, եւն., որոնք իրենց անհոգութեան պատճառով վարակուած են արեւմտեան քարոզչութենէն ու կը կասկածին մարքսիզմ-լենինիզմի սրբազնութեան մասին:

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Կրեմլինի ղեկավարները շատ մտահոգ են. կ'ուզեն ամէն ձեւով իրենց կապել երիտասարդութիւնը եւ չահիլ անոր վստահութիւնը:

Թ. Ա. Թ.

ԼԻԲԻՈՅ Թագաւորն ու Իպն Սէուտ որոշած են «օգնել Ալժերիոյ ժողովուրդին՝ իր անկախութեան համար մղած պայքարին մէջ», կ'ըսէ կիրակի օր հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը:

ՊԵԼԺԻՈՅ Շարլըրուա քաղաքին մօտերը երկաթուղային ծանր արկած մը պատահեցաւ. երեք հոգի մեռան, վաթսուն ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

ՏԵՐԵՒՆԵՐ ԴԵՂՆԱԾ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԷ ՄԸ

Շատ չանցած, այդ «փառօլա»ներով ալ նամակ մը եկաւ Սոֆիայէն, որ կը համապատասխանէր մեր տուած հրահանգներուն եւ հասցէին:

Նամակ մը բերած էր ճամբորդ մը: Ո՞վ էր, — պուլկարական հիւպատոսարանի «գաւազ»ը, Վլատիմիր Տիմիթրեւ:

Նամակը ձգելով պուլկարական հիւանդանոցը, ուր կը պաշտօնավարէր Մառի Քիւրքճեանի ընկերուհին, ողբացեալ Օր. Ֆիլօ Քրըքճեան, Վլատիմիր իր հասցէն տուած եւ յանձնարարած էրերթալ տեսնել զինքը, կարեւոր տեղեկութիւն մը ստանալու համար:

Այդ միջոցին հիւանդանոցը կը գտնուէր նաեւ հիւծախտաւոր ընկեր մը, Կօլիա, որ մեր եռանդուն գործակիցը եղած էր, բայց շատ չանցած հիւանդացաւ եւ մեռաւ:

Մառի նամակը ինծի յանձնելով, գնաց Պուլկարին տունը:

Վլատիմիր անմիջապէս կը յայտնէ թէ պաշտօն ստացած է գիս Պուլկարիա տանելու, թէ սա չափ քիլօ շաքար եւ մեծ գումար մը խոստացած են, եթէ յաջողի գիս փախցնել անվտանգ:

Այս առթիւ, կը նկարագրէ այն ընկերը որ բանակցած էր իրեն հետ, Սոֆիա, « Քաֆէնի Թրնովսքա» սրճարանին մէջ, — միջահասակ, գիրուկ, պեխերը ածիլուած..

Բաւական երկար եւ համոզիչ լեզուով, «հայրաբար» խօսած էր Վլատիմիր, ամէն հաւաստիք տալով:

Մառի այնքան ուրախ էր, որ կ'ուզէր ինքն ալ օգտուիլ պատեհութենէն, իբրեւ հիւանդապահուհի ծառայելու համար ռազմաճակատին վրայ, ինչպէս Աննան: Իր իտէալն էր այդ:

Ինծի հասած նամակն ալ կը հաստատէր Վլատիմիրի յանձնուած պաշտօնը, առանց շատ մանրամասնութիւններ հաղորդելու: (Ձերբակալութենէս յետոյ հաստատեցի որ նամակներէն մէկը բռնուած է):

Տրուած տեղեկութիւնները կը հաստատուէին ուրիշ ճամբով մըն ալ:

Ընկեր Գրիգոր Մերճանովի քոյրը, տիկին Վերժին, իր կարգին եւ ուղղակի իր եղբօրը յանձնարարութեան վրայ, կը տեսնուէր Վլատիմիրի հետ, որ նոյն լուրերը կուտար, բոլոր մանրամասնութիւններով:

Տիկին Վերժին ինքն ալ կ'ուզէր հեռանալ, եւ լուրջ կը գտնէր միջոցը:

Ամէն պարագայի մէջ, յանձնարարութիւն մը եղած էր, գրաւորապէս ալ մեզի հաղորդուած, եւ մենք ստիպուած էինք նկատի առնել:

Բացատրեցի թէ կենսական էր վերահաստատել կապը: Եւ քանի որ ձախողեցան միւս բոլոր փորձերը, որոշեր էինք մէկը ղրկել ուղղակի Սոֆիա:

— Այս տեսակէտէն պահանջկոտ էին մանաւանդ գաւառի ներկայացուցիչները եւ մեղադրանքներ ալ կ'ուղղէին մեզի:

Կարճ խօսքով, փախչելու խնդիր չկար: Մենք մեր յօժար կամքով եւ գիտակցաբար հրաժարած էինք թանկագին պատեհութենէ մը — Փավլովի առաջարկը —եւ վճռած մնալ ու պատրաստ գտնուիլ որեւէ անակնկալի հանդէպ:

Վլատիմիր ըսած էր թէ Սոֆիայէն պատասխանի կը սպասեն եւ թէ նամակը ինք անձամբ պիտի տանի, նոր պատասխանն ալ բերելով, միեւնոյն ատեն անցագիրներ ճարելով:

Անմիջապէս ծածկագիր նամակ մը գրեցի Սոֆիա, հաստատելով նամակին ստացումը եւ շարք մը հարցումներ ուղղելով:

Տասը-տասնըհինգ օր սպասեցինք, բայց պատասխան չեկաւ:

Մառին եւ Տիկին Վերժինը պարբերաբար Վլատիմիրի տունը կ'երթային, լուր ստանալու: Անգամ մը տեղեկութիւն բերին թէ Սոֆիա գացած է: Վերադարձին, Վլատիմիր յայտնած էր թէ նամակը տարած յանձնած է, բայց պատասխանը թըղթարով պիտի ղրկեն: Այս առթիւ կը յանձնարարէր աճապարել, որովհետեւ շոգենաւային երթեւեկը շատ հազուադէպ էր, իսկ շոգեկառքը վտանգաւոր:

Թէ ինչու պատասխան չէինք ստացած նամակին, յետոյ կ'իմանանք:

Փակագիծ մը, այստեղ:

Սոֆիայի նամակագիրն էր մեր փորձ ընկերը, Գրիգոր Մերճանով: Ահա իր պատմութիւնը.

— Իմ ձերբակալութենէս յետոյ (1915 Հոկտեմբեր 25), որ 73 հարցաքննութիւն արժեց առանց արդիւնքի մը յանգելու, միշտ կը պնդէի թէ Պուլկար եմ — որոշեցին սահմանէն դուրս հանել զիս: Բանտէն հանեցին 1916 Յունուար 30ին: Երեք օր մնացի Լիւլէ Պուրկազ, տասը օր ալ Սոֆիայի բանտը: Արձակուելէս 8-10 օր վերջը, իմացայ որ Կ. Կ.ի անդամներէն Արղումանը բանտարկած են, «Հայաստան»ը դադրած եւ Լիպարիտ Նազարեանցը հեռացած է, մնացեր են Մովսէս Պետրոսեանը յետոյ բոլշեւիկ. մեռաւ 1934ին, Ամերիկայի մէջ), Մ. Յ. եւ Գ. Յ.: Այս վերջինը ինծի պատմեց թէ պուլկարական հիւպատոսարանի «գաւազ» մը կը ճանչնայ, որ Պոլսէն փախստականներ կը բերէ: Ծանօթ ըլլալով մեր հոգերուն եւ կացութեան պահանջներուն, անմիջապէս խորհեցաւ քու մասին:

(Շար. 7)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՄԱՌԻ ԻՒՍԹԱՍ

Երիտասարդ դաշնակահարուհի, Մառի Իւսթաս (Վարժապետեան) իր մասնակցութիւնը բերաւ «Օրքեսթրը Սէմֆոնիք տը Փարի (Քոնսէր Շուշօ)ի, Կավոյի սրահին մէջ կազմակերպած չաբաթական նուագահանդէսներուն Փետրուար 2ի յայտագրին, ղեկավարութեամբ ծանօթ խմբավար Ռընէ Փիէռ Շուշօյի, նուագելով Չայքովսքիի առաջին քոնչերթօն։

Այս կտորը, առաջին անգամ գրուած 1874ին, հաւանաբար կարգ մը քննադատութեանց վրայ, (մասնաւորաբար Րուպինշթայնի կողմէ), Չայքովսքիի կողմէ փոխուած ու ներկայ ձեւին վերածուած է 1889ին։ Կը պարունակէ ռուսական «ֆոքլոր»էն ներշնչուած գեղեցիկ թէմաներ բաժնուած նուագախումբին ու դաշնակին միջեւ։ Կտորը իր ամբողջութեան մէջ գրուած ըլլալով դաշնակի շատ յարմար թէքնիքով, միջոց կուտայ սօլիսթին ի յայտ բերելու փայլուն վիրթուօզիթէ մը։

Մառի Իւսթաս ունի ուժեղ թէքնիք, վճռական եւ հաստատ նուագումք, որոնց շնորհիւ վստահութիւն կը ներշնչէ իրեն ընկերացող նուագախումբին ինչպէս նաեւ ունկնդիրներուն։

Իր թէքնիքին ամէնէն աչքառու մասը կը կազմէ «օքթավ»ները նուագելու դիւրութիւնը, որոնցմով ողողուած է այս քոնչերթօն։ Ունի նաեւ, հակառակ իր փոքր կազմին, զօրաւոր հնչականութիւն մը, անհրաժեշտ՝ սօլիսթի մը համար, այս տեսակ քոնչերթօներու մէջ ուր նուագախումբին բաժինը իր բեռնաւորումով կրնայ ծածկել սօլիսթը։

Կրնանք ըսել որ Մառի Իւսթաս պատուաբեր կերպով դուրս հանեց այս դժուարութիւնները, արժանանալով թէ ներկաներուն եւ թէ նուագախումբին գնահատանքին։ Կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ։

Ն. Ա.

(Յապաղած)

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ 1956 Յունիսէն ի վեր 132 անձեր սպաննուած են, որոնցմէ 57ը Անգլիացի (35 զինուորներ, 12 ոստիկաններ եւ տասը քաղաքայիններ) 71ը՝ Յոյն, իսկ չորսը՝ Թուրք։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդային ուժերու ընդհ. հրամանատարը, մարեշալ Վերշմին, չքանշաններ բաժնած է երկրին 23 լաւագոյն օդաչուներուն։ Այս լուրէն կը հետեւցուի, որ մարեշալ Ժիկարեւ պաշտօնազրկուած է եւ փոխարինուած՝ մարեշալ Վերշինով։

ՍԸՐ ԱՆԹՈՆԻ ԻՏԸՆ, որ կը հանգստանայ Նոր Զելանտայի մէջ, տակաւին չէ վերագտած իր առողջութիւնը։

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՅ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՈՒԿԱՅ

Եւրոպական վեց երկիրներ՝ Ֆրանսա, Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ համաձայնած են միացեալ շուկայի շուրջ։ Մօտ 165 միլիոն բնակիչներ արտադրող եւ սպառող են միանգամայն։ Կը խորհին որ կրնան աւելնալ՝ Անգլիա, Սկանտինաւեան երկիրներ, Աւստրիա եւ Զուիցերիա։ Այսպէս, գաղթավայրեր ալ միանալով, մօտ երեք հարիւր միլիոնի կը բարձրանայ շուկայէն օգտուողներու թիւը։ Եւրոպայի տնտեսագիտական մտածողութիւնը կը զբաղի յատկապէս Ափրիկէի տնտեսական բարգաւաճման ծրագրով։

Ծրագրուած մաքսային թոյլտուութիւնները դիւրամատչելի պիտի դարձնեն երկրագործական արտադրութիւնները Եւրոպայի համար, փոխարէնը պիտի մշակուին խոպան շրջաններ, պիտի շինուին ճամբաներ եւ երկաթուղիներ, դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւն. եւն.։

Ֆրանսա պիտի նպաստաւորուի այն ձեւով որ այդ շինարարութեանց ֆոնտին պիտի մասնակցի երկու հարիւր միլիոն տոլարով, բայց պիտի ստանայ 511250000 տոլար։

Դրամագլուխի ելեւմուտքը հետեւեալ նախագիծը ունի.

ՄՈՒՏՔ՝ Գերմանիայէն 200 միլիոն տոլար, Ֆրանսայէ 200 միլիոն տոլար, Պելժիայէ 70 միլիոն տոլար, Հոլանտայէ 70 միլիոն տոլար, Իտալիայէ 40 միլիոն տոլար, Լիւքսէմպուրէ 1·25 միլիոն տոլար։ Գումար 581·25 միլիոն տոլար։

ԵԼՔ՝ Ֆրանսայի 511·250, Հոլանտայի 35, Պելժիայի 30, Իտալիոյ 5, Լիւքսէմպուրկի 0·00, Գերմանիայի 0·00։ Գումար 581·250 միլիոն տոլար։

Գերմանիա վճարող մեծագոյն անդամն է։ Երբ Ատընաուըրի դիտողութիւն ըրին ըսաւ. «Առանց վտանգ աչք առնելու յաջողութիւն չկայ»։

— Եթէ սուլէ, լաւ սուլիչ է․․․։

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ԿԻ ՄՈԼԷԻ կառավարութիւնը 4րդ Հանրապետութեան կառավարութիւններուն մէջ երկարակեցութեան մրցանիշը կոտրեց. ճիշդ 390 օրէ ի վեր գործի գլուխ է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ֆրանսայի նոր դեսպան նշանակուեցաւ Ամորի Հօուեթըն, որ նախապէս ապակի շինող ընկերակցութեան մը նախագահն էր։ Նոր դեսպանը Հանրապետական կուսակցութեան կը պատկանի, 56 տարեկան է, տնտեսական հարցերու մասնագէտ եւ նախկին դեսպանի մը զաւակը։

ՎԱՐԶԱՊԵՏ Ատընաուըր երեք չաբթուան արձակուրդով Իտալիա մեկնեցաւ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՕՂԼՈՒԻ (Պոլիս) Թաղական Խորհուրդը երկար ատենէ ի վեր դատ բացած էր Քօնաք (Նախկին Թոքաթլեան) պանդոկին Թուրք վարձակալին դէմ եւ կը պահանջէր շէնքին պարպումը։ Վճռաբեկ Ատեանը որոշած էր ջնջել Հաշտարար Ատեանին աննպաստ որոշումը։ Թուրք վարձակալը, դատը ձգձգելու նպատակով, դարձեալ դիմած է Վճռաբեկ Ատեանին, որ խնդիրը յանձնած է Իրաւարար Ատեանին։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը, չորս սնտուկ գիրք ղրկած է Պէյրութի Հ. Յ. Դ. Դանիէլ Վարուժան Պատանեկան Միութեան, Հայկազեան վարժարանին, Հալէպի Քրիստափոր գրադարանին եւ Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

ՀԱԼԷՊԻ մէջ բնակող Հայ մը, Կարապետ Թուխատարեան, գտած է Ս. Գրքի մէջ յիշատակուած Կնիք մատանի մը, որ կը պատկանէր Նաբուգոդոնոսոր արքային։ Կնիքին վրայ փորագրուած են տասը գազաններու նկարներ, որոնք կը խորհրդանշեն Դանիէլ մարգարէի երազն ու աշխարհի վախճանը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Փետրուարեան ապստամբութեան տարեդարձը տօնուած է խանդավառ մթնոլորտի մէջ։ Նախագահած է Կարօ Սասունի եւ խօսած է Կարօ Գէորգեան։

ՊՈԼՍՈՅ զինուորական - քաղաքական Ատեանը մահուան դատապարտած է Արման Վարդանեան անուն երիտասարդ մը, այն անբաւականութեամբ թէ լրտեսութիւն կ՚ընէր։ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ մահապատիժը փոխուած է ցկեանս բերդարգելութեան եւ Վարդանեան աքսորուած է զինուորական բանտ։

ԹԵՀՐԱՆԻ փոստ - հեռագրական նախարարութեան մէջ աշխատող երկու հայ պաշտօնեաներ, Բագրատ Մէլիքեան (հեռագրատան լատինական մասի կառավարիչ) եւ Մուրատ Աղանուր (հեռագրատան ձայնալարի բաժնի վարիչ) պարգեւատրուած են «Թաջ» շքանշանով։ Շքանշանները իրենց յանձնած է Իրանի վարչապետը։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ Ազգ. երեսփոխանական ժողովը տեղի ունեցաւ Փետրուար 23 եւ 24ին։

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ մէջ 26 նորագիրներ մտած են Հ. Յ. Դ. շարքերը։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Մ. Նահանգներու մէջ մահկանացուն կնքած է մեր վաստակաւոր ընկերներէն Կարապետ Գալստանեան (բնիկ Տիգրանակերտցի)։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէն լիակատար նիստ գումարեց։ Առաւելաբար խօսուեցաւ արտաքին քաղաքականութեան մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հայ երիտասարդութիւնը համախմբելու մտադրութեամբ, տեղւոյս մէջ կազմուած Հ. Մ. Ը. Մ. մասնաճիւղը, շատով ձեւ ու մարմին առաւ շնորհիւ հիմնադիրներու յամառ աշխատանքին եւ նուիրումին։ Հիմնադիրները գործի լծուեցան առանց դրամագլուխի, բայց իրենց հաւատքը եւ կամքը յաղթեց բոլոր դժուարութիւններուն։ Քանի մը շաբթուան ընթացքին իրենց շուրջը հաւաքեցին 25-30 հայ պատանիներ, 12 - 20 տարեկան։

Այս նորակազմ Հ. Մ. Ը. Մ.ը այսօր ունի 2 տոնադնդակի խումբ — փոքրեր եւ կրտսերներ։ Այս երկու խումբերուն համար եղած նախնական բոլոր ծախքերը հոգացին հիմնադիրները անձնապէս։ Խումբերը պատկան իշխանութեանց մօտ վաւերացուելէ վերջ սկսան գործել։ Քանի մը բարեկամական մրցումներէ վերջ, անցած հոկտեմբերէն ի վեր սկսած են պաշտօնական մրցումներ կատարել իրենց դասակարգին պատկանող խումբերուն դէմ։ Շնորհիւ չահուած յաղթանակներուն, այսօր արդէն ծանօթ անուն մըն է մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ը Կրընոպլի եւ շրջաններուն մէջ։ Օտարները եւ տեղական թերթերը գովեստով կը խօսին իր մասին։

Հայ ոգին շատ ուժեղ է մեր պատանիներուն մէջ, երբեք չեն ուզեր պարտութիւն կրել դաշտին վրայ։ Հետաքրքիր է տեսնել իրենց խաղերը. կրակ ու բոց են բոլորն ալ։ Դաշտին վրայ յաճախ իրենց հայերէն խօսակցութիւններով գնդակը կուտան իրարու, իր նպատակին հասցնելու համար։ Ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժողով կը գումարեն։

Տղաքներ կան որ կուգան հինգ վեց քիլոմեթր հեռուներէն։ Անցած Դեկտեմբեր 16ին տուին իրենց առաջին պարահանդէսը։ Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը որոնց մէջ շատ քիչ էր տարեցներուն թիւը։ Մրջիւնի պէս աշխատեցան մեր պատանիները։ Լաւ յաջողութիւն ունեցան նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Կ՚իմանամ որ երկրորդ պարահանդէս մը պիտի տան իրենց առաջին տարեդարձին առթիւ Մարտ երկուքի չաբաթ երեկոյեան նոյն սրահին մէջ։

Կասկած չունինք որ Կրընոպլի Հայութիւնը մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը այս անգամ եւս իր ներկայու[illegible]թեամբ պիտի քաջալերէ այս այնքան օ[illegible] տաշատ Միութիւնը։

ԳԱՐՈՒՆԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք նաւեր Սուէզի առջեւ անհամբեր կը սպասեն ջրանցքին բացուելուն։ Շատ քիչ հաւանականութիւն կայ որ Մարտ տասնէն առաջ կարելի ըլլայ ջրանցքը գործածել։

ԲԻՒՐԱՊԱՏԻԿ

Կ՚ըլլայ չըլլար՝ մարդ մը եւ իր կինը։ Մարդը շատ ժամասէր էր, ամէն օր ժամ կ՚երթար եւ օրը մէկ դահեկան կուտար տէրտէրին։ Տէրտէրն ալ ամէն օր կ՚ըսէր իրեն.

— Օրհնած, Բիւրապատիկը մէկին տեղ հազար տայ քեզի։

Մարդը կ՚ուրախանար եւ ինքնիրեն կ՚ըսէր. է, մէկ կուտամ՝ հազար կ՚առնեմ։

Ինչ որ ունէր՝ կուտայ տէրտէրին, կը դառնայ աղքատ ու տնանկ։ Կինը կ՚ըսէ մարդուն.

— Ել գնա տէրտէրին մօտ, հազար մը բեր որ տանք հացի - մացի, մինչեւ որ միւս հազարներն ալ տայ Աստուած։

Մարդը կ՚երթայ տէրտէրին, կ՚ըսէ.

— Տէրտէր ջան, ես քեզի այսքան տուի, որ դուն ալ հազար - հազար տաս ինծի։ Հիմա բեր մէկ հազար մը տուր, միւս հազարներն ալ վերջը կուգամ կ՚առնեմ։

— Օրհնած, կ՚ըսէ տէրտէրը, դուն ինծի տուիր, որ Բիւրապատիկը մէկին տեղ հազար տայ քեզի։

— Բիւրապատիկը ո՞վ է։

Տէրտէրը ճամբայ մը ցոյց կուտայ, կ՚ըսէ

— Այս երկար ճամբան կը բռնես կ՚երթաս։ Կ՚երթաս - կ՚երթաս, կը հանդիպիս մէկ ջոջ մարդու՝ ոսկի աթոռի վրայ նստած, Բիւրապատիկը ան է։ Կ՚ըսես իրեն. «Տէրտէրը ղրկեց զիս, մէկ տուեր եմ՝ հազար պիտի տաս»։

Մարդը երկար ճամբան կը բռնէ կ՚երթայ։ Շատ կ՚երթայ թէ քիչ, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, կը հանդիպի քարայրի մը. կը մտնէ ներս, ու ինչ տեսնէ աղէկ... քառսուն քաջերի դող, մէկ կարգի վրայ շարուած՝ պատիւ կ՚ընեն իրեն, տեղ կը բանան, կ՚առնեն կը նստեցնեն իրենց մէջտեղ։ Ապա կը դառնան կը հարցնեն.

— Դուն ո՞վ ես, այսքան տարի է մարդ մարդասանք եկած չէր այստեղ։ Ուրկէ՞ կուգաս, ո՞ւր կ՚երթաս։

— Կ՚երթամ Բիւրապատիկին, կ՚ըսէ մարդը, մէկ տուեր եմ՝ հազար պիտի առնեմ։

— Աղբէր, վրայ կը բերեն դողերը, այդ մտածումդ ուղիղ չէ, ականջ մի կախեր։ Եկուր ափ մը ոսկի տանք քեզի, դարձիր գնա տունդ։

— Չէ, կ՚ըսէ, այդ դրամը հալալ չէ։

— Եթէ իրաւ դուն այդքան արդար մարդ ես, կ՚ըսեն դողերը, հարցուր Բիւրապատիկին, թէ մեզի համար տեղ կա՞յ միւս աշխարհին մէջ։

— Գլխուս վրայ, կը պատասխանէ մարդը ու ճամբայ կ՚իյնայ։

Կ՚երթայ կ՚երթայ, շատն ու քիչը Աստուած գիտէ, կը հանդիպի ծեր մարդու մը, որ քարի մը մօտ նստած՝ ինքնիրեն կը կրկնէր միշտ.

— Փառք քեզ, Աստուած, փառք քեզ...

Ծերունին կը հարցնէ մարդուն.

— Աղբէր, ո՞ւր կ՚երթաս։

— Կ՚երթամ Բիւրապատիկին, կը պատասխանէ մարդը, մէկ տուեր եմ՝ հազար պիտի առնեմ։

— Եկուր այս ոսկիէն կուց մը տամ քեզի, առ ետ դարձիր, կ՚առաջարկէ ծերունին։

— Չէ, կ՚ըսէ մարդը, այդ ոսկին ոչ իմ տուածս է, ոչ վաստկածս. հալալ չէ։

— Որ այդպէս է, կը խնդրէ ծերունին, հարցուր Բիւրապատիկին, թէ ե՞րբ պիտի կտրի ոսկին այս քարէն։

— Աչքիս վրայ, կ՚ըսէ մարդը ու կ՚իյնայ ճամբայ։

Շատ կ՚երթայ թէ քիչ, շատն ու քիչը ո՞վ կրնայ գիտնալ, ճամբան կը տեսնէ պարտիզպան մը։

— Հողածին, ո՞ւր կ՚երթաս, կը հարցնէ պարտիզպանը։

— Կ՚երթամ Բիւրապատիկին, մէկ տուեր եմ՝ հազար պիտի առնեմ։

— Երբ որ երթաս, կը խնդրէ պարտիզպանը, հարցուր Բիւրապատիկին, թէ ինչո՞ւ պարտէզիս շուրջը պատ որ քաշեմ՝ բոլոր պատուղներն ու կանաչեղէնները կը չորնան, պատը որ քակեմ՝ կը կանաչնան։

— Գլխուս վրայ, կ՚ըսէ մարդը ու ճամբայ կ՚իյնայ նորէն։

Շատ չանցած կը տեսնէ, որ տէրտէր մը, մէջքէն վար դրեր են պատի մը մէջ, կը տքտքայ։

— Որդի, ո՞ւր կ՚երթաս, կը հարցնէ տէրտէրը։

— Կ՚երթամ Բիւրապատիկին, մէկ տուեր եմ՝ հազար պիտի առնեմ։

— Որ երթաս, հարցուր Բիւրապատիկին, եթէ ե՞րբ այս պատէն պիտի ազատիմ։

— Աղէկ կ՚ըլլայ, կ՚ըսէ մարդը ու կ՚երթայ։

Շատ կ՚երթայ թէ քիչ, շատն ու քիչը ո՞վ գիտէ, վերջապէս կը տեսնէ, որ ջոջ մարդ մը նստեր է աթոռին վրայ։

— Ո՞ւր կ՚երթաս, կ՚ըհարցնէ ջոջ մարդը մեր ճամբորդին։

— Բիւրապատիկը դուն ես, կը հարցնէ ճամբորդը իր կարգին։

— Այո, ես եմ, ի՞նչ կ՚ուզես։

— Մեր տէրտէրը ղրկեց զիս. ես քեզի մէկ տուեր եմ, դուն ինծի հազար պիտի տաս։

Բիւրապատիկը մօրուքն ափին մէջ կ՚առնէ, կը մտածէ պահ մը, ապա կը դառնայ կ՚ըսէ.

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Թէլալեան, Տէր եւ Տիկին Գայապալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան եւ զաւակները, Օր. Ժիւլիէթ Թէլալեան եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԼԱԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 24ին, Մոնմօրանսիի հիւանդանոցը :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր հինգշաբթի ժամը 15·30ին Սէն Մեսրոպ եկեղեցին (Ալֆորվիլ) :

Հաւաքուիլ եկեղեցին :

Հաղորդակցութիւն.— Օթոպիւս 154 Քարրֆուր Փլէյէլէն :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Համախորհրդի Հայրենակցական Միութեան Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ : Տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին Հայկազեան սրահին մէջ :

Մասնաւոր խնամքով պատրաստուած պիւֆէ՝ լաւագոյն ըմպելիներով :

Սիրով կը հրաւիրուի գաղութիս յարգոյ հասարակութիւնը :

«JEUNE THEATRE FRANCO-ARMENIEN» DE PARIS

Հիմնադիր - ղեկավար
ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ

Այս Թատերախումբին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն շարժանկարի եւ ֆրանս. բեմերու համբաւաւոր դերասաններ, ինչպէս նաեւ փարիզահայ կարող ուժեր.— ՌՈԶԻ - ՎԱՐԴ (Նուարդ Մանուէլեան), ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏԸՇԵԱՆ (Նաթալի Քէրեան), ՄԱՏԸԼԷՆ ԷՔԻՋԵԱՆ, ՔԱՐԲԱՆԹԻԷ, ՄԱՐԻ ԼՕՔ - ՄԻՒՋԵԱՆ, Պ. Պ. ՄԻՇԷԼ ԱՐՏԱՆ, ՀԱՆՐԻ ՃԱՆԻՔ (Յարութիւն ՃԱՆԻԿԵԱՆ), ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ, ԲԱՐՍԵՂ ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ :

Ֆրանքօ - Արմէնիէն Թատերախումբին առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 8ի իրիկունը, Ռէփիւպլիքի «Իվ Թիատր» Թատրոնին մէջ :

Պիտի ներկայացուի Մաքս Տրէհերի «Տասնըեօթը Տարեկանները», (Տրամ երեք արարով), բեմադրութեամբ Աւետիս [illegible]իսիրեանի, ինչպէս նաեւ ֆրանսերէն [illegible]ոքրիկ կատակերգութիւն մը «Զափի վրայ ամուսին մը», բեմադիր՝ Հանրի Ճանիք :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Ռ. Թիւֆէնկճեան, Տէր եւ Տիկին Շէրոյեան, Տէր եւ Տիկին Սթաւեան, հազարական ֆր. կը նուիրեն Յարութիւն Տարաքճեանի մահուան առթիւ, Մշակոյթի Տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

×

Պանեէօ Քաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է, Տիկին Յարութիւնեանէ երկու հազար ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ, Տիկին Շնորհիկ Նաւասարդեանէ երկու հազար ֆր., Պարոն Կարապետ Գարաօղլանեանէ երկու հազար ֆր., Տիկիններ՝ Մալխասեանէ, Մանեայ Կարապետեանէ, Հանչէրեանէ, Իսահակեանէ, Գ. Թուֆանեանէ, Թորոսեանէ հազարական ֆր. :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՇԱԲԱԹ, ՄԱՐՏ 9, ԺԱՄԸ 21ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻԷՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԸ

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախորհրդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակիցներ Լեւոն Պարոնեանի, Միսաք Պարոնեանի, ինչպէս նաեւ Պարոնեան ընտանիքին բոլոր անդամներուն՝ Պարոն Պարոնեանի (Պուլկարիա) եւ Մարտիրոս Պարոնեանի (Ամերիկա) մահուան առթիւ :

●

Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհիներ Յարութիւնեաններուն, նոյնպէս ընկեր Սահակ Յարութիւնեանին, իրենց զաւկին Կարպիս Յարութիւնեանի անակնկալ արկածին համար, եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Իշխան Նուրիճանեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ծնողքին Տէր եւ Տիկին Ալիք եւ Հայկանոյշ Նուրիճանեանի (ծնեա Ասլանեան) հոգւոյն :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

●

Տէր եւ Տիկին Արամ Գարբէեան, Այրի Տիկին Իպպաշեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կեջուտեան, Այրի Տիկին Թամամ Սաղրեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ, իրենց քրոջ, քրոջզաւկին՝ ԶՈՒԱՐԹ ՄԱՐԱՊԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Գարբէեան) մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Արամ Գարբէեան եւ Այրի Տիկին Իպպաշեան կը նուիրեն հազարական ֆրանք.—

Փարիզի Մշակութային տան (ստանալ Պոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէէն) :

Պոմոնի Կ. Խաչին : Մարսէյլի Համազգայինին, Պոմոնի Դպրաց դասուն : Պոմոնի եկեղեցիին, Պոմոնի Աղքատախնամին, «Յառաջ»ի ֆոնտին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Թովմասեան Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Սիմսարեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան, Այրի Տիկին Մարգարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց մօր՝

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ու համայն Թովմասեան ընտանիքի ննջեցելոց հոգւոյն : Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ԾԱԽՈՒ Է

Շատ գեղեցիկ լօֆալ մը, 200 քառակուսի մեթր, հեռաձայն, կազ, ելեկտրական ուժ, կեդրոնական ջեռուցում, երկու մուտք : Հեռաձայնել՝

ARC 12-23

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ

Մանուկներու ծպտեալ հա[illegible] կիրակի 7 Ապրիլ, Սէրքըլ Միլ[illegible]ի մէջ, նախաձեռնութեամբ Տիկն. Մ[illegible]թեան Որբ. Օգն. Մ[illegible] :

Անոնք որ կ'ուզեն ծպտել իրենց մանուկները Ապրիլ 7ի հանդէսին համար, կրնան աճապարել :

Տօղանցքը ժամը 16·30ին, բազմազան մրցանակներով :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8·30ին, Վարդանանց տօնին առթիւ, Լիոնի մէջ տեղի պիտի ունենայ անոնց խնկելի յիշատակին վերակոչումը Իմմաքիւլէ Գոնսէբսիոնի նորաշէն սրահին մէջ, 24 րիւ Տիւնուար :

Բանախօսութենէ, արտասանութիւններէ եւ երգերէ վերջ պիտի ունկնդրուին «Անուշ»ի օփերային երեք միքրոսիոն ձայնապնակները բացատրութեամբ :

Լիոնի հայութիւնը կը հրաւիրուի հայրենիքի եւ կրօնքի դիւցազներուն յիշատակը յաւերժացնելու համար հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը սարքուած սոյն հանդէսին :

Մուտքը ազատ է եւ սրահին ջերմութիւնը՝ ապահովուած :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ցերեկ ժամը 15ին, Խրիմեան դպրոցը, 2 րիւ տը լա Տէֆանս :

Ճոխ յայտագիր : Կը մասնակցի Թաւիսթ ՍԷՅՐԱՆ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մ. Պարսամեանի յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, որ Շաւարշ Միսաքեանի անակնկալ մահուան պատճառով յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ 27 Ապրիլ, շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Սալ Շոփէնի մէջ : Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պ. Ժան Ժագ Ազաւնեան, վիրաբոյժ, ատամնաբոյժ, վկայեալ Մարսէյլի Համալսարանէն : Բացած է իր քապինէն արդիական բոլոր կազմածներով :

Մարտ 1էն սկսեալ դիմել ամէն օր, 15 Պուլվառ տիւ Նոռ

Պոմոն-Սէն ժիւլիէն (Մարսէյլ)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կարուհի կ'ուզուի աթըլիէի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

Confection de Paris
19 Bd. St. Denis, Paris (1er étage)

Օր. ՖԼՈՐԱՆՍ ԽԵՐՈՅԵԱՆ
Պ. ՀՐԱՆԴ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ
Նշանուած

Քլամար, 24 Փետր. 1957 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (17 ռիւ Պլէօ) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներուն սրահը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեգործականի պարահանդէսի կազմակերպիչ յանձնախումբը կը յայտարարէ թէ Մարտ երեքին տեղի ունենալիք պարահանդէսի գեղարուեստական բաժինին համար ապահոված է Փարիզի առաջնակարգ քապարէներէն Փուէրթա Տէլ Սոլի աթրաքսիոնի խումբը, ամբողջական կազմով :

Գեղարուեստական բաժինը պիտի սկսի ժամը ճիշդ ութին :

Միջազգային համբաւի տիրացած այս խումբին ներկայացումը չխանգարելու համար յարգոյ հասարակութենէն կը խնդրուի սեղանները գրաւել ամէնէն ուշը ժամը 19·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Վարդանանցի տօնը պիտի կատարուի այս կիրակի օր, մասնակցութեամբ երգեցիկ երկսեռ խումբի ամբողջ կազմին, որ պատարագէ ետք պիտի երգէ նաեւ բազմաձայն խմբերգներ, ընդմիջաբար մեներգներու եւ արտասանութիւններու :

× Արեւագալի երգեցողութիւնները անգլ պիտի ունենան Մարտ տասնէն սկսելով, կանոնաւորապէս ամէն կիրակի, ժամը 11ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Բինկեանցի Յարութիւն Մելոյեան, կնոջ անունը՝ Նունիկ, տղունը՝ Բենիկ : Ծշդուած է, որ Պուլկարիա հաստատուած էր : Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝

Mr. Karouguian
9 Rue Marais Kageneck
Strasbourg (Bas Rhin)

ԿԻՐԱԿԻ, 3 ՄԱՐՏ 1957, ժամը 16-էն ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՕԹԷԼ ԺՈՐԺ Ե-ի ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատուոյ Նախագահութեամբ
ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատրաստուեցէք Փարիզահայ ամէնէն փնտռուած Պարահանդէսին
Առաջնակարգ Նուագախումբ, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ :

Տոմսերու եւ սեղաններու վերապահման համար դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11Սֆուար Ալպոնի :ԹՐՕ 03-18